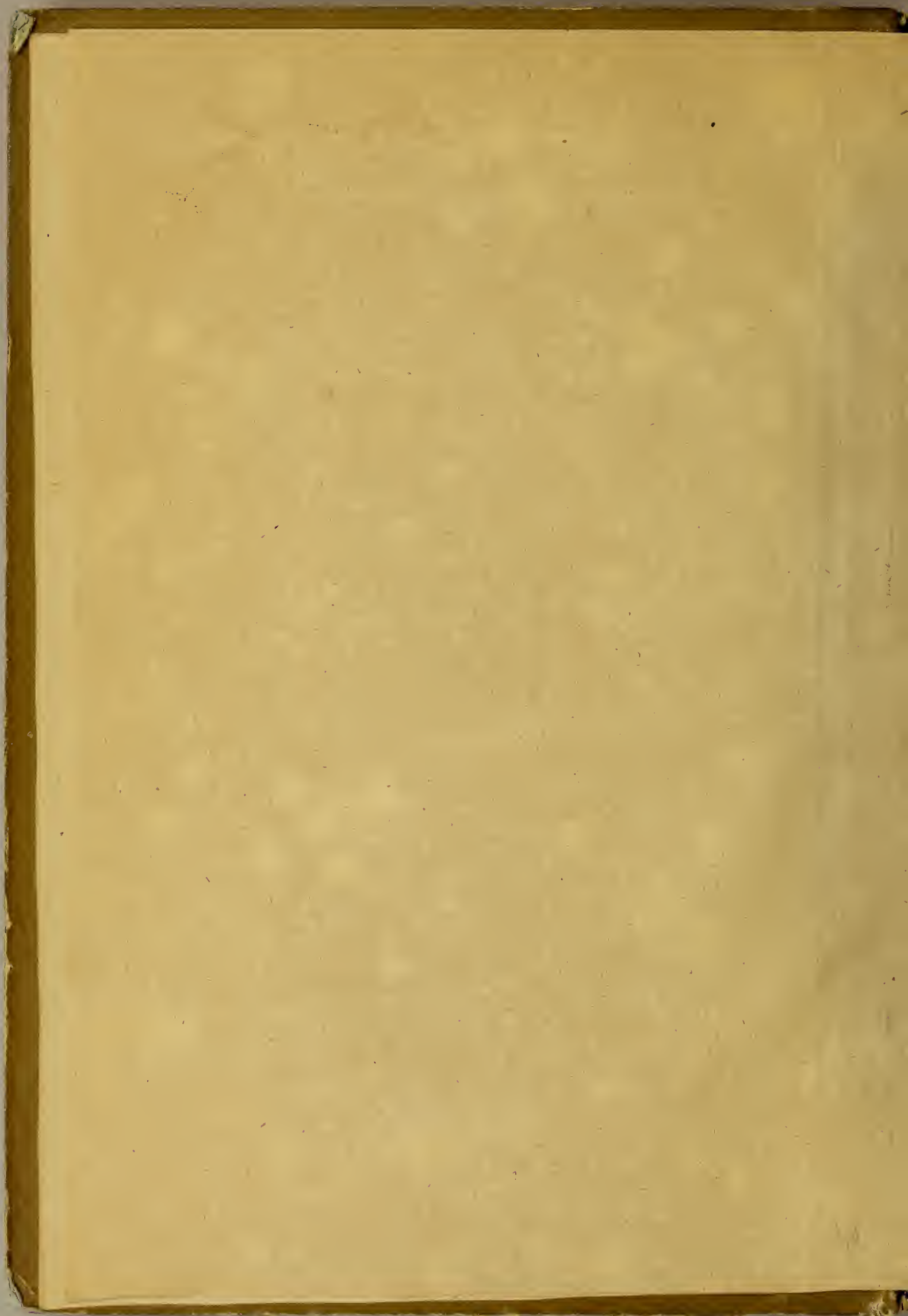

John Carter Groton.

125

Monasterium Terna. No. 38.
Amos

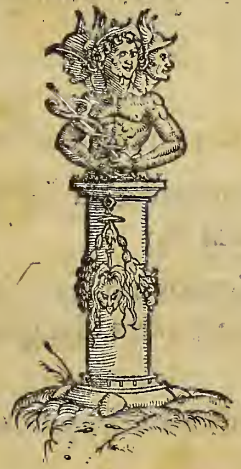
Βιβλίου Γεωγραφικῆς Περιήγησος.

NOVVS ORBIS REGIO.

NVM AC INSVLARVM VETERIBVS INCOGNITARVM,
unà cum tabula cosmographica, & aliquot alijs consimilis
argumenti libellis, quorum omnium catalogus
sequenti patebit pagina.

His accessit copiosus rerum memorabilium index.

ἐν τῷ δ' αὖτε.

Fata viam inuenient.

BASILEAE APVD IO. HERVAGIVM, MENSE
MARTIO, ANNO M. D. XXXII.

CATALOGVS EORVM QVAE HOC
uolumine continentur.

Præfatio Simonis Grynæi ad Collimitum	a 2
In tabulam cosmographiæ introductio per Sebastianum Münsterum	d
Aloyſij Cadamusti nauigatio ad terras ignotas, Archangelo Madrignano interprete. folio	1
Christophori Columbi nauigatio ex iussu Hispaniæ regis, ad multas insulas hæctenus incognitas, eodem Madrignano interprete. folio	90
Petri Alonſi nauigatio, eodem interprete	119
Pinzoni nauigatio, eodem interprete	119
Alberici Vesputij nauigationum epitome	122
Petri Aliaris nauigationis, & epistolarum quorundam mercatorum opusculum. folio	130
Iosephi Indi nauigationes	142
Americi Vesputij nauigationes IIII.	155
Epistola Emanuelis regis Portugalliæ ad Leonē x. Pont. Max. de uictorijs habitis in India & Malacha &c.	184
Ludouici Rom. patritij nauigationum Æthiopiar. Ægypti, utriusq; Arabiæ, Persidis, Syriæ, Indiæ, intra & extra Gangem, libri vii. Archangelo Madrignano interprete	189
Locorum terræ sanctę exactissima descriptio, autore F. Brocardo monacho. folio	298
M. Pauli Veneti de regionibus Orientalibus libri III.	330
Haithoni Armeni ordinis Præmonstrat. de Tartaris liber	419
Mathiæ à Michou de Sarmatia Asiatica atq; Europea. lib. II.	483
Pauli Iouij Nouocomensis de Moschouitarum legatione liber	532
Petri Martyris de insulis nuper repertis liber	549
Erasmi Stellæ de Borussiarum antiquitatibus lib. II.	573

EXCELLENTI VIRO GEORGIO COL

LIMITIO DANSTETTERO ARTIS MEDICAE ET

disciplinarū Mathematicarū omnium facile principi,

SIMON GRYNÆVS S.

VANQVAM hoc totum naturæ spectaculum, ex quo uelut uiuo libro condisci opifex ille rerum debebat, luculenter considerationi hominum offert sese: & quo minus uel euile scire, uel fastidium & satietatē parere contemplantibus se posset ullā, plenū dignitate maiestatemq̃, quocunq; oculos & animū cōiecisti, occurrit, & nouis assidue cœli uicibus, iucundissime nos inuitat: dum alia aliaq; quotidie sydera & occidūt & oriunt, noctis dieiq; alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, alia quotidie aut senescentis aut reiuuenescentis anni forma: tamen ignaua esse uitio & locordia hominum uidetur, nec quicquam admirationis habere facies illa naturæ, estq; incredibile memoratu, quā pauci mortales uel maiestate eius summa, uel uarietate mirabili excitentur. Aduersus hunc morbū hominum, omnis generis scriptores & inuentores rerum, diuina prouidentia ueluti medicos commenta obiecit, qui imperitis & inertibus istis uim naturæ eruerent, & tanquam in lucem proferrent, & per eam opificis admonerent. Ac ut artes cæteras, quæ uariæ & multiplices sunt, aliam aliamq; unaquæq; naturæ partem tractantes præteream nunc, nullæ plus uel sibiipsis autoritatis, uel naturæ rerū admirationis parant, quā quæ cœli & terræ situm, quæ illa & seorsim & quem inter sese habent, descripserunt (αστρονομικῇ, γεωγραφικῇ, κοσμικῇ Græci uocant) non absq; certa & euidenti multarum & difficilium artium noticia constitutas. Quæ postquam inuentæ non absque singulari beneficentia dei, & proditæ literis fuerunt, rem prius impossibilem generi humano, ire non solum mente & cogitatione per cœli spacia, sed terram oculis circuire, & mundum perambulare licebat. Nam oculis & pedibus non ante uia per inuia maria patebat, quā esset ratione expedita: quam ad rem positus cœli terræq; cognitu necessarius fuit. Sequuta deinde corporum in natura summorum, cum earū magnitudinibus & interuallis noticia: quod quid aliud erat, quā ad naturæ spectaculū ualuis apertis admitti? Nō est præsentis loci dicere, quæ lux tum hominū rebus illata sit, certe fores rerum patuerunt. Nam ex hoc pleno rerum mirabilium naturæ theatro, quum studiosi omnes, animis uelut cestro concitis, & profundissima admiratione faucibus rediissent, alij hoc impetu impulsī, maiora conari cœperūt, & intimius naturam scrutari. σοφῆς uocant: alij (hi sunt μαθηματικοί) quum & ingenij & animi ope summa in hāc solā contemplationem incubuissent, & acie mentis finibus iam suis terrarum orbem circumscripissent, in angustum uastitate eius, præ cœli & maiorū corporum consideratione, redacta, inuentione tan-

tarum rerū excitati, ire oculis quocunq; mentis acies præiūisset, & animi cogitationē per omnes difficultates exequi, ac molē terrarū orbis dudum animo suo permeabilē, & undiq; accessibilē circuire lustrareq; ausū, quod ceteri mortales, p̄ insano habēt, patriā, parētes, uxorē, liberos relinquere, è tuto feliciq; rerum statu (est enim & hæc cogitare, & cogitata exequi, amplissimæ simul & mentis & fortunæ) in tot tamq; certa rerū discrimina, & mortē mediā coniungere se illi nō solū gloriosum sed necessariū homini, sibi uero unū præ omnibus rebus maxime expetendū iudicarunt: inuicti & uerē diuini animi, quiq; soli ius natura cōcessum homini, id est, genuinā & non degenerē spiritus sui nobilitatē retulisse, & imperiū terræ & mariū, à primis parentibus hæditarū sibi, uendicasse uident: in quibus solis uetus illa humani generis nobilitas reluxit. Quorū uultus & ora, quū ex illa per naturam & noua rerū miracula peregrinatione reuerterent, ceteri hoīes uelut numina quædā nō immèrito obstupuerūt, nouum cœlū, noua maria, nouas hominū & animantiū figuras, nouos humanorū cœtuū ritus, ampliora naturæ spatia cōmonstrantū. Indignati uident excelsi animi hoīes, instigante numine, leuem & contemptibilē de natura rerū existimationē, ac uindicare maiestātē eius, & ignauīā hominū coarguere increpareq; aggressi, dum ista cōmuni uita uelut relicta, aliud hominū genus, aliū terrarū orbē, orbi suo, suis hominibus ostenderūt. Non est aut putandū quod hos aut cæca lucri cupiditas, aut temeritas quædā (nam & hæc uitia suos postea mores in hoc tam præclarū institutū intulerūt) in cæcā & inaccessam naturæ mundi q; partē transuersos egerit, sed solida uis animi, & robur circa pectus triplex, profundiore quadā è noticia conceptū. Horum laudes extant per ænigmata ueteribus celebratæ, integris etiā uoluminibus. Nam hi sunt qui clausos captiuosq; utribus rationis secum uentos uexerūt. Quid enim nauiganti interest, uentos aut emittere quū lubet, aut admittere. Digni scilicet uate tanto, & Odyssea longiore (nā in istis laudibus opus hoc totum est consumptū) Hi sunt qui nauim, quum primū in eam irrepsissent, Argo, id est, animatā & aligerā fecerūt, uolitare per inaccessa, partibus omnibus moueri, gyrari, flecti, reflecti, promittere, reuocare, sistere cursum, ac delphini instar inter medios fluctus ludere paratam: quiq; numinis instar in quocunq; corpus seu organum immigrassent, agile & uiuum & expeditum reddiderunt, ut nihil tam sit fabulosum, quod nō facilius fidē inueniat, quā industria & uis humana. Nec est quur mihi quisquam obijciat uel nautā impium uel prædonem. Nam isti desides & ignaui spiritus, quod aliud corpus animent, qui suum ab se stupefactum non possunt: quod aliud munus obeant, qui tueri hominis nomen nō ualent, sed umbram tantum præbent, numerū complēt, & oneri sibi sunt & terræ. Illi uero sunt qui inter media mundi elementa præliantia, inter tempestuosum mundi spiritū, & insanos immensi pelagi, & immanium fluctuū montes, ubi tot simul res exitiū minitantur, explorata

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

explorata prius apud se naturæ fide & cōstantia, quomodo ratione duce tanta discrimina trañcias, docuerūt. **N**ā eosdē ego & nauigandi lustrandiq; terras nouas & nau.ū autores, fuisse sapiētes illos & naturę peritos scilicet credo. Eat aliq; & neget naturę imperiū homini concessum, q; terras ferro cohercet, pontibus flumina, nauibus maria cōmittit. **R**atione uelifica in seruitutē aduocat uentos, iter quod per mare facit, è cœlo expedit, & in obsequiū suū naturam cogit uniuersam, ipsius momentis & legibus ad res suas utiliter & oportune accōmodatis. **E**st scilicet sagacitas spīritus illius supra omnē naturæ uim, & per omnia sibi uiam parans, dum expleat amorē, quo tacito & ineffabili bene cōstituta mens captiua, per omnia sequit̃ te deus pater, & eo nimio saucia, quanto propius ignes accedit suos, quanto propius in operibus tuis te pater rerū uidet, tanto profundius uulnerat̃, ardentiusq; uisceribus concoquit̃. Ergo per omnia maria, per omnia terrarū extrema uelut amens sequit̃ te, lassaq; & exhausta æstu suo, amoribusq; & flāmæ penitus cōceptæ indulgens, desiderio immoritur tui. **Q**uæ res quū hominis maxime propria sit, hominibus à uera hoīs nobilitate alienis, alienissima homine uidetur. Ita q; pleriq; mortales animi sui naturā & ingeniū paruipendētes (est enim sapiētis solius spīritū dei in se inuenisse) ac diuinū illū morbū, diuinos amores nō intelligentes, proximis rebus stultis friuolisq; expleri mētis desideriū posse putāt. **D**egeneres homines, qui ut naturæ lucē, qua uiuūt & qua utunt̃ per omnia, nullā uident, ita sapientū inuētā & mirabiliū rerum autores, idcirco quia eas iam usu contriuerunt, pro nihilo habent. **N**obis autem secus in unaqua; re prima origo & fons est peruestigandus. **N**eque uero uana uideri uis naturæ debet, tanto desiderio ad rerum cognitionem incensa, nec uulgare exemplum. **O**rbis partem nostro seculo inuentā esse tantam propemodū, quanta est Europa. Parum mihi etiā cætera dei opera animaduerrere uidentur, qui ista non curant. **Q**uum igitur lustrandi orbis exemplū uetus illud, quod isti literarū & omnis doctrinæ principes extulerunt iam olim, nostro seculo nō infelicit̃ reuocarint quidam, omni laude digni uiri, quorū memoriā literis exceptam docti quidam (utinam tanta dexteritate, quanta diligentia) posteritati transmiserunt: quumq; argumenti eius libellos aliquot uulgo oberantes. **I**oan. Hutichius uir doctus, & antiquitatis mire studiosus, Heruagio nostro excudendos dederit: eos uolui idcirco inscribere tibi, quod nemo nostro seculo, quod ego sciam, in illam disciplinarum Mathematicarum lucem sublimiore mentis acie intueatur: deinde quod istam tam luculentā notitiā humanitate & suauitate, quam in moribus obtines, incredibili feliciter exornaris. **C**uius utriusq; rei nemo testis fidelior esse potest quā ego ipse, qui ante annos plus minus quindecim quū summa & uoluptate & utilitate mea Viennæ te auscultarem, facile & ingenij uim incredibilem animaduerti, & humanitatem sæpe sum expertus. **V**ale.

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM EX ALOYSIO
Cadamusto & Christophoro Columbo, alijsq̃ sequen-
tium nauigationum scriptoribus.

A		Apparatus classis	94.C.91
Brilus Fidalcus praefectus		Aquæ natura feruentissimæ	104.C.98
classis folio 64. cap. 63		Araſchorea qui	70.C.70.74.C.72
Accusatio calumniatorum		Araſchoreæ occubitus in prelio	84.C.77
Columbi fol. 114. ca. 107		Arbores immensæ magnitudinis	45.C.43
Achilœa insula	68.C.68	Arbores quatuor fructuum generu fer-	
Achilœa rex	ibidem	races	149.C.137
Adamas miræ altitudinis	9.C.8	Arces uariorum nominum	110.C.104
Admirans dignitatis nomen	94.C.91	Arcipelagus	97.C.92
Admissionales	56.C.53	Arcus ex nasso	7.C.6
Aegyptij uagi	119.C.112	Aristotelis de Iride sententia	128.C.120
Aethiopia inferior priscorum nautaru		Arma Nigritarum	17.C.13.21.C.18
terminus	131.C.125	Aromatum precia	58.C.55
Ages radici genus	92.C.89	Aromatum uaria genera	81.C.76
Agremus insula	72.C.71	Arquitæ cuiusdam in perquirendis in-	
Alba insula	11.C.9	sulis studium	105.C.98
Alberici Vesputij laus	124.C.116	Ars balistaria	134.C.126
Alchizel uestis genus	17.C.13	Aucupium columborum	7.C.6.41.C.40
Alexander sextus pon. Max.	146.C.133	Aulici regis Calechut Mauri	79.C.75
Almadia nauis genus	36.C.36	Auri contemptus	24.C.21.126.C.118
Almadiarum pernicitas	ibidem	Auri mina	67.C.68
Alonſus Niger	116.C.109	Auri effodiendi ratio	100.C.94
Alonſi in patriam reditus	118.C.111	Aurifodina	102.C.97.120.C.113.126.C.118.
Aloyſij institutum	1.C.1	131.C.125.136.C.126	
Aloyſius Venetus	3.C.2	Aurum Nigritarum optimum	17.C.11
Alphonſus Furtadus ad regē Calechut		Aurum obryzum	117.C.110
legatus	73.C.72	Ay insula	96.C.92
Ampelusium promontorium	2.C.1	Azanegi populi	2.C.1.13.C.10
Ananini gens barbara	64.C.64	Azanegorum mulieres quales	13.C.10
Ananinorum humanitas	65.C.65. cultus	B	
eorum ac mores	ibidem	Babylonia Cayrum dicta	57.C.54
Anarchia	125.C.117	Baccar mensuræ genus	86.C.79
Andreæ diui insula	42.C.41	Balena	55.C.59
Angradida insula	72.C.71	Balistaria ars	134.C.126
Animalia p̃ numinibus culta	149.C.136	Barameda oppidum	110.C.105
Animalium omnium esus prohibitus.		Barbazini populi	34.C.35
folio	59.C.57	Barbazinorum mores	ibidem
Animal monstruosum	121.C.113	Bartholomæus Polaſtrus	5
S. Annæ sinus	49.C.46.53.C.49.50	Bassa regio	19.C.15
Anſeres uersicolores	30.C.30	Batinanſa regio	43.C.41
Anſeres capite rubeo	93.C.89	Bauſer rex Calechut	150.C.139
Antonius Conzalles	3.C.2	Belua marina ingens	54.C.52
Antonietus Ligur	33.C.34	Besegne regulus	51.C.48
Anthrophophagi	125.C.117	Besenegal regia Narſindi	152.C.142
Apeliotes uentus	5.C.3.39.C.39	Betelle folium Calechutenſium	cibus.
Apexabo	92.C.88	folio	80.C.75

Bigæ Indi Calechut incolæ	56.c.53	Canibali anthropophagi	92.c.88
Bipalia instrumenta	27.c.26	Canibalorum pro carne humana inse-	
Bisboror Buchmel nepotis laus	23.c.21	quenda labor	96.c.92
Bisboror incantator	29.c.28	Canibalarū regina; eorumq; ferocitas.	
Bonæ spei caput	131.c.125	folio	97.c.92
Boni uisus insula	41.c.40	Canibalorum strages	ibidem
Breuiā maris	24.c.21	Canibalorum mores	118.c.111
Brugis nobile emporium	3	Canoa nauigij genus	92.c.87.97.c.92.
Buchenā insula culta	97.c.92	quæ & Canea dicitur	
Budomel principis ac terræ nomen. fo.	22.c.20	Canopi tres stelle	127.c.125
Budomel principis laus	ibidem	Caput de non promontorium	2.c.1
Budomela regio	23.c.21	Caput S. Vincentij	3.c.2
		Caput Album 10. c. 9. quur sic dictum	
		33.c.35.40.c.40.54.c.50	
C Alandra piscis genus	104.c.98	Caput de Chantin	11.c.9
Calcatrices serpentes	28.c.27	Caput uiride 19.c.15. quur sic dictum.	
Calechut descriptio	56.c.53.79. c.	33.c.35.122.c.114	
75.150.c.139		Capitis uiridis amœnitas	54.c.35
Calechutensium ciuilitas	56.c.53	Caput rubrum	49.c.46
Calechut aromatum diues	57.c.54	Caput Casamenſe	49.c.45
Calechutensiu mercium ptecia	58.c.55	Caput Verge	51.c.48
Calechutensium uictus	59.c.57	Caput Bonæ spei	88.c.81
Calechuteni primores omnium anima-		Caranganora ciuitas	143.c.129
lium esu abstinent	60.c.57	Caranganora incolæ triplices, eorumq;	
Calechut ab Vlisbona interuallum. fo.	60.c.58	mores	144.c.131
Calechutensium fides ac religio	61.c.58	Caranganorensium uestitus	145.c.132
Calechutensium iustitia	61.c.59	Caranganora regionis temperies. folio	
Calechut regis ædes	74.c.73	148.c.136	
Calechut regis luxus	ibidem	Cariotē syluestres aluum cient	44.c.42
Calechutēſis regis honor, quod uxores		Carnagallus portus	85.c.78
ſuæ à sacerdotibus stuprantur	80.c.75	Cataium nobilis insula	153.c.142
Calechutensium ponderum ac menſu-		Cataij incolæ Chriſtiani	150.c.139
rarum nomina	88.c.82	Catalogus nauium Portugall.	55.c.51
Calores maximi	21.c.16	Catholica pontifex Indorum & regni	
Cambaia regnum	151.c.140	Cataij	146.c.133
Cambaia urbs ob celebritatem Cayrū		Catholica Orientis pontifex unde ori-	
Indiæ dicitur	152.c.141	ginem traxerit	146.c.133
Canarij & eorum mores	8.c.8	Cayrum Babylonia dicta	57. ca. 54.
Canaria magna	ibidem	58.c.55.59.c. 56. 62. c. 60. 71. c. 71. 82. c. 76.	
Canariorum promptitudo ac agilitas.		151.c.139	
folio	10.c.8	Celtogallia	3.c.2
Canariæ insulæ	90. c. 84. earum	Chanona regnum	86.c.79
nomina	8.c.7	Chanonæ regis in Portugallenses bene	
Camboa. i. domus auri	101.c.95	uolentia	86.c.79
Canchiete auri ferax	116.c.109.110	Charana portus	111.c.105
Canes comeduntur	45.c.43	Chesimij urbs Maurorum	151.c.140
Canes mediij ordinis homines	144.c.131	Chiana Tambala	120.c.113
Canea liburnicæ genus	98.c.95.111.c.105	Chiaſichius rex Buchemæ	98.c.92
		Cheloa insula	68.c.68
		Chorus	

I N D E X.

Chorus uentus	91. C. 86	Curtana prouincia	115. C. 109
Christophorus Columbus regis Portu galliae aulicus, classis praefectus	90. C. 87	Curtanae incolarum mores	116. C. 109
Cibani montes	109. C. 103	Cyaneus color	109. C. 102
Cigianorus à Christianis defecit. folio.	114. C. 107	D	
Cimbaga regio	102. C. 97	D Argin insula	10. C. 9
Ciniana regio	118. C. 111	Dei laus	129. C. 122
Cipagora regio auri ferax	101. C. 96	Dentalis piscis genus	33. C. 35
Classis regis Calechut	89. C. 78	Deus trifrons	144. C. 131
Classis iustus apparatus	94. C. 91	Dies festi apud Indos	147. C. 134
Colloquium Christianorum cum Ni/ gritis	38. C. 38	Diongul caput	152. C. 141
Colloquium Christianorum cum rege Mauri	69. C. 69	Diplomata regis Calechut Portugalliae sibus data	78. C. 74
Colossi	51. C. 48	Diuitum existimatio ingens	17. C. 15
Columborum captura	41. C. 40	S. Dominici sinus	49. C. 46
Colūbus cur dictus Admirans	94. C. 91	Dominica una ex Canibalorum insulis folio	95. C. 92
Columbi contra calumniatores defen/ sio. fol.	114. C. 107	Domus magnificae descriptio	100. C. 94
Columbus captiuus abducit	115. C. 108	Don Huric laus	1. C. 3. 47. C. 43
Combare regnum	72. C. 71	Don Daruth	1. C. 3
Cometa	67. C. 67	Don Ioan rex Lusitaniae	55. C. 52
Communio rerū Pythagorica	125. C. 117	Draconis sanguis	5
Condalia annulorum genus. fo. 52. C. 49. 74. C. 73		Draconis ostium	120. C. 113
Conlictus Christianorum cruentus cū Mauris	132. C. 125	Duae palmae locus	42. C. 41
Conspicilia preciosa	63. C. 61	E	
Cordata	1. C. 1	E Lephantī syluestres	29. C. 29. 45. C. 45
Corium hircinum	8. C. 8	Elephantī manus quae	29. C. 29
Cori insula	11. C. 9	Elephantī quomodo capiuntur	45. C. 43
Corpora uersicoloria	10. C. 8	Elephantorū pernicitas	46. C. 43. 63. C. 62
Cortesium	53. C. 50	Elephantī non lādunt nisi lācessiti. folio	46. C. 43
Cortile	24. C. 22	Elephantinae carnis esus insipidus. folio	46. C. 43
Cosmetae pedissequae	109. C. 103	Elephantorum pedes & dentium de/ scriptio	47. C. 44
Cosmographiae peritia nauclero neces/ saria	123. C. 116	Elephantī equorum loco	60. C. 58
Cotis pro ferro usus	92. C. 87	Elephantī turrīti ad bellum instruuntur folio	63. C. 62
Cotonei panni	30. C. 31. 42. C. 41	Elephantorum precium	63. C. 62
Crux insula Canibalorū	95. C. 92. eiusq; incolarum mores	Elephantes cicures	82. C. 76
Cuchinum urbs ac regnum	48. C. 78	Equi fascinati	31. C. 32
Cuchini rex Calechutensibus insensus. folio	132. C. 125	Erythraeum mare	56. C. 52. 59. C. 56
Cuchini regis in Christianos beneuo/ lentia	135. C. 126	Euri uenti commoditas	126. C. 117
Cuchinenses pecuniae cupidi	140. C. 128	Experias olim quod nunc Caput uiri/ de	131. C. 125
Cuchini rex gentilis	142. C. 129	F	
		F Abae cito maturescentes	27. C. 26
		Facies gemmatae	124. C. 117
		Farafangolus	

Farasangolus Gambræ rex 43.c.41
Fascinatores 28.c.28
Fasioli 27.c.26
Fastus regius 26.c.24
Fauonius amicitia 142.c.128
Faxioli rubentes cum nigricante macu-
 la. fol. 28.c.27
Feles uenales 44.c.42
Fericta una ex Canarijs 94.c.91
Ferrara eques Canarijs præfectus 8.c.7
Ferratus mons 96.c.92
Fesse regnum 2.c.1
Flumen quoddam auriferum 55.c.52.93.c.89
Fœdus inter portugallia ac Calechut re-
 ges 134.c.126
Fortuna prospera Christianorum ad Chri-
 stum gentiles prouocat 20.c.16.26.c.25
Fortunata insula 90.c.84
Franciscus Cherea sese in obsidem ul-
 tro offert 77.c.74
Francisci de Sagitta Cremonensis episto-
 la ad Pasqualigum 140.c.128
Frons Africa promontorium 88.c.81
Frugalitas principum Nigritarum 24.c.22
Funerandi mos in Calechut 81.c.75. apud
 Canibalos 118.c.111.145.c.132.147.c.134
Fusare 44.c.42

G

Gallina Pharaonis 30.c.30
Gambræ regnum auri ferax 33.c.34
 38.c.38.43.c.41
Garzaragum insula 11.c.9
Gaufer Calechut rex 79.c.75
Gazichius rex 101.c.96
Gemmarum uaria genera 58.c. 55.74.c.
 73.81.c.76
Gnuminensa princeps 45.c.43
Gospina uestis. i. bombicina 125.c.117
Gracorum mos uocandi ad sacra 145.c.133
Guadalupea Canibalorum insula. fo. 96.
 ca. 92. alias Gracchana
Guadalupus mons Hispania 96.c.92
Guancranillo rex Hispania insula 93.c.
 90. fraudulentus 99.c.93
Guarionensis 106.c.99. rex. Guarione-
 rius aliter 110.c.104
Gugeratus pro obside petitur 77.c.74
Gulphal insula 72.c.71
Gusurantes mercatorum genus. idolola

tria dediti 81.c.75
Gutturnium quur dictum 75.c.74
Guzerati mercatores eximij 150.c.139
Guzerat Maurorum regio 152.c.140
Guzerat icole casti ac monogami 152.c.
Gynocem Calechutensium 80.c.75 (140)

H

Hispana insula 91.c.85
Hispania incolarum mores 91.c.
 87.92.c.89
Hispana ins. quorum ferax 93.c.89.98.c.93
Hispaniarum regis ac reginae pium uotum 93.
Hodenum locus 11.c.9 (C.91)
Hospitalitatis exemplum 104.c.98
Humilitatis mirae exemplum 26.c.24

I

Id. Iacobi insula 42.c.40
Iactantia carpitur 130.c.124
Iamica insula 103.c.98 (65)
Ignome radix de qua panis conficitur 65.c.
Illyberis Hispaniarum regio 12.c.9
Imagines in templis Caranganora nul-
 la præter crucem 145.c.135
Imbres e montibus aurum abluunt 103.c.97
Incantationum efficacia 29.c.28
Incanustum 81.c.75
Incendium nauis Portugal. 87.c.80
Indi Christiani 56.c.53
India non procul ab Hispania ueterum
 sententia 93.c.89
Indi pecuniae appetentes 141.c.128
Indorum sacri ritus 146.c.134
Indorum nauigia 148.c.135
India fructus 149.c.137
Inficiendi arma modus 29.c.28
Insitia 92.c.88
Insularum multitudo 97.c.92
Insulas octingentas adiuere Portugal-
 lenses 104.c.98
Ioannes Gonzala 6.c.6
Ioannes presbyter 62.c.60
Ioanna insula 91.c.86
Ioseph Indus quis, & unde Vlisbona ue-
 nerit 143.c.130 eius laus. ibidem
Ioseph indus sacris initiatus 145.c.133
Iridis elegans descriptio 128.c.120
Issabella mons 101.c.96. arx 103.c.98
Issabella 4. fluminum in diuersa laben-
 tium origo 102.c.93

INDEX.

Judæa de Senilia	85.C.78	S. Mariæ de Ballera locus	64.C.63
L		S. Mariæ rotunda insula	96.C.92
Lachus locus	51.C.43	S. Mariæ antiqua	ibidem
Lacha aromatis genus	58.C.55	Mastuchi barbæ genus	59.C.56
Lachæ in Cabaia magna copia	152.C.141	Matinina à solis foeminis inhabitata.	
Laconicum responsum	26.C.24	folio	96.C.92
Lamia quæ & lamica	103.C.98	Matininae foeminæ Amazonibus simi-	
Lanchus	40.C.40	les.	ibidem
Landinus Vergilij interpres	128.C.120	Mauri regis cum Portugallensibus tra-	
Laterones principū Nigritarū	25.C.23	ctatus	69.C.68
Latus de ante rota	18.C.14	Maurorum perfidia	77.C.74
Lebegius uentus	131.C.125. al. Lebeccius	Mauri regis Calechut aulici	79.C.75
Leophontis elus	41.C.40	Maurorū cum Portugall. præliū	83.C.77
Leucæ Hispanæ	9.C.8	Maurorū res à Christianis direptæ	135.
Libidinum incitamenta	125.C.117	cap. 126	(71.C.71)
Libido promiscua	125.C.117. 144.C.132	Mecha Mahumetis arca	56.C.52. 59.C.56
Licentia incredibilis	ibidem	Medera ins. 3.C.2. 6.C.6. unde dicta	ibidē
Ligneum oppidum	99.C.93	Medius Pilotus	59.C.56
Linum in precio habitum.	58.C.55	Melinda urbs	55.C.52
Literarum studium apud Indos in pre-		Melindæ regis liberalitas	69.C.70
cio	147.C.134	Mel factitium	149.C.138
Loca ubi aromata nascuntur & expor-		Mensæ ex lignis preciosis	6.C.6
tantur	89.C.83	Mensurarū in Calechut noia	88.C.82
Locifron oppidum	101.C.96	Mercatorū quorūdā epist. 133. 126. et seq.	
Locus ex Euangelio superstitiose detor-		Mignol succus uelut uinum inebrians.	
tus	60.C.57	folio	28.C.26
Locustarum multitudo	18.C.13	Milapar urbs D. Thomæ templo accor-	
Longæuitas	126.C.117. 148.C.136	pore insignis	153.C.142
Luxus regis & procerum Calechut	74.	Milibar urbs & incolarū mores	143.C.130
c. 73. & priuatorum	80.C.75	Mina auri	67.C.68
M		Mitigal numismatis genus ac ponderis	
M Agnes gemma	58.C.55	folio	17.C.12. 137.C.126
Mailapeta urbs	150.C.139	Mogolistanum caput	151.C.140
Maiaulæ numismatis genus	24.C.21	Monbaza urbs regis Mauri	69.C.69
Malafines populi	150.C.139	Monchricus portus	3.C.5
Male parta male pdita, puerb.	135.C.126	Moneta Indorum	148.C.136
Maluaticum uinum	59.C.56	Monstrum	121.C.115.
Mancipiorum negociatio	12.C.9	Monzobinghe insula	68.C.68
Mangones	118.C.111	Moschea téplū idolorū	26.C.25. 57.C.54
Mapalia	51.C.43	Mos adeūdi principē Calechut	75.C.73
Marcus Zenon	3.C.2	Mos iauguradi principis absurd?	9.C.8
Marcus Paulus Venetus	146.C.133	Munera regi Calechut oblata	75.C.73
Mare Erythræum	56.C.52. 59.C.56	N	
Mare Persicum	72.C.71	N Aires id est patritij	144.C.131
Mare tempestuosum	105.C.98	Nandi peritia	22.C. 19. 24. 1. 21
Margaritus uir celebris Columbo in-		Naremegha rex	82.C.76
fensus	106.C.99	Narsindus rex	350.C.139. 152.C.142
S. Mariæ niuis sinus	53.C.49	Narsindi regis potentia	152.C.142
S. Mariæ finis nemus	54.C.50	Nassus	7.C.6
		Natator	

INDEX

Natator egregius 24.C.21
Nauēs & nauigatio miraculo habitā, fo-
lio 13.C.11, 32.C.33
Naufragium 91.C.86
Nauigia Calechut qualia 58.C.55, 63.C.61
Nauigia Indorum 148.C.135
Nauis pratoria 67.C.57
Nayba flumen 109.C.103
Nebcorum Imperator 43.C.41
Negotiatio inter absentes 15.C.11
Nemora sandaliij 58.C.55
Niger fluuius 22.C.19
Nigritis regio 11.C.9
Nigritarum mores ibidem
Nigritarum duplex genus 15.C.11
Nigritarū misanthroporū forma 16.C.12
Nigritarū humaniorum Resp. 19.C.15
Nigritæ Mahumetis cultores 20.C.16
Nigritarum mollicies 21.C.16
Nigritarum hospitalitas 21.C.17
Nigritarum armatura 21.C.18
Nigritarū nandi peritiā 22.C.19, 24.C.21
Nigritæ libidinosis, ac zelotypi 25.C.12
Nigritæ fascinatores 28.C.28
Nigritarum strages 37.C.37
Nili amnis celebritas 151.C.139
Noctuæ magnæ 47.C.44
Nuirā .i. infimæ sortis hoies 144.C.131
Nundinæ in Calechut 151.C.139

Obedientiæ exemplum 24.C.21
Obryzum aurum 117.C.110
Observantia erga regē incredibilis 9.C.8
Obsides Calechut ingressuri dare co-
guntur 73.C.71, & 74
Obsidum permutatio 76.C.74
Oculatus testis, &c. prouerbium 82.C.77
Offira quæ & Hispana ins. 101.C.96
Oleum miræ naturæ 28.C.17
Oligarchia 17.C.13
Onzia 102.C.97
Opinio ueterum de terræ terminis re-
fellitur 122.C.114
Oricula herba 8.C.8
Oriza panis confectus 149.C.137
Oriza sinus 153.C.142
Orlandus seditiosus, & Columbi hostis
folio 114.C.107
Ormus insula 145.C.133, 151.C.140

Ossa humana pro ferro 95.C.92
Oua struthionum 12.C.9

P

Palma insula 8.C.8
Palma iiii. fructus producit in In-
dia 149.C.138
Palmarum succus pro uino 60.C.57
Palmarum fluuius 53.C.50
Panchea uide Combara 72.C.71
Panis in cinere tostus 59.C.57
Parans argentea moneta 148.C.136
Paria regio 112.C.105, 115.C.109
Patriæ amor 98.C.92
Pauis syluestres 7.C.6
Payra regio 120.C.113, aromatum ferax
folio 121.C.113
Permutatio mercium elegans 15.C.11, 17.
C.12, 31.C.31, 65.C.65
Permutatio obsidum 76.C.74
Persicum mare 72.C.71
Petrus Sinzia Aloysij amanuensis 50.
C.48, classi præficitur 51.C.48
Petrus Aliares 64.C.63, 142.C.129
Petrus Alonfus classis præfectus 119.C.112
Petri Pasqualigi epist. ad Germanos rerū
uariarū historiā cōplectens 138.C.127
D. Petrus Antiochiæ præsul 146.C.133
Pharmacum ex sale 14.C.11
Pharmaca ad prouocandam libidinem
folio 125.C.117
Pharaonis gallinæ 30.C.30
Pilei è pennis auium facti 66.C.66
Pilotus itineris dux dicitur 55.C.52
Pinzonus classis præfectus 119.C.112
Piper ubi nascatur 149.C.138
Piscari cum pisce 104.C.98
Pisces in ueribus assati ibidem
Piscis equino capite magnus 47.C.44
Piscis quidam ingens, sui non absimilis.
folio 66.C.66
Piscis instar anguillæ mirabilis 104.C.98
Piscium pelles pro loriciis 148.C.136
Plinij honorifica mentio 127.C.118
Plinij de Iride sententia 128.C.120
Pluuia feruentis aquæ 39.C.39
Polycletus insignis pictor 127.C.118
Polygamia 9.C.8, 19.C.15, 79.C.75, 125.
C.117, 144.C.132
Ponderū Calechutensium noia 88.C.82
Populi

INDEX

Populi cuiusdā anonymi mores ac insti- tuta	124.C.117	Sagittarij optimi	116.C.109
Portugallia regis fortitudo & titulus	63	Sagres caput	51.C.49
c.62.64.C.62.eius potentia	134.C.126	Sale confectum pharmacum	14.C.11
Portugall. de Mauris uictoria	78.C.74	Salomonis regis Iudaeorū thesauri un- de. folio	136.C.126
Portus sancti insula	5	Sambuca musicum instrumentū	32.C.34
Præliū Nigritarū cū Christianis	37.C.37	Samia uasa	95.C.92.116.C.109
Prælium cum Mauris	83.C.77	Samatra al. Taprobane	153.C.142
Præliū atrox cum barbaris	119.C.112	Sancinus Tonarus	87.C.80
Prætoria	67.C.67	Sandalij nemora	58.C.55.109.C.103. 120.C.113
Præstinus color	93.C.89	Sanguis draconis	5.C.4
Præsum promontorium	131.C.125	Saraffi aurei nummi	57.C.54
Precia mercium Calechutensium	58.C.55	Saragna insula	109.C.103
Presbyter Ioannes	62.C.60	Saraphus aureus nummus	148.C.136
Præiulia mercatorum Portugallensium in Calechut	78.C.74	Scamna insula	53.C.49
Promuscis elephanti manus	29.C.29.46	Scaria	6.C.6
Prouerbiū	135.C.126 (C.43)	Senega fluuius	13.C.10.18.C.14
Pstaci phasiis maiores	96.C.92.131.C.125	Senegæ accolæ quales	18.C.14
Pstacorum in nidificando solertia	30.C.30	Senegæ regnū sterile ob calorem	27.C.26
Pstacorum copia	66.C.66	Sericū ois generis in Calechut	57.C.54
Pstacorum regio	131.C.125	Serpentes uasti	28.C.28
Puerperæ uirginibus nihil ab similes	126	Serpentes magni, sed innoxij	95.C.89
R	(C.117)	Serpentū esus in delicijs habit⁹	104.C.98
R Afluuius	49.C.45	Serræ aquaticæ	6.C.6
Regalis portus uasti flu.	100.C.94	Serreti populi	34.C.35
Regia Calechut	74.C.73	Sibilia oppidum Hispaniæ	8.C.7
Regis Calechut maiestas ac potentia. folio	56.C.53	Signearum populorū mores	51.C.49
Regina Saba ubi	136.C.126	Sobobec & Semath Maurorum urbes folio	151.C.140
Regio quædam ad meridiem uergens mira temperie	127.C.118	Soldani imperium	62.C.60
Regnum mellis calore infestū	14.C.11	Sonalia pro nolis	115.C.109.120.C.112
Remiges Nigritarum	44.C.42	Soyla insula	153.C.142
Repolera oppidum	3	Specula nautarum quibus tempestatē prospiciunt	34.C.35
Ritus idololatrarum	26.C.25	Spedegar	42.C.41 (49)
Rium fluuius	34.C.35	Stigmata corporibus inusta	45.C.43.51.C
Rubrum flumen & promont.	52.C.49	Strabonis locus	149.C.137.151.C.30
S		Struthiones	12.C.9
S Accarum	7.C.6	Stupor ex rebus ignotis	31.C.31
Sacerdotum autoritas	25.C.23	Subligacula bombicina	117.C.110
Sacerdotum Calechutensium prodigio sa licentia	80.C.75	Succus palmarum pro uino	60.C.57
Sacerdotis Caranganorensis uesania su- perstitiosa	144.C.131	Suibus Caranganora Indica caret. fol. 149.C.136	
Sacerdotibus Indis incontinentia capi- talis	147.C.134	Symmetrica corpora	124.C.117
Sacrificandi crudelis mos	144.C.131	T	
Sacrum promontorium	3.C.2	T Agaza salina	14.C.11
		Talea arboris genus	94.C.91
		Tambra deus uocatur	144.C.131
		Tambutum	

INDEX.

Tambutum locus 14.C.11
Taprobane insula 62.C.60
Taprobanes opulentia 137.C.126
Tartari uagi 119.C.112
Tayni sunt nobiles 100.C.94
Tempeſtas horrenda 67.C.67.87.C
80.121.C.113.123.C.115.
Templum Calechut neſaſtum 62.C.61
Templa imaginibus uacua 145.C.133
Teneriffa 8.C.8
Telenica regnum 88.C.81
Teſtudinẽs cū ingētibz teſtis 41.C.40
Teſtudinũ caro uitulinæ ſimilis ibidẽ
D. Thomæ corpus repertũ 132.C.125
D. Thomæ etiam apud ethnicoſ ueneratio 153.C.142
Tibia ac inſtrumēta muſica ſummæ uoluptati ac admirationi 32.C.35
Tormenta bellica terrori barbaris 32.C.33.37.C.37.68.C.69.75.C.72
Triſtanſera. 6.C.6
Tunetum Barbariæ regia 12.C.9
Turcarum idioma 93.C.89
Turcimani qui 34.C.35.48.C.45
Turtureſ ſylueſtreſ 93.C.89
Tyrannidiſ imago 26.C.24
V
Vaſalluſ 26.C.24
Vaſa Samia 95.C.92
Vaſcuſ de Ghiuan dux claſſis 55.C.51
Vbenes rex Aethiopiæ 133.C.126
Velutum ſericum 56.C.53
Venetoꝝ moneta Indiſ gratiſſ. 151.C.139
Verge caput 51.C.49
Vespertilioeſ magnæ 47.C.44
Vespertiũ lauſ 124.C.116
Veſtituſ Nigritarum 37.C.37
Veſtituſ Calechutenſiũ 60.C.58.79.C.75
Veterum error in finienda terra habitata 122.C.114
Victoria Portugalleniũ de Mauriſ, folio 78.C.74
Victuſ Calechutenſium 59.C.57
Vida portuſ 82.C.76
S. Vincentij ſinuſ 52.C.49
Vincentiuſ Laguſ 5.C.4
Vincentianuſ Pinzonuſ 119.C.112
Vinuſ nō ex uuiſ, ſed ex baccis 113.C.105
Vinuſ maluaticuſ 39.C.56

Vinuſ factitiuſ 149.C.138
Virginitaſ probro ducitur 9.C.8
Viridiſ ſinuſ 52.C.49
Viſbonæ uariarum gentium colluuiẽſ folio 54.C.50
Vnguenta omniſ generiſ 61.C.59
Vnicorneſ uiui 54.C.50
Vuæ uerna 7.C.6
Vxoreſ communeſ 80.C.75
Vxoreſ uiuæ cum maritiſ mortuiſ comburuntur 82.C.76.151.C.139
Vxoria beneuolentiæ ac fideſ 151.C.139.258.C.9

X

XAymana Hiſpanæ inſulæ regio, folio 98.C.93
Xenia magnifica 368.C.15
Xylon 210.C.4

Z

ZAbaiuſ Goæ dominuſ 186
Zaphal inſula 64.C.63.67.C.68.68.C.68
Zaphalæ inſulæ deſcriptio 88.C.88
Zaphalæ aurifodina 136.C.126
Zaphalla auri ferax 131.C.125
Zegnotorre inſula 71.C.71
Zetietieſ mercatoreſ 81.C.76
Zenith 129.C.128
Zilophi 19.C.15
Zuchaliſ rex Senegæ & qualeſ ſubdituſ, folio 19.C.15

EX AMERICO VESPVIO, & Ludouico Vartomano patritio Romano index collectuſ.

Abbatia omniũ ſanctorũ portuſ 183
Abrahæ ſacrificatiõ 202.C.17
Adami ubi poenitentiam egerit 254.C.4
Adamantiſ fodinæ 229.C.5
Aden urbis munitiſſimæ deſcriptio, fol. 208.C.4.218.C.13
Adulteriũ morte punituſ 257.C.8
Aedeſ ubi Cain Abel fratrem occidit, folio 192.C.6
Aedeſ Arabum qualeſ 194.C.8
Aequinoctiuſ 27. Iuniũ 169
Agmiruſ Mamaluchoꝝ dux 195.C.8
B Aiax

I N D E X.

- A**iaz urbs ac nobile emporium 215.C.7
Alexandria ciuitas Aegypti 189.C.1
Almacharan Sultani Gazophylacium,
 folio 216.C.8
Almada oppidum 296.C.4
Aloes triplex gen⁹, primi⁹ caritas quo
 minus ad nos feratur 266.C.20
Aloes fragrantia ac uis mirabilis 266.C.21
Alphonfus de Albiecher protocapita/
 neus regis Emanuelis 184
Alui stipatae immensus dolor 267.C.34
Alui cienda remedia 2776.C.34
Aman ciuitas 190.C.3
Amantium intemperantiae exemplum 213.C.6
Amba fructus 245.C.15
Americi Vesputij praefatio ad Lotho/
 ringum sui extenuatione complectens 154
Amir princeps interpretatur 218.C.12
Amirre, id est, reguli 191.C.5
Amoris insani miraculum 258.C.9
Anarchia 157, seq. 264.C.17. 268.C.24
Animalia urbis Calechut 249.C.21
Anthropogorum ferocium crudelitas
 folio 161, 178, 271.C.29
Antiglae insula 175
Antiochia 190.C.3
Antipagmenta 236.C.2
Anzedina insula 230.C.7
Apparatus regius 242.C.11. 243.C.13
Arabum cultus ac mores 194.C.8
Arabum strages 196.C.10
Arabiae homines plerumque bicornes 217.C.9
Arboris genus denos fructus diuersos
 producens 245.C.16
Arbor possessoris sui iniuriam ulciscens
 folio 247.C.16
Arenosi maris pericula 199.C.14
Armusio capto rex ei⁹ tributarius Por/
 tugallensibus factus 186
Aromatum uaria genera 244.C.13
Astus bellici 286.C.39
Aues manu se capi permittentes 182
Auium iucundus concentus 249.C.19
Aumar praefectus militum Turcicorum,
 folio 198.C.12
Auri contemptus 159
Auri probandi ratio 248.C.19
Azamij populi 190.C.5
- B**
- B**abylon quae & Cayrum 189.C.1
Bacchar mensurae genus 248.C.19
Balascha castorei ferax 223.C.5
Bandan insula, & eius incolarum mores,
 folio 268.C.24
Banduin pop. efferi 208.C.2
Bangella urbs Indiae maioris 201.C.16
Bangella urbs ditissima 259.C.13
Bangellae Christianorum mores ac reli/
 gio 260.C.14
Barbara insula a Mahumetano regitur,
 folio 219.C.16
Barbam ponere, luctus argumentum a no/
 stro more contrarium 239.C.7
Barri auerse coeunt 233.C.18
Bathacala urbs Indiae 230.C.7
Bebmendo 208.C.3
Belli inter Christianos & Calechuten/
 ses causa 251.C.1
Bellum inter Lusitanos & Mahumeta/
 nos 288.C.40
Belzoi gummi electissimum 257.C.9.
 260.C.14. 265.C.19
Beneuenut⁹ ducis Lothorin. aulic⁹ 154
Berintus urbs Phoeniciae 189.C.1
Beslicca Aethiopiae pars 176
Betoli folia uenerem excitant 239.C.7
Bibliotheca Mahumetanorum 198.C.12
Bisinagar urbs Narsingae 231.C.10. fera/
 cissima cultissimaq^{ue}
Bonae spei caput 295.C.4
Bornei insulae celebritas 270.C.26
Boues foeminae ceruinis cornibus sylue
 stres 219.C.15
S. Bragantis urbs Babylone non infe/
 rior 224.C.5
Bramini sacerdotes Narsingae ac Cale/
 chutensium 234.C.1. 237.C.2. 238.C.5
Bresilicum 185
Bubacar Mahumetis socius 198.C.12
- C**
- C**adelapalon fructus 245.C.15
Cadi pontifex Damasценorum 193.C.7
 alibi concionatores ita uocant 203.C.18
Caicolon urbs & eius incolarum mores,
 folio 251.C.1
Calechut regis superbum cognomen,
 folio 235.C.12
 Calechut

INDEX

Calechut Indicarum urbium metropo/ polis, eiusq; amplitudo	136.C.1	Capuli ex auium rostris	255.C.7
Calechut ædificia nullius precij	236.C.1	Caput bonæ spei	295.C.4
Calechut .impia religio	236.C.2	Carauana quid sit, camelorum agmen. folio	193.C.8.194.C.8.C.201.C.15
Calechutē ses dæmonū cultores	237.C.2	Carbasus nauis genus	170
Calechuten siū rex non nisi dæmonibus immolata comedit	238.C.3. eiusq; co medendi ritus	Carij mensuræ genus	248.C.19
	ib.240.C.9	Carocapel fructus genus	245.C.15
Calechut regis uxores à sacerdotibus stuprantur	238.C.3	Cassei recentis copia	193.C.7
Calechuten siū ciuiū ordines sex	238.C.5	Castoreum quur adulteratum ad nos feratur	223.C.5
Calechuten . uictus ac uestitus	239.C.6	Castorei synceri uis	223.C.5
Calechuten siū regni qualis successio. folio	239.C.7	Catholici aurei nummi	185
Calechuten siū latria	241.C.10	Cayl urbs	252.C.1
Calechuten siū milites & armatura. fo lio	241.C.11	Cayrum urbs Nilotica	189.C.1
Calechuten siū rex morbo Gallico in/ fectus	243.C.13	Celeritatis incredibilis exemplū	157
Calechuten siū medici	247.C.18	Centocola Indiæ urbs	230.C.8
Calechut rex serpentes fouet	249.C.22	Cercopitheci noxi	218.C.13.227.C.2. 249.C.21
Calicius portus	155	Ceruisia alba & rubra	171
Calicutia meridiem spectat	181	Ceul urbs	228.C.3
Caligæ laxæ instar remigum	217.C.9	Chambi radix pro uictu	161
Calicia receptus omnium nauigationū	181	Chani diuersoria uocantur	192.C.7
Calx maturescere facit fructus	245.C.15	Charaiabi , id est, uiri sapientes	166
Camaran inf. maris Erythrai	208.C.3	Cheo portus	225.C.6
Cambaia urbs Indiæ	225.C.1	Cheronesus aurea	184
Cambaia incolæ iusti tenaces ac probi. folio	225.C.2	Chorazani Persidis regio	223.C.4
Cambaia Sultani descriptio lectu dig/ nissima	226.C.2	Christianorum duorum funesta cædes folio	178
Camelorum pernicitas	194.C.8	Christiani D. Thomæ nuncupati, & eo rum sacri ritus	252.C.1
Capana actuariæ nauis genus	267.C.23	Christianorum persecutio	252.C.2
Camphoræ gummi	270.C.26	Christianorū uictoria	285.C.39.291.C.41
Canaria magna	155	Christophori Columbi laus	175
Canibali anthropophagi	170	Ciampana nauis genus	253.C.2
Canibali perfidi	171	Ciandiapalon fructus	245.C.15
Cannæ	178	Cinami arbor, & fructus qualis	254.C.4
Canonor urbs munitiss. & regi Portu/ gal. foedere iuncta	231.C.9	Citromandel Indiæ urbs	252.C.2
Canonor pane caret	ibidem	Classis Calechuteniū cōtra Christia/ nos	283.C.39
Capagat urbs	235.C.12	Clysteres ad ciendam aluum	277.C.34
Capel nauigij genus	243.C.12	Cociacenor socius Ludouici in itinere folio	251.C.1
Capelan urbs	261.C.15	Coclear ex arboris folio	240.C.9
Capillitium nigrum decori	157	Colloquiū Ludouici cum duobus Chri stianis transfugis lectu dignissimum folio	274.C.32
Capræ Damascenæ	193.C.7	Colon urbs idolorum cultui addicta. folio	252.C.1
Caprearum magnitudo atque foecundi tas	256.C.7	Comagene	190.C.3

INDEX.

Comedendi mos barbarus	158	Diffimulationis exemplum	198. C. 15.
Commentum ridiculum de Isaac & dæ			205. C. 20
monis colloquio	203. C. 18	Diuitiarum contemptus	159
Comolanga fructus	245. C. 15	Diobanderumi portus Persiæ	220. C. 1
Concertatio iugis ob fidē diuersam in/		Diortij crebritas	193. C. 7
ter Mahumetanos	198. C. 12	Domus uastæ & mirifice extractæ	159
Concharum captura	220. C. 2	Dora milium albicans	208. C. 1
Conciō ad Mahumetanos	203. C. 18		
Conciō ad milites excitandos	284. C. 39		
290. C. 41			
Conscientiæ metus mala cohibet	163	E	
Conseruantia naues	176	As monetæ genus	234. C. 11
Cophini auro exornati	266. C. 22	Ebur insigne	267. C. 23
Corniculæ aues sacre reliquijs dapum		Educationis duræ exemplum	248. C. 20
regiarum uescuntur	238. C. 3	Elephantorum forma, natura ac mores.	
Credita exigendi mira ratio	240. C. 9	folio	232. C. 10
Crudelitas in captiuos	157	Elephanti miræ magnitudinis	233. C. 10
Crudelitas in iam morituros ægrotos.		Elephanti infrenes, eorumq; mollis in/	
folio	160	cessus	233. C. 10
Cubilia ex retiaculis bombicinis	158	Elephantorum pudicus coitus	233. C. 11
Cucin cultores in fidem Christianā pro		Elephantorum ingens precium	ibidē
penfi	294. C. 3	Elephantorum in Monzambich multi	
Cucurbitarum usus mirabilis	17	tudo, eorumq; natura	293. C. 3
		Elephanti Taprobanes preciosissimi. fol.	
		265. C. 18	
		Emanuel rex Vesputium accersit	175
		Emanuelis regis Portugal. ad Leonem	
		pont. max. epistola	184
		Emanuelis pium uotū, dextri conatus,	
		ac spes magnæ	187
		Equi ingens precium	231. C. 10
		Equus preciosior urbe	234. C. 11
		Eranon gemma	323. C. 5
		Eremus anydros	196. C. 10
		Eri ciuitas Persidis	213. C. 4
		Erythrai maris pericula	207. C. 21
		Etesia uenti	200. C. 14
		Eufra uastum flumen, quod Eufratē effe	
		putant	223. C. 5
		Exequiarum ritus urbis Calechut. folio	
		250. C. 23	
		Exigendi credita mirus mos	240. C. 9
		Explorandi solertia	25. C. 20
		F	
		Falcones aquilæ genus	255. C. 7
		Fano monetæ genus	234. C. 11
		Farasola ponderis genus	348. C. 19
		Faseli nauis genus	162
		Fatoma filia Mahumetis	198. C. 12
		Febris aquæ frigida balneo pellitur	160
		Feles qui Zibellum producant	255. C. 7
		eorum precium	261. C. 15
			Fernandus

- I**mpudentia mingendi nihil à Cynica
conſuetudine abhorrens 158
- I**ndiæ fluuij decreſcente luna augeſcunt
præter naturam 225.C.1
- I**ndulgentiarum ſuperſtitio 251.C.24
- I**ndulgentiarum fraus etiam apud Tur
cos 202.C.17
- I**ndus fluuius 225.C.1
- I**nediæ febris remedium 160.277.C.34
- I**nſantum negociatio 272.C.30
- I**nſulæ uirides 181
- I**nſulæ ditionis Portuḡalliæ regiſ uariæ.
folio 296.C.4
- I**nte mename, id quod Turcica lingua
ſonat, unde eſtu 205.C.20
- I**ternodia habere elephantos cōtra re/
ceptam opinionem 232.C.15
- I**oannes Maria Mediolanenſis tormen
torum faber transfuga Luſitanorum,
ad Chriſtianos à Turcis redire parat
ſi impunitas proponatur 274.C.32
- I**oannis Mariæ iam abitum adornantis
infelix obitus 283.C.38
- I**ogæ regiſ deſcriptio 227.C.2
- I**ogæ incolarum mores ac cultus ibidē
- I**rricum uellus 185
- I**ter ob ſerarum copiam non niſi multis
ſimul peruium 218.C.13
- I**ty inſula 167. eiꝯqꝯ incolarum mores
ac uestitus ibidem
- I**ty ui capta, ac uictis incolis direpta 168
- I**ucha radix pro uictu 161
- I**udaorum in Mahumetanos ſauitia.
folio 196.C.11
- I**udæus quidam nauii faber aquis mer/
ſus 275.C.32
- I**ulianus Bartholomæus Iocundus 175
- I**uſticia in precio 219.C.15.228.C.3.240.
C.9.259.C.10
- I**uuenis quidam è claſſe Veſputij à fœ/
mina barbara per fraudem fide data
illectus, miſerabiliter trucidatur 177
- L**
- L**Acertæ bifurcis caudis 182
- L**acta herba 266.C.21
- L**agi ciuitas Arabiæ 215.C.7
- L**aſerpitium unguenti genus 257.C.9.
260.C.14.265.C.19
- L**aſerpitij mira uiſ 266.C.21
- L**atex ſaccaro conditus pro uino folio
256.C.7
- L**aurentius Brita Luſitanorum dux. fo.
288.C.40
- L**ebeccius uentus 155.169.180
- L**eonis pont. Max. laus 184
- L**euans uentus 169
- L**iberalitatis mutux pulchrum certa/
men 263.C.16
- L**ibidinis incitamentum 158.239.C.7
- L**ibidinis prodigioſa licentia 158
- L**icetia Mamaluchorū 192.C.7.238.C.4
- L**inter nauigij genus 162.171
- L**iſbona eadem quæ Vliſbona 175
- L**ocus conuerſionis D. Pauli 192.C.6
- L**ongæuitas 217.C.9.230.C.8
- L**uctus ceremoniæ 239.C.7.250.C.23
- L**udouici patritij uerſatile ingenium.
folio 194.C.8
- L**udouicus ſe Turcam ſimulat, quod tu
tius Turchiam peragrarẽ queat 205.
C.20.210.C.4.214.C.6
- L**udouic. gratioſus & amabilis 206.C.20
- L**udouicus ægritudinē ſimulat 207.C.20
- L**udouicus proditus capitur 209.C.4
apud Sultanum ſiſtitur non abſqꝯ ui/
tæ periculo 209.C.4. in carcerem con
iectus, inedia propè conſcitur 210
- L**udouicus inſaniam ſimulans, uexatur
ab omnibus 211.C.5
- L**udouic⁹ crudeliter tractatus, patiētia
ſancti opinionē conſequitur 212.C.5
- L**udouicus à regina temere adamatur.
folio 213.C.6
- L**udouici caſtimonia ſummæ pruden/
tiæ coniuncta 215.C.6
- L**udouicus liberat⁹ è carcere, reginam
uana amoris mutui ſpectat 214.C.6
- L**udouicus ſub prætextu curandæ alibi
ualetudinis de fuga conſultat 215.C.6.
218.C.13
- L**udouicus tempeſtatis ui in Aethiopi/
am actus 218.C.14
- L**udouicus Perſam itineris fidiff. comi/
tem naſtus 224.C.5
- L**udouico neptē offert in uxore Perſa
comes. 224.C.6
- L**udouicus ultra Giauam non eſt pro/
greſſus 272.C.31
- Ludo

I N D E X.

- L**udouicus duobus Christianis trans-
fugis persuadet, ut redeat ad suos. fo.
274. C. 32
- L**udouicus hypocrisi sancti nomen a-
deptus 275. C. 32
- L**udouici pater medicus 276. C. 34
- L**udouicus artem medicam simulans pro-
fitetur ac aegrotos sanat. ibidem
- L**udouicus quo astu Mahumetanos ef-
fugerit. 280. C. 38. & sequen.
- L**udouicus equestrem dignitatem con-
sequitur 291. C. 41
- L**udouicus honorifice a rege Lusitanie
tractatus, Romam patrium solum
repetit. folio 296. C. 4
- L**una decrescente flumina augeri, mirum
folio 225. C. 1
- L**usitanorum triumphus ac laus 287. C. 39
- L**uxus uestium 240. C. 10, 243. C. 13
- L**iazori insula 180
- L**ychnorum copia in regia Calechut.
folio 250. C. 23
- M**
- M**Agnes amans Septentrionis. fo-
lio 296. C. 4
- M**ahumetes Christo praefertur magna
impietate 198. C. 13 & quis fuerit, qua-
lisque eius secta 198. C. 12, 13
- M**ahumetis sepultura 197. C. 11
- M**ahumetes Sultani filius anthropo-
phagus 217. C. 10
- M**ahumetanorum cultus 193. C. 7
- M**ahumetanorum perfida impietas. fo.
285. C. 39
- M**ahumetanorum clades ibidem
- M**ahumetani nandi peritissimi 287. C. 39
- M**ahumetanorum arma, & praeliandi
ratio 288. C. 40
- M**ahumetanorum agilitas 290. C. 40
- M**alacha emporium nobile omnis ge-
neris mercimoniorum 184
- M**alacha a Christianis ui capitur ibid.
- M**alachenses nummi argentei 185
- M**alapolanda fructus 245. C. 15
- M**amalmaricar de pace tractaturus ad
Lusitanos mittitur 289. C. 40
- M**amaluchi qui 192. C. 7
- M**amaluchorum fortitudo ac prompti-
tudo par 195. C. 9
- M**angolor urbs 230. C. 8
- M**anuel rex Portugalliae, qui & Ema-
nuel. folio 154
- D.** Marcus fontis cuiusdam architectus,
folio 199. C. 14
- M**are circa Calechut tempestuosum. fol.
243. C. 12
- M**aris cognomēto Arenae pericula. fo.
199. C. 14
- M**aurus rex Malachae imperat 184
- M**echae urbis inclytissimae descriptio.
200. C. 15
- M**echae ager sterilis, & aqua indigus,
undeque eo commeatus importentur.
201. C. 15
- M**echa rerum omnium emporium ibidem
- M**echoa Calechutensium piscatores. fo.
238. C. 5
- M**edici Calechutensium 247. C. 18
- M**edinathalhabi urbs 197. C. 11
- M**edinathalhabi ager diuina execratio-
ne sterilis ibidem
- M**elacha Indiae urbs regi Cini uectiga-
lis Sultanum habet 264. C. 17
- M**elachae portus totius oceanii commo-
dissimus 264. C. 17
- M**elcha nobilis insula 181
- M**emoria fidelis historico pernecessaria
292. C. 1
- M**enacheaz praefectus 220. C. 1
- M**enin urbs 190. C. 4
- M**ercatores Malachi peregrini 185
- M**ercatura infantum 272. C. 30
- M**ercimonia urbis Mechae 201. C. 116
- M**eschet portus 220. C. 1
- M**eschita templum uocant Mahumetani
197. C. 11, 206. C. 20
- M**esquita Saracenorum aedes 185
- M**esuer surculus per dentiscalpium 210. C. 4
- M**ezarib regio 194. C. 8
- M**ilitum delectus laudabilis 228. C. 4
- M**ilites Calechutensium 241. C. 11
- M**ineralia 179
- M**iraculum D. Thomae 253. C. 2
- M**iraculosum auxilium 289. C. 40
- M**oenia mirae altitudinis 217. C. 10
- M**olaga piper interpretatur 265. C. 19
- M**omia 200. C. 14
- M**oneta Taprobanes qualis 265. C. 18

INDEX.

Monoch gariophylli ferax. folio. 269.
 c. 24. & 25
Mons gemmarum ferax 253. C. 3
Mons iudæorum habitaculum 196. C. 11
Monstrum marinum 163
Monzambrich insula Aethiopiæ 292.
 ca. 2. eius situs ac incolarum mores.
 folio 293. C. 2
Morbus Gallicus apud Indos 243. C.
 33. 283. C. 35
Moscheæ templa Turcica 191. C. 6
Mulgendi mirus mos 193. C. 7
Mulieres in bello baiulæ impedimen-
torum 157
Mulieres prodigiôsæ magnitudinis 173
Mures maximi 182
Mures sole tosti comeduntur 239. C. 6
Museacum opus 191. C. 6
Myristicæ nuces & mastix quomodo
crecant. fo. 269. ca. 24. earumq; pre-
 cium. ibidem
N
Nabi Mahumetem significat 198
Naeri Calechutensium patritij.
 folio 238. C. 5. 241. C. 11
Nandi peritia 287. C. 39
Narsingæ regis potentia præter ceteros
reges maxima 231. C. 10. 233. C. 11
Narsingæ & Mediolani comparatio.
 folio 233. C. 11
Narsingæ incolarum religio atque cul-
tus 234. C. 11
Narsingæ regis moneta triplex. folio.
 234. ca. 11
Narsingæ regis cū Lusitanis fœdus, &
in Christianos fauor 252. C. 2
Narsingæ rex. fœdus à Portugallensibus
petit 186
Natatores peritissimi 156. 165
Nauale prælium 285. C. 39
Nauidomini uituperatio 181
Nauigia Calechutensium, & nauigandi
mos 242. C. 12
Nauigia Tarnassari 259. C. 12
Nauiprator 178
Nauis naufragio amissa 182
Negociandi mirus mos 248. C. 19
Negociatores Calechut 242. C. 11
Negociatores Taprobanae 266. C. 22
Nirai uulgi fex in Calechut 238. C. 5
Nomothetæ Turcarum 198. C. 12
Nornordenfius 183
Nundina nocturnæ ob æstum diurnū.
 folio 269. C. 4
Nuptiæ regis Calechut sacerdotis sua
pro honorantur 238. C. 4
O
Obsequium transuehendi humeris
per pontum 165
Oleo aspergi pro aqua consecrata. folio
 251. C. 24
Onor insula 230. C. 8
Onyx gemma uulgo cornicula 225. C. 1
Ophis lapis 191. C. 6
Opinionum discordia 198. C. 12
Opinio Turcarum impia de Christo ac
Mahumete 198. C. 13
Ormus urbs unionum ferax 220. C. 2
Ostreolæ unionum matres 174
Othomar Mahumetis socius 198. C. 12
P
Paleachet Indiæ urbs. 255. C. 3
Pandaran urbs 235. C. 12
Panis ex piscibus confectus 163
Pannaniorum portus oppugnatur. fol.
 290. C. 41
Pannaniorum clades 291. C. 41
Parao nauium genus 243. C. 12. 283. C. 39
Pardaij moneta aureæ genus 261. C. 15
Pardij moneta genus 294. C. 31
Parentes senes, ac iuuenes ægrotos uel
dere licitum 271. C. 29
Parghi pisces marini 178
Parias prouincia 166
Parricidium ingens 221. C. 3
Paternoster ex lapillis & ossibus pisciū.
 folio 159
Pax inter Lusitanos & Mahumetanos.
 folio 289. C. 46
Pego urbis Indiæ clarissimæ mores at
religio 261. C. 15
Pego regis humanitas 262. C. 16. eiusdem
 luxus ac opes ibidem
Pego incolarum salacitas 263. C. 16
Penda insula 292. C. 2
Perdai aurea moneta 228. C. 4. Pardai
 dicitur 231. C. 10
Peregrinatio 231. C. 10

I N D E X.

Peregrinationū uaria pericula 271.c.29
 Perfidia in amicum 222.c.3
 Perfidie supplicium ibidem
 Periculi ex improviso grauis prouiso. folio 173
 Perle nouata dictio pro unionibus 174
 Permutatio uxorū mirabilis 240.c.8
 Persae mercium adulteratores 223.c.5
 Persarum comitas liberalitasq; 224.c.5
 Persae quidam Ludouicū liberaliter excipit 224.c.5. neptem in uxorem offert ibidem
 Petrarchae testimonium 154
 Petrus Antonius Mediolanensis 274. ca.32. uide supra Ioannes Maria
 Petri Antonij infelix interitus 282.c.58
 Petulantiae muliebris exemplum: folio 213.c.6
 Pharmaca ad prouocandam libidinem. folio 158
 Phaseli nauigij genus 156
 Pianfu serico nobilis urbs 375.c.29
 Picti ac plumati homines 167.168
 Piloti sulcandi æquoris peritiss. 199.c.13
 Piperis origo, species formaq; 244.c.14
 Piper Taprobanes procerum 265.c.18
 Pisces sole tosti 239.c.6
 Pisces immensae magnitudinis 295.c.4
 Piscium ingens copia 172
 Plinij testimonium iunioris 154
 Poliar uulgi sex in Calechut 238.c.5
 Polygametia 240.c.8
 Polygamia 193.c.7
 Ponens uenti nomen 155.179
 Ponderum ratio in Calechut 248.c.19
 Pontes leuatitij 161
 Populatio pro pago insuetum uocabulum 161.164
 Porta insula 243.c.12
 Portugallensium gloriosa uictoria 184
 Prælium atrox cum barbaris 162.167
 Prælium ingens cum Arabibus 196.c.10
 Prælium nauale 285.c.39
 Prælium cum Pannanijs 291.c.41
 Præmium exequiarū sacerdotibus persoluitur etiā apud Turcas 250.c.23
 Præsidium firmum Malachae impositū. folio 185
 Præsilium coloris genus 255.c.6

Præstigia sepulchri Mahumetis 199.c.13
 Preces regum ac magnatum, præcepta sunt 176
 Precandi mos mirus 241.c.10
 Presbyteri Ioannis cum Portugallensibus foedus 186
 Presbyter Ioan. Aethiopiae rex 219.c.15
 Proditio hostilis 162
 Promptitudinis miræ exemplū 195.c.9
 Promuscide Elephas ferit hostem alligato gladio 232.c.10
 Prostitutio uxorū filiarumq; ultronea. folio 160 164
 Prostitutio nouae nuptae 256.c.8
 Proxenetæ mirabilis usus 248.c.19
 Pistaci uarij coloris 249.c.27
 Pistaci uersicolores 255.c.7
 Pistaci uocales ac pulchri 261.c.15
 Pua morbum Gallicū significat 283.c.38
 Pudendorum nulla uerecundia 159
 Pudor egerendi 158
 Puerperarum dolor leuis 158
 Pulsus ægritudinis aut sanitatis index. folio 276.c.34
 Pustulae in India sauiunt 243.c.13
 Pyder ciuit. Taprobanae 164.c.17. 265. (c.18)
 Pylae elaboratae 200.c.14
 Pyropi gemmarum genus, qui & Rubini 255.c.3

R

Reame urbs 216.c.9. eius coeli temperie incolae longauī ibidem
 Reditus Vesputij in Hispaniā 168. Lisbonae splendide excipitur 185
 Regio circa Sodomam ac Gomorram sterilissima, aquaeq; indiga 196.c.10
 Regio Anydros aquae indiga 172
 Regis de Decan mores 229.c.6
 Regum ac populorum quorundam nomenclatura 235.c.12
 Regum preces præcepta sunt 176
 Religio in piculismulto maxima est 180
 Religio diuersa ciuilibis discordiae seminarium 215.c.7. 198.c.12. 224.c.16
 Remedia alui ciendae 277.c.34
 Renatus Lotharinge dux 154
 Retiacula, cubilium uice 158.164
 Reubarbari copia atq; uilitas 225.c.4
 Rex

I N D E X.

R ex de Aufiā foedus cum Portugallen/		
sibus ferijt, donis ad hac missis ma/		
gnificis	186	
R ex de Decan Gogan fruitur tributaria		
R hoda urbs	209. C. 4	(228. C. 4
R itus conuocandi Mahumetanos ad		
delubra	278. C. 35	
R ubini	253. C. 3	
R ubri maris intemperies	207. C. 21	
R ubrica pannis inficiendis idonea. fol.		
218. C. 14		
R umi Christiani reges Turcis finitimi.		
folio	260. C. 14	
R ore pro aqua utuntur	172	
S		
S acerdotum licentia ac immunitas		
folio	138. C. 4	
S acrificandi ritus apud Mecham	203. C.	
18. apud Calechutenses	237. C. 2	
S agittarij periti	157	
S al optimum	208. C. 3	
S ambuc nauigij genus	243. C. 12	
S amory, id est, in terris deus, rex Cale/		
chut	235. C. 12	
S ana urbs Arabiae felicitis	217. C. 10	
S araphi moneta aurea	186. 195. C. 5	
S au auis genus	249. C. 21	
S arcophagi Mahum. miracula	199. C. 13	
S auain militum dux	228. C. 4	
S chira urbs	223. C. 5	
S cortatio licita	158	
S echa idem quod sanctus	218. C. 12	
S echamir dicitur Sultanus Arabiae fe/		
licitis	218. C. 12	
S ecta Mahumetis qualis	196. C. 13	
S epulchri D. Thomae miracula	253. C. 2	
S erici copia	223. C. 4	
S eroccus uentus	169. 179	
S erpentiū uastorū tria genera	249. C. 22	
S erpentum immunitas	ibidem	
S erpentes loco numinum culti e caelo		
sumpti existimantur	250. C. 22	
S erpentiū occurfus prosper habet ibid.		
S erpentes uastissimi	267. C. 23	
S erpentes horrifici	163	
S errationa regio	180. 181	
S ibillia ciuitas Hispaniae	175	
S idi Hierophanta	198. C. 13	
S imonis Martini peritia in rebus belli/		
cis.	286. C. 39	
S implicitas credula	166	
S imulacra daemonum horrida	237. C. 2	
S imulacrum daemonis in templo	251. C. 24	
S itis sedanda mira ratio	172	
S iti multi absumpti	200. C. 14	
S odomae ac Gomorrae uestigia	95. C. 10	
S omler insigne regis Calechut	241. C. 11	
S ophi rex Persarum	224. C. 6	
S otularia gemmata	229. C. 5	
S pecus in quo poenitentia egisse Adam		
fertur	254. C. 4	
S quilar urbs	224. C. 5	
S upra uirginum ac uxorum honori ha/		
bita	160	
S uccessus regis Portugalliae prosperi.		
folio	184. & sequent.	
S uduesius uentus	181	
S ultani Damasceni tyrannis	191. C. 5	
S ultanus Mecha	200. C. 15	
S ultanus Ananiorum	208. C. 3	
S ultanus Sanae	209. C. 4	
S ultani Arabiae milites, & eorum arma		
tura	210. C. 4	
S ultani uxor Ludouici amore corripit/		
tur	211. C. 5	
S ultanus Arabiae sanctus habet, quod		
a humanis cadibus abstineat	218. C. 12	
S ultanus Cambaie	220. C. 1. 225. C. 2	
S ultani Ormus filij alterius in parentes		
impietas	221. C. 3	
S ultani iunioris crudelitas	ibidem	
S ultanus parricidium morte luit	222. C. 3	
S ultani Cambaie plixa descriptio	226. 3	
S ultanus ueneno uescitur, a pueris ita		
assuetus, quod expues in fontes, eos		
ita perimit	226. C. 2	
S umatra quae & Taprobana, insula. fol.		
264. C. 17. 265. C. 18		
S uperbiae uindex deus	183	
S uperstitio Mahumetanorum	199. C. 13	
T		
T Aessa urbs templo magnifico cele/		
bris	217. C. 11	
T amerani deus Opt. max. dicitur	236. C. 2	
T aprabones situs ac eius incolarum mo/		
res	265. C. 18	
T aprabonenses urinatores eximij. fol.		
267. C. 22		
		Tarnasari

INDEX

T arnasari Indiae urbs, regis atq; incolarum mores	255.C.6, 256.C.7	V erzinus color qui & praesiliu	255.C.6
T arnasari ciues albicantibus hominibus nouas nuptas stuprandas prostituant	256.C.8	V esputij auunculi laus	154
T arnasari ciues in hospites liberales. folio	257.C.8	V esputius 4. nauigationum libellu pollicetur	161, 165, 183
T actarucæ piscis ingens coriu	267.C.23	V esputij reditus in Hispaniam	168
T empestatis incommoda	176	V esputius in nauidominum inuehitur folio	182
T empestas in mari horrida	179, 180, 181, 218.C.14	V esputius rudem flagitat	183
T empli Mahumetis descriptio	197.C.12	V estigia magnorum pedum	175
T empli Mechæ descriptio	201.C.17	S. Vincentij caput	178
T halæ naui genus	220.C.1	V inum factitium	171
T hesaurus ingens	144.C.13	V lisbonæ laus	296.C.4
D. Thomæ miracula	253.C.2	V ncalent patibulum dicitur	240.C.9
T ormenta bellica terrori barbaris	165, 167, 174, 178	V nicornes mira specie ex Aethiopia aduecti	204.C.19
T ripolis	189.C.2	V niones 500. unica nola permutati	171
T ristanus à Cugna Lusitanis periclitantibus suppetias fert	289.C.40	V nionum uilitas	171, 174
T ristani laus	292.C.2	V niones maturi ac immaturi	175
T riumphus Lusitanorum	287.C.39	V omitibus herbis prouocatus	160
T rompatam urbis incolarum frugalitas	235.C.12	V rinatores peritissimi	287.C.39
T uberum ingens ubertas	193.C.7	V uæ sine granis dulcissima	216.C.9
T urchia ubi	193.C.7	V xores à sacerdotibus stuprantur, praemio proposito	238.C.4
T urris in qua Paulus, qui tum Saulus Christianos afflixit	192.C.6	V xorum mira permutatio	240.C.8
T urtures pisces	172	V xores uiuæ mortuis maritis se commurunt	258.C.9, 263.C.16
T yrannis in plebem intoleranda	238.C.5	Z	
T yrannidis affectata suppliciu	222.C.5		
T yrannicidæ pramium	ibidem	Z Achariæ corpus ubi sepultum. folio	192.C.6
V		Z ambeï princeps potens	194.C.8
V Abulum sub presbyteri Ioannis domini	186	Z ambeï prædabundus	194.C.8
V accæ unicornes	219.C.15	Z aylon insula	253.C.5
V ectigal incredibile	231.C.9	Z aylon gemmaru ferax, & quomodo eruantur	ibidem
V ellus Irricum	185	Z aylon incolæ Narsingæ regi uestigiales, & eoru mores qui	254.C.4
V elutum serici genus	193.C.7	Z eila portus ac urbs celebris. fol.	218.C.14, 219.C.19
V eruex pondo 40. pinguis	211.C.5	Z eila incolarum mores & habitus ibi.	
V erueces pinguißimi poderosis caudis	216.C.9, 219.C.15	Z ibellum unguentum	255.C.7, 261.C.15
V eruecum uilitas, duodecim scilicet unguentis aureo	256.C.7	Z ibith urbs opulenta	217.C.11
		Z ida portus ac urbs elegans, qui & Gida. folio	206.C.20
		Z inziber quomodo nascatur	244.C.14

FINIS.

INDEX

INDEX **E** BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO, HAI/
thono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atq;
Erasmo Stella nouarū insularū scriptoribus collectus.

A

A Baga filius Haoloni, patri
succedit 446. c. 32
Abaga inuasa Aegypto,
Turquiam uastauit 448.
cap. 34
Abaga ueneno moritur 405. c. 36
Abasia India intermedia 413. c. 43. uarijs
animatiū generibus referta 414. c. 45
Abraiam incantatores 404. c. 23.
407. ca. 30
Accaron ciuitas 320
Aceda 321
Alechmangi prouincia 377. c. 34
Achor uallis 310
Acon quæ & olim Ptolemais 299
Acon ciuitas obsessa capitur 469. c. 52
Adamantes quo pacto reperiant 407.
cap. 29
Aden prouincia D. Thomæ prædica/
tione nobilis 413. c. 43. eius luculenta
descriptio 414. c. 46
Aden Sultanus bello uictus 413. c. 44
Adoptionis ius 388. c. 53
Adulteri pœna in uiros & fœminas 326
Adulterium uetitum 354. c. 55
Adum castrum, latronū spelunca 312
Aegyp. descriptio copiosa 327. 471. c. 54
Aegypti forma Δ 328
Aegypti situs ibidem
Aegyptus Christi religione clauit ibi.
Aegypti conditio statusq; 466. c. 50
Aegypti imperij crebra mutatio 468. 52
Aestus maximi 340. c. 23
Aethiopia 327
Aethiops nūquid mutare pellē pōt 323
Aeti Ro. ducis uictoria de Attila 505.
Aex castrum Tyri 300 (c. 14
Air calamus aromaticus 493. c. 7
Alani qui 506. c. 12
Alania deserta ibidem
Alanorum irruptiones in Romanam
Rempub. 502. c. 13
Albis fluuius 501. c. 12
Alborum dies festus Tartaris 369. c. 15
Alchai mons sepulturæ regum Tarta/

rorum locus 353. c. 53.
Allau rex Tartaricus Barcka uictor, fo
lio 330. c. 1
Allau obsidet Baldachum 335. c. 13
Allau tyrannidem aboleuit 342. c. 29
Altitudo polaris 541
Amalech 319
Amazones terror mundi 498. c. 10
Ambasiator 330. c. 2
Ambrum ex cete marinis 411. c. 39
Amu prouincia 306. c. 47
Amurates proceres Aegyptiaci dicuntur,
folio 467. c. 50
Anarchia 416. c. 49. 574
Anatoth Jeremiæ patria 312
Angania insula 403. c. 21
Animal quoddā catti simile muschum
producit 357. c. 62
Antheradum 301
Anthropophagi 401. c. 16. & 17. 360. c. 63
Antilibanus mons 300. 303
Antiopia quæ & Affor 302
Antipatrida quæ & Arsur 320
Aphec ciuitas 307
Aquæ potabilis magna penuria 340. ca.
25. 341. c. 30
Aquæ amaræ ac uirides aluum cientes,
folio 340. c. 25
Aquila feroce lupos aggrediuntur, fo/
lio 370. c. 17 (14
Aquileiæ obsidio ac expugnatio 506. ca.
Arabia triplex 298
Arabia magna 299
Arachas castrum 301
Aradium quare Antheradum 301
Aradus filius Chanaan ibidem
Aramathia 318
Aratheus Arathan conditor 301
Arath mons altiss. 424. c. 9
Arbor solis 341. c. 27
Archimandritæ 544
Arecladā prouincia 382. c. 42
Areopolis quæ olim Ar 318
Argentei Adriani imagine insigniti, fo/
lio. 502. c. 13
Argon rex Indorum à Cham sui sangu/
nis uxorem

INDEX

nis uxorem impetrat	333.C.9	Bahurim	312
Argonus filius Abaga, interfecto Tan		Baian Chinlan à centū oculis nomen	
gador, in imperiū successit Tartarorū		sortitus	389.C.54
452.C.38. eius obitus	453.C.38	Balac ciuitas	343.C.31
Argon sagax gens & elegans	358.C.64	Balascia prouincia, cui⁹ reges prosapia	
Arietes maximi	338.C.22	Alexandri magni iactant	344.C.34
Aristoteles architectus	540	Balascia gemmarum ac metallorum fer	
Arma Moschouitarum	548	rax	ibidem
Armenia rex Christicola	326	Baldachū ciuitas quæ & Susis	336.C.16.
Armenorum fides	326	expugnatur, ibid.	443.C.25. olim
Armenia minoris laus	334.C.11	Babylon	429.C.15
Armenia maioris descriptio	335.C.13	Baldad Suites	304
Armenia regni descriptio	423.C.9	Balduin⁹ rex Hierosolymitanus	299.310
Armenia rex Tartarorū Chā Imp. fidē		Balduinus Cōstantinopolis Imp.	330.C.1
Christi accipiendā psuadet	441.C.25	Bangala prouincia	386.C.45
Armenorum magna clades	460.C.44	Baptizandi mira ratio	324
Arnon torrens	311	Barca rex Tartarorum	330.C.1
Aromatum caritas unde	533	Barca praelio uictus ab Allau.	ibidem
Ars inuadendæ tyrānidis mira	341.C.28	Bargu campestris	356.C.61
Ascalon urbs	321	Barones duo uenatiōi praefecti	370.C.18
Ascelin⁹ legatus pro pace impetranda		Barones xij. regnis Cublai praefecti, &	
ad Tartarorum Cham	490.C.5	eorum officia	373.C.22
Asia duplex pfūda & maior	464.C.47	Bascia palmarū nemore cincta	336.C.16
Asini pulchri & preciosi	337.C.19	Bascia prouincia descriptio	344.C.35
Asinini Saraceni	325	Basilij Moschouia ducis literæ	536
Asinorum terra	301	Basilij laus	547
Asphaltis lacus bituminis	310.311	Basman regnum	401.C.15
Assasini sicarij	341.C.28. & seq.	Basterna populi	571
Astrologi in reb⁹ bellicis cōsulti	362.C.3	Bathi Imp. Tartar. in Hūgaros	489.C.4
Astrologia in precio	394.C.64	Baydo Imp. factus à suis interficit	453.
Attila primus luhrorum rex	505.C.14	Beduini incolæ terræ sanctæ	324. (C.40
Attila in Gallias irruptio	ibidem	Bela regis Hungariae conatus aduersus	
Attila cōsultis aruspibus infelicitè cū		Bela euasit plū ibid.	(Tarta. 489.C.4
Aetio pugnat	505.C.14	Belisarij de Vandalis uictoria	505.C.13
Attila late grassantis uiolentia	506.C.14	Bellena ciuitas	302. 309
Attila prima nuptiarum nocte apople		Belli inferendi quadruplex ratio consi	
xia suffocatur	507.C.14	deranda	466.C.49
Auaritia supplicium fames	336.C.16	Bersabee Iudeæ terminus	521.302
Auaritia ingenium	346.C.38	Berytus 300.	Bethagla
Auaritia poena	443.C.26	Bethania castellum	312
Aucupandi ratio	370.C.19	Bethel 309.311.	Bethleem
Aues aucupio destinata	371.C.19	Bethoron 318	Bethsaida
Augusta Vindelicorum	502.C.12	Bethsames 320	Bethsan ciuitas
D. Augustini mors	505.C.13	Bethsura castrum	321
Azotus	320	Bethulia mons	306 Bezec
		Biblum ciuitas	300
		Bircorum magna copia	402.C.18
		Bitumen medicinale	511
		Blasphemia in Christum	363.C.6
			Blondus

INDEX.

Blondus perstrictus	504. c. 13	Cangigu prouincia	386. c. 46
Bochara ciuitas Persidis	330. c. 1 (c. 11)	Canglu ciuitas	387. c. 50
Boech puincia inhumani cultores	400.	Caniclu prouincia	379. c. 38
Bohemi ex Sclauis oriundi	501. c. 12	Canosolim castrum	339. c. 22
Bombix arbor	410. c. 35	Caphar progenies Cumanorū	469. c. 52
Boristhenis fluuij ortus	525. c. 3	Caphic proditor Casani, Christianorū	
Borussiae situs	573. 574	prouincias prodit Soldano	457. c. 43
Borussiorum primus rex	581	Capharnaū fōs & regio	303. ciuitas 304
Borussiorum leges	ibidem	Capuli ex piscium dentibus	508. c. 14
Borussiorum idololatria	ibidem	Caraiā puincia 7. regnis incluta	380. c. 39
Borussiorum perfidia	585	Carasminorū regni descriptio	419. c. 1
Bothnopolis	321	Carbagādan fratris Casani in imperio	
Botrum oppidum	300	successor	461. c. 45
Boues gibbosi	338. c. 22. syluest. 357. c. 62	Carbagandan apostata	ibidem
Boues elephanti magnitudine	386. c. 45	Carbāda reguli Tart. potētia	463. c. 47
Boues pro dijs culti	404. c. 24. 407. c. 28	Carcham prouincia	347. c. 40
Brius flumen auriferum	380. c. 38	Cariath larim ciuitas	318
Brocardus Lutheranus	324	Cariath Sepher	320
Bube auis Tartaris sacra	435. c. 16	Caritas aromatum unde	533
Burgundi unde	501. c. 12	Carith torrens	310
C		Carmelitæ à monte Carmelo	320
CAcausu nobilis ciuitas	387. c. 50	Carnes crudæ comeduntur	381. c. 39
Cadesbarne	318	Carocoram Tartarorū origo	352. c. 51
Cæsarea Philippi	302. 309	Caromora flu. uastum	376. c. 31. 388. c. 52
Cæsarea Palæstinæ	320	Casale Lamberti	299
Cassa ciuitas	536	Casanus Argoni filius in Imp. per simu	
Caigui frumenti ditissima urbs	391. c. 60	lationem electus	453. c. 41
Cain insignis urbs	390. c. 56	Casani fidei Christiani defensoris cum	
Calacia metropolis Tanguth	358. c. 63	Soldano prælia	ibidem
Calciamenta de Camuco	368. c. 14	Casani laus	456. c. 42
Caligo aëris arte magica facta	338. c. 22	Casanus subsidio regis Armeniæ Sara	
Caliphus Saracenorū prælatus	336. c. 18	cenos bello inuadit	458. c. 44
Caliphus ob auaritiā fame necatus	ib.	Casanus testamento & multis egregijs	
Caliphus sectæ Mahumeti pontifex a/		post se relictis legibus morit	461. c. 45
uaritiæ poenam morte luit	443. c. 26	Caspiū mare multa flu. excipit	493. c. 7
Calores imēsi	340. c. 23. 406. c. 26. 408. c. 31	Cassar prouincia	346. c. 38
Caluariæ locus	316	Castrum peregrinorum	320
Cambalu tremestre Cublai regis diuer		Casus facete relatus	542
ticulum	365. c. 9	Catalogus regū ac imp. Tartarorum	
Cambalu ciuitatis descriptio	366. c. 10. &	354. c. 54. 495. c. 8	
eius incolarum mores	ibidem	Catalogus imp. Turcarum	510. c. 65
Camphora auro æqualis	402. c. 19	Catapultæ instrumentū bellicū	390. c. 58
Campition urbis idololatria	351. c. 49	Cathai regni descriptio	419. c. 1
Camul puincia situs ac mores	350. c. 46	Cathaium urbs	539
Cana Galilææ	306	Cathalaunici campi	505. c. 14
Canes trahendis rhedis assueti	416. c. 48	Catholicus orientis sacerdos	326
Canes asinis æquales	379. c. 38	Caudati homines	402. c. 19
Canū cū leonibus certamen	387. c. 49	Caydu nepos Cublai cum Naiā in Cu	
Canfu ciuitas	393. c. 64	blai conspirat	361. c. 2
		Cazaci	

I N D E X

Cazaci Tartarice prædones	500.c.12	Cingkis primus Tartarorū Im.	ibidē
Cedar ciuitas	304	Circassi	494.c.7
Cedes Neptalim	303	D. Cirullus	ib.
Cedron torrens	315	Cison torrens	306
Ceremoniæ Tartarorum	369.c.15	D. Clemens	ibidem
Cerui equorum loco	357.c.61	Clemenſis ciuitas Tartarorū	332.c.6
Ceruſſa Tartar. uarij generis	492.c.6	Cleopatra Aegypti regina	312
Chaldaeorū regni descriptio	425.c.11	Cobila Can 5. Tartarorū Imp.	445.c.30
Chā in Chriſtiā. humanit.	331.c.3.333.c.7	Cobinam ciuitas	340.c.26
Cham in Chriſti fidē propēſus, legatos ad pōt. Ro. pro doctorib. mit.	331.c.4	Codorlaomer rex	305
Cham Paulos magnifice in patriam di- mittit. quanq̃ inuitus	334.c.10	Coeleſyria	298
Cham nomē Imp. omniū apud Tart.	434.c.16. dicitur & Can	Cogracam filius Cublai	381.c.40
Changius ē paupere Imp. Tartarorum factus	434.c.16	Cohan fluuius	494.c.7
Changius Can. 1. Tarta. Imp.	436.c.17	Coilum regnum	408.c.31
Changij ſam morituri, ad xij. filios pro concordia tenenda adhort.	436.c.17	Comacula ciuitas	333.c.22
Chapar Tart. princeps potens	463.c.47	Comari prouincia	408.c.32
Chesmur prouincia locis natura muni- tis ualidiſſima	345.c.36	Cometes	483.c.2
Chinchis rex Tartarorum primus, Vn- cham prælio uincit	333.c.53	Concordiæ uis exēplo oſtenſa	436.c.17
Chinchis obitus	ibidem	Conigatgui ciuitas opulentiff.	389.c.55
Chincui caſtrum munitiff.	376.c.30	Coniugium inter mortuos	355.c.58
Chifi ciuitas	336.c.16	Conſilium recuperandæ terræ ſanctæ co- pioſe per tria capita	472
Chriſtiani transfuga	323	Conſuetudo uetus uim ueri hēt	399.c.7
Chriſti religio in Oriente	325	Corallium collo appenſum, & pro mo- neta	379.c.37
Chriſti cultus in Aegypto	328	Corgatqui & Caigni urbes	388.c.52
Chriſtiani titulotenus perſtricti	362.c.4	Cormoſa ciuitas	339.c.23
Chronus fluuius	575 (86	Cosmographorum ueterum uarij erro- res. folio	508.c.14. 532
Ciambæ prouinciæ potentia Cublai ſit tributaria	399.c.9	Cotam prouincia	347.c.41
Ciandu palatio nobili inſignis	359.c.65	Crack	306.310.470.c.53
Cianfu ciuitas	376.c.31	Crapula Lithuanorum	526.c.3
Cianglu ciuitas	387.c.50	Creanum mare	339.c.23
Ciangiam ciuitas	395.c.66	Crermam nobilis ciuitas	338.c.21
Cianigainorū ciuitas Chā magni regia		Crocodili & eorum natura	471.c.54
Ciartiā arenola	347.c.43 (358.c.64	Crudelitas in hospites	381.c.40
Cigata frat. Chā Chriſtiā. fact⁹	346.c.39	Cublai magnus Tartarorum rex, qui & Cham dicitur	331.c.2
Cinchis Cublai primogenit⁹ inter xxij. filios	364.c.8. de concubinis xxvij. ib.	Cublai integro libro descriptio	361.c.1
Cinchintalas prouincia	350.c.47	Cublai de Naiam uictoria	362.c.4
Cinereth	306	Cublai iij. prouincijs augetur	363.c.5
Cingianfu ciuitas	391.c.61 (62	Cublai Chriſtianis aduerſus Iudaos & Saracenos patrocinaur	363.c.6
Cingingui incolarū pſidia punita	392.c.	Cublai in milites præclare ſe gerentes li- beralitas	363.c.7
Cingkis natiuitas & potentia	495.c.8	Cublai forma, uxores, & familia	364.c.8
		eius concubina	ibidem
		Cublai in conuiuijs magnificen.	367.c.13
		Cublai in uenando & aucupando uo- luptas	370. & ſeq.
			Cublai

Cublai opulentissimus	372.C.21
Cublai prouidentia, quā annonæ ingra- uescit caritas, eiusq; in pauperes be- nignitas	374.C.24
Cublai de rege Mien-uictoria	384.C.42
Cublai puincia Mangi auctus	389.C.54
Cublai in Zipangrios bellum	397.C.3
Cugui ciuitas	395.C.66
Cumania regnum	421.C.5
Cunchi prouincia	377.C.33
Cytracham emporium	541

D

Δ Species Aegypti	328
Dabir ciuitas	319
Dæmonum cultus	349.C.45
Dalmanuta	302
Damascus	298
Damascenus ager	319
Damasceni Tartaros aquarum ui obru- tos perimunt	460.C.44
Damiata	327
Dan terminus terræ sanctæ	302. mōs 309
Dari⁹ capt⁹, presbit. lo. subijci⁹	376.C.39
Dauid turris	313
Decapolis quur dicta	306
Demetri⁹ legati Moschouit. laus	532. 535
Desertum	341.C.27. 352.C.50. 378.C.36
Desertum dæmonum præstigijs pericu- losum	348.C.44. 357.C.62
Deus iniustæ perfidiæ ultor	363.C.6
Diospolis	320
Discordia ducū in bello pnciosa	397.C.3
Diuidna fluuius ingens	538
Diuortiū leui de causa cōcessū	352.C.49
Dogmata Moschouitarum	543
Domus motoria	354.C.55. 359.C.65
Domus de arundinibus in modū taber- naculi magnifice extructa	359.C.65
Domus auro tectæ	397.C.2
Doncoscaron de pspia triū regū Chri- stiana Haoloni uxor	443.C.27
Don flu. qui & Tanais	493.C.7. 529.C.4
Dooch castrum	310
Dotaim castrum	304
Draconis cuiusdam late uastantis om- nia interitus	512.C.16
Dragogiam regnum	402.C.17
Drusi obitus	502.C.12
Drusi res gestæ	503.C.12

E

E Brietatis exemplum	543.C.31
Edel flu. qui & Volha	493.C.7
Edeffa quæ olim Rages	298
Egrigaia prouincia	358.C.63
Elephanti turriti	384.C.42. 412.C.41
Elephanti xx. annuū tributum	400.C.9
Elephant. ac eboris magna cop.	411.C.39
Elephanti prælium ingressuri temulenti redduntur	412.C.41
Eli incolæ raptō uiuunt	409.C.33
Eleutherus fluuius	300
Emaus	318. 320
Endici color eximius	408.C.31
Endor uilla	307
Engaddi mons	311. 312
Ennon oppidum	309
Ephimeræ uermes in Boristhene flu.	517
Episcopi Moschouitarū	544 (C.1)
Equitatus numerosus	547
Equi durissimis ungulis	344.C.34
Equorum precium ingens	337.C.19
Equorum alborum copia	359.C.65. ho/ rumq; precium ibidem
Equorum Tartarorū pernicitas	492.C.6
Equorum usus pro nauigijs	493.C.7
Erasmi Stellæ de Borussia antiquit. op⁹	
Ergimul regnum	357.C.62 (570)
Erockcaton pijsima mulier Carbagan dan mater	464.C.45
Erythratao auis	546
Esau ubi habitauit	305
Esentemur filius magni Cham	380
Eudoxia Valentiniani Imp. filia capitur à Genferico	503. C.15
Ezina ciuitas	352.C.50

F

F Acfur rex Mangi potētiss.	388.C.53
Fansur regnum	402.C.19
Farina ex arborū corticib⁹ opt.	402.C.19
Fasiani maximi longiss. caudis	358.C.62
Februarij Kalendis Tartari annū auspi- cantur magna celebritate	368.C.15
Federicus ordinis Teutonicorū proto- magister	570 (C.40)
Fel serpentū ad uarios morbos utile	382
Fera uarij generis Cublai mittunt	369.C.16
Fera feras capiunt	369.C.17
Fera Hercynia	536
Ferlech	

INDEX

Ferlech regnum	401. c. 14.	Gog regio, quæ & Lug	358. c. 64.
Fertilitas terræ sanctæ	322	Gogaca Cham aulicus	335. c. 4.
Festi dies Tartarorum	368. c. 14.	Gohagaday tertius filius Hoccata Can	
Figui ciuitas Indiæ	396. c. 70.	Gothi 539	(439. c. 22)
Flumina calidissima	408. c. 31.	Gothi Sarmatiæ primî incolæ	497. c. 10.
Fœminina insula à solis fœminis inha-		Gothorum irruptiones	499. c. 11.
bitata	410. c. 37.	Gozurath regnū piratis infame	409. c. 35.
Fons hortorum	301	Græci schismatici	324.
Fons Iacob	309	Graffa monstruosum animal	412. c. 41.
Fons olei	335. c. 13.	quod & Giraffa	414. c. 45.
Fons uiuus 305	(c. 23)	Grifalchi maximî	357. c. 61.
Formosa loc⁹ ab amœnitate dictus	359.	Grues quintuplices	359. c. 64.
Formæ dos in coniugio spectat	358. c. 62.	Guntamundus Honorici success.	503. c. 13.
Francisci Cheregati laus	534.	H	
Fugui regnum 395. c. 67. & regni Cōdia		Hæreticorum patrociniū	325.
metropolis 396. c. 69. præsidium Cham		Hai ciuitas	311.
contra rebelles	ibidem	Hakeldemach	315.
Fuluū succinum	576.	Halappi Syriæ metropolis	444. c. 28.
Funerandi mos	349. c. 45. 394. c. 64.	expugnatur & diripitur	445. c. 29.
Funerandi mos apud Moschouitas	545.	Haolonus frater Mango Can Baldach	
Furtorum supplicia	356. c. 60.	urbe capta Caliphum fame necat. fol.	
G		443. c. 25. & 26	
Gabaon ciuitas	318.	Haoloni obitus	446. c. 31.
Gabaa Saulis patria	309.	Haythoni Armeni Præmonstratensis li	
Gadderi animantia	379. c. 37.	ber de Tartaris	419.
Galaad mons 302. 305	Galgala 310.	Haythonus suam historiam ueram as-	
Gallinæ loco pennarū pilos hnt	392. c. 68.	firmat	462. c. 46.
Galza portus Armeniæ	332. c. 4. aliter	Haythoni monachatus	ibidem.
Glacia	332. c. 6.	Hebron 319	Heliopolis 328.
Gaza 321	Gazara ibidem.	Heluetiæ ueteris imago	388. c. 53.
Gazarorum religio ac mores	494. c. 7.	Henrici iij. nobiles uictoriæ	502. c. 12.
Gehennon 315	Gelboe mons 308.	Hercynia sylua	536.
Genealogia principū Vlanorū	512. c. 16.	Hercyniæ feræ	ibidem.
Gengui ciuitas	395. c. 66.	Hermes philosophus qui sui nominis ci	
Genferici crudelitas	503. c. 13.	uitatem condidit	422. c. 6.
Geogui ciuitas	375. c. 28.	Hermon mons	502. 507. 508.
Georgianorum sacri ritus	326.	Herodium	319.
Georgiæ regni descriptio	424. c. 10.	Hilderici Eudoxiæ filij in Christianos	
Gerasa à qua Gerasani	305.	beneuolentia	503. c. 13.
Geta qui & Gothi	498. c. 10.	Hilderici interitus	ibidem.
Getsemani 315	Geth 320.	Hismael Sophus Persarum rex	537.
Giblet, quæ & Biblium	300.	Historiæ Moschouitarum	545.
Gilimeris cōmerita captiuitas	504. c. 13.	Hoccota Can ij. Tartar. Imp.	437. c. 18.
Gingui prouincia	386. c. 49.	Hochtay regulus inter Tartaros poten	
Ginum uel Gelim	308.	tissimus	463. c. 47.
Ginus Can tertius Imp. Tartar.	438. c. 19.	Homines caudati	402. c. 18.
Gion mons	313.	Homines sine pane uiuentes	530. c. 5.
Glacia insignis Armeniæ portus	334. c. 11.	Honorici Genferici successor crude-	
Gleba aurea pro moneta	400. c. 11.	lissimus	503. c. 13.

I N D E X.

Honorici infelix interitus	503. C. 13	Ioppe	318, 320
Horda quid	494. C. 8. 536	Iordanis origo	302
Hordæ Tartarorū iij.	ib. 514. C. 17	Iordanis situs, & circa eū regiones	310
Hortus balsami	312, 328	Iordanis crescens & decrescens	311
Hospitalitas mira	350. C. 46, 380. C. 38	Iosaphat uallis	315
Hugri qui & Iuhri	508. C. 14	Israeliticarum tribuū catalogus	521
Hulmigeri populi	573	Istula fluuius	500. C. 12
Hungarorum ingens clades	489. C. 4	Itineris arenosi nulla uestigia	548. C. 43
Hungari unde dicti	508. C. 14	Itinera difficilia	542
Hungarorum origo	498. C. 10	Iudicii temeritas	521. C. 2
Hussi principatus Iob	304	Iudiciaria porta quæ & Iebus	317
Hyperborei montes fabulosi	508. C. 14.	Iuhra Scythiæ terra	505. C. 14
I	529. C. 4	Iuhri qui postea Hungari	498. C. 10
I Abeani, eorumq; dogmata	324	Iuhri Gothos suis sedib; pellūt	505. C. 14
Iabin rex	302	Iuhri pulsus Romanis, Pannonias occu-	
Iacelich patriarcha	336. C. 15, orientis	pant	504. C. 14
papa	326	Iehrorum denuo, uictis Pannonijs, re-	
Iaci metropolis Caraiam	380. C. 39	gionem occupant	508. C. 14
Iacobus patriarcha Ierosolymitanus	316	Iuhrorū Scytharū barbara uita	508. C. 14
Iagello postea Vladislaus dictus, rex Po-		K	
loniæ creatur	518. C. 2	K Alendæ Octobr. dies Samagittis	
Iagello in promouenda Repub. Chri-		sacer	520. C. 2
stiana studium	ibidem	Kiou metrop. Russiæ uastatio	284. C. 3
Iasdi ciuitas	337. C. 20	Kirzoth auis rapacissima	509. C. 14
Iaua insula	334. C. 10. 400. C. 10	Krac, quæ & Petra deserti	306
Iaua minor sex regna cōplectēs	400. C. 13	L	
Idololatriæ exemplum	383. C. 41	L Achis 302. quæ & Lesedam	318
Idololatria Borussiorum	581	L Lac? quidā in Zorzanā, sola qua	
Idumea	319	dragesima pisces habens	336. C. 14
Ieiunia Moschouitarum iij.	543	Lacus margaritis refertus	379. C. 38
Iericho	310	Lac equinum ad libamenta	360. C. 65
Ierusalē copiosa descriptio	312. & seq. 316	Lac acetosum in precio	492. C. 6
Iezrael ciuitas	308	Lac sublimatū cito inebrians	ibidem
Ignis numinis loco colitur	520. C. 2	Laë prouincia, & eius incolarū mores	
Illyrica lingua omnium latiss.	545	mirabiles	407. C. 30
Imago bonæ Reipub.	388. C. 53	Lambri regnum	402. C. 18
Impudicitia honorī ducit	378. C. 37. & se.	Lana ex terra desiccata	351. C. 47
Immunitas militum	548	Lana in frutectis	322
Incantatio ne uulnerari queas	398. C. 3	Lapides lignorum uice	374. C. 26
Indiæ insulæ 12700	412. C. 42	Lapides contra uulnera efficaces	398. C. 3
Indiæ regni descriptio	ibidem	Lapilli pro moneta	381. C. 39
Industriæ uis	571	Lapones populi	538
Innocenti papæ legatio ad Imp. Tarta-		Lazuli lapis de quo Azurū fit	358. C. 64
rorū, ne Christianos affligat	490. C. 5	Leges Moschouitarum	545
Insigne regij uexilli	547	Leges Borussiorum	581
Ioachimi patria	306	Lemma casale	309
Iochi primogen. Hoccota Can	439. C. 20	Leonis pont. Rom. Supplex ad Attilam	
Ioponce pallium contra frigus & im-		oratio	507. C. 14
bres	492. C. 6	Leo cicuratus ad pedes Cublai	369. C. 15
		Leones	

INDEX.

Leones, leopardi, lynces, artem uenato
riam docti 369. c. 17
Leonū cum canibus certamen 387. c. 49
Leopard⁹ cū loco canis uenatici 359.
Leopardorum mons 301 (c. 65)
Libanus mons 301
Libani altitudo 303 **Lida** 320
Linguae Sclauonicae latiss. usus 504. c. 13
Lingua Lithuanorū quadruplex 524.
Litani populi 582 (c. 3)
Lithuaniae ducatus 517. c. 2
Lithuani unde oriūdi & sic dicti 517. c. 2
Lithuanorum paupertas 518. c. 2. ac sub
ta potentia ibidem
Lithuani Christiani facti 518. c. 2
Lithuanorum uictus 526. c. 3
Lithuanorum crapula ibidem
Lithuaniae amplitudo 522
Lithuanorū lingua quadruplex 524. c. 3
Lobna 321
Lombardia ab Attila uastatur 506. c. 14
Longitudo terrae sanctae 321
Lop ciuitas 348. c. 44
Lucorum pro numine cultus 520. c. 2
Luctus diuturnus & acerbus 340. c. 23
Ludouicus Francorū rex capitur 469.
c. 52. liberatur ibidem
Lupi pont. Ro. cū Attila colloquiū 506.
Luxus Moschouitae regis 548 (c. 14)

M

M Aabar regis luxus	404.C.23
Ma abar, quæ & India maior, di-	
tissima	403.C.23
Maceda 321	(324)
M adianitæ q & Beduini & Turoniani.	
M adaigascar insulæ magnitudo & opu-	
lencia	411.C.39
M agdalum castrum	304.305
M agedan	302.307
M agiæ præstigia	360.C.65.404.C.23
M agicæ artis exemplū nobile	341.C.28
M agog quæ Mungug regio	358.C.64
M agnas oppidum	309
M ahamin locus	305
M ahumet Christo præfertur	491.C.5
M amre prædium	319
M anathat, quæ & Kato	320
M angala filius Cham	377.C.32
M angi prouincię bene cōstituta Resp.	
388.C.57 in xij.regna diuisa	393.C.64

Mangi deditio	389. c. 54
Mango Can Imp. Tartarorū	1111. &
eius res gesta	440. c. 23
Mango Can baptizatur	442. c. 24
Mango Can obitus	445. c. 29
Mangodanior Abaga frater turpiter è prælio aufugit	449. c. 36. ueneno ne- catur
	445. c. 36
Mappa ex Salamandra, quæ igne pro- lotura mundatur	351. c. 47
Marcus Paulus Nicolai Pauli filius	332.
c. 5. locius itineris affūptus à patre	c. 6
Marcus Paulus suis uirtutib9 clarus & charus in aula magni Cham	333. c. 8
Mare Galilææ & Tyberiadis idem	302
Mare mortuū	110. 318
Margath castrum	308
Mariæ sepulchrum	315
D. Mariæ cultus	512. c. 16
Maronitæ 325	Maron aquæ 302. 304
Marfarcès Nestorianus Cingianfu con- ditor	391. c. 61
Martiani Imp. somniū de Attilæ morte folio	507. c. 14
	(410. c. 15)
Masculina insula à solis uiris inhabitata	
Matrimonij leuis fides	347. c. 42
Matrimonium inter sanguine iunctos. folio	352. c. 49. 354. c. 55
Mausoleum regis Mien	585. c. 44
Medan	302
Meditæ incolæ Bargu	357. c. 61
Medo potionis genus	546
Medorum regni descriptio	423. c. 8
Melataffaraff Soldanus Elsi capit Aco- nem. folio	469. c. 52
Melecmees Soldanus	469. c. 52
Melernafer Soldanus	570. c. 53
Melibar regni incolæ rapto uiuunt	409.
Mella nobilia	542
	(c. 34)
Memphis quæ & Damiata	327
Mengrelli	494. c. 7
Marcatores Cambalu 366. c. 11. & mer- ces quales	ibidem
Mercatorum simplicitas	543
Mercurij die esus carnium interdictus ib.	
Meretricum copia	326
Meretrices extra mœnia in suburbij.	
Mesopotamia 298. 425. c. 12	(366. c. 11)
Mesra casale	307

INDEX

M essis in Martio	340.C.23
M ien prouinciæ metropolis	385.C.44
M ilitum immunitas	548
M inera Chalybis & Audanici	338.C.21
M iraculum ingens	346.C.39.512.C.16
M issa in oriente celebratur	326
M odin mons	320
M oguli olim Tartari dicti	433.C.16
M onachi Graci	308
M onachi Chesimur	345.C.36
M onachi idololatræ diuersæ sectæ	360 C.66.391.C.60
M onachi Moschouitarum	544
M oneta ex cortice mori	372.C.21
M oneta uetus argentea apud Polonos	
effoditur passim	500.C.13
M onsferet castrum	301
M ontes uarij	302.& 304
M ons Christi concionibus clarus	303
M ons offensionis	315
M ons miraculose translatus	337.C.18
M ons uiridis	365.C.9
M oria mons	313.314
M orff piscis mirum ingenium	518.C.14
M ortuorum coniugium	355.C.58
M oschouia metallo caret	542
M oschouitæ olim gentiles	543
M oschouitarum fidei dogmata	543
M oschus amnis	539
M oscha urbs	ibidem
M oscha urbis nobilitas	541
M oscouia Moscorū metropol.	505.C.14
M oscouiæ descriptio	527.C.4.532.535
M oscoua ciuitas celebris	426.C.4
M osel ciuitas	425.C.12
M osul regni descriptio	336.C.15
M ozera castrum	310
M ursili regnum	407.C.29
M uschum unde fiat	357.C.62

N

N aiam Cublai patruus bellum in-	
fert Cublai	361.C.2
N aiam captus occiditur	363.C.5
N aim ciuitas	307
N auigui regio opulenta	390.C.58
N ason uilla Neptalim	304
N atagai Tart.numen	555.C.58.415.C.47
N atalis Cublai celebris magnificentia	
	368.C.14

N atatoria Silohæ	314
N auæ absq; ferramēto piscium sumine	
linuntur	339.C.23
N auium Indiæ forma	397.C.4
N auigates p infamibus habentur.	405.
N azareth	306 (C.25)
N eblosa turris	313
N ecurā insulæ incolæ nudi	402.C.20
N emus magni Cham muris cinctū.	359
N eptalim	304 (C.65)
N escordim princeps militiæ regis Cu-	
blai.folio	384.C.42
N escordim regē Mien plio uincit.	384.C
N estoriani	325.326 (42)
N euphrus castrum	300
N icolaus & Mttahæ? Pauli frēs	330.C.1
N igredo corporis, decori ducit	406.C.
	(28)
N ili descriptio	471.C.54
N ili diuisio	327
N obe ciuitas	320
N obilitatis insignia	364.C.7
N ogai bellica arte clari	537
N onarius numerus Tart.sacer	437.C.17
N ouogrodia laus	541
N ubia quæ & Aethiopia	327
N ubiani & eorū secta	324.471.C.54
N ugardia magnitudo	523.C.3
N uncij Cublai cum tintinnabulis cur-	
runt peregre	373.C.23

O

O cha fluuius	540
O lgerdus Lithuania dux	518.C.2
O lei fons	335.C.13
O liueti mons	317
O riens habet multos Christianos	325
O strogothi unde dicti	499.C.11
O tumanus obscuro loco, sed fortitudie	
celebris, i. Tureorum Imper.	599.C.15
O tumani Imp. Turcorū cognomē ib.	

P

P aglola, id est, aurum	380.C.38
P alatij Cublai magnificentia	365.C.9
P alatium in Zuinsai magnificentissimū	
folio	394.C.64
P alæstina triplex	298
P amer planicies	545.C.37
P anchi insignis ciuitas	390.C.56
P anis Ierosolymitanus optimus	323
P anis amarus	340.C.24

Panis

INDEX.

P anis ex riso	401.C.16.402.C.19	P otus ex arborum quarundā succū ex	
P anis ex piscibus confectus	415.C.46	pressus	401.C.16.402.C.19
P anneas	302	P racopitæ	536
P anni qui illæsi in ignem consiciuntur		P rædones Persidis grassabundi	337.C.19.
purgandi causa	351.C.47	P ralium atrox	362.C.4 (343.C.31)
P annonia Sclauorum terra	507.C.14	P rasagiū uictoriæ futuræ	353.C.55
P arêtes numinū loco coluntur	383.C.42	P raestigia magiæ	360.C.65
P aulinæ familiæ claritudo	330.C.1	P rodigiū infantis loquentis	497.C.9
P auli Veneti quomodo redierint in pa		P rostitutio uxorū honori ducitur	350
triam	334.C.10		C.46.380.C.38
P auli Diaconi testimonium	499.C.11	P rouerbiū	325
P aulini Nolanæ urbis episcopi pium fa		P tolemæis	299
ctum	503.C.13	P uerperæ uirgines	512.C.16
P auli louij Nouocomensis liber	532	P uerperam agit maritus	382.C.41
P aulus centurio Genuensis	532	P ulifachnitz fluuius ingens	375.C.27
P edes ferarū ad armorū usum	369.C.16	P urgatoriū uanitas	543
P eim prouincia	347.C.42	P uteus aquarum uiuentium	299
P epones desiccati dulces	343.C.30	P ygmeorum statura	538
P ersidiæ exemplū, eiusq; poena	392.C.62	P iramides	301
P ersarum regni descriptio	423.C.7		
P ersidis viij. regna, & incol. mores	337.C.	Q Varentana mons	310
P etan insula	400.C.12 (19)	Q uelinsu ciuitas	595.C.68
P eta Tartarorum dux	485.C.3	Q uinquinasu regni metropol.	377.C.32
P etra deserti	306.310	Q uesitam equites dicti	357.C.12
P etra ciuitas	311	Q uiam maximum flumen	591.C.59
P euicini pop. 573	P hanuel 305	Q uiansu fluuius	378.C.35
P harma ciuitas	327	Q uinlai Mangi metropolis	389.C.54
P harma ex felle serpentū	382.C.40	Q uinlai maxima totius orbis ciuit.	392.
P hasellum casale	309		(C.64)
P hison fluuius	423.C.7	R Amatha Sophim	318
P hoenicia	298	R ama uilla	306. ciuitas 309.310.319
P iscatio margaritarum	404.C.25	R apere phas, furari nephas apud Tar	
P isces uasti	ibidem	taros	492.C.6 (C.54)
P isces desiccati iumentorū pabulū	415.	R apti Christiani Aegypti incolæ	472.
P iscina probatica	314 (C.46)	R egayto frater Argoni succedit in im	
P iscina interior	ibidem	perium Tartarorum, homo nullius	
P lesconia ciuitas	524.C.3	precij	453.C.39
P oloni ex Sclauis oriundi	501.C.12	R egiæ Cublai magnificentia	365.C.9
P olonorum strages	485.C.3	R eip. florentis imago	388.C.53
P olouci qui & Gothi	483.C.2	R euponticum	493.C.7
P olouci quid significant. ib. &	497.C.10	R ha flu. qui & Volga	540
P olygamia	324.351.C.49.354.C.55.400.	R iga Liuoniæ	548
	C.9.404.C.25	R iphæi mōtes fabulosi	508.C.14.529.C.4
P olygonia	400.C.9	R ossomaka animal uoracissimū	526.C.3
P ompa paradisi	323	R oxolani Tanais accole	514.C.1.537
P ons marmoreus	575.C.27	R ubinus ingentis precij	403.C.22
P ortæ Hierosolymis octo	316. & seq.	R ucauis magnæ molis ac roboris in	
P otus ex riso & aromatibus	374.C.25.	star gryphonis	411.C.40
	382.C.41	R uchenorum prouincia	417.C.50
			Russiæ

I N D E X

R ussia, q̄ & Roxolonia descrip.	514.C.1	S coira inf. incantatores	410.C.38
R ussia magna fertilitas	515.C.1	S cythia translaticij incolae	497.C.10
R ussitarum religio	516.C.1	S cythae Tartari nunc	536
R ussitae Poloucis auxilio ueniētes truci- dantur	484.C.2	S eabste Samariae metropolis	298.308
R ussitarum ingens clades	ibidem	S eabste Basilij martyrio nobilis	335.C.12
S		S eilam inf. magna	403.C.22
S abul castrum	305	S eir mons	302.305
S abae campus	307	S egor oppidum	312
S accarum in terra sancta	322	S enex de Montanis tyrannus	341.C.28
S acerdotes uxorati	326	S epeliendi crudelis mos	354.C.54
S acerdotū poena si adulteriū cōmittant		S ephet. 303. Sephoron op.	306
S achion urbs	348.C.45	S eptemcastrēsis regio cur dicta	507.C.14
S acra apud flumina	544	S epulchrum Mariae	315
S acrificia dāmonū	349.C.45.360.C.65	S epulchri dominici descriptio	316
S acrificia pro aegrotis	383.C.41	S epulchrum D. Hieronymi	319
S alamandra exuuiā	350.C.47	S epulchrū D. Thomae & mirac.	406.C.27
S alinae	343.C.32.390.C.57	S erici magna copia in Tyro	302
S al pro moneta	380.C.38	S erpētū maximorū descriptio	381.C.40
S al ex aqua puteorum	381.C.39	S eyserach aues	464.C.47
S alomonīa Basilij uxor	547	S ianfu Nauigui metropolis à Tartaris capitur	390.C.58
S altus domini	306	S icarij spe immensae uoluptatis demen- tati in omne facinus parati	341.C.28
S amagithia descriptio	319.C.2	S ichem quae & Neapolis	309
S amagithia fidē Christi accipit	ibidē	S idon Phoenicis inclita urbs	300
S amagitha ignē pro deo colunt	520.C.2	S idon filius Chā Sidonis conditor	301
S amara regnum	401.C.16	S ignū fronti inuistū tessera militaris	395
S amarcanda inclita urbs	537	S ilo	312.318
S amarchā tributaria magno Chā	346	S imiarum copia	401.C.15
S andalido castrū	299	S incolinae aues	338.C.22
S anir mons	304.308	S indacui armorū officinis clara	368.C.64
S aracenorū fides, qui dicunt & Vanni, & Afnini	324.325	S indinfu prouinciae metropolis	377.C.35
S araceni miraculo stabiliri fidem Chri- sti cupiunt	337.C.10	S ingui ciuitas regni Cerguth	357.C.62
S aracenorum imperij exordiū atq; in- crementum	427.C.15. & seq.	391.C.59. nobiliss. ciuit. orientis	392.C.63
S aracenorum religio	491.C.5	S inguimatu urbs	387.C.51
S arepta Sidoniorum	300	S inulgu urbs grandis	386.C.49
S armatia duplex	483.C.1	S ion mons	313
S armatiae Europae descriptio ib.	514.C.1	S itiones qui & Suēdi	583
S armatiae Asiae incolae	ibidem	S itopolis	308
S aron castellum	303.320	S nack animal mirabile	492.C.6
S arona	ibidem	S ochoth ludae	321
S atellitium magni Cham	367.C.12	S oldadia quae & Armenia	330.C.1
S aturni dies genialis	544	S oldanus praefectum sonat	426.C.3
S candali mons	317	S oldanus mortuo Haolono Syriam & Aegyptum recuperat	446.C.32
S candia siue Scandinauia inf.	504.C.13	S oldanus Aegypti, uicto rege Armen. unū ex filijs cepit, alt. occidit	447.C.35
S casse ciuitas	343.C.33	S oldan. ueneno ē uiuis sublat9	449.C.33
S clauorū linguae latissimus usus	504.C.13	S oldani Aegypti potentia	446.C.50
		S ontium	

INDEX.

S ontium carnes comeduntur	360.C.65	T agodor ab Argono iterfici	452.C.37
S ophia Ioannis Moschouita uxor	546	T aphium, quæ & Taphnis	327
S opurga ciuitas	343.C.30	T aphue terra	309
S osima olei illitū nigrificat	407.C.28	T arsæ regni descriptio	426.C.2
S pelunca duplex	319 (503.C.13)	T artarorum potentia	354.C.54
S tilicon comes. Ro. imperij pturbator		T artar. uestitus ac armatura	355.C.56
S tratagemata	384.C.42.398.C.5.416.C.49	eorum uictus 57. peruersa religio 58.	
S trigonij urbis inclytę expug.	490.C.4	fortitudo ac uiuendi modus	356.C.59
S ubimbre	307	T artarorum naufragium	398.C.4
S uburbia Cambalu splendida	366.C.11	T art. erga Zipagrios mira fraus	398.C.5
S uccessio regum Vandalicorū	503.C.13	T artarorum festa	368.C.14. & 15
S uccini descriptio	575. prouetus 576	T artarorū primæua habitatio	433.C.16
S uccinum fuluum	576	T artari olim Moguli dicti	ibidem
S uccini precium	ibidem	T artarorum mores ac uita, formaq; co-	
S uccus ex cerasis	546	piose	464.C.48.491.C.5. & 6.
S uchur puincia & metropolis	351.C.48	T artarorū in iij. hordas diuisio	494.C.8
S udini populi	575 Suedi 583	T artarorum immanis crudelitas persi-	
S ues spinosi	343.C.33	diacq;	484.C.2.496.C.9
S ueta ciuitas	304.305	T artar. in Poloucos expeditio	483.C.2
S ueuus fluuius	301.C.12	T artari criniti	493.C.7
S ueuorum origo	ibidem	T artari Vlani	512.C.16
S ueuorū in Gallia translatio	302.C.12	T artari qui olim Scythæ	536
S ultanus Babylonie in Armeni:	332.C.6	T artarskiezele calamus aromaticus	500
S amen piscium pro pice	339.C.23	T auricæ ins. descriptio	500.C.11 (C.12)
S una ciuitas	307	T auricanæ ins. descriptio	512.C.16
S uperstitio crudelis	354.C.54	T aurisium nobile emporium	336.C.17
S upplicia Moschouitarum	545	T aurisū Armeniæ opulēt. ciuit.	423.C.9
S urcicum oppidum	541	T ebeth prouincia	378.C.36
S usis ciuitas	336.C.16	T emur primogenitus Cublai	365.C.9
S uxatoplug rex Pannoniæ fugiens Da-		T enebrarum regio	416.C.49
nubio mergitur	508.C.14	T etoria Cublai regis magnifica	371.C.20
S yenæ ultima pars Aegypti	327	T erræ sanctæ fertilitas 322. eius fructus	
S yneus Synochin conditor	301	323. eius incolæ ibid. Tetrao	546
S yræ descriptio	427.C.14	T euduch regia presbyteri Ioā.	358.C.64
S yræ latitudo	298	T habor mons	306
S yræ Phœnicis	ibidem	T hebaïs regio	328
S yríanorum mores ac fides	324	T hecua	319
T		T hedaldus comes de Placētia legatus	
T Adinsu ciuitas	387.C.51	Anconæ	332.C.5. in pont. electus. C.6
T ainfu regnum cultiss.	375.C.29	T heodoric⁹ Gothorū rex cadit	505.C.14
T amburlanes	537	T heodosia inclyta urbs, quæ & Cassa.	
T amor Can sexti Tartarorum Impera-		512.C.16. 536	
toris potentia	463.C.47	T hermæ	335.C.13. 340.C.24. 393.C.64
T ampingui ciuitas	395.C.66	T herse ciuitas	309
T anais qui & Don fluuius	493.C.7	T holoman prouincia	386.C.48 (C.27)
T anais origo	528.C.4	D. Thomæ sepulchrū, & ei⁹ mirac.	406.
T angodor filius Haoloni secundus A-		T horismūd Theoderici filius patri suc-	
baga fratri succedit	451.C.37	cedit	506.C.14
T angodor in Christianos tyrannica sæ-		T horon castrum	301
uitia	ibidem	T igra	

INDEX

T igra filius Iaphet	300	V inum ex dactylis	339.C.23
T imochai regnū Persidi cōfine	341.C.27	V inum bibere infame est	405.C.25
pulchris uiris, pulchriorib9 foemi. ib		V ini usus nullus apud Moschouit.	546
T ingui ciuitas	390.C.57	V ir puerperus	382.C.41
T irck rapidissimus fluuius	494.C.7	V irginitas probro ducitur, & impudic	
T itia fluuius Hungariæ	489.C.4	itia honori	378.C.37. & seq.
T raconitidis regio	304	V irgines puerperæ	512.C.16
T ransfuga Christiani pnciosæ uitæ	323	V irgultæ aureæ pro moneta	580.C.38
T rasamundi sæuitia	503.C.13	V isigothi unde dicti	499.C.11
T ribus Israel decem	321	V isla flumen	500.C.12
T ripolis urbs insignis	300 (507.C.14)	V iuariū magni Chā sumptuos.	359.C.65
T umult⁹ in Pānonijs p⁹ Attilæ mortē		V ladislaus rex Poloniæ	516.C.2
T urchis gemmæ	338.C.21, 380.C.38	V ladislai fauor in fidem Christia. ibid.	
T urciæ ac Turcorū descriptio	335.C.12	V lani Tartari unde	512.C.16
T urcarum origo & propago	510.C.15	V lu Cham. i. magnus Imper.	494.C.8
T urquiæ descriptio	426.C.13	V ncham rex. als. presbyter Ioan. 352.C.51	
T urris Dauid	313	V ncham regno exuitur	353.C.53
T uuerd metrop. Tuertzke ducat⁹	527.	V nchiam Arcladā metropolis	382.C.41
T iberias q̄ & Cinereth	306 (C.4)	V nicorniū descriptio	401.C.15
T yranni cuiusdam miræ incantationes		V nquen saccari abundans	396.C.69
& sæuitia	341.C.28. & seq.	V ocam prouinciæ descriptio	345.C.37
T yrannidis miser exitus	342.C.29	V olga fluuius, qui & Rha	540
T yri celebritas, eiusq; conditores	300	V olha qui & Edel	493.C.7
T yrocinium Moschouitarū	545	V olha triplo maior q̄ Tanais	529.C.4
		V olhæ xx. particularia flum. piscosiss.	
		V olodemaria urbs	541. (493.C.7)
		V rsæ miraculum	542
		V xores adulteræ comburuntur	326
		V xorum prostitutio	380.C.38
		Y ddisa minerarū montes	358.C.64
		Z Abul castrum	305
		Z agathai Tartarorum nobilissim.	
		mus. folio	537
		Z ambiloti panni pulcherrimi	358.C.65
		Z anzibar incolæ uastis corporibus ac	
		robustissimis	412.C.41
		Z arten portus optimus	396.C.70
		Z auolhensū Tartar. descriptio	493.C.7
		Z ebellinæ pelles	415.C.47
		Z ebellinarum pelliū præstantia	539
		Z ipangri inf. & incolarū mores	397.C.2
		Z ipangriorū de Tartaris uictio.	398.C.6
		Z ipangrij idololatræ prodigiosorum	
		animantiū cultores	399.C.7
		Z oph oppidum	319
		Z orzaniæ prouinciæ descriptio	335.C.14

TYPI **C**OSMOGRAPHICI **E**T **D**ECLARATIO **E**T
usus, per **S**ebastianum **M**unsterum.

Non ignoramus, optime lector, quisquis es qui istud Histo-
ricum atq; Cosmographicum opus in manus sumpturus es
atque lecturus, si destituaris Cosmographiæ mediocri pe-
ritia, te hinc non tantum capeffurum uoluptatis & reporta-
turum lucri, ac si terrenæ molis habitatas partes, regna, pro-
uincias, insulas atq; earum habitudines & situs memoriæ commendatos ha-
bueris, aut saltem in tabula regiones depictas iugiter inspexeris. Sic enim li-
cebit te quodammodo comitem adesse singularum nauigationum atq; pe-
regrinationum, & spectatorem omnium illarum rerum, quas hi scriptores,
quos in hoc uolumen coëgimus, cōmemorant. Consultum propterea uisum
fuit, huic tam insigni uolumini, & quale orbis hucusq; uix uidit, adiungere uni-
uersalem orbis descriptionem, quæ exprimeret & ob oculos poneret totius
terræ situm & dispositionē, maris amplissimas regiones & uarios sinus, mon-
tium quorundam & fluuiorum insignium tractus, & quicquid demum pro
terræ generali cognitione utile & necessarium uisum fuit. Non licuit quidem
singularum regionum & quarumlibet insularum indicare situm, quum tabu-
læ angustia id minime pateretur, nec id etiam instituerimus. Verum quum
Aloysius Cadamustus, Christophorus Columbus, & Albericus Vesputius
nauigationes describant, traiectas in longinquissimas orbis partes, puta ad
Nigritas, extremos Aphros, Arabes, Calechutios & Indianas insulas, Ludo-
uicus uero Vartomānus patritius Romanus, & Marcus Paulus Venetus pe-
regrinationes texant & itinera describant ad ultimos usq; extensa Indos, tã
ad meridiem quàm ad septentrionem expositos, sat esse duximus, si simpli-
ciori lectori obiter indicauerimus, quem mundi locum hæc uel illa præcipua
occupet regio, & quo pelago, qua plaga, quoq; itinere ad eā pateat accessus.
Et certe si uel id ex hac orbis descriptione didiceris, ut faciem eius in genere
memoria teneas, hoc est, ut scias quomodo terra ipsa mari mediterraneo in-
terluit, & hoc ipso Aphrica ab Europa seiungitur: mari uero Rubro Aphri-
ca ab Asia secernatur, terram non usq; adeo ad meridiem expositā quin na-
uibus circumiri possit, à septentrione uero id minime fieri posse, quum terra
ipsa ferè ad polum arcticum porrecta pateat, itemq; ob uarias maris irrupti-
ones plurimos emerfos sinus, ut est sinus Adriaticus, Arabicus, Persicus, Bar-
baricus, Gangeticus &c. multas enatas insulas, peninsulas, cherronesos, isth-
mos & id genus alias quamplures & uarias terræ facies, abunde satis didici-
sti, & quo in historicis legendis & intelligendis plurimum te iuuare poteris.
Alioquin si hac generali Cosmographiæ portione destitutus fueris, quid
quæso cogitabis, si quandoq; audieris uel legeris, à Germania inferiori & ab
Anglia ad partes Syriæ naues transfretare, præsertim quum Anglia septen-
trionem

TABVLAE COSMOGRAPHICAE

trionem uersus in oceano sit sita. Palæstina uero in oriente terminus sit maris mediterranei: aut per Vngariam & Bulgariam, & tandem per Asiam minorem terrestre iter patere ad terram promissionis, quum tamen mare Euxinū & Propontis intersint. Quid præterea apud te cogitabis, si quandoq; legeris Venetos per sinum Adriaticum, & per mare mediterraneum atq; Rubrum Calechut petere, Lusitanos uero per altum mare totam Aphricam circuire, & traiecto sinu Indico, ad Calechut usq; peruenire? Hæc & similia tibi forsân apparent scitu difficilia, præsertim quod itinera illa non sis emensus, & tamen sunt homini qui in Cosmographiâ uel mediocriter est doctus, comperitissima, etiam si extra patriam suam nunquam mouit pedem. Nam hoc primum & præcipuum Cosmographiæ est studium, ut sciamus totius orbis & singulorum eius partium situm. Ex hoc enim facile licebit cognoscere, quæ mediæ regiones sint peragrandæ, si ab una prouincia ad aliam longe ab illa distitam sit eundū, aut quo mari, quibusq; fluuijs illuc ueniri possit, denique quanto itineris interuallo inter se duæ certæ distent prouinciæ aut ciuitates, siue una ad Aquilonem, & alia ad Austrum sit exposta, siue una Occidentē, & alia teneat Orientem.

ORBIS FIGVRA.

Conuenit inter omnes doctos molem terræ sphericæ esse figuræ, atque totius mundi occupare centrum. Quo fit ut Hispani & Indi sint antipodes. Quiq; enim homines in terra sua rectos cum hac sphaera constituunt angulos. Et potest esse, ut nobis Germanis ex tam multis Indianis insulis etiam aliqui habitatores sint antipodes, infra in opposito hemisphaerio auersis respectu hemisphaerii nostri degentes capitibus, mille septingentis decem & octo miliaribus germanicis à nobis distiti. Tanta enim est terræ diameter & crassitudo, quandoquidem ambitus eius continere deprehenditur quinque milia & quadringenta miliaria Germanica, respondentibus uni gradui (qui in circuitu terræ ut in cœlo numerantur trecenti sexaginta) quindecim miliaribus communibus. Vnde aduertere licet, etiam latissimos mōtes qui in orbe reperiri possunt, terræ rotunditati minime obstare, quum nullius ferè sint momenti ad tantam terræ molem. Patet etiam si terra undique à mari esset segregata, & solo aëre circumscriberetur, posset ab homine circuiti in mille & octoginta diebus, hoc est, ferè in tribus annis, qui cottidie iter quinque miliarium conficeret: sed quū mari sit immersa, iam id non licet. Patet quidem homini iter pedestre ab Hispania per Galliam, Germaniam, Vngariam, Græciam, Syriam, Babyloniam, Persiam, &c. usque ad extremas Indiæ partes: sed ulterius naui iter illud perficiendum est, quousque in opposito hemisphaerio per tam uarias Indianas insulas tandem circulo completo, ad Hispaniæ littora perueniatur. Quando igitur mappam seu terræ descriptionem intueris, non imaginaberis superficiem terræ esse sic planam, ut in tabula est proiecta.

DECLARATIO

projecta: sed duas eius extremitates recuruata tabula in sphaera figuram, cogitabis esse connexas: ut qui est in Zipangri insula, quam uides longe ultra Hispaniam in alto mari expositam, simul sit circa extremas Indiae oras id quod uel ex ipso numero longitudinis, quem circa aequatorem descriptum uides, colligere poteris. Nam ut extremus meridianus circulus Indianus habet cclx. ita meridianus qui Zipangri insulam ab occidente circumscribit, habet cclx. quum sint unus & idem circulus, & mox sequens meridianus habet cclxx. Et quonia in hunc numerum incidimus, obiter indicabimus quid praeferat. Solent mathematici terram sicut & coelum duplici metiri uia, secundum longum & latum. Latitudo attenditur a polo in polum, seu potius ab aequatore ad utrumque polum. Et nos hunc latitudinis numerum signauimus in utraque tabulae extremitate tam ad dextram quam ad sinistram, numeris ab aequatore incipientibus & per decem discretis. Longitudo uero numeratur ab occidente in orientem, cuius initium Ptolemaeus constituit in ultimis finibus Hispaniae & Mauritaniae. Et quanto regio uel ciuitas aliqua longius ab hoc initio & meridiano circulo uersus orientem distat, tanto maiorem dicitur habere longitudinem. Vt Calechut habet in longitudine circiter centum & quinque gradus, qui per quindecim multiplicati, ostendunt Calechut M. D. LXXV. miliaribus Germanicis a primo distare meridiano. Numerus igitur ille uersus orientem extensus, continuo crescit donec tandem completo terrae circulo ad primum recurat meridianum. Nam ubi primus longitudinis gradus incipit, ibi finem habet cclx. gradus.

TERRAE DIVISIO.

Præter zonarum ac climatum diuisionem, unde dierum noctiumque potissimum colliguntur longitudines & contractiones, uetustiores Geographi terrae molem seu habitabilem superficiem in tres diuiserunt partes, nempe in Europam Africam & Asiam, quae in sua uastissima excursionem Indiam quoque ipsam complectitur, etiam si bona orbis pars illis nondum esset cognita. Nam multae regiones orientales ultra cclxxx. meridianum (ad quem Ptolemaeus sua exploratione peruenit) sitae, ueteres latuerunt, nisi forsan per Alexandrum Magnum, qui Orientem aperuit, nonnihil de extrema India occidentalibus innotuerit. At hodie qualis illarum regionum sit facies, & quanta maiestate magnus Cham, Tartarorum scilicet Imperator illis terris praesideat, Paulus Venetus & Haytonus edocent. Sic si ad Austrum spectes, magna pars terrae nostra tempestate explorata est, quam Ptolemaeus ut incognitam reliquit: ab Hispanis uero quum in orientem nauigio contendunt, obambulatur & circuitur, ut paulo post differemus. Quin & in oceano occidentali fere nouus orbis nostris temporibus ab Alberico Vesputio & Christophoro Colombo, multisque alijs insignibus uiris inuentus est, qui non abs re quarta orbis pars nuncupari potest, ut iam terra non sit tripartita, sed quadripartita, quum

TABVLAE COSMOGRAPHICAE

hæ Indianæ insulæ sua magnitudine Europam excedât, præsertim ea quam ab Americo primo inuentore Americam uocant. Europa terminos habet ab oriente Tanaim fluuium, Meotides paludes & pontum: A meridie mare mediterraneum, quod apud Gades primum angustum, nec amplius decem milibus passuum patens, terras aperit atq; intrat: sed illico latissime diffunditur, & in orientem ad Syriam usq; extenditur: insulas magnas & paruas sine numero efficiens: Ab occidente uero habet Europa terminum oceanum magnum, & à septentrione oceanum Britannicum. Oritur Tanais non à montibus, ut antiqui senserunt, quum ducentorum miliariorum spatio circa Moscouiam, in qua Tanais fontes uisuntur, nulli montes inueniantur, sed latissimi ibi sunt cãpi, & multæ paludes. De hac re late differunt Mathias de Michou, & Paulus Iouius. Insigniores regiones Europæ sunt Hispania, Gallia, Germania, Italia, Pannonia, Illyris, quæ hodie sunt Sclauonia, Carinthia, Bosna, Croatia, Coruatia &c. Post Germaniã sequitur Sarmatia, quæ nostro æuo in plurimas abiit regiones, nempe Poloniam, Lithuaniam, Liunioniam, Moscouiam, Russiam, Podoliam &c. Post Pannoniam sequitur utraq; Mœsia, & Thracia, quæ hodie sunt Rascia, Seruia, Transsylvania, Bulgaria & Valachia: itemq; Macedonia, Epirus, Achaia, & reliquæ Græciæ partes Europæ annumerantur. Hæ sunt ferè omnes & præcipuæ Europæ partes præter insulas quasdam & peninsulas: ut sunt Britannia, quæ hodie est Anglia, Dacia, Norbegia, Suetia: & in mari mediterraneo, Maiorica, Minorica, Corsica, Sardinia, Sicilia, Candia, quæ & Creta &c. Hæc Europa licet comparatione aliarum terræ partiũ sit parua: est tamen cultissima & populosissima, ut etiã in ea re excedat totam Aphricam, non obstante quod illa in triplo sit maior. Nam est tota habitabilis, præterquam in exigua parte, ubi propter frigoris uim habitari nequit. Habet multitudinem pugnacem, & quæ agros colat, & quæ urbes quoq; contineat. Affert fructus optimos uitæ necessarios, & metalla quæcunq; usui sunt. Similiter pecudum mitium exhibet copiam: at bestiarum ferarumq; habet raritatē. Odores & lapillos magni sumptus extrinsecus petit. Insignior fluuius Europæ est Danubius, qui & Hister, originem ducens ex Sueuia Germaniæ, labens per utraq; Pannoniam & Valachiã, & tandem sexaginta nauigabilibus auctus fluuijs, septem magnis ostijs in mare Ponticum supra Constantinopolim sese exonerat. Montes uero insigniores habet Europa, Pyreneos & alpes. Hæc in genere de Europa dicta sufficiant.

DE APHRICA.

Aphrica altera pars orbis ad meridiem exposita, & magnis solis ardoribus obnoxia, terminat ab occidente mari Atlantico, à meridie oceano Ethiopico, à septentrione mari mediterraneo, & ab oriẽte Nilo flumine, seu potius ut Ptolemæo placet, mari Rubro. Insigniores eius regiones sunt, Mauritania,

DECLARATIO

ranía Tinganica & Cæsariensis, Aphrica minor, Numidia, Libya, Cyrene,
 Ægyptus, utraque Aethiopia & Troglodytarum regio. **V**erum hodie hæc
 nomina ferè omnia præter Ægyptum euanuerunt. **N**am loco prouinciarũ
 maritimarum successerunt Mauri, Barbaria, regnum Marochi, regnũ Fessa,
 regnum Thunesij, quod ferè eregione Sicilię in Aphrica locum habet, regnũ
 Nubię sub Ægypto, regnum Gambre in littore oceani occidentalis, regnũ
 Melli & Nebeorum ad meridiem, de quibus & alijs Aphricę meridionalio-
 ris maritimis prouincijs, ex nauigationibus Cadamusti plurima discas. **N**e-
 scio si hodie Aphricę interiora loca satis sint explorata, & à doctis cognita.
Id unum omnes geographi fatentur, pleraque Aphricę loca inculta, & aut
 arenis sterilibus obducta, aut ob cœli situm humanę habitationi incommo-
 da, multo deniq; uenefico animalium genere infestata, ut uniuerſa regio ma-
 gis sit uasta quàm frequens, sed ubi incolitur eximie fertilis est. **C**ontra meri-
 diem plurimum est deserta ob nimios æstus: quã uero Europam spectat, fre-
 quentior est illi cultus. **E**ximia agrorum fertilitas, utpote qui locis quibsdã
 centesimo scœnore cultoribus reddunt messem. Mirum est quod de Maurita-
 nię ubertate dicitur, esse in ea uites, quas duorum hominum complexus ca-
 pere non possit, uuarum racemos cubitales, arbores circa Atlantem proceri-
 tate insigni acenodi. **S**ed omniũ nobilissima citrus, Romanis delitijs inserta.
Alit Aphrica elephantos & dracones, qui ipsis beluis insidiantur, suoq; com-
 plexu enecant leones, bubalos, id est, boues syluestres, pardos, capreas & si-
 mias multas. **H**erodotus quoq; cornutos asinos ibi nasci asserit. **I**nferiorem
 Aphricam inhabitant Nigritę: & hæc quidem torret solis aspectu & uicini-
 tate. **I**n medio est arenosa, ad orientem deserta, circa occiduum montosa. **H**a-
 bet gentes non paucas, diuerso uultu, & specie horribiles. **R**egem ex sacerdo-
 tibus creât, qui omnia facere debet iuxta patrios mores. **P**lures solis propin-
 quitate nudi agunt, ouillis pelliculis pudenda obtegunt: alij omnino pecorũ
 uestiuntur pellibus. **P**ecuariam rem uulgo exercent, & sunt pecora pusilla ad-
 modum duri hirtiç uelleris. **M**ilij hordeiç frequēs est apud illos usus, unde
 etiam potum conficiunt, cæteris carent frugibus præter raras palmas. **Q**uidã
 herbis uictitant, tenuioribusq; harundinum radicibus. **H**odie præsidet illis,
 ut **M**arcus **A**ntonius **S**abellicus ab ipsis locorum indigenis accepisse dicit,
Prætoianes, seu ut uulgo aiunt, presbyter Ioannes, quem illi Giam, id est,
 potentem uocant, nam aiunt illũ imperare sexaginta duobus regibus. **G**ar-
 ma est urbs regia, quæ non muris, sed tabernaculis in ordinem digestis, ex
 serico, bysso & purpura intextis extructa est. **B**ina messis est illis, & bina æ-
 stas. **A**gnoscent etiam Christum: sed quicquid Libycarum gentium ab hac
 Aethiopia est usque ad occidentem, omnes Mahumeti impietatem colunt,
 uiuuntq; eodem cultu quo barbari qui in Ægypto sunt, & appellantur Mauri.

Nugantur etiam quidam circa originem Nili habitare pygmeos, qui cubitū non excedunt, hominibus in figura per similes: recte incedunt, imperfecte loquuntur: tertio anno generant, & octauo moriuntur: usu rationis carent, non colunt iustitiam, uerecundiam aut honestatem, ideo non homines sed bruta censentur. **I**n signior & maior Aphricæ fluuius, & toto orbe celeberrimus, est Nilus, quem quidam aiunt oriri ex fontibus in extremis Æthiopie finibus, ferturq; per plures & uarias regiones, faciens plures insulas, unam autem insignem Meroen nomine. **A** solstitio æstiuo usq; ad æquinoctium immensa aquarum mole singulis annis inundat, & adeo totum Ægyptum adducto limo fecundat, ut segetes quatuor aut quinque exactis mensibus, ad messem redeant. **E**t interim uulgus ab operibus uacans, ociosum indulget epulis ac uoluptati: & pecora in stabulis reclusa nutriuntur. **P**roinde ex incremento huius fluuij Ægyptij uim aut penuriam futurarum frugum præuident. Nam quum Nilus duodecim cubitis tantum excrescit, Ægyptus famem sentit. **I**n tredecim cubitis etiam ænum esurit, sed quatuordecim cubiti hilaritatem asserunt: quindecim securitatem, sedecim delitias: quod iustum fertur esse incrementum. **E**t quum huiusmodi Nili inundationes agrorum limites confunderent, nunc minuendo, nunc mutando aut delendo signa quædam, quibus proprium ab alieno discernebatur, iterum atque iterum mensurari eam terram oportebat: & sic primi dicuntur inuenisse artem geometriæ. Sunt in hoc fluuio crocodili: qui quum ex ouo simili ouo anserino prodeant, crescunt tamen longitudine uitæ ad sedecim cubitorum magnitudinem. **L**ingua carēt, dorsum squamosum habent præcipua duricie, ut nullo tormenti ictu possit uulnerari. **H**omines & animalia terrestria flumini appropinquantia unguibus discerpit. **H**abet quoque Aphrica montes plurimos & maximos, inter quos præcipuus est Atlas, qui è media arenarum uastitate consurgens, ultra nubila caput erigit: & pars quæ ad oceanum extenditur, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, & rupibus asperatur: non est tamen herbida sed nuda humo. **Q**uæ uero Aphricam spectat minorē, est opimus, nascentibus sponte frugibus, arboribus opacissimus, quæ uestiunt lanugine sericis uelleribus nihilo uiliore. **V**ertex eius semper est niualis.

DE ASIA.

Asia tertia pars orbis, terminatur ab occidente ad Europam & Aphricam, hoc est, ad Tanaim & Mæotides paludes, & iuxta Aphricam ad mare Rubrum: à meridie uero habet mare Indicum maximum, & à septentrione mare congelatum, seu Scythicum: porro ab oriente oceanum orientalem. **H**æc pars orbis maior est Europa atq; Aphrica, & habet regiones prouinciasq; innumeras, regna & imperia multa atque potentissima, montes & fluuios

DECLARATIO

& fluuios celeberrimos, uaria genera animalium & terrænascentium, quæ in alijs orbis partibus non inueniuntur. **N**am Arabia deserta in quadam conualli fert balsamum: & altera Arabia quæ propter fertilitatem & fructuum copiam felix nominatur, producit calamum, myrrham, thus, cassiam, cinamomum, ligna odorifera, & resinam suauissimi odoris, ut etiam mira fragrantia ex illa regione spiret ad eos qui in mari à longe adueniunt. **Q**ui uero intra regionem degunt, propter nimiam rerum fragrantia ac intolerabilem in sensibus percipiunt stuporem, ut cogantur etiam illam leuare bituminis suffitu & hirci barba. **A**bundat quoque hæc regio auro optimo, ut etiam inter terræ glebas temere iacentes aureæ massæ glandium magnitudine reperiantur.

Ganges fluuius Indiæ nominatissimus alit crocodilos & delphinos, aliasque horribiles beluas. Inueniuntur illic plurimi elephantes, & aues ad imitandum humanæ uocis sonum dociles. **M**are quoque illud infundit littoribus gemmas & margaritas. In syluis uero inueniuntur lauri & baccæ. **E**st illic magnis serpentum, squamis fulgorem auri reddentiū. **C**irca littora Taprobanae, quam hodie Sumatram uocant, uagantur passim cetæ, animalia monstrosa, & tantæ magnitudinis, ut colles quidam littoribus aduecti uideantur, quorū dorsum longo spinarū tractu exasperatur. **I**nfestissima sunt ambulantibus in littore, ut nemo facile ex eorū faucibus effugere possit, si uisus ab eis fuerit. **H**abent tantos hiatus, ut sæpe nauem cum hominibus deglutiant. **I**aua insula habet syluam nucum muscatarum. **M**are Caspium gignit cristallum & iaspidem. **H**ircania habet in syluis tigres. **H**abet hoc animal multas maculas, & est miræ uelocitatis, ut etiam nihil adeo antecedit quod non illico assequatur. **E**ius potentia maxime prædicat, quando maternis curis incitat. **N**isi enim raptores mox in maris præsidio fuerint, nullus astus uel fuga quantalibet liberat. **B**actriana sicut & Arabia nutrit plurimos camelos. **E**st animal hoc oneri ferendo accommodatissimum. **S**itim in quatrimum tolerat, & quum occasio bibendi data est, refarcit omnia præterita desideria. **T**urbulentas aquas captat, puras refugit. **C**olchorum regio mel amarum producit. **B**abyloniae regio crebris icta fulminibus, ex scatebris illis euomit bitumen ad lateres ædificiaque opportunum. **I**n Margiana & Aria aiunt sæpe reperiri uitam, cuius stipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur: racemum uero duorum cubitorum longitudinem implere. **I**llic etiam uinum ad tres hominis ætates, id est, in nonagesimum annum perdurare, idque in uasis minime picatis. **I**ndia terra saluberrima bis in anno metit fruges, fert cinamomum, piper, & calamum aromaticum, ebum arbores, pistacum auem, monocerotem bestiam, beryllos, adamantes, carbunculos, margaritas, & alias gemmas. **C**aucasus mons Indiæ ea fronte qua soli obuersus est, habet arbores piperis, quas ad iuniperi, uel secundum alios, ad hederæ similitudinem

TABVLAE COSMOGRAPHICAE

fructus suos ædere scriptores tradūt. Sed quid pergo ista enumerare? quum **Marcus Venetus**, & **Ludouicus Vartomannus** illarum regionum nostra ferè tempestate exploratores fuerint, & luculentissime conscripserint quid in Oriente uiderint. **His** quidem in India citeriori, & præsertim in **Calechut**, ille uero in India ultima, & magni **Cham** latissimo imperio. **Lege** libros ipsorū, & mira inuenies.

NAVIGATIO AB EVROPA AD CALECHVT

Indiæ emporium nominatissimum.

Neq; hominum memoria, neq; antiquorum literis proditum est, navigationes illas in oceano factas, quæ nostro tempore fieri cœperūt. **Pto**lemaeus quidem & **Strabo**, ambo insignes & toto orbe celeberrimi Cosmographi, nescierūt ultra **Hispaniæ** & **Aphricæ** occidentalia littora terrā aliam, præter **Gades** & **Fortunatas** insulas reperiri. **Nec** ulli alijs mortaliū post hos insignes uiros quicquam constitit de innumeris & maximis illis insulis, quæ medio itinere inter **Aphricam** occidentem uersus, & **Indiam** in oceano, nostro æuo sunt inuentæ. **Sed** nec apud ullum autorem inuenies mortales unquam ausos, ut sese committerent pelago illi uastissimo, quod ab occidente per meridiem in orientem ducit: imò putarunt **Aphricæ** terram usque adeo uersus meridionalem polum protensam, ut ob immensa frigora non liceret hac parte nauem circumducere in Orientem. **Quippe** qui in hac fuerunt sententia, ut existimarent terræ molem, præsertim in **Aphrica**, æque uersus meridiem ab undis denudatam & habitatam ut in plaga septentrionali. **Nam** diuiserunt eam in quinque zonas, ex quibus duæ circa polos describuntur, frigidissimæ quidem, quod maxime absint à uia solis, & propterea à paucis habitentur hominibus, hisq; syluestribus, præsertim ea quæ subest polo arctico. **Nam** sub polo antarctico compertum est nullam esse terram, saltem solidam. **Aliæ** duæ zonæ temperatissimæ habentur, quæ scilicet sequuntur frigidas zonas, quia non nimio frigore rigescunt, nec nimio solis calore exuruntur, quum limites habeant circulos arcticos atque tropicos, quibus interiacent. **Arcticum** circulum quidam aiunt esse quem **ursa maior** priore describit pede. **Alij** uero intelligunt circulum quem **polus zodiaci** reuolutione primi mobilis describit. **Et** distat is circulus **xxij. gradibus** & dimidio à polo. **Tu** si uolueris, poteris eum signare in mappam nostram. **Nam** habet locum ferè inter **sexagesimum** & **septuagesimum** parallelum. **Sic** enim licebit uidere quas regiones sibi uendicet zona illa temperata, quam complectuntur circulus arcticus & tropicus cancri. **Porro** si circa polum antarcticum etiam inter parallelum **sexagesimum** & **septuagesimum** circulum antarcticū pinxeris, qui unā cum tropico capricorni alteram continet temperatam zonam, uidebis in ea ferè nullam esse terram continentem, sed mare duntaxat & insulas

DECLARATIO

insulas quasdam, nisi quod portio aliqua de Aphrica in eam extenditur. **C**eterum quintam zonam aiunt esse inter utrunq; tropicum, & hæc ob solis continuos ardores uocatur zona torrida. Non est igitur, ut prisci putarunt, quod Aphrica in Australem frigidam & intemperatam zonam adeo excurrat, ut ob id orientalibus minime pateret per mare accessus in occidentem, aut contrà occiduis in orientem: quum hodie à Lusitania frequens sit nauigatio in Indiam & uiciniores orientis partes, non quidem per mare mediterraneū, quum id ducatum nequeat præstare naui nisi usq; ad Ægyptum & Syriā, non autem in Arabiam aut Persiam, aut etiam Calechut, sed per oceanum orbis circuitur meridianus, prætereunturq; multa regna, prouinciæ, populi, terræ & insulæ, donec tandem perueniatur ad sinum barbaricum, & hinc ad sinum Arabicum atq; Indicum. Igitur aduerte tabulam terrenæ descriptionis, & ducam te ab Hispania in Calechut insigne emporium Indiæ, nō quidem proximo itinere, quod est per mare mediterraneum, & deinde per Arabiam aut mare Rubrum, tandemq; per sinum Indicum, iuxta quem Calechut ponitur, sed per oceanum primo occidentalem, deinde meridionalē, & ultimo Indicum, quod iter hodie à Portugallis frequentatur, & ab Aloysio Cadamusto primi libri autore perquam diligenter describitur. Primum itaq; quum Hispani in Indiam traiecturi sunt, petunt Portum sanctum, Mederā, & septem Canarias insulas, quæ olim Fortunatæ dictæ sunt, Hispanis ferè omnes subiectæ, de quibus habes quarto, quinto, sexto & septimo capite nauigationis Aloysij. Hinc nauigatur ad Caput album, portum continentis Aphricæ, ubi est poli eleuatio xix. graduum. Lege de hoc caput nonū Aloysij. Relicto Capite albo & insulis adiacentibus, uenitur ad regnum Senegæ, quod sic uocatur à fluuio Senega, qui præterlabit & irrigat ferè totā Æthiopiam, determinatq; Azenagos à primo Æthiopum regno, de quo in xiiij. capite Cadamusti. Haud longe ab ora huius fluminis est Caput uiride, promontorium insigne, sub eleuatione poli xiiij. graduū, quod Ptolemæus uocat promontorium Æthiopū, de quo capite trigesimo quinto. Relinquitur etiā ad dextram in alto mari insula, quam Hispani appellarūt Boni uisus, quam nos eregione Senegæ fluuij signauimus. Relicto Capite uiridi ductore Austro peruenitur ad ostiū fluuij Gambra, à quo regnū Gambra denominationem habet, fluitq; per anfractus & ambages multos, ut alter Mæandrus. Hinc nauigantibus offertur caput Sagres, ac deinde transito regno Melli, peruenitur ad caput Bonæ spei, quod corrupte & Hispanice De bona sperantza quidam appellant: & tenet extremam Aphricæ uersus meridiem partem, quam Pomponius frontē Aphricæ appellat. Nā hinc naui sensim redit uersus equatorē, ubi scilicet est regnū Melindæ, & Troglodytarū regio: apud quos est aurifodina quam Zaphallam uocant, insula scilicet haud longe à sinu distans Arabico, ubi etiam est insula Achiloea seu Aquiloea, quam

tamen

TABVLAE COSMOGRAPHICAE

tamen alij uocant Chiloam, & distat sexaginta leucis à Zaphalla, uicinior quidē Arabiæ quàm Zaphalla. Omitto multa alia capita littorum, insulas & prouincias, quæ nullibi non occurrunt in tam uasto pelago, & signo dun- taxat celebriora loca. Traiecto uero sinu Indico, peruenitur ad Calechut, no- bile illud Orientis emporium, quod toti fermè mundo mittit aromata, etiā si pauca illic crescant. Numerantur itaque à Portugallia ad Calechut mille & octingenti leucæ, respondentibus uni leucæ quatuor miliaribus Italicis: non quidem recto itinere, sed in Austrum deflexo. Alioquin si ex mari me- diterraneo mox liceret intrare mare Rubrum, longe propior nauigatio esset per mare illud, quàm per oceanum, id quod oculorum iudicio facile depre- hendere poteris, si utrunq; iter in mappa aduerteris. Veneti quidem quum soli ante triginta annos Europæ præsertim occidentali aromata suppedita- rent, priusquam illa nauigatio à Lusitanis esset adinuenta, à sinu Adriatico per mare mediterraneum Alexandriam adierūt, quæ iuxta Nili ostia situm habet, & hinc aliquo spatio terræ emenso, per mare Rubrum ad Calechut peruenerunt, itinere quidem breuiori, & quo commodius haberi nequit. Hæc uolui simpliciori lectori paulo uerbosius indicare, non ignorans Geographi- carum, sicut & aliarum mathematicarum rerum inexperto nihil satis dici posse. De alijs ciuitatibus, prouincijs, & insulis, quæ ultra & citra Calechut ab Aloysio & Vartomanno sitæ describuntur, non est quod hic multa scri- bam, quum ipsi satis exprimant, quot leucis, aut quanto spacio ad illam uel illam distitæ sint plagam. Nos tamen situm Ormi insignis insulæ indicaui- mus, nempe sub sinu Persico iuxta tropicum cancri. Gulphal insula ponitur in sinu ipso Persico, id quod apud Cadamustum legis capite septuagesi- mo primo.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLUMBI, ET
Alberici Vesputij ad nouas insulas.

Celebratur Alexander magnus toto orbe terrarū, quod primus ferè pe- netrarit Orientem, non nauigio, sed pedestri & tutiori itinere in illum deductus. Verū parua erit laus illius, si comparetur uiris illis qui nostro æuo maria etiam incomperta sulcare tentarunt, & Occidentem sua exploratione aperuerunt, innumeras insulas hominibus & opibus plenas in uastissimo mari adinuenientes, de quibus hætenus nulli mortalium quicquam consti- tit à duobus milibus annorū & supra, nisi fortassis Indis oriētalioribus & ui- cinioribus habitationes illæ hominum compertæ fuerint. Nemo inter do- ctos nō putabat totam aquarum uim à principio creationis in illud pelagus reiectā, & aquam ipsam illic in magnam coaceruatā molem, ut possibile non fuerit ibi aridā quoquo modo apparere: sed falsi sunt omnes qui in hac fuere sententia, quū nullibi non in mari emineāt insulæ, siue ad occidentem ieris si- ue ad orientem, siue meridiem lustres siue septentrionē. Insulas occidentales
nempe

DECLARATIO

nempe Hispanam, Ioannam, Spagnollam, Cubam, Isabellam, Antiglias, Canibalorum terram, Americam, & reliquas incognitas terras primi mortaliū adinuerunt Christophorus Columbus & Albericus Vesputius, labores innumeros exantlantes, dum hinc inde per vastissimum & sæuissimum æquor uagantes, & innumera pericula subeuntes, nouas contendunt quærere terras, etiam longissime à patrio solo abducti, quippe qui adeo in meridiem digressi sunt, ut polus antarcticus illis triginta tribus sustolleretur gradibus, sub qua eleuatione etiam insulam inuenerunt Melchiam appellatam. Reliquas uero pro maiori parte inter utrunquē repperunt tropicum, tametsi nō paucos etiam citra tropicum cancri deprehēderint. Porro qui mores, & quis uiuendi modus sit illarum terrarum incolis, non est quod hic referam, lege nauigationem Columbi, quam inuenies pagina nonagesima prima, & item nauigationem Vesputij, pagina cxxij. & quatuor eiusdē nauigationes, pagina clv. & edoceberis hæc omnia. Poteris etiam aduertere si orbis descriptio nē adhibueris, qua linea, & quo itinere nauigationes suas ab Hispania in nouas insulas instituerint, quæq; mirabilia experti sint.

CURSUS PEREGRINATIONIS LVDOVICI VARTOMANNI PATRIJ ROMANI AD PARTES INDIAE.

Iter quod Vartomannus ad regiones Orientales fecit, fuit tale, Ab Italia per mare mediterraneum ad Aegyptum primo demigrauit, & hinc per litus maris uersus septentrionem conscendens, ad Beryntum, Tripolim & Antiochiam, quæ fere omnes sunt maritimæ, peruenit; & ab Antiochia paululum uersus Orientem digrediens, Damascum adiit. Hinc itinere quadraginta dierum & noctium ad Mecham cōcessit, quæ urbs in Arabia deserta quadraginta mille passibus, hoc est, magna dieta à littore maris Rubri præsertim ab oppido Zida, quod portus est maris elegans, sita est. Pertransijt tamen medio itinere urbem Medinam, in qua gens cæca Saracenorum ueneratur corpus Mahumetis sui. A portu Zida per mare rubrum uenit ad Aden Arabiae felicitis urbem pulcherrimam & famigeratum emporium, lustratisq; multis Arabiae urbibus, commissus pelago, ut ad Persiam nauigaret, tempestate iactatus est in Æthiopiam, & illinc abscedens in Persidem uelificauit; ubi multis conspectis urbibus, ad Ormum ciuitatem & insulam insignem se transtulit. Ab hac rursus soluens, ad Cambaiam Indiae urbē haud procul ab Indo fluuiō positam concessit. Et digrediens ad alias uiciniores urbes, nempe Ceul, Canonor, Decham, & alias quasdam tandem ad Calechut peruenit. Et ab hac in ulteriorem profectus Indiam, uisis uarijs urbibus, atq; multis insulis, præsertim quæ species mittunt aromaticas, postliminio redit ad Calechut, & hinc cum Lusitanis in Europam reuersus, ad Hispaniā peruenit, & tandem ad Italiam patriam suam. Marci Pauli Veneti iter hic non duxi explicandum, quum ferè nullam signarit prouinciā, quam pertransierint

TABVLAE COSMOG. DECLARATIO

transierit, præter Armeniam, & quasdam circumiacentes regiones, ad quam traiecto Bosphoro & Euxino mari peruenit. **A**b Armenia uero quas regiones permeauerit, donec ad extremos Scythas, qui hodie sunt Tartaria magna, peruenit, non scribit, rediens tamen ab oriente ad occiduas partes, signauit plures. **I**d unum ex sententia agit, ut nobis diligenter describat Orientem, tam terram continentem quàm insulas meridionales & orientales, potissimùm quicquid locorum est sub ditione magni Cham. **P**resbyteri quoque Ioannis facit mentionē, quippe cuius regnū cōterminum ait imperio magni Cham, quū tamen cæteri ferè omnes regem illum in Aethiopia Aphricæ haud longe à Troglodytis dominari asseuerent. **S**ic enim habes apud Aloysium cap. sexagesimo, nempe presbyterum Ioannē in Aphrica circa regnum Melindæ confinē esse Sultano. **I**dem sentit Ludouicus Vartomannus lib. secundo, capite decimo quinto. **N**odum hunc soluendum tibi lector relinquo.

NOVVS

ORBIS, QVI INSV-

las habet Indici Oceani, quæ superioribus an-

nis ab Hispanis Oceanum undiquaq; lustrantibus inuenta, hodie toti Europæ species mit-

tunt aromaticas, id quod & olim quidam fecerunt, sed non ea uia qua hodie. Nam ante

ætatem nostram India misit in Europam fructus suos per mare Rubrum at-

que per Alexandriam, hodie uerò à Lusitanis per Oceanum me-

ridionalem longissima nauigatione hæc omnia

ad nos deferuntur.

Tabula nouarum insularum, quas diuersis

NAVIGATIO AD TER-

RAS IGNOTAS ALOYSII CADAMUSTI, ARCH/
angelo Madrignano interprete.

CAPVT PRIMVM.

VV M ego Aloysius Cadamustus è Venetis pa-
tritijs primo animū induxerim sulcandi eius O-
ceani, qui à freto Gaditano per insulas Fortuna-
tas, & Æthiopas inferiores uersus Austrum ten-
dit: quumq; ibi pleraque scitu cognituq; non in-
digna deprehenderim, ut fiat testatum posteris,
animo mihi hæsisse haftenus incomperta quæ-
rere, & adire inaccessa, prout rebus memoria sup-
petet, excipiā & prosequar calamo, donec earum

memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coram adiui, ueram prorsus
efficiam historiam: quæ omnia si nostris conferantur, alterū profecto orbem
efficient. Et si ea forte minus ordinate abs me describentur in rerū tantarum
uarietate, non sum tamen defuturus, quin historiam ueram denarrem, & ubi
ferè incredibilia & prodigiosa occurrēt, licet uera, temperabo tamen de indu-
stria, & sciens citius nonnulla sum prætermisurus, quàm uel minima citra ue-
ritatem relaturus.

Primus igitur qui memoratum Oceanum & Æthio-
piam supradictā adire est aggressus, post protoparentē nostrū Adā (unius
Plinij historiā excipio) is fuit nostro æuo illustrissimus **D.** infans **Don Huric**
natus Lusitaniæ rege illustrissimo Don Ioāne: qui quidem princeps infans,
licet sui nominis præclara, & propè innumerabilia percerferi possent, pru-
dēs præteribo omnia in præsens: id unum haud prætermiserim, quod Chri-
sti seruatoris nostri almæ fidei eximie studuit, & nihil magis in uotis gessit,
q̃ nomen Christianum à barbaris & dei hostibus asserere, matrimonij ex-
pers fuit, adolescentiam suam castitate mira honestauit, domi & militiæ stre-
nuus, Mauros sæpenumero fudit, & bello clarus euasit. Quum itaq; eius ge-
nitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret, annorū iam plenus,
prius naturæ non concessit, quàm saluberrimis præceptis filium monuerit, ut
uidelicet sacratissimam Christi fidē animo inconcusso illibatoq; coleret, nec
deesset suis uotis, quibus instituerat Christi hostes debellare, & sancto no-
mini reddere subiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Lusitaniæ gentis, & in pri-
mis patritiæ Cordatæ meminisset: & ut paucis absoluā, sæpe dictus illustriss.

Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre ta-
men patrocinate, qui regno ætatis concessu successit. Huic nomen fuit **Don Daruth**
Daruth, cuius auspicijs Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod

a Fesse

Fesse dicitur, quod quidem regnū incipit ab Ampelusia promontorio Mauritaniae, nō longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Austrū. Singulis igitur annis ex instituto Mauros laceffens, celoces suas mittebat, quo ad id promontorium deuentum est, quod *Caput de non* appellatur ab incolis, argumento, quod qui ultra dictū promontoriū iuere, nō sunt regressi, & ibi prisca nautæ terminū semper constituerant suæ nauigationis. Hucusq; itaque celoces principis deuenere, nec ausæ sunt ueterē terminum excedere. Quæ ubi principi sunt renunciata, animum accendunt magis peragrandi orbis. Instituit propterea rursus cœptam prouinciam persequi, & promontoriū Capitis de non aliquando transcendere dijs fauentibus, quoniā celoces Lusitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præstant. Et quū iam ad id opus nauandum præsto essent nonnullæ Celoces, censuit non difficulter posse nauigare uastum Oceanum, cupiens admodum loca hæcenus inaccessa adire, & nouos populorū Africæ ritus uidere, quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros p arbitrio profligare, & suæ ditioni addere. Iussit itaq; celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiā com meatibus ferè omne genus, quibus uiros strenuos præfecit. Qui dicto principis audiētes profecti sunt, & dictum promontorium Capitis de non, litus haud deferentes, per centum ferè miliaria præteriere, & quū nihil præter incultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperissent, domum regrediuntur. Quum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum sitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rursus classem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hostes propulsare quirent, & suos diutius alere, data lege ut tamdiū nauigarent, donec superiores suorum nauigationes per centū & quinquaginta miliaria excederent, & ultra (si eis uisum foret) progredierentur, quos pro labore tanto innumeris promissis onerat. Qui principi obsequētes, uela dedere, & quum nihil nacti fuissent nisi uastū & sterile solum, rediere. Quibus non obstantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animusq; accendebatur magis, ut assolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiusmodi explorent. Et ut breue faciam, tantisper annis singulis nouos expedituit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in desertis uitam trahebant: & paulo ultra progressi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur, uiri coloris subcinericij, de quibus in sequentibus latius dicturi sumus. Et postremo iam ipsis adnauigantibus, tellus Æthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Australi, apparuit, rursusq; indies nouos populos, cum idiomate, tum etiā ritu & moribus differentes nanciscuntur, ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Caput

Vum igitur ego Aloysius forem Venetijs, quæ urbs mihi solum
est patrium, anno à partu uirginis M. D. II. III. annum agens al-
terum & uigesimum: & quum iam ferè nostri maris, quod medi-
terraneum appellant, littora omnia lustrauissem, decreui in Cel- *Celtogallia*
togalliam iterum contendere, quò aliàs iueram commercij gratia: ea enim est
regio Gallia, quæ ab Oriente terminum habet Rhenum fluuium, à Septen-
trione Oceanum Britannicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi
nobile emporium uisitur, Brugim appellant, nullis emporijs Septentriona- *Brugis*
lis regionis postferendum, & eò lucri causa contēdebam. Quū ergo illò pro-
ficisci decreuissem, accinxi me itineri, nō quidē multis onustus pecunijs: nam
paucissimi census erāt, & Liburnicas, quæ eò tendebant, conscēdi duce Mar-
co Zenone equite splendidissimo, prius Christi nomine inuocato: Venetijs
soluimus anno Christi memorato, Augusti octaua luce, & prosperis auspi-
cijs uetus institutum inter nauigandum obseruātes, iter agentes per certa hō-
spitia, hoc est, ad consueta loca applicuimus semper, donec in Hispaniam de-
uentum est. Et quū ui ingentis tempestatis ducti applicuissemus ad id pro-
montorium, quod Sacrum Ptolemæus appellat, in Oceanū uaste prominens, *Sacrum mont.*
nunc Caput sancti Vincentij, forte fortuna nō longe ab hoc portu princeps
infans per id tēpus in oppido, cui nomen est Reposera, agebat animi causa.
Is ut accepit nos aduētauisse, ad classē nostram internunciū mittit uirū,
à suis secretis egregium, Antonium Conzallē nuncupabant, comite pa-
tricio Veneto, qui illic consulem Venetæ gentis agebat, ut diplomata Vene-
torum principum sigillo insignita declarabant, quicūq; sub principe infante sti-
pendia merebat. Adiuere itaq; nos ex præscripto principis, saccharum ferētes
promercale, sumptū ex insula Mederæ, quæ Oceano Atlantico innatat, è re-
gione Mauritaniæ: tulere etiam cōmercij gratia sanguinem draconis, & alia
pleraq; sumpta ab insulis principis prædicti. Dum igitur de saccharo, & alijs
mercimonijs sermo sit inter nos, ut assolet merces commutantibus, percun-
ctamur Lusitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locaque sci-
scitamus: plura referunt, principem suū subegisse gentes innumeras, Chri-
stiano nomini hætenus incompertas, unde & saccharum & draconis sanguis,
& alia quamplura naturæ cōducentia exportantur, addidere etiam ad hæc,
parua esse quæ retulissent, si cōferantur cum alijs rebus, quas præclare dictus
princeps egerat: aperiuntq; nobis hunc principem egregiū inaccessa maria
sulcauisse per internuncios nautas, nouasq; regiones peragratas, domitas
prodigiosas gentes, res miratu dignas repertas, unde innumera lucra com-
parantur, adeo ut ex nummo denos efficias, nullumq; scenus esse, quod lu-
crum superet huiuscemodi. Hæc illi sedulo denarrabant, mirantibus nobis &

obstupescantibus præ rerum euentu cōspicuo. **E**a igitur me inter cæteros accendunt lucri auidissimum: statui propterea hunc principem coram adire, ut si forte & nobis sulcandi dicta æquora potestatem faceret: quoniam suum est eius freti uectigal. **C**ustodit propterea ipse Gaditanum fretum non incuriose. **R**esponsum habui ab eis, qui classem nostrā, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo desiderio fiat satis: uerum scirem duorum optionem principem daturū, utrum uellem, sumerem. **C**onditio hæc est: qui celoces sua impensa expedit, suoq; periculo agit omnia, is earum mercium quas ferret, principi quartam det partem, ex uetere instituto: aut princeps suo impendio classem expediat, quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri possunt naues ab incurso hostium; reliqua ageret qui merces ducit, & quum redisset, principi dimidiū daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuisset, omnem impensam & operam luderet mercator, licet haud dubie constet, eos qui illò contendunt, consequuturos lucrum non mediocre. **A**diecit etiam principem, si qui è Venetis regiones prædictas inuisere uoluerint, id facillime concessurum, imò fauturum plurimum: quandoquidem sibi persuadebat, aromata omne genus, & alia pleraq; mihi nautas reperturos, quæ in primis Veneti super omnem gentem callent ad amussim. **P**ropterea principē prædictum adiui, qui me etiam ultra quā par erat, honorifice excepit, & ea omnia quæ ex relatu suorum acceperam, præsens comprobauit: hoc etiam plus addidit, modo cœptam prouinciā non defererem, se ingentissimis fauoribus & gratijs prosequuturum hoc celebre uotum. **Q**uibus auditis, apud me hæc omnia pensitatius reuoluebam, uegetam ætatem, habilitatem corporis, uires & ingenium, quæ omnem laborem subire poterant: & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis, quum præsertim nullus è conterraneis meis hæc aggressus esset, non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando, & honorem & emolumentum reportaturum. **D**ecreui prorsus uotum meum absoluerem, percunctaturus primo negociatores Lusitanos, quas merces magni facerent Nigritæ Æthiopes & Australissimæ gentes. **R**edij demū reuisum eos, qui Liburnicas in littore habebant, & ea quæ in Celticam Galliam uehere institueram, uni affini meo commendo, & mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent satis, ad continentem applicui. **A**t naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando

Quando abierint Liburnicæ, & quibus uentis uela fecerint,

CAPVT III.

QUum igitur eò loci me adhuc continerem, quem Caput sancti Vincentij appellant, aliter promontoriũ Sacrum, ut præfati sumus. Id gratum principi admodum fuit, excipiebat me propterea solito magis honorificentius, & elapsis quampluribus diebus, iubet celocem armari, quæ uehere dolia nonaginta queat. Cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiusdam à dicto promontorio distantis miliaria sedecim. Celocem uero muniunt omni com meatuum genere, & earum rerum præsertim, quæ nauis uictum diuturniorem suppeditarent. Deorum itaque implorato auxilio, à promontorio soluimus die uigesimo & altero Martij, anni M. D. V. flante uento Apeliote & Borea: & primo uela dedimus uersus insulam Mederæ iter agentes, eundo ad quartam Lebegij Occidentem uersus itinere recto: die uigesimo quinto Martij applicuimus Mederæ per Portum sanctum circiter meridiem. Distat dicta insula à Sacro promontorio ferè miliarijs sexcentis.

Descriptio Portus sancti & rerum in eo memorabilium,

CAPVT IIII.

HÆc insula sancti portus parua admodũ est, utpote quæ uiginti quinque miliarium circuitu patet, circa septimum & uigesimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Lusitani iussu sui principis incolunt, aliàs à nostris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholemæus Polastrus dicti principis alumnus. Fert hæc insula innumeras fruges, triticum, siliginẽ, & alia id genus, boues, iuuenos, apros, & in primis cuniculis scatet, & ibi sanguis draconis, qui lachryma est arboris: nam statò anni tempore arbores ferro sauciant, quæ ubi sunt incisæ, anno sequente gummam emittunt per incisiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata, sanguis efficitur, quem appellant draconis. Eius arbor producit fructum cerasi instar mense Martij gustu eximium, coloris Veneti. Insulam circumuectis constat piscium ubertatem maximam esse, in primis dentalium, & ostrearum. Portu caret, stationem uero habet perquam commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subsolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nauis se freto committeret, hæc Portus sanctus appellatur: mel gignit suauissimum, adeo ut nullibi sit præstantius: ceram quoque producit abunde, nam ibi apum confertissima cernuntur examina innumeraque.

Sanguis draconis.

ALOYSII CADAMVSTI
MONCHRICVS PORTVS INSVLAE
Mederae,

CAPVT QVINTVM.

Illinc die uigesimo septimo soluimus, uidelicet ab insula Sancti portus, & eadem die portum Monchricum applicuimus; is est insulae Mederae portus, qui abest à portu Sancto miliarijs quadraginta, & ni nubes coelum inuolauerint, altera alteram uidet.

DE INSVLA MEDERA, EIVSQUE
praefectis,

CAPVT SEXTVM.

*Medera unde
dicta*

Medera insula auspicijs & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore. Hæc igitur à Lusitanis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliàs incognita: huic praefecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristanseræ, & hic mediæ insulae moderatur; alteri Ioanni Gonzalæ, qui insulae quod superest moderandum suscepit. Et huic insulae nomen inditum est à copia lignorum: id enim indigenarum lingua medera significat, argumento quod quicquid inibi erat soli, totum id syluis opacum condensissimis conspiciebatur. Operæ precium igitur fuit his: qui primo coluere insulam, ut igni multo compurgarent: qui adeo grassatus est aliquando, ut etiam uiros corripuisset, ni prope aquis humerotenus immersi, sibi consulissent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem bidui iugiter in aquis tolerantissime sustinuit. Igne igitur expurgata insula, semini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Monchricus, altera Sanctæ crucis: tertia Fonzaia, ultima Ioannis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæc sunt tamen potissimæ. Si uiri percensendi forent, hi proculdubio octingenti essent, è quibus seligi possent equites centum. Insula circuitu patet quadraginta miliarium, portum non habet, uerum peropportunas stationes: feracis est soli, licet saltuosa, instar Siciliae, scatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici scaria 30000 Venetorum. Desit tamen esse feracissima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore semine attrita est: quoniam indies aratur, atteritur magis. Regio est irrigua fontibus, & amnibus conspicua, octo uisuntur ibi, qui insulam interfluunt: & ibi aquaticæ ferræ, quibus in assamenta secantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut sunt mensæ tripodes, quibus ferè Lusitania omnis condecoratur eximie: necnon circumadiacentes regiones exornantur. Assamenta ibi multijuga uisuntur, aliàs dedolanor in mensas ex cedro miri odoris, nec absimiles cupresso. Ex alijs fiunt abaci, tripodes,

tripodes, cophini, scrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex nasso fiunt pulcherrimæ, quæ quasi purpurei sunt coloris. Quoniam uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps saccareum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo saccari quamplurimum legitur: inde ueniunt scitissima saccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quivi, indies meliora saccara sperant: quoniam ea insula temperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit: nam ea qualitas est plagæ illius, quæ Cypri, & Siciliæ, nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex saccaro omnium generum, melisque plurimum. Cera quidem satis, sed non tantum: uineas habet non despicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iussit princeps infans, afferuntur ex Creta insula, quam hodie appellant Cándiam, uberes sunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uinæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut mensuram quatuor palmarum excedant, res uisu conspicua miræ uoluptate afficit intuentes: & ibi uinæ quibus color est niger, in arcuatis pēsiles. Inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi pauci quàm plurimi syluestres, colore ad albedinem inclinato. Perdices neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepisse, ibi quum primo culta est insula, copiam maximam columborum fuisse, quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic insident, traherentur ad se non pauentibus auibus, sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hæctenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula, à solis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adstruit altera insula nostris temporibus reperta, natura nō absimilis, præsertim in auium aucupio: ea utraq; humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocri, complusculi dites ac locupletes: omnis insula adeo culta est, ut uiridarium & hortum repræsentet amœnissimum, quicquid ibi legitur ueluti aurū est. Et ibi celeberrima diui Francisci cœnobia uitæ obseruantioris sanctiorisq;. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam maturescere circiter sanctam hebdomadam.

Saccarum

Vne uerne

A Dicta insula Mederæ Austro flante soluimus, quo duce iter confeci-
mus, donec insulas Canarias applicuimus, quæ absunt à Medera ferè
miliarijs cccxx. Hæ sunt decem numero, septem cultæ, tres desertæ: quæ colun-
tur hæ sunt, prius priua nomina. Primæ nomen est, **F**ractalancæ, secundæ,
Magnæfortis, tertiæ **G**rancamariæ, quartæ **T**eneriffæ, quintæ **G**ienæræ, sextæ
Palmæ, septimæ **F**erro. Nec id est prætereundū, quod ex memoratis septem
insulis, quatuor Christianum nomen colunt, uidelicet **F**ractalancæ, **M**agna-
sors, **G**ienera & **F**errum. Tres uero quæ supersunt è septem, idolis seruiunt.
Christianis insulis præest eques nobilissimus, qui Ferrara nuncupatur, oriun-
dus ex urbe Sibilæ, ditionis Hispaniarū regis. Qui colunt has insulas, uiuūt
pane ordeaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abun-
dant. Hæ uini & tritici impatientes sunt, nisi aliunde importetur eis, prorsus
carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima. **I**scatet onagris, id est, syluestri-
bus asinis, præsertim ea quæ dicitur Ferrum. **D**istant inuicem hæ insulæ mi-
liarijs quadraginta: atq; ita alia respicit aliam, ut de industria continenterq;
subordinatæ uideantur, & Orientē prima, ultima uero Occidentē respicit.

Quarum sint rerum feraces Canariæ,

CAPVT VIII.

EX his insulis aduehitur herba, quæ Oricola dicitur, cuius colore uestes
inficiuntur, quæ quidem herba Gades in sinu Sibilæ comportatur, &
illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde co-
rii hircini copia ingentissima, quod cæteris præstat, seu plurimum, casei uero
multum. & incolæ harum quatuor insularum nomini Christiano parent, &
Canarij dicuntur. **I**diomate differunt, adeo ut alter alterum haud intelligat.
mœnia non habent, sed uicos undequaque patentes, uerum in eminentissi-
mis montibus specus excauant, ubi degunt tuti ab omni impetu hostili. **S**unt
hi montes suapte natura ferè inaccessi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla
uis eò penetret, nisi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum
insularum non minus patet miliarijs nonaginta. **T**res uero quæ idola colunt
uastiores sunt, & frequētiore habitatore, præsertim Canariæ magna, quæ ho-
minibus circiter octo milibus exornatur. **T**eneriffa autem trium maior est,
hominū quindecim milia, si utrūq; sexū spectes, emitteret. **P**alma uero raris-
simo est habitatore, uisu tamen cōspicua, & delectabilis admodum. **I**d etiā
apprime est dignū scitu, quod nulla alia de causa hæc regio est propè inex-
pugnabilis, nisi ob situs locorū propè inaccessos, & strenuā gentē: sitq; ppte
rea ut subdita sit nemini, licet pluribus sit lacecita prælijs. **N**ec silendū puto
de insula Teneriffæ, quæ & eximie colit, & inter orbis insulas est eminentior.

Nam

Nam cœlo sereno eminus cōspicitur, adeo ut qui absunt ab ea ad leucas *Leucas Ille* spanas sexaginta uel septuaginta, non difficulter eam intueantur: & si leu- *spane* carum rationē colligas, miliaria ducenta quinquaginta excedunt. Quod cer- natur à longē, id efficit acuminatus lapis adamantinus, instar pyramidis in medio. Qui metiri sunt lapidem, aiunt altitudine leucarum quindecim men- suram excedere ab imo ad summum uerticem. Is lapis iugiter flagrat instar *Adamasmiræ* *altitudinis* Aetnæ montis, id affirmant nostri Christiani, qui capti aliquando hæc ani- maduertere. Hi præfectos habent nouem, quos duces appellant: nec iure hæc redivario succedunt, sed ius est in armis: inuicem digladiantur, & sæuiunt ut beluæ: armis carent, quia ferrum nō habent, uerum lapidibus & scipionibus res geritur inter eos: nam lignis acuminata cornua adfigunt, ut uicem ferri ge- rant: nudi ferē omnes incedunt, tamen nonnulli auerse & aduerse pellibus ca- prinis teguntur, carnem inungunt seuo hircino condito herbarum quarun- dam succo, ut cutis effecta densior algorem toleret facilius, licet ibi uix al- geant, quoniam ad Austrum sunt positi, domos non habent, neque mapa- lia, nec quidem uiles casae, uerum specus & cauernas montium incolunt: or- deo, carnibus, & caprino lacte pascuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis, metunt fruges mense Martij & Aprilis fidem habent nullam, nec deum norunt, sed alij alia idola colunt, solem nonnulli, & alij lunam, & planetas, superstitiose admodum idolis seruiunt, mulieribus quidem in pro- miscuum non utuntur, sed pro arbitrio ducunt innumeras, uirgines coniuges prius non accipiunt, quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens de- cus & honos ducitur. Verum si quis forte argutulus diceret, unde hæc nosti? Id pro responso nobis erit, Incolas uidelicet conterminarum insularum quæ Christo parent, ex instituto uitæ consueuisse hos infideles crebris incursioni- bus laceßere, noctu præsertim: & ubi aliquando in congressu succumbunt infideles, captiui ducuntur sexus utriusque, qui sic capti in Hispaniam mit- tuntur, hæc nos docuere. Vsu euenit aliquando, ut è nostris corripian- tur aliqui, quos Canarij ad contumelias seruant, & ut publico sint ludibrio, lanij officio fungi eos cogunt, eisque exenterandis bobus & suibus addi- ctis, quod apud eos ignominia specimen & dedecoris ducitur magnum: tantisper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur. Seruant etiam alium morem Canarij in augurandis principibus. Nam quum sceptrum suscipiunt, complusculi sese offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & sponte quispiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa, & ibi peractis nōnullis cerimonijs, ac prolatis uerbis quibusdam, ille qui sua morte festum principis est exornatu- rus, se dat è rupe præcipitè, perinde ut ferè in frustra concisus exanimet. Pro qua re quoniam fit in gratiā principis, debet princeps superstitibus agnatis defuncti,

defuncti, prosequitur eos beneficijs, ac fauoribus innumeris. Hūc morē licet ipsimet improbēt, seruant tamen, & pro comperto habemus uerū esse quod retulimus: salient mirum in modum agiles supra quā referre queam, instar funambuli & petauristæ corpora librant, & ut hinuli de saxo in saxū migrāt, licet multum distēt, & id nudis pedibus lapidem iaciūt ultra aliorū iactum, & quicquid pro scopo ac signo dederint, nusquam aberrant: uim maximam ac propē incredibilem lacertis inferūt, adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere ē Christianis Canarijs quendā hoc ludicri genus agentem, conditionem proponebat, propositamq; sanciebat pignore, uiris tribus mala Assyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quā ad octo uel decem passus, aberraturos omnes adseuerabat, nec ipse eorū poma medica tangere uolebat, nisi manu reperiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duodecim sumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrāte. Abnuere conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantū præstaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipsum etiam plura facturum quā iactauisset. Hæc summa est igitur, ipsos Canarios mobilitate ac agili natura ferē omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum censent, herbarum succo tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Prasino modo, nonnunq; Veneto, aliquando cœruleo, & nihil cultius ornatiū ue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura est eius ornatus apud eos, cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis igitur Canarijs, duas ego Aloysius præsens inuisi Gomorram uidelicet & Ferrum. Palmæ quidem applicui, uerum nusquā classem deserui, ut cœptum iter consummarem.

Descriptio Capitis Albi cum insulis proximioribus,

CAPVT IX.

Soluimus ab hac insula flante Austro Æthiopiam uersus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomen est, abestq; à Canaria miliarijs ferē septingentis septuaginta: & illud præsertim est sciendū, quod qui à Canaria insula ad Caput Album profisciscuntur, hi littora Africæ nonnihil deserunt, quoniā qui Austro ducunt, ad læuam Africā relinquunt, quantoq; magis quis ducit naues in altū, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ insulæ plurimū absunt ab littore Africæ Occidentē uersus. Igitur nautæ tamdiu absunt à littore dum nauigāt, quoad ultra medietatē itineris peregerint, quoad insula Canaria à Capite Albo abest, & demū obliquant ad læuā tantisper, donec Caput Albū speculentur à lōge, ne prius appellant terrā, quā eminus explorauerint, quoniam ultra dictū caput nihil nisi uastū mare conspicitur, quoad peruenias ad id littus, ubi cum dicto Capite sit sinus, qui dicitur Fornadargin, cui ab insula quadam sinus eiusdē dicta Dargin, nomen inditū est: quod

quod quidem nomen habet originē à parua insula in eodem sinu sita. Intra sinum per miliaria quinquaginta, & ibi etiam tres insulæ, quibus indita sunt hæc nomina à Lusitanis: primam Albam appellarunt, quia arenis strata est: alteram Garzararum insulam, argumento, quod Lusitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt: adeo ut inde duas naues onustas omni genere auium in Hispaniam duxerint. Tertia insula Cori dicta est: & hæ tres insulæ paruæ sunt admodum, arenosæq; ac deserta. In illa quæ dicitur Dargin, aqua potu dulcis inuenitur, in alijs uero non nisi marina. Et signatè animaduertendū est, quod hi qui à freto Gaditano solunt, & uersus hanc Æthiopiam, quæ Austrum respicit, tendūt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris: donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur: & ab eo uersus Caput Album semper à latere, & tunc tellus arenosa, quæ est deserta, & Septentrionalem partē respicit, præsertim eam, quæ montibus adiacet, quæ est nostra Barbaria citra Tuncetum, & loca illa omnia à latere: quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uersus Austrum contermina est Nigritis Æthiopiæ inferioris: uasta est hæc regio: adeo ut si extransuerso metiaris itinere dierū sexaginta uel celeris ueredarij, haud consequaris magnitudinē: nō seruat tamen uastitatē hanc undequaq; & Oceano alluit ab altera parte: quæ tota est alba & arida, ac plena arenis, depressa est, nec inæqualis, & usq; ad dictū Caput Album, miram præ se fert æqualitatē. Inuenerunt Lusitani primo hoc Caput Album, & in eo nihil præter arenas, nulla herbarū aut arborū uestigia: uisu tamen est conspicuū, quia triangulū repræsentat: nam in fronte efficit pyramides tres, quæ singulæ inuicē absunt miliario. Id latus totum scatet piscibus omnium generum, nec nostris minoribus, forma tamen dissimilibus. Totus is sinus Dargin, & illa ferè omnis regio indiga est aquarum, & ibi arida & petrea tellus, & paulopost uastum equor, & aquarum concursus ingens: nec sulcant hoc mare, nisi interdū explorantes contis scopulos, qui ibi sunt frequentiores: ob id quandoque obrutæ sunt naues duæ secus aridam hanc. Et sciendū est, quod dictum caput de Chantin uersus Austrum & Septentrionem Caput Album respicit. Et notandū, quod post dictum Caput Album in mediterraneis est locus, quem Hodenū appellant, introrsus situs ad diætas sex, & is locus nullo muro clauditur. Sed est diuersorium Arabū, & statio Camelorum, quod appellūt Arabes & Dro-medarij, quos uocant Carauanas, quæ de Sambut ueniunt: & etiā illæ transeunt, qui ab Nigritis proficiscuntur, & nostras Barbarias inuisunt. Eius regionis incolæ uiuunt ordeo & cariotis, quibus ubertim abundant: alibi etiam in suis locis crescunt prædicta, sed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac, uino prorsus carēt. Boues fœminas habēt & capras, uerum paucas, id efficit sterile solum, & minime herbidum: boues sunt parui, si nostris conferantur. Mahumetem colunt, & odere Christianos plurimū: nunq̃ quiescunt,

Dargin

Nigritis regio

Caput Album

Hodenum

Nigritarum mores

quiescunt, uagantur semper per deserta. **H**i Nigritarum terras adeunt, & nostras Barbarias uisunt, frequentes sunt, & Camelorum copiam ingentissimam habent, quibus comportant æs & argentum, & alia quamplurima. **B**arbarijs nostris in Atanbut, & ad Nigritas præfatos: inde uero exportant aurum, idque ad nos aduehunt. **H**is est colos niger, uestis alba, lacinijs rubricantibus, absque tunica interiore uestiuntur, eodem habitu & mulieres utuntur absque camisijs, ut præfertur. In capite more Maurico peplum gerunt, quo circumuoluunt caput. In his arenosis locis uisuntur leones, & pardi, struthiones quoque, quorum oua ego comedi non insuauiter. **I**d est etiam sciendum, quod princeps infans Lusitanus prædictus in hac insula Dargin pactum fecit hoc modo, ut nemo sinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus, præter eos, qui foedus inierunt, & dictam insulam incolunt: & qui conuenerunt cum principe, in dicta insula negotiatores assiduos fouent, qui commercia exercent cum Arabibus, qui hæc maria mercium gratia frequentant, quicunque uarias merces important, ut sunt panni, tele, argentum, tapetes, & id genus alia, & in primis triticum, quoniam fame propè iugi laborant, & commutant mancipia cum nostris mercibus, dant etiam aurum. Qua de causa princeps infans illic oppidum erexit, ubi fabri quamplurimi degunt, ut hæc commercia non desinant, sed perpetuo conferuentur: ob id propterea annis singulis eò contendunt Lusitanæ celoces, id est, ad Dargin insulam ducunt etiam Arabes equos pernices, quos Barbaros appellant: pro quibus ab eis Nigritarum seruos & uernas accipiunt, nec minore precio eos uendunt equos quam decem aut quindecim mancipijs. **E**ò etiā uidelicet ad Nigritas plura ex serico elaborata contextaque Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id est, ex Granata Hispaniarum ditionis, & Beticæ regionis. **A**fferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rursum mancipia, & auri copiam maximam consequuntur. **H**i serui primo appellantur stationes Hodeni, & inde ad montes Barchæ, illinc in Siciliam deueniunt: residuum uero uernarum ad insulam Dargin ducunt, & Lusitanis uendunt, illis inquam, qui cum rege de mercimonijs conuenerunt, fitque propterea, ut Lusitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant secum, & id illis magnum commercium: nec haftenus, nisi à diebus paucis, inter eos commercia fiebant. **N**am prius Lusitani infensi erant his Arginensibus, & eorum sinum ternis uel quaternis nauibus infestabant, & aliquando noctu mediterranea deprædabantur, & uicos piscatorum aggressi, plura asportabant, & gentis Arabum sexus utriusque quam plurimos captiuos trahebant: qui tandem in Lusitaniā ducti sub hasta ueniebant: pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur usque ad flumen Senegæ.

De regno

De regno Senegæ, & Azenagis populis,

CAPVT X.

Senega flumen est, quod Azenagos à primo regno Nigritarum disternit. Azenagi homines sunt qui inter nigrum & subcineritium colorem sunt dubij, incolunt quedam loca ultra Caput Album in latere illo quod mox post Caput prædictum decurrit, & introrsus per deserta: plures ex Azenagis contermini sunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis, & camelino lacte: uerum quia proximiores sunt regno Nigritarum, leguminibus aluntur: pauci sunt admodum cibi, adeo ut polline ordeï, uel minimo pulmento totam diem alacres uiuant: efficit eos inedia patientes annonæ caritas. Hos aliquando captiuant Lusitani, uenduntque pro mancipijs domi: præstant hi seruitute uernas ferè omnes, præsertim Nigritas. Vt cumque sit, ab annis paucis redire nostri Lusitani secum in gratiam, & à ui temperant omnes, & commercia inter eos magna fiunt, nec patitur princeps infans, ut eis de cætero inferat iniuriā, autumat eos propediē subituros Christianā legē: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent, utrum legi nostræ, an Mahumetanæ seruitutem exhibeāt, nihilque de lege huiusmodi apud eos agitatum erat, nisi Azenagi eos edocuisent. Et hi Azenagi prauum morem seruant. Fascia linea caput inuoluunt, demisso sindonis capite per frontē, ita ut os totum cooperiat: pudet enim eos oris æque, ac inguinis uel cunni: os tectum ut rem pudendam circumferunt, argumento quod ueluti sentina quæpiam halitum tetrum semper emittat, nec detegunt nisi sumendi cibi gratia. Principes non habent, uerum locupletiores inter eos eminent, his obediunt & obsequuntur. In uniuersum pauperes sunt, mēdaces, & supra quæ referre possim, proditores. Mediæ sunt stature, capillū calamistro exornant ut Alamanni, promittuntque plurimum, illudque nigrū adipe piscis inungunt, & olent pessime, quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio salis & auri, de quæ distantia,

CAPVT XI.

Magnificiunt etiam hi populi præpingues & obesas mulieres, & in primis proceriores mammas habentes: propterea ubi annū circiter septimum & decimum attigere, rumpunt eis uia à uiris mammæ fune per mediū, perinde ut feræ à pectore auulsæ pensiles remaneant: quū uero semel pepere rint, longiores fiunt, & uisu foediores turpioresque: neque hi alios nouere Christianos nisi Lusitanos, qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intulere, captiuos ducendo plurimos, hastæ demum ut mancipia eos subiicientes. Pro comperto etiam id habemus, quod ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conspexere in mari uelificantes, antea illis incognitas & inuisas, arbitrati sunt aues esse albis alis aëra scindentes, è remotioribus partibus aduentasse. Quū autē uela deprimerent, ut appellerent littus, credebant pisces esse eminus uisis nauibus: nonnulli censebant fore phantasmata quum

b noctu

noctu sulcarent maria : & erant hæ naues eis terriculamenta non mediocria, utpote quæ modo huc modo illuc distrahebantur, instar phantasmatis alicuius ui uentorum ductæ. **U**arijsq; in locis eis inferebantur damna à nauitis, noctu in primis, quū tamen inter se celoces abessent per miliaria propè centum, prout conuenerat inter naucleros, & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulsæ: sicq; intra se ratiocinabantur, si hi essent mortales homines, quo nam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo absoluiimus prorsus nauigationis expertes. Itaque loco phantasmatis apud eos ducebamur. **H**uius rei certiorē me fecere ex Lusitanis quamplures, qui per id tempus ea littora frequentabant cōmercij gratia. **A**ccepi etiam id à captiuis, qui fere per eadē tempora capti fuerant, ex his testatū fuit nobis, quā stupidi ad rerum nostrarū conspectum fuerint, quando de nobis talia stolidè sibi persuadebant. **S**upra etiā stationem Edon introrsus sex dierum

Tagaza

itinerē locus uisitur, qui denominat Tagaza, quod nostri interpretant Auri sarcinam. Vnde aduehit salis petrei ingens copia, id asportatur camelis Arabum & Azanegorum uaria loca petentiū: nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum contendunt ditionis Nigritarū: quò ubi applicuere, mox sal omne expediunt, utputa octauo die, quicquid aduectū est salis uenditur prope Mitigallum, cc. uel ccc. demum suas repetūt casas auro onusti. **E**t id in primis est

Regnū Mellis

sciendum, hoc regnū Mellis caloribus infestari, ut fere quadrupedia omnia illic fathiscant, quū nihil pabuli ibi pro quatrupede crescat nisi pestilens. **F**itq; propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, nō redeant triginta domum. **H**inc quadrupes fere nullū uidebis, ibi pereunt omnes æstu nimio. **A**rabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animā, ægritudinem parit torrens sydus, cui subsunt. **F**erūt etiam Tagazam à Tambuto abesse itinerē dierum quadraginta equitis unius: & inter Tambutam & regnū Mellis iter triginta dierum intercedit. **P**ercunctatus sum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum salis consumant. **R**eferebant Mellitæ nonnihil consumere in regno suo Nigritarū, quoniam uersus Meridiem positi, non longe ab æquinoctiali, ubi dies cum noctibus semper propè certant de pari, longiusculi tamen dies, quoniā illorum Zenith de directo non est sub æquinoctiali, non enim essent in Meridie. **S**unt itaq; ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quā noctis habent, & ibi feruentissimus æstus. **F**itq; propterea, ut statis anni temporibus eorum sanguis inficiat, adeo ut ni sibi sale mederentur, protinus exuerēt uitam. **M**odus medendi hic est. **S**alis modicū aqua liquefactum singulo die hauriunt, & hoc eis pro medicina & remedio præsentaneo. **R**eliquū uero salis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris singulæ ferri possint, arte quadam ad id nō inepta, usq; ad regnum Mellis, quò quum uenerint, singulis camelis duas salis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet ut singulis camelis duæ salis glebæ imponantur: & postremo

postremo in regno Mellis Nigritæ qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rursus id onus salis capite portant, ut priui priuas glebas ferant, numerosiores, adeo ut propè ferentium uideatur iustus exercitus hominum peditum, qui per uastum iter salem humeris conuectant. Et hi pro leuamine laboris, & fessorum solatio, tridentibus quibusdam utuntur humi infixis, quibus salem fessi imponunt tantisper, donec uires reuocauerint. Hoc modo sal prædictum aduehunt usq; ad quoddam flumen, cuius naturam non sum percunctatus, an sal sum uel dulce esset: nec id ab re dixerim, quoniam æquor creditur à multis. Et his Nigritis opera præcium est sic salem suum conducere, quoniam quadrupedibus ferè omnibus carent: id soli efficit iniquitas, quod aut parum fert herbarum: aut si fert, id totum est pestilens, ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequentiore hominum uehentium salem cætu opus sit, quum tantum salis consumant. Quum uero applicuerint ad id flumen, quod mare propè creditur, qui salem detulerunt, singuli singulos ex suo sale monticulos erigunt: & ita disponunt, ut alter alteri succedat continenter recto tramite, & unusquisq; quopiam signo suum acruum insignit, & demum recedunt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur recessere, aduentant alij Nigritæ, qui cognosci nolunt, neq; aliorum colloquia admittunt, & accedunt cum suis Liburnicis ac nauibus grandioribus ab insulis quibusdam, & littus appellunt, uisq; sale, pondus quoddam auri prope acruum salis ponunt, prout sibi congruere commercio uideatur, nec ab æquitate absonum, & mox recedunt, salem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei secesserant, rursus redeunt, & unusquisq; suum acruum uisit, & ubi aurum dimissum placuerit auferunt, salē relinquentes, & abeunt non reuersuri: si uero conditio auri relictī non placuit, utrunq; dimittunt, uidelicet aurum & salem, & iterum abeunt infra prædictum tempus reuersuri. At Nigritæ qui cognosci nolunt, rursus accedunt, & eos acruos à quibus sublatum aurum uiderunt, auferunt: aut eis quibus adhuc relictum est aurum, addunt nonnihil auri: uel suum aurum (si ultra addere non libet) asportant, sale relictō. Et hoc modo sua commercia exercent, ut alter alterum non uideat uetere instituto. Et licet id forte à fide deuiet, utpote non credendum: illud tamen pro comperto habemus, quoniam à fide dignis est acceptum, à negociatoribus in primis.

*Permutatio
mercium*

Quomodo Imperator negociatorem quendam cognoscere uoluit,

CAPVT XII.

N Queritis igitur me aliquando negociatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuisse talia, quur princeps eorū qui & diuitijs & regno pollet plurimum, non nauasset operam ui uel amore. Ut tandem aliquando sciret, quæ nam gens esset, quæ hominum forma, quod idioma, qui mores forent illorum, qui cognosci nolebāt: Id habui pro responso, Principem suum iam pridem hoc conatum fuisse, ut cognosceret hos Nigritas, & excogitauisse talia.

b 2 ut hos

ut hos caperet: adseuerabant ipsum uidelicet habito consilio, tempus aduentus prædictorum obseruauisse, quò consueuerant cōmercij causa accedere ad littus, & per nōnullos dies præuenisse eorū aduentum, dispositis insidijs hoc modo: iussit nonnullis è suis priusquā mercatores qui Carauanā ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi salis & auri permutatio fiebat, & effossa humo caueas struerent, in quibus ad tempus tandiu delitescerent, donec ex Nigritis, qui cognosci nolunt, aliqui aduenirēt, aurum deposituri pro sale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adseruarentq; diligentissime, & ad principem ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediā, successit principi ut disposuerat: cepere quatuor, reliqui fuga sibi consulere: & ex his quos ceperāt tres missos fecerunt, rati satis ac super fore, si unus ad principem duceretur gratia gentis cognoscendæ, ne Nigritæ indignabundi succenserent, & temperarent demum à cōmercij. Capto itaq; Nigrita, ac adducto ad principē, adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomatica callentes, alij alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem sermonem conticuit, & nusquam est loquutus, nec cibum sumpsit unquam: triduo solum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos usu loquendi carere, & suapte natura mutos esse. Alij rentur id tuenisse ex indignatione, quod uidelicet proditi fuissent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quod nequiuisent principis desiderio facere satis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auidēq; percunctatus est suos, quæ hominū forma esset. Responsum est illi, uiros esse nigerrimos, & proceros adeo, ut suam staturā plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promissum ad pectus usq; habere, rubrum & introrsus exulceratū perinde ut sanguis exeat, superius uero paruum instar nostri: fiebatq; propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores. lumina uero prominentiora, eademq; nigra, torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum sanguinē emitteret semper. His uisus principes reliquos poenituit facti huius, nec deinceps gentem huiusmodi infestauerunt, quoniam ob unius mortem reliqui desiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & quū sale sibi medeantur, nequiuiere diutius sustinere quin rursus ad institutū uetus redirent, quum sale carere nō possent. Igitur rediere elapso triennio, & ex nostris incommodis & ægritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster princeps magni facit loquantē uel ne, modo emolumentum ab his sentiat. Id est totum quod à multis accepi eius regionis incolis, & quoniam plures hoc adseuerant, non difficulter adduci possumus, ut multis credamus. Ego quidem quantum in me est, hæc & alia non impossibilia credere uolo, quum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igitur aurum

aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur: partē quī Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uersus Siriam ferūt duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atambutum, & ibi rursus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetū Africæ minoris, quod est Barbariæ caput, & Regia per superius latus ad Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut supra memorauimus, & illinc ad Hona & portū Orarani, qui dicitur à Barbaris Marsacubi, à Latinis, Portus magnus. Loca sunt Barbariæ in Mauritania, non longe à Gadibus è regione Illyberis, id est, Granatæ, aduehunt & aurum à Fezes, & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Amesa loca Barbariæ extima, id est, extra fretum Herculeum, illò contendūt Christiani, præsertim Italiæ, empturi aurum, multijugas merces aduehētes. Et ut eo congre-
diar unde sum digressus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis siue Subcinericijs cunctis mercibus præstat, quoniam illud aurū aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad littus maris comportant, & ibi Hispanis uendunt nostris. Propterea Hispani frequentant insulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitāt commercij causa. Apud hos subcinericios populos nō signatur aurum, neq; argentum, neq; cuditur aliqua moneta, sed res permutant, ac al-
teram pro altera suscipiunt, dantq; uicissim, & hoc modo uitam ducunt. *Permutatio rerum*
Accepi tamen à nonnullis introrsus apud Azanegos & Arabes eam monetam, quam Lusitani expendunt esse in usu, monetam, appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei.

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma,

CAPVT XIII.

Qui hæc deserta incolunt, hi regem nō habent naturalē, deferūt tamen plus honoris ac reuerentiæ unī quā alteri, colunt præsertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam usu apud nos euenit pluribus in locis, & licet diuites sint, maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & assentationis, ut assolet, gratia eat, non sunt tamen principes: Mulieres ibi subcinericiæ, ueste cotonina utunt. Id genus uestis mittunt Nigritæ. Vestes etiā habent quasdam, quarum in superioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id est, camisijs nō utunt. Armorum genus apud eos hoc est: non enim habēt arma quæ ad defensionem induant, ut nos thoracē, & loricam, quoniā nullo alio euitāt, ac propulsant uim illatam q̃p clypeo: hastas igitur habent longiusculas, easdemq; leuissimas, & tela: nō tamen ut nostra uibrant, equis insidēt ut Mauri: sed nō multos fert regio deserta, quoniā herbidi foli nō est. Nequeunt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candētis syderis, id est, flagrantis solis, ut prope sit exusta. Aquarū est indiga, inde proueniūt tot incōmoda, uidelicet sterilitas ferè rerum omnium, ibi tantū ternis pluuit mensibus, uidelicet Augusto, Septembri & Octobri. In eisdem

b 3 etiam

etiam regionibus innumerissimā locustarum multitudinem aëra uidimus inumbrantē: nam ferē singulis triennijs aduentant, & cœlū obscurant, cateruatimq; uolitāt, & ubi terras cooperuerint, corrodūt fere omnia, adeoq; sunt frequentes, ut spacio miliariū xij. cœlum inumbrent, rubent, & maiores sunt caualetis, non apparent nisi triennio uel quatriennio semel, quæ si quotannis aduenirent, corrosa ac deserta iam forent omnia: ego aliquando eas uidi cateruatim supra mare uolitare, numerus erat propē infinitus.

De sinu Senegæ, determinante harenosas terras à feracibus,

CAPVT XIII.

Postquam dictum Caput album præteriuimus, illud semper cōtuentes, nostro itinere peruenimus ad flumen, quod sinum Senegæ appellant: illud enim est præcipuū flumen regionis Nigritarū introrsus per hoc latus. Determinat itaq; flumen prædictum Nigritas à uiris subcinericjs dictis Azanegis: separat etiam aridam & sterilem tellurem, hoc est, desertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum. Quod quidē flumen patentioris est aluei, ostiūq; habet spacio unius miliarij: altissimū est, & rursus aliud ostiū: demū efficit in umbilico insulam, & deniq; ostijs duobus exonerat in mare: tunc uidebis breuia, ut in syrtibus harenis obductis, quæ abacos & scamna præsentāt introrsus mare ad miliare: singulis sex horis crescit & decrescit instar flantis & reflantis Oceani, & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad sexaginta miliaria, ut retulerunt Lusitani, qui id corā cōspexere aliquādo flumen ingressi: at si qui dictū flumen ingredi uoluerint, eis operæ precium est cauere à breuijs, & harenis obductis, ne immergant, quoniā præbent speciē solidæ telluris, & tamen tactæ fathiscūt, & in uagam harenā dilabuntur. Id etiam est notandum, dictū Caput album abesse ab hoc flumine miliarijs fere cccxxx. & totum littus harenosum cernit usq; ad ostia fluminis introrsus per miliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota, ditionis Azanegorum populorum subcinericj coloris. Id ante omnia miratu dignum est, quod trans flumen memoratū, homines sunt nigerrimi, & proceræ staturæ, ac habilissimi corporis: & omnis illic regio uiret, ac uernat pomiferis arboribus referta. At citra fluuiū contrarias uices cernas, uidelicet homines subcinericj coloris, staturæ contractionis: hoc flumen ferunt à Nilo deriuari, è quatuor præstantioribus fluuijs uno: easdem uices habet cum Nilo, ut ille Ægyptum, ita hic Æthiopiam reddit irriguam. Nam Nilus Babyloniam præter fluens totam Ægyptum madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit, & præsertim eum quem Senegæ appellant, & magna sunt flumina, totū latus Æthiopie irrigant, cuius tamen latius in sequentibus meminisse est animus: huius etiam commemorat Plinius libro quinto naturalis historie.

Qui

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent, Cap. xv.

Regio horum Nigritarum, qui primo loco regnum Senegæ obtinent, hi sunt in introitu regni Æthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior uulgo dicta terra Bassa, cōplures populi accolūt prædictū fluuiū, uocant Zilophi, & ulterius per spaciū immensum omnis regio dicitur terra Bassa usq; Achia Bassa ridā, & trans flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus est eminentior, q̃ in toto latere ad miliaria ferè cccc. ultra dictū Caput uiride. Citra uero per miliaria ferè centū omnis terra est littus patens, depressius tamen. No ueritis etiam hunc regem Senegæ quum illic agerē, appellatū fuisse nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices sunt principes, nos regulos nuncupamus, qui aliquando zelotypia regni conspirant, & regē quem libuerit præficiunt, clarum tamen stirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam quum eis non est complacitum, exautoratum ē regia sede detrudūt: nonnunq̃ rex huiusmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicem digladiant. Nō est tamen firmum regnū, neq; perennat, ut in Syria Soldanus. Nam assidua expectatione pendēt ne regno priuent. Lis est tamen de paupere regno. Inopes sunt admodum fere omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habent, rusticula uero, & mapalia citius q̃ domos, quandoquidē calcē non habent, quæ parietes ferruminent, carent lapidibus, & angusta est regio, utpote, quæ à latere miliaria cc. nō excedit: Mare autē introrsus tantūdem, ut mihi relatum est: latitudine etiam uix dictam mensurā excedit. Rex igitur eorum redditus nō habet annuos: uerū tributa pendūt reguli illi quotannis: efficit hoc metus, ne indignationē regis incurrant: donāt regē equis, qui illic magni pendunt ob raritatem. Carent etiam phaleris, & omnibus equorū instratis. Rex etiā donatur quadrupedibus alijs, bobus sceminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorū, adiicit tamen ipse ad hæc multa: depredat cōplures, surripit mancipia cōterminis ui uel amore, sibi uictū parat: mancipia uero nulla culturæ addicit: alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eō contendūt causa cōmercijs, equos præsertim adducūt, uendunt etiā Christianis, postq̃ consuetudinē habent cū Nigritis: huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidē regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queant: nulla lex matrimoniū multiplex prohibet. Rex uero supra xxx. uxores semper habet: plus tamen unā q̃ alterā caripendit. In his tamen ratio stirpis habet maxime: quoniā quæ loco præclaro sunt ortæ præstāt cæteris. Rex itaq; hæc uiuendi consuetudinē seruat: uxores suas ruri alit, & adseruat hoc modo: nā singulis cōiugibus agros, & latifundia armenta q̃ impartit pro earum uictu, mancipia etiā & ancillas elargit eis. Mancipia agros colūt, & alia nauāt, quæ ad rē familiārē spectant. Habēt boues tam mares q̃ sceminas, quibus arāt tellurē: quū uero usu uenerit, ut rex rus cōcedat, diuertit p̃ arbitratu ad quācūq; libuerit, singulę uero terna uel q̃terna obsonia deferūt, adeo ut ipse rex & oēs

aulici qui cum eo proficiscuntur, uiuant dictarum regis uxorū expēsis. **N**ā uidebis singulo mane innumera mancipia dapes multijugas ferētia ad principem, quæ omnia Condo adseruāda dant. **C**ondus uero Promo, hic uero Parocho per gradus subministrat, perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumera aduehantur. **Q**uum autem complacitum regi fuerit discumbere, seligit ex his obsonijs quæ uoluerit, reliquum tribuit aulicis, uerum uix unquam eximunt edendi amorem, esuriunt semper, & nunquam saturi, modo huc, modo illuc regem sequuntur, aliena semper impensa. **N**ec quicquid pēsi habet rex, quibus sumptibus, & se & suos alat, huius rei cura spectat ad alios. **C**um uxoribus uices alternat, modo hanc, modo illam comprimit: hinc natorum infinitus prope numerus: quoniam ubi à se compressam mulierem preguantē senserit, aliam aggreditur. Hunc etiam morem & reguli seruant.

Uxorū uariatio regū

Nigritarum habitus & fides.

CAPVT XVI.

Mahumetem primi Nigritæ colunt: nō tamen adhuc pertinaces sunt in ea fide ut Leuco Æthiopes, quos Mauros albos appellant, præsertim gregarij: principes uero tenacius colunt Mahumetem. **Q**uipe qui sentiunt cum sacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legē huiusmodi docent, & his argumentis persuadent eis legem colendā, quod uidelicet sit absolum, nec principis ordini consentaneū. ut cum uulgo imperitiore nullū deū colant: sitque propterea ut non difficulter principes adducant ut credant Mahumeti, quoniā aliorū gentiū consuetudinē nesciunt: sacerdotes tantū, ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magistros Mahumetanæ. **U**bi uero cœpere uersari cum Christianis, & nostram fidem à nostris sanctiorem extolli, & prædicari eximie audiuerunt, minus Mahumeti credunt, nostris oblectantur moribus, & arguunt fidem nostrā esse sanctiorem, & meliorem ob id quod sumus ditiores ac locupletiores illis: exemplum sumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos summopere à nostro deo amari. **A**rgumento quod tot diuitias largitur suis, eosque tot animi ac corporis dotibus honestat: nec posse legem huiusmodi, nisi à bono conditore proficisci: nihil minus legē suam non deserunt, licet & nostram probent, aiuntque in utraque lege utrique locum esse salutis. **H**abitus istorum talis est. **N**udi propè incedunt, nisi quod pro subligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. **A**t principes & locupletiores omnes camisijs cotoneis utuntur, quoniam regio pannis huiusmodi abundat, & ex filis mulierum pensa fiunt: nam filum nent & pannum largiorem palmis binis efficiunt. **N**ō fiunt ibi longiores panni, quoniā pectines non habent maiores, quibus texere queant. **I**nsuunt propterea ternas uel quaternas telas simul, & tunicas conficiunt largas quidem, sed genua nō attingentes, uixque media tegunt brachia, scemoralia etiā cotonina faciūt, nos brachas appellamus, siue subligacula oblonga, adeo ut tunicam talarem credas.

credas. **I**s habitus est latissimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmarum xxx, uel xl: & ubi uestem subcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latitudinem habitus: nam sinuat instar sagi præcincti, aduerse & auerse, id est, retro & ante terram uerrunt ueste: & quâ sit res ridicula admodum, ipsi tamen rem putant honorificentissimâ, uari quoque incedunt, id est, diuaticis cruribus, instar micturientium mulierum. **P**ercunctabantur quandoque nos ipsi, an uidissemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. **M**ulieres partem corporis superiorem, id est, à capite usque ad cincturam nudam circumferunt: inferiorem uero sindone usque ad crura media cooperiunt, pedibus ambulant nudis, is mos est, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus, aperto capite incedunt, torquē ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac scemina: uiri etiam pleraque puellaria pensa exercēt, nent enim, & pannos compurgant aqua. **I**bi semper calores eximij, nec unquam magis algent uel bruma, quàm nos Aprili mense.

Viri habitu elegantes, sed uictu immundi.

CAPVT XVII.

Huius plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater singulo die aqua immersi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeo immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obsonia & dapes, stomachum suscitent & nauseam: & earum præsertim rerum quarum prorsus sunt expertes, nō solum sunt simplices, uerum etiam stolidi: contrā, in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere, ut nos, sunt accuratissimi: loquaces sunt admodum, adeo ut uix unquam desinant nugari, ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hospitales, quippe qui biduo ac triduo domi sua impensa hospitem libenter alunt.

Quomodo inter se concertent principes Nigritæ & regni Gambrae,

CAPVT XVIII.

Hi principes Nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem soli, nam ob æstus propè diuturnos uix ibi herba crescit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus uestiantur ad bella, eis prorsus carent: uerum clypeos & scuta ferè omne genus habent: ut uero hostem feriant, telis utuntur quibusdam quæ iaciunt ueloci dexteritate. **N**am id præsertim callēt, uidelicet uibrare hastas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi mensuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut quum quempiam sauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante exposito: ut apud nos sagittarum sunt quædā genera, ferunt etiam enses & sicas quasdam more Maurico obliquas, fiunt ex ferro absque calybe, quoniam in regione Gabrae Nigritarum ulteriores calybe nō habet, & si forte habent id metallum, tñ effodere nesciunt. **I**n bello etiā hastis quibusdam utuntur quæ læceas præsentant,

alia

alia arma non habent: bella illorū sunt atrocissima, quoniā diloricati ut prae-
fecimus, praeliantur: hinc maxima hominum strages, audaces sunt maxime,
utpote qui ultro sese periculis obiectant: maluntq; in bello oppetere quā
terga dare, licet fuga sibi consulere queant: nec eos perterrefacit sociorum cla-
des, imō atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeo affluere prae-
lijs ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quod natant eximie, & de regno Senegæ.

CAPVT XIX.

Hinaues non habent quibus maria tranent, nec eas uidēre ab orbe con-
dito, nisi postquā Lusitani illō sunt profecti: accolæ uero fluminis utun-
tur cymbis quibusdam, quæ humeris trium hominum deferri possent: his
piscantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: sunt etiam isti Nigritæ natato-
res acerrimi, prout ex usu didici, & accepi ab nonnullis, qui ex lectione multi-
plici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrsus Orientē uersus con-
terminum est regioni dictæ Tuchmore: at uersus meridiem regnū Gambæ
contingit, ad Occidentē uero respicit Oceanū, uersus autem Septentrionem
Niger flu. Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus subcinericios populos disternit
à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quā ego
eō concederem, Lusitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Lusitani
cum Nigritis pacem iniere, & foedus maximum, adeo ut deinceps magna
inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionē huiusmodi
annis singulis naues usq; ad meum aduentum.

Quas merces Aloysius Cadamustus permutauerit cum
principe Budomeli Senegæ,

CAPVT XX.

TRaieci dictum flumen celoce mea, & tantisper nauigauī, donec deueni
ad regionem quæ dicitur Budomel, & is est principum titulus, & dicitur
terra de Budomel, sicuti nos appellamus principum uel comitum regiones
uario nomine. Quum igitur ad id loci perueni, immoratus sum illic nonnihil,
quoniā idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficul-
ter, quoniā audiueram hunc principem esse candidissimæ fidei, & nemi-
ni imponere, magnæque probitatis uirum esse, perinde ut tuto merces ad
tempus huic uendi possent. Nam ad præscripta tempora ad unguem fi-
dem seruare aiebant inconcussam. Quum igitur mecum adduxissem non-
nullos equos, qui illic precij erant non contemnendi, licet plerasque res alias
detulissem, ut sunt ex lana panni & ex serico sindones more Maurico, &
alia quamplurima. Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum
adirem, quem ad Palmas dicunt, ditionis principis de Budomel: ubi non
portus, sed statio uisitur: quod quum ueni, reddidi certiore principem ad-
uentus mei, internuncio Nigrita meo mancipio, iussi que ut meo nomine illi
omnia

omnia mea offerret, & equos in primis, quibus sciebam principem delectari plurimum. **V**t ergo paucis expediā, Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum, ad id nos equis xv. ac peditibus cl. comitatus, meq̃ commonefecit, an libēret terrā appellere uidendi principis gratia, addebatq̃ me minime lusurum operam, nec me unquam pœniturum laboris suscepti, gratum animum, eundemq̃ liberalē principem gerere. Quibus adductus littori applicui, & uisū principem, nec uidisse pœnituit, nam facta non dissimilia uerbis fuere: excepit me honorificentissime, post multa equos emit meos, & quicquid abs me desiderabat, mox est consequutus: fidi illi ingenue. **R**ogauit me propterea ut secum irem in regiam suam, quæ introrsus est ad miliaria ccl. Pollicebatur enim inibi se equorum precium persoluturum, hortatusq̃ est enixe, ut dies aliquot præstolarer, quoniam inter negociandum conuenerat inter nos, ut centum mancipia pro mercibus daret. **A**bduxit itaq̃ equos cum phaleris & alio ornatu, mercemq̃ plurimam, quæ omnia emeram ego non pluris quā ccc. aureis. **D**eceui igitur secum ire, nec prius abiui, quā ab eo perpulchra adolescentula donatus fuero: nigra quidē erat, uerū formosa, & annum non excedebat duodecimum. **V**oluit esse cubili meo addictam usquequaque: suscepi puellam libens, & ad nauem ducendam uni ex meis tradidi. Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire, sollicitabarq̃ non minus hoc desiderio quā pecuniarum exigendarum studio uel amore.

Quomodo **A**loysius **C**adamustus concessit cum principe eò loci qui dicitur **B**udomel in **M**editerranea.

CAPVT XXI.

Contendi igitur **B**udomelam regiam principis locum Mediterraneum, prius equis ac necessarijs ad uaticum à principe acceptis, & ubi ad quartum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti suo cuidam eius ruris domino quod iam deueneramus: nomen huic erat **Bisboror** Bisboror, & is nepos suus me domi excepit honorifice, & ibi xxviij. diebus steti mense Nouembri, & dum illic ago, sæpenumero eo ad principem de **Budomel** nepote comite. **I**nterea plura memoratu digna uidi mores regionis concernentia: ut etiam hæc attētius uiderim, id effecit, quod ad flumen **Senegæ** ubi mei me opperiebant, terrestri itinere sum regressus: nā undabūdo mari fidere nolui, quoniam per id tempus admodum sæuiebat, adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuero, quā naues fluminis littori applicuerint: & dum certiores meos reddere studeo, natatorem quæro qui nando literas ferat, quibus meis nautis compertum fiat me non posse aliter classem repetere, ni prius ipsi naues ad flumen dirigant, ob procellosum mare. **S**cirent propterea me usque ad id loci terrestri itinere contendere. **Q**uæro igitur ab incolis, an quispiam natator adsit, qui uice ueredarij fungi uelit, quiq̃ calleat

Nandi mira
peritia

callear artem nandi, & ad meos ire non formidet, introrsus mare ad tria miliaria. **M**ox sese multi ultro offerunt id nauaturos: uerū quia æquor incredibili feruore concitatum erat, uix mihi persuadebam hominem huiusmodi nando id consequi unquam posse, & eo minus adducebar ut crederem, quo breuia innumera conspiciebam prope littus iactu arcus: hi sunt arenæ acerui, qui ubi onera sentiunt quæpiam, mox euanescent, & naues uorticibus obruntur. **Q**uum uero supra aquam eminent, uidentur abaci uel scamna, quibus si insederis ilico rues. **E**t inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, nihilq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires lassas foueas. **T**imebam igitur illis ne ab profluente pessundarent. **U**t cunq; fuerit, Nigritæ duo affuere nauaturi quod petebam. **Q**uæro quam pro labore tanto mercedē cupiant: respondent maiulias duas ex stanno pro unoquoque petere: quatuor enim huiusmodi maiuliæ nummum nostrum aureum efficiunt. **A**ceptis igitur literis, se mari iactabundo credidere: horresco referens, quas difficultates subierint hi natatores, dum superare breuia cōtendunt, perinde ut crediderimus aliquando eos submersos. **N**am urinabant sub aqua spatio horæ, nec uidebantur. **T**andem alter illorum cessit uiribus undabundi maris, nec sæuientes undas domare potuit, redijt ergo uoti impotens. **A**lter uero maiorum uirum compescuit rabiem maris, & ad classem peruenit, responsumq; retulit: quod factum uisum est mihi ferè impossibile. **H**æc itaq; summa est, hos Nigritas uidelicet nando ferè omnibus mortalibus præstare. **Q**uæ uero uiderim dum agerem apud hūc principem, hæc sunt. **P**rimo nolim credas ibi esse urbes, neq; oppida, licet dicātur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantum & mapalia possidet: & is princeps quo cum egi plura, partem regni eius tenet, quæ res est parui momenti. **N**ec principes habentur quia ditiores nummis uel thesauro aliquo inueniantur: nō enim in precio est aurum, præsertim moneta, quæ nulla est apud illos: sed obsequio & fide præstant nostris principibus: mira est obedientia quam exhibent principibus subditi.

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres,

CAPVT XXII.

VT nihil prætermittamus dignum scitu, noueritis hūc principem semper esse errabundo nō absimilem: quiescit ferè nunquam, modo huc modo illuc contendit, & eò præsertim ubi sunt suæ coniuges. **N**ā ut retulimus, mapalia & ruscula habent, ubi multiplices adseruantur coniuges. **E**t id rus quod ego iui, domus principis nuncupatur: ibi uidebis circicer x l. uel l. humiles casas confertas paleis, id est, mapalia in ordine continenterq; dispositas, ut alteram sequatur mox altera: his circumdedere sepes nō ex tribulis uel spinis, uerum ex proceris arboribus, dimisso interuallo quod ostij uicem suppleat: quò quum es ingressus, aulam comperies ruralem septam sepe arborea, **C**ortile appellatur à rusticis. **N**ouem ex huiusmodi aulis domum principis præcedunt

cedunt eo ordine, ut ex altera in alteram aditus interior pateat, ibi nouē mulieres hic princeps habebat : sunt etiam in alijs ruribus coniuges quamplurimæ, quæ huic principi inferuiunt pro suo arbitratu . At quælibet ex his mulieribus quinque uel sex adolescentulas Æthiopas domi alit, quibus pro libito princeps potiri potest , citra omnem coniugis indignationem , quippe quæ haud ægreferunt uetere instituto principis , ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectetur . Suntque hi Nigritæ admodum proni ac salaces in Venerem, nullaque satiantur libidine. Percussus est me propterea princeps, an aliqua nossem, quæ Venerem excitarent frequentius: nam unus tot foeminis uix satisfacere quibat . Induerat enim opinionem hanc , uidelicet Christianos esse ingenij acerrimi , & ferè nihil nescire. Adiciebat ad hæc, si uoto huic suo turpi quidem fecissem satis, me beneficia innumera illico consequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipsis natis satis ac super fiant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus stipetur princeps lateronibus.

CAPVT XXIII.

HVius principis latus custodiunt uiri cc. quocunque pergere contigerit: & licet frequenter per uices succedant qui principis habent custodiam, non defunt tamen usquequaque innumeri , qui undequaque salutatum ad principem ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipse diuersatur diutius, præcedunt septem atria, & ante ea plateæ quædam uisuntur, in quorum diametro arbor est procera & umbrosa, quæ principis fores obseruantibus umbram amcenam præbet. Habet itaque princeps dispartitam familiam, & qui propius regiam degunt, hi sunt principi magis accepti, dignioresue : & quo magis elongantur à regia, tanto minoris census, ac ferè gradus nullius dignoscuntur. Has igitur graduum differentias ostendunt domus ex industria continenter in ordine dispositæ, ut cognoscas eos esse excellentiores qui regie principis sunt proximiores, pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim ferè solis Christianis licet, & Azanegis sacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docent, quibus maior potestas agendi quæcunque est apud principem , quam ipsis suis Nigritis.

Mos salutandi principem, & principis consuetudo.

CAPVT XXIII.

Princes igitur memoratus magnam præ se fert arrogantiam , quippe qui non prodit in publicum, nisi mane & uesperis: nec tamen à uestibulo regie digreditur, ibi sese mira superbia spectandum suis præbet illustrioribus . Is igitur princeps quum uarijs de causis quempiam admittit audiendum , tali dignatur reuerentia. Quum itaque hi qui ad principem petunt admitti, ad fores iam accesserint, utraq; genua flectunt , & humi fere strati harenam identidem nudi reijciunt in terga, caput etiam harena aspergunt, ut speciem humi-

c litatis

litatis præ se ferant; & is est mos adeundi principis. Nec ibi aliquem compere-
ries eminentiæ tantæ, qui aliter principem adeat suum, quàm nudo corpore,
uerendis tantum corio tectis, humi reptans, ac harena aspersus totus: & ubi
ad principem iam deuenere, humi uolutantur, ut sues in cœno: quū iam pro-
pius ad passus duos accesserit, sistit gradum, rem suam principi explicans,
harenā semper in terga proijciens capite demisso in ingentissimæ subiectio-
nis specimen. Et princeps simulat supplicante nō uidere nisi furtim, nec pro-
pterea ab aliorū colloquio temperat. Vbi uero Vassallus desijt exponere res
suas, tunc intuitu insolentissimo toruoq; uerbis duobus dat responsa, ut nec
breuius sit responsum Laconicum, qui solo elemento mentem suam declara-
bant: ut si annuendum erat, per u, id est, uolumus: si contrā, per n, id est, nolū-
mus. In hoc igitur superbiæ fastu uersat princeps, in tantoq; æstimatu & ue-
neratione apud suos, ut ipsi nos nec deo immortalī maiorem exhibeamus re-
uerentiam: id efficit timor incredibilis, nempe de nutu principis eorum uita
pendet. Nam pro re quaq; minima morte plectuntur, & mulieres ac filij ue-
nales exponuntur excandescēte principe. Hæc sunt igitur quæ miram obe-
dientiā ostendunt, quū subditi à principe patiunt, quæ uix hosti colliberēt.

Moschea principis, id est, templum idolorum, &
mos sacrificandi & discumbendi,

CAPVT XXV.

A Deo maximam cum principe familiaritatē contraxeram, ut uel Mo-
scheam ingredi mihi fas esset: id est enim idolorum templum, ubi sacra
fiunt. Quū igitur aduersperascebat, presbyteros suos Azanegos siue Arabes
accersebat: nam hi apud eos uice sacerdotum funguntur, & sacris præsent cæ-
rimonijs, ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaq; in cellam sacratio-
rem optimates eminentiores, gratia orandi: sic enim orant stantes, & cœlum
subinde respicientes, terram sæpenumero deosculantur: & princeps sacerdo-
tem imitabatur agentē hæc omnia spacio mediæ horæ. Et ubi desierat orare,
percunctabatur me, quæ nam de hoc ritu orandi mea foret sententia, liben-
terq; me differentem de nostra fide audiebat: dixi ego plura, ut decuit, de ce-
lebritate nostræ fidei, quum principē beneuolum haberem auditorē ostendi
enim falsum esse principem & alios omnes qui legem illam obseruabāt: ad-
didi nostram sanctiorem esse. Idq; comprobabam innumeris argumentis:
nec prius desij concionari, quàm excanduerint maiores satrapæ, qui indigna-
bantur suam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps risu uultum sol-
uebat, ad stipulabaturq; meis dictis, asserens & ipse nostram fidem non iniq-
ria colendā esse, & nostrū deum eo argumento esse, & magnum & probum,
ob idq; multiplicia dona nobis elargiretur, diuitias, opes, dexteritatē ingenij,
uires, & pleraq; alia. Suā tamen apprime extollebat, subdens eam faciliorem
aditum ad salutē eis præstare q̃ nobis nostrā. His rationibus nixus, quoniā
inquit,

inquit, Vobis datum est præsentibus bonis frui, erit præsens uita uobis pro paradiso illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitā trahimus assiduo, scimus nobis haud defuturā illam æternā felicitatē: quoniam perpeffi laboris, & susceptæ ærumnæ præmium nondum sumus consequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenij elegantis, nec nostra sibi displicebant, neq; difficulter nostrā fidē induisset, ni pauisset exui regno. Id enim acceperā à nepote, qui me enixe rogauerat, ut nostrā fidem principi exponerē, adfirmabatq; rem dignam esse, uerbū dei. Idq; perlibenter audiendum fore censebat. Mores igitur huius principis iam retulimus, & præsertim eundem morem in uictu seruat, quem rex Azanegæ, suscipit à suis conuibus dapes, ut etiā cæteri Nigritæ principes: humi procumbētes epulantur absq; nitore & elegantiā uitæ, perpauca cum rege discumbunt, id solis licet sacerdotibus, aut regulis quibusdam, uel saltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles xij, uel x. simul discumbunt, & inter epulandū ferē omnes ex eodem catino sumunt, & quidem nō immoderate, uerum frequentius, utpote qui ter uel quater interdū epulantur.

Legumina & uinum quæ ex regno Senegæ proueniunt,

CAPVT XXVI.

Igitur regnum Senegæ, ulteriorq; plaga Nigritarū, uinum, triticum, siliginem, ordeum, auenam, haudquaquā fert iniuria candentis syderis, quū præsertim ibi mensibus nouem iugiter nō pluāt, uidelicet à mense Octobris usq; in mensem Iulij. Id efficit ut iacta semina nō germinēt ob terræ calorem nimium: producit tamen miliū, fabas, & fasilos omne genus, quæ omnia nusquam elegantiora uisuntur. Sūt fasiloli instar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo insculptos ac striatos, adeo uariantis naturæ ars in eis ludit, res uisu conspicua. Fabæ uero largiores, & proceriores, rubent colore uiuacissimo, aliæ albicantur, cernuntur uisu conspectiores: mēse Iulij seminantur, Septembri leguntur. Quū autē tellus cœlesti rore perfundit, id est, uberiori pluuia, tum terram mirū in modū colunt, non amplius q̄ trimestri spacio seminant, & legunt sata: ignaui sunt cultores, & uix tantū seminant, quantū ad uictum sit sufficiens, nec in horreis congregāt triticū uel alia. Is itaq; mos colendi agri seruatur, instrumenta quædam rustica habent, quæ bipalijs non sunt absimilia, eis terrā egerunt ritu contrario, quàm nos cōsueuerimus: nam quum ligonizant terram, ante proijciunt, non ut nos, qui terram egestā semper ad nos trahimus, adeo ut pedum plantas ligonizando cooperiamus terram, nec altius q̄ tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipsi non arant. Verum quia terra est feracissima, suapte natura quamplurima producit, horum potus prebet succus palmæ, lac & latices: nec ea est palma quæ fert cariotas. Alia est arbor, quæ ibi minime frequens est: & hæ arbores anno continuo succos emittūt instar lachrymarum, succus appellat

mignol: & ut uberiorē habeant succi prouentum arbores fauciant, & statim profilit succus, qui excipitur uase aliquo, ut thura leguntur, huic liquori colos est subcinericius, & serū lactis præsētat, nec maior est prouētus q̄ binæ uel ternæ mēsurę die noctuq̄: huius est incredibilis suauitas, & ut uinū inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex fauciata arbore is est dulcior, & omni uino uel per q̄ dulci præsētat, & indies suauitatem amittit: fitq̄ acidū & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id sum ego expertus pluries, & non minus, q̄ uino aliquo eleganti hoc succo oblectabar, mignolū appellāt, neq̄ eo uti possunt omnes abunde: hoc est, ad uoluptatē, licet ad hilaritatem plurimi, & in primis illustriores: nō habent harū arborū uineas, sed sparsas & uagas, ut fere cuiq̄ pateant, qui liquorē huiusmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varij fructus, & miræ naturæ oleum, Cap. xxvii.

Fructus habent multiplices, nec nostris ab similes, suaues sunt licet syluestres, qui si ut apud nos colerentur, essent profecto multo meliores: regio est patens, & aprica ad omnia producenda prope apta, pascua ibi quamplurima, & arbores eminentissimæ, nobis tamen incognitæ: lacus ibi quamplurimi, qui aquam potu nō insuauē propināt, neq̄ nimium uaste expandunt, uerum profundissimi: & ibi pisces innumeri, licet nostris ab similes: in q̄ his serpentes degunt, incolæ calcatrices uocant. Fert etiā hæc regio miræ naturæ oleum, quod pollet triplici uirtute, odorē uidelicet uiolaceum habet, saporem uero oliuæ: & si adhibitus fuerit dapibus, eas ut crocus inficit: quamuis ipsūm crocum superet uberiori colore. Sunt & ibi arbores quædā quæ faxiolos producant rubentes cum macula nigricante, quæ est illis pro insigni, & à nostris oculus dicit, alij hilum appellāt, producit igit̄ q̄ plures, sed paruos admodū.

Angues immanes, qui deuorant capras, & anguium fascinatores,

CAPVT XXVIII.

Inueniuntur ibi multiplices animalium species, præsertim serpentū ferē omnium generū, uenenosi alij, alij innoxij sunt, duorū pedum mensurā excedunt alas, nec pedes habent ut serpentes, alioquin immensī, & tantę quidem uastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide deuorantur: ferūt incolæ serpentes huiusmodi cōgregari statis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum est uis magna, quibus est colos albicans, quæ suapte natura humiles quasdam casas instar specūs extruunt: nam ore terrā portāt, & ferrumināt absq̄ calce, diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine disposita. Nā ex huiusmodi casis uidebis C. & CL. cōtinenter subordinatas, ut alterā sequat̄ altera miro naturæ ordine. Sunt etiā hi Nigritæ fascinatores, id est incantatores eximij, fascināt præsertim serpentes. Huius rei me certiorē reddidit adolescens quidā, qui anno superiore agens apud nepotē principis de Budomel, & quū hospicio receptus dormiret, audiuit innumeras serpentū sibilationes:

sibilatio nes, quibus experrectus dum attentiore animo euentu rei expectat, intelligit nepotē principis euigilauisse, & domū egredi uelle: percūctatus est propterea adolescens nepotē principis quod nam nocte intēpesta cōcederet: cui nepos (iā inclamauerat seruos à pedibus ut sternerēt camelū) Sum inquit profecturus nō longe, mox rediturus. Iuit igit̃ nepos & fascino compescuit serpētes, illicoq; rediens rursus alloquit̃ hospite Ligurē, Audiuiſti ne, inquit, circiter noctem mediā exhibilātes serpentes? At Ligur, Audiui quidē. Subiecit itaq; principis nepos dictus Bisboror: Erant inquit serpentes, quibus hæc plaga scatet, obfederāt enim domū gregē deuastaturi: ni ego occurrissē malo tanto incantatione, qua utimur frequētius. Ligur uero his auditis, dixit se mirari plurimum, & rem hanc Christianis prope incredibilem fore: tum nepos ad Ligurem, Non est, inquit, quorū mireris ob hæc minima: nam princeps noster multo maiora efficit incantatione quā libet. Quū enim inquit, cupit præsentaneum uenerum habere quod illico mortem afferat, inficit ibi arma ueneno, designato in terra circulo, & fascinatione serpentes eò concedere compellit. Quò quum uenerint, speculatur uenenosiorē quem interficiat, ueneni colligendi gratia, reliquos uero missos facit. Occiso itaq; serpente, eius sanguinem cum semine arboris cuiusdam miscet, & ea mixtura arma illinit, quæ sic illita ubi sauciauerint condicō mortem afferunt, licet paruū uulnus existat, modo sanguinis nihil non elicerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictū hortatum eum fuisse, ut rei uideret exemplum. Verum Ligur parū huius rei curiosus renuit experiri rem huiusmodi. Omnium igitur consensu Nigritæ sunt incantatores eximij. Sunt tamen etiā apud nos huius facti haud expertes, imò sagaces, contra serpentes præsertim. *Nigrite in cantatores* Cap. xxxix.

IN regno Senegæ Nigritarum boues solum, & bucculæ uisuntur inter animalia domestica: nam capras & pecora ibi nō uidebis ob ardorē torrentis syderis. At boues tam mares q̃p̃ foeminæ nostris multo sunt minores, uixq; ibi uaccam rubentem comperies, aut albæ aut nigræ omnes sunt, uel utroque colore distinctæ. Ex rapacibus leones, & pardi frequentiores, nec non lupi, ca preoli, ac lepores prope innumeri. Sunt etiam in eamet regione elephanti syluestres quāmplurimi, nō domant̃ ut alibi, & ferē gentium ubiq; efferantur, propterea & gregatim incedunt, ut in nostris nemoribus apri: cicures uix reperiuntur ibi. Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc, instar aprorum, uerum ritu contrario: quandoquidē alteri scilicet apro in superiora retorti sunt dentes: at alteri scilicet elephanto dimittuntur in terram: nec (uel senecta) huic sunt decidui, uitam concomitantur: hominem nisi læsus non lædit: & ubi lædit, manu hominem comprehensum iacit in sublime ultra arcus iactum: ea dicitur manus elephanti, quam alij promuscidem appellant, eam emittit & retrahit, pro suo arbitrato nullusq; inuenit tantæ pernicitatis, quæ suo incessu nō comprehendat, licet gradatim solū ambulet effectus, magis sæ

uiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad summum pariunt uno partu: maribus uix est cura sobolis, arborum folijs uiuunt, & fructibus: nam promuscide arborem deuastāt, adeo ut si stipitem manu complexi fuerint, quantumcunq; magnum ab arbore dispartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibū capiunt, & hauriunt potum omnē, & ori administrant suo, os habent in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimū ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum syluestria. De Psitacis & alijs auibus, Cap. xxx.

A Vitorum sunt complura genera, & in primis Psitacis scater regio: nam hos odere plurimum Nigritæ, quoniā totam plagam ferē circumuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastāt: multijugi sunt, uerum ē paruis & grandioribus, cōspicues ego attuli, distinguunt colore triplici, subcinericio, uiridi, ac ueneto, q̄s adhuc ferē inuolucres ex nido subripi, sed mox periere. Adultos igitur centū quinquaginta in Hispaniā detuli, eos singulos singulo aureo nūmo uendidi. His itaq; mirū est ingeniū, & solertia nidificandi: nam excelsissimam quærunt arbore, quę surculos habeat subtiles ac tenues, cuiusuis poderis ferē impatientes, horū cacumini adligant dependentē surculū, cui nidū mira industria fabricatū suspendunt, instar pilæ rotundum, relicto solum foramine admodum angusto, quod ostij uicem suppleat: aiunt id efficere alitē, ut serpentū fallat astutias. Nam nidum pensilē petere nequeunt, quippe qui surculo tam tenui nusq; seipso crederent mole grauati corporea. Igitur his artibus tuta est à serpente auis, licet parua. Ibi etiā sunt gallinæ quēdā, quas appellant Pharaonis, ex Oriente deferunt, his regio ubertim abundat. Sunt & anseres non ut nostræ, sed colore & pennis multijugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant, Cap. xxxi.

Q Voniā obtigit illic morā trahere diuturniorē, decreui eorū emporium, siue nundinas quasdā uisere: nā die lunæ & ueneris in pratis quibusdā conueniunt à quatuor uel quinque miliaribus circumstantis regionis: qui enim magis distant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis comperit habui q̄ indigi sint rerū multarū, quæue profunda egestate laborent, id declarabant eorū uiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum pensis

pēlis, nec eorū ingens copia, pāni ex cotonis. **I**nsuper legumina, oleū, miliū, & pelues lignæ, storias, tegetes appellāt, palmarū folijs cōplicas, & alia complura usui illorū nō inepta, hæc mulieres uendunt: at uiri arma, & auri nonnihil, permutant oīa, pro re altera, rem alterā consequunt, quandoq; pro binis ternas, aut pro ternis binas: pecuniā signatā nō norunt, nec nūmos omne genus regio cudit. **H**i igit Nigritæ in promiscuū ibant ad me stupidi, & admodū admirātes effigiē Christiani, & in primis albicantē colorē, necnō habitū, & corporis formā ac habitudinē insolitā: habitus is erat diplois ex serico nigro, damascū appellamus, chlamys itē ex pāno coloris cyanei, idētidē pannū ex lana contuebant, & diploidē loco miraculi cuiusdā: nonnulli albedinis periculū faciebant, arbitrati nō esse colorē naturalē, sed factitiū. **I**git ut certiores huius rei fierent, sputo illitas manus admoueabant brachijs & manibus meis, ut experirent utrū colos foret à natura, uel ab arte. **V**bi uero uidebant sputū nihil de albedine ademiisse, sed albicātes carnes fore, rursus admirabant. **A**d has itaq; nundinas ut multa experirer, utq; scirem an aurū illic foret uenale concesseram: uerum ut præfeci, auri parum illic sum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus, & pabulo, & eorū incantatoribus,

CAPVT XXXII.

Illigitur equos magni pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec nisi à nostris Barbarijs per Azanegos & Arabas illò ducuntur. **I**llorū propterea ingens precium est, nec facillime ibi aluntur ob aridā tellurem: nā torrida est plaga, quæ pabula nō producit, facitq; æstus nimius, ut equorum inguina intumescant, ut uix meiere possint. **C**repant propterea stranguria huiusmodi labefactati: pro sceno utuntur faxiolorum laceramentis, sole siccat, id uicem sceni supplet: nam ubi legerint faxiolos, secant eorū caules, & sole exiccant: loco auenæ succedit milium, quo mirum in modum pinguescūt: pro equo instrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouē, ad summum quatuordecim, prout equi, & forma elegans, & agilitas persuaserit dandum. **Q**uum autē emerint equos, mox accersunt fascinatores equorū: huncq; ritū seruāt: rogū accendunt sarmentis, & herbis quibusdā suapte natura fumum exhalātibus, & equo per lorū apprehēso, sistunt ipsum supra fumantē rogū, uerbis nonnullis prolatis, unguento tenuissimo equū illinunt, & in domū adducunt, ubi ad xv. uel xx. dies delitescit, à nemineq; uidet. **I**nterea etiam appendunt collo equorū effascinationes quasdā corio rubeo inuolutas, & hæc agunt adfirmantes strenuiore tutioresq; bello futuros equos.

De foeminis & earum mira alacritate, Cap. XXXIII.

Huius itaque regionis mulieres hilares sunt supra quā referre possim, gestiunt, exiliunt, saliant, & perlibenter chorizant, & in primis adolescentulæ noctu solum dum luna est pernox, in suis tripudijs: differunt à nobis quamplurimum. Res nostras admirantur ferè portenti loco, ut sunt

balistæ & tormenta omne genus. **N**am quum uisum uenissent classem, siue
 si in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his po-
 pulis. **T**erriti igitur tormenti inaudito, atrociq; bombo, credidere dæmonū
 opus, non mortalium artem, adijcētes uno ictu posse huiusmodi tormenta
 supra centum homines prosternere; tibiās etiam admirabantur; & quum ui-
 disset exornatas, ut sit, instar animalis alicuius credidēre uiuū animal uarias
 emittens uoces, non instrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti
 diutius fallerentur; dedi tibiās illis cōrectandas, tunc cognouēre artem esse,
 non animal neq; phantasma, adeoq; eis oblectabantur, ut dicerent rem cœ-
 lestem fore ab ipso deo fabrefactam, tanta concinitate ac melodia allekti, &
 in primis uocum uarietates admirati, remq; nullam uidisse pulchriorē præ-
 dicabant. **N**auim etiam per singula membra & minores partes scrutabantur:
 ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia, dicebantq; oculatam na-
 uim esse, quoniam in fronte uidentur sculpta lumina, quod solum sit causa or-
 natus: ut sit quandoq; in carpentis & curribus. **P**ropterea adseuerabant nos
 fore eximios incantatores, nec dæmonibus absimiles, utpote qui sulcabamus
 maria gradu citatissimo instar phantasmatis, & itinera quāplurima in mari
 metiebamur: ipsi uero uix de loco ad locum terrestri itinere ire nouerant, &
 id præsertim admirabantur, nos uidelicet in tantum à continente recedere ali-
 quando, ut per complusculos dies terra nusquā appareat, & tamen non igno-
 rabamus ubi gentium essemus, & quò nam tenderemus: quod esse nō potest
 inquit citra magicam artē: quod profecto haud dicerent, si nauigandi cal-
 lerent artes. **N**ō minori etiam admiratione adficiebantur, uisis candelis accen-
 sis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quā ignem.
Ubi igitur uidere ardere candelas, dixere rem esse pulcherrimam. **I**n eadem
 regione mellis est plurimum, nam id ē fauo mellis ore sugunt, cæramq; abij-
 ciunt: emi propterea ego fauū mellis, & more nostro à cæra mel disgregans,
 percunctatus sum de cæra eos quid sentirent: qui aiebant se eam nihili pen-
 dere, uti rem inutilem. **C**onfeci itaq; ex cæra huiusmodi candelas, ipsis cernen-
 tibus, & iussi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profiten-
 tes nos ferè nihil nescire.

Quomodo Antonietus, & Aloysius in mare conuenere non lon-
 ge à Capite uiridi; **Cap. XXXIII.**

IN hac regione instrumenta musicalia habent ferè nulla, præter duo, & ea
 melodiæ & concentus prope nullius: uidi instrumentum quoddam, sam-
 bucam appellant, quod fidibus binis tantum pulsatur, & nulla inde concini-
 tas, digitis pulsant: res rudis, & prope momenti nullius. **U**t igitur præfeci,
 oportuit me illic per dies aliquot diuersari causa explorandæ mercis, ut si
 forte fortuna aliquid occurrisset, quod conduceret commercio: & id eo liben-
 tius ferebam, ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. **Q**uum itaque
 decreuissē

decreuiffem à continente foluere, & in altū facere uela defiderio uidendi ad huc maiora: quum præfertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ effe regnum quoddam, cui nomen eft Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. **I**d regnum auri eft feraciffimum, adeo ut fi eo contenderent Chriftiani, inde conſequerentur diuitias innumeras. His igitur allectus, quum ut aurum conſequerer, quū etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiſerem: expeditus à principe ad nauim redeo meam, parans uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus latus quo appulerant celoces. **D**um itaq; hæc meditamur, repente naues apparere in ſalo fluctuantes, nam uiciſſim altera uiderat alteram, nec ignorabamus eos effe Chriftianos. **C**ongreſſi igitur mutuo conſpectu frui affectates colloquuti ſumus: moxq; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiuſdam Liguris, qui maria fulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. **H**i igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride ſuperarent defiderio uidendæ nouæ regionis. **I**niui itaque cum eis amicitiam, & fœdus ingens, ut ſimul maria ſulcates nouas regiones adiremus. **V**nā igitur ſoluimus uela, dantes uerſus dictum Caput uiride Auſtro duce, à latere ſemper ut præ oculis continentem haberemus uſquequaq;. **S**equenti itaque die uentis proſperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nā diſtat à regno principis Budomel unde ſolueramus miliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi, & eius denominatione, & moribus gentium.

CAPVT XXXV.

ID igitur promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia conſitum eſt arboribus denſiſſimis, eiſdemq; uiridibus ac uirentibus anno ferè continuo. **H**uius notitiam habuere primo Luſitani ſuperiori anno meæ navigationis: appellarunt itaq; hoc promontorium Caput uiride ab arboribus, uti ab harena Caput album denominatur. **H**oc itaq; Caput uiride eminens eſt admodum, & uiſu pulcherrimum, inter duos montes medius exit. **T**andē in mare prominens uaſte, uarijsq; ruſculis Nigritarum, & mapalijs ſeptum undequaq; ab ea parte præfertim, quæ reſpicit Oceanum. **S**unt tamen hi Nigritæ ex regno Senegæ. **V**ltra Caput prædictū uiſunt tres paruæ inſulæ nō longe à continente, ſed prorsus deſertæ ab hominibus: uerū ſcatēt arboribus inſtar Capitis uiridis. **Q**uum uero aquæ penuria nō mediocri laboraremus, iecimus ancoras, ut aquæ nonnihil inde hauriremus. **I**nſulæ illi quæ uiſa erat uberior, adhæſimus. **A**ppulſi igitur huic grandiori inſulæ fontē quempiam quærebamus, nullumq; naſti ſumus præter quandam ſcaturiginē, quæ uix poterat nobis auxiliari ſitientibus. **I**n eadem igitur inſula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuerſarum, quæ nobis haud erant incognita. **I**bi ſtetimus per totam diem, piſcatiſq; ſumus uaria piſciū genera ſagenis alios, alios hamis quibuſdā cepimus, in primis dentales, & oſtreas ueteres pōderis librarum

librarū xij uel xv. pro unoquoq; pisciū. Mense Iunij postero die illinc soluen-
tes, ad nauigauimus littora haud prope deferentes. **I**d est etiā sciendū quod
mox post Caput uiride littora se sinuāt, & in ipso recessu sit sinus pulcherri-
mus: terra est plana & referta arboribus innumeris, quibus nō prius decidūt
folia, q̄ alia subnascantur, uirent semper, & licet distent à mari iactu arcus, ui-
dent tamen à longe ipsa contingere maria. **R**es profecto est uisu conspicua,
& ut fatear ingenue, ego quidē uarias orbis partes peragraui cū ad ortum,
tum etiā ad occasum solis, uerū nusquā amœniorē uidi, ea cōplusculis irrigat
fluijs, quorū quoniā sunt nauiū impatientes, nō meminimus. **V**ltra sinū de-
gūt binī populi, alij Barbazini, Serreti alij dicunt. **H**i quidē sunt Nigrite, uerū
regi Senegæ nō parent: regē nō habent nec principē, licet uni magis q̄ alteri
honorē maiorē exhibeant. **P**incipē nō eligunt, qui uitæ ac necis potestatem
habeat, cum in se tum etiā in natos: nā morē Nigritarū principū aspernant,
qui ubi libuerit pro mancipijs, & uxores, & natos subditorū uendunt: sit q̄ ut
eorū uita semper sit in ancipiti, inter q̄ spem & metū suspensa. **I**dola colūt q̄
qui maxime, legē habēt nullā: uiri sunt truculētissimi, arcu utunt ac uenenatis
sagittis, perinde ut sauciati illico pereant, modo sanguis uel mediocris exeat.
Hi sunt nigerrimi, ac staturæ habilissimæ: regio frequens est nemoribus, quæ
lignis sunt referta plurimū: irrigua est fluminibus q̄ plurimis, ideo ferē inac-
cessa, nec patet adeuntibus aditus nisi per nōnullos angiportus ex circūadia-
centibus, timent propterea neminē. **I**d sunt experti aliquando Nigritarū re-
ges, qui quū bellū eis intulissent, sunt pessime accepti ab his populis. **D**iscur-
runt igit̄ latus prædictū. Austro flante peruenimus ad ostiū fluminis, quod
Riū appellāt Barbazinorū, latitudo fluminis ostij est iactus arcus, huius no-
minis memini ego in charta nauigationis, quā edidi nuperrime. **A**best hoc
flumen à Capite uiridi miliaria ferē lx. interdiu solū nauigabamus. **O**ccidēte
sole iactis anchoris ad passus x. uel xij, aquæ longe à continente miliaria iij,
uel v. **Q**uū uero illucescebat, uela faciebamus in altū, positis prius speculis in
suggesta celocis, qui eminus specularentur scopulos maritimos, ubi uidissent
mare luctari & fremere cum scopulis occurrentibus, mox renunciarent uelisi-
cantibus. **D**um igit̄ ad nauigamus, ad ostiū alterius fluminis deuenimus: id
erat Riū Senegæ magnitudine haud impar. **V**iso ergo flumine tā præclaro,
decreuimus quempiā è nostris mancipijs emittere, qui terrā exploraret: terra
erat aprica, & omni arborū uarietate exornata, adeo ut nos summopere eò
inuitaret. **A**dduxeramus enim nobiscū è Lusitania mancipia complura, quæ
Turcimanos appellamus. **H**i sunt Nigrite, quos rex Senegæ Portugalēsis
sive Lusitanis (q̄ eò pficiunt cōmerciū causā) uendit. **H**i igit̄ Turcimani sive
mancipia (Sclauos uulgo appellāt) Christi fidē in Lusitania suscepere, & ^{als eos} Hi-
spanum idioma callent: nam nos mutuati eramus à dominis ea lege, ut pro
huiusmodi seruitute, quā nobis exhibituri erāt Turcimani quū rediissemus,
selegerent

feligeret ipsi quemcūq; libuisset ex omni mancipiorū cœtu, Turcimani uero libertatē perpetuam consequerent. **I**actæ igitur sunt sortes, ad quē spectaret suum Turcimanū emittere in littus. Cecidit fors super Ligurē, qui condicto cymbā expediuit, qua discedēs à classe in littore mancipiū exponeret lege data, ut caueret ne cōtinentē appelleret ultra q̄ foret necesse: satis ac sup̄ erat, si mancipium in sicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbarisprehenderet. **I**nstituunt igitur mancipium, ut quum terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps, qui mores sint regionis. **S**ciscitare etiam an ibi copia auri foret, uel alia quæ commercijs conducerent. **V**bi itaq; mancipium terrā tenuit, actutum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus speculati fuerant aduentantem classem. **I**dcirco uenerant ad littus sagittis & arcubus onusti, delitescentes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Christianis impruidum corripere. **V**iso igitur mancipio, propius accedunt, colloquanturq; nonnihil, & mox exertis ensibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerunt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. **Q**uod ut compertū habuimus, stupidi rē ægre tulimus, intelligentes gentē sæuam & atrocem esse, quandoquidē in sui consimilē Nigritā tam truculenter sæuierant, scientes haud dubie sæuituros in nos magis, si potestatem in nos haberent. **R**elicto igitur littore, huiusmodi cœptū iter persequeremur, ducti Austro, in conspectu cōtinentē usquequaq; habentes. **L**ittoralis regio amœnissima erat, arboribus innumeris fulta, & soli patentis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad ostium fluminis Gambrae, quod patebat latitudine trium uel quatuor miliarium, ubi magis in arctum exhibat. **I**ngressi igitur flumen ostij tam patentis, duximus ibi posse nonnihil quiescere, ut mox postridie certiores fieremus, ubi nam gentiū essemus, & an illic esset Gambrae regnum, cuius desiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadijs,

CAPVT XXXVI.

Appulū igitur ostio magni fluminis, quod in primo ingressu præ se ferebat latitudinē sex uel octo miliariū. **C**ensuimus propterea hoc præclarum flumen fore regni Gambrae, cuius desiderio afficiebamur plurimū: nobis etiā nō difficulter persuadebamus, illic auri plurimū esse, aut forte aromata quæpiā, uel alia quæcunq; mercimonia, qbus locupletati domū alacres rediremus aliquādo. **L**uce itaq; sequenti uentis prosperis minorē celocē præcedere iussimus, uiris & armamentis fultā, cum eaq; è nostris cymbis unam has paruas naues ex cōposito præmisimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinē fluminis, uerebamur propterea ne tantarū nauiū foret impatiens. **E**xpeditis itaq; his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinem contis explorarent identidem, & ubi cognoscerent eam satis fore nostræ classis, gradū referentes signo aliquo nos certiores facerent. **I**uere nostri & quum aquæ

aquæ multū reperissent, nos monuere. Quibus cognitis, uisum est aliam expedire nauim aliquanto maiorem, armis probe communitam, & illam Antonini licet multo minorem. I lege præscripta, ut si forte fortuna occurrissent illi Nigritarum almadiæ (id est nauis genus) rem ipsi non discernarent, neq; congrederentur, sed statim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quando quidem eò nos concefferamus nō belli sed lucri gratia, querebamusq; ut omnia pace & concordia fierent, quod non ui sed ingenio nos cōsequi posse sperabamus. Euecti itaq; in interiorē fluminis partem, nostri subinde uada & fluminis profunditatem contis tentant, inueniuntq; in horas altiores aquas, & ingentium nauium capaces, & altitudine mensurā passuum xvi. excedere: prouecti ultra ad miliaria duo, uident fluminis littora cōserta arboribus pulcherrimis hinc & hinc, animaduertuntq; flumen immensis orbibus & recessibus implicari, ut Mæandrus aliquis. Deceuius propterea gradū referre, & dum hæc meditamur, ecce à tergo ab ostio cuiusdam parui fluminis quod *Almadie* exonerabat in magnum, mox emergunt tres almadiæ, nos lembos appellamus, fiunt ex cauata arbore, nec maiores cymbis nostris, quas trahūt naues, sunt agiles nimiū, uerū parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas nostras & celoces cōspexere, credidere nos eò contēdere, ut uim inferreremus aliquā: nam edocti eramus illorum consuetudinem fore, ut arcubus uterentur, & sagittis ueneno infectis fere per totam plagā regni Gambra. Et licet nostri sagittis ac super eos eminus propulsare quiuissent, ut tamen dicto parērēt nostro, uisis almadijs concito gradu ad nos redeunt: nō tamen facere potuerunt etiā effusa fuga, quin semper ad iactum arcus post terga Nigritas haberent. Mirum est quā pernices sint hi uecti hoc nauium genere. Quū autē nostri consequuti classē fuissent, ingressi celoces, innuebāt Nigritis ut propius accederent. Illi uero gradum sistentes nusquam propius accessere. Erāt uero in his almadijs homines xxv. uel ad summū xxx. Nos admirabant plurimū, ut rem sibi & ipsorum prædecessoribus hactenus inuisam incognitamq; naues uidelicet id genus, ut sunt nostræ, & homines albos. Pleni itaque admiratione non loquebantur, licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur signis, ut assolet quibusdam. Abiere igitur, & ea die nihil ultra tentauimus.

Quomodo Nigritæ nostros sunt adorti in flumine.

CAPVT XXXVII.

MAne itaq; sequenti nos cum paruis nauigijs soluimus illinc circiter diei horam tertiam uētis prosperis, ut nostros adiremus socios, ut sic demūtutius interiora fluminis peragrarē possemus, & tandē aliquādo deorū munere mitius hominū genus quā id erat quod nuperrime uideramus in almadijs, nancisceremur. Igitur quōm sociorum classē inuenissemus, unā omnes uela dantes uersus prædictum flumen iter direximus, præmissa parua ce-loce, sequentibus nobis continenter, ut altera ex ordine post alteram iret. Et
quum

quū iam ingressi essemus ferē ad quatuor miliaria, ilico à tergo almadiaē quādam (unde uenerint adhuc incertum habeo) ad nos citatissimo gradu contendebant. Quibus uisis, mox in eos uela fecimus, uēriti ne nos suis uenenatis sagittis impeterent: non enim ignorabamus eorū sagittandi mores. Classe igitur reuocata in orbem, quā citius potuimus nostros armauimus, ante omnia praeuidentes, ne nos incautos & inermes hostis inueniret: uix tamen nobis erāt arma ad hostem propulsandum. Diuisa itaq; in duas partes classe, quasdam Nigritarū naues circundedimus, percensuimusq; eorum cymbas, quae XVII. erant, maiores nostris nauigijs, quae nostra ferunt flumina, easq; impellunt remigijs innumeris. Sublato itaq; remige, quisq; illorū nos admirabatur, utpote rem nouā & incognitā. Percensiti tunc à nobis, plures non apparuerunt quā centum & quinquaginta uiri: profecto si ad corpus spectes conspicui, nigerrimi quidem, uerū habitu albo induti non indecorē. habitus is erat tunicis quibusdam, camisas appellamus: ex cotoni- na alba induebantur: in capite paruū habebant pileum, ut mos est Germanis. Id plus habent quā Alemanni, uidelicet in pileo ex utraq; parte nescio quid alas praesentans duas: in medio penna eminebat, ut est uidere apud nostros milites, qui talibus plurimū gaudent. Utcunq; fuerit, nos iudicabamus hunc habitum militiae conuenire. eratq; in fronte cuiusuis almadiaē Maurus quidam stans. Clypeum teretem in brachio habens. is clypeus uidebatur ex corio confectus. & neuter bellum inferebat, sed alter alterum admirabatur. Vbi itaque uidere à tergo uigere alios, qui clandestine aduenere, mox demissis remigijs expediunt arcus, nihilq; promentes in nostros sagittas dirigunt: quibus conspectis, nostri tormenta exonerant: uerū aquis immerfi lapides iacti, neminem occiderunt. Perterrefacti tamen tormentorū reboatu & strepitu insueto, steterē pauidi admodum. Quum uero cognouere neminem læsum his tormentis, uerum eorū iactus emori in aqua, rursus reassumptis animis magis ac magis in nos sauiunt, aërem sagittis obtenebrantes celeritate incredibili. Et iam propius accedebāt, audaciores solito: at nostri balistis eos propulsabant, & catapultis plagisq; onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus, qui Nigritae unius pectus trāsfixit, moriq; ilico coëgit. Susceptus is itaq; à suis, extractaq; sagitta admirationē peperit id teli genus Nigritis omnibus: nec ob id tamen temperabant à sagittis suis, fiebantq; in horas atrociores: contra nostri eos male accipiebant, perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint: ex Christianis uero, quae deorū gratia fuit, nec unus periit. Profligatis tot Nigritis, qui ob cladem acceptam indignati plurimum, celocem minorem circumuenire satagebant uno impetu omnes: quod ut animaduertimūs, mox in mediū recepimus celocem praedictam: & rursus exoneratis tormentis (bombardae uulgo appellant) stragem intulimus maximam. His uisis Nigritae iam ferē

Cultus Nigritarum

d saucijs

faucij omnes in diuersa abeunt : nos uero catenis iniectis id curabamus , ne naues in uarias partes dilapsæ , uirium minus haberent , unâ omnes ferebamus connectis nauibus & uentis prosperis , ultraq; progrediebamur cedentibus iam Nigritis id in primis obseruantes , ut cum Nigritis mutuo colloquio frui possemus aliquando :

Decretum factum in flumine Gambre. CAP. XXXVIII.

Igitur adeo mancipia nostra Nigritas inclamarunt , ut eorum fessi clamore Nigritæ , tandem aliquando permiserint unam ex almadjs suis proprius accedere , ut puta ad iactum arcus. Percunctati sunt itaq; eos nostra mancipia , cur in nos tam atrociter sæuissent , quum præsertim non alia de causa illuc concessissemus , quàm commercij & pacis , concordiaq; , prout melius declarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium , & frequentior necessitudo . Ad hæc etiam nostri adijciebant , uenisse è partibus orbis remotioribus , ut munere perpulchro suum regē nomine regis Lusitanorū donarent : quandoquidem is enixe peroprabat ab eorū rege arcte diligere & amari . Rogabant præterea ut dicerent , ubinam gentiū rex per id tempus ageret , & quis princeps huic regioni dominaretur , quodq; huic flumini nomen inditum foret . Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent , accepturi è rebus nostris quicquid libuisset , & è suis darent pro suo arbitratu : modo omnia pace , & citra bellum contumeliā q; fierent . In hanc ferè sententiā nobis responsum est , non quidem eos latere , quæ gens foret Christiana natio , & unde ueniret , scireq; quid egerint iam pridem cum rege Senegæ , & alijs Nigritis suæ ditionis , qui quoniam nobiscum degunt boni esse non possunt : quippe qui non ignorant Christianos uelci humana carne , nec alia de causa emere Nigritarum mancipia , nisi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes : propterea apud eos iuratissime asseuerabant , nullum Christianis amicitia locum superesse , sed cordi eis hæsisse , omnia sua quæ classe attulerant , diripere & deprædari , regi q; suo dono dare , se q; trucidare atrocissime : regem abesse illinc itinere trium dierum : regnum esse Gambre quod quærebant : flumen magnum esse , nomen quidem non reticuit , uerum ego non memini . Hoc igitur accepto responso , ut par erat , indignati in eos uela fecimus : qui effuse fugientes , mediterranea petiere . Hunc finem habuit cōgressus noster . His peractis explorato omnium uoto contendebamus rursus interiora fluminis penetrare , uel ad miliaria circiter centum : quæ res , ut patuit omnibus , permouit multos , quos proprij laris cura sollicitabat nimium : nec sunt passi nos ultra progredi , affirmantes satis ac super egisse , dum in has partes à suo urbe remotissimas sospites deuenissent , addentes nolle de cætero lacessere fortunam : & discordia ingenti concio soluta est . Nos autem qui callebamus horum consuetudinem , scientes quàm duræ ceruicis forent , quantum uel proslirent ubi non exaudirentur , conducibilius fore duximus , si eis pro tempore

pore cederemus. **S**equenti igitur die illinc soluimus, uersus caput uiride iter facientes, ut deorū auxilio in Hispaniā rediremus aliquando.

CAPVT

XXXIX.

Per id tempus quo in ostio fluminis moram traximus, semel tantum septentrionē uidimus, qui adeo demittebatur, ut crederetur mare ferè cōtingere, ab aquisq; non plus uidebatur abesse, quàm lanceæ tertia parte: & ibi sydera sex conspicati sumus, quæ magna erant, & mirū in modum splendebant: ea metiti sumus pyxide, & infra scriptam figuram præsentabant.

* * *

* *

Censuimus propterea huiusmodi astra plaustrū austrinū efficere: licet priorē stellā in ordine minime uidere potuerimus: quoniā haud quadrat rationi ut eā prius uideamus quàm septentrionē perdiderimus, id est, ab nostris oculis euanuerit. Inibi etiā cōperimus noctem horarū tredecim, diem uero undecim, ingrediente mense Iulij, quo regio illa eximie flagrat: habet tamen uarias temporū uices: hyemē & ipsi appellant, quoniā ab dicto mense usq; in mensem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè cōtinua, & præsertim in meridie exurgit quædā nebula, quæ cœlum inumbrat, nec supra terrā multum tollitur in Subsolanum & Apeliotem. A Subsolano uero ad Vulturū transit fulgoribus eximjs, & tunc imbre tellus madefacta semini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiam introrsus non pluere, nisi ferè feruentem aquā: & ibi quum diefcit non uisitur aurora ante emersum solis, ut usu euenit apud nos: quoniam semper inter auroram & solis ortum nonnihil temporis intercedit: imò quamprimum nox abscessit, ilico sol emergit absque alio medio. Verum licet sol uideatur, non tamen illuminat ad spatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquiū in ortu: propterea obumbratur aliquantisper. Causam uero, cur sol ibi citius uideatur quàm alibi gentium, nullam aliam afferunt, nisi quia regio patentis est soli & depressi, uacatq; montibus, qui forte alibi obstant, ne sol oriens mox cernatur. Huic sententiæ astipulantur socij qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur, & Aloysius Cadamustus in secunda nauigatione nouas inuenere insulas. CAP. XL.

Mores igitur & qualitatem huius regni Gambraë, quantum ego colligere potui in meo itinerario, uix referre possumus: quoniam, ut præfecimus, incolarum sæuitia, & eorum in primis qui littoralia incolunt, consequi
d. 2 nequiuimus

nequiuius uotum nostrum : nam gens suapte natura ferox , colloqui cum mitioribus noluit , nec commercia tractare quæpiam . Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progressos fuisse , nautis relictantibus , sed in Hispaniam , flumine illo Gambrae non superato , rediisse . Anno itaq; sequenti præfatus Ligur , & ego Aloysius unanimes rursus classem expediuimus , quum animum applicuisssemus ad hanc prouinciam nauandam , ut tandem aliquando dictum flumen explorantes , regnum Gambrae ingrederemur . Hæc ergo ut percrebuere ad aures principis infantis , siue cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat , complacitum illi plurimum fuit , quod hæc nobis cordi fuissent : & ut huic pio proposito , nec pcenitendo uoto fauens subscriberet , unam è suis celocem armat eximie , & omni genere annonæ communiuit . Soluimus itaque à loco quodam qui dicitur

Lanchus. Lanchus , qui parum abest ab Sacro promontorio , siue Capite sancti Vincentij , ingrediente mense Maio prosperis uentis , & iter fecimus per Canarias insulas . eas tamen ex cõposito prætereuntes , utpote rem non incognitam nobis , si superiorum meministis . Austro ducebamur , & labentibus aquis , quæ flante Noto mirum in modum fluunt , peruenimus ad Caput album : quo uiso , duximus classem in altum : & sequenti nocte adortus est nos uentus Auster , cuius impulsu regredi oportuisset , ni nonnihil ad occidentem declinauisssemus . Sustinuimus igitur hanc uenti sæuitiam noctibus duabus , & diebus tribus : die uero tertio terram in conspectu habuimus , quod nemo nostrum autumasset . Cœpimus itaque gestientes exilire omnes , terram identidem inclamantes , admirati nimium ibi terram reperiri , quum prorsus id nesciremus . Expedita igitur cymba duos homines emisimus , qui explorarent iam uisam tellurem . Iuere itaque , & duas prægrandes insulas uidisse renunciant : quod ut accepimus , mox ruimus in dei laudes , qui sua clementia incredibili hæcenus incognita nobis cognoscenda præpararet : res profecto nouas , & toti Hispaniæ incempertas . Ut igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus , rerum nouarum percupidî , fortunam experiri uolentes nostram , uela fecimus uersus huiusmodi insulas : quò breui peruenimus : & ubi in conspectu fuit , uisa est maxima , tantumq; obnauigauimus ut stationem non incommodam reperiremus . Appulsi igitur , prius iactis ancoris , cymbam bene armatam emisimus , ut compertum nobis fieret , an insula coleretur ab humanis . Ingressi ergo nostri insulam , neminē unq; conspexere humanū , neq; extabant uestigia itinerū , quibus cognosci posset quàm culta foret insula . Hoc cognito , mane sequenti , ut animo satisfacere meo , iussi ex meis decē armari , tum telis , cum etiā balistis , ut interiora insulæ adirent , si forte ultra quosdam colles , qui ibi attollebantur , homines forent . Iuere igitur , & collibus superatis inuenere neminē præter columbos , & ferè omne genus auictiorū : nam columbi capiebant pro libito manu hominis : nō enim pauebant ad uirū

ad uiri conspectum, utpote ad rem sibi hactenus inuisam. **C**epere igitur ex his quamplurimos, quos scipionibus occiderant, nobiscum attulere. **E**x alia regione apparuere tres aliae insulae magnae, quas ipsi non uideramus: nam ad septentrionem nobis remanserant. **V**isum est etiam eis duas alias insulas uidere uersus occidentem in uasto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam distantiam: neque nos eas uisere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus coeptum iter persequi, nec tantis suppetebat tempus, uerebaturque ne frustra tereremus, diuertendo ad inhabitatas insulas. **I**nterea dum his ego insisto quatuor insulis, alij uidere decem paruasi insulas, quas quum adiuissent, nihil praeter aues inueniunt, & pisces ingentissimos. **U**t igitur reuertar unde sum digressus, solui ab hac insula, iter meum persecutus, & ecce duae aliae insulae: & quum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiusdam fluminis ostium, & censentes aquam potu fore non insuauem, littori applicuimus. **E**rat enim insula consita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quaerimus quempiam, glebas salis albas minutulas nanciscimur secus flumen. **L**egimus ergo nonnihil salis, quod itineri sufficeret nostro: nam ibi sal effuse affluit. **H**ausimus etiam aquae non parum. **E**rant ibi testudines innumerae, quibus pro tegmento natura uastissimas testas dederat, magnitudinis tantae, ut pro clypeo non inepte sufficiant. **N**ostri itaque esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorum genera fabricabantur, asseuerantes eis alias se solitos ubertim uesci, & cum primis in sinu Argino, cuius in superioribus affatim meminimus: nam is sinus scatet huiusmodi testudinibus. **I**hortabanturque ut ego eis uesci uellem. **E**sitauimus igitur cibum inibi insuetum, ut complura experirer: uisus est non insuauis. **A**lbicat enim caro haec, nec multum est ab similibus uiculinis carnibus, si fragrantiam & saporem spectes. **Q**uum itaque placuisset comedisse, cibum approbans, in naui plurimum adseruari iussi, ut quandoque leniret famem. **I**n primo etiam itinerario meo, quod praetermisseram, comedi ex leophiante satis illecebri. **P**iscati sumus etiam in ostio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piscium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. **E**rant ex his piscibus complurculi, quos nemo nostrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. **O**stium uero fluminis in tantam exhibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeo patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuisses. **I**lluc statim fecimus biduo animi causa, ut feriat aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. **A**nno nam omne genus inde exportauimus, ut futurae fami consultum iret: inter caetera columbos innumeros. **N**ec id praeteribo, nos illi insulae, cui primo applicuimus, Boni uisus nomen indidisse: argumento, quod prima à nobis uisita foret.

sa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet insulas, Diui Iacobi nuncupauimus, ob id quod ea die, quæ in honorem sanctorum Iacobi & Philippi concelebratur, à nobis est reperta.

De loco dicto **Duæ palmæ**, & de fluuio **Gambraë** nauigato.

CAPVT

XLI.

His peractis die memorato ab his insulis soluimus, per Caput uiride tenentes iter: & breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar, in conspectu tellurem semper habentes: & ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur, is est inter Caput uiride & sinu Senegæ prædictum, & quoniam iam terra erat nobis aliàs cognita, audacter dictum caput percurrimus, adeoque id concite à nobis actum est, ut sequenti mane dictum Caput superauerimus, & tandem aliquando rursus ad prænominatum Gambraë flumen peruenimus, & intrepidi dictum flumen nauigare coepimus obstante Nigritarum nemine: nam almadia nusquam apparere. Interdiu solum adnauigabamus, contis explorantes fluminis alueum: ecce quædam almadia Nigritarum, uerum secus littus fluminis euntes, nobis haud erant impedimento: & introrsus ad decem miliaria insulam quandam paruam reperimus: quod quum applicuisssemus, è nostris quidam uitam exiit: nam febre diutius laborauerat, & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nusquam eius potentiam detrectauimus: uerum pro more humano satis mœsti, humauimus hominem iam uita functum: & quia huic Andreæ nomen fuerat, insulam de nomine uiri appellauimus. Est itaque à cunctis deinceps dicta insula, Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac insula, dictum flumen nauigauimus: sequebantur à longe quædam Nigritarum almadia, quas inclamans mancipium nostrum, quod Nigritarum idioma nouerat, tantum effecit, ut propius accesserint Nigritæ, à nobis cum uoce, tum etiam rerum nostrarum assidua ostentatione allekti: pollicebamur enim eis pro colloquio plurima, hortabamurque ut omnem de nobis suspensionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus, qui humanitate & comitate cæteris præstamus mortalibus. His ergo prouocati propius accedere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem est ingressus intrepide, & cum Turcimano, id est, mancipio nostro colloquutus, admirabatur nimium nostrum morem nauigandi, & in primis uela: quoniam ipsi solo remige impellunt naues, rati nullum alium inter mortales modum fore maria sulcandi, albicantesque homines cum insuetohabitu magis ac magis demirabantur: nam his est habitus ex cotonina quædam alba admodum, quæ instar camisia uestem eis suppeditat: complusculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quam potuimus.

potuimus, muneribus nostris hominem propè onerantes. Qui nostra consuetudine delectatus, percunctabatur de multis nostris. Postremo aperuit nobis id esse Gambraë regnum, quod errantes iampridem quærebat: & illorum dominum dixit esse Farosangolum, eumque abesse illinc itinere dierum decem introrsus meridiem uersus: ipsum tamen subesse maiori principi, id est Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen, non esse longe à littore fluminis utrinque regulos complusculos, in quorum contubernium & necessitudinem mox, si libeat, sua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id se nauaturum apud regulum Batimausam, quoniam iam intelligebat nos & probos & comes uiros esse. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionem gratam habuimus supra modum, eumque nostris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandem nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimausam, qui nostra sententia abest ab ostio fluminis quadraginta miliaria.

De principe conciliato muneribus nostris.

CAPVT

XLII.

Illud est etiam sciendum, quod dum sulcauimus flumen Subsolano uentum sumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo angustior erat ostio fluminis, & mea sententia latitudine miliarium non excedit, in eumque complusculi fluuij exonerant. Vbi itaque applicuimus ad id loci, decreuimus mancipium nostrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerant nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimausam, quem perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam sericea, contexta more maurico: nos tunicam interiorem appellamus, siue camisiam: instituimusque Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret: Nos uidelicet huc contendisse, ut foedus & necessitudinē eximiam nomine regis Portugalliæ, siue Lusitaniæ secū iniremus, uelleque commercia exercere: ubi sibi complacitum fuisset: & sistrarum rerum egeret, eis æque ac suis uteretur, nostrum regem nusquam defuturum, ut illi morem gereret usquequaque: aliaque quamplurima adieciimus, quæ sciens prætereo, ne surgat opus in Iliada magnam. Profectus est itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi nostro nomine cuncta exposuit. Quo effectum est ut maximā cum principe amicitiam conflauerimus, permutauimusque plurima. Dedit enim pro nostris mercimonijs mancipia, & auri quippiam: aurum tamen ibi infra famā nominis reperimus, utpote quod audiueramus regionē huiusmodi scaterere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum: uerū magni penditur ferēt apud nos: sciunt rem præclarā esse, licet cum rebus minimis permutent: quæ si à nobis considerentur, sunt profecto uiles: apud eos tamen sunt in precio non me-

diocri. **I**d efficit regionum uiuendi uaria consuetudo, ibi etiam stetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad classem nostram, loco miraculi nostra & nos ducentes: nonnulli ut permutarent sua: alij ut rem non uisam prius conspicerent: accedebant aliqui, ut fusaras uenderent, id est genus mercis cottonum, & eius filum, & tunicas ex eodem; hæc erant multijugi coloris, ut sunt punicei & albicantis, nec non uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio scatet animalibus huiusmodi, uenduntq; precio uiliori, ut puta marchetis decem, non tamen ipsa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum precium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut sunt pèlles felium, & castoreum, & id genus alia: dabant unciam castorei, id est muscati, pro re precij marchetorum quadraginta, uel ad summum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabāt: nā omne genus ponderis nesciunt: uerū si res data spectetur, uncia pondus expleret. Ferebant inter alia cariotas, id est, dactylos palmarū fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli syluestres erant, non tamen insuaves: ego tamen his abstinui metu profluuij corporis: soluunt enim mirum in modum aluum. Itaque ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis unius: uarium erat linguarum genus, nec desinebant uecti cymbis suis (almadias uocant) ultro citroq; commeari flumen sulcantes, trañcientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibusdam fluminibus est uidere, ut puta Lugduni Galliarum urbe in Arari flumine placidissimo: uerum omnis eorū nauigatio remigij absoluitur: his mirum in modum stantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigū maior est numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinq; librata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaque remigant, ut lacertorum nullis inhærentibus remigij. Verum sic fabricantur remigia: Habent lanceam longitudinis passus unius & dimidij, in cuius summitate alligant afferulam quandam teretem, uti nos in mensa utimur pro patinis, quum loco argenti uel stagni ligna succedunt, frugalitate, uel potius pauperie suadente: hoc instrumento nauigant, & quidem citatissime: almadia suæ à latere semper littus haudquaquam deferentes, sinitq; ibi paruorū amnium ostia complura, quæ exonerant in mare: his se committunt tutius, nec multum ab regionibus suis recedunt, ne ab suis met Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipijs uendantur Christianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare nostri cœperunt febre adrapida & calidissima: propterea ut nostris consuleremus, protinus illinc soluimus, rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

De syluestri

De syluestribus elephantis, & quomodo capiantur. CAP. XLIII.

DE rebus huius regionis quæ referri possunt à nobis, qui eas uel subieci-
mus oculis, aut à fide non indignis accepimus per id tempus, quo illie
fuimus, de fide ipsorū potissimū auspicabimur. Idola igit̃ summopere colunt
ritu multiplici, fidē non mediocrē fascinationibus adhibentes: patrāt & alia
innumera dæmone suadente: deum tamen norunt, licet cognitū non obser-
uent: alij Mahumetem spurcissimum uenerantur, & hi ut apud nos Aegy-
ptij populi uagantur extra solum patrium: & in primis apud Mauros de-
gunt: incolæ uero regionem non excedunt suam. Viunt ut Nigritæ regni
Senegæ prædicti, & ferē eisdem cibis aluntur. Id plus habent, quod orizam
uberius ibi legunt: quoniam in regno Senegæ non nascitur. Vescuntur cani-
bus, quod nusquam alibi comperimus. Vestiuntur cotohinis: at Nigritæ fe-
rē in uniuersum nudi incedunt: nam apud illos maior est cotonorum copia.
Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quā adolescant, cor-
pora compungunt stigmatibus nonnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuò re-
maneant. Notæ huiusmodi præsentant ornatum quendam factum in sin-
done opere polymito ex serico contextum, coloris multiplicitis. Plaga est ad-
modum torrida: & quanto accedunt magis ad austrum, eo plus sunt exusti-
ores: & cum primis secus flumen calor grassatur eximie ob arborum frequen-
tiam: Nam æstus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi sunt
tantæ magnitudinis, ut earum ambitus sit pedum XVII. licet eminentia al-
titudinis non quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quā pedes
XX. cariosæ sunt tamen, & sine senectâ, ut euenit annosis arboribus, siue ca-
rie quapiam commaculatæ erant & corrosæ. Aiebant etiam incolæ multo e-
minentiores arbores in regione huiusmodi esse: faciuntq; hæ arbores, ut non
difficulter credamus terram illam feracissimam fore: quoniam ubi arbores
adolescunt in tantum incrementum, regio haud dubie non potest esse non
irrigua. Fert etiam hæ regio elephantēs, sed syluestres, neq; ibi cicures fiunt
aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiusmodi
nemus egredientes, quos ubi sum è naui speculatus ego & socij complusculi,
exiliuimus è naui contententes ad eos: qui ubi nos conspexere, mox nemori
sele dedidere. Vidi & exanimatum elephantum, quem occidi iusserat prin-
ceps quidam dictus Gnumimensa, in gratiam meam. Is princeps accola *Gnumimensa*
est ostij fluminis Gambrae, & profectus est uenatum concomitantibus com-
pluribus Nigritis, biduo ferē continuo. In hoc igitur uenatu oppetijt præ-
dictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris ar-
mati, & sua arma omnia illinunt ueneno præsentaneo. Nec id uos lateat,
hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur:
Nam id genus animalium suapte natura ut sues in cœno uolutantur creber-
rime. Hi itaque Nigritæ pone arbores delitescent, ac prætereuntibus ele-
phantis

phantis sagittas & uenabula infigunt, saliantq; miro modo de loco in locū, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui quum maxima mole prægrauatur, nequit insidiantis ictus uelocissimos deuītare. **S**i tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potissimum ubi nullæ uisuntur arbores, non euaderent profecto uires elephantorum. **¶** quandoqui-
Velocitas
elephant. dem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, sed gradatim incedens: id efficit animalis uasta magnitudo, & ubi usu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuscide: manum appellant. **H**ac itaq; homines corripit circumamplexu, & adeo iacit in sublime, ut sæpenumero correpti hoc modo prius essent animam, quàm terram contigerint. **H**æc elephantis promuscis non multum ab-
similis labro suillo. **I**n hoc differunt, quod huic ea est uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. **I**d à complusculis Nigritis accipi: non efferantur tamen, nisi prouocati: nec hominem lædunt, nisi prior iniuri-
riam intulerit ipse. **V**idi ego aliquando illic occisum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat. **¶** eminebāt ad duos palmos: uerum palmus contextus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut sunt aliorum radices dentium, & quoniam eorum senecta dentibus cognoscitur, aiebant argumento dentium amplitudinis serē despicabilis, ipsum haudquaquā annosum fore. **¶** si conferatur alijs proceribus, quorum dentes tantæ sunt magnitudinis, ut uicem postium suppleant, & pro palis sepes muniant, teste Plinio: & ut ipsi referebant, nonnullis eò amplitudinis crescunt dentes, ut duodecim palmorem mensuram excedant: & licet præferim, hunc elephantum, si spectentur cæteri, minime fuisse conspicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carniū haberet, quàm tauri quinque nostri. **D**onaui me igitur hoc elephantō princeps eo pacto, ut tantum carniū assumerem, quantum libuisset, reliquū uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratissimos habebant. **I**nuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuscemodi uescerer. **I**ussi igitur partem animalis concidi in frustra, & ad classem deferri meam, mōxque ahenis excoqui subiecto igne. **A**lij aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & tostum comederim. **¶** non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, sed experientiæ causa, ut iactare possem me aliquando esitauisse eas carnes, quibus conterranei nunquam uesci consueuere. hæc summa est, carnibus uidelicet huiusmodi me minime delectatum fuisse. **I**nsuauis est gustu & asperrima, durāque nimium. **T**uli etiam ad classem promuscidis partem, id est manus elephantis: euulsi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quasi duorum palmorem mensuram excedebant, erantq; amplitudinis haud contemnendæ. **H**os igitur, & carnis nonnihil in Hispaniam detuli, &

tuli, & omnibus principem **Don Hurich** prænominatum donauit, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominibus regionis illius hæcenus incognitam: nam hunc principem delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obseruabat uir princeps, ut earum rerum fieret particeps, quæ opera sua & diligentia comperta fuissent.

De tibijs, elephantis, & cabalino pisce. CAP. XLIII.

Noueritis igitur, elephantis pedem teretem esse instar pedis equi obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo amplissimoque, inque pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea uidelicet quæ proximior est plantæ: nam singulæ ungulæ grossiori argentei mensuram haud excedunt: licet parui elephantis occisi pes esset, uerum planta pedis eius unius palmi & medijs excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut sunt apud nos lignei asserculi, quibus in mensa uiri frugi utuntur: Galli transciu, nos talieros siue orbes appellamus. **Donauit** me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta mensuram trium palmorum superabat: id egomet sum metitus astantibus complusculis, eandemque latitudinem omni ex parte habebat. **Donauit** igitur principem rursus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. **Hæc** itaque omnia princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri ducissæ Burgundiæ dono dedit. **Nec** est quod credant aliqui elephantum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimum: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi se prosternunt, & surgunt quum libuerit, contra quorundam opinionem. **Flumen** itaque Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piscem miræ naturæ, instar uituli marini, ni caput equinum haberet. **In** hoc tamen uitulum marinum imitatur, quod uidelicet modo aquaticum, terrestre modo est animal, utroque elemento uiuens: uastum corpus habet, ut bos femina quæpiam: licet crura sint multo graciliora: bisulcos habet pedes, & ut dictum est, caput non absimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc prominentes, ut est uidere in apris, suntque hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum impleant mensuram. **Egreditur** interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quam hic huiusmodi piscis inuenitur. **Apud** eosdem Nigritas reperiuntur uespertiones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præsertim à nostris non mediocriter differunt. **Sunt** & innumeri psitaci, & pisces complusculi nostris prorsus absimiles cum gustu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud insuaues.

De flumine

De flumine Casamanse, & capite rubeo. CAP. XLV.

Effecit igitur nostrorum aduersa ualetudo, sicuti retuli in superioribus, ut operæ precium fuerit mox ab regione principis Batrinense abire: quare illinc soluentes, breui flumen euasimus. Quū igitur superauissemus flumen dictum, & annonæ omne genus plurimum nobiscum haberemus, uisum est fore laudabile, si ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior solito securitas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaseramus sinum Gambra: & ab ea parte cōtinentis, qua dominatur Notus siue Auster, mare sæuiebat magis: nos Occidentem uersus Zephyro prouehebamur abeuntes à continente: terra tamen quam deseruimus, erat æqualis admodum, & innumeris scatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates: mox apparuit angulus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu, quum in eo nihil foret conspicui: & id pro cōperto habuimus: ilico ultra dictam frontē instar anguli omnis littoralis plaga nobis sese uno intuitu presentabat. Nauigabamus igitur discedentes ab ea quantum poteramus: quoniā allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrsus ad quatuor miliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora speculæ fungentes officio, nec nō alius in celso naui malo, qui prædicebat scopulos, & alia discrimina maritima, ut sunt breuia & syrtes, & in mari terras ab aquis desertas aliquando, sicas appellamus. Interdiu solum adnauigabamus, uix uela facientes, ne in scopulos incideremus nolentes, noctu semper pauentes custodem habebamus uigilem: ibant nostræ celoces continenter, id est, mox post alteram altera, iactis sortibus, quis præcedere deberet: nam quisq; aliū præmittere uoluisset: uerū ne quis ferret grauatim frequentius quā cæteri subire pericula, alternatim id præcedendi officiū nauabamus. Igitur à latere regionis prædictæ iter facientes, ita tamen ut terram conspiceremur usquequaque, die tertio postquam illinc solueramus, peruenimus ad ostium fluminis cuiusdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè passibus: & procedentes quasi ad occidentem mox reperimus paruum sinum quendam: ubi ancoras iecimus, quum iam aduersperauisset. Quum uero illuxit, uela dantes uentis, dum insinuamur nonnihil cedētibus terris, ecce ostium alterius fluminis, quod magnitudine cum illo Gambra: fluuio propè contendebat: in cuius ripis utrinque arbores conspiciebantur innumeræ: & quoniam uisa est plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Ostio igitur applicuimus, & quisq; nostrum cymbas emisit suas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices supplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emisimus, ut terram & mores hominū ac flumina, & si quid ultra dignum erat scitu, explorantes nobis referrent. Profecti igitur, & dicta exequentes rediere: id noui afferentes, flumen uidelicet uocari

cari Ra, ditionē esse principis Casamanſe Nigritæ qui interiora fluminis incolebat ad triginta miliaria: uerū principē domo per id tēpus abesse, & bello uacare contra uicinū regulum. His itaq; cognitis, die sequēti illinc abiuius. Nec præteribo sinū hūc Casamansem abesse à sinu Gambræ ad leucas ferè xxv. quæ miliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis, & gentibus, Cap. XLVI.

QUum à flumine memorato recessissemus, littori semper inherentes, ad quoddam caput deuenimus, nostra sententiā à prædicto flumine distans miliaria xx. & id caput eminentius est nonnihil si terræ circumadiacēti conferatur: & quoniam in fronte præferebat terram rubram, Caput rubrum nuncupauimus: & rursus superato Capite, nauigantes deuenimus ad ostium alius fluminis patens nostro iudicio iactu æquus, quod prætereuntes ibi nihil immorati, sinum sanctæ Annæ appellauimus, & persequuti iter nostrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi sanctæ Annæ, & hoc sinū nuncupauimus sancti Dominici. Is abest à Capite rubro miliaria fere lx. Illuc abeuntes nauigādo semper à latere post unius diei nauigationē deuenimus ad uastissimum cuiusdam ingentissimi fluuij ostium, quod primo conspectu censuimus sinum esse quempiā. Verum quoniā altrinsecus conspiciebantur arbores innumeræ Austrū uersus præsertim, flumen esse cognouimus: nam ostium fluminis patebat ferè miliaria xx. Triuimus igitur tempus traiciēdo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuerē insulæ quædam. Deceuius propterea illinc prius haudquaquē soluere, quā de regione comperti aliquid habuissemus. Iactis itaq; ancoris, stationem inibi fecimus nostrā: & ecce sequenti mane almadia duæ ad nos citatissimo gradu contendebant, quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reassumptis animis, ad arma concursus est, ut si forte uenissent uim illaturi, non inermes deprehenderemur: non prius tamen appropinquauere nobis, quā erecta hasta quapiā, cui adligauerant sindonem albā, ut securitatē accedendi peterent. Signo huiusmodi hoc uiso, & nos idem dedimus concordia signū, quo conspecto Barbari accessere propius, & in primis maior almadia celoci meę appropinquat, nosq; lumina nusq; deflectentes contuebant, uiros albos admirati, nauesq; nostras mirari non desinebāt, malumq; & antemnā, res illis incognitas conspectabant prope stupidi. Quare percupidus ego noscere gentem, & ad mutua colloquia descendere, monui mancipia nostra, ut compellarent hos Nigritas. Verum lusere operam loquendo, quoniam nusquam nostram linguā intellexere, minusq; nos ipsi eos intellexeramus: quod summopere displicuit. Illinc igitur soluimus, ubi sciuius nos terere incassum tempus, deceuius cōducibilius fore, si gradū referentes ultra nō progredieremur: quandoquidē quanto magis ultiores plagas adiuissimus, tanto minus eorum idiomaticis capaces eramus, nullaq; cōmercia sperabamus, ubi sermonis mutui copia nō dabatur,

dabatur, reluctantē natura. Hæsit itaque cordi nobis regredi, & lares patrios repetere: non prius tamen illinc abiuius, quā merces nonnullas commutauerimus biduo in ostio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionem propē terram cōtingere, adeo deprimebatur. Deprehendimus etiā ibi naturā quādam pugnantia, quæ nusquam comperimus, ubi Christiani degunt, aquam uidelicet crescentem, decrescētemq; decremento, auctūque imparibus. Nam Venetijs, & alibi gentium, mare flat horis sex, & in totidē reflat, id est, crescit & decrescit paribus spatijs. Illic uero increscit mare horis quatuor, & idem decrescit horis octo, idq; fit impetu tanto, ut nō sit satis existimare an res credulitatem omnem superet, adeoq; mare sæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili fere pondere, ne sic naues sisti satis poterant: & usu aliquando euenit, ut atrox tempestas eō discriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere nō sine discrimine uitæ, quoniā maior feruor & æstus procellosi maris erat quā uis uentorum.

Quomodo illinc soluimus ob id quod idioma nesciebamus.

CAPVT XLVII.

Abiuius itaq; ab ostio huius uasti fluminis, ut rediremus Hispaniam, iter facientes per has insulas, quæ à continente per miliaria fere triginta absunt, hæ enim sunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, soli sunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depressi admodum; inq; eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi sermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur soluentes, uersus patriam contendebamus, quò deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS

EX VLISBONA VSQVE CALECHVT, TRADVCTUS ex idiomate Lusitano, in Italicum sermonem.

CAPVT XLVIII.

QUICQVID ego uidi accepiq; ab alijs per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in superiore tractatu: uerū post me easdem partes adiuere complusculi, & comprimis Portugallenses, qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere: nam fato iam functus, suo principi infanti Don Hurico rex Lusitaniæ celoces duas expedit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iussit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum classis præfectum concomitatus est adolescens quidā, cum quo mecum maxima

maxima intercedit amicitia, quicquid dum peragraui easdem partes, amanuens meus fuit. Quum itaque redirent prefata celoces, ego Aloysius Cadamustus concesseram eod loci, qui dicitur Lachus, non longe à Sacro promontorio Lusitaniae, aliter dicitur Caput sancti Vincetij. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus praefectus classis & amicus ille meus diuerterunt in aedes meas, qui abs me amice excepti, omnem suam nauigationem sedulo exposuere, locaque, & quibus nomina indidissent haud reticuerunt, explicantes singula ex ordine, prout in sequentibus mox colliquescet, & in primis sunt orsi à sinu magno, quem nos adiueramus. Primo loco itaque dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas insulas, quas cultas esse adseuerabat, & in primis ad alteram illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti sunt, licet alterum alter haud intellexerit: uisere tamen eorum domos, quae sunt mapalia, id est, ex paleis humiles case, pastorales domos appellamus, inibi quoque colossos & statuas ligneas idolorum comperere, quibus satis ac super cognouere eos idolorum seruituti esse addictos. Vbi igitur nihil consequi ab eis potuerit linguae difficultate, illinc abiungere iter suum persequuti à latere semper, donec deuenire ad ostium cuiusdam magni fluminis, quod, ut aiebant, patebat longitudine trium uel quatuor miliarium. Iamque dictum flumen abesse à sinu magno, cuius meminimus, miliaria fere quinquaginta, per latus semper adfirmabatque dictum sinum uocari de nomine cuiusdam reguli dicti Belegne, cuius regio adiacet dicto fluminis ostio. Denique abiimus à fluminis praedicti ostio, à latere semper maria sulcantes, quoad peruenimus ad quoddam Caput, quod Verge appellant, cuius plaga asperatur montibus, non tamen multum attollitur, distatque eorum sententia, flumen praedictum à Capite huiusmodi miliaria fere centum & quadraginta. Suntque in his montibus arbores propè innumerae, sua uiriditate uoluptatem contuentibus etiam eminus affectantes: procerae igitur sunt, & conspicuae admodum.

De Capite Sagres, & alijs tribus, ac de nominibus ingentium fluminum,

CAPVT XLIX.

Superauere igitur dictum Caput Verge, à latere semper nauigantes itinere miliarium lxxx. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omnibus, quae unquam uiderant ipsi: nam tollitur in sublime supra omnem aestimationem, & acuminatur instar adamantis, scatetque multijugis arboribus, huic nomen indidere Sagres in memoriam eius arcis, quam in fronte promontorii Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iussit, quā appellauit Sagren. Hanc Lusitani Caput Sagres de Signea appellant, addebantque naucleri memoratos populos idolorum latræ plurimum uacare, argumento imaginum lignearum, quas colunt impense, nec prius discumbunt cibum sumpturi, quam dapes obtulerint suis idolis. Sunt nigri, & ferro candente notas & stigmata inurunt corpori, praesertim in fronte: hi tamen citius in subcinericiū

colorem inclinant quàm in nigrum: pro subligarijs, quibùs pudenda conte-
gunt, libris utuntur arborum, cætera sunt nudi, arma habent nulla, quia ferro
carent. **V**iuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis uidelicet & fasilis nostris
non abſimilibus, licet elegantioribus, carnibus uescuntur uaccarũ, caprarumq̃:
non tamen ad satietatem, quoniam nec huiusmodi abundant. **E**t ultra dictũ
Caput aiunt eſſe duas inſulas perquã mediocres ob anguſtiam illarũ incul-
tas: altera illinc miliaria ſex, altera octo diſtat, ſcatet tamen arboribus: habet
etiam illius fluminis accolæ almadias quaſdam inſtar noſtrarum maximas,
his maria ſulcant, hæ enim ſunt triginta uel quadraginta hominum capaces:
ſtantes remigant, ut præfecimus: aures habent circunquaq̃ terebratas fora-
mine multiplici. **I**n his foraminibus appendunt annulos aureos, ut olim mar-
garitas **Æ**gyptij, ferunt etiam appenſos annulos naribus, quos haudquaquã
detrahunt, niſi cibum ſumpturi. **I**dem agunt & ſceminæ: id plus habet mu-
lieres principum & optimatum, quod perforata circumferunt labra. **I**nq̃ eis
condalia, annulorum genus, ut alij Mauri gerunt, adimuntq̃ pro arbitrio, &
id eſt principatus uel magnæ claritudinis ſpecimen præclarũ. **V**ltra dictum
Caput Sagres ad miliaria ferè xl. inuenit alius ſinus dictus nomine ſanctus
Vincentius, cuius oſtium patet ferè miliaria quinquaginta, ſecus latus præ-
dictum. **E**ſt alter ſinus dictus **V**iridis, magnitudine excedit ſinũ ſancti **V**in-
centij. **H**is fluminibus & ſinibus indidere nomina **L**uſitani nautæ, quos rex
Portugalliæ eò miſerat explorandi orbis gratia. **R**egio eſt tota implicata mon-
tibus, unde & amnes, & parua flumina compluſcula deriuantur, redduntq̃ ir-
riguam terram, nec peragratu eſt difficilis. **V**ltra dictum ſinum **V**iridem ad
miliaria circiter cc. & quatuor aliud Caput apparet, quod **L**ætũ appellarunt,
ob apricitatem regionis, quæ à dicto Capite auſpicat. **P**oſt hoc caput mons
eſt eminentiſſimus, totus arboribus cõſitus iugiter uirêtibus. **S**uperato dicto
monte introrſus mare ad octo miliaria uiſuntur inſulæ quædam parua, qua-
rum maior ambitu patet miliaria quaſi duodecim, hanc **S**ylueſtrem appella-
runt, montem **L**eonem dixerunt huic ſuccedit ima, ſed patens regio tota hare-
nis ſtrata, ut plerunq̃ in littore maris eſt propter fluxum & refluxum iacta-
bundi ſali. **Q**uum uero præteriueris montana **L**eonis, mox fluuius labitur
ingens, cuius oſtiũ circuitu patet miliaribus fere tribus: hunc fluuiũ **R**ubrum
appellarunt, ducti hoc argumento, quod terra erat rubra, & in eundem colo-
rem aquæ, quæ ſolèt eſſe cœrulei coloris, inclinabãt huic flumini adiacet pro-
montorium, quod de nomine fluminis nuncuparunt, eiſdẽ moti cauſis. **C**on-
tra autem dictum promontorium uiſuntur duæ inſulæ pari nomine nuncu-
patæ, & inde **S**eptentrio uiſitur, nõ plus diſtans à mari quàm hominis men-
ſura, adeo ut uideatur contingere aquas. **D**iſtat autem oſtium prædicti **R**u-
bri fluminis ab hac inſula miliaria quaſi decem. **S**uperato monte **R**ubro, tel-
lus ſe ſinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens, quem appel-
larunt

larunt sinum sanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ est uirgini beatæ celebris, quia in exortu canis, quum candens sidus dominatur plurimum, conspectæ fuere niues, fluuius huiusmodi repertus est. Ab altera parte fluminis est frons quædam è regione, cuius paulum introrsus mare est quædam insula, ubi mare harenam emittit, & efficit breuia innumera, estq; procellosum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea insulam dixerunt Scamnorum, quoniam sic egestæ harenæ referunt scamna, & abacos, ut dictum est abunde superius. Ultra dictam insulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidit, quoniam ea die est repertum. Abest autem promontorium huiusmodi à dicta insula miliaribus xxiii.

De flumine *Palmarum*, & alijs compluribus.

CAPVT I.

Ultra itaq; dictum flumen sanctæ Annæ ad miliaria ferè lxx. per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditum est: ostium autem huius fluminis licet uaste pateat, est tamen repletum harenis, & breuijs, quæ quasi inaccessum ipsum faciunt, quoniam nõ superatur absque magno discrimine. Item abest Caput sanctæ Annæ ab hoc flumine miliaribus propè lxx. totumq; littus est aridum, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarunt Sinum fluminum, argumeto, quod quando repertum est id flumen, conspexere innumeros amnes, & aquarum decursus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad miliaria xxiii, per littus semper, caput quoddam inuenit, & in mare multum eminens, inq; eo mons peraltus: hoc promontorium appellarunt Caput montis. Ultra quod progrediendo ad sex miliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neq; eminens, & in eo paruus admodum mons, quem Cortesium nominarunt. Ibi igitur collucescentes ignes quamplurimos uidere, præsertim super arbores, & in littore uasto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos ueluti è specula conspicerent: erant enim illis nostra nauigia hæc nus incognita. Superato dicto Capite, secus littus nemus condensissimum conspicitur, cuius arbores maris aquas obumbrant, adeo ipsi mari adiacent. Post hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarum uiri tres nudi, qui pro armis clauas quasdam gerebant, nam hæ clauæ referebant suo modo tela: habebant etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alij habebant dentium humanorum torquem collo dependentem: hos compellare & alloqui uarijs interpretantibus mancipijs coepimus; uerum licet Turcimani nostri forent Nigritæ, & uarias nossent linguas, nusquam tamen cõsequi potuerunt, ut mutuo se intelligerent, & quamuis alter alterum intelligere nequiuissent, tres tamen ex illis ingressi sunt nostras celoces, quorum unum cepimus

e 3 ducendum

ducendum ad principem, quoniam rex iusserat, ut quoties euenisset, ut ultra progredi nauigando complacitum nobis non foret, ex ultima regione quam adiuissimus, uirum quempiam ui uel amore abduceremus. **V**t itaque dicto principis pareremus, hunc ui abduximus Vlisbonam, quem alloquutus est mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vlisbonæ propè ex omni genere mortales cōplusculi: propterea sperabat princeps se abductū uirum per diuersa mancipia posse de rebus nouis percunctari. **Q**uum igitur tentassent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uicissimq; intelligerentur, nullus unquam est id consequutus, præter foeminam Nigritam, quæ addicta erat seruituti cuiusdam patricij Vlisbonensis. **H**æc itaque uirum huiusmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec est consequuta decus huiusmodi idiomate proprio, uidelicet patrio, uerum lingua quadam media, quam uterque probe callebat. **I**gitur interprete foemina huiusmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc, unicornes uiui reperiabantur, & aliæ res quamplurimæ. **Q**uare quum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset, donec uir edoctus est res regni sui præclaras: denique decreuit eum missum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipse petierat. **E**xpedita itaque celoce iussu principis, hic Nigrita patriæ restitutus est honorificentissime. **V**ltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiusmodi, nemo est adhuc progressus usque ad eum diem quo ego solui ab Hispania, qui fuit **M. CCCCXCIII.** mensis Februarij primus. **C**æterū nemori prædicto nomen est inditum sanctæ Mariæ finis. **N**ec id prætermiserim, quod die septima dum redirem secus littus nauigans, uidi Caput Album, quo postera die superato circiter meridiem in mari apparuit belua immanissima, habens effigiem piscis, quæ in nos gradu citatissimo contendebat, hæc à nobis in prostra existentibus conspecta est illico, quā ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe qui uastiores nusquam uideramus. **I**bat igitur belua huiusmodi tanto impetu ac fragore, celsæ capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re subita præsentaneum cepimus consilium: decreuimus propterea nobis fuga consulere. **D**atis itaque uento uelis quā celerius potuimus, altum petentes, euasimus discrimen deo fauente. **P**ræuentus est ergo piscis huiusmodi spacio unius miliarij: nec propius accessit: tunc est à nobis conspectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ considerauiamus. **Q**uum enim caput supra aquam efferebat, uidebatur alas quasdam habere instar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adest aquarū copia. **O**b id, nostra sententia, uisa est belua nō minor liburnicis, id est, galleis nostris. **Q**uam ob rem Hispani omnes qui assuevere magnis nauigationibus, fatebātur ingenue, nunquā uidisse atrociorē uastiorē uel beluam, quam tantopere formidauissent,

midauissent: licet innumeras uidissent balenas: confessione igitur eorum hæc belua balenam superat magnitudine.

De digressu & regressu Lusitanarum nauium,

CAPVT LI.

NAues igitur quas misit serenissimus rex Portugalliæ, hæc fuere, primo tres, quarum duæ doliorum xc. capaces erant, baloneros appellât, aliæ uero doliorum L. postremo nauem onerariam mediocrem, quæ annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines supra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vlisbona nona Iulij, M. CCCCXCVII. duce Vasco de Ghimam. Decima uero Iulij M. CCCCXCIX. nauis quæ tulerat dolia L. Vlisbonam redijt: præfectus uero classis ad quandam insulam Capitis uiridis applicuit, ut germanum suum, qui graui ægritudine afflictus batur, in terram exponeret. Altera nauis retenta doliorum xc. capace, aliam uero combussit uirorum penuria, & alteram quæ uehebat annonam, rogo demant daut, quoniã etiam digressuri domi decreuerant, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac alijs complu-
ribus locis, Cap. LII.

QUum itaq; rediremus domum, erant nobiscum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum afflictabantur: alijs & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, sanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus solito adiuuamus ad leucas ferè octingentas. Ultra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ spei usque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. superaruntq; dictum Caput spei leucis ferè sexcentum, à latere semper populi sunt Nigritæ: & peractis dictis sexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in ostio est frequens uicus Nigritarum, qui quasi eis Mauris subiiciuntur, qui introrsus degunt, Nigritis bella inferunt assidue. Dictum flumen auro scatet ingentissimo, ut referebant accolæ fluuij: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunam opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus classis sistere gradum noluit, sed progredi celerrime cupiebat. Progressi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti sumus urbem circumdatam muro, cultamq; à populis. Indis haudquā absimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu Maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti sumus, à quo cōsequuti fuimus itineris ducem, pilotum appellant. Traiecturi eramus sinū quendā, cuius naturā ignorabamus: urbs Melindæ appellat, in ingressu ostij sinus sita est, quæ sinū altrinsecus Mauri innumeri uicatim accolūt. Is igitur

pilotus linguam Italicam probe nouerat. **S**uperauimus igitur sinum traiectu leucarum septingentarum: & tandem deuenimus ad urbem Christianorum pergrandem, quæ magnitudine superat Vlisboniam, **C**alechut appellant, cuius sinus frequens est urbibus, & oppidis Maurorum: & in capite sinus sunt quædam angustiae maris, ut dicimus strictum Romaniae. Superatis his angustijs, aliud mare occurrit, id est, sinus, mare Erythraeum appellant, siue Arabicum, & ab hoc latere domus scelestissimi Mahumetis abest *Mecha* itinere trium dierum, *Mecha* dicitur, ubi arca Mahumetis, & ibi præclara ciuitas, à Mauris culta, & mea sententia, is est sinus Arabicus, in quem, ut meminit **P**linius, Alexandri magni & Romanorum arma penetrauerunt, & Romano tandem paruit imperio.

De situ urbis **C**alechut, & de moribus regis, & de eius regia. **Cap. LIII.**

ET ut reuertar descripturus urbem Christianorum **C**alechut, **V**lisbona maiorem esse noueritis. **H**æc igitur colitur ab Indis Christianis, qui in eum colorem inclinant, qui est inter nigrum & album, **B**igas appellant, ibi templa compluria, & tintinnabula: uerum sacerdotibus & cultu diuino carêt, tantum in suis delubris uisuntur: uasa quædam cum aquis, cum etiam balsamo plena, omniq; triennio immersi flumine quodam baptizantur. **I**s fluius præterluit urbem, ubi templa ex lateritijs coctilibus calceq; fabricata conspiciuntur more Maurico. **D**iuersas uidebis urbes per uicos & angiportus, ut mos est in Italia, stratas nos appellamus, Galli ruas. **H**uius urbis regi incredibilis seruitus exhibetur à subditis, uiuit more regio ac sublimi fastu, longum seruorum ordinem post se trahens: admissionales, & ædituos ac cubicularios habet quamplurimos, regiamq; pulcherrimam. **V**erum rex urbe aberat, quum præfectus classis nostræ appulit portum **C**alechut, qui ubi de eius appulso certior est factus, mox illinc soluit, agebat in quodam oppido, quod distat à **C**alechut quinque uel sex leucis. **R**edijt igitur **C**alechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus: & demum triduo transacto, iussit accersiri præfectum classis nostræ, quem ubi terram tenuit, illico excepere hominum quinque milia, & ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum: cuius fores obseruabant æditui decem, clauas gestantes ex argento faberrime factas. **D**einde peruenere ad cubiculum regis, ubi rex iacebat in lecto imo, qui sic condecorabatur, primo totum cubiculum stratum erat uiridi serico, uillosq; uelutum appellant, at eius parietes cooperiebantur serico multiplicis coloris ritu Damasceno contexto, cubile uero instratum erat stragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeoque ditissimo inumbrabat. **T**um rex lecto sic est orsus ab imo, qui mortales forent, quò nam peterent, auide percunctatus. **A**t nostræ classis præfectus, **O**

rex

rex inquit, Christianorum mos est, ut quum principem princeps per inter-
nuncium alloquitur, prius non promat legatus sui principis mentem, quàm
astantes paululum secesserint. tunc rex innuit suis, ut parum per secederent:
moxq; præfectus classis regem his dictis alloquitur, Regem uidelicet Portu-
galliae iam pridè compertum habuisse, quanti facundus foret, utpote rex cel-
itudinis immensæ, ac Christiani nominis non contemptor, cupiebat propte-
rea enixe in eius amicitiam, & necessitudinem recipi, si pacis & concordiae su-
pererit locus quispiam: & quod in huius rei certius argumentum, per suū le-
gatum condigne eum saluere iubeat, ut Christiani reges seruant, ut mutuis
consalutationibus apprime gaudeant. Rex itaq; legationem, & regis consalu-
tationem perquam humane excepit, iussitq; uni è summatis locupletiori-
bus, ut præfectum nostræ classis honorifice domi exciperet, monuitq; ducē,
ut sereno animo conquiesceret.

De aromatibus & moribus Calechut, Cap. LIIII.

IN hac itaque urbe Calechut uisuntur ditissimi mercatores, innumeriq; hi
sunt qui regē tum muneribus tum ingenio sibi conciliant, & fere pro libito
gubernant cuncta. Habēt propterea Moscheam in foro, & ibi cōmercia exer-
cent sua, plerunq; sunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimonijs. In urbē itaq;
Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet cinamum, piper,
gariophyllum, zinziberim, thus, lachā. Sunt & syluæ sandalij cōdensissimæ:
non tamen huiusmodi aromatum genera ibi nascuntur: sed fere undequaq;
importantur, ab insula præsertim, quæ abest ab urbe Calechut leucis clx. à
continente autem leuca una, in eodem latere ubi sita est urbs Calechut. ed-
itur terrestri itinere xx. dierum spacio. incolitur à Mauris, neq; Christianis:
Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam
ibi est emporium, & eorum statio: potior illorum moneta appellatur saraffi
ex auro obryzo defecatoq;: hāc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere no-
stri nummi aurei, eam granis binis excedunt saraffi. & ibi Venetorū, & Ge-
nuensium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Sol-
danū arbitrantur. Ibi etiam sunt panni ex serico omniū generum, cocco alijs,
alijs Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiā uidebis byssinū, id est, coccum
Tyrio infectum, & id genus cōplura sunt, & panni auro intertexti plurifariā,
Attalici dicuntur: æra autem fabrefacta, & stannea uasa plurima comperies.
Et ut tandē finiam, fere ibi nihil desiderāt, quod ad humanū cultū pertineat.
Et hæc mea sentētia ex Babylonia Ægypti cōportant, Cayrū appellant.

De nauibus quæ cauent à magnēte, & de precio aromatum,

CAPVT LV.

Portugallenses in urbe Calechut cōmorati sunt, à die decimonono Maij
usq; in diem xxv. Augusti: & per id tēpus uiderunt innumeras naues, ut
puta supra mille ac d. quæ ultro citroq; cōmeāt cōmerciū gratia, & præsertim
aromatum.

aromatum. **I**nter has naues quæ magnitudine alias excedit, nō est capax cc. doliorū: earum sunt magnæ quedā, nonnullæ uero paruæ, unū tantū malum habent, id est, arborem, nec nauigant, nisi uentum habeant in puppi, adeoq; æstibus maris interturbantur, ut nonnunq; semelstri ferè continuo, ut tranquillū fiat mare expectent: submergunť plurimæ, & miro artificio sunt fabricatæ: sunt tamen debiles, perinde ut armorum pariter ac tormentorū sint impatientes: quæ uero contendūt ad insulas, ut inde comportēt aromata omne genus, fundi sunt perquam mediocri, adeo ut paruo ad nauigandum alueo egeant. **A**liæ sunt quæ idcirco absq; ferro sunt, quoniā uim magnetis pauēt: nam is lapis uisit supra dictas insulas, quā iter ipsi faciunt. **D**um urbi appellere usu uenerit, illarū statio est in terra, in luto tamen. **I**d enim curant ex composito, ut tutius degant in arido: quum increfcit mare, dant operā ut eius æstu naues impellantur in siccum, & ibi tantisper manent, donec finitis commercijs soluere illinc complacitum fuerit: mare ibi crescit & decrefcit singulis sex horis, ut apud nos. **V**isuntur aliquando in sicco naues quingentæ uel DC. quæ res propè est incredibilis. **P**ondus cinami, id est, cantarorum quinq; precium x. aut xij. ducatorum non excedit, si suam monetam confideres, id est zaraffos, ferè idem precium erit, ut præfecimus. **V**bi uero legif, minore multo precio, ut puta sex aureis pondus uenditur cinami, tantundē uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. **L**acha autē fere nihili uenditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. **I**dem sandalium, cuius nemora uisuntur, pro his rebus nihil præter aurū & argentū, aut choralium recipiunt. **M**erces uero nostras præter linū paruifaciunt. **L**inū igitur ibi est in precio: nam nostri nautæ camifias complures precio non mediocri uendebant permutatione aromati, licet ibi tela sit perquam subtilis & candida, quæ, ni fallor, Babylo ni, quæ est urbs Nili, quam Cayram appellant, tunditur ut hic. **S**i soluendum est uestigal, pro centum quinq; soluunt, preciosos lapides tulere paucos, & eos fere precij nullius: quoniam ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus cōmercia exercebant. **D**icunt etiā subesse aliam causam, quor nō tulerint lapides, quod uidelicet maiore precio quā autumauissent uendebantur. **I**dem de margaritis aiebāt, nos tamen secus credimus: sed nobis persuademus eos perquam uili precio uendi, licet à Mauris emantur, qui semper plus æquo rem æstimāt, proq; re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet berillos, topazios, zaphyros, adamātes & chrysolitos, aiunt tamen præfectum classis emisſe lapides preciosos complures, argumento quod omne suum argentū cum lapidibus huiusmodi permutauerit, uidelicet uasa aurea argenteaq; calata, quæ causa splendidioris apparatus secum tulerat.

De Mecha

De Mecha ubi est arca Mahumetis, & de monte Sinai, &
 mari rubro, Cap. LV I.

NAues quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem sinum prægrandem trañciunt, quem Lusitani superatis illius angustijs cymbis quibusdam, mare Erythræum, id est, rubrum trañciunt: dehinc terrestri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uisitur, quæ à littore maris rubri abest introrsus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id est Chayrum Nili contendunt, transeunt ad radices montis Sinai, & demum per siccam harenam, ubi turbo quandoq; adeo sæuit pulueris, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum sinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices prope Mauris adiacentes, cum quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticū, quod fert Creta, id est, Candia insula: ex Chairo tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quod nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Christiani albi eò iuere commercij causa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongosq; ut solent Germani: barba his erat promissa inter nares & os, ut Byzantijs mos est aulicis: cætera tonsi, barbasq; huiusmodi mastuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatedos ferreis loricedis, ac thoracibus, nostris non absimilibus: hastisq; quibusdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum nostris minora: postquam consueuere singulis biennijs semel eò contendere, classē non mediocrem trahentes, utputa nauium xx. aut xxv. Hæc gentem incolæ Calechut adhuc nesciūt, mercesq; præter linum quod deferunt candidum subtilissimumque, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hispanæ, exportant aromata: eos igitur ex Germania aduenisse minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut sint Tartari è Roscia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui speramus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui secum profectus est, nūc apud præfectū classis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Mastuchi

Medius

De cibatu regis Calechut, & eius populis,

CAPVT LVII.

AD dictam urbem Calechut Christianorum magnam uim tritici comportant Mauri suis nauigijs: una die uiuit homo pane ualoris trium quattrinorum, qui tertiam solidi partem complent: panem conficiunt absq; fermento, non habent clibanos, uerum sub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eumque faciunt in diem: oriza abundat, & bobus, uerum nostris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Assyrijs malis, eisq; dulcioribus, pomisq; omne genus cetrinis, alijsq; fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes, & passas, & propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abstinet: nam is mos

mos inoleuit apud eos, ut ipse rex, ac reliqui aulici & probi fere omnes nihil edant, quod mortem patiatur: nullo ergo animali uescuntur, hoc argumento, quod dominus noster Christus deus omnipotens tulit sententiam in Christiana historia, ut qui mortem intulerit, & ipse pereat, alludētes ad illa uerba: **Q**ui ferit gladio, gladio peribit, uiri potius stolidi quā simplices: at populus in promiscuum & carnibus ac piscibus uescuntur, soluti his curis: non tamen necant bona animalia, ut sunt boues, eosq; benedictos dictitant: & quū prætereunt, contingunt manibus, eosq; deosculantur, ut nostri simplices deosculantur sanctorum imagines, quum manum ad os referūt deosculando nō alia magis de causa, quā quia ea tetigit imaginem. **V**erus itaq; rex illorum lacte uiuit ac butyro, oriza quoq; & alijs compluribus: eundē ritum in cibatu aulici & summates obseruāt. **H**ic itaq; rex arroganti ac superbo fastu recumbit, palmarum succo pro uino utitur, ē uase argēteo bibit, ita tamen ut uas labra non contingat. **S**uspenso itaq; uase, instar crateris uinum demittit guttatim, & ori infundit. **P**isces ibi nostris haud sunt absimiles, regio frequens est piscatoribus: maiores equos nostris habēt, uerū Mauri eos nō magni faciūt.

De cognitione Christi quam habent, & de notitia pontificis Romani, Cap. LVIII.

Christiani qui urbem Calechur incolunt, equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiusmodi abundat: quæ ubi mansuescunt facillime, rex cum aliquo contendit, trahit secum innumeram peditum multitudinem: nonnulli uero elephantis uecti, regem concomitantur. **R**ex uero humeris hominum nobilium fertur: uiri pubetenus tantum uestiuntur, cætera usq; ad inguina nudi. **V**este utuntur cotonina, quoniam eo panno abundant plurimum: utuntur & pannis sericeis, & in primis illustriores: at alij alijs utuntur uestibus, prout patitur illorum census & opulentia. **A**t nobilium uirorum mulieres, etiam supra cincturam carnes uelant telis subtilioribus. **E**gregiæ uero fœminæ usque ad pubem tantum corpora tegunt. **M**auri autem more suo uestiri incedunt, cooperti ad talos usque. **A**best hæc ciuitas ab Vlisbona leucis milibus & octingentis: quæ ratione subducta, ut leucæ cuilibet dentur miliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet miliaria quindecim mille & ducenta: tantundem metiri oportet in regressu: quare si pensitatus quis consideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici possit, comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius quā decimo sexto mēse. **M**auri uero nautæ ad uteriores regiones duce Septentrione nauigant cum instrumentis quibusdam ligneis, quadrante uidelicet & astrolabio. **P**ilotæ. **A**dextris semper quum sinum Persicum trañciūt, referunt pilotæ illorū, id est, duces itineris, quod ad meridiē supersunt insulæ xi. mille illis inaccessæ, quas nō adeunt, quoniā nimium tendunt ad meridiem, adeo ut nō sit tutus accessus.

accessus. Forte fortuna hæ sunt, quas nuperrime rex Hispaniarum inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neque consuetudines: quoniam multum abest ipse ab Calechut, introrsus plurimum. Christum credunt natum ex uirgine Maria, neque peccasse unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuumque, ac Hierosolymis sepultum. Papam uero sciunt Romæ degere: alioquin sanctæ Romanę ecclesię notitiā haud habent aliam: norunt literas, & sua lingua scribunt.

De aromatibus, ubi nascantur.

CAP. LIX.

Ibi igitur sunt innumeri elephantorum dentes, ac cotonei, saccarique plurimum, & mea sententia quicquid est quo uita carere non possit, eo hæc regio exornatur ditaturque mirum in modum, crediturque uinum fore in precio, quando quidem eo libenter utuntur Indi Christiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiam eximie iusticia colitur quam alibi gentium: nam si quis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrocissime. Qui uero uectigalibus imponere uult, si deprehensus fuerit, totum perdit, mercesque ludit omnes. Inibi rursus inueniuntur unguenta ferè omne genus, ut sunt castoreum, ambra, storax, & id genus alia. Insula uero quæ mittit aromata, Zellum appellatur: ea est ultra Calechut urbem ad leucas ferè C. & LX. ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia insula introrsus continentem. Aiuu etiam circum urbem Calechut nasci piper & cinamum, uerum non ad perfectionem. Gariophylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimum, & aromata minutiora complura. Zinziber in mediterraneis oritur electissimum. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinsecus à Mauris. Post hæc intellexi melius à nonnullis, ipsum tantum à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uersus meridiem ab Indis Christianis, eisdemque albis ut nos, in littore maris æque ac in mediterraneis. Is est tritici ferax plurimi, fructuum & carniū, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uisitur Calechut, obducta est arenis, habet humum ieiunam: & præsertim tritici & id genus est impatiens. Ibi etiā duo uenti solum flant in æstate, uidelicet Subsolanus, & hyeme Fauonius, siue Zephyrus: rerum omnium sunt elegantissimi pictores, urbs muro ambitur nullo, uerū domos continenter & in ordine positas, uicosque maurico more habet. Eadem insula quæ fert cinamum, mittit & gemmas absolutissimas.

Portus aromatum Soldani.

CAP. LX.

Quo ad res Indas inuentas ab istis quibusdam meis literis reddidi uos certiores sigillatim: post uero superuenit pilotes ille, quæ ui ceperant. Is uisus nobis est ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terrestri itinere: iuuenis admodum Indiā adiuu, nunc in urbe Calechut uxorem habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum classe, & de eius regione mira referebat:

f de diuitijs

de diuitijs præsertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex insula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uisitur, parumq; abest à continente: oram Mauri tenent piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet illarum decem tribuum, quæ ex Aegypto traiecerunt in Arabiam, superato mari Erythræo. Affirmant etiam innumeros esse idolorum cultores, gentiles uocant & Christianos propè nullos. Verum falluntur plerimi, qui arbitrantur ob id Christianos esse complures, quod uidelicet ecclesiæ uisuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen sunt idolorum, quod profecto magis quadrat rationi: nam absconum esset dicere, quod ibi Christi nomen colatur absque diuino cultu, & præsertim à Christianis. Igitur ibi nec sacerdotes cernuntur, nec fiunt sacrificia quæpiam. asseuerant itaque nullos esse inibi Christianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui distant raurum in modum ab urbe Calechut, quum citra mare Erythræum existat, non longe à rege Melindarum, in Aphrica introrsus multum uersus Nigritas, prope Guineã. Is presbyter alibi Soldano confinis est, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uastissima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaque presbyter Ioannes habet sacerdotes qui diuina exequentur, ut nostri Euangelia colunt & obseruant, necnon alia ecclesiæ mandata ut reliqui Christiani haud contemnunt, parumq; in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus autem in mari Erythræo portum habet, & ex Alexandria Aegypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta: tantum abest ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiam ab dicta urbe uisitur quædam insula distans à continente leuca una, ubi innumeri piscatores uisuntur, qui margaritas multiplices piscantur. Ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suauis: uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus ac dolijs, sed solis nauibus hauriunt aquam: armenta, quum naues rediere, ilico currunt ad mare, ut aqua dulci satientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc insula est citra Calechut itinere leucarum sexaginta, & colitur ab gentilibus, id est idololatriis. Vaccas & boues eximie colunt, utpote benedicta animalia, adeo ut si quis læserit quodpiam illorum, is protinus morte pœnas luat, nō aliter quàm pro furto. In cibatu igit animalia huiusmodi nō habent. De insula uero Taprobane, de qua satis ac super scripsi, alia nō habemus, nisi quod credimus ipsam innatare uastissimo pelago, & abesse plurimū à continente.

De instrumentis nauigandi, & quāti merces inibi uendant. **CAP. LXI.**
IN urbe Calechut est templum, quod ingredi nefas est. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurij ante meridiem: nam si quis ante id horæ ingressus fuerit, mox moritur ob dæmonum conspectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conspiciuntur. Addebat etiā Iudæus qui captus fuerat, diem

rat, diem esse quendam in anno, quo in dicto templo suapte natura lampades quæpiam accenduntur, & rem monstrificam ac portentosam efficiunt. Inibi nauigant absq; pyxide, sed solo quadrante ligneo; quæ res uisa est difficilis admodum, & in primis quû cœlum inumbratur nubibus, adeo ut stellæ uideri non possint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iactant adhuc ignoramus: temones nauium alligant funibus, & longitudine excedunt nauium transtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regionis sunt corallia, & æra fabrefacta in uasa, ut in cacabos & sartagine, uel athena, & id genus plura, necnon in laminas. Conspicilia magni penduntur plurimû, adeo ut alicubi gentium par unum conspici liorum precio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in precio telæ rudiores, uinû & oleum: panni ex auro ferè nulli, & alij panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugallia. CAP. LXII.

Hic noster rex Portugallia in his rebus animi est nō quidem mediocris, uerū eximij: argumento est classis quā parat in expeditionē Indicā, nā in præsens naues quatuor expediuntur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquā munitæ, ut mense Ianuarij præsto adsint ingentissimis refertæ mercimonijs: incip̃ eis armamenta omne genus, ut si forte fortuna rex Calechut renuat oblatam conditionem, & nostræ gentis contubernia spernat, discat ui dare aliquando, quod amicè potuisset. Hæret igitur animo illi, ut quum opus fuerit, sua classe naues futes ac nullius pensi regis Calechut profliget. quod si pro arbitrato succedet: quoniam uix referre possum, quā parui sint momenti, & uirium nullarum orientalium meridionaliumq; nauigia, ubi nostris collata fuerint, inter cætera sulcare maria nequeunt, nisi uentum habeāt in puppi: uerum ibi nauium propè infinitus numerus uisitur: & ultro citroq; commeant, ferentes aromata ferè omnium generū. Potissima animalia eius regionis sunt elephanti: his bella conficiunt: turres quasdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorū, qui de turribus huiusmodi præliantur: moderatorem habent, qui turrata animalia regit, ut commemorat Plinius. Eis reges se suaq; tutantur: alij in exercitu ad bella ducunt elephantorū M. D. C. alij M. D. CCC. alij minus, prout sumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onustæ, id sit ui elephantorū: currunt effusissime: & licet uix sit dicto fides, fabulæq; censeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quamuis ibi sit copia elephantorū, eos tamen uendi precio ingēti, si alias res spectaueris. Præfectus classis nostræ, nec alij lapides preciosos tulere: quare nobis persuademus haud difficulter, lapides huiusmodi inibi haudquaquā reperiri, sed e longiore regione conuehi, sitq; propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides preciosos, storax, castoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiusmodi comperti habebi-

mus, mox uobis colliquescet. Hic rex noster harum regionū iam titulū gerit, uidelicet, Rex Portugallia & Algarbiorū citra & ultra mare in Africa, & Guā neq̃ dominus: & per nautas suos cū Arabib. Persis & Indis cōmercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto classis regium trophæum.

CAPVT

LXIII.

ANno M. D. rex Portugallia serenissimus classem nauium duodecim in Indiam expedit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcum: & hanc classem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligentissime, tantumq̃ annonæ naues comportarunt, ut uictui mensium decem & octo abunde sufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt cōmerciū gratia in eam regionē, ubi locus est dictus Zaphal, secus iter quo itur Calechut. Itaq̃ naues decem prædictæ eas merces domo secum attulere, quas crederent Indis & Persis haud fore ingratas. Ergo octaua mēsis Martij anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugallia concessit ad locum quendam ad secundum urbis lapidem, cui nomen est Sanctæ Mariæ de Ballera, non alia de causa, nisi ut daret præfecto classis nostræ regium trophæum. Hæc itaq̃ classis soluit illinc die Lunæ nono Martij, cœlo sereno, ac felicibus auspicijs. Igitur die XIII. dicta classis superauit insulas Canarias. Item die XXII. præteriiuit Capitis uiridis insulam. Item die XXIII. quædam nauis digressa est ab alijs, & quò concesserit, adhuc nobis est incognitum: nam nusquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus.

CAP. LXIII.

Vigesimaquarta Aprilis, die Mercurij, in octaua Paschæ, dicta classis uidit continentem quendam: ob quam rem gauisi sunt plurimum: propterea misere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi esse arborum uim maximā, & gentem quandam littus obseruantem. Iactis itaq̃ ancoris, rursus cymbam mittunt, quæ diligentius scrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem esse eius coloris, qui medius est inter album & nigrum, eosq̃ uiros habere habilissima corpora, ac capillum promissum, & nudos esse, sicuti exeunt ab utero matris, omniq̃ uerecundia carere, & eorū singulos arcus ferre cum sagittis, utpote qui littori fluminis custodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta classe, qui eorum linguam calleret. His ergo conspectis cymba rediit ad classem: & dum nox humida cœlo præcipitat, surrexit atrox tempestas, quæ plerunq̃ noctu sæuit: mane uero sequenti sublati ancoris, adhuc undabūdo mari ac sæuiente, percurrimus tamen littus quasi ad Aquilonē, flante Euro, ut si forte fortuna nacti fuissetus portum aliquē, ubi tutius classis conquiesceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti sumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è nostris

nostris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectū classis duxere, ut intelligerent quamnam gens esset: quoniam idiomā illorū nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec signis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus classis prædictos Ananinos penes se nocte una habuit: & ubi uidit nullū esse cū eis humanæ uocis commercium, eos dimisit indutos tunica interiori, & ueste alia birretoque: quod eis summe placuit, nam nudi incedebāt: propterea omne genus uestis admirabant, utpote rē hactenus non uisam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibusdam alijs moribus.

CAP. LXV.

E Adie quæ erat octaua post festum Paschæ, id est uigesima sexta Aprilis, præfectus classis nostræ decreuit Missam audire: propterea iussit præparari tentoriū, sub quo diuina officia celebrarent: & post Missarū solennia omnes dictæ classis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudijs & saltationibus insistebāt, quicque cornu intonuerunt, dum diuina celebrarentur: & mox peractis Missis unusquisque dilapsus est in suam nauim. Incolæ uero regionis illius desiliebant in mare, immergebanturque usque ad ulnas canendo, gestiendo, multaque alia lætitiā præ se ferentia agendo. Post hæc præfectus classis quum pransus esset, signū dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaque egressi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnam uoluptatē sumentes ex illorum saltationibus & tripudijs: & demum cœperunt exercere inuicem commercia: nam incolæ pro panno, papyro, & alijs minimis, arcus & sagittas dabāt: & tandem in his permutationibus mercium totam diem consumpsere: & inibi inuenere flumen ad potandum suauissimū: & quū aduersperauisset, rediere ad suas naues omnes. At sequenti die præfectus classis decreuit aqua & lignis rursus nauem communiare. Igitur illius iussu nautæ omnes aquatū & lignatum profecti sunt, adiuantibus illis populis: nam cateruatim confluiebant, ut nobis essent auxilio. Quere etiam è nostris complusculi, ut illorū domos & habitacula uiderent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarūt suas merces cum psitacis & radice quadam, quæ dicitur igname, qua panis illorū conficit, eoque ^{igname} utuntur Arabes: nam nostri pro his rebus dederunt supradictas merces: & ibi sex dies permutando nostra cum suis triuimus. Quo ad mores illorū, non ab re fuerit pauca commemorare. Sunt igitur, ut supra meminimus, coloris qui est inter nigrū & album, pardum appellant: nudi semper incedunt, nullus est eis pudor, neque uerecundia: capillum promittunt: barbā uero & oculorū palpebras uellunt, & inibi depingūt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & celesti, necnon rubeo: & ferunt labrū oris inferius perforatū, & in foramine huiusmodi ponunt ossa instar clauis: alij autē lapillos ferūt eiusdem coloris, adeo ut uideatur totum labrum gemmatū. Itidem mulieres agunt, suntque sine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos

habent ligneas, quas folijs & ramis arborum cooperiūt, suffulciuntq̃ eas in numeris columnis: & in medio earum ad parietē collocant rete bombicinum appensum in quo homo inuoluitur: & rursus rete aliud, quoad continenter plura in ordine disponant, interq̃ ea rogos accendunt, efficiuntq̃ ut in cœnacula uaria cubicula & retia parietum uicem suppleant: nam retibus discretata sunt eorum habitacula.

De psitacis inibi repertis.

CAP. LXVI.

Igitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitorum, præsertim psitacorum multijugi coloris, tantæq̃ proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E pennis uero auium pileos & birreta conficiūt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquisq̃ irrigua admodum: miliū fert, & ignamē herbam, unde panis illorum conficitur: necnon gosis mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio est uastissima: & an sit insula uel continens, nondum satis liquet: uerum nos inclinauimus in eam sententiam, ut sit continens, ob immensam uastitatem. Cœli est saluberrimi, & incolæ retia habent ferè innumera: quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando: nam piscantur pisces quasi omne genus. Inter cæteros pisces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium nō quidem mediocri crassitudine excedit: & rursus idem longitudine duo dolia superat, & formæ est obrotundæ: caput habet ut sus, uerum oculos paruos, dentibus caret, sed aures longitudine & latitudine brachij mensuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina: cauda illi est oblonga, eademq̃ lata supra brachij mensuram: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere suis cutem: corium densum supra digiti mensuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus classis decreuit de his rebus regem reddere certiore, & in ea regione uiros duos, iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his complures secum trahebat. Itaq̃ ilico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniam, quæ regem harum rerum certiore facerent: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales casus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quod narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Lusitanis. Hoc facto mox mittit quosdam, qui in litore crucem eminentissimam figant, ceu nostræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfeci, morti addictos deseruit: qui ubi uidere se destitutos omni Christianorum auxilio, flebant mœstissime. At incolæ regionis illius eos solabantur, miserati eorum conditionem.

De ingenti tempestate, qua naues quatuor submersæ sunt.

CAPVT

LXVII.

Igitur sequenti die, secunda erat Maij, anni eiusdem, explicuimus uela, iter dirigētes uersus caput Bonæ spei: & id maris iter leucas ferè habet m.c.c. id est,

id est, miliaria quatuor mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigantibus cometa quidam apparuit Arabiam uersus, cuius radij promittebantur plurimum; sicque cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctuque; & tandem die dominica, uigesima quarta mensis Maij, dum iter nostrum prosequimur, & classis omnis felicibus uentis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiam quam praecesserat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuasit nautas, egitque ut naues propere omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersitque; nec ultra earum quampiam uidimus: adeo enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuimus; quippe qui parum & nos aberamus a morte. At naues septem quae supererant, uentum in puppi accipientes, dei clementiae haud diffidentes nauigabamus. Dum itaque priore tempestate perterriti moestissimum iter prosequeremur, ecce atrocior procella coepit mare interturbare, & effecit ut plus solito saeuiret: adeoque iactabamur fluctibus, ut uideremur caelum conscendere, dum fluctus nos in superiora impellebat; quum uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tanta erat inundatio aquarum. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes disugimur: eoque discriminis perueneramus, ut altera alteram conspiciere non posset: nam nauis quae classis praefectum uehebat, id est praetoria, cum duabus alijs iter alio cepit: quod tamen pergeret non satis sciens. Alia uero nauis, quae regis nomen obtinebat, alio profecta est, comitantibus duabus alijs. At ea quae sola supererat, infeliciores ceteris, errabunda per se mare sulcabat. Sic itaque alto iactati per dies xx. hanc maris saeuitiam perpassi sumus.

De Zaphala auri mina.

CAP. LXVIII.

TAndem sextodecimo Iulij fauentibus superis Arabiae littora conspeximus, & illud nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cepimus ex eis complures: nec tamen quisque nostrum continentem applicuit: solum enim littori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublati ancoris, & secus littus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, quum hominibus, tum etiam multijugis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala; & ibi erant duae insulae, ubi naues duae Maurorum commorabantur commercij causa: haec enim aurum uehebant ad regnum Melindae: quae quidem naues ubi nostram classem conspexere, mox effulissime fuga sibi consulere terram petentes: & aurum quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At praefectus noster ubi haec uidit, in eos uela fecit, cepitque naues huiusmodi, in quibus parum adhuc supererat auri. Captos igitur compellare coepit & percunctari, quanam gens foret undeue ueniret, & quod pergeret. At dux Maurorum, Mauri, inquit, sumus, regi Melindae necessitudine arctissima coniuncti, ex

f 4 insula

insula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxore ducebam mecum: & dum classem uestram conspeximus formidantes, terram appellere festinantius uoluimus, ea maris obruta est fluctibus: idem casus nato obtigit meo. Tum nostræ classis dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinē esse, ægre tulit eorum iacturam, solariq; cœpit eos, honorifice admodum ipsos excipiens ipa memoriā tanti regis, cum quo nobiscum maxima amicitia intercedit, & in primis cum nostro rege. Iussit itaq; ut illorum naues reponerent: & si quid auri sublatum fuerat, id totum mox restitueretur. Tunc Maurorum præfectus percunctatus est nostrum ducem, an fascinatorē haberent quempiam, qui incantationibus pessundatum aurum extrahere posset. Cui noster dux inquit: Nos Christum deum colimus, qui arte nobis has fascinationes exercere prohibet: propterea ab re huiusmodi temperamus. Rursus ab eo noster præfectus querit, ubi sit dicta Zaphala, quam ipsi adhuc nesciebant, uerum fama eius adducti ad nauigabant. Tum Maurus ait: Zaphala est insula quæ aurum fert, ea parer regi Mauro, qui insulam incolit Choloam nomine dictam, nec à uobis abest in eodem itinere quod tenetis, sed iam eam præteriuistis nonnihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit, signum dedit ut uela daremus uētis, à nostro itinere haudquaquam declinantes. Tandem xx. Iulij applicuimus insulam quandam ditionis regis Zaphal, nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens: uerum ibi uisuntur diuites complusculi, qui inibi commercia exercent. Eo igitur ubi deuentum est, corpora curabamus, ducemq; itineris accepimus, pilotum appellant, qui nos Achiloam duceret, ea est insula, ubi portus est perquam opportunus, non longe à continente. Igitur hinc soluimus Achiloam uersus, littori semper adherentes, ubi innumeras conspeximus insulas eximie cultas, ac ditionis eiusdem regis: & tandem Achiloam peruenimus xxvi. mensis eiusdem, eoq; simul naues sex deuenērunt uario itinere: at septima nusquam comparuit. Hæc itaq; insula parua est admodum, & continenti propè coniuncta: regio est aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more Hispanico, & ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro, argento, ambra, castoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo, nec non serico perquam eleganti: uiri sunt nigerriimi.

De congressu regis & præfecti.

CAP. LXIX.

Habito itaq; saluo conductu, quo impune cum rege colloqui posset per internuncium, primo cœpit regem adire. Misso igitur Alphonso Furtado, qui uicē legati supplebat, comitatus sex uel septem uiris, elegantissime, ut asolet, indutis, his uerbis alloquitur regem: Classem esse regis Portugalliæ, quæ eò accesserit solius commercij gratia, ferreque complura mercimonia, quæ forte regi erunt haud ingrata: cupere propterea præfectum classis regem coram uidere, uerum ex mandato regis Portugalliæ non posse impune terram appellere, nec nisi in cymba regem adire posse: hunc esse ducem classium more uetustissimum, ne correpto principe mox ruerent omnes qui de eo pendent. Ad hæc rex respondit se descensurum perquam

perquā libenter ad mutua colloquia, seque uicissim cupere præfectū uidere tantæ classis. Igitur sequenti die cōuenere rex & præfectus, uecti cymbis uarijs: nam nostri tormenta expediuere, gentemque omnem cum signiferis, buccinatoribus ac tibicinibus, & choraulis: at rex almadias exornat suo more, tibijs & cantu exultans: cohors nobiliū regem cōcomitatur suum. Igitur præcedentibus fecialibus colloquuti sunt. Tunc nostri tormenta ferè omne genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum contremisceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac suos adeo perterrefecit, ut stupidi penè hæserint omnes, his nunquam assueti. Postquam mutuo colloquio uterque potius est, ad sua quisque rediit. Sequenti itaque die rursus præfectus Alphonsus emisit, qui cum rege nauaret operā de mercimonijs permutandis aliquando: uerū longe aliter rex uisus est sentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excusabat, & in primis ipsum merciū nostrarum non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaque infecta Alphonsus rediit ad classem: inibi tamen ad tres uel quatuor dies cōmorati, nihil consequuti sumus. Interea temporis rex metuens ne genti suæ uim inferremus, aliquam insulam peditibus complusculis cōmuniuit. Hoc uiso præfectus noster illinc soluit, & uela dedimus uentis uersus regnū Melindæ: & inter nauigandum longe à littore multiplices conspeximus insulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Monbaza regis Mauri, suntque hæc Arabiæ littora ab Mauris culta. In insula uero introrsus aiunt esse Christianos, qui, ut dicunt, magna bella conficiunt: id tamen nobis fuit incompertū.

De muneribus regis Portugalliæ missis ad regem Melindæ.

CAPVT LXX.

Igitur die secunda Augusti mensis eiusdem deuenimus ad regnū Melindæ, & ibi tres naues regni Gambrae ancoras iecerant: nam quælibet earū capax erat amphorarū ducentarū: hæ enim mira arte sunt compactæ, absque ferro uidelicet: sed ferrumine nescio quo, thure admixto: arcem non habent in prora, sed in puppi tantū, castellum uulgo appellant: redibant naues huiusmodi ab Indica prouincia. Eo ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat, arietes complusculi, gallinæ propè innumeræ, anseres plurimi, & mæla Assyria ferè omne genus, quæ quidem suauitate mira omnia alia præcellunt: argumēto quod egris, protinus eis gustatis, plurimū conferunt. Vbi itaque terrā appulimus, præfectus classis iussit de more ut tormenta exonerarent: duosque negotiatores emisit, quorū alter idioma Arabicū callebat, eisque mandat ut regē ex se adeant, illique renunciēt classem huiusmodi aduenisse: ut ipsum nomine regis Portugalliæ uisat, & donet munere non ingrato: præfectūque ad ipsum literas habere sui regis: quæ omnia libens audiuit, supra quàm referre queat: & eum qui linguā Arabicā nouerat, apud se ea nocte habuit. Quū uero illuxisset, Mauros duos uiros haud inhonoros ad classem misit, qui Arabico sermone præfectum alloquerentur his uerbis:

Gratum

Gratum uidelicet habuisse eius aduentum, rogareque propterea ut si alicuius
 egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac suis, crederetque esse in re
 gno Portugalliae; quandoquidem erant sua omnia cum rege Portugalliae cō
 munia, ob amicitiam quæ iam pridem inter eos intercessit. Præfectus uero
 his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera
 huiusmodi, uidelicet ephippias quasdam exornatissimas, par unum fron
 talium equorum, stapedes & calcaria argentea, pectoraleque equi unius: & ha
 bito super hac re consilio, uisum est cunctis ut munus regi offerret Arascho
 rea negociatorum primus. Hunc comitati sunt complures ex nobilioribus clas
 sis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaque ubi hæc audiuit, illustriores quos
 dam præmisit, qui occurrerent negociatori. Regia principis portui adiacet: &
 priusquam appropinquarent ædibus regijs, obuierunt mulieres quasdam pa
 tinas igne plenas ferentes: quibus iniecerant odores ferè omne genus, adeo
 ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excer
 pti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in sede regia sedebat, satrapis cō
 plusculis Mauris astantibus. Qui quum primum munera uidit, gaudius est
 plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte subscriptæ erant chara
 ctere Arabico, ab altera uero Lusitano; quibus perlectis coepit cum suis Maur
 ris lætari & gestire; & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnacu
 lo, reddentes gratias deo, quod eius permissu cum tanto rege, ut est Portu
 galliæ dominus, inissent foedus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus,
 negociatorem rogauit plurimum, ut tantisper apud se ageret, donec clas
 sis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat secum de re
 bus Lusitanis commentari. Et Araschorea respondit, id sibi haudquaquam lice
 re præfecto inconsulto. Tum rex illico sororium cum annulo suo ad præfectum
 classis mittit, qui ab eo impetret, ut Araschorea regi morem in petitis gerat,
 simulque hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque
 mox dux classis est obsecutus. Hoc accepto rex iussit domum pro Araschorea
 magnificentissime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant necessa
 ria, ea uidelicet quæ regio meliora ferebat, ut sunt arietes, gallinæ, oriza, lac
 butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non mi
 sit, quoniam eo haud utuntur. Ita que triduo apud regem fuit Araschorea: &
 id tempus ferè omne consumptum est in colloquijs & commentationibus re
 rum Portugallensium; nam res de rege Portugalliae adeo libenter audiebat,
 ut uix discedere quiret ab his colloquijs. Petijt etiam perquam auide, ut ipse
 ac dux classis mutuo frui possent colloquio. Cui Araschorea inquit: Rex fere
 nissime, scito duci nostro minime unquam licere terram appellere, ne classem dese
 rat: tu uero, si tibi cordi hæsit uirum compellare, id non consequeris, nisi cym
 ba uestus, perinde ut mare non deferat: quoniam hoc est nostri regis edictum.
 Itidem fecit Achiloæ rex, ubi sibi complacitum fuit conuenire ducem. Subre
 cusabat

cusabat rex, quippe qui quum esset tanti, ad minorem ire dedignabatur: tandem persuasus Araschoreæ uerbis consensit: tunc Araschorea certiore præfectum classis de gestis apud regē fecit: quibus acceptis, dux classis cymbas paruas exornari iussit, prouiso prius ne classis iret in diuersa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur: primo strata erat cocco & purpura, & alijs aulaeis inumbrata, necnon uiris strenuis, eisdemq; armatis communita. At rex & suas cymbas, almadias uocant, suo ritu exornat: iussit etiam equū sibi sterni more Lusitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret, nescientibus eis nostrum morem: nostri ergo equum huiusmodi strauerunt. Strato itaq; equo rex scalas descendebat: quibus descensis, mox affuerunt regni illustriores, qui inibi regem præstolabantur, arietem habentes: quē ubi rex descendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus subigunt, mox ab rege equite cōculcandum: & is mos eis pro ceremonijs & fascinationibus priusquam rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem persequebantur. Hunc morem etiam seruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amiceq; ut sunt collocuti, in sua quisque loca dilapsus est: non prius tamen ualedixit regi præfectus, quā ab eo impetrauerat ducem itineris, hoc est pilotum, qui iter ad Calechut optime sciret. Vbi itaque rex domū rediit, ducem rursus donat munere multiplici, id est, edulijs scē omne genus, promissumq; mittit pilotum. Is erat ex nauī Chombaia, probe sciens itinera. Dux uero noster inibi duos addictos morti ob scelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimisit: alterum uero nauem Chombaia, de qua pilotum susceperat, sequi uoluit. Itaq; sequenti die, quæ erat septima Augusti, iter cepimus uersus Calechut, incipientes sinum magnū trajcere, qui non longe abest à mari Persico,

NAVIGATIONIS FACTÆ EX

VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Persico, necnon de insula Angradida.

CAPVT XXXI.

DE M itaq; regnum Melindæ deseruimus, à latere urbs insignis est relicta, eam Mauri incolunt: diues est & pulchra, admodū: & paulo supra uisitur magna insula, in q; ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum superiore contendit. Ad insulam itur ponte, cui nomen est Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt angustia maris

Rubri, quæ latitudine patet leuæ & dimidia. Ibi est Mecha, id est arca Ma. Mecha humetis, & diuæ Catharinæ mausoleū, sitū in monte qui dicitur Sinai. Inde exportant aromata quasi omniū generū, lapidesq; preciosi deferunt in Babylo. niā Nili, cui nomen est Cayro. Hæc aduehunt dorso dromedariorū, q sunt cameli

cameli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu. Superato angustiarum ostio, mox mare Persicum uisitur, & in eo prouinciæ complusculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrum & Persicum sunt duo sinus, quos oceanus meridionalis, siue Indicus facit. Igitur in sinu Persico est insula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ sunt margaritæ: & in ostio huius maris Persici est insula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia insula Gulphal. Ex ea itaque insula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uenduntque precio immo dico. In hac regione fiunt commercia propè innumera. Superato itaque sinu Persico, mox sese offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitate ac delicijs omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouincijs in ea tritici, siliginis, orizæ, saccari plurimum; Panchæa à Latinis dicitur, unde Virg.

Totaque thuriferis Panchæa pinguis harenis.
 Hæc itaque thura mittit per totum orbem, sericum etiam & xylon, multosque equos & elephantos. Rex seruit idolis, & nuperrime in regnum inauguratus est, persuadentibus Mauris, qui ibi sunt frequentes, idolaque colunt ferè omnes, interque eos mercatores complusculi sunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auspicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uisuntur prouinciæ, & Maurorum regna idola colentium. Tandem XXII. Augusti applicuimus ad eam prouinciã quæ India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eaque cognita, iter nostrum prosequeremur, donec deuenimus ad quandam parua insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur in eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliàs culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente miliaribus duobus abest. Illac transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: cogunturque ea transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaque eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terram descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimusque ibi per dies ferè XV. Interea obseruabamus, an almadia Mechæ aduenterent: quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dum igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaque populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluraque referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit: & in ea insula uisebatur parua admodum classis, ubi complusculis diebus immorati diuinis insistebamus, id est, solennijs missarum: & unusquisque nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negotiatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, lignisque & aqua rursus comuni, frustra expectantes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abest ab hac insula leucis LXX.

Quomodo

Quomodo dux classis profectus est ad regē Calechut. CAP. LXXII.

ITaq; die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat, quidam mercator de Gufurate locupletissimus, ac nonnulli urbis primores, qui nostram adeuntes classem, prætoriā nauim ingressi sunt, his uerbis ducem consalutantes: Regi placere plurimum quod incolumes aduentauerint, quodq; nihil illi gratius obuenire posset, quàm quod uidentur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentaq; exonerari iussimus: quæ res adeo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præter deorum. Quum itaq; aduersperauisset, dedimus membra quidē: quum uero illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum adduxerat ex Vlisbona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi, quomnes probe nouerant idioma Lusitanorum, uerum erant adhuc gentiles, id est idololatræ, piscatoresq;. Hos itaq; eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi consalutauerint eum, securitatē adeundi regis impetrent: saluū conductum appellant. Adiuit itaq; regem Maurus, composq; uoti factus mittit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere, ob id quod essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequentibus. Salui conductus tenor is erat, ut liceret impune cuiquam in terram descendere. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem, interprete comite, qui Arabicam linguam optime callebat, quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant, classem esse regis Portugalliæ, & eo solum aduenisse, ut cum eo commercia exerceant, ineantq; fœdus & amicitia non uulgarem: regem propterea alloqui coram id fieri non posse ex sui principis præscripto, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset, & hi erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ualitudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat: adiiciens ad hæc, se alios daturum, qui maris sæuitiam tolerantius perpeti possent: admirabaturq; plurimum de proposita conditione. Et in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit: tandem decreuit conditionē haud aspernari: cuius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebatq; comorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere, secumq; adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos & adornatos: habebat etiam secum aulicos, & alios complures, qui illi more regio inferuient: uasaq; cælata compluscula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præfecto classis, cui iussit ut obsides perquam honorificentissime exciperet, ha-

beret; in delitijs, donec ipse rediret. **P**ostero die rex uenit ad littus, ubi erat quædam domus mari ferè adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaque misit quinque uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic cõmorarentur, donec præfectus classis rediret. **I**uere igitur ad classem seniores urbis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnon tibicines & chorales, satellitesque complusculos, enses & clypeos ferentes. **H**is uisis dux classis uectus cymba naui egreditur sua, & ad littus contendit. **V**bi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suamque suppellectilem præmiserat, ut mos est principibus. **D**iu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. **D**um sic contenditur, Araschorea it ad eos, hortaturque ut perfidiæ suspicionem omnem exuant, eò uenisse nõ ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereantur. **T**andem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. **A**t præfecto iam terræ appulso it obuiam nobilium decentissima cohors, ipsumque honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis **C**alechut. **C**AP. LXXIII.

Igitur rex **C**alechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar sacelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoque imagines sanctorum collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. **T**hronum panno sericeo inumbrauerat, qui purpuram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circumduxerat bombicinum pannum candidissimum, eundemque subtilissimum, quem auro exornauerant: in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat. **P**erforatas habebat aures, inque eis adamantes & sapphyri unionesque duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramidis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. **I**n brachijs uero armillas aureas, à cubito usque ad manum, distinctas lapidibus preciosis innumeris, eisdemque incredibilis ualoris. **C**rua uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis preciosus splendore incomparabili. **C**ondalia etiam in digitis manuum, hoc est annulos omnifariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. **I**nter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. **B**alteumque habebat aureum, gemmis innumeris distinctum, adeo ut estimationem omnem excederet. **A** latere uero regiam sedem argenteam, quæ bases & bracteas aureas habebat, easdem gemmis multijugis uariatas. **I**n sua regia conspeximus currum quendam, id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu decoratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ædes. **I**d genus uehiculi

hiculi trahunt uiri duo. **H**unc exornabant quindecim uel uiginti buccinae argenteae, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides preciosi, easque mira uarietate distinguentes. **H**is adiungebantur uasa quatuor argentea, trullaque aurea, & ex aurichalco magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: quae res erat superuacanea, uerum arrogantiam praese ferebat, & celsitudinem principatus. **H**uic genitor eius astant, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex stantes, omni splendoris apparatu condecorati. **P**ost eos paulo longius stabant innumeri optimates ac principes regulique, diuites & ipsi quammaxime onusti. **I**taque praefectus classis hanc uidens, ad regem ibat manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. **C**ontinuit se igitur praefectus noster: cui mox sedes allata est, ut sedendo regem alloqueretur: quod non mediocris honoris est specimen. **C**œpit igitur alloqui regem praefectus, promens quae iusserat Portugalliae rex: & illico literas protulit: quae lectae fuere regi: nam caractere Arabico exaratae erant. **H**is peractis praefectus ad classem nuncios misit qui munera regi ferrent, quae in sequentibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem **C**alechut. **C**AP. **LXXIIII.**

Primo uas aureum caelatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idemque inauratum coopertumque cooperculo argenteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. **I**tem puluinos quatuor pergrandes, uidelicet duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei coloris. **I**tem conopeum unum ex panno aureo cum lacinis distinctis auro ac serico coccineo, cumque eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alterum figuris insignitum, alterum uero arbusculis ac folijs uirentibus distinctum. **D**einde gutturnium argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratum, uti uasa superius descripta. **H**is susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est laetari plurimum. **P**ropterea hortatus est praefectum classis, ut diuerteret in eas aedes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat praefecto: quoniam uiri erant patritij clarique admodum, nec usque in illam horam cibi aliquid sumperant, aut potus: quandoquidem ipsi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, essentque usquequaque insomnes: addiditque si praefecto complacitum sit naues repetere suas, id pro arbitrato faceret, quoniam eosdem obsides in crastinum se daturum pollicebatur, ut rursus ipse redire ad regem posset,

expediturus commercia. **I**gitur dux noster classem reuisit, relicto interea **A**lphonso Fartado cum socijs septem uel octo, qui illi domi inseruirent. Dum itaq; littus deserit præfectus noster, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatissimo gradu contendit ad obsides, nunciâns præfectum recessisse. **Q**ui ubi hæc accepere, sese præcipites è nauibus in mare derunt: quod uidens **A**raschorea negociator præcipuus, ilico conscendit cymbam, & mox duos obsides cepit, cumq; eis tres uel quatuor uernas reliqui ueronatâdo euasere. **I**nterea præfectus classis superuenit, & eos obsides, quos nactus est, in inferiore parte nauis poni iussit, ne & ipsi in mare desilirent: deinde monuit regē de cōpertis, questus de gestis per obsides, reñciens causam huius rei in quendam regium amanuensē: addebatq; in carcerem trussisse obsides, ob id quod timerent suis: quia adhuc in terra apud regem agebant: & insuper suam supellectilem repetebat. **R**espondens se quamprimum dimissurū obsides, ubi sui dimitterentur. **I**uere igitur ad regē nostri legati, cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadijs: & tota nocte præfectus classis præstolatus est responsum. **P**ostero autem die rex ad littus accessit, stipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis nostri, quos cum suis permutaturi erant. **I**nterea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum nostris qui permutandi erant conscendunt ad classē. **U**bi igitur in conspectu fuere, propius accedere non audebant, hæsitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm suos redemissent: & inter spem & metum positi, totam diem frustra consumpsere, rursus ad littus redeūtes: & quum terram appulissent, nobis conspectis, probris & maledictis nostros incessibāt, identidem mortem ac suppliciū minitantes. **Q**uare nostri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis molestias transgere. **S**equenti tamen luce iterū rex mittit ad præfectū internuncios, nunciâns se ultro suos ad eū mittere inermes cum captiuis Christianis, exhortâs plurimū ut ipse remitteret obsides, quos penes se habebat. **M**ittit itaque dux noster cymbas suas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. **C**onuenere cymbæ utrinque, & supellex reddebatur nostris, quum senex impatiēs moræ sese in mare iecit. **T**unc nostri indignati plurimum, & senem capiunt, & alios in mare trudent. **P**ostridie dux compassus seni, qui famem triduo sustinuerat, eum ad regem misit rogans, ut & ipse remitteret adolescentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remisitq; omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadijs. **H**is uisis rex pudore uictus adolescentes ad præfectum mittit. **P**ost hæc triduo continuo nemine ultro citrôque comitante, sed omnibus domi sese continentibus, præfectus tandem decreuit regē rursus his aggredi uerbis: quod uidelicet commercia inter eos futura essent, si iterum obsides darentur. **Q**uum uero hærerent omnes, nec inuenirentur qui barbaris

barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, **F**ranciscus Chorea eques <sup>Franciscus
Chorea</sup> seipsum obtulit id munus obiturum, seque regem aditurum intrepide clara uoce professus est. **I**ta actum est, regem adiuit, ipsumque certiore fecit uenturum Arafchoream ad regem, de mutuis mercimonijs tractaturum: uerum id haudquaquam fieri posse, nisi rursus obsides dentur: **N**am petebat pro pignore mercatorem quendam locupletissimum, Gugeratum nomine. **T**um is mercator respondit, se mox missurum nepotes, quos habebat duos: quod regi admodum complacitum fuit. **I**taque sequenti die de his omnibus præfectus à Francisco certior est factus. **Q**uibus perceptis, Arafchorea se itineri accinxit, prius obsidibus in potestate habitis. **Q**uum ergo terram Arafchorea appulisset, & dies iam inclinaretur, uisum est ad classem redire, ut ibi noctem tutius agerent. **P**ostridie uero ad regem contendit Arafchorea, nauaturus de commercijs operam, quam Franciscus regi pollicitus fuerat. **H**uic igitur rex perquam commodas ædes dari iussit, quæ erant illius uiri locupletissimi, cuius superius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Arafchoream mores regionis sedulo doceret. **C**œpit itaque Arafchorea negociari, nec mercari poterat, nisi per interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, nisi Mauris medijs, qui <sup>Maurorum
perfidia</sup> suapte natura inuidi nobis aduersabantur, & iugiter imponebant: non tamen eorum impostura nos diutius latuit. **N**am id curauerant, ut dum negociabamur apud eos, nemo nostrum ad classem contenderet: si tamen in terram è nostris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, sed redeundi nulla dabatur copia. **Q**uod uidens dux classis, credidit fraudem subesse, & uentis uela facere iussit. **E**t quum rates iam altum tenerent, conspectæ à nostris, per internuncium, perceleri cymba uectum, reuocatæ sunt ad portum. **R**ebus igitur pacatis, Arafchorea commercia exercebat cum Barbaris: & adeo res conquievere, ut iam intrepide nostri negociari quirent. **I**s tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori opposuerat suos, eos repetebat, nos ferè infensus obseruans. **T**um rex alio accersito uiro Turca, protinus iubet ut nostra non incuriose curet, aliàsque paret ædes, ut mitius pacatiúsque nostras diuenderemus merces. **H**oc factò, indies melius nostra suum effectum sortiebantur: nam uendidimus multa, compluraque emimus: & inter nos uiguere spatio duorum mensium mirabilem in modum commercia. **R**ebus itaque nostris nundinatis, it ad regem Arafchorea, & gratias agit quas potest maximas. **I**n uicem rex multa pollicetur, hortaturque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps prosequantur intrepide: nec prius eos missos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit.

super qua re confecta sunt diplomata, hoc est, regiae literae, quae vicem supplebant priuilegij. Hæ enim ex ære erant ad ipsos: ad regem uero Lusitanum ex auro purissimo. Is est suus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari solent. Erecta etiam sunt de iussu regis trophæa regia supra domum, ut sic ædium indemnitati consultum foret. Contendit itaque ad classem Araschorea, & literas profert regias, ac obsides reddidit quamprimum, quibus confisi maxima securitate, altissimæque pace fruebamur: iam alter fidebat alteri, & de obsidibus nulla mentio fiebat. uidebamus enim domi agere, adeo amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena sulcans, quosdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello assuetus magis, præcijque non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis sunt relata ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in suam gratiam nauim huiusmodi corripere, mercesque inuitis mercatoribus interciperemus: quoniam præcium immodicum pro eo elephanto spononderat, nec tamen consequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ suæ poenas exigeremus. Quæ quum rex multis precibus denarrasset, præfectus illico respondit se regi morem gesturum: uerum intellexisse ratem memoratam esse omni armorum genere communitam, eamque uatissimam, ac coetu uirorum exornatam: capi propterea non posse sine hominum strage. Ideo petebat, ut sibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros misit ad classem nostram, qui rei nauandæ non præessent, sed interessent, & nostrarum uirum ac dexteritatis locuples facerent testimonium, uel si forte fortuna deditionem facere uoluissent, adducti eius persuasione. Igitur nostri celocem parant, tormentaque fere omne genus expediunt, nec supra septuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem consectabantur, nec tamen assequi poterant. Sequenti tamen die annexi plus solito, post longam ac celerem insectationem nauis comprehensa est. Hos prius amice hortati sunt, ut regi facerent deditionem. Qui ubi hæc audiuerunt, nos ueluti fabellam quampiam narrantes, sua freti multitudine, aspernati sunt: ferebat enim nauis homines supra tercentum. Qui pro responso sagittis nos impetere coeperunt, & supra quam referre queam contemnere. Tunc nostri arma expediunt tormentaque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiscente, mox sese dedidere. Huius rei condicte rex certior factus est, qui ad litus magna concomitante caterua profectus est, ut egregium facinus coram uideret.

deret : nam uix adduci poterat , ut crederet celocem nostram perquam mediocrem , tantam nauim profligare quiuisse : Nam , ut præfecimus , nauis erat duplo celoce maior , & uirorum in ea bellantium numerus multo frequentior : quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noster præfectus & nauim & elephantos dedit , omnibus lætā uictoriā nobis congratulantibus , & nostra nauis ilico classi reddita est.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT, ITEM DE eius incolis , qualem habeant uestitum ac incessum , deque eorum religione ac republica , qui rex & magistratus, item de mulierum monstrosa licentia , deque alijs mirandis ritibus , ex æquo & iniquo , honesto ac inhonesto permixtis.

CAPVT LXXV.

VRbs itaque Calechut uasta est admodum absque mœnibus : intus pluribus in locis uacat. Domus haud sunt contiguæ , inuicem distantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ sunt , interiores ædium partes sculptæ : pro imbrice palmis utuntur : illis tegunt suas ædes. Fores prægrandes habent , miròque artificio fabrefactas. Has muro incingunt , instar pomerij. Ibi uisuntur arbores innumeræ , stagna , & fontes complusculi : nam stagnis libenter immerguntur , lotionibus enixe gaudentes : Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uisuntur complures , quibus immersi gregarij ac proletarij , omnisque ignobilior uulgus , ter uel quater interdum lauantur. Rex idolorum latriæ est addictus , licet nonnulli crediderint eum Christianum fuisse , qui minus mores eius calluerunt : nam nos apud regem diuturniores fuimus , mercimonijs insistentes , quo facillime scire quiuimus , qui ritus eius forent. Regem appellant Ganfer , cuius aulici & contubernales omnes sunt Mauri , qui habilissima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus , reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulant pedibus , & aperto capite prodeunt , nisi eminentiore præcellant gradu : tunc enim birreto utuntur sericeo , hoc est , uelutato , eoque longiore , ut retulimus. Terebrant aures , inque eis margaritæ quæque preciosissimæ appenduntur. In brachijs aureas armillas gestant. Patricij denudatos enses & clypeos ferunt : at enses in cuspide latiores sunt quàm alibi. clypei sunt teretes, ijs non dissimiles , quibus apud nos pedites utuntur : peltas appellamus , eosque coloribus nigro & albo distinguunt. Gladiatores sunt , quàm qui maxime , in alio fere nullo exerciti. Hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore. Numerosiore oblectantur coniugio : quinque aut sex mulieres uni uiro nubunt : quos habent chariores, eos coniuges

comprimere uolunt, & id est beneuolentiæ argumentum apud eos maximum. Nullus est eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ illorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: quum annum octauum egerint, nudæ ipsæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incomparabiles circumferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine ferè omnes superant uiros: prehensant ut stuprent eas: quoniam uirginitas est eis pœna: nam nubere non possunt uirgines. Bis in die comedunt: pane & uino abstinent: carnibus, nec pisce uescuntur: in cibatu habent orizam, lac, butyrum, saccharum, & arborum fructus / prius cibum non capiunt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, nisi rursus lauentur: & is mos est eis pro ceremonijs, eum que mire obseruant. Viri & foeminæ per urbem incedunt elitantes folium quoddam, cui nomen est betelle / hoc igitur inficit ora & dentes colore subruffo: hoc more abstinent tantum obscuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt uestem in speciem mœstitiæ, temperant à folio huiusmodi, ut & dentes præ se ferant mœrorem, & subruffo colori succedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quamlibet illarum sacerdotes decem assiduò comitantur, easq; comprimunt, & id in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum regi dantes, quàm quod eius coniuges à sacerdotibus comprimantur: propterea eorum filij nusquam regno succedunt / sed ex sorore nepotes regnum capeffunt. In regia degunt innumera mulieres, utpote mille & quingentæ, aiuntq; id esse argumentum regis excellentiæ: nec aliud hæ mulieres agunt, quàm puluerulentam domum scopis uerrere, aquaue aspergere. quocunque rex eat sequuntur / domus aspergitur aqua mixta bouum excrementis: ædes regiæ tolluntur in altum, inq; eis fontes, quibus immerguntur quum corpora abluunt. Quum rex egreditur, carpêto uehitur, id est currus, quem bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum stipant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus complusculi. Patrii uero, & eminentiores suæ ditionis, omnes sequuntur, enses denudatos ac clypeos teretes gerentes. Sagittarij etiam ac uelites eum præcedunt, itinera explorantes: habet suos ædituos & admissionales: conopeo, id est tentorio tegitur / dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & principum: & ut aliquando finiam, nullus est in toto orbe apud suos honoratior: quippe qui instar numinis alicuius reuerentissime colitur / nam ad eum propius quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor passus: quum uero aliquid porrigunt, ac si stipē darent elephanto ab ipsis tremebundis, id ramo porrigit: quoniā regem tangere apud eos nefas ducitur. Quum eum alloquuntur, id agunt

*Betelle**Sacerdotum
licentia*

id agunt demissis capitibus, manu ori apposita: & nemo è patritijs regem adiret inermis, hoc est, sine ense & clypeo. Quum regem uenerantur, capita manibus tangunt, sicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magistratus, parui sunt census, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piscatores, qui si forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritijs, aut effu se fugiunt, aut si perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant scipione aliquo: patritiorum uero coniuges quum rex uitam cum morte commutat, ipsum comburunt ligno sandalio igni subiecto, uulgares uero & capite censu humanantur: barbam comunt, ratiocinatores sunt maximi, ac scribæ perceleres: scribunt in folijs palmarum stylo ferreo, absque colore uel incausto. Est & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Gusurantes appellantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi suapte natura idola colunt, Solem uidelicet & Lunam, uaccasque adorant: & si quis uel fortuito bucculam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihilq; eiusmodi uiri esitant quod mori possit: nec pane, nec uino utuntur: & si qui per imprudentiam carnes comederint, hi mox relegantur ut ostiatim uictum quæritent per orbem uniuersum errabundi, uel si claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus diuinationibusq; albedine incolas urbis Calechut superant: capillum exornant plurimum comuntq;: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut sceminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut nostri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, easdemq; pudicas: illorum mercimonia sunt panni & uniones.

DE NEGOCIATORIBVS ET ITINERE AD AROMATA, & Cayro portu Alexandria, qui dicitur Babylonia.

CAPVT LXXVI.

Sunt inibi & alij mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: idola colunt: eorum mercimonia sunt lapides omnifariam preciosi, uniones, omne genus aurum, & argentum, nigriores sunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac bouum caudas: fascinatores sunt maximi, adeo ut uisibiliter dæmones frequentius alloquantur: eorum coniuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus, summeq; Veneris appetentes. Ibi etiam sunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumeris ara. Ibi rursus Turcæ, Persæ, Assyrii ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: eximij sunt mercatores, iidem que locupletissimi, & omnium rerum quæ importantur in urbem Calechut emptores, earundemque uenditores. Nam eius urbis hæ sunt potiores, uidelicet lapides preciosi, ut sunt Berylli, Smaragdi, Chelidoni, Topasij, Sapphyri, Chrysolithi, & id genus plures, Castoreum, id est, muscum, thus, aloë, ac reubarbarum, porcellanæque, necnon

nec non gariophyllum, cinamomum, sandalium, lacha, myristica, nux mur-
scata appellatur, & mastix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero &
zinziber ibi nascuntur, myrobalanumq; & casia, hæc regio urbis Calechut
abunde mittit. Hi igitur Mauri sunt præpotentes, & regni illius tenent habe-
nas: nemo est qui illis post regem non pareat. In montibus uero non longe
ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus.
Naremegha Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet supra trecentas, fato functus
suo comburitur, & cum eo coniuges omnes, cæteri uero quum uitam exue-
rint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exor-
natæ illò cõtendunt, concomitantibus parentibus & cognatis omnibus, sub-
sequentibusque choraulis & tibicinibus, applausu immodico ad foueam ue-
niunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circumuehitur foueam ge-
stiens ac tripudijs insistens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad se-
se in ardentem foueam præcipitet. **Astant** etiam memorati affines, obseruan-
tes factum: quoniam quum sese præcipitem dederit mulier, mox inijciunt ol-
las olei & butyri supra corpus mulieris, ut hoc fomento altus ignis citius com-
burat coniugem. **Fert** etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis
Educatio- nis uis: domitos, ac belli artes edoctos, his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo
sunt cicures & mansueti facti, ut nihil eis desit ad humanitatē præter loque-
lam: nā imperata faciunt, & dominos cognoscūt suos, id enim nos ipsi cōspe-
ximus in urbe Calechut, ueramq; denarramus historiam: nam aure certior
arbiter est oculus. **Elephantes** quibus rex utitur efferantur plurimū, uiriumq;
sunt incredibilia, nam duo tantum nauim magnam trahunt in terram. Ibi
maria non sulcant nautæ, nisi à mense Octobri usq; per totū mensem Mar-
tij: & id est illis æstas, reliquū uero tempus est hyems, adeo ut nobiscum cō-
trarias uices temporum habeant. **Quum** uero non nauigant, in sicco naues
tenent. In mense Nouembri naues Arabum Mechæ soluunt illinc, & in Ara-
Vida biam contendunt, aromatum omni genere onustæ. **Vida** dicitur eorum por-
tus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandriae
portum, & emporium orientalium cantatissimum: eò tamen hæc omnia ab
portu **Vida** terrestri itinere conuectantur.

De strage Maurorum & Christianorum facta in Calechut.

CAPVT

XXXVII.

QUum itaque diutius immorati illic fuisset, tribus uidelicet mensi-
bus commercijs insistentes, nec nisi duas naues mercibus onerauisset,
mus, & iam moræ istius nos tæderet plurimum, præfectus nostræ classis mīt-
tit ad regem nuncios, qui ei renuncient, iam menses ternos elapsos, quibus
ipse tolerantissime præstolabatur, ut tandem aliquando expediretur: quo-
niam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas o-
neratas

neratas mercimonijs esse, **M**auros nihilominus emisſe & aſportauiffe quæcunque libuiſſet, & uili quidem precio, ſe propterea rogare plurimum, ut tandem annuat Portugalleniſum uotis, patiaturq; eos expediri prout inter regem & Araſchoream conuenit iampridem. **H**æc retulit noſter nuncius. Iis in hunc fere modum rex reſpondit: **S**e non difficulter paſſurum, ut Luſitanæ naues expediantur, nec ſibi poſſe perſuadere, **M**auros furtim mercari: quandoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quàm Luſitani expediti forent: ſi forte ſibi impoſuere Mauri, ſe haud ægre laturum, quod Luſitani Maurorū onuſtas naues corripiant, & ſibi uendicent eodem precio, quo emiſſent Mauri cūctas merces quas nanciſcētur in nauibus. **I**taque decimaſexta Decembris, dum Araſchorea uacat commercijs, eſſentq; in portu duæ naues noſtræ iam onuſtæ, ecce Maurorum nauis quædam ſoluit illinc, onuſta admodum omni genere aromatum, ferens elephantos ternos. **C**uius rei ſactus certior præfectus noſter, mox ratem corripuit: huius erat dominus Maurorum illuſtrior: is ægre ferens factum, it protinus ad regem, queſtus grauiter de illatis ab Luſitanis. **F**it per urbem clamor ingens, confluunt ad regem Mauri, qui in nos conſpirauerant. **R**ex igitur fatigatus his querimonijs, annuit ut uir ſeditioſus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebāt nos plura iam exportauiffe quàm attuliſſemus in regnum eius, noſq; propterea fures uocitabant & prædones. **D**e conſenſu igitur regis ſumunt Mauri arma, telaq; expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Chriſtianorum uacantes. **I**am ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum ſolis enſibus & pallio protecti uim ingruentem propulſare cœpimus: uerum ſufficere illis noſtræ uires nequibant: maior erat numerus quàm à nobis redigi in ordinem poſſet. **R**etulimus igitur pedem: & iam è noſtris ceciderant tres uel quatuor: è ſuis uero ſeptem uel octo. **D**um igitur pedem retrahimus, conſauciantur è noſtris complures: & uix portas occludere quiuiſmus, irruente barbarorum incondita turba: tunc à muris propulſare cœpimus hoſtem: at illi domum expugnant: ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud ſupra equitis menſurā: nam nos ſeptem uel octo arcus habebamus, quibus innumeros barbaros cōfecimus. **T**andem prouocati magis Mauri in nos plus ſolito ſæuiunt: murū quo cingebatur domus demoliuntur. **N**os uero conſilij & opis egētes euafiſmus eſdes, ut ad littus cōtendentes à noſtris exciperemur: nam non longe à littore cymbæ noſtræ exitum rei mœſtiſſime præſtolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti eſſent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obſideremur: uerum tormenta ledere hoſtem nimis diſtanti nequibant. **I**taque inter uitam & mortem ambigui ad littus contendimus ſequētib; Mauris: nec prius naues noſtras ingredi potuiſmus q̃ ceciderit.

derit. Araschorea noster, & e nostris quinquaginta: qui uero euasere, se iacta-
bundo mari nantes credidere ferè xx. non enim naues ad littus accedere
audebant, ne corriperentur à Mauris. Inter eos qui ad classē peruenere fe-
rè mortui, erat filius Araschoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cym-
barum iam fessus, regredi ad littus noluit, quum præsertim dux classis ægro-
taret. Igitur hi solum uiginti mortem euasere, reliquis à Mauris male acce-
ptis. Hæc igitur ut sunt relata præfecto classis, ipsum peruasere plurimū, mo-
uereq; ad excandescētiā, quod uidelicet sui adeo male accepti fuissent, ut
uix uiginti e tot uiris superessent. Itaq; iussit naues Maurorum decem, quæ
in portu morabantur corripī, & occidī omnes qui in eis reperirentur. Captis
igitur nauibus desiderati sunt homines plus quā sexcenti: delituerant non
nulli in sentina, ubi etiam merces compertæ sunt complusculæ. Viros truci-
dauius, & omnes merces nobis adiudicauimus, & naues omnes combussi-
mus: erant etiā in nauibus elephanti tres, quos occidimus comedimusq;. Se-
quenti uero die propius urbem appulimus, & exoneratis tormentis mœnia
demoliti sumus, non sine hominum ingentissima clade. Illatis damnis innu-
meris, & inuicem ipsi e continente tormenta in nos exonerabant: uerum ni-
hil profecere, in uanum emittentes. Dum sic congregimur, ecce naues duæ
quæ portum quærebant, qui distat à Calechut leucis quinq; quæ ut nos cō-
spexere, mox effulse fugerunt, ad portum contententes, ubi septem aliæ na-
ues ferè in sicco mercimonīa opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerū
operam lusimus, quoniam propius accedere nequibamus, tum quia erant
propē in arido, tum uel maxime ob numerosiore hominū cœtum, qui in
bi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficisci ad urbem Chuchinā,
ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus.

CAP. LXXVIII.

Soluimus igitur illinc Chuchinā uersus euntes, quæ urbs abest à Cale-
Schut leucis triginta, regnumq; est nulli parens: & inter nauigandum à no-
bis conspectæ sunt naues duæ, quæ, quum uela fecissemus in eas, mox à suis
desertæ sunt: Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti sunt in ter-
ram: nos uero accedentes eos, nullis compertis mercimonijs, præter orizām,
eas comburi iussimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinā uigesimo
quarto Decembris, & in ostio cuiusdam fluminis ancoras iecimus: quibus
iactis præfectus noster emisit pauperculum quendam conseruatū, qui spon-
te sua naues nostras fuerat ingressus, ultroq; in Hispaniā proficiscebatur.
Is igitur ad regem contendit, & quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi
explicat. Qui ubi hæc accepit, ut regem decuit, nobis compassus, uicem no-
stram indoluit. Exposuit etiam regi, præfectum nostrum multa adduxisse,
quæ libenter cum mercibus regionis, si complacitum foret regi, commutatu-
rus erat: & ubi merces non placuissent, pecuniam pollicebatur multiplicem.

Ad hæc

Ad hæc respondit rex ægre ferre, illatas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret, merces suas aduentumq; eorum grata habere: quandoquidē iam pridem de fama & probitate Portugallensium certior factus fuerat, bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi, commuturi nostra cum suis pro nostro arbitratu. **T**unc nuncius noster inquit regi, nos nunquam ex uetere instituto consueuisse prius terram appellere, quàm obfides dati fuissent, mitteret propterea è suis quempiam, ut mox accederent negociaturi. **T**um rex his auditis, actutū duos patricios obfides dedit, ut confidentius accederēt nostri, qui commercia exercebāt. **H**i igitur obfides regio iussu adiuere præfectum classis, sese illi committentes. **P**ræfectus uero ut uicissitudinem rependeret, quatuor aut quinq; è suis in terram misit, negotiatoremq;, & hos commonefecit, ut quàm celerius possent expedirent merces suas, inuicem emerent eorum mercimonia precio aliquando, nonnunq; uero permutatione, prout conducibilius fore rati fuissent. **I**nterea quoniam apud eos is inualuit mos pro lege, ut in mari si quis comederit, is nunquam regem uideat: obfidum adhuc nemo comederat, permutabant in diem propterea alijs succedentibus tantisper, donec alijs comedissent. **I**gitur illic commorati sumus circiter dies xv. naues exonerantes nō longe ab urbe Chuchina, ubi portus est qui dicitur Carnagallo, & ibi comperimus **C**hristianos, **I**udæos, **M**auros, & **Z**apharas. **I**nuenimus etiam ibi Iudæā quādam de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uisum Meham, & inde Chuchinam, & cum ea duo **C**hristiani, qui asseuerabant se profecturos Hierosolymas, & inde Romam, quod profecto perquam gratū præfecto nostro fuit. **D**um itaq; naues nostræ exonerant, ecce ingens classis regis Calechut in mari apparuit, naues supra xxv. trahens. **H**uius certior factus rex, illico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine suo uim hominū maximam ad classē profligandā offerat. **H**uic præfectus respondit, se regi agere gratias, nec per id tempus opis suæ egere, se satisfacturum aduentanti classi, ostensurumq; illis eorum futes conatus: & re uera credidit haudquaquā sibi opus fore alieno auxilio, quoniam iam pridem expertus fuerat eorum uires: & ipsi non accedebant, sed altum tenentes à classe nostra una leuca aberāt: nihilominus præfectus uela explicare iussit, ab portu soluēs, & obfides secum ferens, dimissis in terra è nostris septem, & pleno gradu contendit in classē barbarorum, ratus non difficulter se subacturum Barbaros. **V**erum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit felices, ut in hostes contenderet. **P**ostera uero die quæ fuit decima Ianuarij, **M. D. I.** propius alter alteri accessit adeo, ut congredi cōmode potuissemus. **D**um igitur utrinq; naues se prælio expediunt, præfectus recensens suos, uidit nauim Sancini Tonari abesse, propterea satius censuit, si per id tempus temperauisset à pugna. **D**ecreuit igitur in patriam redire suam, fauētibus uentis: nos tamen usquequaq; per diem totam classis Calechut consecrata est: quū

uero aduersperauiſſet, mox euauit: nos uero citato gradu patriā petebamus, dimiſſis ſeptem è noſtris, & duos nobiſcum ferentes obſides: quos cœpit præfectus enixe rogare, ut ſe tempori accommodarēt, nec deſperarent, uerū cibū quempia caperēt, ut ſuæ uitæ conſultum irent: nam triduo iam famem ſuſtinerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederunt nō ſine mœſticia. Nos uero uerſus Luſitaniā uela fecimus.

De rege Chanone amico noſtro.

Cap. LXXIX.

ITaq; die xv. Ianuarij ad quoddā appulimus regnū, quod Chanonam appellant de Gaſſeres, quodq; à Calechut parū abeſt, & eiſdem ſunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiusmodi nauigamus, rex ad nos amice nuncium mittit, qui referat ſe ægre tuliffe, quod eò prius non conceſſerint, q̃ aliò iuiſſent: uerū eos hortari plurimū, ut ſi merces nō habeant quæ uoto ſuo faciant ſatis, ſe uberrime daturū protinus. Ad hæc præfectus reſpondit, oneratas iam eſſe naues, nec alterius egere niſi cinanomi bacharis centum, quæ ſunt cccc. cantara, id eſt uas ſis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducem cinamomū mittit diligentiffime fidenterq; pro eo dedit præfectus pecuniā ſignatā cruce, cruciferos appellant. Poſt hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequētantibus: uerum nullus ſupererat ulteriori merci locus, onuſtæ erant admodū naues. Rex uero ratus nos nō habere pecunias, rurfus ad nos mittit, qui renunciēt regē ſponte daturū mercimonia abſq; pecunijs, ſoluerēt modo quū rediſſent: nec ob hoc deſineremus cōmercia noſtra abſolue-re, quoniam audiuerat regem Calechut bona noſtra deprædatū fuiſſe, publicatis noſtris mercimonijs, ac illata hominū Chriſtiani nominis ſtrage nō mediocri: addebat etiam compertum habuiſſe iam pridē inconcuſſam eſſe Portugalleniſum fidem, ſe propterea eſſe propē addictum nobis. Huic itaq; regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignę correfpondēs noſter præfectus, ut erat uir acerrimi ingenij, non uulgares retulit gratias: & eas ſe relaturum quandoq; ingenue profeſſus eſt, & introducto nuncio uim pecuniarū maximā, quæ ſuperfuerat, oſtendit, & rurfus quærenti regi an alicuius egeret: reſpondit nullius, niſi uiri cuiuſpiā, quem ſecum in patriā ducat, qui rerum Portugalleniſū testimonium locuplex aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patricium quendā miſit, qui nobiſcū iret in patriā: nō prius tamen illinc ſoluimus, q̃ de obſidibus regi Chuchini ſcriberemus, certiorē facientes regē, nos ire in Luſitaniā, & obſides fore apud ſe ſua cauſa in precio, & fauentibus ſuperis redituros quamprimum, & noſtros inſuper ſuæ altitudini cōmendabamus. dedit etiam præfectus noſter negociatori literas, quibus hortabatur uirum & ſocios ut bono eſſent animo, & negociarentur tantisper, donec redirent, futurum ſibi decus ingens, quod inibi Chriſtianū nomen exornent, quū apud immortalē deum, tum etiā apud principē noſtrum & reliquos conterraneos omneis. Ita q; apud hunc regē diem unam duntaxat conſumpſimus.

Illinc

Illinc soluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uersus Melindę regnū: ultima Ianuarij luce sinū traiecimus Melindę, & ibi nauim comperimus. Combaia ex Melindę regno, ueniebat onusta mercibus complusculis, hanc cepimus, arbitrati esse Mechę regni aut Maurorū: ferebat enim supra trecentum uiros sexus utriusq; ubi uero apparuit eam esse regni Gambrę, mox dimissa est, passa iacturam nullam, pilotum solum accepimus ab eis, & demum iter nostrum persequuti sumus.

De naufragio sinus Melindę, Cap. lxxx.

Die duodecima Februarij sub noctem piloti omnes, id est, itineris duces & reliqui, qui chartā nauigationis optime callent, terrā applicuere, tum Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingētis nauis, ultro se obtulit itineris præuiū, & explicatis uelis, ipse rates omneis præibat, & ecce nocte intempesta mare sæuit undabundum admodum, classē actutum conturbat, modo huc modo illuc impellēs: & tandem Sancini nauim impulit in siccum, cœpit protinus conflagrare, ubi ignis emicuit, mox certiores huius inauspicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiso igne, iussit præfectus classis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricosa, quā luna pernox minime esset, uenti etiā magis inualescebant, adeo ut uix tempestatē ferre possemus: non audebat propterea classi propius accedere, ne & aliæ naues igne corripere rentur. Misit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipsos homines uendicarent ab incendio, uerum nauis iam dehiscebat, conflagrabatq; ut nullus spei locus superesset: ardebat enim tanto incendio, ut propē naues alias ignis corripere. His uisis uela deferentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis combustę iacturā fecimus, saluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arsit, & ea erat ducentorū doliorum capax: & in hoc submersu & conflagratione nihil prorsus seruatum est: uiri enim solis tunicis interioribus induti incendiū euasere. Illinc itaq; soluentes, prætermisso regno Melindę, quoniā eò concedere minime licuit, uersus Monachię prouinciā iter direximus, & inde ligna & aquam sumpsimus, redutis in terram nauibus, ne à fremente salo submergerent: nam plenæ rimarū erant undequaq; perfluentes. Tunc præfectus classis misit Sancinum quæsitum celocem quāmpiā, necnon pilotum, quo præuiō insulā Zaphalę exploraremus. Interea nos naues sarciebamur: inde soluentes, petere instituimus locum quendā piscosum, ubi pisces erant innumeri. Ibī igitur uberrime piscati sumus, & quum multum piscium consequuti essemus, illinc abeuntes in atrocissimam tempestatem rursus incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum sic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è nostris correpta est à sæuiente salo.

als. sanctus
Tanarus

Quot naues redierint in Lusitaniam, Cap. LXXXI.

Tross Africa **I**Taq; post tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omnium iacturam, ac intertrimenta, die paschæ Sancti pneumatis caput bonæ spei appulimus. Id enim promontoriū, quod Pomponius frontem Affricę appellat, ubi Affrica se cuneat, & fastigiatur admodum. Inde uero uētis prosperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus, regnum Tersenice dicitur. Ibi itaq; nacti sumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Lusitanis eò miserat gratia explorandi orbis, ut est uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiā comperimus nauim quandā, quæ sæuiente freto à nostro conspectu euauerat, è regione ostij sinus Mechæ; nam in urbe quadā commorati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominū partem reliquerāt: redibat enim nauis, uiros septem tantummodo ferens, eosq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebāt in nauī, ut assolet, collectam. Tandem aliquādo appulimus Vlisbonam solum patrium, ferè ultima Iulij. Postridie uero superuenit ea nauis, quæ euauerat dum rediremus, necnon & sanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat in insula Zaphale; & is nobis referebat eam insulam esse perç angustā in ostio cuiusdam sinus à Mauris cultam, & ibi montes esse, ubi aurifodinæ sunt quamplurimæ: addebat etiā eò cōplusclos alios contēdere emēdi auri gratia permutatione rerum multarū. Et id tempus quo Sanctus illuc concessit, cōperit ibi quamplures Maurorū naues, cepitq; inibi Maurū, qui apud eum tantisper obsidis officio fungeretur, donec Christianus quidā rediisset, quem ipse in Arabiam causa explorandæ regionis destinauerat. Quum aut nusquā comparuisset, uela uentis dedit, secum ducens Maurum, & tandē in patriā diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus, Vlisbonam è tanta classe sex duntaxat naues rediisse, reliquis pessundatis cum hominū strage, necnon mercium infinita iactura.

De pondere & moneta eorum, Cap. LXXXII.

Postquā in superioribus meminimus merciū ferè omne genus, superest nunc, ut nonnihil de precio & pondere earum in mediū afferatur. Igitur in urbe Calechut baccarum nucum muscatarum, id est mēsuræ genus continēs cantaros quatuor, non pluris uenditur q̃ pro ccccl. fauis & Fauis xx. ducatū, id est, nummū aureū efficiunt. Item cynamomi baccar, cccxc. fauis. Item faracula aridi zinziberis, id est, xx. baccari pars, fauis sex. Item faracala zinziberis faccaro conditi fauis xxvii. Item baccar tamirindi fa. xxx. Item ba. piperis procerioris fa. cccc. Item ba. zerombeci fa. xl. Item ba. myrobalani fa. dlx. Item ba. zedouariæ fa. xxx. Item ba. sandali rubri fa. lxxx. Item ba. lachæ fa. cclx. Item ba. sandasij fa. clx. Item ba. masticis fa. cccxxx. Item fa. conforæ fa. clx. Item ba. piperis fa. ccclx. Item fa. thuris fa. v. Itē fa. belzuini fa. vi. Item fa. ligni aloë fa. cccc. Item fa. cassiæ fa. ij. Item fa. reubarbari fa. cccc. Item ba. garior

ba. gariophylli fa. dc. Item fa. opij fa. cccc. Item ba. sandali albi, fa. dcc. **Itē** mittricale ambrae, quod unciae sex cum quarta efficiunt mittricale unū ambrae. **Itē** ba. unum xx. farazolae efficiunt, farazolam uero xiiij. aratollae & tertia pars unius efficiūt Portugallensiu, quoniam Venetijs xxiij. aratollae. libra efficiunt xxiij. & secundam partē. **Ad** summam igitur nummus aureus non pluris ualeat q̄ xx. fauis. **Post** hæc dicendū est de precijs rerū, quas domo attulimus, uidelicet, quanti uendantur in urbe Calechut. **Item** fa. æris fa. xlv. **Item** fa. coralli albi, fa. mille. **Item** fa. plumbi. fa. xviij. **Itē** fa. coralli obliqui fa. dcc. **Item** fa. argenti fa. xx. **Item** fa. coralli nothi fa. ccc. **Item** fa. aluminis fa. ^{als, liij} xx. **Item** almenum unum, quod est pondus excedens mensurā Portugallensium, aratis duobus & medio, quod efficiet libras tres uel circa, more Veneto, & hoc pondere uendunt crocum, fauis uidelicet lxxx.

De regionibus, unde comportantur aromata,

CAPVT LXXXIII.

Non absolum igitur crediderim, si eorum locorū nonnihil meminerim, unde afferuntur aromata fere omnium generum. **Piper** itaque aduehitur ē turri quadam quæ est ultra Calechut, secus littus ad leucas ferē l. **Cinamomū** mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur, ea est ultra Calechut itinere leucarum cclx. **Gariophyllū** fert Meluza regio, quæ abest à Calechut ad leucas duodecim more Lusitano, in loco qui dicitur Cananor. **Nuces** uero muscatae, & mastix afferuntur ex Meluza, quæ abest à Calechut leucis dccxl. **Castoreum**, hoc est, muscatum, uenit ē prouincia quadam quæ dicitur Pego, distāte à Calechut leucis d. **Vniones** uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis dcc. **Spicus nardus**, & myrobalanū aduehūtur ex Combaia prouincia citra Calechut leucis dc. **Cassiam** in surculis mittit urbs ipsa Calechut. **Mittūt** uero sua thura **Sabei** citra Calechut leucis dccc. **Mirrham** **Fartica** regio citra Calechut dcc. **Lignū** autē aloē, & reubarbarū, camphoram, & calingā mittit **Chiua** regio ultra Calechut ad mille leucas. **Zerombam** fert Calechut, cardamomū maius **Canona** mittit oppidū Calechut, longe ab eo leucis duodecim. **Piper** longū in **Same** inuenitur. **Benzui**, & zan ultra Calechut leucis dcc. **Tamirindū**, & zedouariam mittit urbs Calechut. **Lacham** mittit oppidum dictū Samoterra, ultra Calechut leucis d.

Brasille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis d. **Opium** fert

plaga Adde citra Calechut dcc. **Satis** igitur ac super

dictū sit de pōderibus, & rerū precio, necnō

de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIGATIO CHRISTO

PHORI COLUMBI, QVA MVLTAS REGIONES HA
ctenus orbi incognitas inuenit, inuentasq; Hi-
spaniæ rex coli iussit & frequentari,

Quomodo rex Hispaniarum dedit liburnicas duas Christo-
phoro Columbo, Cap. LXXXIII.

ITAQVE Christophorus natione Italicus, patria Genuësis gente Columba, uir erat procera statura, colore ad rubedinē inclinato, facie oblōga. Is quum diutius in regia regis Hispaniarum inuictissimi di- uersatus fuisset, animum induxit, ut hactenus inac- cessas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petijt propterea rursus & iterū instantissime à rege memorato, ut uoto suo tam pio nō deesset, futurum sibi & toti Hispaniæ decus præclarum adseuerabat. Si sua opera & impensa nouas inaccessasq; regiones nactus esset, & ad id opus nauigādi ultro se of- ferebat, nam pollicebatur plures posse nancisci in occidente insulas, quæ ad usum, imò ad delicias mortaliū minime forent ineptæ, & in primis in eis insu- lis, quæ conterminæ sunt Indiæ, inueniri posse arbitrabat baccas, id est, unio- nes, lapidesq; preciosos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, au- riq; plurimum. Hac meditantem rex & regina identidē derisere, utpote co- gitantem inania, & pensi nullius, uertebaturq; hic sermo propè in fabellam. Tandem peractis annis viij. insistēte adhuc Columbo, cœpit rex his sermo- nibus aures præstare attentiores, decreuitq; post multa experiri uiri ingeniū, propterea in effectum huius celebris instituti, iussit liburnicam unam, & ce- loces duas omni genere annonæ armamētorumq; cōmuniri: quibus expedi- tis, prima Septembris luce M. CCCCXCII. soluit ab Hispanis littoribus, & diu optatum iter aggressus est.

De insulis compertis à Columbo uiro acerrimo. Cap. LXXXV.

ITaq; soluit à Gadibus iter faciens uersus insulas Fortunatas, quas nūc Hi-
Canariæ Spani appellant Canarias, ob id quod canibus maxime abundant: antiqui
uero Fortunatas dicebant. Hæ enim absunt à Gadibus miliaribus MCC.
Fortunata prout ipsi computant suas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortuna-
tas propterea eas dixere ob æris miram temperiem, cœliq; clementiam, sunt
in climate per Syenem uersus meridiem, eas incolunt ferinæ gentes, quibus
nulla est religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedūt
usquequaque, sed Columbus concessit aquæ nonnihil sumpturus, ut uel inibi
socij prius parumper conquiescerent, quàm atrocioribus assuescerent labo-
ribus,

ribus: nam qui fulcant maria incomperta, his necesse est prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies xxxiij. totidemq; noctes nauigans uersus occidentem, nihil telluris unquam apparuit: tandem è specula quispiam insulas quasdam conspiciatus est, propius accedentes uidere insulas sex, quarum duæ erant uastissimæ, eisq; nomina indidit, alteram Hispanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis insulis, Cap. LXXXVI.

Ioannam non satis compertum habuere utrum esset insula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuerunt innumeros auium concentus, & in primis lusciniarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Inibi etiam cospexere limpidissima flumina, eademq; ad potandû suauissima, portus magnos celebresq;. Et quû uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ littora, nusquam tamen ad calcem peruenere. Quum igitur progressi fuissent ferè miliaria DCCC. & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaque nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana, & quû summe appeterent terrâ explorare quæ ad Aquilonem uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret, uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuerunt ferè moribundos. Quum terram appulissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, nō aliter quàm si fugacem leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequuntur fugientium, & mulierem quandā corripuerunt, quam quû ad naues reduxissent, uino & obsonijs prope distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delicias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ, Cap. LXXXVII.

Quamprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultuq; insolito uestita decentissime, alij hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatimq; ad littus concurrunt, rati genus esse diuinum: nam desiliabant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisq; uitreis permutabant, pro minima quaq; re etiam despicabili autum dabant, exempli gratia, si quis dedisset frustum speculi confracti, protinus aurum consequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibusq; commercijs, nostri cœpere diligentius eorum uitam & mores explorare, comperereq; protinus eos regē habere: propterea petentes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: quum uero aduersperauisset, edito signo de more salutandæ uirginis, nostri genua plicabant, quos æmulabant

Barbari itidem agentes : ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenerabantur , eam & ipsi condicto colebant : hi etiâ ubi uidere nauim pessundatâ , certatim confluebant cum cymbis suis aduehêtes nostros , & ab undabundi maris faucibus eripientes. **C**ymbas huiusmodi appellât canoas , quæ ex sola caua arbore factas , nō quidē ferro , sed cote præacuta excauât : habēt etiâ longiores naues , id est , liburnicas , octuaginta remorū capaces. **F**erro carēt omni , propterea nostri admirabantur , quo nam modo quirent domos construere , quas conspiciebant miro modo extructas , necnon alia arte fabrefacta faberrime : uerum cote , ut diximus , pro ferro utunt̃ . **A**cceperūt etiam referentibus amicis , nō longe ab ea insula esse quosdā populos , qui carnibus uescebantur humanis . Idcirco ubi nos uidere , crediderūt Anthropophagos esse , ideo effusissime fugerunt . **C**anibales appellât ferinos populos , qui in cibatu homines habeant gratissimos . **H**os nostri præterierant , eos ad meridiē relinquētes .

De Canibalorum moribus. Cap. LXXXVIII.

Igitur hi populi mœstissime conquerebantur nobis de efferatis illorū moribus , nam aiebant eos in se nō aliter sæuire , quàm tigrim uel leonē quempiam in mansuefacta animalia : horresco referens . **I**mpuberes , si qui corripuntur , exectis testibus , saginant uti nos gallos gallinaceos , ut lautius eis uescantur . **P**uberes uero mox contrucidant , quibus exenteratis , ilia comedūt recentia , membrorumq̃ partes extremas , cætera saliant , adseruātq̃ ut nos insitia & farcimina omnis generis : nam insitia fiunt ex sanguine aprino uel bubulo , aut ex carnibus tessellatim concisis , aliꝝ apexabo appellant , haud dubie est genus farciminis . **M**ulieribus haud uescuntur , uerum eas ad prolem , ueluti nos gallinas ad oua seruant : siqua est anus , ea mancipij uicē gerit . Propterea hæ insulæ , quas iam subegimus , ubi audiunt aduentare hos efferationes immanesq̃ populos , actutum dant terga , licet sagittis utantur , non sunt tamen tantarum uiriū , ut compescere eos queant , nam pauci complures fundunt , utputa centum decem profligant **C**anibali , nusquam cominus congregiuntur , fuga tantum sibi consulunt . **N**os nequiuimus aliter intelligere , quos deos colant alios , q̃ solem & lunam , cœlumq̃ . **M**ores uero aliarum insularū idcirco non referimus , quoniam ob angustiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil comperti habuimus .

De moribus illorū qui Hispanā insulā colunt, Cap. LXXXIX.

Huius insulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibusdā , quæ sunt (si magnitudinem formamq̃ spectes) instar napi , saporem habēt , quē molles recentesq̃ castaneæ , ages uocant . **A**urū apud eos est in precio , id enim auribus appensum ferunt : suis non emigrant finibus , nec ut aliꝝ ultro citroq̃ commeantes commercia exercent : coepimus eos percunctari signis , ubi eruerent aurum , intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiusdam , quod ex editissimis deriuatur montibus . Id enim labore eximio colligunt , funduntq̃ in frustra ,

in frustra, & demum in bracteas. id est, laminas. Verum ubi nos eramus non nascitur, aliunde aduehitur, uti circumuecti insulam re ipsa cognouimus: quoniam postquam illinc soluimus, deuenimus ad quoddam flumen, quod profecti sumus sumendæ aquæ gratia, & ibi auríferas conspeximus harenas, ibi quadrupedia, non nisi cuniculos uidimus, serpentes uero immensæ uastitatis, numerosioresque, quos fert insula, sed innoxios conspeximus: necnon syluestres turtures, anates nostris proceriores, anseresque oloribus candidiores, uerum capite tantum rubeo erant, ibi & psittaci complures, alij coloris præsini, fului alij, alij uero Indis non absimiles, id est, torque miniato. Tulere ex his igitur sexaginta uersicolores, coniecturamque ex his alitibus fecimus non longe Indiam abesse: uerum huic sententiæ non adstipulabatur sphæræ ratio, & in primis philosophus in illo de cælo & mundo, Senecaque, & alij complusculi cosmographiæ haud expertes, qui adseuerant Hispanias non multum ab India abesse, maritimo præsertim itinere. Hæc igitur insula suapte natura gignit masticem, aloë, & alia his non dissimilia, & in primis grana quædam rubea, quæ pipere sunt acriora: cynamomumque, & zinziber nostri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ insulæ dimisit,

CAPVT XC.

Igitur Columbus de compertis terris satis ac super lætus, utpote qui uidebatur nouum comperisse mundum. Quum uero primum uer iam appetere, decreuit patriam repetere suam, dimissis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter sciscitari & explorare deberent locorum situs, ac regionis mores, frugumque ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guanicanillo, cum quo iniit fœdus maximum, commēdauitque illi suos arctissime, adeo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miseratus conditionem remanentiū. Tandem Columbus iussit uela uentis dare Hispaniam uersus, secum ducens ex insulanis uiros decem, non alia magis de causa, quam ut eorum linguam aliquando discerent, quoniam id consequi haud difficulter poterant, nam characteribus nostris suum idioma scribi probe potest: cælum appellant Turci domum boa: aurum cauni: uirum probum toyno: nihil, maxani dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos nostra præferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare,

CAPVT XCI.

Rex itaque & regina Hispaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò supra uota, quam ut almam Christi fidem indies augerent, auctamque colebant, & cultam summo opere uenerarentur: propterea id eximie obseruabant, ut hæc gentes quæ hactenus nomen Christianum ignorauerant, tandem aliquando ope & industria sua, scirent unam esse Christi fidem, extra quam nulla est salus, nec redemptio. Inque huius rei specimen decreuere summis honoribus Columbū psequi, nihilque prætermittere, quod ad cultū & decus eius spectaret.

Igitur

Igitur uultu sereno eum excipiunt, condecorantque innumeris titulis: & quod apud Hispanos eximius ducitur honos, concessum ipsum recipiunt: uoluereque ut deinceps non Columbus, sed Admirans oceanum appellaretur, & ut licuit colligere ex Admirantis sermonibus, sperabat propediem fidem nostram magna incrementa habituram, si hæc insula ad fidem reducerentur in commercijs uero & alijs mortalium emolumentis, quibus plerumque omnes inhiant, nullam propè spem collocauerat. Itaque serenissimi reges iubent ut protinus Liburnicæ xvij. expediantur, quæ arcem in prora habeant, id est speculam, unde eminus speculantur: celoces uero duodecim absque specula, in quibus eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabricosque lignarios, id est, carpentarios, artificesque fere omnium generum ære annuo conduxit, qui classem sequerentur: equites etiam quosdam centuriavit, ut nihil classi deesset, quod ad ualidam expeditionem spectaret. Columbus uero sues & boues sexus utriusque in classem introduxit, triticumque & ordeum, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitam in nauibus diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret semina, tulit etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haudquaquam arbores uisuntur: nam præter pinum & palmas nullas habent arbores nobis cognitæ, & hæc mira ubertate crescunt, adolescuntque in tantam altitudinem, ut non facile referri possit ob maximam soli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles, uerum nobis incomperti, aiuntque sub sole feraciorum tellurem minime esse. Instituit etiam noster Columbus secum ferre instrumenta omnis generis ferrea, quæ conducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent suorum tutissima receptacula, multique insuper regis clientes, contubernalesque ultronei se obtulerunt huius nauigationis socios, desiderio comparandæ gloriæ, prouocati gestis Columbus præclaris. Igitur prima Septembris soluere ex Cadis uentis prospere flantibus, & prima Octobris applicuere insulam Canariam, eam inquam, quæ Ferieta dicitur. Quarta uero Octobris uela fecere uersus meridiem, nihil que comperti de eorum nauigatione usque ad hyemale æquinoctium habuimus. At uigesimo tertio Martij, rege ac regina discumbentibus, mox affuit uerdarius quidam, qui renunciauit celoces duodecim applicuisse Cadis: successum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M. D. II. germanus frater altricis primogeniti regis missus ab Admirante ad regem peruenit, cunctaque retulit quæ in sequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum insulas,

CAPVT XCII.

Itaque prima Octobris Admirans Columbus soluit à Canarijs flante Africo, ad læuam iter faciens, meridiem uersus adnauigauit xxi. diebus priusquam

priusquam tellurem cōspexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum insulas sæpe dictas, & primo conspectu uidere nostri insulam uastissimam, adeo arboribus condensam, ut uix discerni posset, utrum sylua foret uel ne: & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi cognouere incultā esse, minime uisum est illic gradum sistere, sed ultra progressi sunt. In his igitur uiginti & uno diebus sua sententia sulcarunt maria per leucas fere mille trecētas & uiginti. Nam per id tempus Aquilonem uentum prosperum semper habuerant: deinde soluentes ab dicta insula, breui peruenere ad aliam insulam omni genere arborum refertissimam, quæ inenarrabilem suauitatis odorem fragrabat: nonnulli allekti amœnitate loci, in terram descendentes, nihil animatum ibi cōspexere, præter lacertas inauditæ magnitudinis: eam Crucem appellarunt, primoq; loco de cultis post insulas Canarias conspecta est: & hæc erat Canibalorum insula, ut re ipsa demum cognouere, id adfirmitantibus interpretibus Hispanæ insulæ, quos secum ducebāt. Circunuecti itaq; insulā, casas humiles complusculas cōpererunt: nam uicatim degunt, xx. uel ad summum xxx. domus simul continenterq; dispositæ in orbem ambientes plateam quandam, cuius diameter erat orbicularis: domus erant lignæ amphitheatri instar. Hūc morem construendi ædes seruant, erigunt complures eminentissimas arbores in orbem, inq; eis trabes figunt, quibus arbores inhærēt, sitq; ut his fulcimentis minime ruāt. Imbrices uero, quum domum cooperiunt, ita constituūt, ut formam tentoriū efficiant, surgitq; in modum pyramidis, id est, in acutum. Demum has sic dispositas arbores intexunt palmarum folijs, & quarundam aliarum arborum, ut & uentos & imbres tutius arceant: introrsus uero trabes texunt funibus bombicinis, & radice quadam sparto minime absimili: cubilia habent eminentissima, quæ sceno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara collocant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas duo angues immensæ uastitatis sustentabant, eas credimus, esse eorum idola: uerum compertum habuimus statuas huiusmodi solū ornatus causa erectas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantummodo adorant. Eò igit ubi nostri applicuerunt, mox uiri & mulieres effulse fugerunt, deferentes eorum domos: ubi uincti erant impuberes complusculi, quos ad saginam adseruabāt: necnon anus complures, quæ mancipiorum obibant officia, protinus ad nos contenderūt. At nostri ingressi eorum domos, animaduenterūt illic uasa esse fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in qbus elixabāt carnes humanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autē ueribus impositas torrebant, selectis ossibus, & brachijs humanis, quibus pro ferro utebantur, ut sagittis adfigerent suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluente, hoc erat trabi infixum. Hæc insula quatuor ingentissimis irrigatur fluminibus, Guadalupeam

*Crucis insula
rium mores*

Guadalupeam appellauimus, quoniā non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ, quem Guadalupeum Hispani uocitant, incolæ uero Grachanam, fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores, nec alis similes, nam alas habent uersis colores, cætera rubei: tantaq; psitacorum apud eos copia, ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta, eos tamen saginant, quos habēt in cibatu gratissimos: mulieres uero quę cōfugerāt ad nostros, **A**dmirrās nostro ritu exornari iussit, & complusculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent, quoniam hæc probe nouerant quod fuissent Canibali. **I**taq; mulieres ad Canibalos profectæ sunt: quo factū est, ut mox Canibali ad nostros accurrerint pellecti muneribus, quibus donatæ mulieres fuerant, autumantes itidē cōsequi posse. **V**bi uero coram fuere, siue timore, siue scelerū consciētia, mutuo sese respiciētes, illico terga dedere, proxima petentes nemora: at nostri q̄ inerrabāt in insulæ explorabūdī, cymbas eorū omnes confregere. **E**t illinc soluentes adiuere socios suos, quos dimiserant in Hispana insula primo itinere: & dum eunt utrinq; complures præteriere insulas: ab ea parte uero, quæ respicit Aquilonem, apparuit insula, cuius inquit lini nostros interpretes, quos ab insula Hispana duxerat **A**dmirrās, intelligebant, nec non eos quos uendicaueramus à sæuitia Canibalorum, dicebāt uocari **M**atininam, adfirmātes eam cultam esse à solis fœminis, quæ statis anni temporibus coibant cum Canibalis, ut solebant olim Amazones, prole partiebantur, mares dabant parentibus, fœminas uero fouebant ipsæ: aiunt etiā has fœminas specus habere altissimos, quod se recipiunt ubi extra statuta tempora quispiam eō cōcesserit. & ibi se tutantur sagittis propulsantes hostem, si forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea nostri per id tempus propius accedere nequiuērūt, præternauigantes insulā ad miliaria ferē quinquaginta. **I**nuenimus aliam insulam, quam interpretes aiebant esse apprimē cultam, habitatoribusq; frequentissimam, & inter alia habere innumeras fruges, & propē omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent præaltos, eam montem appellauimus **F**erratū, at nostri interpretes, & hi quos adseruaueramus ab atrocitate Canibalorū, adfirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera supra mille miliaria, ut carnibus uestant humanis. **P**ostridie illius diei nacti sumus aliam insulam, quæ quoniam erat obrotunda, **A**dmirrans eam nuncupauit sanctā Mariam rotundam. **S**upra istam comperimus aliam, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra istarum stationē fecimus. **P**erendie uero aliam inuenimus, quam aiebāt longitudine esse miliarīū cl. à parte uidelicet occidentali in orientale latus: referebant mira de ea interpretes, quod uidelicet foret summe ferax, & pulcherrima, hanc postremo appellarunt sanctam Mariam antiquam. **P**ost eā comperit fere innumerabiles insulas, uerū longe à prædicta, miliaria propē cccc. **I**nterq; eas quædā cæteris præstabat magnitudine, quæ dicebatur ab incolis

Ay Ay:

Ay Ay, nostri uero nuncuparūt Sanctam crucem: eò appulimus, ut aquam hauriremus. At Admirans emisit triginta uiros, qui explorarēt diligenter insulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidē scēminis inuenerūt, quæ mulieres uisis nostris, complicatis manibus eleuatisq; auxiliū petere uidebant: quibus liberatis, uiri in nemora dilapsi sunt. Biduo itaq; illie agēs Admirās, triginta uiros in insidijs collocauit, qui corripere Canibalos, si qui apparuisent. Qui uero stabant in littore, uiderunt cymbam, caneam ipsi appellāt, homines octo, & totidem mulieres uehentem. Vbi igitur Admirans classicum cecinit, unā omnes ruunt in Barbaros, qui strenue sagittis pulsare nostros conabantur, nec prius quiuere se clypeis tegere, quā Hispanus à scēminis sagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus est. Hispani tamen ubi comperere sagittas ueneno illitas esse, decreuerunt propius manus cōserere, & uirum in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorū nauim pessum dedere. Præminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat secum torui aspectus atrocisq;, qui facie non regem sed prædonem, aut furem quempiā scēuissimū præsentabat. Submersa itaq; nauis, non desinebant nando nostros onerare sagittis, eleuatis tantum supra aquam brachijs, quæ res uisa est monstrifica. Dum itaq; natāt sagittantq;, ad saxum quoddam deueniunt, ubi tandem à nostris sunt expugnati, occisis nonnullis, & regulo grauatim faucio uulnere duplici: hos ad Admirantem trahunt reluctantes, qui conspectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nusquā exuerunt, spumas efferuescentes non aliter quā leo ubi in castes deuenit, tunc rugitus edit maiores atrocioresq;, scēuitq; magis: adeoq; efferebant, ut nullus esset inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progressus itaq; Admirans Africo flante aliquando, nonnunquā spirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uastitatem, ubi propè innumerae erant insulæ multijugæq;: nam aliquæ frequentioribus obumbrabant nemoribus, aliæ uero summa apricitate amœnitatē non mediocrē præ se ferebant, nonnullæ autem squalebant saxi, humo ieiuna aridaq; & præuistis implicite montibus: aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, aliæ uiolaceum, albicantem aliæ, perinde ut multi rati fuerint eas esse minas gemmarum, aut loca metallorum corruscantibus plurifariam coloribus. Eò itaq; non concessere scēuiente pelago, nam uerebantur ob scopulorū frequentiam, ne naues collisæ saxi, dehiscerent protinus submergerenturq;, in aliud tempus rem differentes. Nequiuerunt etiam insulas percensere, ob eorū implicitam frequentiam: tamen nonnullæ celoces, quæ altiore fundo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius accessere, & supra xlvij. insulas numerarunt, locumq; Arcipelagus nuncuparunt ob insularū frequentiam. Dum itaq; relictis insulis in altū prouehūt, in medio ferè itinere aliam nacti sunt insulā, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorum qui atrocissimas Canibalorum

nibalorum manus euaserant: hi nobis retulere insulam cultā esse eximie, cultoresq; mitiores, & usquequaque Canibalis infensos. Inq; ea nemora complura, quæ apros fouent ingentissimos. hi naues non habent, quibus sulcare possint maria, & Canibalos adire: uerum ubi Canibali eò contenderint, congregiuntur atrociter, propulsantq; eos: quos si ceperint male accipiunt, par pari referentes. nam erutis luminibus, eos in frustra minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non uescuntur carnibus. Hæc nobis referebāt nostri interpretes, quos ex Hispana insula adduxeramus. At nostri parum illic immorati, præteriere insulam, nisi quod ab ea parte quæ occidentē respicit in terram descenderūt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchramq; domū inuenerunt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore desertas, ibiq; nulla erant habitantium relictia uestigia: causam propterea ignorabāt, quid desertæ forent, ni forte habeant illarum habitationū statuta tempora, dum candens sydus feruet nimium, abeūt in mitiora loca, reuersuri quā cōducibile arbitrabuntur. uel forte metu Canibalorum littora deferunt tantisper donec abeunt, utcunq; fuerit insula: unicum habet regem, cui perquam reuerenter adstant, obediuntq; mirum in modum. Chiasichium appellant eorū regem: latus huius insulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorū miliarium patet: ea nocte duæ scemina, & totidem adolescentes, quos asserueramus de manibus Canibalorū, ubi ē conspectu suæ patriæ fuerunt, in mare sese proiecerunt, & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Quomodo Admirans suos reperit uitam exuisse, Cap. XCIII.

TAndem aliquando Admirans peruenit cum tota classe ad Hispanam insulam, quæ abest à Canibalis leucis ferè cccc. Verū omine inauspicato infeliciq; nam hi quos loco præsidij inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac insula est regio, quæ dicitur Xaynana. unde Admirans primo itinere profecturus in Hispaniam, quasi loco obsidum decē uiros abduxerat. ex his ob cœli mutationē, septem occubuerāt: unus uero eorum qui superfuerat, ubi suam patriam classis applicuit, Therema dicitur, sponte à nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerūt. Quæ res parum Admirantem mouit, qui modo suos comperisset uiuos, reliqua nihili pendebat: uerum ubi paululum est progressus, canea quædam apparuit, genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorum. hæc regis fratrem uehebat, eiusq; præfecto apprimē abiens suos cōmendauerat, cumq; eo fœdus magnū inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem contendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Post hæc cœpit Hispanorum miserabiles casus exponere: uerum uix id intelligere quiuimus, nostris interpretibus non satis eius linguam callentibus. His auditis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneū oppidū, quod Hispani sibi

sibi pro potiori tutela condiderant: id totum comperit demolitum combustumque, nec alia supererant uestigia, præter pallidum cinerē: quæ res nos omnes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile persuasum iri poterat, quin aliqui superuiverent: propterea ut huius rei essemus certiores, **A**dmirās iussit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito, si qui delitescerent è nostris mox excitarentur, scirentque nos aduentauisse: uerum operam lusimus, quoniam nullus usquā comparuit, cunctis fato functis. **T**ūc **A**dmirans nuncios misit ad regem Guancenarillum sciscitatum de suis, questus grauitè de occubitu suorum. **H**æc nostri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex regis responso, complures uidelicet in ea insula reges esse illo potentiores, qui ægre ferebant **H**ispanos subegisse insulas: propterea contenderant ad ligneū oppidum, ubi **H**ispani degebant, eoque expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combusserant, ipsumque ferentem nostris suppetias ictum sagitta fuisse, inque eius rei fidem brachium fascijs circumuolutum ostentauisse, nec propterea ad Admirantem iussit, quoniam consauciatus uulnere non contemnendo fuerat. **H**is acceptis nulla fide adhibita, postridie **M**archionem quendam cognomine **S**ibillum, rursus ad regem mittit, qui perquam diligenter rem sciscitetur, perpendatque an sint uera quæ ex rege allata fuerant. **I**s igitur eò concessit, & remotis fascijs comperit regem falsa loquutum, nullius cicatricis apparente uestigio: uerum procumbentem nactus est uirum simulantem ægritudinem, huius cubili coniungebantur concubinarum cubilia octo. **T**ūc deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus nostros astu & insidijs eius occubuisse: tamen **M**archio finxit fidē præstare regi, hortatusque est uirum, ut in crastinum Admirantem uiferet. **P**ostera itaque die ad Admirantem rex contendit, à quo est honorificentissime exceptus, & ueluti miseraretur nostrorum ærumnas gemebundus indoluit. **A**t ubi conspiciatus est mulierem quandam, quæ nostro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam adfatus est sua lingua longiore subsellio, nobis haudquaquam intelligentibus, illi plurimum applaudēs, hæc dicebat **C**atharina. **T**andem post multa illinc abiuit, & amicitiam foedusque rursus pollicebatur: non defuere tamen è nostris qui suggererent Admiranti, ut uirum corripere, & correptum cædis nostrorum pœnas luere cogeret. **A**dmirans uero, ut erat uir multi pensi, rem accuratius pensitatusque expendebat, loci & temporis rationem habens: non enim sibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut iucolarum animos ad iracundiam prouocaret. **P**ostridie uero illius diei quo illinc rex soluit, eius germanus classem uisit, & mulieres subornauit, ut sequens effectus comprobauit. **I**taque nocte subsequente **C**atharina cum septem alijs in mare desiliit, ut superato pelago ad regem cōtenderet: nostri tamen, ubi fraus apparuit, consequuti nantes mulieres, tres tantum ceperunt, at **C**atharina cum tribus alijs ad regem

gem peruenit, qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est: quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

De uindicta occisorum, Cap. XCIIII.

Admirans igitur cognita proditione, decreuit hominem persequi usque ad regni interiora. Misit itaque tercentum uiros, qui Marchionem infensi consectarentur. Hi ergo dum hominem explorabundi quærent, deuenere ad ostium cuiusdam signati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Regalé appellarunt: nam ubi ingressus est, adeo flumen se sinuat, obliquatque efficiens multiplices recessus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideatur, nec licet sis ingressus, cognoscere queas an sis intra uel extra, quanquam in ostio adeo pateat, ut sit trium liburnicarum capax: ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi psittaci complures, & auitia fere omne genus exaudiuntur suauissime alterneque concinentia. Hunc portum interfluunt flumini duo, & dum altius progredimur, nacti sumus eminentissimas quasdam ædes, quas credidimus regis esse eius, quem persequebamur. Idcirco eò contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centum, qui habilissima habent corpora, quique arcus & sagittas ferentes, toruo uultu ibant ad nos, subinde uociferantes se minime esse Canibalos, sed Taynos, id est, nobiles, ac patricios: nos uero signo pacis edito propius accessimus, & quum mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiscum iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad suos confidentissime ibant, hos munere multiplici donauimus. At nostri dum illic agerent, domum metiti sunt, quæ diametrum habebat xxxiiij. passuum, erat instar amphitheatri obrotunda, huic circumquaque adiacebant triginta alia minores ædes, in contignationibus pro trabibus harundinibus uersicoloribus utebantur, mira arte textis complicatisque. Hos patricij nostri percunctati sunt de rege Marchione, quem adseuerarunt petisse montes. Huius rei decreuere Admirantem certiore reddere, & in primis conflata necessitudinis cum uiris patricijs. Verum Admirans flagrans pernicali odio in Marchionem ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat, qui regem si quo modo possent corripere: nam præ cæteris quos miserat, erant duo strenui iuuenes, Horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petens, propè omnem regionem inter se partiti sunt explorandam. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam spectatissima flumina, quorum alia ab una parte montis defluebant, nonnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentissime attollebatur, qui aurifero sabulo conspergebatur, & inde aurum effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachijs in præcordia montis egerunt aurum, egestumque dextra excipiunt manu, dabantque nostris, adseuerabant etiam uidisse grana compluscula zecare, quæ allata fuere regi Hispaniarum.

spaniarum, nam granū unum pondus erat uncia^{rum} nouē, hoc uidere com/
plures uiri. De flumine aurifero, & alijs rebus repertis, Cap. XCv.

His uisus nostri condito ad Admirantē rediere, ut nō recederent à præ/
scripto: nam Admirans iusserat, ut nil aliud agerēt, quàm explorare re/
giones nouas, & mox referre earum situs & qualitates, nec ipsi pergerent eo
inconsulto exercere cōmercia, pro quanto uitam caripenderēt suam: accepere
etiam ab incolis nō longe esse in montibus regem quendā, quem *Gazichiū* *Gazichiū*
Canobam, sua lingua appellāt, id est, dominū domus auri: nam boa domus *Canoba*
interpretat^{ur}, canum aurū, & *Gazichius* rex. In hoc etiā flumine inuenere ab/
solutissimos pisces, aquāq^{ue} haud insuauē. *Marchio* *Sibilius* refert apud *Ca*/
nibalos populos in mense *Decembri* esse æquinoctiū, quod ratio sphaerę nō
patitur: addebat etiam inibi aues eodem mēse fecundificare: quum tamen ab eo
sciscitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionē
non uideri, sed mergi sub arctico polo, & transcendisse custodes. Verum ut
ingenue fatear, nemo inde uenit, cui indubia fides adhiberi possit, quoniam
fere omnes expertes erant literarum, & in primis syderalis scientiæ.

De oppido ab Admirante condito, Cap. XCVI.

Igitur is Admirans classis præfectus in suam & gentis Hispanæ memoriā,
decreuit urbem erigere: cooptato itaq^{ue} loco, qui *Locifron* dicitur, nō longe *Locifron*
à portu, & ut bono omine succederent cuncta, auspicatus est à diuinis: nam
primo loco ecclesiā dedicauit, ceteraq^{ue} absoluisset, ni tempus appetisset pa/
triae repetendæ, uel saltem prout abiens pollicitus fuerat regi, ipsum de omni
bus certio^{rem} facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, re/
gem protinus de compertis rebus commonefecit. Quum igitur Admirans in
insula Hispana adhuc ageret, alij appellāt huiusmodi insulam *Offiram*, quā *Hispana*
nonnulli eam esse adseuerant, cuius commemorat sacra uetus historia libro
regum tertio, quæ patet latitudine graduum quinq^{ue} australium, id est, milia/
ria cclx, his polus eleuatur xxvj. gradibus: in meridie autē, prout referebat,
xxij. longitudine uero, id est, ab oriente in occidentē patet miliaria Dccclxxx.
& hæc insula si forma consideretur, folium balani, id est, arboris nucis casta/
neæ simillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiusdam montis
huius insulæ urbem condere, in umbilico insulæ ab ea parte, quæ Aquilonem
respicit, quoniam inibi uisebatur mons alius, qui frequēs est nemoribus & la/
pidibus asperatur, necnon calce scatet plurima, eam *Medi* appellant *Issa*, *Issabella*
bellam, ad radices uero montis planicies est perquam aprica, longitudine pa/
tens miliaria lx. & lata xij. alicubi, perangusta tamen alibi miliaria vi. hanc
interluunt complura flumina, quorum celebrius fere præterluit urbem ad ia/
ctum arcus. Hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem, ut eam fe/
racissimam fere omniū rerum, quæ terra parens mittit, effecerint: nam in ha/
rena eorum fluminum iacta semina protinus germinant: fecimus huius rei

periculum, iecimus enim semina multijugarum herbarū, uidelicet lactucarū, nasturtiorum, brassicæ, & buglossæ: quæ omnia sextodecimo die germinare: at pepones, cucumeres, cucurbite, trigesimo septimo die ad maturitatem peruenire: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquam. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui secum diuersabantur, qui & ipsum certiorum fecere rerum multarum, & in primis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit illuc è suis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præsertim adseuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad orientem proficiscebatur, aliud uersus occidentem contendebat, alterum in Septentrionem, in Austrum alterum citatissime fluebant. Insula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem respicit Atribuinea, quæ Aquilonem Lachem, quæ postremo meridiem contuetur Naiba dicta est ab omnibus.

Quomodo Admirans adiuit auri minas,

Cap. **xcvii.**

VT reuertar unde sum digressus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martij illinc soluit, ducēs secum pedites circiter quatuor centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi acceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibusq̃, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciā, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscuntur auro. Igitur Admirans ingressus mediterranea insulæ ad miliaria ferè lxxij, tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminetq̃ admodū, & ibi arcem erigere decreuit, quo tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaq̃ arcem ædificat, ad eum undiq̃ cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorū uoto Admirans satisfaciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntē plurimum auri comportarūt. Nec id silentio inuoluam granū Onzia allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, quum præsertim adiecissent, se adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eaq̃ grana inculta in harenis iacere adseuerabant, uim auri incolis nescientibus: alij etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioraq̃ inueniri rursus adfirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referrentq̃ protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quàmq̃ unquam autumassent. Inter alia admiratu nō indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alij uero cum quibus commercia exercent

exercēt sua, uasa ferūt Samia, catinosq; ligneos, pelues, malliua, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorsus carēt. Inuenerūt in mense Martij uas præmaturas, uerum agrestes. Hæc regio licet rupibus & saxis asperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem prasinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decursusq; auriferi, nam quum imbres deriuantur è montibus, secum auri copiam maximā trahunt ad plana arua patentesq; campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eademq; amœnissima ac placidissima, decursu haud rapido citatoq; sed segni ac placido. Hæc loca habitāt gētes ignauæ, & ferè pens nullius: ea gens ociatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodū impatiēs, & quū nemora habeant bombice referta, eo tamen uti nesciunt.

De mirabilibus compertis ab Admirante, Cap. XCVIII.

EXploratis his locis ut præfecimus, Admirans rediit ad arcem Isabellā, ubi nonnullos è suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre, nouas etiam querens regiones, & in primis eas quas iam eminus conspicati fuerant: nam continentem credidit esse, licet compertum habuerit insulā esse, quæ miliaribus lxx. abest ab ea insula quam appellarunt Hispanam, regio Cuba dicit. Ea præterita iter direximus ad meridiem, & inde cepimus ad occidentem nonnihil flectere: uerum quanto magis progrediebamur, tanto plus littora extendi uidebantur, terris semper fugientibus: sinuabant enim se littora ad meridiem semper, recessu & ambage multiplici, adeo ut quum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus, ac multijugis sinibus: tandem Admirans deuenit ad insulam, quam inquilini appellant Iamicam: hanc aiunt appellari ab Lamia cosmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriā superat: unicum in umbilico montem habet, qui sensim leniterq; surgit, ab omni regionis latere paulatim crescens, ut uix conscendere credas, ut in accliuis solet, donec deueneris in medium, tunc sese attollit uertice eminentissimo, & tarditatem qua usus fuerat surgendo, eminentia cōpensat: hæc insula æque ferax est ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodēq; acerrimo ad quæque subeunda: nam in commercijs acri est ingenio, adeo ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirans suos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum est identidem succumbentibus insulanis, nō sine hominum strage: tamen discordias pax est consequuta. Relicta Iamica flante Zephyro, septē diebus nec interpollatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantūq; sumus progressi, ut crediderimus uel ipsam Chersonesum aureā, quæ est in ipso oriēte, attigisse: adeo igit prouecti eramus in altum, petentes uarias orbis partes, ut fere totum uniuersum orbē metiti fuerimus: & ex uiginti quatuor solis horis, saltē uigesimalā & alterā comperimus: licet perpeffi simus innumera mala, no-

mina tame. 1 Dccc. insulis indidimus, & supra ter mille præteriuimus, ubi multa erant memoratu digna, præternauigans latera Cubæ. Et paulo supra quæ incæperit nauigare, nactus est Admirans portum nauium capacem complurium, ibi suos cœpit emittere, qui quum terrâ applicuissent, tantum mapalia inuenere, ea quæ uidua omni habitatore: uerum ibidem conspexere in uerbis pisces quos ad ignem assabant piscatores. At nostri piscibus uesci tostis haud dubitarunt reiectis serpentibus: qui uisis Christianis, mox delapsi sunt in montes, & inde speculabantur quid sibi uellent nostri: à quibus prouocati, piscatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus nostris, ne pauerent. Quodam igitur audaculus in inferiorem rupem desiliuit, propius accedens, quem compellare cœpit quidam oriundus ex insula Hispana, qui à tenebris in Hispania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua parum ab eorum idiomate differt. Hunc itaque percunctatus est, quid fugerent, & quæ nã gens esset, quoque nomine regio appellaretur: contracta igitur necessitudine, uiribusque animi reassumptis, dixit eos piscatores esse, qui eò piscatû concesserant rege iubente, qui alij regi cœnam parabat pontificiam opiparamque: addidit etiam pergratû habuisse plurimû, quod serpentes minime comedissent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti deliciores epulæ adseruabantur: quibus auditis Admirans, eos missos fecit: nam iam habebat satis compertum regionis mores: propterea iter suum uersus occidentem persequabatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus est feracissimam, refertamque habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nostris ad littus descendebant panes ferentes, quibus ipsi utuntur, tulere etiam cucurbitas plenas aqua, nosque ueluti amicos hospites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progressi, uidimus innumeras insulas, quæ primo conspectu cultæ uidebantur eximie, uirentibus plenæ arboribus, & in primis ab ea parte quæ continentem respicit, dum latera percurrunt, deuenire ad ostium fluminis cuiusdam, cuius latices adeo feruēt, ut in eis diutius manû immergere nequeas feruescentibus aquis: rursus progredientes cōperere piscatores quosdam, qui in cymbis, id est, in caua arbore piscabantur, qui piscē rudentibus adligauerāt naui, eumque post se trahebāt: eius forma est nobis incognita, & nisi grandiusculū caput haberet, instar anguillæ formaretur, capite gestat pelliculam quandā, quæ similitudinē habet crumenæ alicuius: quū uero pisces uel testudines emerferint supra aquā, mox is piscis solutus dimittitur ad eos, qui telo acrior ac omni uolucris ocyor, condito uibrat pellē, quā diximus marsupium referre aliquid, pisces corripit, ac retinet sua pelle implicitos, nec prius prædā dimittit, quæ aërē senserit, cuius est impatiēs admodum: tūc uincto rursus pisce, prædā legunt: nã nobis adstātibus cepere calandras iiii, prægrandes, quibus nos donarunt amice, easque in cibatu suauissimo habuimus. His uisis, pœcunctati sumus piscatores an latus huiusmodi longius adhuc protenderetur, & quantum in occidentem extenderetur.

Mira piscandi
ratio

extenderetur. Respondere latus huiusmodi finem habere nullum. Illinc igitur soluentes, progrediebantur à latere semper, littus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conspexere. Non longe uero à terra huiusmodi quæ nunquam terminatur, uisitur insula, ibi mortaliū uidere neminem: nam si qui erant in ea, fuga pernici sibi consuluerant. At canum inibi copia ingens conspecta est minime latrantium, licet toruo essent aspectu. Anseres etiā anatesq; insulæ inerrabant multiplices. Præternauigātes itaq; latera, Cubæ deuenimus ad quasdam angustias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum spumas efferuescebat indignabundum admodū: sæuitq; mare hoc modo itinere miliarium xl. aquis albicantibus, non aliter q; si polline conspersum fuisset. Superatis his gurgitibus, prouecti ad miliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emisimus, qui aquā ferrent lignaq;. Eò etiā concessit arquita quidā, qui quū inerraret insulæ, & in nemus condensum peruenisset, arboresq; admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiusculus, toga indutus alba, sagittarius credidit primo conspectu religiosum quendā fuisse, quem in classe habebāt: uerū ubi compertū habuit aliū esse, actutū aliū duo uiri eiusdem habitus & stature apparuere, postq; eos supra triginta alios uidit, quibus conspectis, mox fugā cepit. Illi sequebant, manibus annuentes ne paueret, neue fugeret: sagittarius uero citius quiuit classem repetit, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto, qui ubi hæc accepit, protinus emisit multos, qui tenentes uaria itinera, prope totam insulam explorauerunt. Erant ibi arbores multijugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrētes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nacti sunt, quorum linguam etiam incolæ Hispanæ insulæ, qui Admirantem uultro sequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis se sinuabāt littora, modo Notho, modo Affrico flantibus, quibus ipsi impulsī aliquando ferebamur prope in siccum, adeo mare insulis est implicitū compluribus, naues fere pessundabantur nimia onustæ aqua, quam & madidū cœlum, & refluxus pelagi conrogauerant, quare operæ precii fuit referre gradum, & domum redire eodem itinere quo uenerant, nec quempiam pauebant, quin potius sperabāt ubiq; & amice & honorifice recipi, quandoquidē neminem læserant dum irent, uerum fere omnibus morem gesserant.

Quomodo Admirans insulas reddidit uecti-

gales, Cap. XCIX.

QUum itaq; redisset ad Hispanam insulam, ubi abiens complures Hispanos patricios loco præsidij dimiserat, comperit Margaritum uirum strenuum illinc abiuisse, qui prope iratus patriciorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem illico inducunt, ut & ipse patriam reuifat, ratus ne delatus regi, principis indignationem incurreret.

incurreret: domū tamen contendebat sub uelamento consequendæ annonæ, & renouandi præsidij, licet ut præfecimus, alia subesset causa: non prius tamen abiuit, quàm sibi reges aliquos reconciliauerit, qui succensuerant Hispanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, absente Admirante, uerum coram ipsis regibus, quorum conspectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur sibi reconciliauit regem Guarionensium, & cum eo necessitudinē contraxit arctissimam, desponsata sorore uni ex insulanis, quem prius inter suos adnumerauerat, & habito interprete, citato gradu cōtēdit ad id oppidū quod condiderat, nomenq; diui Thomæ indiderat. Hoc itaq; reperit à rege quodam obsideri, & parum absuit quin deditiōem fecerit, quoniam iam triginta diebus continuis obsidebatur nemine auxiliante. Liberato itaq; ab obsidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicueratq; animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatē annonæ fame laborare, quæ iam innumeros consumpserat populos, causa famis huius reiiciebatur in Christianos, qui eruerant ferè omnes radices, quibus ipsi panem conficiebāt Barbari. Statuit itaq; Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexij largiter iuuere, nam regio eius nondū famem passa fuerat. Reuocato igitur ab incepto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hispanis, decreuit arcem erigere alteram, nō longe à sancto Thoma oppido in monte eminentissimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertum habuere hæsisse cordi Christianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exorentq; ut suos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hostibus expectassent: nam ut aiebāt, sub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuastabāt regionem, adiecereq; ad hæc legati, se malle pendere uectigal, quàm his assiduo uexari incursionibus, & quiete frui posse nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Christiano uectigal soluerent hac lege, ut incolæ montium Cibatorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quædam pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cottonum.

De regibus qui ob malefacta Hispanorum desciuere à
Christianis, CAPVT C.

IGitur dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uectigal soluere Hispanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco siliginis ac tritici succedunt, panem conficere nequibant, nisi intolerabili labore ferè nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruauerunt inconcussam præscripto tempore, & ubi solidum præstare non poterant, excusabant pauperiem, promittentes se duplum soluturos, quum ad meliorem fortunam deuenissent.

deuenissent: nam uictu deducto, uix habebant quod soluerent. Sub idem
ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere
unciarum uiginti, in regno non procul distante à littore maris: Itaque loco
miraculi granum huiusmodi allatum est Hispaniarū regibus inuictissimis,
idq; complures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu
non indigna, & in primis lignum ibi uisitur, quod appellant sandalium. Ve-
rum ea argutus aliquis sorte illi intempestiue obijciat, quur celoces onustas
eo ligno in Hispanias miserit, & non auro? quum illius relatu compertum ha-
beāt insulas huiusmodi auro scatere plurimo. Quæ obiecta nō difficulter di-
luere potest hoc responso, quod licet ea regio uideatur abundare auro, si no-
stris conferatur, non tamen tanta est copia eius, ut onerari possint naues, quū
præsertim illud nō sine magnis laboribus erui posset è corde terræ, languen-
tibus etiam uiris, quos secum ductitabat, qui ocio & lasciuiæ uacabant, adeo
ut quæq; deformarent tanto parta sudore, desidæ ac uoluptati supra quā
possim scribere addicti, quippe qui uel ipsum præfectum moribus contra-
rium perniciali odio persequerantur, effeceruntq; suis moribus, ut Barbari,
qui suapte natura exleges sunt & infrenes, magis ac magis efferarent, prosi-
lirentq; degenerantes ab omni probata uita, perinde ut usque in hanc diem
expensæ superent lucra, tamen hoc anno qui millesimus & quingentesimus
primus est, bimestri legerūt supra duodecim mille libras auri, libra uero peri-
satur uncij octo. Lucrati sunt etiā alia cōplura, quorū mentio fiet in sequen-
tibus, superis fauētibus. Et ne digrediamur à propositis, id noueritis, eo anno
tantam uim uentorum ruisse, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, easq;
in sublime iaciebat, ut uiderentur coelum ipsum cōtingere: inuertit etiam tres
liburnicas Colūbi, quæ erāt in portu, adeoq; mare inundauit, ut supra men-
suram brachij totā irrigauerit insulā. Huius igit diluij causam barbari rei-
ciebant in Christianos ob piacula & scelera, quæ patrauerant, quicq; intertur-
bauerant eorum quietem, adijciebantq; neminē esse tam longæuum, qui me-
minisset tantæ tempestatis, quæ nec similem uisa est, nec habere sequentem.
Itaq; Admirans ubi portum applicuit, protinus iussit fabris lignarijs, quos
optimos secum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri,

CAPVT CI.

INterea Bartholomæum germanum suum, quem iam insulis præfecerat,
cum nōnullis expeditis copijs ad effodiendum aurum misit: nam hi quos
secum trahebat milites, eruendi aurum metallorumq; probe nouerant artes.
Distāt hi mōtes unde egeritur aurū, ab Issabella insula leucis ferè lx. interq;
alia eos monuit, ut diligentius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus
profectus est imperator: siue, ut aiunt, ipsi Andelantadus, cōperitq; uastissi-
mas foueas, ac specus altissimos, eosdēq; uetustissimos: unde adseuerāt Salo-
monem

monem suos thesauros eruisse, ut est in diuina ueterisq[ue] historia: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperunt terram egerere, & iam superficiē tel-
luris eruerant, quum mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi
protendi nimium ultra miliaria xvi. in eaq[ue] tantum auri effodi posse rati sunt,
ut quilibet artificum singulo die uncias tres eruere non difficulter posset. **Cu-**
ius rei illico Bartholomeus certiorē fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit,
decreuit rursus in Hispaniam redire. uerum prius nō abiuit, quā insulæ fra-
trem suum præfecerit, & illinc soluit ingrediente Martio, **M. CCCCXCV.**
patriam repetens. Interea Bartholomeus ut monitis fratris audiret, arcē con-
didit, quam appellauit Auream, quoniam dum conderent eam, inuenta est
harena auro mixta: trimestri absoluit opus, cœperat uaria instrumenta auri
eruēdi fabricari, uerum fame grassante nequiuit perficere. Soluit igitur inde,
dimisso præsidio uirorum decem, qui arcem custodirent, proniso ne fame la-
borarent, dimisso cane sagace, qui cuniculos uenaretur, itaq[ue] illinc abiens, de-
uenit ad insulā Cōceptionis eo mense, quo Guarionexius & Nanicantexius
uēctigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, pro-
uisq[ue] de annona, quæ sufficeret itineri pro se suisq[ue], qui cccc. erant, uentis ue-
la dedit Hispaniam uersus.

De com meatibus missis à rege Hispaniarum, deq[ue]
eius præcepto, Cap. **CII.**

Igitur circiter initiū mensis Iulij celoces tres onustæ ferē omni genere com-
meatuū applicuerunt insulas, ubi nostri fame laborabant: uehebant enim
uinum, oleum, carnes aprugnas, bubulasq[ue] salitas, necnō insitia, & farcimina,
& id genus alia complura, quæ mox partiti sunt singulis, ut unusquisq[ue] suam
haberet portionem. Erogatis igitur com meatibus, regia promunt mandata,
uidelicet regem iubere ut eas insulas colant, quæ meridiem respiciunt, ubi au-
rum egeritur, omnesq[ue] insulæ accolæ & reges, quorum insidijs nostri occu-
buerant, in Hispaniam transmittant. Quare ut regio obsequerent[ur] mandato,
mox corripuerē ccc. uiros, regesq[ue] eorum, & in Hispaniam misere: deinde co-
lere cœperunt eam insulæ partem, quæ respicit meridiem, & ibi in colle emi-
nentissimo arcem construunt, non longe à portu celeberrimo, arcem appellāt
diui Dominici, quoniam die dominico eō peruenerunt: portum prædictum
interluit eximium flumen, quod innumeris piscibus scatet, quodq[ue] nauigan-
tes uehit placido alueo, prope ipsam arcem ad duodecimum lapidē. In arce
uero Isabellæ ualetudinarij milites causarijq[ue] dimissi sunt, necnon fabri li-
gnarij nōnulli, qui celoces duas fabricabant: cæteri uero contenderūt ad arcē
diui Dominici qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et soluens illinc, uersus
occidentem profectus est.

Quomodo

Quomodo Columbus comperit suos perisſe,

CAPVT CIII.

Igitur inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod ab memorata
Iabest insula miliaria fere centum & uiginti; deriuaturq; ab montibus Ci/
banis, qui meridiem respiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmisit explo/
raturum regiones quasdam uersus Austrum, ubi ingentissima sandalij nemo/
ra conspiciebantur. Exciderunt itaque huiusmodi sandalij struem maximã,
eamq; deposuerunt apud quosdam tam diu, donec redirent, & suis liburnicis
asportarent. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe ab
Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem; qui illis popu/
lis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uisebantur, decreueratq; prius à
bello haud desistere, quàm suæ fecisset ditionis. Huius uero regis regnum est
in cornu cuiusdam insulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & distat à Nay/
ba flumine leucis triginta: regio asperatur mōtibus, regi q; huic circūadiacen/
tes reges tributa pendunt parentq; ut principi supremo. At præfectus no/
ster alloquutus est regem huiusmodi, persuasitq; ut sponte uectigalis fieret,
à quo non difficulter impetrauit, ut annis singulis tributa pendens, cotonū
& canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero
ibi non nascitur. Itaque rebus pacatis compositisq; concordēs unā re/
gem adeunt, à quo honorificentissime excepti sunt; effusa omni plebe, quæ
illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in/
gratiam præfecti actum est. Primo aduentu occurrerunt adolescentulæ tri/
ginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo suo mo/
re, cætera nudæ: hunc morem seruant pedissequæ cosmetæ: at heræ nudæ
prorsus incedunt. Igitur prædictæ ramos oliuarum manibus gestabant, &
ubi appropinquabant præfecto, in signum foederis pacisq; illi ramos porri/
gebant; capillos uero promiserant per humeros, uittata fronte ambulan/
tes: colos ijs erat cyaneus, id est, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ sunt, si
omnem corporis habitudinem spectaueris, quod profecto his erat habilissi/
mum symmetricumq;. Postq; uero his iocis exceptus est, dispositis lectis di/
scubatorijs, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu sane re/
gio. Postridie uero eunt in domum quandam patentem, quæ theatrum refe/
rebat, & ibi ludicra exercuere complūscula, ut sunt tripudia & alia id genus.
Post hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox præliū com/
mittentes; nam adeo acerrime digladiabantur, ut hostes uiderent, & utrinq;
reciderunt multi: pluresq; occubuisſent, nisi rex annuisset, ut temperarent à
manibus. Arma erant tela, arcus, & sagittæ.

k Quomodo

Quomodo reges qui descuerant rursus succumbunt. **Cap. CIIII.**

Illinc itaq; tertio die soluit, & rursus Isabellam insulam uisit, ubi comperit suos uita functos: nam ferè ducenti occubuerant uarijs affecti ægritudinibus, quæ res adeo Columbum mœsticia ac dolore affecit, ut propè de expeditione desperauerit: & id in primis hominem angebat, quod uidelicet liburnicæ Hispanæ uehentes annonam apparebant nullæ, & iam pridem caritate commeatum premebantur, tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacētia, inter Isabellam & sanctum Dominicum, secus iter, quod inter Austrum & Aquilonem uisitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Isabella, miliaria fere xxxvi. arcem Spei construunt. Post eam ad miliaria propè xxiii. arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad miliaria fere xx. arcem condunt diui Iacobi. Post hanc autem ædificāt arcem Conceptionis. Interq; eam & diui Dominici erecta est alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaque agris in memoratis arcibus, ipse ad oppidum diui Dominici contendit, & illic à regis uestigalibus accipit tributa. Dumq; diutius inibi immoratur, Hispanis uitā ducentibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges descuere, conspiraruntq; fere omnes in Hispanos, & quum quadā die conuenissent, paraturi expeditionem in nostros, Guarionexium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim milium hominum excedebat. Verū præfectus noster, ubi de hac re certior factus est, mox eos diligentia & sollicitudine præuenit, cœpitq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariā, nō tamen sine magno sudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Monet Admirans, ut his omiſſis ad eum redeamus.

De nouis insulis, & gente multiplici compertis ab Admirante

Columbo, **Cap. CV.**

Admirans itaque Columbus die xxvii. Maij, m. cccc. xcviii. soluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onustis iter agens uersus insulas Fortunatas, prout consueuerat. Verū per id tempus uisum est conducere plurimum, si illac iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infestabāt. Illinc uero ad Mederæ insulas contendit, & ibi classem partitus est bifariam: nam quinque naues ad insulā, quæ dicitur Hispana, direxit, reliquas uero secum retinens, uersus meridiē pergit, destinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando superare, & inde ad occidentem uergere, ut fere omnia scrutaretur, ea in primis, quæ Christianis fuere hactenus inaccessa incognitaq;. Is enim erat uir alto animo celsiq;, nec nisi magna aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Inde q; soluens flante Austro maria sulcabat, & quum in altum prouectus esset ad miliaria fere cccclxxx. in quandam deuenit regionem, ubi adeo sol torrebat omnia, ut propè ipsa classis conflagraret, uiriq; omnes æstu magno quasi animam exhalabant;

halabant: nam impellente calore dolia complura crepuere, effusumque est uinum oleumque simul, quum id eis usu euenisset in exortu caniculæ, quo confla- grant prope omnia. In his itaque caloribus per octo dies uersati sunt, non sine uitæ discrimine: poenituit eos sæpenumero has partes adiuisse. Transactis aut octo diebus, flante uento Fauonio, iter uertunt ad occidentem, rati clementius coelum nancisci posse, & accepto in puppi uento, citatissime contendunt, indies clementius coelum salubrioremque aerem nacti: nam tertia die postquam il- linc abiuerant, compererunt tantam temperiem aeris, ut si priori conferat, hæc sit prorsus felix & fausta. Ultima uero Iulij è specula eminentiori nostrum quispiam eminus telluræ conspexit, id est, montes editissimos: quæ res tanto nos aspersit gaudio, ut prope gestiremus, exiliremusque: quandoquidem usque ad id tempus nos nostræ uitæ tædebat plurimum: nam deficiebāt commea- tus fere omnes, calore dolia crepuerant, & uitam prope desponderamus, ut usu uenit aliquando à morte parum distantibus: tandem aliquando superis fa- uentibus, terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quædā, quæ mare procellosum reddunt, faciuntque ne ad littus tuto accedas, tamen co- gnouere terram cultam esse, & habitari frequentissime: nam è classe conspecta- bant locorum amoenitatem, prata præsertim uirétia, inque eis innumeros flo- res, qui suauitatem fragrabant inenarrabilem: ut uel ad ipsam classem mirus odor perueniret. Illinc soluentes ad xx. miliaria portum nanciscuntur absque flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progre- diuntur, & mox alium comperiunt portum stationemque peropportunam: eod- itaque proficiscuntur ocyssime, ut aquæ nonnihil haurirent: portum appellant Charanæ, Cuspidem accolæ: prope portum nullæ erant domus, uerum ani- malium complurium innumera uestigia. Postridie uero eminus conspeximus caneam citatissime aduentantem, id est apud eos cymbæ genus: in eaque xxiiij. iuuenes sagittis prope onusti, gestantes clypeos, pudore tantum cooperto, cæ- tera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillumque admodum promissum habebant: Hos ubi Admirans conspexit, nutu & si- gnis, quomocumque quibat, inuitat prouocatque ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accersebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti semper ne- fraus subesset quæpiam. Paulatim discedentes à conspectu nostro, & subinde post terga respicientes, demirabantur ritus nostros, formam corporum hæte- nus eis inuisam incompetamque. Videns itaque Admirans minime allicere posse hos uiros nutibus neque inclamationibus, decreuit eorum feritatem lenire melodiam, aut concentu aliquo. Mandat propterea existantibus in specula emi- nentiore, ut musicam multijugam excitent, choraules uidelicet & tibicines, ac id genus alios moneant, ut concentum efficiant non mediocrem, quo allekti barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuerunt constrepentes tibias, rati sunt belli signum esse, ueluti si ad arma conclamantum foret, expediunt arcus sa-

gittasq; bello se pręparantes: & quoniam mirum in modum fidunt suę per-
 nicitati, condicito deserta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut
 fuga sibi consulerent ui remorū adiuti: tamen tantū eis appropinquauimus,
 ut quidam ē nostris iecerit in eorū cymbam prętextam & birretum: quo fa-
 cto conuenit inter eos, ut littus appellētes mutuo fruerentur colloquio. Dum
 igitur pręfectus it ad Admirantem, impetraturus com meatum egrediendi
 classē, illi rati rursus ne sibi imponeretur, effusissime fugerunt. Igitur nihil
 aliud de populis huiusmodi cōpti habuimus. Et post hęc illinc abiimus,
 & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeo rapidissi-
 mum, ut Admirans, qui à puero assueuit mari, confessus sit ingenue se nō tan-
 tundem pauisse, formidauisseq;: nam deriuabatur is profluens ab oriente, pe-
 tens occidentem gradu citatissimo. Eo itaq; propē superato, paulū progressi,
 deuenimus ad quoddam ostium, quod uidebatur ad portū quempiam na-
 uigantes admittere, eoq; proficiscebatur profluens, interq; ostium & alium
 profluentem sinus est ad potandum suauissimus, unde aquę plurimum hau-
 simus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uiginti sex inuenisse: &
 quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis suauitatisq;
 aquarum nacti sunt. Deinde deueniunt ad montes quosdā eminentissimos,
 & eō accedentes uidēre prędia culta admodum: uerum hominibus domi-
 busq; uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uersus uisitur plani-
 cies maxima, exploratumq; habuere regionē nuncupari Pariam, esseq; per-
 grandē, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces qua-
 tuor, quorum ducatu una die ferē pręteruecti sunt insulam, cuius amœnitate
 allecti terrę magis appropinquant, & insulam explorantes inuenerunt fre-
 quentiorē hominum numerum quā unquā alibi nacti fuissent, & in pri-
 mis reges qui Cachi dicuntur, quicq; continuo ad Admirantem legatos mīt-
 tunt, se suaq; ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attin-
 gens, frui suis bonis pro arbitrato non dedignetur: uerum Admirans his mi-
 nime assensus est. Illi uero ut hominem sibi demererentur, postridie innume-
 ras cymbas exornari iubent, quibus patricij primores que uecti fastu non
 mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccisq;, ac armil-
 lis decentissime honestati insignitiq;. Hos nostri incipiūt percūctari amice,
 unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi illico respondent
 nutu, uniones reperiri in harenis maris sibi contermini: significantes rursus
 nutibus uim maximā baccarum inueniri inibi: uerum uix esse apud eos in
 in precio, utpote qui ferē nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes subinde
 ostentantes nostris offerebant, modo nonnihil illic cōmorerentur. Verū quo-
 niam triticum classis fathiscere incipiebat, uisum est cōducibilius, si hęc mer-
 cimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen ē suis nonnullos, qui
 terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnō situm
 regionis.

regionis. Profecti sunt itaq; eò ē nostris quidā, qui ab eis honorificentissime sunt excepti, & quidē honorificētius quā unquā autumassent: nam ad eos salutatum accurrebant accolē certatim cateruatimq; nō secus quā si uisum irent numen quodpiam: eos itaq; primo duo patricij excipiūt pater & filius, suoq; more consalutant, & mox consalutatos ad domū instar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conspicitur grandis admodum, & eò allatæ sunt sellæ complures, fabrefactę ex ligno nigricante, & quidē faberrime. Confederunt ergo omnes, & illico erupit adolescentū caterua, ferēs fructus omne genus uberrimos nobis prorsus incognitos. Posthac cenophori subsequunt uina electissima propinantes, quū fulua, tum etiam rubicantia: neq; id uinum expressum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccisq; multijugis eisdemq; suauissimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaque cōmessati sunt apud senem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi complures uisebantur mulieres adolescētulæ formosæq; admodum, quæ bombicino panno uersicolori coopertis tantum pudibundis, cætera sunt nudæ, & hæ hominum conuentus refugiunt, solitariā uitam degentes. Hos igit uiros cœpere nostri percunctari, unde tantum auri eruerent. At hi quibus pro sermone nutus erat, innuebant id ē montibus quibusdam egestū esse, nec tutò nos eò per id tempus proficisci posse: quandoquidē prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi sunt fera quēdā animalia, aut anthropophagi Canibali, qui montes obseruant infensi: id nobis permolestum fuit, nam alter alterū haud intelligebat. De reditu Admirantis ad insulā Hispanā. Cap. CVI.

Itaq; nostri illic immorati sunt ferē usq; ad meridiem, tempus non colloquijs, sed nutibus terentes: tandē ualedicto eis illinc abeunt non indonati, nam propē quisq; illorum donatus fuit baccarum torque nō contemnendo. Hos igitur Admirans saluos excipit in classem, uelaq; uentis dedit ocysime: nam triticum, ut præfecimus, nō patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rursus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis comperiunt, adeo ut uix mare capax esset liburnicarum aquis deficientibus: propterea uisum est expedire plurimum, si præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & subsequenti classi iter præpararet. Dum ergo diebus complusculis cunctantur, pauideq; maria sulcant huiusmodi, rati esse insulam secus quam adnauigabāt, ut demū eam circumuecti Aquilone flante, uergerent ad Hispanam insulā. Igitur inter nauigandū deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo mensuram triginta cubitorū excedebat: latitudo autem prope immensa credebatur, adeo ut supra leucas xx. pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeo sinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideat. Mare illic implicatur herbis, perinde ut uix sulcati queat nauibus, fluitantibus seminibus herbarum instar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlū esse usquequaq; clemens saluberrimūq;, & ferē toto anno pares noctibus dies

bus dies esse, ut sit sub ipso æquatore: ubi itaq; animaduertit sinum esse impli-
citum, & uix exitum habere, præsertim uersus Aquilonem, ut ad insulam Hi-
spanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim cōsequatur, ordine
præpostero, eà iter agens, quā ingressus fuerat, & herbas frequentiores tan-
dem euasit, dirigens gressus ad Aquilonē: non desunt qui affirmant eam tel-
lurem continentem Indiæ esse: utcūq; fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ
exitum nusquam nactus est: propterea gradu relato, fauentibus superis, uer-
sus Aquilonē nauigans, tandem aliquando ad insulam Hispanā deuenit ui-
gesimo octauo Augusti, M. CCCCXCVIII, prout instituerat.

De discordiis repertis in insula Hispana, Cap. CVII.

VBi igitur Admirans appulit insulam Hispanam, nactus est ferè cun-
cta confusa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum
suum descuiisse, qui asylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Ad-
mirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare: uerum is nedū reconciliari
uoluit, sed & regi serenissimo grauiter de Admirante conquestus est literis
quibusdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iam pridem passos
fuisse ab Admirante, Bartholemæoq; fratribus, quæ ab impijs hosti-
bus nusquam expectauisset quispiam: nam præter illud quod sunt omnibus
sceleribus addicti, uacantq; omni honestate id plus etiā habet, quod uiri tru-
culētissimi, pro re quaq; minima ueluti uitæ necisq; nostrę potestātē habent-
es, in homines sæuiunt atrocissime, & nullus est innocētiae tutus locus, eis est
impune occidisse hominē: uiri sunt & iniusti, & arrogātes, inuidi q; plurimū,
& ambiunt supra modum quæ sibi haudquaquā conueniunt. Propterea rex
serenissime, quum in nos grassarentur ueluti in pecudes, ab eis descuiimus,
quoniam nimium sunt sanguinis humani appetentes, & uestrum imperium
subuertere contendūt, nihil relinquentes intentatum, ut insula potiri queant
aliquando: & hoc erit uobis non obscurum argumentum, quod ubi effodien-
dum est aurum, emendum ue, neminem ad aurifodinas admittunt præter
suos complices & alumnos, quos habent suorum scelerum consiliarios. At
Admirans in hanc fere sententiā regi scribit, Rex serenissime, ne uos horū ui-
rorum scelestium impura natura lateat, uobis testatissimum fiet, hos hic iura
omnia diuina pariter & humana contempsisse: uitam nanq; agunt impuri-
simam, per cædes, stupra, ac rapinas se exercentes: qui ueriti ne horum inter-
dum pœnas luerent, descuiuerunt ab imperio regio, uoluptati, desidiæ, ac libi-
dini supra quā scribere possim, dediti: qui ubi laxiori ocio prosiiliūt, corpora
exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, ho-
minem patibulo suspendere. Interea dum maledictis & probris mutuo con-
tendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, descuiuerat ab Christia-
nis, quiq; exercitum sex milia hominum secum trahebat, præter sagittas &
arcus inermem: nam nudī incedūt, etiā exeuntes ad bella, corpora uero notis
complu-

compluribus inurunt, compunguntq; stigmatibus à uertice usq; ad pedum plantas. Huc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariam manu fudit, ac protinus subegit, subactumq; reddidit uestigalem.

Quomodo Admirans falso delatus regi missus est in Hispaniam,

uinctus ueluti captiuus quispiam, Cap. CVIII.

Interea reges Hispaniarum ex utriusq; literis certiores facti sunt controuersia & uelitationis suorum, qui insulas praesidij causa incolebant. Igitur aggreferentes quae referebant utrinq;, quum praesertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti susceptum esset, grassantibus inter se suis decreuerunt his quamprimum occurrere: propterea uirum strenuum dictis insulis praeficiunt, qui eò contendens nemine excepto, animaduerneret in reos quoscunq;, aut in Hispaniam mitteret puniendos. Profectus est igitur gubernator, à rege accepta persona, & ubi delatoribus aures praebuit, mox ab inuidis Admirantis subornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges misit: qui ubi Gades applicuere soluti sunt, & ultro sese conspectui regio praesentatunt, inq; regum regia splendidissima usque in diem praesentem non inhonori degunt. De insulis inaccessis, & uarijs moribus, Cap. CIX.

Postq; Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignatione incurrisse uideret, complures è suis alumni, q; sulcandi maris probe nouerant artes, decreuerunt inter se irreuocabili proposito, ut sese fortunae committentes, orbis partes adirent haecenus inaccessas, & moestissime ualedicto Admiranti, impetratoq; ab eo comatu, sua impensa liburnicas quasdam expediunt: alij alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorum ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirans fuisset. Igitur Petrus Alonsus dictus Niger, celocè comuniuit suis impensis, decernens ad meridiem contendere. Dum itaq; adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in superioribus commemoramus, ubi baccas margaritasq; multiplices Admirans inuenit: & ut à praescripto regio non discederet, locum praeteriuit, nusq; appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaq; soluens, deuenit ad prouinciā, quae Curtana dicitur, ubi portus uisus non absimilis illi qui Cades appellatur. Ingressus igitur portum, uidit uicū non mediocrē, domorum forte lxxx. & propius accedens, nactus est uiros quinquaginta nudos, qui eum locum minime accolebant, uerum illinc ad tertium lapidē oppidū habebant, cum quibus coepit commercia exercere, complura permutans: nam pro mercibus quibusdam, ut sunt acus, & sonalia, licet non nihil reluctati fuerint, unionum uncias quindecim consequuti sunt: hos enim appensos collo habebant. Postridie illinc soluit, & ad uicum minorem redijt: quod cum deuenit, omnis populus effusus illi obuiā profectus est, rogans enixe, ut continentem attingens secum moram longiusculam traheret: uerum Petrus Alonsus, ubi conspexit tantam hominum frequentiam, nam supra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne sibi male succederet cum gente barbarorum.

Petrus
Alonsus

bara: propterea nutu & signis innuebat accolis, ut si quæ emere uellēt eò contenderent, se haudquaquam descensurum adfirmabat; quare his uisis accolæ lembis quibusdam uecti ad celocem contendunt onusti unionibus & baccis, qui cœpere cum nostris mercimonia exercere, & pro nonnullis uilissimis mercibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Postquam aut̃ **Alonsus Niger** compertum habuit gentē huiusmodi minime feram esse: nam per xx. propè dies illic immoratus quū eam cōperit nihil feritatis habere; statuit in terrā descendere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terrā tenuit, adeo honorifice exceptus est, ut id uix referre queam: domos habēt ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent; his tegunt omnia: in cibatu ostreas habent gratissimas, & illorū complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, turtures affatim habent; mulieres uero anseres saginant & anates, ut nostræ. In eorum nemoribus uisunt̃ pauones innumeri, à nostris nihil abssimiles, si penas spectes: mares paui uix differunt à sceminis; fasianis regio scatet: accolæ sagittandi sunt peritissimi, quamcūq; rem pro scopo posuerint, nusquā aberrant. Ibi igit̃ **Alonsus** cum socijs lautissime multis diebus uixit: frustū panis pro clauis ferreis quatuor consequebantur: pro uno clauo fasianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus percunt̃ etabamur quandoq; eos, quur tanti facerent corollas huiusmodi, id est, ferrea uitrea, & acus; respondebant quod eis compurgant dentes, euelluntq; dentes è pedibus, quoniā nudi usquequa; incedunt; propterea magnificiunt acus, & in primis magni pendunt sonalia: ubi uero introrsus prouecti sunt, conspexere cōdensissima nemora, uarij; quadrupedum mugitus reboarūt, adeo ut cœlū ipsum intonuisse uideret̃; tamen rati sunt ea animalia minime fera esse, argumento quod accolæ intrepide nudi nemora lustrant, solis arcibus & sagittis cōmuniti: pro arbitratu apros in promptu semper habent, mitiora armenta habent nulla, ut sunt boues, capræ, & pecora; uiri non sunt abssimiles illis, qui insulā incolūt Hispanā, capillū nigrū promittunt; illudq; quasi more Theuconico calamistratū ferunt; ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam assiduo esitant ruminantq;, tritā expuunt, moxq; abluūt latice: eorū mulieres colunt curantq; rem domesticā; at uiri uenatu exercent corpora, tripudijs ac ferè ludicris omnibus usquequa; insistent̃; uasa Samia habent cōplura, quæ aliunde eò comportantur: figlinas tabernas ipsi nesciūt, nundinas habent & emporia, eorūq; confluunt ferè contermini finitimi; omnes, uarias multijugasq; ferētes merces; prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu, cuncta uenduntur emunturq; permutatione rerum, non signata pecunia; aues mansuefactas, & cicurata animalia circumferunt ludicri causa, eaque exornant torquibus unionum baccarū ue; necnon auri, ut apud nos mos est colla canū torque quapiam condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, idq; consequuntur suarū mercium permutationibus,

tationibus, & excuduntur Germanorum nummi aurei, quos Rhenenses uocant. Viri loco scemoralium utre utuntur: itidem mulieres agunt: uerum hæ perraro exeunt, domi se continentes: coeperunt nostri uiros huiusmodi percunctari, an longe ab ea regione essent maria, an forte regio in immensum protenderetur. Responderunt se id nescire, uerum credidere nostri eam regionem non insulam sed continentem, quandoquidem adeo scatet omni genere animalium, ut non sit absolum credere continentem potius esse quam insulam, quum præsertim per id latus uersus occidentem nauigauerint ad miliaria propè mille, nec tamen terminus repertus est quispiam. Demum sciscitabamur ab eis, unde tantum auri haberent: pro responso habuimus, id erui in regione quæ dicitur Chanchiete, quæ abest ab eis itinere sex dierum occidentem uersus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS, CAP. CX.

E O I G I T V R Alonsus Niger proficisci decreuit, & tandem prima Nouembris M. D. Chanchietem regionem applicuit, quem ut uidere accolæ, mox exuto timore, commercij causa honorifice exceperunt, ferentes quicquid auri per id tempus habebant: parum quidem tulerunt, uerum obryzum, defecatumq; regio abundat pstitacis, temperieq; est incredibili, nam in mense Nouembri multus ibi alior, & rursus in æstate nullus æstus, torret plagam huiusmodi, temperata est regio admodum: id hominum genus syncerum est, & simultatis nullius, fidunt cunctis, lædunt neminem. Ibant ad nos uecti lembis & cymbis suo more fabrefactis intrepide, noctu præsertim, non aliter q; si proprias ædes frequentaret, id habent tamen, quod zelotypia plurimum laborant, quum nos adeunt, mulieres domi dimittunt: bombice scatet regio, quippe qui suape natura gignitur, colente nemine: eo subligacula conficiunt, quibus occulunt inguina. Tandem illinc soluere, & progrediētes itinere dierum decem, nacti sunt regionem amœnissimam, ubi erant complura oppida, flumina, uiridaria, adeo ut spectatiorem nusquam locum uiderim, eò igitur ubi accedere uoluimus, mox apparuere ferè duo mille hominum, qui suo more arcus & sagittas gestabant loricasq;, littus perquam diligēter obseruantes: hos coepimus nutibus, signis, & inclinationibus ad amicitiam & fœdera prouocare: uerum nusq; adduci quiuerunt, ut nobiscum inirent fœdus, uidebantur magnam rusticitatem, imo ferocitatem quandam præ se ferre: quamobrem credidimus syluestres esse, corpora tamen habent habilissima symmetricaq;, colore ad nigritudinem inclinato, in uniuersum macilenta. Quare Alonsus Niger iam repertis contentus, statuit referre gradum, & patriam uersus eam rursus transire quā uenerat.

Quomodo

Quomodo Alonsus patriam repetit onustus baccis & margaritis, & quomodo congressus est cum Canibalis,

CAPVT CXI.

Igitur relato gradu Alonsus adnauigans deuenit in eam regionē quæ **Ci-**
Iniana dicitur, ubi innumeri sunt uniones, & illic immorati sunt xx. dies, ut
fessa fouerent corpora; & priusquam eō deuenissent, nō longe à regione ob-
uiarunt canes, id est, cymbæ xviij. Canibolorū; quos anthropophagos iam
diximus: qui ubi nostros eminus conspexere, continuo celocem ambiunt, ar-
cus & sagittas intrepide expedientes; at nostri tormenta exonerant, & ueluti
manum tumultuariam protinus fundūt: qui quum terga dedissent, à nostris
haud deserti cymbam amiserunt: qui uero in cymba erant, præcipites sese in pe-
lagus dederunt, & nando ferē omnes euaserunt: unū tamen ex illis corripue-
re, qui adeo sæuebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet,
quos illico comederet. His itaq; solutis, illis custodiendum Canibalum dedi-
mus, qui non immemores cædis suorum, uirum atrocissimum mox aggre-
diuntur pugnis scipionibusq; quibus confectus parum absuit, quin animam
efflauit: nā is socios cōtrucidauerat suos, & postridie eos quos libertate do-
nauimus, trucidaturus erat. Post hæc percunctamur eos de Canibolorū mo-
ribus, hi nobis respondent eius consuetudinis esse ac feritatis, ut humanum
sanguinem plus nimio appetentes; peragrent circumadiacentes regiones, &
ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis complu-
ribus extruunt, quo se tutantur tantisper, donec regionem deuastauerint, ho-
mines corripientes. **R**egio baccis abundat plurimum. **I**n funere primorum
hunc morem seruant, **P**atricius ubi uitam exiit, in carpento quodam collo-
catur, & igne subdito sensim ueluti in suffitu corpus consumitur, guttatim di-
stillante liquore humano, donec sola supersit cum ossibus cutis, & eam recon-
dunt ueluti rem sacram: & is est uita functi non mediocris honos. Itaq; his
acceptis illinc per xiiij. mēses soluerūt, patriā repetētes, ferē onusti unionibus
plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarum omne genus,
libras xcvi. Libram uero uncia octo efficiūt. Emerant enim huiusmodi mar-
garitas perquam uili precio. **N**auigando tandem in **G**allitiam diebus xvi.
deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium est & uniones & gem-
mas ad amissim cognoscere, margaritas huiuscemodi ostēdimus
uisu quidem pulcherrimas, uerum eorum sententia
precij perquam mediocris.

DE NAVIGATIONE PINZONI SOCI

CII ADMIRANTIS, ET DE REBUS PER
eum repertis, Cap. CXII.

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, necnō Aries eius ger-
manus socij olim Colūbi in primæua nauigatione, anni uir-
delicet M. CCCCXCIX. sua impensa celoces quatuor ex-
pediunt, communiuntq; omni genere com meatuum, & tan-
dem superis fauentibus, à Palos oppido soluunt xvij. No-
uembris uersus insulas Canarias, quas Fortunatas appella-
mus, & ut ipsi hæctenus inaccessa adirent, & inde honorem, decus & emo-
lumentum aliquando consequerentur. Relictis igitur insulis Fortunatis, ad
Caput uiride deueniunt Apeliote flante; quo uento nauigarunt ad leucas
propè ccc. & in ea nauigatione tantū progressi sunt, ut Aquilonē iam nō cer-
nerent: & ubi id sydus, quo duce utebant, euauit ab eorū oculis, mox atrox
sequuta est tempestas, uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto:
tamen Apeliote uēto adhuc uehebant; nō sine magno discrimine ad leucas
ccxl. processerūt; & tandē aliquando xx. Ianuarij eminus conspexere tellurē:
cui quanto magis appropinquabāt, tanto minus profunditatis inueniebant;
deficientibus subinde aquis, ppter ea contis uada explorantes, nacti sunt pro-
funditatē nō excedere sedecim cubitorū: tandē in terrā descēdūt, & quū ibi bi-
duo immorati fuissent, nemo usq; apparuit. Paulo igit progressi noctu quū
luna pernox esset, conspicati sunt à longe micantia arma, exercitumq; nō me-
diocrē. Eò igit nostris triginta profecti sunt, qbus præfectus iussit, ne hostē
lacefferent: & quū comperissent armatorū aciē esse, gradū referunt, rem in cra-
stinū differentes, ne à præscripto præfecti recederent. Postridie itaq; prima
luce triginta uiri rursus eò contendūt: qui ubi à Barbaris conspecti sunt, mox
excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq; aspectus, qui eis occurrerunt sa-
gittis & arcubus suo more armati; hos nostri cœperūt nutibus & inclamationi-
bus sibi uelle conciliare: at illi sæuiebant magis, ferociā incredibile præ se fe-
rentes, nec unq; adduci quiuerūt, ut fœdera pacis nobiscū inirent. Quare no-
stri his uisis, classē repetūt, postero die Barbaris cōgressuri. Verū illi nocte
intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi popu-
los, nec alias habere stationes quàm Ægyptij populi habeant, Tartariq;
qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, nisi quas quauis
dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit,
modo huc, modo illuc; uxores & natos supellectilemq; secum trahunt: eo-
rum uestigia è nostris complures persequuti sunt, & ut ex pedum uestigijs
animaduernerunt, proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius
uestigium impresserat, quàm procerus quisque apud nos figeret. Progressi
itaq; ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum nostrę
classis

classis minime capax, propterea cymbas expediūt, quæ terræ appropinquant
 tes regionem exactius explorarent. **H**is igitur iam terram tenentibus, mox
 occurrūt populi innumeri inermes, idemq; nudi, qui nutibus & signis nostrā
 appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum exper-
 tes, non intrepide accedebāt. uisum est itaq; hoc modo populorum ritus ex-
 periri, si quo modo adduci possent ad exercenda cōmercia. Igitur unus ē no-
 stris iecit in confertam Barbarorum turbam sonagium; at illi in nostros fru-
 ctum auri, quo facto Hispanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acci-
 peret: at illi condicto hominem corripunt mira pernecitate; nostri uero reli-
 cta classe, socio suppetias ferunt, & mox ingens prælium confertum est, eoq;
 discriminis nostri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Bar-
 baris; nec profuit eis habuisse longiores hastas, ensesq; quandoquidem id
 genus uulnerum & deniq; mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atro-
 cissimæ feræ, urinantes, id est, aquis immerfi, adhuc classem infestabant, effe-
 ceruntq; sua feritate, ut nostri male accepti celocem amiserint, occiso illius na-
 uis præfecto; nostri autem mœstissime id ferentes, illinc amissa celoce solue-
 runt, & ad Aquilonem contenderunt, eo modo se sinuante littore.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue inuenit, & de insu-
 lis uarijs. **Cap. CXIII.**

Progressi igitur ad leucas ferè xl. nacti sunt pelagus potu haud insuaue:
 & dum causam suauitatis insolitam quærunt, deueniunt ad quoddam
 ostium ingentis fluminis, quod in id mare uastissimo impetu exonerat: con-
 tra autem ostium insulæ uisuntur complures cultæ admodum ac conspicabi-
 les, uerum ibi nihil compererūt, quod ad eorum spectaret commercia; man-
 cipia tantum triginta sex emerunt, quoniam nihil compertum est ibi, quod
 expectationi illorum faceret satis, eis præsertim qui auide lucris inhiabant:
 regioni nomen est **Chiana marina Tambala**: eius accolæ referebāt introrsus
 esse aurifodinas complures. Postquam illinc abiimus, non longe à flumine
 itinere perpaucorum dierum; rursus Septentrio apparuit ferè sub ipso hori-
 zonte, qui nostrum uisum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta,
 ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde
 ad ostium quod appellant **Draconis**, quodq; eiusdem est regionis, quò ali-
 quando profectus est **Admirans**, iter faciens per quasdā insulas, quæ sunt
 è regione Payræ prouinciæ prope innumerabiles: ibi sunt nemora sandali-
 quo onerant negociatores suas liburnicas, comportantq; aliò. Inter has in-
 sulas, quarum meminimus, complures sunt incultæ desertæque **Canibalo-**
 rum metu: propterea ingens domorum ruina conspiciebatur, uidere etiam
 num plurimos homines, qui uisis nostris mox dilapsi sunt in editissimos
 montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt casiam electissimam. Nos ue-
 ro rati his mercimonijs inesse lucrum ingens, multum casiae in Hispaniam
 compor-

comportauimus: uerum physici asseuerabant, eam quidem optimam esse, si opportuno tempore legissent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut si sex homines restim ducerent, nec amplecti quirent arborem unâ. **C**onspexere etiamnū ibi animal quadrupes, prodigiosum quidem: nā *Monstruosum animal* pars anterior uulpem, posterior uero simiam præsentabat, nisi quod pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra consuetā aluum aliā habet instar crumenæ, in qua delitescent catuli eius tantisper, donec tutò prodire queant, & absq; parentis tutela cibatum quærere: nec unq; exeunt crumenam, nisi quum sugunt. **P**ortentosum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum est, & ex Sibiliam Illiberim, id est Granatam, in gratiam regum, qui nouis semper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conspecti sunt tamen à compluribus, qui huic rei astipulantur. Is itaq; Vincentinus affirmat adnauigasse secus littus Payræ ferè leucas **DC.** nec ambigit quin continens existat. Illinc ergo soluentes ad insulam Hispanam deueniunt uigesima tertia Iunii, **M.D.** & inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus supra **CCC.** leucas: & quum deuenissent ad quandam prouinciā, atrox tempestas adorta est eos, effecitq; ut protinus duæ celoces pessum ierint: altera uero crepuit: at altera salutem focis præbuit, non tamen sine ingenti discrimine. Sæuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat, quod focis laboribus innumeris fessi, uix sui potentes erant. Positi igitur inter salutem ambiguam & metum, eminus nauim conspiciunt, quæ uentis prosperis uecta, perquam celeriter maria sulcabat: & quoniā perpauca supere rant, sibi nimium metuentes, ac uitam prorsus despondentes, in eam deueniant opinionem, ut se mutuo occiderent: propterea in terram descendunt, rati omnino se atrociam subituros. Hæc meditantibus non defuit supernum auxilium: nam pacatis uentis mari reddita est tranquillitas: propterea conspecta nauis, in qua homines solum **XVIII.** superstites erant, resumunt animos, & in Hispaniam redire parant. Vtraq; igitur nauis uela uentis dedit, patriā repetens, quò deuentū est ultima Septembris. Post hos uero complures alij nauigarunt meridiem uersus, iter agentes per Payram regionē, itinere miliarium quinque mille, nec unquam terminum nacti sunt: ideo arbitrantur continentem, non insulam: unde nuperrime allata sunt complura, ut sunt casia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multijuga: & alia compluscula, quæ apud nos minime uisuntur.

NAVIGATIONVM ALBERICI

VESPVII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hispana in Italicam traducto.

CAPVT

CXIII.

Superioribus diebus abunde reddidi te mei reditus certiorē, uir præstantissime: nam si probe memini, cōmonefeci tuam præstantiam de his omnibus orbis partibus, quas adiuera cum classe & impensa regis huius inuictissimi, quæ si singule pensitatus expēdantur, uidebuntur profecto alterū orbem efficere: propterea non ab re nouū orbem nuncupauimus: Nam prisca omnes harum rerum prorsus expertes fuere, superantē eorum opinionem quæ nuperrime abs nobis sunt comperta: quandoquidem hi rati sunt, ultra lineam æquinoctialem meridiē uersus nihil esse nisi uastum æquor, perustas incultasue insulas quasdam: id pelagus Atlanticum dixere: & si quandoq; assensi sunt, nonnihil telluris esse, eam contendunt incultam esse nec habitabilem: quorum opinionem præsens ad eas partes nauigatio refellit, aperitq; omnibus haud dubie falsam esse, & ab omni uero extorere: quoniam ultra æquatorem nactus sum ego cultiores regiones: easdemq; habitatoribus frequentiores, quàm alibi gentium usquam compereim, si Asiam, si Europā, si Aphricam uē spectaueris, ut latius in sequentibus liquebit: nam prætermisissis obscuris rebus, illustres solum denarrabimus, quæ sint scitu non indignæ, quas uē nos ipsi coram adiuuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiusmodi nuperrime inuento, sedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de sæua tempestate. CAP. CXV.

Felicibus igitur, ut aiunt, auib; ab Vlisbona XIII. Maij. M. D. I. solui-
mus iussu regis, tribus liburnicis expeditis, profecti sumus quæsitum nouum orbem, & uersus Austrum iter agentes uiginti mensibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis seriē primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando seruauimus: nam per insulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim sunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde sulcantes oceanū, littora Aphricæ Nigritarumq; gradu citato percurrimus, usq; ad id promontoriū, quod Ptolemæus appellat Æthiopum, nostri uero Caput uiride, Æthiopes autem Bisecherē, & accolæ Mandangā: & ea regio est intra zonā exustam gradibus XIII. uersus Aquilonē, quā Nigritæ incolunt. Ibi resumptis uiribus, & cōmunita omni genere annonæ classe, sublati ancoris uentis uela dedimus, iter nostrū dirigentes uersus polum antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus cōspecta est, quàm iugi nauigatione tribus mensibus, ac diebus totidem uastissima æquora sulcauerimus: in qua nauigatione

uigatione quæ discrimina subierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotiesue uitam pertæsi simus nostram, id multarum rerum scijs iudicandum relinquo, & eis in primis, qui optime norunt, quàm sit arduum incomperta quærere, & adire inaccessa. Qui uero hæc nesciunt, rerum expertes, huius rei iudices esse minime uolo. Et ut paucis multa comprehendam, id sciant, nos adnauigasse **LXVII.** diebus, quibus fortuna pertinax atroxq; sæuiebat: nā quadraginta quatuor diebus reboante cœlo, nihil nisi tonitrua, fulgura ac coruscationes, imbres grauissimos passi sumus, adeoq; tenebricosa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu noctuq; non aliter uideremus, quàm Proserpina existente cum Plutone, id est, quum minime luna pernox est, nox atris tenebris obfuscatur: propterea adeo nos timor mortis incesserat, ut uitam propè despondisse uideremur. Post hæc uero tam sæua, tamq; atrocia, complacitū aliquando deo fuit uitæ compati nostræ (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa, animi qui ceciderant elanguerantq; condicō rediere ad se, ut usu euenit superantibus calamitates maximas, & præcipue ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur septimo Augusti **M. D. I.** in littore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu solenni, & Christiano more solennia missarum celebrari iussimus. Tellus reperta uisa est non insula, sed cōtinens: quandoquidem in uastum protendebatur, nec finis apparebat quispiam: cultaq; erat admodum, ac habitatore multiplici perquam frequēs: inibiq; animalia ferè omne genus syluestria, quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita. Nacti sumus etiam ibi alia pleraq; quorum de industria non meminimus, ne surgat opus in Iliada magnam. Id solum haud prætereundum puto, quod dei clementia adiūti, opportune tellus uisa est à nobis: nā diutius ferre nequibamus, deficientibus cōmeatibus omnibus: lignis uidelicet, aqua, nautico pane, salitis carnibus, caseo, uino, oleo, & quod plus est, uigore animi. Igit̃ deo q; uiuimus referimus acceptū, cui honos & gloria ac gratiarū actio.

Quantum distet reperta tellus à Capite uiridi. **CAP. CXVI.**

Conuenit igitur inter nos, ut secus littus huiusmodi nauigaremus, cōspectum eius haudquaq; deferentes. Nauigauimus itaq; tantisper, donec deuenimus ad frontem quandam huiusce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conspecta est, abest leucis ferè **CCC.** In hoc itinere sepe numero terram applicuimus, & cum indigenis commercia habuimus, prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi enim Caput uiride ab hoc reperto continente, abesse leucis propè **DC.** licet ego crediderim nauigasse plus quàm **DC.** & id effecit atrox tempestas & naufragia frequentia, & nauderi inscitia, quæ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus, ut ni cosmographia nobis nota fuisset, incuria nauderi de nobis actū erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad ad leucas quingentas nosset,

tas nosset, ubinam gentium essemus: errabundi enim eramus & uagi, nescientes quò tenderemus, nisi astrolabio & quadrante, astrologicis instrumentis, adamussim mihi & socijs consuluissem: comparauicq; mihi ob id non medium gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos, cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effeci q; ut faterentur consuetos naucleros nihil haecenus sciuisse, si mihi conferrentur cosmographiae expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriore spem nos induxit scrutandi uidelicet eius orbis, peragrandicq; ad regulam. Communi igitur sententia decretum, ut regionem explorarem, etiã introrsus mores & ritus gentis illius percunctarem. Ad nauigauimus ergo secus littus leucis ferè DC. subinde in terrã descendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore, à quibus profecto honorifice ac cordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentissima prouocati, nonnunquam quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uersati sumus: sunt enim hospitales admodum, sicuti latius infra patebit. Is igitur continens auspicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uersus polum antarcticum, & tamdiu secus hoc littus nauigauimus, donec superato tropico hyemali prope polum antarcticum gradibus XVII. & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontẽ habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conspiciatus fuerim, mortalibus nostri æui incomperta sunt: gentem uidelicet, mores, humanitatem, soli feracitatem, aeris temperiem, salubritatẽ cœli, corpora cœlestia, & in primis octauæ sphæræ sydera fixa, quorum sphaera nostra non meminit, nec haecenus cognita fuere à priscis etiam eruditioribus, ea mox sedulo sum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius.

Cap. CXVII.

Requentior est igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus, nam uidetur innumera, ut cõmeminit diuus Ioannes in sua Apocalypsi. Id genus hominum cicuratum est admodum & mansuefactum, nemi ni noxiũ: nudi prorsus incedunt, uti eos parẽs natura peperit: nudi nascuntur, nudi rursus moriuntur, corpora habent habilissima, utpote facta ad symmetriam, symmetrica dici iure possunt, colore ad rubedinem inclinante, id efficit candens sydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, sed promissos: incessu & ludis agiles sunt quàm qui maxime facie sunt perquã liberali ac uenusta, nisi ipsi eam deformarent dehonestamento ferè incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circumferunt, uidelicet genas, maxillas, nares, labra, aures, neq; foramine mediocri aut uno, sed magnis compluribusq;: nam uidi quandoq; quempiã septem foramina in facie habentem, quæ singula capacia erant pruni unius damasceni: dempta itaq; carne, hæc opplent lapillis quibusdam cœruleis, marmoreis aut crystalinis, uel ex alabastro pulcherrimis, aut ebore uel ossibus candidissimis, more suo, arte

suo, arte non inepta fabrefactis elaboratisq;. Quæ res adeo est insolens & turpis, ut monstrum prima facie præ se ferat, homo uidelicet qui gemma tam faciem circumfert, terebratus foramine multiplici; & si credere dignum est, lapides septem in facie habens, qui singuli mediæ palmi magnitudinem superant. Nemo est profecto qui non admiretur: quum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt. Nam ego aliquando obseruaui dictos septem lapides pondo ferè unciarum sexdecim. Inaures & ipsi ferunt preciosiores, uidelicet annulos appensos, aut baccas penfiles, more Ægyptiorū Indorumq;. Hunc morem uiri tantum seruant: at mulieres solum ferunt inaures. Habent etiam scæminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiusmodi in Venerem pronæ sunt admodum & salaces, id facinus parant, ut turpiori earum uoluptati faciant satis: nam uiris in potu dant herbe cuiusdam succum, quo epoto inguina mox tument & crescunt non mediocriter; aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantisper, donec tumescat, sitq; propterea ut apud eos complusculi testes amittant, & eunuchi reddantur. Lanam non habent, nec linum, ideo omnifariam panno carent: nec gossipinis uestibus, id est, bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus, qui nudi usquequaque incedunt. Apud eos nulla sunt peculia: communia sunt omnia: regem non habent, nec imperium: unusquisque sibi ipsi rex est; tot ducunt uxores, quot libuerit: in promiscuum coeunt, nulla sanguinis ratione habita; cum matre filius, & frater cum sorore coeunt: libidinem passim exercent instar brutorum animalium: nam ubique & cum quauis muliere, etiam sibi forte obuia, rem peragunt ueneream. Dirimunt etiam pro arbitrato coniugia; quoniam exleges sunt, & à iure sunt extorres: templa non habent, nec legem, minusq; idola colunt. Quid plura? perniciosam quandam habent uiuendi libertatem, quæ Epicuri potius quam Stoicis quadrat. Commercia non exercent: pecuniam nesciunt: inuicem tamen dissident, prælianturq; atrociter, sed ordine nullo. Iuuenes senes concione flectunt trahuntq; in eorum sententiam, quocumque libuerit, accenduntq; ad bella, quibus hostes conficiunt: quos subegerint profligauerintq; hostes in cibatu habent gratissimos. Carne uescuntur humana, adeo ut pater filios epuletur, & uicissim nati parentem, prout fors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditissimum hominem, qui pro gloria nō mediocri iactabat, se esitauisse supra tercentum uiros. Vidi etiam urbem quandam, ubi immoratus sum diebus ferè uiginti septem; & ibi contignationibus humanas carnes; easdemq; salitas penfiles uidi, uti nos carnes a prugnas sole uel fumo siccatas appendimus in culina trabibus, & in primis insitia; & id genus alia: imò mirabantur plurimum, quod nos non uesceremur hostibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere, & miri sa-

poris esse, easque extollunt tanquam dapes ganeatas opiparasque arma habent nulla, præter sagittas & arcum: his atrocissime diloricati præliantur quippe qui nudi congregiuntur, consaucianturque non aliter quam fera animalia: hos nixi sumus pluries uelle trahere in nostram sententiam, persuadebamusque identidem, ut tandem aliquando ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominanda temperarent: qui nobis sæpenumero polliciti sunt se temperaturos ab hac sæuitia. Mulieres uero, ut præfeci, licet nudæ incedant, uagæ & salaces in Venerem, non sunt tamen deformes, quamhabilitissima corpora habent, nec quidem exulta, ut forte sibi complures persuadere quirent, & licet obesæ & præpingues, non tamen ob id deformantur: & quod miratu non est indignum, nullas uel puerperas uidi, quæ demissas haberent mammas, nam licet pepererint foetæ, non sunt in aspectu corporis uirginibus absimiles, non caperatam contractamque in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeste nominari non possunt, prorsus à uirgine non absunt, ubi Christianorum copiam habebant, mirum est dictu quam turpiter corpora sua prostituerent, libidinofores supra omnem credulitatem. Annis uiuunt centum & quinquaginta: raro ægrotant: qui si forte in morbos inciderint, sibi herbarum succo medentur protinus. Hæc sunt quæ apud eos comperi non obscura, uidelicet æris temperiem, cœli clementiam, solum ferax, longam ætatem. Id forte efficit Eurus, qui istuc iugiter perflat, quique eius loci apud eos est, cuius Aquilo apud nos. Piscatu gaudent, eoque uictitant plurimum, adiuuante hoc uotum natura: nam æquora inibi scatent piscium omni genere. Venatu parum oblectantur, quod efficit ferarum ingens multitudo: pauent enim ob non cicurata animalia syluas frequentare. Visuntur etiam ibi leones omnifariæ, ursi, & id genus alia. Arbores ibi crescunt in tantam altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à syluis, utpote qui nudi & diloricati inermesque tutò feris haud cōgrederentur.

De soli feracitate, & cœli temperie. Cap. CXVIII.

Regio est aprica, ferax, & eximie amœna: & licet sit cliuosa, irrigua tamen est fontibus ac fluuijs innumeris, syluasque habet adeo condensas, ut uix transitum præbeant, obstante arborum frequentia. His inerrant animalia multijuga, eademque sæuissima: arbores & fructus absque cultore suapte natura cresunt: fructus habent uberrimos, eosdemque suauissimos, nec mortalibus noxios, nostris prorsus absimiles. Gignit etiam num terra innumeras herbas & radices, quibus panem faciunt & alia pulmenta. Semina sunt complura, uerum nostris minime similia. Regio nullum fert metallum, præter aurum: auri igitur ibi ingens est copia: licet nihil nobiscum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes, qui plagam hanc auro scatere affirmabant, idque apud eos minime in precio esse, & ferè nullius momenti, identidem prædicabant, baccas margaritasque complures habent, ut in superioribus commemorimus: quorum omnium si uellem singillatim

gillatim meminisse ob innumeram multitudinem, multijugamq; naturā, surgeret in opus magnum hæc historia, nam Plinius uir absolutissimus, qui tantarum rerum texuit historiam, non tamen horum millesimam partem consequutus est, quæ si singula percensuisset, longe aliud opus effecisset, si ad magnitudinem spectes, alioquin absolutissimum, & id in primis admirationem præbet non mediocrem, psitacorum multijuga natura, colosq; multiplex & uarius, adeo ut Polycletus, uir in pictura tantus, has auitiorum uarietates uix consequi potuisset. Arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrant, gummas, liquores & succos emittunt passim, quarum uirtus si nobis comperta foret, puto nihil nobis non solum ad uoluptatem, sed etiam ad sospitatem, bonamque ualeitudinem defuturum, & si qui est in orbe paradysus terrestris, non longe ab his regionibus haud dubie esse debet. Itaque ut sum præfatus, regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie, ut nec hyeme algeant, nec æstate exæstuent.

De syderibus poli antarctici.

Cap. CXVII.

Cœlum inibi & aëra perraro nubes inumbrant, ferè semper serena sunt: rorat quandoque, sed leniter: uapores sunt propè nulli, nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis, & instar nebulæ mox fathiscit: cœlum decentissime exornatur syderibus quibusdam, quæ sunt nobis incòperta, quorum ego consignantissime memini, & percensui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iupiter. Perpendi etiamnum eorum circuitus & uarios motus, meritusq; circumferentiam ac diametrū non difficulter quum geometriam non ignorarem: propterea pro comperto habui, maioris esse magnitudinis quàm autument mortales, & in primis Canopos tres conspiciat sum, duos claros admodum, tertium obscurum & dissimilem alijs. Polus antarcticus ursam maiore nec minorem habet, sicuti est uidere in nostro arctico polo, nec eū contingunt sydera quæpiam clara. Quæ uero ipsum ambiunt tria sunt, quæ figuram præ se ferunt trianguli orthogoni, quorū id quod medio loco uisitur, nouem gradus & medium circumferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur, à læua conspicitur Canopus albicans eximiæ magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infra scriptam præsentat figuram.

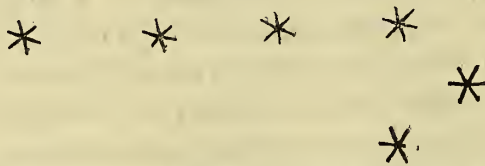
*

*

*

His succedunt tria alia præclara sydera, quorum medium habet diametrum circumferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc sequuntur sex alia conspiciua sydera, quæ claritate cunctis octauæ sphaeræ syderibus præstant, quorum me-

dium in superficie firmamenti diametrum circumferentiæ habet graduū trīginta duorum: hæc astra concomitatur Canopus ingens, sed niger: quæ omnia cernuntur in uia lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra scriptam referunt figuram.

De nonnullis illius hemisphærij, quæ philosophis repugnant.

CAPVT

CXX.

Illuc itaq; conspicatus sum complura alia sydera, quorum motus multiplices adamussim obseruans librum edidi quendam cōsignantissime, in quo commemini fere omnium, quæ in hac mea nauigatione non obscura dignoscere quui: & is apud hunc inuictissimum regem adhuc hospitatur, quē spero propediem ad suum dominum rediturum. *Iris* In eo itaq; hemisphærio non indiligenter quædam perpendi, quæ philosophorum sententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera irim, id est arcum coelestem album circiter noctem mediam: quoniam secundum opinionem quorundam colores trahit à quatuor elementis, ab igne uidelicet rubeum, à terra prasinum, ab aëre lacteum, ab aqua cœruleum: sed longe aliter sensit Aristoteles in metheoris, dicitq; irim esse repercussionem radij redundantis ad uaporem sibi appositæ nubis, sicut splendor in aqua refulgens, in pariete refulget: rediens ad ipsum sua interpositione feruorem solis temperat resolutione in pluuias, inferiora fecundat, specie sua superiora pulchra reddit, dominium humiditatis in aëre esse ostendit: unde infra quadraginta annos à mundi fine non apparebit, quod elementorum desiccationem indicabit: pacem inter deum & homines denunciat: semper ex opposito solis est: nunquam apparet in meridie: quia sol nunquā est in septentrione. Plinius tamen ait, quod post autumnæ æquinoctium apparet quacunque hora. Hæc excerpta sunt à Landino ex Æneidos quarto ab interprete, ut nemo suis fraudetur laboribus, sed suus cuiq; reddatur honos: eum uidi rursus & iterum: neq; ego unū arcum huiusmodi animaduerti, uerum complusculi è nautis huic sententiæ suffragantur meæ. Rursus uidimus neomeniam, id est nouam lunā, eadem die, qua cum sole coniungitur. Ibi etiam singulis noctibus uideas uapores & facies ardentissimas cœlo inerrare. Præfeci paulo supra, si tibi succurrit, id hemisphærium, quod nisi loquamur improprie, hemisphærium dici nō posse, si nostro collatum fuerit: tamen quia nonnihil formam eius effingere uideatur, uisum est improprie loquendo hemisphærium id appellare.

De forma

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. CXXI.

Igitur, ut sum præfatus, ex Vlisbona, unde nos soluimus, quæ distat ab æquinoctiali uersus septentrionem gradibus ferè XL. nauigauimus usque ad eam regionē, quæ est ultra æquinoctialem gradibus quinquaginta, quos si simul collegeris, nonagenarium efficient numerum, qui quidem numerus quartam partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priscorum supputationem traditam nobis. Liqueat igitur omnibus, nos quartam orbis partem metitos fuisse: propterea nos qui Vlisbonam incolimus, citra æquatorem gradibus propè quadraginta in regione septentrionali distamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineam degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id est, à linea transuersali: & ut etiam compertius rem intelligas, linea perpendicularis, quæ dum nos recto gradu consistimus, surgit à puncto cœli, & tendit ad nostrum Zenith, eademque linea eorum qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta, latera percutit: fitque propterea ut nos in linea recta simus: ipsi uero sint, si nobis conferantur, in transuersali: & is situs efficit figuram trianguli orthogoni, quarum linearum rectam nos tenemus, prout latius declarat subsequens figura: & de cosmographia satis superque dictum arbitror.

Cur liber dictus sit dies tertius.

Cap. CXXII.

Hæc sunt itaque quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cœsui, quæ etiã oculis subieci: nec ab re opus nuncupauì Diem tertium, quandoquidẽ prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quam ex præcepto regis perfecì occidentẽ uersus, inque eis cõplura scitu nõ indigna consignantissime sunt exarata, & ea in primis quæ spectat ad gloriã nostri seruatoris, qui hanc orbis machinã miro extruxit artificio: quis enim satis pro meritis deũ laudare possit, cuius mirabilia commemorauì in opere prædicto, legens cursim quæ spectant ad

Etant ad situm & cultum orbis, ut dum laxius ociū dabitur, exactius de geographia opus quodpiam edam, ut mei uel posterī meminerint, & ex hoc opere discerent uberius deum maximum colere indies magis, eaq̃ aliquando scirent, quæ nostri ueteres prisciq̃ patres prorsus nesciuerunt. Propterea seruatorem nostrum, cui proprium est misereri mortalitatis, omnibus uotis precor supplicibus, ut sinat me tantisper uiuere, donec id peregerim quod mente concepi. At alios duos dies in aliud tempus differendos reor, quū præsertim rediero sospes in patriam, eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatū luculentius opus edam.

De excusatione Alberici, & uoto eius.

CAP.

CXXIII.

DAbis ueniam uir candidissime, si ultimæ nauigationis diaria ad te nondum misi, sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex serenissimus, qui adhuc domi meos libellos detinet: uerum postquam distuli in hunc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartū diem. Hæsit mihi cordi rursum peragrarē eam orbis partem, quæ spectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ, armamentis ac com meatibus ubertim communitæ. Dum igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento: quò quum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriā dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatem, & in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter com meatum regis: quò impetrato, pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat.

CAP.

CXXIIII.

Fidus interpres præsens opus è Lusitano Italicum fecit: ut scirēt qui Latium accolunt, quàm magna indies occurrunt, & item qui sibi nimium arrogant, intelligerent omnia se scire non posse: quandoquidem hæc mira tot uiris acerrimis ingenio: hucusque à condito orbe incomperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbic nostræ arrogans natura, quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CA=

LECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS
quas Petrus Aliares secundo & altero tractatu scripsit, quæ rursum colliquesunt ex literis quorundam nobilium uirorū
ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarum cuiusdam Cretici dominorum Venetorum legati apud regem Lusitanorum die uigesima septima Iunij, M. D. I.

CAPVT

CXXV.

ERENISSIME PRINCEPS ET CAET.

Reor uestram dominationem certiore iam factam fuisse ab præstantissimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ hic usu euenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex Lusitanicæ

Lusitaniæ inuictissimus in Indiam expediuit, quæ superis miserantibus rediit, sed mulctata ratibus septē: nam eō concesserāt liburnicę quatuordecim, & septem tantum incolumes rediere, reliquis pessundatis. Igitur egregie princeps per latus Mauritaniae ac Getuliae Noto ducti, deuentū est ad Caput uiride, dictum olim *Experias*, ubi uisuntur Hesperidum insula; & ibi auspicat *Experias* Æthiopia inferior uersus orientē, ultra quam prisci minime iuere. Hinc egreditur latus Æthiopiae uersus orientē, donec respondeat lineæ Siciliae, à dicto latere intra lineā æquatoris ad quinq; uel sex gradus. & circiter mediū dicti lateris uisitur aurifodina huius regis: postq; eam surgit caput ad Austrum, excedēs hyemalem tropicū per gradus nouē. Istud Caput dicit Bonæ spei: & illinc itur in nostras barbarias introrsus ad miliaria ferē quinq; milia uersus plagam nostram. Quum uero præterieris dictū Caput, mox regio se sinuat, donec ad *Prasum* deuenias promontorium, quod antiqui, & in primis *Prasum* Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriorē uero plagā appellauit incognitam: Inde itur ad Trogloditas: aurifodina uisitur, quā appellant Zaphallam, ubi maiores nostri affirmant uim auri ingentissimā esse quā alibi gentiū. Hic intrant sinum barbaricū, & inde in oceanū deuenitur Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id est eorū iter: quod si recte supputaueris, miliaria propē quindecim milia uastitate sua occupat, ubi secus litora itur. Si uero desertis littoribus recto itinere ibis, recessus terrarum & anfractus montium prætermittens, sed in altum tendens usquequaq; longe minus iter erit quā prædiximus. Supra Caput Bonæ spei Lebegio uecti uento, nacti sunt nouam tellurē, quam appellarunt *Plitacorum*: quoniā inibi in *Plitacorum* ueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multijugi coloris: duos nos uidimus, qui fidem rei præbent. Nauræ itaq; ubi conspexere latam plagam, credidere continentem: propterea adnauigarunt tantisper, donec terræ spatium dulm milium miliarium superarunt: nec tamen finis est repertus tantæ uastitatis. Plagam incolunt uiri nudi & proceri, formosiq; admodū. In eo itinere amiserunt naues quatuor: duas ipsi miserant ad aurifodinam, quas autumant nō reuersuras: septem uero concessere Calechut: ubi honorifice nostri pro congressu sunt excepti, ædesq; à principe consequuti sunt: & ibi nostræ naues statiuam fecerunt. Obiter superuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum rates, & cōprimis magni Soldani liburnicę; & hi omnes conspirarūt in Christianos: quippe qui ægre ferebant Christianum genus usque in illas partes propagari: iactabantq; eō nostros contendisse, ut illis lucra adimerent sua: propterea primo loco naues onerare contendebant, nostro negociatore relutante, q; mox regi de Maurorū insolentia questus est, quē ilico deprehendit Mauris fauere; tamen ut erat uir ambiguæ fidei, nostris respōdit in hunc modum, se animo haud æquo laturū, ut Mauri prius mercimonia liceant, quā Christiani

quàm Christiani sua commercia absoluerint & in huius rei specimen iubebat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimonia omnia impune adimerent, eaq; occupatibus adiudicabat. **C**ongressi igitur Christiani cum Mauris, ilico tota urbs in partes Maurorum declinauit. Quare Christiani generis strages magna facta est, in qua supra quadraginta homines desiderati sunt Christiani nominis: inter quos oppetiit negotiorum nostrorum gestor: qui licet undabundo mari sese credidisset, correptus est tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omnium. **H**æc igitur ut nostris nota fuere, condicto tormenta omne genus exonerant, & classem præfecti Syriæ, id est Soldani, rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem, catapultis uero & bombardis urbem propè deuastarunt, complures domos incendentes, quæ pro imbrice, instar mapalium, paleas habebant. Quamobrem illinc abiungere, & duce Iudæo, qui fidem Christi induerat, aliud regnum petiere ultra Calechut, ad miliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant, eius rex ordit regem Calechut, quàm qui maxime. **I**s igitur in odium regis Calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiorem habet aromatum copiam, quàm rex Calechut. Quare nostri tot diuitias inde asportarunt, ut uix id audeam referre: nam ipsi aiunt emisse illic cantarum, id est genus mensuræ non mediocris, cinamomi aureo uno. **R**ex igitur huius regionis legatos misit ad regem Lusitanum, duosq; obsides, ut securius eò nostri redirent. **A**t rex Calechut interea ingentissimam classem expedit in nostros: qui quoniam onustas habebant naues, illis congredi haudquaquam uoluerunt, sed altum petentes Boorea ducti, quem uentum ipsi ignorant, euaserunt. **E**rat enim pertimescenda classis: quippe quæ supra centum & quinquaginta naues habebat, ferebatq; hominum quindecim mille. **I**gitur quum euassissent discrimen, deuenerunt ad quandam insulam, ubi diui Thomæ corpus quiescit. **H**uius insulæ dominus Christianos honorificentissime excepit, & sancti corporis reliquias in specimen amicitiae nostris dedit. **Q**uid plura? aromata omne genus nostris, quos nunquam uiderat, absq; pecunia obtulit: soluerent demum quum sibi peropportunum fuisset, & redissent felicibus, ut aiunt, auibus. **V**erum nostri illius commercij non egebant, utpote qui onusti erant admodum. **A**bsuerunt in hoc itinere menses quatuordecim, uerum trimestri rediere: & addebant deinceps celerius iter perficere posse, utpote qui iam recessus & ambages maris nouerant, utputa in decem mensibus iter se facturos rentur. **N**aues rediere omnes, præter unam, quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit, saluis tamen uiris quos uehebat: & ea capax erat sexcentorum doliorum: nondum tamen applicuit classis: una tantum liburnica portum appulit, reliquæ uero non longe ab urbe esse censentur. **H**æc enim quæ nuperrime aduenit, portum attingit ea die quæ est diuo Ioanni percelebris admodum, agebã enim per id tempus apud serenissimum regem, qui me compellans his uerbis inquit: **H**æus uir pro
be con/

be congratulare mihi, quoniam mea classis iam est in uado, omni aromatum genere onusta; quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iussi meis, ut festiuissimū quā possent diem agerēt, æris tinnitu & cymbalorum, tibicinumq̃, ut assolet, modulationibus, & tormento rū reboatu frequentiore. **P**ostridie actæ sunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. **R**ursus regē adiui, qui ut me uidit, monuit protinus ut uestram serenitatem commonescerem de sua lætitiā, quæ per id tempus obtigerat: adiecitq̃ ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis uestras liburnicas, mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perquam benigne accepturum, adeo ut domi esse censerentur. **A**ddebat etiam se nauaturū operam, ut præfectus **S**yriz, id est **S**oldanus, haudquaquē aromata ex **I**ndia comportare queat, in cuius rei euident argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibi iugiter commorentur; aliæ uero ultro citroq̃ commercij gratia commeēt assidue; nec dubitat quin **I**ndia pro arbitrato suo potiri possit. **N**auis quæ iam aduenit, est **B**artholomæi cuiusdam **T**usci, quem tulit urbs **F**lorentia. **E**a igitur infra scripta conuexit mercimonia, uidelicet piperis cantaros **C**C**C**. cinamomi cantaros **C**X**X**. iachæ cantaros **L**X. castorei, & id genus odorum cantaros **X**V. **G**ariophyllum & zinziber non attulere, quoniā præuenti sunt à Mauris, qui & gariophyllū & zinziber asportauerant: neq̃ hæc fert regio **C**alechut, aliunde importantur. **M**inutiora aromata non tulere. **A**t margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerū in congressu incolarum **C**alechut omnia perdidere, fecereq̃ hominum pariter ac mercium non modicam iacturam. **N**ec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege **V**bene **Æ**thiope accepta persona, consalutatam nostrum regem uenere, onusti muneribus complusculis. **M**unera fuere mancipia & elephantorum dentes, & complura alia, quæ & nostra regio fert. **H**ec itaq̃ celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus **I**ndiā pergebāt. **H**æ igitur ubi nostram conspiciatæ sunt, rati se fore nostrorum prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri **X**V. **M**. quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, imò eos complusculis donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM **Q**VARVNDAM **L**ITERARVM **N**EGOCIA-
torum & collybistarū, ac trapezitarū **H**ispaniæ, ad correspondales suos
in urbe **F**lorentiæ & **V**enetiarum, de pace & scedere inter reges **P**ortu-
galliæ & **C**alechut. **C**AP. **C**XXVI.

EX relatu eorum qui classem cōcomitati sunt: eam inquam quæ **M**. **D**. **I**I.
mense **M**aij ab **V**lisbona soluit, & anno **M**. **D**. **I**II. die **X**V. **D**ecēbris
m redijt.

rediit, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hæc fœdera pacis descēdisse, ut uidelicet pro illata strage nostris penderet baccharas quatuor mille piperis, id est, cantara duodecim milia, & quod Mauri undequaque aduenientes inibi commercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quodque iisdem Mecham Mahumetis adire nō possint, & quod rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arci, ære pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiaturque regem nostrum inibi uirum Lusitanū nostris præficere quī ius dicat, quicque & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui desciscerēt à negociatore nostro, ij protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & si qui Mauri capti detineantur, hi omnes negociatori nostro reddantur, necnon Mediolanenses duo mangones gemmarū, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artē balistariā exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentum ingens, nauesque nostro more fabricantur, hos igitur in pedicis ferreis captos, postulabat dandos præfecto classis. Præterea quod rex regni Cuchini & Canorę inter cōfœderatos percereretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una salus esset omnibus: perinde ut si quispiam sumeret contra eorum aliquem arma, is omnium cōfœderatorum hostis declararetur: & si usu euenisset, ut aliquis descisceret ab hac pace & cōcordia, in eum ueluti perfidum aliorum uires exercebantur, essetque ab omnibus tanquam proditor, & fidei hostis explosus, & hæc omnia eō tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum classis Lusitanorum inibi agebat, illō naues cuiusuis generis non accederent, nisi prius nostris onustis. Vbi uero tantum mercium foret, quod sufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuique naues onerare: ita tamen, ut ad consuetā precia non adderent, id est, ut pluris solito non uendant, quā procentū octo: quod genus scēnoris illic exercent. Hæ sunt pacis conditiones & fœdera, quæ in nostri regis decus maximū susceptæ sunt, ut colliquescit omnibus: nā reuera iam is noster rex non ab re dici potest dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges imposuit, adeo ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noster nauet operam, ut nostri nautæ tutō & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam Aegypti, emporia orientalium clarissima contendant, & tandē se aliquando ulciscantur de Mauris, à quibus crebro pessime sunt accepti. Classis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eō profectus est, & comperit regem Cuchini extorē à suo regno: nam secesserat in quandam insulam, ubi in locum editum receptus delitescbat ab insidijs regis Calechut. Causam non afferebant aliam, nisi quod memor datæ fidei sæuienti regi Calechut nostros haudquaquam tradere uoluerat: nam maluit exulem agere.

agere quàm fidem labefactare praeſtitam. Opportune igitur noſtra classiſſis ſuppetias tulit ſocio regi, & expeditis auxiliariſſimis copiis iuere intrepidi in regem perfidum, magnam cladem inferentes hoſti. Regem Cuchini in regnũ continuo reſtituunt. Id regnum eſt non longe ab anguſtijs maris Erythraei, ubi arcem erigunt munitiſſimam: aliam ædificant in oſtio ſinus Cuchini, ubi tormentorum ſerè genera omnia iam uiſuntur, eiſq; decernunt hoſtem propulſare eminus. & tutam classiſſi ſtationem præbere ſuam. neque eò illis reluctantibus deinceps concedet quiſpiam. Itidem fiet in ſinu Calechut, perinde ut ſtationem & littora proximiora non difficulter tueri queant. Naues uero quæ ſuperiore anno remanſerant iſtic, prædam fecerant non mediocrè: nam quadam die mane ceperunt Maurorum naues quinque regni Cambaia, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiſcebantur. In eiſ igitur naſti ſumus gariophylli cantaros mille defecati, id eſt mundi, ſine quiſquilijs, in quibus eiſ erat plurimum gariophylli haud decorticati, ut apud nos uiſitur. Ferebant etiam hæ naues caſtoreum, & id genus odores, ſandalium, ambram, lacham puriſſimam, & tenuiſſimas telas lini: aurum uero & argentum ſignatum abunde habebant, adeo ut opes quæ compertæ ſunt ibi, ualorem CC. mille ducatorum excederent. Quare iam uobis teſtatum eſſe remur, quanti ſit habenda ea regio, quæ ſerè omnibus rebus ſcatet effuſe. Itaque ex hiſ ratiſſimis quas præfecimus, duæ peſſum iere: duæ uero dum ſtatuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius inſulae, ui tempeſtatis actæ, ſupra ſexcentum homines amiſere non longe ab oſtio maris Erythraei. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempeſtatem euaiſſet, paulum profecta in ſcopulum eliſa, peſſundata eſt, adeo ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimonijs omniſariam ſtratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parata habent, ut eſt in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur ſola celox parua ſuperſtes fuit, ut cladis ſuorum nuncia foret. No ueritis ergo hunc noſtrum regem com meatum omnibus dediſſe eundem in Indiam, & exercendi inibi commercia: ſi tamen ex centenariſſimo lucro quadragenarium ipſe habeat, hoc addito, ut ab eo naues emanant non minoris, quanti ſibi conſtituiſſe uidebuntur: nec nauium huiusmodi ſolutionem tantisper diſferri patitur donec redierint, ſed priuſquam abeant, aurum in numerato habere operæ precium eſt. Viſus eſt iſ princeps cognouiſſe iacturam quam fecit in tot naufragijs, propterea cupit alios ſuo periculo eò proficiſci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas ſuſcipiat conditiones: in dies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercij res haudquaquam ſtabiles eſſe: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum hiſ nauibus portum appulit Luſitanus quidam, qui uiſit minam auri in regno Zaphala: de qua re mira refert. Aſſeuerat nobis ibi na-

uem Christianorum adhuc esse, & propè incredibilia de auri quantitate, quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noster aliò non tendit, nisi ut frenet hos barbaros, arcemq; ibi erigat munitissimam, ac propulset Indos, & eos qui incolunt regnum Cambaia, ne ipsi deinceps mina potiri possint. Omnè igitur aurifodinā sibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus, hanc aurifodinam fuisse minam Salomonis, unde tot hausit thesauros, & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut testatur sacra uetus historia. Hæc profecto sunt magna, ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus est felix & bene auspicatus, cui contigit tam locuples thesaurus. Rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo commeatum eundi in Indiam, soluto scœnore, uidelicet pro centenario quadragenarium, acceptis suis nauibus, ut præfati sumus. Hunc modum uidetur uelle seruare, ut mercatores eò mittāt suos gestorū negociatores, qui intersint mercimonijs, non tamen præsent. uult esse dominus rerum, adeo ut omnia sui exerceant, etiam impensa mercatorum: nam aromata suscipienda erunt de manibus Viceregis, nec liberum erit cuiq; mercari. Quare creditur commercium huiusmodi non suscepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos cōmonefaciā. Nec uos fugit nos aliās uobis scripsisse, Cayrū ob hanc causam decoxisse, nā ex magno orientaliū emporio, si hæc succedunt regi, fiet ciuitas confusa, ut non ab re dicatur Babylon, neque iniuria, nam illic Mauri consueuerant Christianos pessime accipere: forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus, neq; omnifariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura, quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt, reluctantis Lusitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti, gratias ageris deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex possessor efficitur intra biennium. Res est profecto digna miratu: nam tota India & Persis inde suum aurum hauriebat, quæ nunc à gentilibus possidetur: licet sit ditionis Chaldaeorum regis ostium sinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum gentilibus, singulis enim annis Maurorum naues ueniunt onustæ uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum asportent. Merces sunt cotoni, panni uiliores, sericum plurifariam ac multijugi coloris, & in primis Turcarū more contextum. Hæc igitur sunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloꝝ diutius commorabitur metu gentiliū, qui non longe degunt ad leucas sexaginta in insula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes, ut soluant uectigal priusquam eant ad minam Zaphalæ. Quò quum peruenerint, ante sex uel octo menses non expediuntur. Inde comportant aurū, ebur, & ceram merces optimas. Illinc soluentes Chiloam contendunt, & ibi rursus pendunt præstinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam siue Mecham, & in nostris nauibus sunt duodecim aut quindecim negotiatores

tores regis Chiloæ, qui tributum pendit nostro regi quotannis, id est, miti-
gallas *M.D.* & id est genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris est du *Mitigal*
catorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege nostro, adeo ut
in manu sua sit ipsum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam
quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: cre-
diturq; ut id breui eueniat: nec res foret ardua, si profligato rege, redditus
D.C.M. ducatorum singulo anno consequeretur. Neq; arbitremini, uos ro-
go, hanc esse fabulam: uera est historia. *I*am nosse debetis, me iampridem
de nouis rebus crebro uos commonefecisse, & semper uera loquutum. Non
sum is qui delecter mendacijs: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, testa-
tissimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia scripsisse. *S*i uero a-
pud uos bene supputaueritis, quid ferre possint naues, quas expectamus in
dies: comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter ducentos uiginti duos
aromatum omnifariam. *N*am deinceps istuc mittam aromata omne genus,
nauaboq; operam, ut nusq; uobis desint, postquam foedus initum est cum
rege Calechut. *I*licet non paruum discrimen illò nauigantibus immineat ob
quoddam arcipelagus, in quo innatant insulæ propè quatuordecim mille, &
etiam ob angustias cuiusdam freti, ubi mare uix est nauigiorum patiens: ta-
men tantum conabimur, quod pericula consuetudine & frequentia efficie-
mus innoxia: ut quandoque gloriari possimus, ferè totum orbem peragra-
uisse, & ea præsertim, quæ prisci minime adiuere. *S*olum superest ut Tapro-
banam adeamus insulam, teste *P*linio omnium rerum locupletissimam, si
aurum, si gemmas, si ebora spectaueris. *T*antumq; nostra opera & solitudi-
ne fiet, ut omnis India mercimonijs nostris pateat. *I*lic, ut scribunt nostri, nò
magni penduntur nostræ merces. *M*onent propterea ipsi, ut eò mittamus
cruciferos aureos, si breuem cupiamus expeditionem nostrarum rerum: quo-
niam aliæ merces diutius manent in portu, procrastinantibus ex composito
Indis, ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris, mi-
nore precio nostra consequantur. *E*ius sunt ingenij, ut quandoq; sunt Itali,
qui simulant mercium non egere, ut demum uiliore precio præstinent. *I*bi e-
tiam caripendunt æra, alumina alba, non rubra, & in primis grandia: minu-
tiora uero spernunt. *C*oralium autem non floccipendunt, si sit magnum &
fabrefactum: alioquin nullius est apud eos precij. *H*abent ij populi uices cō-
trarias cum Alexandrinis: adeo ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uer-
sa uice. *P*lumbum non uilipenditur ibi, si instar lateris sit conflatum. *A*rgen-
tum uiuum & ambra nihili penditur. *I*bi æra fabrefacta minore precio lici-
tantur, quoniam rursus suo more ea conflant, uoluntq; nos in cōflando ope-
ram luisse: non eo utuntur ut nos. *H*æc igitur summa erit: alias merces, exce-
ptis memoratis, ibi nullius esse pensi, lucricq; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI
PASQUALIGI ORATORIS DOMINORVM VENE/
TORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTIS
SIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS
germanos in Vlisbona commorantes, die decima
nona Octobris, M. D. I.

CAPVT

CXXVII.

RAESTANTISSIMI FRATRES TANQVAM
patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario,
& nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus
diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usa
eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchio
nem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de re
bus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quamcreberrime lite
ras dare, modo tabellarij habeantur. Ut igitur noua anni præsentis intelli
gatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugallia
serenissimus expediuerat uersus Aquilonem, præfecto Gaspare Corterato,
qui nobis refert continentem inuenisse, distantem ad miliaria duo milia, in
ter Corum & Fauonium, hætenus toti penè orbi incompertam terram, cu
ius latus aiunt ad miliaria propè octingenta percurrisse; nec tamen finis cõ
pertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse; regiõque
uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, aliàs à nostris peragrata, quasi sub
ipso septentrione: eò usque celox tamen non peruenit ob congelatum æ
quor, & ingruentes cælo niues; argumento sunt tot flumina, quæ ab illis
montibus deriuantur, quod uidelicet ibi magna uis niuium existat: arguunt
propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea ter
ram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus
ac corijs piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celo ce
uero altera, quam præstolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius
regionis incolæ. Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si
habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium uestiun
tur & lustrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent
pelles, eis que utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos; at æstate ritu
contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti
fert ipsa bellua, eo modo utuntur; eis armos & brachia præcipue tegunt.
Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piscium neruis. Videntur
propterea

propterea syluestres homines : non sunt tamen inuerecundi : & corpora habent habilissima , si brachia , si armos , si crura respexeris , ad symmetriam sunt omnia. **F**aciem stigmate compungunt , inuruntque notis multijugis instar Indorum , sex uel octo stigmatibus , prout libuerit. **H**unc morem sola uoluptas moderatur. **L**oquuntur quidem , sed haud intelliguntur , licet adhibiti fuerint ferè omnium linguarum interpretes. **E**orum plaga caret prorsus ferro : gladios tamen habent , sed ex acuminato lapide. **P**ari modo cuspidant sagittas , quæ nostris sunt acuminatiores. **N**ostri inde attulerunt ensis confracti partem inauratam , quæ Italiae ritu fabrefacta uidebatur. **Q**uidam puer illic duos orbes argenteos auribus appensos ciucumferibat , qui haud dubie cælati more nostro uisebantur , cælaturam Venetam in primis præ se ferentes. **Q**uibus rebus non difficulter adducimur , continentem esse potius quàm insulam : **Q**uia si eò naues aliquando applicuissent , de ea comperti aliquid habuissemus. **P**iscibus scatet regio , salmonibus uidelicet & alecibus , & id genus compluribus. **S**yluas habent omnifariam , perinde ut omni lignorum genere abundet regio. **P**ropterea naues fabricantur , antemnas , & malos , transtra , & reliqua quæ pertinent ad nauigia. **O**b id hic noster rex serenissimus instituit inde multum emolumentum sumere , tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta , tum uel maxime ob hominum genus laboribus assuetum , quibus ad uaria eis uti quibit. **Q**uandoquidem suapte natura hi uiri nati sunt ad labores , suntque meliora mancipia quàm uiderim unquam. **V**isum est propterea non fore ab amicitia nostra deuium , si hæc uos non celarem. **U**bi uero alia celox , quæ expectatur indies , aduenerit , mox aliarum rerum certiores uos reddam. **N**aues uero , quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. **N**eque id præteribo , regi hæsisse cordi , ut tota classis , quæ proficisci in Orientem consuevit , ea primo Mechæ classem corripiat , ut tandem **S**oldano Syriae præfecto aditus illuc non pateat , nec inde deinceps aromata exportet : & huic rei rex unice studet , persuadetque sibi , nihil posse obstare , quin potiatur uotis huiusmodi. **A**ssentitur tota curia , urbs & regnum omne cum eo conspirant : **Q**uoniam si sibi succedet , mirum dictu est , quàm breui omnium locupletissimus sit euasurus in tanta rerum copia & ubertate , & imprimis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus , ut hinc asportent mercimonia. **I**gitur pro comperto habetur , non posse nisi maxime lucrari , Venetorum celocibus huc accedentibus , & id in manu habere sibi persuadet. **T**ædet propterea ipsum moræ : **Q**uoniam desiderio etiam ipsa celeritas est in mora. **P**eroptat igitur , & perquam ardentissime insistit rex serenissimus , ut uoto frui queat suo. **O**b quam rem uereor plurimum , ut ab hac sententia , quæ cordi inhæsit , uix possit dimoueri : nec facile adducetur ,

ut in rebus orientalibus nobis adsit, quum sit huic expeditioni prorsus addi-
ctus. Nos uero, qui anno elapso prouinciam sustinuimus à nemine adiuti,
neque aere ecclesiastico, sed solum nostris opibus, uix, ni faueat ipse, nobis
bene consultum ibit. **Valete.**

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRAN-
cisci de Sagitta Cremonensis, datarum Vlisbonæ decimasexta
Septembris, M. D. II. directarum ad oratorem Venetum Pe-
trum Pasqualigum, apud reges Castiliæ agentem.

CAPVT CXXVIII.

Prestantissime orator, & domine obseruandissime, iam binis meis literis
pollicitus sum iampridem uestræ præstantiæ, me haudquaquam præter-
missurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor
celoces, quæ indies expectantur. Nunc uero, quoniam portum applicuerūt,
uisum est uos latius de rebus huiusmodi commonefacere: & res ueras solum
denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonía quæ attulerunt. Primo piperis can-
taros mille, cinamomi cantaros quadringētos quinquaginta, zinziberis can-
taros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cotonorū tantum,
quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Quir ue-
ro non attulerint plura aromata, causam adducunt, quod uidelicet quum
hinc soluissent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficisce-
rentur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut, propterea unusquisq; eas merces
comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat, fore in precio. Quū
uero dictæ naues contendissent ad urbem Calechut, nec quiuissent accedere
ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint:
Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti sunt de rebus Petri Aliaris, qui a-
gebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negociator. Igitur ab rege Ca-
noræ excepti sunt honorifice, qui nostro præfecto aromata omne genus ul-
troneus obtulit. Huic noster præfectus benigne respondit, uidelicet se prius
uelle adire regem Cuchini, ubi regis negociator erat, demum se reuersurum
ad eum, & præstinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc soluens
contendit Cuchinum, ubi comperit regis negociatorem, cum quo egit plu-
ra. Quum uero naues signatam pecuniam non tulissent, sed solum merces,
quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ
admodum, mercium uero ferè nihil) decreuit propterea præfectus classis re-
dire ad urbem Canoræ. Eò ergo concessit quamprimum: eius enim rex Lu-
sitanos colit quàm qui maxime, propterea cum eo permutarūt merces, quas
aduehebant meliore precio, datis pro suis mercibus aromatibus (dimissis il-
lic tribus è nostris uiris, qui commercia nostra exercerent: negociatorem na-
uis & amanuenssem dimiserunt, qui omnibus præessent mercimonijs, quiq;
indies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues il-
linc sol-

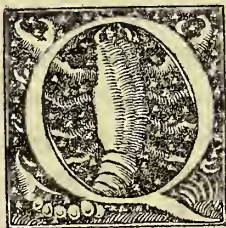
hinc soluerunt onustæ omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum est, tribus, ne uiderentur regi imposuisse, qui sua eis dederat aromata absq; uade & pignore. **R**edire tandem naues semionustæ, ob id quod non tulerant secum signatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime sunt in precio, propterea uisi sunt operam luisse suo periculo. **H**æc ergo summa est, Indos non cupere nostras merces, sed signatum aurum uel argentum, quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. **N**equibit propterea rex absque pecunia, quæ ferè est omnium neruus, uoto potiri suo, nisi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & sua gratis consequi posse. **Q**uoniam aiunt his elapsis diebus eos reges metu nominis Christiani absque precio dedisse tot mercimonia Admiranti nostro, qui iam isthuc concesserat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis suis prædictum fuerat, ut caueret sequenti anno, quoniam astra illi magnam hominum stragem minitabantur, & eam accipiendam à Christianis ariolabantur, addebant quæ diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deserturum. **H**æc noua habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congressu barbarorum, quo oppetijt Araschorea mortem, euaserunt. **E**adem retulit Pergomenis quidam, qui apud urbem Calechut annis uiginti quinque egit. **H**is ad stipulatur Valentinus alius, qui inibi sex annis commoratus est. **H**i sunt ergo, qui de his rebus certiores fecerunt regem. **Q**uod uero falsa sint, uel ne, sicuti dederunt ita accepimus. **R**ex itaque Calechut magnam classem expediuit in nostros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga sibi consuluerunt, uela uentis protinus dantes. **P**ropterea rex noster proximo mense Ianuarij decreuit nouam expedire classem, uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam sunt fabrefactæ naues septem: duas enim hac æstate expediuit, quarum una est capax septingentorum doliorum: altera uero quingentorum. **E**st & alia in portu Vlisbonæ, quæ est capax quadringentorum & quinquaginta amphorarum. **D**uæ aliæ sunt in insula Mederæ: quarum altera capit dolia centum & quinquaginta: altera uero ducentum & triginta: **A**lia expeditur in Setunal, quæ supra centum & sexaginta dolia capit. **H**æ igitur naues senarium implent numerum. **I**nsuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuensi insula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex sua impensa expediet. **D**uas uero, quarum altera est capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta. **N**egotiatores quidam conuenere cum rege, ut sua impensa communiant, his pactis & legibus, quod uidelicet rex negotiatores huiusmodi ueluti stipendiatos, & sub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. **N**egotiatores uero tantum signatæ pecuniæ in nauibus secum aduehant, quæ emundis illic mer-

lic mercimonijs faciat satis: & ubi redierint naues, dimidium mercium dente regi, reliquum uero sibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negotiatores pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos septem, uel ad summum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, sibi alterum, expensis, ut dictum est, regis: & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm nostro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciscatur, qui conditionem huiusmodi non renuunt. Nos duarum prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perspiciat deus ipse maximus, qui est omnium auctor. Video me prouectum nimis, & quasi epistolarem stylum egressum: uerum rapuit me charitatis & amicitiae Fauonius, nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de alijs meis uos comonefuisse, sed non ad regulam, de his quæ usu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oroq; ut si forte fortuna uobis nostra fuerit opus opera, ea uelit uti æque ac uestra: non enim sum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum spiritus hos reget artus. Valete. Datum Vlisbonæ, die XXVI. Septembris, M. D. II.

QVOMODO IOSEPHVS INDVS
VENIT VLISBONAM, ET EXCEPTVS A REGE
honorifice, contendit Romam & Venetias, à nostris sociatus.

CAPVT

CXXIX.

QVVM igitur alijs suis celocibus & liburnicis rex noster regiones australissimas peragrauisset, dum eà irent in Indiā hærendo suorum sententiæ, qui easdem partes retroactis temporibus lustrauerāt, decreuit eo anno, q̄ est in ordine M.D. rex Emanuel memoratus rursus eò mittere classem XII. nauium, cui præfecit Petrum Aliares, q̄ suscepto de manu præfecti sui trophæo, octauo mensis Martij, eius anni, soluit Vlisbona, qui inter nauigandum innumeras passus est anxietates & discrimina. Tandem annuentibus superis decima tertia Septembris, eiusdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum septem tantum celocibus: nam ex classe perierant quatuor, obrutæ tempestatibus sauiissimis, alia uero Zaphalam concesserat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut mensibus ferè tribus, & demum orta inter nostros & urbis incolas controuersia, occisisq; hinc inde hominibus nonnullis, nostre celoces Cuchinum profectæ sunt uigesima quarta Nouembris, anni supradicti: nam Cuchinū distat ab urbe Calechut miliaribus fere centum & decem. Id regnū mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius sectæ cuius est rex Calechut. Is igitur rex Cuchini nostras celoces perbenigne excepit, & dum

dum illic commoramur commercia exercentes, uti in superioribus retulimus libro tertio capite **LXXVIII.** duo germani fratres Indi Christianiꝑ uenerunt ex urbe quadam dicta Caranghanora, quę abest ab urbe Cuchina miliaribus fere uiginti, qui aiebant se in uotis gerere plurimū, ut occidentalem uiserent plagam: supra autem uota gerere, ut Romā, & demū sanctam ciuitatē Hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi, nobiscum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe Calechut, ut nostrā classē pessime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiscum dictis fratribus, & nonnullis obfidibus, qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant, eorum inquā qui in urbe Cuchina negociaturi remanserant. His igitur conspectis uersus Vlisbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus est, dum in Lusitaniā proficisceremur. Tandē aliquando mense Iunij **M. D. I.** Vlisbonam deuenimus: quod ubi applicuimus, dictus Ioseph com meatu à rege habito socioꝑ, Romam, & demū Venetias contendit, & rursus rediit Vlisbonam: & per id tempus complura scitu non indigna accepimus, referente eodem Ioseph Indo, quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

De patria Ioseph, & habitudine corporis.

CAP. CXXX.

Igitur Ioseph prædictus natione Indus, patria Caragonorensis, annum ægens quadragesimū, coloris subcinerici, staturæ fuit mediæ, hoc est, inter proceriores & breues medius: id asseuerant, qui sæpenumero hominem contemplati sunt. Vir erat ingenio non mediocri, uerax admodum, utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia: uirꝑ abstemius, & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei incōcussæ illibataꝑ. Vrbs igitur, unde oriundus est uir memoratus, abest ab urbe Calechut fere miliaribus nonaginta, quę est in sinu quodā dicto Milibar, introrsus terras ad quintumdecimū lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero miliarium triginta: quoniā domus ut apud nos haudquaquam sunt contiguæ, sed inuicem distant, adeo ut uideant uicatim habitare: eamꝑ interfluunt complura flumina: & plerunꝑ eorum edes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Christianorū, gentiliū alterū. Et ut uobis cunctisꝑ collique scat qui sint gentiles, scitote itaq; eos esse populos, qui olim pro dijs colebant idola, necnon animalia multijuga, uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorū seruit idolis. Inibi etiam sunt complures Iudæi, uerū uilipenduntur plurimū: eò etiamnum contendunt negociatores fere innumeri cōmercij causa, ut sunt Syri, Ægyptij, Persæ, Arabes, Medi, & id genus complusculi: quoniam illic comportantur fere omnia aromatum genera, fertꝑ plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis

De incolis urbis Carangoræ, deq; eorum delubris & moribus.

CAPVT

CXXXI.

VRbs trifariâ diuiditur. Primores, id est patritij, ac primæ classis uiri: sua lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines census fere nullius, ut proletarij, succedunt, ut sunt apud nos gregarij, Canes suo idiomate appellantur. Postremo tertiam partem absoluunt capite censi, uiri nullius census & classis postremæ: hi piscatu uictum quæritant, suntq; deteriores cæteris. Nuiram eorum lingua appellantur: hos adeo odit nobilitas, ut si forte eos obuios habuerit, ni fuga sibi condicto consulant, pessime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres uero alia tēpla habent, quæ non adeunt uiri. Dant deo bonorum suorum, loco primitiarum, fruges multijugas. Adorant deum cœli, eumq; trinum credunt: propterea trifrontem pingunt in statuis complicatis manibus, Tambram nuncupant. Ante eorum statuas trahuntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino candidissimo: hæ referantur dum sacrificant, sicuti latius in sequentibus referemus. Habent etiamnum statuas animalium uarias, uerum eas minime colunt. Quando delubra adeunt, alij frontem terra cooperiunt, aqua alij aspergunt: ter in die uisunt templa, mane, meridie, & uesper. Sacrificant hoc modo: Conuocant plebem buccinatores, cornicinæ, & choraulæ nonnulli, ut nos campano ære, & tantisper concentum efficiunt, donec magnus eorum sacerdos aduentauerit, qui indutus ueste nescio qua sacerdotali, astat altari, & canere quædam incipit ad cultum diuinum pertinentia: orationes nos appellamus. Mox subsequitur alius sacerdos, cantans & ipse nonnulla. His populus respondet omnis: usq; tertio hæc fiunt. Demum peractis his egreditur sacerdos quadam porta nudus totus, habens pro corona fertū rosarū in capite, duoq; magna lumina, totidemq; cornua fictitia. In manibus gerit enses duos denudatos, & gradu citato ueluti lymphatus quispiam uersus eorū deum currit: cortinamq; mox referat, & enses alterum magno sacerdoti porrigit: altero uero seipsum complusculis confauciat uulneribus: & ubi se propè confecit plagis innumeris, illic profilit in rogam ardentissimum, ibi ex composito paratum, inq; eo saltat more tripudiantiū & chorizantiū: euadit tandem rogam, tortuosissimisq; oculis dicat se esse loquutum cum deo suo, taliaq; mandauisse: & tunc quasi à deo accepta persona incipit docere populum. Sunt & alia complura sacrificia, quorum non meminit Ioseph, tum quia uix eū intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioseph cū gentilibus uix diuersatus fuerat, utpote q̄ eius sectę minime erat. Satis itaq; ac super de delubris ac sacrificijs horū dictū arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quod ibi sunt quidam

Christiani.

CAP.

CXXXII.

Rex gentilium colit idola, & complures habet cōiuges, quibus nullus est pudor, nullæque pudicitia: passim prostituunt corpora: ubi functi sunt uita, concre

ta, concremantur: at eorū mulieres per octiduum tantū superuiunt: deum
ut in memoriam uirorū & ipsæ concrementur uiuæ, sunt suæ spontis. Hæc re
ferebat Ioseph coram uidisse. Filij regum regni haudquaquā sunt hæredes,
uerum qui secundo gradu succedunt in stemmate: argumentum sumunt ex
incontinentia coniugum, quod uidelicet filij sunt nothi, propterea regno pri
uantur. Quum humāt corpora, uarijs utuntur ceremonijs. Gentiles hoc modo
induuntur, Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite: at urbis primo
res birretum ex serico contextū, cæteri aperto capite prodeunt, nudi incedūt,
pudorem contegunt sindone mundissima, brachia condecorāt armis precio
sissimis, omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia fe
runt magni precij, uidelicet annulos omnifariā insignitos lapidibus precio
sis, qui inibi magni penduntur: bis & iterum lauantur in die, loca q̄ ad id de
putata habent complura: uiri & scēminæ in uniuersum sunt formosi, pulchri
tudine eximia honestantur: comunt capita mirum in modum, uti decet mu
liebrem mundum: caput exornant gemmis & margaritis: gentiles non aliter
scribunt quā stylo ferreo in libris arborum: linguam habent Indam. Et de
his hæctenus. Verum quia in superioribus cōmeminimus Christiani nomi
nis, diximusq̄ complures esse in urbe Caranganora Christianos, non ab re
erit si eorum mentionem in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab
Indo flumine, ubi auspicatur India occidentem uersus, insulam[†] Ormus, quæ
est non longe à sinu Persico, Christo tantū parere: alibi non sunt Christiani,
præterquam in Caranganora urbe. In india uero sunt multiplices reges, qui
Christum norunt. Qui uero incolunt Caranganoram urbē, Christiani com
plusculi sunt, penduntq̄ uestigal regi gentilium: nam conducunt ære annuo
eorum ædes, præterquam quod tributa soluunt, ut latius dictum est.

De domibus eorum, & quod eorum pontifices moderantur
ecclesias, Cap. CXXXIII.

Eorum ædes parietibus fulciunt, habentq̄ uarias contignationes: at gen
tiles suas domos tegunt assamētis & lignis id genus. Christiani uero ibi
delubra habent nostris nō absimilia: uerum solas cruces inibi uidebis: nullas
habent sanctorum imagines, concamerata sunt ut nostra, inq̄ eorum crepi
dine crux uisitur pergrandis, ut est uidere apud nos: tintinabula habent nul
la: quando uocant populum ad diuina, seruant morē Græcorum. Hi populi
habent magnū antistitem, cui adstant cardinales duodecim, patriarchæ duo,
archiepiscopi uero & episcopi cōplures. Referebat propterea dictus Ioseph
cum quodam episcopo soluisse ab urbe Caranganora, & consensis ratibus
iuisse ad insulā Ormū, quæ est à Caranganora miliaribus ferè mille & quin
gentis. Et inde petijt mediterranea itinere trium mēsum, unā cum episcopo
memorato, peruenit in Armeniam maiorem, ut consalutarēt reuerentissime
suū magnum pontificem, à quo episcopus dictus initiatus sacris, Iosephq̄

n memoratus

memoratus ad sacerdotij gradum promotus est. Idem agunt Christiani
Catholica omnes Indi, & regni Cataij. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertq; ton-
 suram instar crucis: præficit patriarchas suos, ut dictum est; alterum in In-
 dia, in Cataio alterum; alios uero episcopos aliò mittit, prout expedire uisum
 fuerit, ut ad suas prouincias moderandas transmittantur. Huius Catholice
 commemorat Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo esse ge-
 nera Christianorum, Iacobitarum uidelicet, & Nestorianorum, quorum pa-
 pa dicitur Iacobita, qui est hic Catholica, de quo est sermo, cuius que memi-
 nit Ioseph sæpe dictus. Et quò dictus papa uarios homines promoueat ad
 gradus huiusmodi, efficiatq; multiplices antistites, posset nò ab re ambigere
 quispiã, unde ei hæc sit autoritas; autorandi homines cum sancta Romana
 ecclesia, quæ est unica; & unicam habet fidem, unumq; Romanum pontificem
 recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander vi. scepra moderabatur eccle-
 siæ uniuersalis, dictum Ioseph Romam contendisse; hunc Alexander maxi-
 mus pontifex percunctatus est; à quo Catholica præfatus habuisset faculta-
 tem antistandi in Oriente; huic respòdit Ioseph his uerbis. Olim diuum Pe-
 trum apostolum Antiochiæ præfectum fuisse: & quò sancta Romana ecclesia
 schismate laboraret atroci, duce Simone mago, q. sui nominis monumenta re-
 liquit, sanctus Petrus accersitus est Romam, ut Simonem confunderet, & la-
 borantibus Christianis nò deesset. Hic itaq; Petrus non prius soluit Antio-
 chia, concessurus Romam, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is est qui
 Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, geritq; Petri uices; huc
 uero Catholicam præficiunt cardinales duodecim in Armenia, & id iactant
 autoritate Romani pontificis facere; quod esse falsum nemo est qui nesciat,
 quandoquidem una est sponsa Christi, quæ unam figurat ecclesiã Romanã,
 extra quam salus est nulla: quæ uero dicuntur de alijs, commeta sunt omnia,
 & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à soliditate petræ Christi esse rece-
 dendum. Vnus deus igitur, una fides, una est sancta Romana ecclesia.

De modo consecrandi eorum ecclesias, & de moribus quos seruant
 dum humant corpora, Cap. CXXXIII.

Itaq; hi habent sacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero nò
 Iferunt tonsuram, sed nonnihil capillorum in summa parte capitis habent.
 Infantes non baptizantur ante quadragesimum diem sui ortus, nisi morte
 ingruente. Confitentur ut nos, eucharistiam sacram sumunt; extremam autẽ
 unctionem non habent, sed loco eius corpora benedicunt; quò ingrediuntur
 eorum delubra, latice benedicto corpora aspergunt ut nos; consecrant corpus
 Christi & sanguinẽ, si tamen id consequi possunt, in azymis; hoc est, in pane
 non fermentato, more nostro; & ubi non habent uinum, quoniam eo regio
 uitium est impatiens, uuas passas immergunt aqua, & demum succum expri-
 munt, eoq; uice uini utuntur; nam eò ex Cataio comportantur uua passæ
 complures

complures: humant humana corpora more nostro, quumque quispiam uitam exhalauerit, mox conueniunt multi, & diebus octo continuis simul comessant. Peractis uero epulis, fundunt pro defuncto preces, testantur, supremaque collitur uoluntas: & ubi intestati decesserint, qui arctiore gradu defuncto est proximior, is est heres. Eorum coniuges uiris uita sanctis, cum dotalitio abeunt in paternas aedes: ita tamen, ut intra annum luctus non nubant. Quatuor euangelistas habent, totidemque euangelia colunt: obseruant quadragesimam, & aduentum ieiunij & orationibus perquam diligentissime, inter cetera, a die parasceues usque in die paschae omni cibo abstinent, nocte sancti Veneris orationibus & concionibus sacris iugiter insistant. Intra annum has sanctorum celebritates mire obseruant. Primo die sanctae resurrectionis cum duobus sequentibus diebus. Octauum diem paschae supra omnem festiuitatem colunt. Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam, cuius sunt ipsi perquam studiosi, in latus nostri seruatoris manum posuisse, cognouisseque non esse phantasma. Deinde diem qua Christus coelos conscendit, eximie colunt. Post haec trinitatis, assumptionis beatae uirginis, natiuitatis eiusdem, & purificationis: natiuitatis nostri seruatoris, epiphaniae, & omnium apostolorum, diesque dominicos obseruant. At primam diem Iulij mirum in modum custodiunt in memoriam diui Thomae Christiani pariter ac gentiles. Ccenobia habent ubi continentissime uiuunt monachi nigri, habent & sanctimoniales complures: sacerdotes uiuunt castissime, & si qui comperti fuerint incontinentiae, hi mox priuantur missarum celebratione. Qui Christo parerent, diuortijs minime utuntur, bonum uel malum sit matrimonium, perennat ad ultimum usque fati diem. Ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam. Doctores habent egregios, eosque eruditissimos. Literarum studia ibi uigent plurimum. Prophetas ut nos legunt. Addebat etiam dictus Ioseph inibi esse complures sanctos doctores, qui uetus & nouum testamentum explicarunt cordatissime: habitu utuntur Maurico, id est, lineis tunicis: diuiserunt annum ut nos in menses duodecim, & habent intercalarem diem. Verum diem partiti sunt in horas sexaginta, easque ad aspectum solis interdiu cognoscunt, noctu uero intuitu stellarum.

Quando hyems est in urbe Caranganora, & de nauibus eorum,

CAPVT CXXXV.

Vi Caranganoram incolunt, hi sunt inter tropicum aestiuum & aequatorem, & ut referebat dictus Ioseph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia, minorem uero decem, ita ut intelligas de nostris horis, non autem de suis, quae sunt multo minores, ut dictum est. Quum uero sol est in tauro, umbram habent perpendicularē: quando est in cancro, proijcitur umbra ad Austrum: & ubi est in uirgine, rursus habent perpendicularē: quando autem est in capricorno, ad Septentrionem umbra proijcitur:

n 2 temporis

temporis mutationem apud eos uidebis à medio mēse Maij, usq; ad mediū Augusti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob sæuientem per id tempus fortunam maria sulcant. Sunt etiam nū in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentē contendunt: alia uero in Arabiam, in Persidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uastissimam lustrant Indiā ad orientē in primis, usq; ad Chersonesum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam insulam Fayllamq; , & complures alias. Naues itaq; huiusmodi quibus sulcant, sunt prægrādes, adeo ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nonnullæ uero minus, alię autem pro uelis tegetes, id est, storias habent, & huiusmodi ab insulis proficiscunt: alia uero ex cottonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricant clauis ferreis: & propterea id dixerim, quoniam falso arbitrati sunt quidā clauis ligneis eorū naues consolidari. Hæc enim non indiligenter sciscitatus sum à Ioseph prædicto. Ostendi illi aliquando formam conficiendi nostra nauigia, ratus longe alium esse eorum morem: at ille subridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues seruare, eas etiam ferumināt thure admixtis nonnullis alijs. Quum autem in mare fabrefactas naues proiciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non sine hominum strage molem trahunt in mare. Cœperunt ob rot hominum cladem ab hoc more temperare, & dimissis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operam, numerosiorem hominū cœtum addunt donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi nascunt, **Cap. CXXXVI.**

TRiplex est genus monetæ illic, saraphum appellant suū aureū nummū, ualoris & ponderis nostri ducati. Aliam uero appellant parantē argenteam, & ea est ualoris solidorum sex è nostris. Habent & aliam ualoris solidi unius: & hæ omnes habent imaginem subscriptionemq; sui regis: ibi aurum neq; alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde uidelicet ab montibus quibusdā, qui absunt miliaribus ferè ccc. Plaga Caranganoræ est soli parentis eiusdemq; aprici, & feracis: longe absunt montes: cœli est perquā clementis: uiri sunt subcinerici: qui uero montes incolunt, hi sunt albicantis coloris, & nō nisi annosi pereūt. Referebat Ioseph inibi uiros centenarios esse, qui adhuc dentium ordinem illæsum habebant. Regio est admodum ferax, licet triticum non gignat, neq; equos: eò triticum comportatur à quibusdam insulis eiusdem naturæ, cuius est regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit arenosa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur, nisi ad gerulam operam, quum ultro citroq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcibus & sagittis, necnon machæis & clypeis obrotundis, hastis nonnullis utunt in prælio, digladiatores sunt eximij, aliq; se loriant piscium pellibus, quæ sunt ad quoscunq; ictus propè impetrabiles, aliq; loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariā habet, ut sunt

ut sunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluscula, & ea uice numi-
nis gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam
habent animalia, ut sunt gallinæ, anseres: sues nō habent. Percunctati sumus
etiam precium rerum, & ostensis gallinis ipsi Ioseph Indo, dixit apud suos
se centum gallinas aureo uno consequi quire.

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ, Cap. CXXXVII.

HÆc plaga fert orizam eximie, & saccharum tritum, utrunque emittit, ac
oleo conditum: oriza panem conficiunt non insuauem: habent herbarū
genera uiginti, quæ hominem alunt plurimū: radicibus in primis oblectant:
rosmarinum non habent, neq; buffum, poma, uites, nec persica: hæc omnia
ostendimus illi, quæ dixit haud esse in regione sua: ficus habent complures,
adeo ut uix sit credibile, quantum scateat regio fructibus huiusmodi: habent
& aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæc arbores, ut referebat Ioseph,
quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum, & saccharū:
qui uero his fidem non adhibet, legant Strabonem in xvi. suæ geographiæ,
& adstipulabuntur Ioseph Indo uera narranti: sic enim Strabonis caput in-
cipit, Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum
fit, & testilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua
macerati bobus & ouibus in pabulum dantur.

Strabonis
locus

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & saccharum,

CAPVT CXXXVIII.

EX palma igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in mense Augusti, id
enim est eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc
arbores potissimū luxuriant, gemunt incisæ, lachrymasq; instar consauciatæ
uitis emittunt: has uasis excipiunt, tribus solum diebus ab arbore sauciata, ea
pro uino utuntur albicante aqua. Elapso triduo ex latice fit acetū suapte na-
tura: qui uero saccharum efficere uoluerit, is aquam huiusmodi sūmat emanan-
tem intra triduū, & ahenis impositam tantisper coquat, donec uix tertia pars
super sit, tunc sic decocta mel efficitur suauissimum. Vbi uero mel est effectū,
id rursum aquis immergunt, & compurgant subinde usq; ad uigesimū diē:
& quum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidē ut aiunt, sua-
uissime. E nucleis uero fructus palmæ exprimūt oleum. Habes igitur ex una
arbore fructus complures: ex lignis etiam semicomburstis carbones fiunt, ex
libro arboris funes. Hæc itaq; summa sit nullam esse aliam arbore, quæ ma-
gis humanis uisibus conducatur. Ibi etiam ubertim piper nascitur, quod tor-
rent ad calorem solis, ne forte satum alibi germinet in damnum eorum. Ar-
bores ibi non sunt magnæ proceritatis, nusquam tamen sunt frequentiores,
præsertim in India. Ibi etiamnum copia est ingens zinziberis, myrobolani,
cassia, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præstinant Mauri nego-

n 3 ciatores

ciatores, & ea Babyloniam, Cayrum nunc appellant, urbē Niloticam comportant, inde Alexandriā, Damascum, & demū ad Persas. Conuehunt hæc etiam uersus montes, & ad Cataium, quæ regiones plurimū à nobis absunt, prout latius referemus in sequentibus. Verum post q̄p̄ satis ac super de urbe Caranganora dictū est, æquū cenſeo ut rurſū ad urbē Calechut redeamus.

De urbe Calechut, deq̄ eius rege & moribus, necnō mercibus, Ca. cxxxix

VRbs itaq̄ Calechut occidentem respicit, abestq̄ ab urbe Caranganora miliaribus propē xc. mari adiacet, & portū habet non incelebrē, maior est Caranganora, cuius dominus est idolorum cultor, & eius sectæ, cuius est dominus Caranganoræ: in nullo propē differunt, si cultū deorum, si mores, si superstitiones spectaueris, uti latius commemorimus in superioribus: propterea ut parcamus iusto uolumini, parcius in præsentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic esse propē innumeros negociatores, Persas uidelicet, Mauros, Indos, Medos, Assyrios, Syros, Arabas, Ægyptios, & ferē ex omni orbe conuenas, alij alias ducunt merces, adeo ut ibi ferē nihil quod ad humanum cultum spectet desideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur, qui multijuga tractant mercimonia. Eò itaq̄ quasi tota India merces comportat uberrimas: frequētiore etiam inibi negociatorum numerus erat, quum incolæ Cataij illò proficiscebantur. Hi igitur Cataij populi colunt Christum, & coloris sunt albicantis ut nos, uiri sunt perquā strenui, qui olim in urbe Calechut eximie negociabantur. Verum quum rex Calechut male eos accepisset, soluere illinc, & paulopost reuertentes, stragem nō mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non sunt regressi. Post hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narſindo: regio respicit orientem, & distat ab Indo flumine miliaribus xc. ibi nunc sua exercent mercimonia: populi dicuntur Malafines, multijuga ferunt mercimonia, uidelicet serica omne genus, æra, plumba, stagna, ac castorium, & id genus innumeros odores, hæc sunt quæ eò ipsi comportant. Quæ uero exportant illinc, hæc sunt, uidelicet coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abesse ab urbe Calechut miliaribus sex mille: in capite ferūt ornamenta quædam ingentissimi precij, locupletes sunt in uniuersum. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Bauser, qui magnam regiam habet instar theatri, cuiusq̄ latera stipant septem milia hominum, qui pro salute principis uigilant. Hi noctu urbem lustrant: quoniā uasta est & patens absq̄ mœnijs. Per uices propterea uigiliæ disponuntur, ne quid inopinatum accadat, dum dant membra quieti. Hanc curam uiri ccc. habēt. In theatro uisuntur aulæ siue cœnacula magna quatuor, quæ singula singulis patent nationibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Christianis alia patent: unaquæq̄ natio nouit suum auditoriū, in alieno nō admittitur. Priui priua loca audientiæ

audientia habent, & ibi expediuntur: uerum eò prius nō accedunt, quā loti fuerint, alioquin ad regem minime admitterentur, illoti uidelicet, utpote im- mundi, ac fœdi. **G**entiles hunc morem seruāt, **I**n mari nunquam comedunt, quoniam si id agerent, nunquam regē uiderent deinceps: neque omitemus quin & rursus de hac re mentionem faciamus, licet in superioribus cōmemi- nerimus: nam retulimus paulo supra, mulieres **I**ndas hunc morem habere, quod uidelicet nihil ducunt honorificentius, quā cum uiris simul occum- bere. **C**omburi propterea cum coniugibus iam fato functis summe appe- tunt: nec id mirum. **P**utant enim non posse aliter sibi parere immortalitatē. **H**uius rei cōmeminit **S**trabo xv. suæ geographiæ: eius caput sic auspicatur. *Strabonis locus*
Refert enim **N**icolaus Damascenus se Antiochiæ &c. quæ sequuntur. **S**icuti igitur præfecit, in urbe Calechut magna fiunt cōmercia, & statis anni tempo- ribus fiunt nundinæ non incelebres, eoq; undequaq; cateruatim populi con- fluunt, ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, **P**ersæ, **M**edi, **S**yrj, **T**urcæ, **A**ssyrj, **A**rabes, **Æ**gyptj, & hi præsertim qui **B**abylonē, id est, **C**ay- rum incolunt, urbem **Æ**gyptiam, quæ **N**ilo adacet amni famigerato, multa- rumq; gentium ac regionum termino. **P**ercunctati sumus etiam **I**oseph præ- dictum **I**ndum, an illi nostræ huius regionis cognitionē habeant quampiā. **R**eferebat Romanam urbem & **V**enetias, necnon **G**alliam, quæ **F**rancia di- citur, esse apud eos nonnihil in precio, & in primis aurū **V**eneturū signatum argentumq; illic esse eximio in precio. **I**s ergo **I**oseph adiuit illustrissimos dominos **V**enetos, & eis ostendit nōnullos antiquissimos aureos, in quibus erat expressa **V**eneti ducis perquam uetus imago.

De regnis **C**ambaiæ, **O**rmus, & **G**uzerat. **Cap. CXL**

Postq; satis ac sup de urbe Calechut dictū remur, de rebus occiduīs fiet sermo, & in primis de regno **C**ambaiæ, quod abest ab urbe Calechut miliaribus propè mille: & deinde ad insulam **O**rmus miliaria ccc. & ea est in principio sinus **P**ersici introrsus terras miliaria xx. & id loci dicitur caput **M**o- golistanū, ubi auspicatur sinus: hæc insula circuitu patet miliaribus fere **CL**. eius dominus seruit **M**ahumeti, urbs est uasta admodū, & habitatore frequentis- sima, ac propè omniū rerū ferax: mercimonia emittit quasi innumera: ibi & uitrea fiunt uasa elegantissime: **L**egūt illic unionū copiā maximā, equos fert eximios, quos in **I**ndiā uenales mittūt, eis etiā merces cōportāt suas: hinc igitur id est, ab hoc capite **M**ogolistano, qd est in umbilico insulæ **O**rmus usq; ad urbē **C**ambaiā, intercedūt innumere **M**aurorū urbes, inter quas hæ minime sūt obscuræ, uidelicet **S**obobec, **S**emath, & **C**hesimj. **I**ntrorsus uero est urbs **G**uzerat. **S**ecus aut littus urbs **C**ābaiæ uisit, quæ, ut p̄fecimus, potest abesse à capite **M**ogolisteno mil. quasi ccc. hæc urbs **C**ābaiæ plurimū sinuat, & ubi est sita urbs, dicitur sinus **G**uzerat: uerū olim dicebat **B**etrosia. **E**t q̄a memi-

Guzerat nimis huius loci Guzerat, nonnulla de eo referemus. Eius itaq; plaga habet urbes complures, uicos & oppida, frequentissimis est habitatoribus, eisdemq; negociatoribus: idola colunt, necnō solem, & lunam, bouesq; fœminas adeo, ut apud eos capitale sit bouē fœminam occidisse. Morticina non comedunt: uinum nō bibunt album: uiri sunt albicantis coloris, superantq; albedine incolas Calechut: fascinatores sunt eximij, comunt capillū & barbam, & cincinnos ut mulieres circumferunt, torqueq; ex capillo factō caput mire exornant: mulieres unī uiro solum nubunt, & rursus uiri unam ducunt coniugem. Postquam uitam celibem agunt, in uniuersum sunt continentissimi, nec in uenerem facile ruunt ut reliqui salaces: legumine uiuunt, & oleribus, quę parens mittit terra, ut autor est Pithagoras. Abunde dictū arbitror de urbe Guzerat, superest ut nonnihil de urbe Cambaia differamus.

De situ urbis Cambaia, deq; eius rege & nonnullis alijs locis, ac de aromatibus. **Cap. CXL.**

VRbs Cambaia sita est in sinu Guzerat: ea est maxime culta, eximiaq; uastitate, & uirorum frequentia, ac ferē omnium est Indiae urbium excellentior. Cayrum propterea Indiae appellatur, muro ambit, & pulcherrimas habet ædes. Olim eius dominus erat gentilis, & idolis seruiebat, nunc secta est Mahumetana, id effecit numerosior cœtus Mahumetanorum, qui urbem incolunt, eamq; moderandam suscipere, quæ scatet gentilibus. Ibi lachana scitur uberius quā alibi gentium: negociatores sunt nō incelebres, naues habent innumeras, quibus sulcant maria, & in primis Æthiopicum, Erythræum, Persicum, necnon Indicum. Abest hæc urbs à capite quod dicitur Diongul miliaribus ccc. In eius sinu sunt complusculæ urbes, quas percensere longum foret. Incipit ea insula quæ Maya dicitur, & post id caput Diongul orientem uersus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad miliaria ferē cl. & inde ad urbem Calechut miliaria dc.

De rege Narsindo, & quadam ecclesia sancti Thomæ. **Cap. CXLII.**

HVcusq; littoralia oīa percurrimus, uidelicet ab urbe Caraganora usq; ad insulā Ormus. Superest ut de regno Cuchini præsertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Est igitur introrsus ad miliaria ferē ccc. non longe à montibus rex quidā nimirū potēs Narsindi. Is quum sit ualde potēs, urbē habet triplici circūdatam muro, ea dicitur Besenegal. Is rex, ut retulit Ioseph Indus, quum ad bella proficiscitur, secum ducit elephantos dccc. equites iij. mille, pedites uero innumeros, adeoq; magnū innumerūq; quū exit ad bella, secū trahit exercitū, ut spacio xxx. miliarium ad quamcūq; orbis partē minime contineri possit, id est, quadrata acie tantundē terrarum uersus orientē & occidentem, & rursus itidem uersus Aquilonē & meridiem exercitus occupat.

Res

Res propè incredibilis, licet uera: addebatq; dictus Ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium milium miliarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad littoralia, & primo loco auspicabimur ab urbe Cuchina, quæ respicit orientem, & prætenta est Indiæ. Dum igitur soluis ab urbe Cuchina, tendisq; ad ortum solis, ad miliaria ferè centum, caput comperies quod appellant **Cumar**, & inde usq; ad Indum fluuiû, ubi auspicatur India intercedunt miliaria quingenta. Inq; eo itinere sinus uisitur nō incelebris, cui nomen est **Orizæ**, & ibi famigerata urbs de nomine sinus **Oriza** dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem sinu est urbs alia, quæ instar promontoriij in mare prominet, ea dicitur **Milapar**, in qua diui Thomæ apostoli delubrum celebre colit eximie, idq; templum refert ecclesiam sanctorû Ioannis & Pauli Venetiârû. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quiescit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Præterea in hoc mari Indico complures insulæ uisuntur: & inter alias duæ sunt, quæ cæteras omni rerû celebritate præstant: altera **Sayla** dicitur, quæ abest à dicto capite **Comar** miliaribus propè cc. ea est quæ mittit equas. Post hâc ad orientem altera uisitur, quæ dicitur **Samotra**, nos **Taprobanam** appellamus, quæ abest ab urbe **Calechut** itinere trium mensium. Ultra eam est **Cataium** feracissima, ut dictû est, insula cum alijs compluribus, quarum haudquaquâ meminisse est animus: quandoquidem ab dicto Ioseph Indo plura non accepimus, neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuissemus quidem longiore subsellio gemmarum ac lapidum, margaritarumq; naturam indagare, necnon de aromatum generibus differere complura, quû hæc in primis ferat India. Verum quû minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus, ex composito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquândo cceptum opus ad umbilicum deueniat.

F I N I S.

ILLV

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE
regi, duci Lothoringiae ac Barñ. Americus Vesputius humi-
lem reuerentiam, & debitā recommendationem.

ERI potest illustrissime rex, ut tua maiestas mea ista te-
meritate ducatur in admirationem, propterea quod hasce
literas tam prolixas ad te scribere non subuerear, quum ta-
men sciam te continuo in arduis consilijs & crebris reipu-
blicae negotijs occupatissimum. Atq; existimabor forte nō
modo praesumptuosus, sed etiam ociosus, id mihi muneris
uendicans, ut res statui tuo minus conuenientes, non delectabili, sed barbaro
prorsus stylo, ueluti amusus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandū Ca-
stiliae regem nominatim scriptas, ad te quoque mittam. Sed ea quam in tuas
uirtutes habeo confidētia, & comperta sequentium rerum, neq; ab antiquis
neq; neotericis scriptarū ueritas me coram t. M. fortassis excusabunt. Mouit
me in primis ad scribendū praesentium lator Beneuenutus, M. t. humilis fa-
mulus, & amicus meus nō poenitendus: qui dum me Lisbonae reperiret, pre-
catus est ut t. M. rerū per me quatuor profectionibus in diuersis plagis mūdi
uisarum, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad
nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis
Castiliae per magnum oceani sinum occidentē uersus feci: alteras duas iussu
Manuelis Lusitaniae regis ad austrum. Itaq; me ad id negotij accinxi, sperās
quod t. M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quod
olim mutuā habuerimus inter nos amicitia tempore iuuentutis nostrae, quū
grammaticae rudimenta imbibentes sub probata uita & doctrina uenerabi-
lis & religiosi fratris de S. Marco Fra. Georgij Anthonij Vesputij auunculi
mei pariter militaremus. Cuius auunculi uestigia utinā sequi potuissem, alius
profecto, ut & ipse Petrarcha ait, essem q̄ sum. Vtūq; tamen sit, nō me pu-
det esse qui sum. Semper enim in ipsa uirtute & rebus studiosis summā ha-
bui delectationē. Quod si tibi hae narrationes omnino nō placuerint, dicam
sicut Plinius ad Meccenatem scribit, Olim facetijs meis delectari solebas. Et
licet M. t. sine fine in reipublicae negotijs occupata sit, nihilominus tantum
temporis quandoq; suffuraberis, ut has res quāuis ridiculas, quae tamen sua
nouitate iuuabunt, perlegere possis. Habebis enim hisce meis literis post cur-
rarum fomenta & meditamenta negotiorum, nō modicam delectationem,
sicut & ipse sceniculus prius sumptis esculentis, odorem dare, & meliorē dige-
stionē facere assueuit. Enimuero si plus æquo plixus fuero, ueniā peto, uale.

Indytissime rex, sciat t. M. quod ad has ipsas regiones mercandi causa pri-
mum uenerim. Dumq; per quadriennij reuolutionē in eis rebus negotiosus
essem, & uarias fortunę mutationes animaduertē, atq; uiderem quo pacto
caduca & transitoria bona hominem ad tempus in rotā summo tenerent, &
deinde

deinde ipsum præcipitarent ad inum, qui se possidere multa dicere poterat, constitui mecum uarijs talium rerum casibus exantlatis istiusmodi negocia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus stabiles ponere. Ita disposui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuersas res mirabiles uidendas. Ad quam rem se & tempus & locus opportune obtulit. Ipse enim Castiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uersus discooperiendas, cuius celsitudo me ad talia inuestiganda in ipsam societatem elegit. Et soluimus xx. die Maij, m. ccccxcvii. de portu Caliciæ, iter nostrum per magnum oceani sinum capientes, in qua profectio decem & octo consummauimus menses, multas inuenientes terras firmas, & insulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarum maiores nostri mentionem nullam fecerunt: unde & ipsos antiquos talium non habuisse noticiam credimus. Et nisi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quod mare uacuum, & sine hominibus esse tenuerint. Cuius opinionis ipse Dantes poëta noster fuit, ubi duo de uigesimo capite de inferis loquens *Dantes* Vlissis mortem cōfingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in sequentium processu tua maiestas intelliget.

AMERICI VESPVTHII

NAVIGATIO PRIMA.

No domini, m. ccccxcvii. uigesimo mēsis Maij die, nos cum quatuor conseruantia nauibus Calicium exeuntes portum, ad insulas olim Fortunatas, nūc uero magnam Canariam dictas, in fine occidentis habitati positas in tertio climate, sup quo extra horizontem earū se xxviij. gradibus cum duobus tertijs, Septentrionalis eleuat polus, distantesq; ab hac ciuitate Lisbona, in qua conscriptum extitit

hoccine præsens opusculum, cclxxx. leucis, uento inter meridiem & Lebecium uentum spirante, cursu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæterisque necessarijs prouidendo, consumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationem nostrā per Ponentem incipientes, sumpta una Lebecij quarta, tali nauigio transcurrimus, ut uiginti septem uix elapsis diebus, terræ cuidam applicaremus, quā firmam fore existimauius. Distatq; Canaria magna ab insulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum est. Quod ex eo nobis constitit, quod Septentrionalem polum extra huiusmodi telluris horizontem xvi. gradibus se eleuare, magisq; occidentale lxxv. quā magnæ Canariæ insulas gradibus existere conspeximus, prout instrumenta omnia monstrabant;

monstrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, classem nostram, leuca à littore cum media distantem, restare coëgimus, nonnullis solutis phaselis armis & gente stipatis, cū quibus ipsum usq; ad littus attigimus. Quò quàm primum peruenimus, gentem nudā secundum littus euntem innumerā percipimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio. Omnes enim qui nudi incedere conspiciebantur, uidebantur quoq; propter nos stupefacti uehementer esse, ex eo, ut arbitror, quod uestitos, alteriusq; effigiei q̃ ipsi forent, nos esse intuiti sunt. Hi postquā nos aduenisse cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam aufugerūt, à quo tunc nec nutibus, nec signis pacis & amicitiae ullis, ut ad nos accederent allici potuerunt. Irruente uero interea nocte, nos classem nostram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduersus procellas tuta residētia foret, confidere timentes: conuenimus unā, ut hinc mane facto discederemus, exquireremusq; portū quempiā, ubi nostras statione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento secū dum collem spiranti traditis uelis, postquā uisu terram ipsam sequendo, atq; ipso plagae in littore gentes continue percipiēdo, duos integros nauigauimus dies, locū nauibus satis aptum comperimus. In quo media tantum leuca distantes ab arida constitimus, uidimusq; tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quam nos cominus inspicere & alloqui desiderantes, ipsamet die littori cum cymbis & nauiculis nostris appropiauimus, necnon & tunc in terram exiui-
mus, ordine pulchro xl. circiter uiri, huiusmodi gente se tamen à nobis & confortio nostro penitus alienam praebeante, ita ut nullis eam modis ad colloquium cōmunicationem ue nostram allicere ualuerimus, praeter illos paucos quos multos post labores ob hoc susceptos, tandē attraximus ad nos, dādo eis nolas, specula, crateres crySTALLINOS aliaq; similia leuia: qui tū securi de nobis effecti, conciliatum nobiscum, necnon de pace & amicitia tractatū uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis nosmet expedientes, relictis eis, nostras ingressi sumus ad naues. Postea uero subsequētis summo diluculo diei, infinitam in littore uirorum & mulierum paruulos suos secum uertantium gentem rursus conspeximus, cognouimusq; multitudinē illā suppellectilem suam secum deferre totam, qualem infra suo loco dicetur. Quorū complures quamprimum terrae appropiauimus, semet in aequor proſciantes, quum maximi natatores existant, quantus est balistae iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: susceperunt nos humaniter, atq; ea securitate & confidentia seipsos inter nos cōmiscuerunt, ac si nobiscum diutius antea consueuissent, & pariter frequētius practicauiſſent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quandoquidem se commoditas offert, interdum etiam interserimus.

De moribus

Quantū ad uitam eorumque mores, omnes tam mares quam foeminae nudi penitus incedunt, tectis non aliter uerendis, quam quum ex utero prodierunt. Hi mediocri existentes staturae multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem, ueluti leonum pili uergit: qui si uestimentis operiti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos praeterquam crines, quos proceros nigrescentesque gerunt, & praesertim foeminae, quae propterea sunt tali longo nigroque crine decorae. Vultu non multum speciosi sunt, quoniam latas facies Tartarijs adsimilatas habent, nullos sibi sinunt in supercilijs, oculorumue palpebris, ac corpore toto, crinibus demptis, ex crescere uillos, ob id quod habitos in corpore pilos quid bestiale brutaleque reputant. Omnes tam uiri quam mulieres, siue meando, siue currendo leues admodum atque ueloces existunt, quoniam, ut frequenter experti fuimus, ipsae etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihili putant, & in hoc nos Christicolae multum praecellunt. Mirabiliter ac ultra quam sit credibile natant, multo quoque melius foeminae quam masculi, quod frequenti experimento didicimus, quum ipsas etiam foeminas omni prorsus sustentamine deficientes, duas in aequore leucas pernatant perspeximus. Arma eorum arcus sunt & sagittae, quas multum subtiliter fabricare norunt. Ferro metallisque alijs carent: sed pro ferro bestiarum pisciumue dentibus suas sagittas armant, quas etiam, ut fortiores existant, unamquamque saepe praedurunt. Sagittarii sunt certissimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis suis feriant, nonnullisque in locis mulieres quoque optimae sagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas praecutaeque sudes, necnon & clauas, capita mirifice laborata habentes. Pugnare potissimum assueti sunt aduersus suos alienigenae linguae confines, contra quos nullis parcendo, nisi ut eos ad aciora tormenta referuent, multum crudeliter dimicant. Et quum in praedium properant, suas secum uxores, non belligeraturas, sed eorum post eos necessaria perlaturas ducunt, ob id quod sola ex eis mulier tergo sibi plus imponere possit, & deinde xxx. uel xl. ue leucis subuehere, prout ipsi saepe uidimus, quam uir, etiam ualidus, a terra leuare queat. Nulla belli capita, nullosue praefectos habent, quinimmo quum eorum quilibet ex se dominus extet, nullo seruato ordine meant. Nulla regnandi dominiumue suum extendendi, aut alterius inordinatae cupiditatis gratia pugnant, sed ueterem solum ob inimicitiam in illis ab antiquo insitam, cuius quidem inimicitiae causam interrogati, nullam aliam indicant, nisi ut suorum mortes uendicent antecessorum. Haec gens sua in libertate uiuens, nullique obediens, nec regem nec dominum habet. Ad praedium autem se potissimum animant & accingunt, quum eorum hostes ex eis quempiam aut captiuum detinent aut interemerunt. Tunc enim eiusdem captiui interemptiue consanguineus senior quisque

o exurgens,

exurgens, exit cito in plateas & uicos passim clamitans, inuitansq; omnes, & suadens ut cum eo in praelium consanguinei sui necem uindicaturi properent: qui omnes compassione moti, mox ad pugnam se accingunt, atque repente in suos inimicos irruunt. Nulla iura, nullamue iusticiam seruant, malefactorum suos nequaquam puniunt, quinimmo nec parentes ipsi paruulos suos edocent aut corripunt. Mirabiliter eos inter sese conquestionari nonnunquam uidimus. Simples in loquela se ostentant, uerum callidi multum atq; astuti sunt. Perraro, & submissa uoce loquuntur, eisdem quibus utimur accentibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, alijs utuntur uocabulis quam nos. Horum plurimae sunt idiomatum uarietates, quoniam à centenario leucarum in centenarium diuersitatem linguarum se mutuo nullatenus intelligentium reperimus. Commessandi modum ualde barbarum retinet, nec quidem notatis manducant horis, sed siue nocte siue die, quoties edendi libido suadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nullae gausapa, quae lineamentis pannisque alijs careant, habent. Epulas suas atque cibaria in uascula terrea quae ipsimet confingunt, aut in medias cucurbitarum testas ponunt. In retiaculis quibusdam magnis ex bombice factis, & in aëre suspensis dormitant: qui modus quamuis insolitus & asperior fortassis uideri queat, ego nihilominus talem dormitandi modum suauem plurimum iudico. Etenim quum in eisdem eorum retiaculis mihi plerumq; dormitasse contigerit, in illis mihi metipsum melius quam in tapetibus quae habebamus esse, persensi. Corpore ualde mundi sunt & expoliti, ex eo quod seipsos frequentissime lauant. Et quum egestum ire, quod salua dixerim reuerentia, coacti sunt, omni conamine nituntur, ut à nemine perspicui possint: qui quidem in hoc quanto honesti sunt, tanto in dimittenda urina se immundos inuerecundosq; tam mares quam foeminae praebent: quum siquidem illos nobiscum loquentes, & coram positos suam impudicissime urinam saepius eminxisse perspeximus. Nullam legem, nullum legitimum thori foedus in suis connubijs obseruant, quinimmo quotquot mulieres quisquam concupiscit, tot habere, & dein illas quandocunque uolet, absque hoc quod id pro iniuria aut opprobrio habeant, repudiare potest. Et in hac re utique tam uiri quam mulieres eadem libertate fruuntur. Zelosi parum, libidinosi uero plurimum extant, magisque foeminae quam masculi, quarum artificia ut insatiabili suae satisfaciant libidini, hic honestatis gratia subticenda censuimus. Eae ipsae in generandis paruulis foecundae admodum sunt, neque dum grauidae effectae sunt, poenas aut labores euitant. Leuissimo minimoque dolore pariunt, ita ut in crastinum alacres sanataeque ubique ambulent, praesertimque post partum in flumen quodpiam sese ablutum uadunt, tumque sanae mundataeque inde, ueluti pisces apparerent. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditae sunt, ut si illas sui forsitan exacerbauerint uiri, subito certum quoddam efficiant

ciant maleficium, cum quo præ ingenti ira proprios foetus in proprijs uteris
 necant abortiuntq; deinde, cuius rei occasione infiniti eorū paruuli pereunt.
Venusto & eleganti proportionē compacto corpore sunt, ita ut in illis quic-
 quam deforme nullo inspicere modo possit. **E**t quamuis desnude ambulent in-
 ter foeminas, tamen earum pudibunda sic honeste reposita sunt, ut nullate-
 nus uidere queant: præterquam regiuncula illa anterior, quam uerecundiore
 uocabulo pectusculum inum uocamus, quod & in illis utiq; nō aliter quā
 honeste natura ipsa uidendum reliquit. **S**ed & hoc nec quidem curant, quo-
 niam, ut paucis expediam, non magis in suorum uisione pudendorum mo-
 uentur, quā nos in oris nostri aut uultus ostentatione. **A**dmirandam per-
 ualde rem ducerent, mulierem in eis mamillas, pupasue laxas, aut uentrem
 rugatum ob nimium partum habentem, quum omnes æque integræ ac so-
 lidæ post partum semper appareant, ac si nunquam peperissent. **H**æ quidē
 se nostri cupientissimas esse monstrabant. **N**eminem in hac gente legem ali-
 quam obseruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare solide
 queunt, quum ipsis gentilibus ac paganis multo deteriores sint. **E**tenim non
 persensimus quod sacrificia ulla faciant, aut quod loca orationisue domos
 aliquas habeāt. **H**orum uitam, quæ omnino uoluptuosa est, **E**picuream exi-
 stimo. **I**llorum habitationes singulis ipsis sunt communes, ipsaq; illorum
 domus campanarum instar constructæ sunt, firmiter ex magnis arboribus
 solidatæ, palmarum folijs desuper contextæ, & aduersus uentos & tempesta-
 tes tutissimæ, nonnullisq; in locis tam magnæ, ut in illarum unica sexcentas
 esse personas inuenerimus. **I**nter quas octo populosissimas esse cōperimus,
 sic ut in eis essent habitarentq; pariter animarum decē milia. **O**ctennio quo-
 libet aut septennio, suas sedes habitationesue transferunt: qui eius rei cau-
 sam interrogati, naturale responsum dederunt, dicentes quod phœbi uehe-
 mentis æstus occasione hoc facerent, ob id quod ex illorum longiore in eodē
 loco residentia aër infectus corruptusq; redderetur, quæ res in eorum corpo-
 ribus uarias causaret ægrotudines, quæ quidem eorū ratio non male sumpta
 nobis uisa est. **E**orum diuitiæ sunt, uariarum colorum auium plumæ, aut in
 modum lapillorum illorum, quos uulgariter **P**aternoster uocitamus, laminæ
 siue calculi, quos ex piscium ossibus, lapillisue uiridibus aut candidis faciūt, &
 hos ornatus gratia sibi ad genas, labia uel aures suspendunt. **A**lia quoque
 similia futilia & leuia pro diuitijs habent, quæ nos omnino parui pende-
 bamus. **C**ommutationibus aut mercimonijs in uendendo aut emendo nul-
 lis utuntur, quibus satis est, quod natura sponte sua propinat: aurum, unio-
 nes, iocalia, cæteraq; similia, quæ in hac Europa pro diuitijs habemus, nihil
 extimant, imò penitus spernunt, nec habere curant. **I**n dando sic naturaliter
 liberalissimi sunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegent. **E**t quemadmodū
 o 2 in dando

in dando liberales sunt, sic in petendo & accipiendo cupidissimi postquam se cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potissimumque amicitiae suae signum in hoc perhibent, quod tam uxores quam filias proprias amicis suis pro libito habendas offerunt, in qua re parens uterque se longe honoratum iri existimat, quum natam eius, & si uirginem, ad concubitum suum quispiam dignatur & abducit, & in hoc suam inter se amicitiam potissimum conciliat. Varijs in eorum decessu multiq; modis exequijs utuntur. Porro suos nonnulli defunctos in humo cum aqua sepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos posse uesci & alimentari putant: nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias cerimonias efficientes. Alij quibusdam in locis barbarissimo atque inhumanissimo sepeliendi utuntur modo. Quippe quum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in syluam ingentem quandam deferunt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impositum & recubantem ad duas arbores in aëra suspendunt, ac postmodum ductis circa eum sic suspensum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictumque alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt, & deinde, sic inibi solo pendente relicto, ad suas habitationes redeunt: quibus ita peractis, si isdem ægrotus postea manducet & bibat, ac inde ad conualescentiam sanitatemque redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis suscipiunt cerimonijs. At perpauci sunt qui tam grande prætereant periculum, quum eos ibidem nemo postea uisitet. Qui si tunc inibi forsitan decedunt, nullam aliam habent postea sepulturam. Alios quoque complures barbaros habent ritus, quos euitandæ prolixitatis hic omittimus gratia. Diuersis uarijsque medicaminibus in suis morbis & ægitudinibus utuntur, quæ sic à nostris discrepant & disconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere posset. Nempe, ut frequenti didicimus experientia, quum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum asperius inquietat, ipsum in frigentissimam aquam immergunt & balneant, postmodumque per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum cale scat, currere & recurrere cogunt, & postremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamento complures eorum sanitati restitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuorue diebus absque cibo & potu persistunt, frequentissimis utuntur. Sanguinem quoque sibi persæpe comminuunt non in brachijs, salua ala, sed in lumbis & tibiæ pulpis. Seipsos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia, plerunque prouocant, & multis alijs remedijs antidotisque utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo sanguine, multoque flegmatico humore abundant, cibariorum suorum occasione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis, uarijsque

uarijsq; piscibus faciunt. **O**mnis farris granorumq; aliorum semine carent. Communis uero eorū pastus, siue uictus, arborea quædam radix est, quam in farinam satis bonam comminuunt & hanc radicem quidam eorum iucha, alij chambi, alij uero igname uocitant; alijs carnibus, præterquam hominum perraro uescuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis sic inhumani sunt & immanes, ut in hoc omnem feralem, omnem uel bestialem modum superent. omnes enim hostes suos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quam scæminas indistincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihil uel brutum magis dici uel inspicere queat. quos quidem sic efferos immanesq; fore, uarijs in locis mihi frequentius cõtingit aspexisse, mirantibus illis quod inimicos nostros sic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maiestas uestra regia teneat. Eorum consuetudines, quas plurimas habent, sic barbaræ sunt, ut hic nunc sufficienter satis enarrari non ualeant. Et quoniã in meis hisce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuersaq; ac tam à nostris rebus & modis differentia perspexi, idcirco libellum quempiam, quem Quatuor dietas, siue Quatuor nauigationes appello, conscribere parauit, conscripsi, in quo maiorum rerum à me uisum partem distincte satis, iuxta ingenioli mei tenuitatem collegi, ueruntamen non adhuc publicauit. In illo uero quoniã omnia particulariter magis ac singillatim tanguntur, idcirco uniuersalia hic solummodo prosequens, ad nauigationem nostram priorem perficiendam, à qua paulisper digressus fueram, iam redeo. **I**N HOC nauigij nostri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco ut opinor, quod eorum linguam non capiebamus, præterq; nonnullam auri denotantiam, quod nonnulla indicia in tellure illa esse monstrabant. Hæc uero tellus quo ad sui situm positionemq; tam bona est, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate suscepta, nos dehinc aridam ipsam collateraliter semper sectantes, necnon gyros multos, scælasq; plures circumeuntes, & interim cum multis uarijsq; locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos post aliquot dies portui cuidam applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono spiritui complacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimū introgressi fuimus, populationem unam eorum, hoc est, pagum aut uillam super aquas, ut Venetiæ, positam comperimus, in qua ingentes xx. ædes aut circiter erant, in modum campanarum, ut prædictum est, effectæ, atq; super ligneis uallis solidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticij pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactissimam stratam transitus erat. Igitur huiusmodi populationis incolæ quamprimū nos intui sunt, magno propter nos timore affecti sunt, quam ob rem suos confestim pontes omnes con-

tra nos eleuauerunt, & sese deinde in suis domibus abdiderunt. Quam rem prospectantibus nobis, & haud parum admirantibus, ecce duodecim eorum lintres uel circiter singulas ex solo arboris caudice cauatas, quo nauium genere utuntur, ad nos interim per æquor aduentare conspeximus, quorū naucleri effigiem nostram habitumq; mirantes, ac sese circum nos undique circumferentes, nos eminus aspiciebant. Quos nos quoq; ex aduerso prospicientes, plurima eis amicitiae signa dedimus, quibus eos, ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur, quod tamen efficere contempserūt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigrare incepimus, qui nequaquā nos præstolati sunt, quinimmo omnes cōfestim in terram fugerunt, datis nobis interrim signis, ut illos paulisper expectaremus. Ipsi enim extemplo reuersuri forent. Tumq; in montem quendam properauerunt, à quo educitis bis octo iuuenculis, & in lintribus suis præfatis unā secum assumptis, mox uersus nos regressi sunt. Et post hæc ex iuuenculis ipsis quatuor in singulis nauium nostrarū posuerunt, quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout uestra satis perpēdere potest maiestas. Cæterumq; cum lintribus suis præmissis inter nos nauesq; nostras cōmixti sunt, & nobiscum sic pacifice loquuti sunt, ut illos amicos nostros fidelissimos esse reputaremus. Interea uero ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens non modica per mare natitans aduentare cœpit: quibus ita aduenientibus & nauibus nostris iam appropinquare incipientibus, nec tamen proinde mali quicquam adhuc suspicaremur, rursus ad earundem domorum eorum fores, uetulas nonnullas conspeximus, quæ immaniter uociferantes, & cœlum magnis clamoribus implentēs, sibi met in magnæ anxietatis indicium proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali suspensionem nobis tunc attulit. Tumq; subito factū est, ut iuuenculæ illæ quas in nostris imposuerunt nauibus, mox in mare proflirent, ac illi qui in lintribus erant, sese à nobis elongantes mox contra nos arcus suos intenderent, nosq; durissime sagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant, singuli latentes in undis lanceas ferebāt, ex quibus eorum prodicionem cognouimus. Et tum non solum nosmet magnanimitè defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incepimus. Ita ut plures eorum faselos cum strage eorum non parua perfregerimus, & penitus in ponto submerferimus: propter quod reliquis faselis suis cum damno eorum maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerunt, interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex nostris quinq; duntaxat læsis, qui omnes ex dei gratia incolumitati restituti sunt. Cōprehendimus autem & tunc ex præactis iuuenculis duas, & uiros tres, ac dehinc domos eorum uisitauimus, & in illas introiimus: uerum in eis quicquā, nisi uetulas duas & ægrotantē uirum unicum, nō inuenimus: quas quidem eorum domos

domos igni succendere non uoluimus, ob id quod conscientiae scrupulum hoc ipsum esse formidabamus. **P**ost hæc autem ad naues nostras cum præ- tactis captiuis quinque remeauimus, & eosdem captiuos, præterquam iuuen- culas ipsas in compedibus ferreis alligauimus. **E**adem uero iuenculæ, capti- uorumque uirorum unus superuenienti nocte à nobis subtilissime euaserunt. **H**is itaque peractis, sequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius secundum collem procederemus, percussisque lxxx. ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuersatione penitus à priore diuersam. **C**onuenimusque ut classem inibi nostram ancoraremus, & deinde in terram ipsam cum nauiculis nostris accederemus. **V**idimus autem tunc ad littus in plaga gentium turbam iiii. milia personarum uel circiter existere, qui quum nos appropinquare persenserunt, nequaquam nos præstolati sunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in syluas & nemora diffugerunt. **T**um uero in terram proficientes, & uiam unam in syluas tendentem, quantus est balistæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus; quæ ibidem ad piscandum gens illa tetenderat, & in illis copiosos ad decoquendas epu- las suas ignes accenderat, ac profecto bestias ac plures uariarum specierum pisces iam assabat. **V**idimus autem inibi certum assari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, serpenti simillimum, tamque brutum ac sylue- stre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. **N**obis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiusmodi serpentes uiuos inuenimus; qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire possent habebant, prout de canibus aut feris alijs, ne mordere que- ant effici solet. **A**spectum tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes nullatenus auderemus contingere. **C**apreolis in ma- gnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia sunt. **P**edes longos materialesque multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & di- scolorem pellem diuersissimam habent, rostrumque ac faciem ueri serpen- tis gestant; à quorum naribus usque ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicare- mus, & nihilominus eis gens præfata uestitur. **P**anem suum gens eadem ex piscibus quos in mari piscantur efficiunt. **P**rimum enim pisciculos ipsos in feruenti aqua aliquantisper excoquunt. **D**einde uero contundunt & com- pistant, & in panes conglutinant, quos super prunas insuper torrent, & tan- dem inde postea manducant: hos quidè panes probantes quam bonos esse reperimus. **A**lia quoque quam multa esculenta cibariaque tam in fructibus quam in uarijs radicibus retinent, quæ longum enumerare foret. **Q**uum au- tem à syluis ad quas aufugerat non redirent, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis securi fierent, auferre uoluimus, quinimmo in eisdem eorum tento-

rijs permulta de reculis nostris, in locis quæ perpendere possent, derelinquentes, ad naues nostras sub noctem repedauimus. **S**equenti uero die quū exoriri titan inciperet, infinitam in littore gentem existere percepimus, ad quos in terram tunc accessimus. **E**t quamuis se nostri timidos ostenderent, seipsum tamen inter nos permiscuerunt, & nobiscum praticare ac conuersari cum securitate cœperunt, amicos nostros se plurimum fore persimulantes, insinuant. **E**t idcirco rogantes, ut ad eorum pagos cum eis accederemus, ipsi etenim nos tanquā amicos recipere uellent: & hanc quidē de nobis conceperāt amicitiam, captiuorū illorum duorū, quos tenebamus occasione, qui eorum inimici erant. **V**isa autem eorum magna rogandi importunitate, concordauimus xxiij. ex nobis cum illis in bono apparatu, cum stabili mente, si cogeret necessitas, omnes strennue mori. **Q**uum itaque nobiscum per tres extitissent dies, & tres cum eis per plagam terramq̃ illam excessissemus leucas, ad pagum unum nouem duntaxet domorum uenimus: ubi cum tot tamq̃ barbaris ceremonijs ab eis suscepti fuimus, ut scribere penna nō ualeat, utpote cum choreis & canticis, ac planctibus hilaritate & læticia mixtis, necnon cum ferculis cibarijsq̃ multis. **E**t ibidem nocte illa requieuius, ubi proprias uxores suas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt: quæ quidem nos sic importune sollicitabant, ut uix eisdem resistere sufficeremus. **P**ostquam autem illic nocte una cum media die perstitimus, ingens admirabilis que populus absq̃ cunctatione stuporeq̃ ad nos inspiciendos aduenit, quorum seniores nos quoque rogabant, ut secum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant commearemus, quod & quidem eis annuimus. **H**ic dictu facile nō est, quantos ipsi nobis impenderunt honores. **F**uimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipsis euntes, ob quod nobis nostri qui in nauibus remanserant, retulerunt focij se idcirco plerumq̃ in anxietate timoreq̃ non minimo extitisse. **N**obis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra existentibus, ad naues nostras repedare proposuimus. **E**t quidem nostro in regressu tam copiosa ex eis uiroꝝ ac mulierum multitudo accurrit, qui nos usque ad mare prosequuti sunt, ut hoc ipsum mirabile foret. **Q**uumq̃ nostri quempiam ex itinere fatigatum iri contingeret, ipsi nos subleuabant, & in suis retiaculis, in quibus dormitant, studiosissime subuehebant. **I**n transitu quoque fluminum, quæ apud eos plurima sunt & maxima, sic nos cum suis artificijs secure trans mittebant, ut nulla usquam pericula pertimesceremus. **P**lurimi etiā eorū nos comitabant rerum suarū onusti, quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiunt uectantes plumaria uidelicet præditiā, necnō arcus multos, sagittasq̃ multas, ac infinitos diuersorum colorum psitacos. **A**lij quoq̃ complures suppellectilē suam
totam

totam ferentes, animalia etiā sua secum ducebant. **E**t quiddam admirabile dicam, quod is fortunatum se felicemque putabat, qui in transmeandis aquis nos in collo dorsūve suo transuectare poterat. **Q**uamprimum autē ad mare pertigimus, & faselos nostros conscendere uoluimus, in ipso faselorum nostrorum ascensu, tanta ipsorum nos comitantium, & nobiscū ascendere concorrentium, ac naues nostras uidere concupiscentium pressura fuit, ut nostri idē faseli penē prae pondere submergerentur. **I**n ipsis autē nostris eisdem faselis recepimus ex eis nobiscum quotquot potuimus, ac eos ad naues nostras usque perduximus. **T**anti etiam illorum per mare natantes, & unā nos concomitantes aduenerunt, ut tot aduentare molestiuscule ferremus: quum siquidē plures quā mille in nostras naues, licet nudi & inermes introiuisent, apparatus artificiumque nostrū, necnon & nauū ipsarū magnitudinē mirantes. **A**st tunc quiddam risu dignum accidit: nam quum machinarū tormentorumque bellicorum nostrorū quaedam exonerare concuperemus, & propter hoc imposito igne, machinæ ipsæ horridissime tonuissent, pars illorū maxima, audito huiusmodi tonitruo, sese in mare natitans præcipitauit. **U**eluti solitæ sunt ranae in ripa sidentes, quæ si fortassis tumultuosum quicquam audiunt, sese in profundū luti latitaturæ immergūt, quemadmodū & gens illa tunc fecerunt, illique eorū qui ad naues aufugerant, sic tūc perterriti fuerūt, ut nos facti nostri nosmet reprehenderemus. **V**erū illos mox securos esse fecimus, nec amplius stupidos esse permisimus, insinuantes eis quod cum talibus armis hostes nostros perimeremus. **P**ostquam autem illos illa tota die in nauibus nostris festiue tractauimus, ipsos à nobis abituros esse monuimus, quoniam sequenti nocte nos abhinc abscedere cupiebamus. **Q**uo audito, ipsi cum summa amicitia beneuolentiæque mox à nobis egressi sunt. **I**n hac gente eorumque terra quam multos eorum ritus uidi cognoui, in quibus hic diutius immorari nō cupio. **Q**uum postea nosse uestra queat maiestas, qualiter in quauis navigationum harum mearum magis admiranda annotatuque digniora conscripserim, ac in libellum unū stylo geographico colligere, quem libellum **Q**uatuor diætas intitulaui, & in quo singula particulariter & minutim notauī: sed hæc tēnus à me nō emisi, ob id quod illū adhuc reuifere collationareque mihi necesse est. **T**erra illa gente multa populosa est, ac multis diuersisque animalibus & nostris paucissime similibus undique densissima: demptis leonibus, ursis, ceruis, suibus, capreolisque, & damis, quæ & quidem deformitatem quandam à nostris retinet: equis, ac mulis, asinisque, & canibus, ac omni minuto pecore, ut sunt oues & similia, necnō & uaccinis armentis penitus carēt, ueruntamen alijs quæ plurimis uariorū generū animalibus, quæ nō facile dixerim, abundantes sunt: sed tamen omnia syluestria sunt, quibus in suis agēdis minime utunt. **Q**uid plura? **H**i tot tantisque diuersorū modorū ac colorū pennarūque alitibus

fecundi

foecundi sunt, ut id sit visu enarratūque mirabile: regio siquidem illa multum
 amœna fructiferaq̃ est, syluis ac nemoribus maximis plena: quæ omni tem-
 pore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. **F**ructus etiam innumerabiles,
 & nostris omnino dissimiles habent. **H**æcce tellus in torrida zona sita est
 directe sub parallelo, qui cancri tropicum describit, unde polus horizontis
 eiusdem se uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis secundi. **N**obis au-
 tem inibi existentibus nos contemplatum populus multus aduenit; effigiem
 albedinemq̃ nostram mirantes, quibus unde ueniremus sciscitantibus, è cœ-
 lo inuisendæ terræ gratia nos descendisse respondimus, quod & utique ipsi
 credebant: in hac tellure baptisteria fontēsue sacros plures instituimus: in
 quibus eorum infiniti seipsos baptizari fecerunt, se eorum lingua charaibī,
 hoc est, magnæ sapientiæ uiros uocantes. **E**t prouincia ipsa Parias ab ipsis
 nuncupata est. **P**ostea autem portum illum terramq̃ derelinquentes, ac se-
 cundum collem transnauigantes, & terram ipsam visu semper sequentes,
 dccclxx. leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitusq̃ interim
 multos, & cum gentibus multis conuersantes practicantesq̃: ubi in plerisq̃
 locis aurum, sed non in grandi cōpia, eminus quum nobis terras illas repe-
 rire, & si in eis aurum foret, tunc sufficeret cognoscere. **E**t quia tunc tredecim
 iam mensibus in nauigatione nostra perstiteramus, & naualia nostra, appa-
 ratusq̃ nostri, toti penè consumpti erant, hominesq̃ labore perfracti, com-
 munem inter nos de restaurandis nauiculis nostris, quæ aquam undique re-
 cipiebant, & repetunda Hispania inuimus concordiam: in qua dum persi-
 steremus unanimitate, prope portum unum eramus totius orbis optimum,
 in quem cum nauibus nostris introeuntes, gentem ibidem infinitam inueni-
 mus, quæ nos cum magna suscepit amicitia: in terra autem illa nauiculam
 unam cum reliquis nauiculis nostris ac dolīs nouam fabricauimus, ipsasq̃
 machinas nostras ac tormenta bellica, quæ in aquis undiq̃ penè perierant,
 in terram suscepimus, nostrasq̃ naues ab eis exonerauimus, & post hæc in
 terram traximus, & refecimus correximusq̃, & penitus reparauimus. **I**n qua
 re eiusdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quin-
 immo nobis de suis uictualibus ex affectu largiti sponte sua fuere, propter
 quod inibi perpauca de nostris consumpsimus, quam quidem rem ingenti
 pro beneplacito duximus, quum satis tenuia tunc teneremus, cum quibus **H**i-
 spaniam nostram non nisi indigentes repetere potuissemus. **I**n portu autem
 illo xxxvj. diebus perstitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis
 euntes, ubi singuli nobis non paruū exhibebant honorē. **N**obis aut portum
 eundē exire, & nauigationē nostrā reflectere cōcupiscentibus, conquesti sunt
 illi gentem quandā ualde ferocē, & eis infestam existere, qui certo anni tem-
 pore per uiam maris in ipsam eorum terram per insidias ingressi, nūc prodi-
 torie.

torie, nunc per uim quam multos eorum interimerent, manducarentque deinde : alios uero in suam terram suasque domos captiuatos ducerent, contra quos ipsi se uix defendere possent, nobis insinuantes gentem illam quandam inhabitare insulam, quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipsi nobis cum tanto affectu ac querimonia commemorauerunt, ut eis ex condolentia magna crederemus, promitteremusque, ut de tantis eos uindicaremus iniurijs, propter quod illi latantes non parum effecti, sese nobiscum uenturos sponte sua propria obtulerunt, quod plures ob causas acceptare recusauimus, demptis septem, quos data conditione recepimus, ut soli in suis linteribus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam suscipere nequaquam intendebamus, cui conditioni ipsi quam gratanter acquieuerunt. Et ita illos amicos nostros plurimum effectos derelinqentes, ab eis abscessimus. Restauratis autem reparatisque naualibus nostris, septem per gyrum maris, uento inter Græcum & Leuantem nos ducente, nauigauimus dies. Post quos plurimis obuiauimus insulis, quarum quidam aliæ habitatae, aliæ uero discretæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes, & naues nostras inibi sistere facientes, uidimus ibidem quam maximum gentis aceruum, quæ insulam illam Ity nuncuparent, quibus prospectis, & nauiculis phaselisque nostris uiris ualidis, & machinis tribus, stipatis, terræ eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quam multis iuxta littus esse cospeximus: qui, ut de prioribus habitum est, omnes nudi meantes, corpore strenuo erant, necnon bellicosi plurimum, ualidique apparebant, quum siquidem omnes armis suis, arcubus uidelicet & sagittis, lanceisque armati essent, quorum quoque complures parmas etiam, quadrataue scuta gerebant, quibus sic opportune sese præmuniebant, ut eos in iaculandis sagittis suis in aliquo non impedirent. Quumque in phaselis nostris terræ ipsi quantus est sagittæ uolatus appropiassemus, omnes citius in mare profilierunt, & infinitis emissis sagittis sese contra nos strennue, ne in terram descendere possemus, defendere occœperunt. Omnes uero per corpus diuersis coloribus depicti, & uarijs uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiscum uenerant aspicientes, illos ad præliandum paratos esse, quotiescunque sic picti, aut auium plumis ornati sunt, nobis insinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impedierunt, ut saxiuomas machinas nostras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetuque uiso, necnon ex eis plerisque in terram mortuis decidisse prospectis, omnes in terram sese receperunt. Tumque facto inter nos consilio, xliij. de nobis in terram post eos cōcordauimus exilire, & aduersus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduersum illos in terram cum armis nostris profiliuimus, contraque illi sic sese nobis opposuerunt, ut duabus ferme horis continuū inuicē gesserimus præliū, præter id quod de eis magnā faceremus uictoriā, demptis eorum perpauis,

quos

quos balistarij colubrinarijque nostri, suis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum est, quia seipso a nobis ac lanceis ensibusque nostris subtiliter subtrahebant. Veruntamen tanta demum in eos incurrimus uolentia, ut illos cum gladijs mucronibusque nostris cominus attingeremus. Quos quidem quum persensissent, omnes in fugam per syluas & nemora conuersi sunt, ac nos campi uictores, interfectis ex eis uulneratisque plurimis, deseruerunt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam insequi uoluimus. Iam id quod fatigati nimium tunc essemus: quin potius ad naues nostras cum tanta septem illorum qui nobiscum uenerant, remeauimus laticia, ut tantum in se gaudium uix ipsi suscipere possent. Sequenti autem aduentante die uidimus per insulam ipsam, copiosam gentium appropinquare cateruam, cornibus instrumentisque alijs, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoque depicti omnes, ac uarijs uolucrum plumis ornati erant, ita ut tueri mirabile foret. Quibus perceptis, ex inito rursus inter nos deliberauimus consilio, ut si gens haec nobis inimicitias pararet, nosmet omnes in unum congregaremus, uideremusque mutuo semper, ac interim satageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam nostram non recipientibus, illos quasi hostes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, seruos nostros ac mancipia perpetua faceremus: & tunc armatiores ut potuimus, circa plagam ipsam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, praemachinarum nostrarum stupore, nos in terram tunc minime prohibuerunt exilire. Exiimus igitur in eos in terram quadrifariam diuisam, lxxvj. uiri singuli decurionem suum sequentes, & cum eis longum manuale gessimus praelium. Veruntamen post diuturnam pugnam, plurimumque certamen, necnon interemptos ex eis multos, omnes in fugam coegimus, & adusque populationem eorum unam prosequuti fuimus: ubi comprehensis ex eis xxv. captiuis, eandem eorum populationem igni combussimus, & insuper ad naues nostras cum ipsis xxv. captiuis repedauimus. Interfectis ex eadem gente uulneratisque plurimis. Ex nostris autem interempto duntaxat uno: sed uulneratis xxij. qui omnes ex dei adiutorio sanitatem recuperauerunt. Ceterum autem recursum in patriam per nos deliberato ordinatoque, uiri septem illi, qui nobiscum illuc uenerant, quorum quinque in praemisso bello uulnerati extiterant, phaselo uno in insula illa arrepto, cum captiuis septem, quos illis tribuimus, tres uidelicet uiros, & quatuor mulieres in terram suam cum gaudio magno, magna uirum nostrarum admiratione regressi sunt. Nosque Hispaniae uiam sequentes, Calicium tandem repetiimus portum, cum cccxxij. captiuitis personis, decimo quinto Octobris die. Anno domini m. ccccxcix. Vbi latissime suscepti fuimus, ac ubi eosdem captiuos nostros uendidimus. Et haec sunt quae in hac nauigatione nostra priore, notatu digniora conspeximus.

De secun

Vantum ad secundariae navigationis cursum, & ea quæ in illa memoratu digna conspexi, dicetur in sequentibus. Eandem igitur inchoantes navigationem, Calicium exiimus portum, anno domini M. CCCCLXXXIX. undecimo Maij die. Quo exitu facto, nos cursum nostrum Campiuiridis ad insulas arripientes, necnon ad insularum magnæ Canariæ uisum transabeunt, in tantum nauigauimus, ut insulæ cuidam, quæ Ignis insula dicitur, applicaremus: ubi facta nobis de lignis & aqua prouisione, & navigatione nostra rursum per Lebecium uentum incepta, post enauigatos XIX. dies, terram quandam nouā tandem tenuimus, quam quidem firmam existere censuimus, contra illam de qua facta in superioribus mentio est, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Austri sita est: supra quam meridionalis polus se quinque exaltat gradibus extra quodcunque clima, distatque eadem terra à prænominatis insulis, ut per Lebecium uentum constabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII. Iunij, quū sol in cancri tropico est, existere reperimus. Eandem terram in aquis omnino submersam, necnon magnis fluminibus perfusam esse inuenimus, quæ & quidem semet plurimum uiridem, & proceras altissimasque arbores habentem monstrabat, unde nemine in illa esse tunc percepimus. Tum uero constitimus, & classē nostram ancorauimus, solutis nonnullis phaselis, cū quibus in terram ipsam accedere tentauimus. Porro nos aditū in illam quærentes, & circum eam sæpius gyrantes, ipsam ut præactum est, sic fluminū undis ubique perfusam inuenimus, ut nusquam locus esset, qui maximis aquis non immaderet. Vidimus tamen interim per flumina ipsa signa quā multa, quemadmodū ipsa eadem tellus inhabitata esset & incolis multis fecunda. At quoniam eadem signa consideraturi, in ipsam descendere nequiebamus, ad naues nostras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, postea inter Leuantem & Serocum uentū collateraliter secundum terram, sic spirante uento, nauigauimus, pertentantes sæpius interim, pluribus quā quadraginta durantibus leucis, si in ipsam penetrare insulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: quum siquidem illo in latere maris fluxū, qui à Serocco ad magistralem abibat, sic uiolentū comperimus, ut idem mare se nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, consilio facto conuenimus, ut nauigium nostrum per mare ad magistralem reflecteremus: tumque secundum terram ipsam in tantū nauigauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui bellissimam insulam, bellissimumque sinum quendam in eius ingressu tenebat: supra quem nobis nauigantibus, ut in illum introire possemus, immensam in insula ipsa gentiū turbam à mari quatuor leucis aut circiter distantē uidimus. Cuius rei gratia læ-

p rati non

tati non parum extitimus: Igitur paratis nauiculis nostris, ut in eandem insulam uaderemus, lintrem quandam, in qua personæ complures erant, ex alto mari uenire uidimus: propter quod tunc conuenimus, ut eis inuasus ipsos comprehendere: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere possent, circumdare occēpimus: quibus sua quoque uice nitentibus, uidimus illos, aura teperrata manente, remis suis omnibus sursum erectis, quasi firmos ac resistentes se significare uelle: quam rem sic idcirco illos efficere putauimus, ut inde nos in admirationem conuerterent. Quum uero sibi nos cominus appropinquare cognouissent, remis suis in aquam conuersis, terram uersus remigare incepterunt. At tunc nobiscum carbasum unam quadraginta quinque doliolum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata est, ut subito uentum super eos obtineret. Quumque irruendi in illos aduenisset commoditas, ipsi sese apparatusque suum in phaselo suo ordinate spargentes, se quoque ad nauigandum accinxerunt. Itaque quum eos præterissemus, tunc fugere conati sunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaselis, ualidis uiris stipatis, illos tunc comprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos bis geminis ferè horis nobis nitentibus, nisi carbasus nostra, quæ cursu eos præterierat, rursus super eos reuersa fuisset, illos penitus amittebamus. Quum uero ipsi se eisdem nostris phaselis carbasoque undique cōstrictos esse perspicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis distabant, in mare saltu prosilierunt: quos nos cum phaselis nostris tota prosequentes die, nullos ex eis, nisi tantummodo duos, prehendere potuimus, alijs omnibus in terram saluis abeuntibus. In lintre autem eorum quam deseruerant, bis gemini iuuenes extabant, non de eorum gente geniti, sed quos in tellure aliena rapuerant, quorum singulis ex recenti uulnere uirilia abscederant: quæ res admirationem non paruam nobis attulit. Hos autem quum in nostras suscepissemus nauiculas, nutibus nobis insinuarunt, quemadmodum illi eos ab ipsis manducandos abducerent: indicantes interim quod gens hæc tam effera & crudelis, humanarum carnium comestrix, Canibali nuncuparetur. Postea autem nos ipsam eorum lintrem nobiscum trahentes, & cum nauiculis nostris cursum terram eorum uersus arripientes, parumper interim cōstitimus, & naues nostras media tantum leuca à plaga illa distantes ancorauimus, quum in populum plurimum oberrare uidissemus, in illam cum ipsis nauiculis nostris subito properauimus, ductis nobiscum duobus illis, quos in lintre à nobis inuasa comprehenderamus. Quamprimū autem terrā ipsam pede contigimus, omnes trepidi & seipsos abdituri in uicinas nemorum latebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire permissio, & plurimis illi amicitiae signis, necnon nolis, cymbalis, ac speculis plebisque datis, diximus ei, ne propter nos ceteri qui aufugerant expauescerent, quoniam eorum amicos esse plurimum cupiebamus. Qui abiens iussa nostra so-

stra solerter impleuit, gente illa tota, quadringentis uidelicet ferè uiris, cum foeminis multis à syluis secum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis nostris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitia bonam firmauimus, restituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaseramus per nauium nostrarum socios, apud quos erat, eis restitui mandauimus. Porro hæc eorum linter quæ ex solo arboris trunco cauata, & multum subtiliter effecta fuerat, longa uiginti sex passibus, & lata duobus brachijs erat: hanc quum à nobis recuperasset, & tuto in loco fluminis reposuissent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiscum amplius conuersari uoluerunt. Quo tam barbaro facto comperto, illos malæ fidei, malæque conditionis existere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus gestabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & secundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, stationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introeuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum secure, multumque honeste ab eis suscepti fuimus, & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus sementibusque expressum, ut ciceram ceruissiamue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis alijs fructibus gustui sapidis, & corpori salubribus, abundanter comedimus: propterea quod tempestiue illuc adueheramus. Hæc eadem insula eorum rebus suppellectiliue quam multum abundans est, gensque ipsa bonæ conuersationis & maioris pacificentiae est, quam usquam alibi repererimus aliam. In hoc portu decem & septem diebus cum ingenti placito perstitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiemque nostram & albedinem necnon uestimenta armaque nostra, & nauium nostrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infestam, occidentem uersus existere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quantitatem, quodque quos ipsi habebant uniones, eisdem inimicis suis in belligerationibus aduersus eos habitis abstulerant: nos quoque & quemadmodum illos piscarentur, & quemadmodum nascerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto esse cognouimus, prout & maiestas uestra posthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & secundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere prospiciebamus, cursu nostro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ nostræ gratia subiimus, in quo gentem multam esse comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuersationem obtinere ualuimus: illis si quandoque in terram cum nauiculis nostris descenderemus, se contra nos aspere defenden-

tibus, & si quandoque nos sustinere non ualerent, in syluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoscentes, ab eis ex hinc discessimus. Tuncq; inter nauigandū insulam quandam in mari leucis à terra quindecim distantem uidimus, quam si in ea populus quispiam esset, inuisere concordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium bestialissima simplicissimaque omnium quoque gratiosissima benignissimaq; erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiusmodi sunt.

De eiusdem gentis ritu & moribus.

Huultu ac gestu corporis brutales admodum extant, singuliq; maxillæ herba quadā uiridi introrsum repletas habebant, quā pecudum instar usque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui possent: quorum quoq; singuli ex collo pusillas siccatasq; cucurbitas duas, alteram herba ipsa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypso minuto simili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore suo madefactum masticatumq; sæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam sibi post hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipsam, quam in ore gestabant, eadem farina respergitando: & hoc frequentissime paulatimq; efficiebant. Quam rem nos admirati, illius causam secretumq; aut cur ita facerent, satis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac si nobiscum sæpius antea negociati fuissent, & longæuam amicitiam habuissent. Nobis autem per plagam ipsam cum eis ambulanti-
bus colloquentibusq; & interim recentem aquam bibere desiderantibus, ipsi per signa, se talibus aquis penitus carere insinuantes, ultro de herba farinaque quam in ore gestabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quodq; ut sitim subleuarent suam, herbam ac farinam talem in ore gestarent intelleximus. Vnde factum est, ut nobis ita meantibus, & circū plagam eandem una die cum mediâ illos concomitantibus, uideam aquam nusquam inuenerimus, cognouerimusq; quod ea quam bibebant aqua, ex rore noctu super certis folijs, auriculis asini similibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiusmodi rore nocturno tempore se implebant: ex quo rore, qui optimus est, idem populus bibebat: sed tamen talibus folijs pleraque eorum loca deficiebant. Hæcce gens uictualibus, quæ in terra solida sunt, penitus carent: quinimo ex piscibus quos in mari piscantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piscatores existunt, piscium ingens abundat copia, ex quibus ipsi plurimos turtures, ac quā bonos pisces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipsi gerebant, nusquam utebantur: uerum singulæ cucurbitam unā aqua

aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nullaq; tuguria gens hæc habent, præterquam folia grandia quædam, sub quibus à solis feruore, sed non ab imbribus se protegunt: propter quod autumnabile est, quod parum in terra illa pluitet. Quum autem ad piscandum mare adierint, folium unum adeo grande secum quisquæ piscaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad solis meatum uersato, sub illius umbra aduersus æstum totum se abscondat. Hacce in insula quam multa uariorum generum animalia sunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quod in ea commodi nihil nancisceremur, nos relicta illa aliam quandam insulam tenuimus: in quam nos ingredienti, & recentem unde biberemus aquam inuestigantes, putantes interim ipsam eandem terram à nullis esse habitatam, propterea quod in ea neminem inter adueniendum prospexeramus, dum per arenam deambularem, uestigia pedum quam magna nonnulla uidimus, ex quibus censuimus, quod si eisdem pedibus reliqua membra respondebant, homines in eadem terra grandissimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, secundum quam nouem de nobis euntes, insulam ipsam inuisere parauimus, ob id quod non quam spatiosam illam, nec quam multas in ea habitare gentes existimauius. Pererrata igitur secundum eandem uiam una ferè leuca, quinque in conualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus casas, in quas introeuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas uidelicet duas & iuenculas tres: quæ quidem omnes sic statura proceræ erant, ut inde ualde miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ sunt, adeo stupefactæ permanserunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Tumq; uetulæ ipsæ lingua eorum nobiscum blandiscule loquentes, & sese omnes in casam unam recipientes, permulta nobis de suis uictualibus obtulerunt. Eadem uero omnes longissimo uiro statura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciscus de Albicio, sed meliore quàm nos sumus proportionem compactæ. Quibus ita comperitis, posthæc unà conuenimus, ut iuenculis ipsis per uim arreptis, eas in Castiliam quasi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis existentibus, ecce triginta sex, uel circiter uiri, multo quàm sceminæ ipsæ altiores, & adeo egregie compositi, ut illos inspicere delectabile foret, casam ipsam introire occiperunt: propter quos tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut satius apud nauiculas nostras quàm cum tali gente esse duxissemus. Hi etenim ingentes arcus & sagittas, necnon & sudes perticasq; magnas instar clauarum ferebant. Qui ingressi loquebantur quoque inter se muruo, ac si nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuersa etiam inter nos tunc fecimus consilia: unis ut illos in ipsa eadem casa

inquaderemus: alijs uero nequaquam, sed foris potius & in platea: & alijs, ut nusquam aduersus eos pugnam quæreremus, donec quid agere uellent intelligeremus, asseuerantibus. Inter quæ consilia casam illam simulate exiuius, & ad naues nostras remeare occœpimus: ipsi que quantus est lapidis iactus, mutuo semper loquentes nos insequuti sunt, haud minore quàm nos, ut autumo, repedantes formidine, quum nobis manentibus ipsi quoque eminus manerent, & nisi nobis ambulantes non ambulant. Quum uero ad naues nostras pertigissemus, & in illas ex ordine introiremus, mox omnes in mare profilierunt, & quammultas post nos sagittas suas iaculati sunt, sed tunc eos perpauca metuebamus: nam tunc machinarum nostrarum duas in eos, potius ut terrerentur quàm ut interirent, emisimus. Quarum quidem tumultu percepto, omnes confestim in montem unum propinquum fuga abierunt. Et ita ab eis erepti fuimus, discessimusque pariter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum est, eunt. Appellauimusque insulam illam, Gigantum, ob proceritatem eorum, insulam. Nobis autem ulterius, & à terra paulo distantius transremigantibus sæpius interdum cum eis pugnas nobis accidit, ob id quod quicquam à tellure sua sibi tolli nequaquam permittere uellent. Et utique quidem repetundæ Castiliæ propositum iam nobis in mentem subierat, ob id potissimum, quod uno iam ferè anno in mari perstiteramur, nec nisi tenuem alimentorum necessariorumque aliorum munitionem retinebamus. Quæ & quidem adhuc ex uehementibus, quos pertuleramus, solis caloribus iam contaminata inquinataque erant, quum ab exitu nostro à Campiuitridis insulis usque tunc continue per torridam nauigassemus zonam, & transuersim per lineam æquinoctialem bis, ut præhabitum est. In qua quidem uoluntate nobis perseuerantibus, nos à laboribus subleuare nostris sanctifico complacuit spiritui: nempe receptum quempiam pro rursus nouandis naualibus nostris nobis quærentibus, ad gentem quandam peruenimus, quæ nos cum maxima suscepit amicitia, & quam quidem unionum perlarum uel orientalium comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & septem diebus ibi perstitimus, & centum, decem & nouem unionum marchas, precio, ut æstimabamus, quadraginta non superante ducatos, ab eis comparauimus. Nam nolas, specularia, crystallinosque nonnullos, nec non leuissima electri folia eis tantum propter ea tradidimus. Nempe quotquot quilibet eorum obtineret uniones, eos pro sola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis, quomodo & ubi illos piscarentur: qui & quidem ostreolas, in quibus nascuntur, nobis plures largiti sunt. Et pariter nonnullas mercati fuimus: ubi in quibusdam centum & triginta uniones, in quibusdam uero non totidem reperiabantur. Nouerit que maiestas uestra,

stas uestra, quod nisi permaturi sint, & à conchilijs in quibus gignuntur, per sese excidant, omnino perfecti non sunt. Quinimo in breui, ut sæpius ipse expertus sum, emarcescunt, & in nihil redacti sunt. Quum uero maturi fuerint, in ostrea ipsa inter carnes, præter id quod ipsis carnibus hæreant, se separant: & huiusmodi optimi sunt. Effluxis igitur quadraginta & septem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effeceramus, relicta, hinc ab eis excessimus, ob plurimarum rerum nostrarum indigentiam, uenimusque ad Antigliæ insulam, quam paucis nuper ab annis Christophorus Columbus discooperuit, in qua reculas nostras ac naualia reficiendo, mensibus duobus & diebus totidem permansimus, plures interdum Christicolarum inibi conuersantium contumelias perpetiendo, quas, prolixus ne nimium sim, hic omitto. Eandem uero insulam uigesima secunda Iulij deferentes, percursa unius mensis cum medio navigatione, Calitium tandem portum octauo mensis Septembris subiimus: ubi cum honore profectique suscepti fuimus. Et sic per dei placitum finem nostra cepit secunda nauigatio.

AMERICI VESPVTTI NAVIGATIONE
TERTIA.

Mein Sibillia existente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, paulisper requiescente, desiderantēque post hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequaquam adhuc satura, serenissimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi misit in cor, nescio ut quid, ut destinato nuncio literas regales suas ad me transmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Lisbonam celerius me transferrem; ipse etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuncium, me minus bene dispositum, & tunc male habere significauī. Verum si quandoque reconualescerem, & maiestati eius regiæ meum forsan complaceret obsequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiens, quod me ad se tunc traducere nequiret, Iulianū Bartholomæū Iocundum, qui tunc in Lisbona erat, rursus ad me destinauit, cum cōmissione, ut omnibus modis me ad eundem regē secum perduceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces coactus tunc fui ad regem ipsum meare: quod qui me nouerant omnes, malum esse iudicarunt. Et ita à Castilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipse Castiliæ existimationē de me bonam cōceperat, profectus sum: & quod deteriorius fuit, hospite insalutato, ac mox coram ipso rege domino Emanuele me-

ipsum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uisus est concepisse lætiam, plurimum me interdum rogans, ut unā cum tribus eius conseruantia nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarum terrarum inquisitionē præparatæ erant, proficisci uellem: & ita, quia regum præces præcepta sunt, ad eius uotum consensi.

Tempus profectionis tertiæ.

Igitur ab hoc Lisbonæ portu cum tribus conseruantia nauibus die Marti decima M. D. I. abeuntes, cursum nostrum uersus magnæ Canariæ insulas arripuimus, secundum quas & ad earum prospectum instanter enauigantes, idem nauigium nostrum collateraliter secundum Aphricam occidentem uersus sequuti fuimus. Vbi piscium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam Æthiopix, quæ Bessilica dicitur, deuenimus: quæ quidem sub torrida zona posita est, & super quam quatuordecim gradibus se septentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouisionem parantes restitimus, propter id quod Austrum uersus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi inesset affectus. Itaque portum Æthiopix illum post hæc relinquentes, tunc per Lebecium uentum in tantum nauigauimus, ut sexaginta & septem infra dies insulæ cuidam applicuerimus, quæ insula septingentis à portu eodem leucis ad Lebecij partem distaret. In quibus quidem diebus peius perpeffi tempus fuimus, quàm unquam in mari quisquam antea pertulerit, propter uentorum nimborum ue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quod nauigium nostrum lineæ præsertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibi quæ in mense Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales sunt, atque ipsæ umbræ nostræ continue uersus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis ostendere plagam, decima septima scilicet Augusti, iuxta quam, leuca sepositi ab eadem cum media, restitimus, & postea assumptis cymbis nonnullis in ipsam uisuri si inhabitata esset, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui bestijs prauiores erant, quemadmodum maiestas regia uestra posthæc intelliget. In hoc uero introitus nostri principio gentem non percepimus aliquā, quamuis oram ipsam per signa plurima, quæ uidimus, populo multo repletā esse intellexerimus. De qua quidem ora pro ipso serenissimo Castiliæ rege possessorium cepimus, inuenimusque illam multum amcenā ac uiridem esse, & apparentiæ bonæ. Est autē extra lineā æquinoctialem Austrū uersus quinque gradibus: & ita eadem die ad naues nostras repedauimus. Quia uero lignorum & aquæ penuriam patiebamur, concordauimus iterū in terrā altera die reuerti, ut nobis de necessarijs prouideret.

prouideremus: in qua quidem nobis extantibus, uidimus stantes in unius montis cacumine gentes, quæ deorsum descendere non auderent, erantque nudi omnes, necnon consimilis effigiei colorisque, ut de superioribus habitum est. Nobis autem satagentibus, ut nobiscum conuersatum accederent, non sic securos eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent. Quorum obstinatione proteruiaque cognita, ad naues sub noctem remeauimus, relictis in terra, uidentibus illis, nolis speculisque nonnullis, ac rebus alijs. Quumque nos in mari eminus esse prospicerent, omnes de ipso monte propter reculas quas reliqueramus descenderunt, plurima inter se admirationis signa facientes. Nec tunc de aliquo, nisi de aqua nobis prouidimus. Crastino autem effecto mane, uidimus è nauibus gentem eandem numero quam antea maiorem, passim per terram ignes fumosque facientem: unde nos existimantes, quod nos per hoc ad se inuitarent, iuimus ad eos in terram, ubi tunc populum plurimum aduenisse conspeximus, qui tamen à nobis longe seipsos tenebant, signa facientes interim nonnulla, ut cum eis interius in insulam uaderemus. Propter quod factum est, ut ex Christicolis nostris duo protinus ad hoc parati, periculo ad tales eundi semetipsos exponerent, ut quales gentes ipsi forent, aut si quas diuitias speciesue aromaticas ullas haberent, ipsi cognoscerent. Quapropter in tantum nauium prætorem rogauerunt, ut eis quod postulabant annueret. Tum uero illi ad hoc sese accingentes, necnon plerasque de rebus suis minutis secum summentes, ut inde à gentibus eisdem mercarentur alias, abierunt à nobis, data conditione, ut ad nos post quinque dies ad summum remeare solliciti essent: nos etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter suum in terram arripuerunt, atque nos ad naues nostras regressum cepimus, ubi expectando eos diebus octo perstitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim ferè ad plagam ipsam adueniebat, sed nusquam nobiscum colloqui uoluerunt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipsam iterum tendentes, gentem illam mulieres suas omnes secum adduxisse reperimus. Quam uero primum illuc peruenimus, mox ex eisdem uxoribus suis ad colloquendum nobiscum quamplures miserunt, foeminis tamen eisdem non satis de nobis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iuuenem unum è nobis, qui ualidus agilisque nimium esset, ad eas quoque transmitteremus: & tunc ut minus foeminæ eadem metuerent, in nauiculas nostras introiimus. Quo egresso iuvene, quum seipsum inter illas immiscuisset, ac illæ omnes circumstantes contingerent palparentque eum, & propter eum non parum admirarentur: ecce interea de monte foemina una uallum magnū manu gestans aduenit: quæ postquam ubi iuuenis ipse erat appropiauit, tali eum ualli sui ictu à tergo percussit, ut subito mortuus in terrā cōcideret: quem confestim mulieres aliæ corripientes, illum in montē à pedibus pertraxerunt

xerunt, uiriq; ipsi qui in monte erant, ad littus cum arcibus & sagittis aduenientes, ac sagittas suas in nos conijcentes, tali gentem nostram affecerunt stupore, ob id quod nauiculæ illæ in quibus erant, harenam nauigando ra-
debant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut sumendorum armorum su-
orum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos sagit-
tas suas eiacularantur. Tum uero in eos quatuor machinarum nostrarum
fulmina, licet neminem attingentia, emisimus. Quo audito tonitruo, om-
nes cursim in montem fugerunt, ubi mulieres ipsæ erant, quæ iuuenem no-
strum, quem trucidauerant, nobis uidentibus in frustra secabant, nec non fru-
sta ipsa nobis ostentantes, ad ingentem quem succenderant ignem torre-
bant, & deinde post hæc manducabant. Viri quoque ipsi signa nobis simi-
liter facientes, geminos Christicolas nostros alios se pariter peremisse man-
ducasseq; insinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur in hoc ipso
credidimus. Cuius nos improperij uehementius piguit, quum immanita-
tem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipsi proprijs. Quam
obrem plures quàm quadraginta de nobis in animo stabiliueramus, ut om-
nes pariter terram ipsam impetu petentes, tam immane factum, tamq; be-
stialem ferociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipsum nobis Nauipræ-
tor non permisit: & ita tam magnam, ac tam grauem iniuriam passi, cum
maleuolo animo, & grandi opprobrio nostro, efficiente hoc Nauipræce-
ptore nostro, impunitis illis abscessimus. Postquam autem terram illam re-
liquimus, mox inter Leuantem & Serocum uentum, secundum quos se cō-
tinet terra, nauigare occēpimus, plurimos ambitus, plurimosq; gyros in-
terdum sectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiscum
practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauiga-
uimus, ut tellurem unam nouam, quæ secundum Lebecium se porrigeret,
inuenerimus. In qua quum campum unum circuiuissemus, cui sancti Vin-
centij campo nomen indidimus, secundum Lebecium, uentum post hæc
nauigare occēpimus: distatq; idem sancti Vincentij campus à priore terra
illa, ubi Christicolæ nostri extiterunt interempti, centum quinquaginta leu-
cis ad partem Leuantis, qui & quidem campus octo gradibus extra lineam
æquinocbialem uersus Austrum est. Quum igitur ita uagantes iremus, qua-
dam die copiosam gentium multitudinē, nos nauiumq; nostrarū uastitatē
mirantiū, in terra una alia esse conspeximus, apud quos tuto in loco mox re-
stitimus, & deinde in terrā ipsam ad eos ex nauiculis nostris descendimus:
quos quidē mitioris esse conditionis q̃ priores reperimus: nam etsi in edo-
mandis illis diu elaborauimus, amicos tamen nostros eos tandē effecimus:
cū quibus negociando practicanđoq; uarie quinque mansimus diebus, ubi
cannas, fistulas uirides, plurimū grossas, & etiā nonnullas in arborū cacumi-
nibus siccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos,
qui nos

qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati sunt. Et quoniam me omnia prosequi ac describere piget, dignetur uestra nosse maiestas quod nos portum illum linquentes, per Lebecium uentum, & in uisu terræ semper transcurrimus, plures continue faciendo scalas pluresq; ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uersus austrum extra Capricorni tropicū fuimus. Vbi super horizonta illum meridionalis polus triginta duobus sese extollebat gradibus, atq; minorem iam perdideramus ursam, ipsaq; maior ura multum infima uidebatur, ferè in fine horizontis se ostentans, & tunc per stellas alterius meridionalis poli nosmetipsos dirigebamus, quæ multo plures, multoque maiores ac lucidiores, quam nostri poli stellæ existunt; propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præsertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum austræ efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & semidiametrorum earum, prout in meis quatuor diatris, siue nauigationibus inspicere facile poterit. Hocce uero nauigio nostro, à campo sancti Augustini incepto, septingentas percurrimus leucas, uidelicet uersus Ponentem centum, & uersus Lebecium sexingentas: quas quidem dum peragremus, si quis quæ uidimus enumerare uellet, non totidem ei papyreæ chartæ sufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis casæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producant, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ fastidiosa recensitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè mensibus extitimus. In qua cognito quod mineralia nulla reperiēbamus, conuenimus unà, ut ab inde surgentes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos consilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum nostrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum censerem, id ipsum integritè fieret. Propter quod confestim edixi, mandauiq; ubique, ut de lignis & aqua pro sex mensibus munitionem omnes sibi pararent: Nam per nauium magistros nos cum nauibus nostris adhuc tantundem nauigare posse indicatum est. Qua quidem, quam edixeram, facta prouisione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem nostram per Serocum uentum initiantes, Februarij decima tertia uidelicet, quum sol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemisphærium nostrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum super horizonta illum quinquaginta duobus gradibus sublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris ursæ, nec maioris stellæ amodo inspicere ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Serocum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia uidelicet Aprilis. Qua die tempestas ac procella in mari tam uehementis exorta est, ut uela nostra omnia colligere, & cum solo nudoq; malo remigare com-

re compelleremur, perflante uehementissime Lebeccio, ac mari intumescen-
te, & aëre turbulentissimo extāte. Propter quem turbinis uiolentiſſimum im-
petum noſtrates omnes non modico affecti fuerunt ſtupore. Noctes quoq;
tunc inibi quammaximæ erant. Etenim Aprilis ſeptima, ſole circa arietis fi-
nem extante, ipſæ eadem noctes horarū quindecim repertæ ſunt: hyemsq;
etiam tunc inibi erat, ut ueſtra ſatis perpendere poteſt maietas. Nobis autē
ſub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis ſecūda uidimus, pe-
ries quam uiginti circiter leucas nauigantes appropiauiſmus: uerum illam o-
mnimodo brutalem & extraneam eſſe comperiſmus, in qua quidem nec por-
tum quempiā, nec gentes aliquas fore conſpeximus, ob id, ut arbitror, quod
tam aſperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quiſquam perpeti poſ-
ſet. Porro in tanto periculo, in tantaq; tempeſtatis importunitate noſmet-
tū reperiſmus, ut uix alteri alteros præ grandi turbine nos uideremus. Quam
obrem demum cum nauium prætoſe pariter concordauimus, ut conuauitis
noſtris omnibus, terram illam linquendi, ſeq; ab ea elongandi, & in Portu-
galliam remeandi ſigna faceremus. Quod conſilium ſanum quidem & utile
fuit, quum ſi inibi nocte ſolum adhuc illa perſitiſſemus, diſperſiti omnes
eramus: nempe quum hinc abiſſemus, tam grandis die ſequenti tempeſtas
in mari excitata eſt, ut penitus obrui perditæ metueremus. Propter quod plu-
rima peregrinationū uota, necnon alias quamplures ceremonias, prout nau-
tis moſ eſſe ſolet, tunc fecimus. Sub quo tempeſtatis infortunio quinque nau-
igauimus diebus, demiffis omnino uelis. In quibus quidem quinque diebus
ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æ-
quinoctiali, necnon mari & aurę temperatori ſemper appropinquando, per
quod nos à præmiſſis eripere periculis altiffimo deo placuit. Eratq; huiusce
modi noſtra nauigatio ad tranſmontanum uentum & Græcum, ob id quod
ad Aethiopię latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlantici fauces
eundo, mille tercentum diſtabamus leucis. Ad illam autem per ſummi to-
nantis gratiam Maſi bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus
Auſtri, quæ Serraliona dicitur, quindecim diebus nos ipſos refrigerando fui-
mus. Et poſt hæc curſum noſtrū uerſus inſulas Lyazori dictas arripuimus:
quæ quidem inſulæ à Serraliona ipſa ſeptingentis & quinquaginta leucis di-
ſtabant, ad quas ſub Iulij finem peruenimus, & pariter quindecim inibi
nos reficiendo perſitiſmus diebus. Poſt quos inde exiuiſmus, & ad Liſbonæ
noſtræ recurſum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum ſe-
poſiti leucis eramus, & cuius tandem deinde portum **M. D. II.** cum proſpe-
ra ſaluatione ex cunctipotentis nutu rurſum ſubiuiſmus cum duabus dunta-
xat nauibus, ob id quod tertiam in Serraliona, quoniam amplius nauigare
non poſſet, igni combuſſeramus. In hac autem noſtra tertio curſa nauiga-
tione, ſexdecim circiter menſes permanſimus: è quibus undecim abſq; tranſ-
montanæ

montaneæ stellæ, necnon & maioris ursæ minoris uel aspectu nauigauimus, quo tempore nosmetipsos per aliam meridionalis poli stellam regebamus: quæ superius commemorata sunt, quæ in eadem nostra tertio facta nauigatione, relatu magis digna conspexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

Reliquum autem est, ut quæ in quarta nauigatione nostra prospexerim edisseram. Quia uero iam præ longa narratione fathisco, & quoque hæc eadem nostra nauigatio ad speratum à nobis finem minime perducta est, ob aduersitatē infortunium uel quoddam, quod in maris Atlantici nobis accidit sinu, idcirco breuior fiam. Igitur ex Lisbonæ portū cum sex conseruantia nauibus exiimus, cum proposito, insulam unam uersus horizontem positam inuisendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famosa, necnon nauium omnium, siue à Gangetico, siue ab Indico mari uenientium, receptus siue statio est, quemadmodum Calitia receptus siue hospitale omnium nauigantium est, qui ab oriente in occidentem, & econuerso uagantur, prout de hoc ipso per Calicutia uiam fama est. Quæ quidem insula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipsa plus ad meridiem respicit. Quod idcirco cognouimus, quia ipsa in aspectu triginta trium graduum poli antarctici sita est. Decima ergo Maij die, M. D. III. nobis unde supra egredientibus, cursum nostrum ad insulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum necessariarum munimina, necnon & plura diuersorum modorum refrigeramina sumentes, & duodecim interdum inibi diebus cessantes, per uentum Scroccum post hæc enauigare occēpimus, quum Naudominus noster tanquam præsumptuosus capitulosq; præter necessitatem, & omnium nostrum unanimitatē, sed solum ut sese nostri & sex nauium præpositum ostentaret, iussit ut in Serralionam Australem Aethiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conspectu habentibus, tam immanis & acerba suborta tempestas est, ac uentus contrarius, & fortuna aduersa inualuit, ut in ipsam, quam nostris ipsi uidebamus oculis, per quadriduum applicare non ualuerimus: quinimo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem nostram regrederemur: quandoquidem nos per Suduesium, qui uentus est inter meridiem & Lebecium, reassumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum est, ut nobis extra lineā æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc existentibus, terra quædam, à qua duodecim distabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione: Terra etenim illa, insula in medio mari multū alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatior non existerat: in qua quidem terra nunquam quisquam hominum aut fuerat, aut habitauerat: & nihilomi-

q nus nobis

nus nobis infelicissima fuit. In illa enim per stolidum consilium suum & regimē, præfectus nauium noster nauem suam perdidit: nempe illa à scopulo quodam elisa, & inde propter hoc in rimas diuisa, sancti Laurēti nocte, quæ Augusti decima est, in mari penitus submersa extitit, nihil inde saluo manente, demptis tantummodo nautis: eratq; nauis eadem doliorū trecentorū, in qua nostræ totius turbæ totalis potentia erat. Quum autem omnes circa illam satageremus, ut si forte ipsam è periculo subtrahere ualeremus, dedit mihi in mandatis idem nauium præfectus, ut cum nauicula una receptū quempiam bonum, ubi puppes nostras secure omnes recipere possemus, apud insulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipse idem præfectus, ut nauem meam, quæ nouem nautis meis stipata, & in nauis periclitantis adiutorio intenta foret, mecum tunc traducerem, sed solum ut edixerat portum unum inquisitum irem, & in illo nauem meam ipsam mihi restitueret. Quæ iussione recepta, ego ut mandauerat, sumpta mecum nautarum meorum merceditate, in insulam ipsam, à qua quatuor distabamus leucis, properans, pulcherrimū inibi portum, ubi classem nostram omnem tute satis suscipere possemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfectum cum reliqua turba expectando perstiti. Qui quum non aduenirēt, molestē non parum pertuli: atq; qui mecum erant sic obstupescabant, ut nullo consolari modo uellent. Nobis autē in hac existentibus angustia, ipsa octaua die puppim unam per æquor aduentare conspeximus, cui ut nos percipere possent, mox obuiam iuimus, confidentes sperantesq; unā quod ad meliorem portum quempiam nos secum ducerent. Quibus dum nos appropinquassemus, & uicissim nos resalutassemus, retulerunt illi nobis, eiusdem præfecti nostri nauem in mari penitus, demptis nautis, perditā extitisse. Quæ nuncia, ut contemplari uestra potest maiestas, me non parua affecerūt molestia, quum à Lisbona, ad quam reuerti habebam, mille longe existens leucis, in longo remotoq; mari me esse sentirem: nihilominus tamen fortunæ nosmet subijcientes ulterius processimus, reuersiq; in primis fuimus ad memoratam insulam, ubi nobis de lignis & aqua in conseruantia meæ nauis prouidimus. Erat uero eadem insula penitus inhospitata inhabitataq; multa aqua uiuida & suauis in illa scaturiente, cum infinitis arboribus innumerisq; uolucris marinis & terrestribus, quæ adeo simplices erant, ut sese manu comprehendi intrepide permetterēt. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam uariam ex illis adimpleuerimus. In ea autē nulla alia inuenimus animalia, præterquam mures quammaximos, & lacertas bifurcam caudam habentes, cum nonnullis serpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi prouisione, sub uento inter meridiem & Lebecium ducente perreximus, ob id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq; non obstante periculo, præcedentis nauigationis uiam insequeremur. Incepto ergo huiusmodi nauigio

naūigio, portū tandem unum inuenimus, quem omnīū sanctorū abbatīā nuncupauimus, ad quem, prosperam annuente nobis auram altissimo, infra XVII. pertigimus dies. distatq; idem portus tercentum à præfata insula leucis: in quo quidem portu nec præfectum nostrum, nec quenquam de turba alium reperimus, etsi tamen in illo mensibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiso quod illuc nemo ueniret, conseruantia nostra tunc & ego concordauimus, ut secundum latus longius progredieremur. Percursis itaq; ducentis sexaginta leucis, portui cuidā alijs applicuimus, in quo castellum unū erigere proposuimus: quod & quidem profecto fecimus, relictis in illo uiginti quatuor Christicolis nobiscum existentibus, qui ex præfecti nostri puppe perditæ collecti fuerant. Porro in eodem portu præfatum construendo castellum, & bresilico puppes nostras onustas efficiendo, quinque perstitimus mensibus, ob id quod præ nautarum perpauca, & plurimorum apparatusum necessitate, longius progredi non ualebamus. Quibus superioribus ita peractis, concordauimus post hæc in Portugalliam reuerti: quam rem per Græcum transmontanumq; uentum necesse nobis erat efficere. Relictis igitur in castello præfato Christicolis uiginti quatuor, & cum illis duodecim machinis, ac alijs pluribus armis unā cū prouisione pro sex mensibus sufficiente, necnon pacata nobiscum telluris illius gente, de qua hic minima fit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cū illis practicauerimus. Nam quadraginta fere leucas cum triginta ex eis in insulam ipsam penetrauiimus. Vbi interdum plurima perspeximus, quæ nunc subitescens libello meo quatuor nauigationum reseruo. Estq; eadem terra extra lineam æquinoctialem ad partem austri octodecim gradibus, & extra Lisbonæ meridianum ad occidentis partē triginta quinque, prout instrumenta nostra monstrabant. Nos nauigationem nostram per Nornordensium, qui inter Græcum transmontanumq; uentus est, cum animi proposito ad hanc Lisbonæ ciuitatem proficiscendi initiantes, tandem post multos labores, multaq; pericula in hunc eiusdem Lisbonæ portum infra LXXVII. dies XXVIII. Iunij, M. p. IIII. cum dei laude introiuiimus. Vbi honorifice multum, & ultra quàm sit credibile festiue suscepti fuimus, ob id quod ipsa tota ciuitas nos in mari dispersitos esse existimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba nostra per præfecti nostri nauium stultam præsumptionem extiterant. Quo superbiam modo iustus omnium censor deus compensat. Et ita nunc apud Lisbonam ipsam subsisto, ignorans quid de me serenissimus ipse rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requiescere plurimū peroptarē. Hunc nunciū maiestati uestre plurimū quoq; interdum cōmendans.

Americus Vesputius in Lisbona.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC

INVICTISSIMI EMANUELIS REGIS PORTUGAL-
liæ & Algarbiorum, de uictorijs habitis in India & Malacha, ad
S. in Christo patrem & dominum nostrum, dominum
Leonem X. Pont. Max.

Sanctissimo in Christo patri, ac beatissimo domino, domino nostro E. S. addictissimus filius Emanuel, dei gratia rex Portugalliae, & Algarbiorum, citra ultraque mare in Africa, dominus Guineae, & conquestae nauigationis ac comereij Aethiopiae, Arabiae, Persiae, atque Indiae, humillima beatorum pedum oscula. Quantum deo optimo maximo, quantum & tibi gratulari debeamus, beatissime pater, uel ex nuncio, quod nostra Indica classis proxime attulit satis apparet. Quod enim te Pontifice Maximo, te S. Romanae ecclesiae & Christiano orbi praesidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam gesta tam ex uoto successerint, tua certe laus, tua gloria censeri debet. Iure itaque uisum est, quae in India dei suffragio ad ipsius cultum spectantia nostris armis modo facta sunt, ad tuam sanctitatem, utpote totius Christianae reipublicae caput, & orthodoxae religionis normam, carptim ac summatim, ne stylum epistolarem excedamus, describere, ut pro rerum dignitate cuncta pensari, summoque deo accepta referri ualeant, ac indies sui sanctissimi nominis gliscentem laudem, Christianique dogmatis propagationem facile speremus. Igitur post plures dubij Martis uictorias, non sine labore & sanguine partas, India relictis in ea opportunis praesidijs, Alphonsus de Albiecher protocapitaneus noster, ut iacturam quam superioribus annis nostri fecerant, iniuriamque ulcisceretur, auream Chersonesum, Malacham accolae appellant, contendit: ea est inter sinum magni & Gangeticum sita urbs mirae magnitudinis, utque uiginti quinque milium & amplius, larium censeatur. Terra ipsa fecundissima, ac nobilissimarum, quas fert India, mercium feracissima: celebratissimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, sed auri quoque, & argenti, margaritarum, ac preciosorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires suas Mahumetica secta protendente, cetera gentiles tenent. Huc itaque quum instructa classe applicuisset Alphonsus, urbem oppugnare destinat. Quod praesentientes Sarraceni, bello se multis munitionibus & armis praeparauerant, sed frustra: nam commisso cum eis praelio, nostri tandem dei auxilio superiores, plurimis ex hostibus caesis, urbem ui intrant, occupant, data praedae libertate diripiunt, incendunt. Rex ipse, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum superstitibus Mauris fuga sibi consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interit: capti plures: magna etiam ablata spolia, in quibus & septem ipsius regis bello

regis bello assueti elephantes, suis turribus, sericis atque auro intextis ehippijs, illius prouinciæ more muniti, ac aneorum omnis generis tormentorū ad duo milia summa arte fabricata. Capta sic urbe, hostibusq; profligatis, quo nostræ rei tutius consuleretur, in fluminis quod mediā urbem interfluit, ostio, unde terra mariq; subactō undique suæ securitati prospiciat, munitissimam arcem murorum quindecim pedum latitudine construxit. ex lapide uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorū, quas Mesquitas uocant, ædibus excerp-
tus est. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quod ubi tanto tempore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redemptoris nostri nomen toties blasphematum, inde occulto dei consilio magna sua laude ac satanæ dedecore, qui tanto labore ac nostrorum sanguine tamdiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Christianis tam necessario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diuersarum nationum mercatores, scilicet Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atque ultima Sinarum regione Chines, aliq; gentiles, qui urbem commercij gratia frequentes multis diuitijs, auro, argento, margaritis, & preciosis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifarijs aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis ab Alphonso fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipso & benigne & fauorabiliter sunt accepti, pactoq; commercij & mercaturæ tractatu, suas negotiationis domos circum arcem, ubi tutius uersari possent, secum transtulere: mutuo fœdere adeo laxi, ut quamuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimū, deinceps tamen, si fieri poterit, multo maius ac celebrius futurum existimetur. Quin & ipsi Chines nuncium ad nos mittunt, à quo perfectius res suas intelligamus: atque adeo tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatrisq; legibus parère non recusarunt, ut reipublicæ regiminis, iustitiæq; officiales nostro nomine Alphonsi manu acceperint: quorum iudicio & arbitrio gubernantur, simul & monetam nostro ibi nomine cusam, tanquam regis dominiq; sui agnoscentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille scilicet numorum, argenteam centum ualore Malachenses inscripsere. Hæc quum cognouisset rex de Auisiam, & gente & solo orientem uersus potentissimus, ad quem fama erat iure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpata, legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suaq; nostro manciparet obsequio, aureum simul craterem cum precioso magnæq; existimationis carbunculo, ensemq; auro affabre elaboratū, in signū uidelicet recognitionis ac ueræ perpetuæq; futuræ amicitiae dono misit: ad quem præfectus aliquos è nostris expertos uafrosq; uiros intima regionis scrutaturos cum multis etiam muneribus remisit, unde maximum dei obsequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus. Rebus sic apud Malacham compositis, & obfirmato tractatus commercij fœdere, relicto in arce tormentis machi-

nisque munitissima, sexcentorum etiam uirorum, ac strenuorum militum securo praesidio, & classe ad maritimae orae tutelam uiris armisque optime instructa. **A**lphonfus in Indiam reuertens, Goæ urbis praecipuam arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorum periculo, sed maiore hostium strage occupauerat, nostraque ditioni & imperio adiunxerat, à Mauris obsessam reperit, extructa etiam iuxta alia firmissima arce, unde Ruminum Turcarumque sex milia nostros continue infestabant. Quos quum adoriretur praefectus, plurimis iam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corporum incolumitate, se tandem ac reliqua nostris dedidit: partisque & ibi machinarum, equorum, armorum, & huiusmodi haud contemnendis spolijs, quibusdam etiam qui inter Mauros reperti sunt apostatis, qui à fide nostra desciuerant, debito afflictis supplicio, urbem pristinae quieti restituit. Appulerat interea Vabuli, urbi haud procul à Goa, presbyteri Ioannis potentissimi Christicolarum domini, ad praefectum nostrum legatus, qui eius nomine, ut Christiani Christiano omni ope omnia ad bellum contra catholicae fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorum ac commeatus praesidia ultro offerat: praesertim si mare Rubrum suo coniunctum dominio nostra classis transeat, ubi commodissime utriusque uires iungi possent: haud exiguum adorandae & uerae crucis lignum ad nos mittit, uiros uastos & industrios posces, quorum ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilum deflecti aliquando & diuertere posse existimat. Aderant tunc apud nostrum praefectum à Narisgue rege legati, rege gentili adeo potentissimo, ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta milia, praeter innumerum peditum numerum suo arbitrio in aciem paruo negotio proferre, tantumque agri possidere perhibeatur, quantum semestri uix itinere emerari possit. Huic plures reges ac satrapes parent: quorum nonnulli maritimis oris proximi nobis sunt tributarii. Apud Alphonsum & Gambaia regis legatus, terra marisque potentissimi, atque inter Mauros maximi: item à Zabaio Goæ quondam domino, atque à rege Grosapa, alijque complures regum satrapumque legati à nostro praefecto foedus pacemque ultro exorantes, ac sua munera singuli afferentes. In hac etiam quae proxime appulit classe, ab Armusij rege legatus cum multis margaritarum rerumque preciosarum donis, in signum uidelicet fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regem Alphonfus idem, urbe opulentissima & praecipuo emporio Armusio uicincto, quindecim milium saraphorum (id est aurea moneta ducatis aequiualens) annuorum nobis tributarium effecerat. Inter hos successus, pater beatissime, diuino suffragante numine per uniuersam Indiam plurimi, spiritus sancti gratia igneque afflati, depositis gentilitijs erroribus indies ad nostram religionem conuersi, ueram dei fidem agnoscunt. Ob quod deo optimo maximo summæ gratiae sunt merito referendae, quod tam procul à nostro orbe in tam

in tam remotis regionibus, quò ne fama quidē sui sanctissimi nominis pene trauerat, nostraque nunc opera sedulo suam ueram fidem cultumq; celebra-
ri, publicari ac propagari dignatus sit. Vnde proculdubio diuina fauente cle-
mentia sperandum est, quum nunc praefectus noster ad mare Rubrum, ut
eius ostio occupato, Sarracenis earum partium commercia interdicat, reli-
ctis in India opportunis praesidijs, ingenti classe properet, ut ibi coniunctis
sub crucis uexillo presbyteri Ioannis nostrisq; uiribus, maximum dei obse-
quium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur, extre-
maque Orientis ora, quò & sacras Apostolorum uoces intonuisse comper-
tum est, occidentali nostræ propediem iungatur, & ad ueri dei cultum ipsius
suffragante numine traducatur, S. sedi Apostolicæ, ac tuæ sanctitati ut opti-
mo pastori, Christiani gregis more debitum obsequium & obedientiam ob-
latura. Bene ualeat beatitudo tua, quam pientissimus deus diu ac felicissime
conseruare & augere ad uotum dignetur. Dat. in urbe nostra Olisipone, o-
ctauo Idus Iunias, anno domini M. D. XIII. FINIS.

PRÆFATIO LUDOVICI VARTO-

MANNI BOLONIENSIS, QUI ET PATRI-
TIVS ROMANVS.

PLures ante me fuerunt, qui ut mirabilia mundi cognoscerēt, in-
defesso studio autores quosq; qui de his rebus scripserunt, lege-
rūt: alij uero uiuæ uoci magis fidem adhibentes, à peregrinis ho-
minibus, atq; è remotis regionibus aduentantibus hæc percon-
tari maluerūt, quàm ex libris discere, qui plerunq; falsa ueris admixta habēt.
Fuerunt deniq; alij, qui tanto flagrarunt desiderio uisendi exterarum regiones,
atq; cognoscendi peregrinos populorum mores, conditiones terrarum, & na-
turas rerū, ut nec librorum lectio, nec aduenarū narratio illorum sitim restin-
guerent, sed potius accenderent, & quodammodo cogerent etiam cum iactura
rerum familiarium egredi terras suas, & coràm ea uidere, quæ absentia il-
lorum animos tanta sauciarunt cupidinetid quod mihi planē, ut uerū fatear,
usuuenisse scio: nihil enim erat, quod irrequietum animū meum sedare pos-
set, quoties exterarum nationū mihi recordatio incideret; præsertim orienta-
lium, de quibus tam mira apud historicos & cosmographos legunt, nisi ipse
hæc lustrassem & oculis conspexissem. Sunt qui maiori ingenio præditi, hæc
terrena tanq; humilia transcenderūt, & subuolantes in cælum usq; motum
illius atq; stellarū dispositionē subtili disquisitione inuestigarunt, & totū ani-
mi sui studium huc destinarūt, ut singularū rerum, quæ in corporibus illis cœ-
lestibus fiunt, rationes redderēt in terris, nihil iucundius & felicius ducentes,
quàm de retrogradationibus, directionibus, absidū mutationibus, epicyclo-
rum reuolutionibus, inclinationibus, deuiationibus, reflexionibus, & alijs id

genus philosophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiusmodi uiros iudicamus. sed nostro pede nos metientes, grauem illam coelestem sarcinam robustissimis humeris Atlantis atque Herculis sustinendam relinquentes, repere uoluimus in terris, propriaque in persona conspiciere terrarum situs, hominum ritus & mores, uarietatem animalium, arborum mirabiles proprietates & naturas: potissimum quae apud Arabes, Persas, Indos & Aethiopes inueniuntur. Et quum in his inquirendis, tandem nonnihil uotis nostris, laus deo, satisfecerimus, parum egisse arbitramur, nisi & haec quae uidimus & experti sumus, etiam alijs, qui ex taliu lectione uoluptatem non mediocre capiunt, impertierimus: in quorum fauorem totum iter nostrum, & uarium illum periculosumque discursum, quaeque in tot & tam uarijs regionibus, atque hominum sectis experti sumus, uoluimus breui & ueraci describere sermone, non ignorantes ueritatem in his scriptis potissimum desiderari. Ceterum quid incommodi in qualibet regione mihi acciderit, quantam passus sim famem, sitim, frigus, calorem, bellum, captiuitatem, caedes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipso itinerario meo suis in locis ostendam. Tantum autem abest ut haec perpeffa pericula me ab alijs regionibus adeundis coerceant, ut etiam peruestigatis terris, quae ad orientem, meridiem & occidentem sunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonem sitas, residuos uitae meae dies talibus consumpturus laboribus. Dominus prosperum reddat iter meum.

LVDOVICI ROMANI 189

PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGYPTI,
utriusq; Arabiae, Persidis, Syriae, ac Indiae intra & extra Gangem,
liber primus, Archangelo Madrignano interprete.

DE VRBE ALEXANDRIA.

CAPVT I.

SI QUI forte profectionis huius causam admirati, instituti mei abs me ratione cōtenderint, ij proculdubio sciāt me nō alia causa actū esse, q̃ ea qua & cōplures alij, q̃ uisendi orbis desiderio enixissime deflagrarūt: uerū q̃a pleraq; reliq; orbis à nostris sunt crebrius pagrata aditu frequentiore, animo destinaui eas partes uisere, quā minus essent à nostris explora

re. Ob id Venetijs soluētes auspicato, i. non sine diuini numinis inuocatione, uela uētis dedimus, pelagoq; cōmissi Alexādriā urbē Aegypti appulimus, & nouarū rerū æque cupidi ac sitiētes frigidā apprime exoptant. Illinc ueluti à cōptiore orbis parte abscedentes, Nilo uecti Babylonē, cui Cayro recētior ætas nomen indidit, deuenimus. De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

Nō ut peruenimus, tanta sum affectus admiratione, ut uix id referre queā: ubi tamē propius accessi, licuitq; urbē introspectere, repta est sanē fama longe inferior: q̃ppe quā tanta nō est inuēta, quantus erat rumor: neq; urbe Roma maior est ambitu, licet sit multo frequentior, utpote quā longe plures habet indigenas: uerū sefellit cōpluscus suburbanus ager, qui uicis propē innu meris dispergit: ob id rati sunt cōplures, eā esse Babylonis partē, quod minime cōuenit, quando certe rura uiciq; huiusmodi ad secundū tertiu uelapidē ab urbe sunt rusculis haud ab similes. Nec opē precii est ut denarrandis eorū fide ac moribus multū t̃pis absumā: quādo colliquefcit fermē cūctis eā plagā à Mahumetanis atq; Mamaluchis (ij sunt nostræ fidei desertores) cultā esse: q̃bus Syriae præfectus, Sultanū uocat, impitat. Huic famulant̃ Mamaluchi, his uero Mahumetani. De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

Opes, amcenitatē, fastumq; Babylonis, mamaluchorūq; siue pegrinorū militū mentionē, ceu notiora prudēs prætereo. Relicta itaq; Babylone urbe Nilotica, p̃niori uectus flumine rursus Alexandriā rediēs ac mare nostrū ingressus Beryntū pueni, urbē Phœniciæ Syriae maritimā, ubi cōpluscus dies absumpsi. Ea à Mahumetanis colit̃, nullius, ppē indiga: æquor mœnia allatrat, nec usq; muro ambit̃, nisi ubi pelago alluit occidentē uersus. Nihil ibi memoratu dignū cōperi, præterid qd̃ incolę memorāt, locū scilicet uetustate exesum squalentēq; ubi autumāt diuū Georgiū regis filiā à dracone immanissimo assenuisse, beluaq; mactata parētī natā restituisse. Inde soluentes Tripolim uersus uelificauimus: ea est urbs Syriae, & à Berynto orientē uersus bidui itinere distat: cultores præfecto parēt Syriae, latrię Mahumetanæ additi: uber est solū, & ob mercimonia oīm fermē rerū illic uisit̃ ubertas copiaq; incredi

Antiochia incredibilis. Illinc discedens in urbem Comagenen Syriae Alep nomine me contuli: ea à nostris dicitur Antiochia sub monte Tauro urbs est elegantissima & Babylonis praefecto paret: ibique scalae Turcarum & Syrorum ita enim uulgo dicuntur: nam monti adiacet Olympo Azamiorum Persarumque praesertim famigeratum est emporium sunt enim Azamij Mesopotamij, Persis finitimi, Mahumetem colunt. Eò usque memorati populi ceu ad nundinas commercij causa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syrosque habetur, ab illis commodis, qui ab ea parte Mesopotamiae, quae Azamia dicitur, profiscuntur.

De Aman & Menin urbibus. Cap. IIII.

Inde discedens Damascum contendi itinere decem dierum: uerum prius quam Damascum peruenias, circiter medium iter urbs sita est Aman nomine. Ea fert xylon abunde, & fructus suaues admodum ferme omne genus. Progredientibus paulisper ad sextum lapidem à Damasco, obuia est urbs Menin nomine, quae in cliuo montis posita est: colitur à Christianis Graecorum ritu. Ii principi Damasceno parent. Ibi uisunt duae conspicuae basilicae, quas ut memorant indigenae, diua Helena Constantini parens construi iussit. Illic fructus omnifariam optimi, ediles uuae praesertim: horti que perennibus fontibus irrigui. Inde itaque abiens tandem aliquando Damascum concessi.

De urbe Damasco. Cap. V.

Dictu propè incredibile est, fidemque ferme omnem excedit, quam elegas sit urbs Damascena, quam uere sit eius ager fecundus: nam urbis allectus amoenitate, inibi dies plurimos insumpsi moram trahens, ut eorum linguam doctus, mores incolarum imbiberem. Ea colitur à Mahumetanis Mamaluchisque eximie, necnon Christianis compluribus, qui ritu Graecorum degunt. Obiter non ab re fortasse erit, quippiam de eorum hexarchatu differere. Ea, ut praefati sumus, Syriae praefecto paret. Primum igitur omnium ibi arx est munitissima: huius fuisse autorem ferunt Ethriscum quendam ex urbe Florentia oriundum: eque proprio exedificasse dicebatur, dum inibi hexarchus foret. Id testantur in uetustissimo marmore insculpta lilia Florentinae urbis insignia. Urbs cingitur altiore fossa, quaternisque insigni fastigio turribus. Ponte pensili traiecitur fossa, isque tollitur ac demitur pro arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamaluchorum fortissimo praesidio, utpote numero L. arx munita est: nec arcis praefecto assistunt assidue. Sub Syriae domino stipendio merent. Peperit huius urbis principatum Florentino uiro fortuna: ut enim de incolis accepimus, ita rem de narrabimus. Ferunt itaque praefecto Syriae Sultano quandoque propinatum fuisse uenenum: & quum remedium quaesissent, ab quodam Florentino id repertum esse. Is inter Mamaluchos connumerabatur. Inuenito igitur antidoto, principi in paucis charus erat: ob id ea urbe clarissima donatus est, propterea quod uiueret princeps, illi retulisset acceptum. Arce ergo constructa Florentinus inibi rebus humanis exoptus est. Vita functum colunt uice numinis indigenae, in seruati principis perennem mem-

nein memoriam. Superstitionē funalibus accensis testantur. Defuncto successit rursus Syria praefectus. Adhuciebant ad hanc incolae, Sultanum post indeptum imperium suis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gratū esse admodum: quippe qui hexarchatus & praefecturas paruo negotio petentibus elargitur: ea tamen lege, ut aureorum (saraphos ipsi appellant) complura milia quotannis pendant. Abnuentibus sponsa dissolvere exitium imminet certissimum. Principem concomitantur ex summatibus deni uel duodeceni. Et ubi principi cordi haerit, uelle auri quippiam a satrapis aut commercia exercentibus (quia summa inibi uiget iniuria, passim debacchantibus latrunculis, saeuientibus praesertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat princeps ad arcis praefectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduocata in arcem quos uoluerit accersat; alteris continuo colliquescit mens principis, id est, quid princeps a subditis consequi uelit. Quibus perlectis, haud mora, imperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc morem corrogandi auri commentus est princeps. Vsu tamen quandoque euenit, ut sint tantarum uirium satrapæ, ut etiam iussi adesse nolint, gnari uim illaturum tyrannum esse. Ob id sæpenumero, ubi exploratum habent uocaturum eos esse arcis praefectum, mox in Turcarum regionem dilabuntur. Hæc sunt quæ quasi de eorum moribus collegimus. Id etiam obseruauimus, uigiles in turribus non uoce, sed tympano uigilias custodiasque agere, correspondentibus inuicē ictu tympani uigilibus. Sed si qui forsan uigilū semisomnes, uel paruo horæ momento ad tesseram non responderint, illi actutum ueluti suarum desertores custodiarum carceri ad annum manciantur.

De his quæ Damasci uisuntur. Cap. VI.

Postquam reguli Damasceni mores explicuimus, in rem esse iudicamus, ut nonnulla quæ inibi conspicati sumus, elegantiam urbis concernentia expediamus: nam ea urbs incolarū numero frequēs est admodum, eademque ditissima. Mirū dictū est, quantū opulentia ac eximio artificio polleat: quippe quæ affatim com meatuū fermē omniū habet, rei praesertim frumentariae carniūque, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis per totum annū recentū uuarum illic est ubertas. Sunt praeterea ibi mala punica, chrysomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eademque optimæ. Rosæ itē albicantes rubentesque, & sanē pulchriores quā unquam uiderim: & rursus poma omne genus suauissima: pyra uero ac persica gustu insuauia. Rationē huius insuauitatis non aliā afferebant, quam aquarū copiam nimiam. Fluius lympidissimus urbē interfluit: ob id plerumque in singulis ædibus signati fontes conspiciuntur elaborati: praesertim opere tessellato, museacum appellant. Aedes autem eorum a foris inelegantes sunt, sed intus decentissimæ multiplici marmore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe sunt complura delubra, Moscheas appellant. Sed quod cæteris praestat, id constructum est instar

Damasci opulentia

instar basilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinē inspexeris, si tamen id demas, quod in meditullio nulli sunt imbrices uel tecta, sed patescit ut sis sub diuo. Circum uero delubrum omnia concamerata sunt. Illic peculiari cultu sanctissimi uatis Zachariæ ut uerum corpus obseruat, idque summo in estimato habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternæ insignes plurimum: inque delubro plures fontes, idemque conspicui. Super sunt adhuc collapsarum ædium monumenta, quæ à Christianis olim incolebantur. Canonicam appellant: ea opere Moseaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locum, ubi ferunt seruatorem nostrum diuum Paulum increpuisse his uerbis: Saule, Saule, quid me persequeris? Is locus est extra urbem ad primum lapidem: ibi Christiani humantur, qui in ea urbe euiuis decedunt. Visitur etiam ibi ea turris, quæ diuo Paulo pro custodia data est: ea mœnibus urbis connexa est. Eum uero locum turris, unde ab angelo sanctus Paulus exēptus est, nequicquam obstruere Mahumetani tentarunt: nam ubi uesperis obstruxerint, mane referatum offendunt: idque ui numinum euenire autumant, ne actæ rei testimonium desit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Abel fratrem confecit germanum, eæ enim ab altera urbis parte sunt ad primum lapidem in cōualle quadam sitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamus ad peregrinos milites, quos uocant Mamaluchos, de quibus eorum licentia, quæ in ea urbe abutitur multo licentius quàm par est, profluentes disseramus.

De Mamaluchis Damasci.

Cap. VII.

Sunt itaque Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à nostra fide descuerunt, abque Syriæ præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum habemus, id hominum genus solers esse admodum: quippe qui tum disciplina militari, tum literarum studio exercentur tantisper, donec peritiores euaserint. Indiscriminatim tam parui quàm magni stipe adia sub præfecto merent: id stipendium senos saraphos (id est auri genus) non excedit mense singulo, præter sui, ac serui, necnon equi uictum: tantoque maiore stipendio conducuntur, quanto strenuiore & manu promptiores euaserint. Igitur non perambulant urbem, nisi bini, uel terni simul: illis enim probro daretur maximo, si sine comite incederent. Et ubi inter eundem obuias habuerint ternas uel quaternas mulieres, licentia eis cōcessa uel extorta, in quibusdam diuersorij, chanos uocant, qua sciunt iter facturas mulieres opperiri, & ut propius accesserint priui priuas corripiunt, eisque introductis licenter nimium utuntur. Conatibus Mamaluchis frontem earum retere (uelata enim facie incedunt) obstitit maxime, nec cognosci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnosci nolint. Instant audacius Mamaluchi, & solita petulantia se uelle eas detegere asseuerant. At illæ inquiunt: Satisne ac super est, quod corpora nostra uulgastis, proque libito usi estis, nisi etiam frontem nostram aperiatis? Tunc Mamaluchi eas missas faciunt. Verum quandoque accidit, ut rati prostituere principis filiam,

liam, suasmet uxores comprimant; idēq̃ dum ego illic agere usu euenit. **M**undum muliebrem curant quā quā maxime: uestibus sericeis utuntur, & eas cooperiunt gossipinis pannis, eisdemq̃ tenuissimis, quasi instar serici. Ocreis utuntur albicantibus: soleis uero coccineis, aut sanè purpureis. Caput multi iugis exornant monilibus: delectantur inauribus, & in digitis gestant condalia. Nubunt totiens, quotiens libuerit: ubi enim pertasæ fuerint prioris coniugis, sacerdotem suæ fidei præfectum (Cadi appellant) adeunt, seiungiq̃ *Cadi* efflagitant à priore coniugio. Discretionem huiusmodi eorum lingua Talacare nuncupant. Peraçto itaq̃ à Cadi eorum sacerdote diuortio, ad alia noua transeunt: itidemq̃ uiris licet. Sunt qui autument Mahumetanos quinas *Polygamia* uel senas simul habere uxores: quod minime animaduerti: reor tamen, ut licuit intelligere, binas, uel ad summum ternas eos uxores ducere. Vescuntur in propatulo, in emporijs præsertim, ubi promercialia uisunt: & ibi quicquid est esculenti excoquitur. Vescuntur equis, camelis, bubalis, hædisq̃, & id genus animalibus. Recentis casei summa est copia. Quibus lac est uenale, ij circunducunt quadraginta uel quinquaginta capreas, easq̃ ubi lac emere uolueris, in superius deuehunt coenaculū, etiā si triplex foret contignatio, corā in uase stanneo lac emungunt. Supra palmum longas habent capreæ auriculas: ubera habent multiplicia: fecundæ admodum. Tuberum ibi ingens est ubertas: nam nōnunq̃ illō uiginti quinq̃, aut triginta cameli tuberibus onusti conspiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehuntur ex Armeniæ montibus, ex Asiaq̃ minore, quā Turchiam, alij Anatoliam appellant. *Turchia* Mahumetani longioribus uestibus utuntur fluxisq̃, eisdēq̃ solutis, panneis uel sericeis: plerunq̃ caligis utuntur gossipinis, soleisq̃ albicantibus. Ii ubi obuiam habuerint quempiam ex Mamaluchis, etsi Mahumetanus præstaret cæteris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore prosequitur, ceditq̃ illi de semita: qui si secus agerent, scipione haud dubie uapularēt, admonerenturq̃. Sunt itē ibi tabernæ cōplures mercium à Christianis conductæ: in illis serica omnifaria, & præsertim ex altera parte uillofa, uelutū appellāt, & id *Velutum* genus complura: uerum Christiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur.

Quomodo ex Damasco itur ad Mahumetis Mecham, & de Arabum moribus.

Cap. VIII.

Postq̃ plus iusto forte de Damascenis rebus disseruimus, urgeorq̃ solitudine perficiendi suscepti itineris, pergam expedire alia. Igitur anno salutis quingentesimo tertio supra millesimū, mensis Aprilis octaua luce, quum accepissem camelos, Carauanam uocant, expediri, ut Mecham contenderēt, nouarum rerum percupidus, essemq̃ expers eorum consuetudinis, qui illuc erant profecturi, inij cum Mamaluchorum duce amicitia: is fidem nostram abnegauerat. Ad eum itaq̃ ubi receptum habui, ære medio mox me donauit amictu, quo Mamaluchi uti solent: datoq̃ equo pernici ac feruido, cæter

r ris con

ris confociauit mamaluchis. **Id**, ut sum præfatus, ui maxima auri, ac aliarum rerum, quas illi dono dedi, consequutus sum. **Ingressi** tandem iter sumus, ac itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Mezarib nomen est. **Illic** tridui moram fecimus, ut itineri capeffendo sumerent mercatores necessaria, camelos præsertim, & complura alia. **Eius** loci princeps quidam est, quem **Zambei** uocant; aruis Arabibus simul imperitat, estq; ingentium uirium dominus. **Huic** terni sunt germani, ac nati quatuor: alit equorum quadraginta milia, inq; eius regia equarum dena milia, ac camelorum quaterna milia uisuntur. **Patescit** in immensum ager, utpote itinere bidui, ubi armenta huiusmodi pecuascere solent. **Is** princeps Zambei capeffurus bellum, tantarum est uirium, ut Babylonis Sultano, ac Damasci præfecto, Hierosolymorumq; principi simul arma inferat. **Et** quum leguntur fruges, prædæ inhiat studio incredibili, miraq; impostura circumuenit Arabas. **Nam** aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote spatio mille passuum uirum abesse, & mane postridie prædabundus adest, inopinatoq; corripit nihil tale metuentes; adueniens insperato rem frumentariam ac hordeum ipsis inditum sacculis asportat aliò. **Nonnunquam** perdius ac pernox excursionibus populabundus insistit irrequietus admodum. **Vbi** uero gradum sistere placuerit, equabus iam ob cursum fessis camelorum lac propinat, ceu rem frigidam. **Verumenimvero** uisum est mihi iumenta huiusmodi non cursu, sed uolatu ferri instar accipitris. **Id** licet testari, quoniam coram uidi iens cum eis simul. **Illud** etiam uobis compertum sit, memoratos Arabes equis instratis insidere, solaq; tunica interiore amictiri. **Pro** telis ferunt harundinem longam decem aut duodecim brachiorum, cui ferrum in cuspide inest, circumq; cuspidem sericum elaboratum. **Et** ubi excursiones sunt fiendæ, adeo confertim incedunt, ut turmatim eos iter agere existimes. **Statura** sunt despicabili paruaq; color est inter fuluum & nigrum: uox est muliebris: capillum habent promissum extentumq; eundemq; nigricantem. **Frequentiores** sunt quam quisquam autumare queat: inter seq; concertant diuturniore præliis montana incolunt: stataq; prædandi habent tempora: id enim tempus miro studio obseruant, quo exploratum habent illac transituros esse qui ad Mecham contendunt. **Tunc** ueluti latrunculi obsident itinera, & prætereuntes opperiantur, ut eorum fortunas populentur. **In** prædam ituri ducunt secum omnia, uxores, natos, & quicquid possident fortunarum. **Aedes** eorum imponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentorijs & conopeis ut nostri milites utuntur. **Huiusmodi** tabernacula ex lana nigra sunt confecta, eademq; depexa uiliq; admodum. **Igitur** undecima Aprilis cameli, id est carauana, numero quasi triginta quinque milium ex Mezarib discessere, ad quadraginta milia hominum numerus ascendit. **Nos** uero non plus sexaginta eramus ex mamaluchis, qui loco præsidij custodiendos susceperamus camelos.

melos, id est, ipsam carauanam: sic enim collocabantur pro custodia mamaluchi trifariam diuisi: alij in fronte: mediam aciem tenent alij: alij agmen cladebant. Ieo modo incedunt itinerantes, ut paulo post aperiemus. **P**rimum igitur omnium scire conuenit, quod à Mecha Damascus abest itinere quadraginta dierum, ac totidem noctium. **D**iscessimus ergo à Mezarib, iterq; egimus ea die usque ad horam uigesimam secundam. **T**unc Agmirus dux tessera data iubet eò loci sisti omnes, ubi signum exaudierint. **E**t simul omnes exaudito signo consistunt: exonerandis onustis camelis, cibo capiendo, spatium duarum horarum absumitur. **D**at tesseram rursus dux, & actutum onustis camelis illinc abeunt. In cibatu camelis dant singulis quini panes hordeacei, haud cocti, magnitudine mali punici. **I**nsensis equis iter agunt nocte ac die sequentibus usque ad horam uigesimam secundam. **H**ora uigesima secunda eundem seruant morem, quem paulo ante memorauimus. **S**ingulis octonis diebus aquam hauriunt, egesta humo aut sabulo. **I**nueniuntur tamen nonnulli putei ac cisternæ. **T**emperant octauo die ab itinere, camelis bidui mora data ad recuperandas uires. **G**rauantur pondere incredibili cameli, quippe qui geminum pondus ferunt, utpote duorum mulorum. **I**llis est potus in ternos dies tantum.

De robore mamaluchorum.

Cap. IX.

Vbi gradum sistere contigit ad aquas prædictas, semper oportuit cum maxima Arabum manu configere. **S**ed plerunq; incruentum certamen: nam etsi creberrime manum conseruimus, tamen unum tantum hominem occubuisse constat: adeo enim sunt imbelles Arabes, ut à sexaginta mamaluchis Arabum quinquaginta milia cohiberi potuerint, quoniam ex eis qui pagani nuncupantur, non sunt mamaluchis strenuiiores, armisq; capeflendis aptiores, ac manu promptiores. **N**oueritis profecto me coram plura uidisse, quæ mamaluchorum bellicam uirtutem præ se ferebant. **M**emini inter cætera uidisse è mamaluchis quendam, qui posito supra uerticem serui malo Assyrio, & ad distantem ad duodecim, uel quindecim passus ueluti ad scopum ictum destinare, & altero iactu malum Assyrium è uertice deturbare. **V**idi & alium mamaluchum citatissimo gradu agentem equum, ephippia eidem equo quo insidebat detrahentem inter currendum, eaque capiti imponentem, & rursus sternentem currendo eundem equum. **E**phippijs more nostro utuntur.

De Sodoma & Gomorra urbibus.

Cap. X.

Peracto itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallem Sodomæ ac Gomorræ. **V**era equidem refert sacra pagina. **S**uperfunt adhuc collarum urbium uestigia, diuinæq; iræ testimonium. **A**struere licet, tres esse urbes, quæ singulæ in cliuo singulorum montium sunt positæ, & circiter altitudinem trium uel quatuor cubitorum adhuc uisitur nescio quid instar sanguinis, quasi

nis, quasi exprimat rubicantem ceram humo admixtam. Ego certe crediderim id genus hominum corruptissimum uitiorum labe fuisse; argumento quod circum urbes regio arida incultaque squaler humo, nullius ferax, aquarum praesertim expers. Vescabantur olim illi manna: & quam diuino munere abusi fuissent, uapularunt uerbere atrocissimo. In dei euidentis miraculum adhuc conspicitur ruina urbium. *Præteritis ad uiginti mille passibus, è nostris circiter triginta tres siti occubuerunt, obruti fuere inibi sabulo complures semineces, tantum fronte resecta.* Progressi nonnihil nacti sumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta est: cuius inuentu gauisi sumus plurimum: ibi statua fecimus. *Postridie illius diei luce prima affuere Arabum uiginti quatuor milia, hausta aqua precium reposcebant. Respondentibus nobis, soluere nolle, id quoque munere deorum datum esse: continuo confertum est praelium: succedantibus illis, nos eorum latices hausisse. Nos uero in monte praedicto tanquam in loco tutiore conglobati, camelos ceu propugnaculum aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id est, in medio camelorum, nobis quaquauersum acriter praeliantibus: tam diuque certatum est, quoad hostes nosque bidui mora latices defecere. Montem corona cinxerant Arabes, iactabantque in camelos irrumpere uelle. Tandem ut modum praelio faceremus, adhibitis ad consilium negotiatoribus, dux noster Arabibus ducentum ac mille aureos nummos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime persoluturos esse haustam aquam denis aureorum milibus. Tunc intellectum est à nobis alia quærere gentem quam nummos, quasi nodum quæreret in scirpo. Id dux noster continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus foret, camelum inscenderet, sed praelio se expediret quamprimum. Postridie mane praemissis camelis, nobisque agmen claudentibus, ut iter agere cepimus, tercentum ferme numero eramus, confertum est praelium: è nostris cecidere duo, uir & mulier: nec aliud incommodi passi sumus. Ex Arabibus uero confecimus mille ac quingentos. Nec uos subeat admiratio, quod tantam stragem pluribus pauci intulerimus. Occidioni causam praebuit, quod illi sola interualla propè nudi agebant, instratisque equis infederant, eoque necessitatis adducti erant, ut instantibus nobis ad propria uix remeare quierint.*

De monte culto à Iudæis. Cap. XI.

Spatio dierum octo nacti sumus montem, qui patet ambitu decem aut duodecim mille passuum. Hunc montem incolunt Iudæorum circiter quina millia. Hi nudi incedunt: magnitudine sunt inter quintum & sextum palmum: uox est illis muliebris: nigri sunt coloris, sed inter se nigricante colore differunt. Nulla alia re uescuntur quam hœdinis carnibus. Circunciduntur, nec se inficiantur esse Iudæos. Si casu quopiam Mahumetanus ad eorum manus deueniret, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis offendimus

fendimus cuniculum, is est meatus subterraneus, unde deriuabant aquæ plurimæ. **N**acti hanc opportunitatem, sexdecim milia camelorum onerauimus, cuius rei pertæsum est Iudæos. **P**alabantur errabundi in eo monte ceu hinniuli. **A**descensu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos oderunt quàm qui maxime. **I**nfra montem uisebantur septem uel octo spinæ arbores mira pulchritudine, in quibus eis par turturum comperimus: quæ res cessit loco miraculi, quum tot itinera metiti essemus, & nulla animalia uolucresque conspicati fuissimus. **P**ost hæc iter egimus duorum dierum, & tandem peruenimus ad urbem quandam, cui nomen est *Medinathalhab*. **A**d quartum lapidem à dicta urbe puteum inuenimus. *Medinathalhab* *urbs.* **I**bi carauana, id est, camelorum agmen constitit, ibique unius diei sumpta mora, illic quisque se lauit, induitque mutatoria, ut nitidior amictus habitu urbem latius ingrederetur. **E**a frequens est populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. **M**œnia ut aggeres ex humo, domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ sunt: **A**ger qui urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, si id excipias. quod ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ uisuntur, quæ cariotas ferunt. **P**ræterfluit hortum quendam ibi aquarum decursus. **I**s quasi ex loco cliuoso ad gradus ferme uicenos quaternosque in subiectam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, quum illuc proficiscuntur. **S**ed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant Mahumetis uiri impurissimi arcam apud Mecham in aëre absque adminiculo pensilem consistere. **E**go longe aliter sentio, adfirmoque ea nec uera, neque uerisimilia esse, utpote qui coram hæc perpendi, uidi que locum ubi humatus est Mahumetes in memorata urbe *Medinathalhab*. **I**moram enim inibi tridui fecimus, ut in horum omnium certissimam deueniremus notitiam. **P**rima die urbem inijimus. **Q**uum uero delubrum eorum, **M**eschitam appellant, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam paruo uel magno. **I** apprehensa manu nos illud ducebant, ubi humatum adseuerant Mahumetem.

De delubro & sepulchro Mahumetis, deque eius socijs.

CAPVT

XII.

Delubrum eius testudinatum est, longitudine passuum centum, latitudine uero passuum octuaginta patescit. **G**emina porta ingressus adeuntibus patet. **A** latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis quadringentis ex lateritio opere albicantibus. **L**ychni pensiles accessi, lampades appellamus, plures admodum, numero quasi trium milium. **A**b altera delubri parte in priore loco Meschitæ turris uisitur ambitu quinque passuum quatuorsum testudinata: pannoque contexta sericeo: ea crate ærea faberrime facta fulcitur, distantia duorum passuum, absque adeuntibus quasi per transennam conspicitur. **L**æuorsum angusta porta itur ad turrim: & quum eò per-

r 3 ueneris,

*Homotheta
Turcarum*

ueneris, rursus angustiore ianua admittendus est. Hostium huiusmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ instar honestant: alterum latus uiginti, alterum uero quinque & uiginti condecorant: illi enim Mahumetis sociorumque traditiones scdissimas, tenoremque uitæ eius continent. Intra dictam portam sepulchrum uisitur, id est, defossus locus, ubi adstruunt conditum esse Mahumetem, sociosque eius, Nabi uidelicet, Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma. At Mahumetes dux erat, Arabsque natione. Mahumetis gener erat Hali, quippe qui eius natâ Fatomâ uxorem duxerat. Bubacar is est, quem ferunt inter purpuratos patres relatum esse, adque summum apostolatus apicem nequicquam aspirauisse. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis præfecti militum erant. Ii singuli singulos habent gestorū traditionumque suarū codices. Ob eam rem discors admodum id genus scdissimū, inter se concertant, alijs alia affirmantibus: multifariam enim diuidunt, nec satis sciunt cui potissimū credant, mutuisque ob id cædibus se conficiunt ceu belluæ, his addicti heresibus ac falsis opinionibus pensique nullius.

De secta Mahumetis.

Cap. XIII.

Nunc uero denarrabimus mores ac sectam Mahumetis. Igitur in excelsiore turris parte est locus patens in circuitu fastigium turris extrambire uolentibus. Mox compertum fiet uobis, quibus usi sint dolis, ut carauanę imposturâ facerent. Primo uesperis, quo illò deueneramus, ut uiseremus Mahumetis sepulchrum, dux agminis ad se accersiri delubri, id est Meschirtæ antistitem iubet, eumque in hunc ferme modum alloquitur: Eò uenisse ut uiseret Nabi, quæ uox prophetam Mahumetem significat, corpus: precium eius rei saraphorum fore quaterna milia, parentes se habere nullos, minusque germanos, sorores, coniuges natosque: neque se illò contendisse commercij causa, ut aromata, aut baccas, & id genus monilia præstinares, profectioñi causam dedisse desiderium seruandæ animæ, amorem uel comparandæ salutis: ob id se ardere desiderio uisendi corporis prophetici. Ad hæc præfectus delubri, Sidi appellant, quasi lymphatus respondit: Audes ne his luminibus, quibus tot patraisti scelera, eum uelle conspici, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rursus dux noster: Domine rex uerū dicis, sed abs te unum liceat impetrasse, ut uideam prophetam: quo uiso, in eius gratiā effodiam mihi mox lumina. Sidi uero respondit: Cuncta tibi aperiā principis. Nemo it inficias quin hic propheta noster uitam exuerit, qui si uoluisset, potuisset quidem apud Mecham decedere, uerū ut inopiæ specimen præ se ferret, eoque nos instrueret exemplo, hic quā alibi maluit rebus humanis exui: ilicoque in deorum sedes relatus est ab angelis, adeoque in cœlum ueluti compar receptus est confessum. Et iterum dux noster ad templi præfectum:

*Impia per
suasio*

IESVS CHRISTVS MARIÆ filius ubi est? At Sidi: Ad Mahumetis pedes. Ad hæc dux noster respondit: Sufficit, sufficit, nolo plura scire.

ra scire. **P**ost hæc delubro egressus dux conuersus ad nos inquit: **R**espiciite pro qua re terna milia saraphorum prodigere uolebam. **E**adem die uesper hora ferme tertia noctis, ex senioribus Mahumetanæ sectæ decem forte uel duodecim carauanam ingressi sunt: ea enim ad iactum lapidis ab urbis porta cōstiterat. **I**gitur succlamare cœperunt huc atq; illuc cursitantes ceu fanatici, Mahumetes dei nuncius resurget, **ô** propheta, **ô** deus, Mahumetes resurget, parce mihi deus. **E**xciti his inclamationibus dux noster nosq; arma expedire cœpimus, rati Arabas esse, qui direpturi carauanam aduentassent, percunctantes quidnam rei esset, quid uel inclamarent, quoniã non aliter tumultuabantur, quàm nos Christiani, quum inopinato rescimus factum esse miraculi quippiam. **A**t senes responderunt: **N**um conspiciitis fulgorem qui è sarco- Prestigia phago prophetæ Mahumetis effulgit? **A**d hanc uocem dux noster: nihil, inquit uideo: nosq; percunctatus est, uidissemus ne quippiam. **R**esponsum est à nobis, nihil uidisse nos. **A**t unus senū: estis ne, inquit, mancipia, id est mamaluchi? **H**uic rursus dux: sumus sanè mancipia. **T**unc senex: uos domini nequitis cœlestia conspiciari, utpote neophyti, inq; nostra fide nondum firmi. **A**d hæc noster dux respondit: **ô** insani, daturus eram aureorum terna milia, mehercle dabo nunquam, canes canibusq; prognati. **N**oueritis itaq; nō splendorem è sepulchro emicuisse, sed senes ignem flammamq; commentos esse, ut sub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id splendoris contigisset. **O**b eam rem iussit dux, ut de cætero nemo nostrum delubrum iniret. **I**d etiam exploratum uobis fiet, adiuratissimèque uobis adstruimus, inibi ferrum calybem uel haud esse, minusq; magnetem, nec propius montem quàm ad quartum lapidem esse. **N**os illic tridui moram egimus, causa reficiendi agminis. **A**d eam urbem cōmeatus omneq; annonæ genus ex Arabia felici, abq; Babylone, Cayrum uocant, necnon Æthiopia comportantur mariq; aduehuntur Erythræo, à quo urbs abest itinere quatuor dierum.

Quomodo itur ad Mecham.

Cap. XIII.

Posteaquam ineptiarum deliramentorumq; ac nugarum Mahumetis satietas, imò fastidium nos cepit, decreuimus progredi, iterque cœptum perficere duce piloto, Pilotus qui itineris cursum moderabatur pyxide ac pagina marina, ut sunt sulcandi æquoris peritissimi. **A**ustro igit ferebamur, puteūq; elegantissimū offendimus: inde enim immensa aquarū ubertas deriuabat: eius fontis incolæ autorem memorant diuū Marcū euangelistā architecto deo, quū ea regio siccitate incredibili exaruisset: is ab agmine nostro epotus est. **N**ollem tamen obliuioni tradere, quæ cōperi in mari cognomēto Arenæ, id à nobis prius repertū est quàm Iudæorū montem nacti essemus. **I**n mari igitur huiusmodi arenoso iter quinque dierum ac noctium habuimus. **I**am iam uobis innotescet, cuiusmodi mare existat. **E**a sunt arua patentia, quæ arenis strata Arenosi maris pericula sunt albicantibus pollinis instar. **S**i quod sinistro pede usu eueniret, ut ij qui illac

qui illac iter agunt Austro ferrentur, ut septentrione aguntur, sabulo obruti occumberent omnes: Nam etsi prosperis uehebamur flatibus, atro tamen turbine sabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è conspectu interuallo decē passuum alter alterum non conspiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur caueis inclusi ligneis, in quibus eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non aliter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur & ibi siti exanimati sunt complures: alij interiere ob hauostos plus iusto latices, quum fontis facta fuisset potestas, tantum aquæ biberunt, ut crepuerint medijs. Et illic fit

Momia **Momia.** Vbi uero à septentrione flant uenti Etesia, tunc arena tollitur in altum, in montemque conglobata fertur. Is mons Sinai montis est brachium. Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ sunt manu & arte elaboratæ: inuam ipsi appellant. Ad læuam dicti montis in fastigio antrum est, ad quod patet aditus porta ferrea. Comminiscuntur quidam, eò loci Mahumetem contemplationi uacauisse. Illic nostris auribus ingēs strepitus, clamorque horridus insonuit: nam prætereundo montem prædictum tantum discriminis subiimus, ut uix nos euasuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo iter egimus dierum decem, bisque cum quinquaginta milibus Arabum præliati sumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant bella, concertantibus inuicē germanis, uter eorū regno Mechæ potiri deberet,

De forma & situ Mechæ, & quur illuc contendant Mahumetani.

CAPUT

XV.

IAm tempus appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil disseramus, quidnam sit, quomodòue situetur, quiue illi moderentur. Urbs est elegantissima, cultaque magnopere: quippe quæ ambitu senum milium ædium continetur. Domus sunt incolatu optimæ, æque ac nostræ, uisunturque nonnullæ trium aut quatuor milium aureorum impensa. Urbs moenia non habet. Ad geminum ferè stadium ab urbe nacti sumus montem, ubi uia erat ui incisa, ea ducebat ad subiectam planiciem. Urbis moenia sunt montes, quibus quaquauersum uallatur: quadruplicem habet aditum. Moderator urbis & ipse Sultanus est, è quatuor germanis unus, ex stirpe Mahumetana, parètque Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres diuturniore prælio certant. Igitur octauadecima Maij Mecham inijimus urbē. Ingressus patuit ab ea parte quæ septentrionem respicit: mox per decliuum locum in planiciem deuentū est. Ad meridionalem partem montes bini ferme se complectuntur, discreti angusto interuallo: eà itur ad Mechæ portum. Quà uero sol oritur, uisuntur montis fauces instar conuallis cuiuspiam. Illac iter patescit ad eum montem, ubi Abraham & Isaac patriarchis sacrificant. Is mons ab urbe abest ad octo uel decem mille passuum. Altitudine confurgit terni iactus lapidis, constatque non marmore, sed nescio quonam lapide colore

colore ab marmore dissimili. In fastigio montis est delubrum, Meschitam uocant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices sunt geminæ cisternæ, quæ incorruptas seruant aquas: altera carauanæ Babylonis, altera Damascenis camelis latices propinat. Aqua est pluuiæ, proculq; illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, quum opportunum erit de more sacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaque urbe inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ spatio dierum octo nos præuenerat: neque eâ uenerat, quâ nos iter feceramus. Carauanam huiusmodi sexaginta quatuor milia camelorum complebant custodibus maluchis centum. Id in primis innotescet uobis opinione cunctorum, urbem memoratam deum maximum diris maledictionibus esse execratum, argu-
 mento quod nullius est ferax fructus, cunctarumq; regionum infœcundissi-
 ma. Aret comprimis aquarum indigentia: adeoq; in immensum aquarum
 precium excreuit, ut duodenis denarijs tantillum aquæ emere nequeas, quo
 sitim unius diei expleas. Iam subiiciam quo nam modo uictitent. Plerunq;
 ex Babylone, siue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus il-
 lû mari Erythræo comportantur, portu præsertim inseruiente, cui Gidæ no-
 men est: is abest ab Mecha quadraginta mille passibus. Commeatus sup-
 peditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & Æthiopia.
 Illic comperimus peregrinorum numerum maximum: Alij ex Æthiopia,
 ex utraq; Indiâ alijs, ex Perside alijs, alijs ex Syria profecti erant. Nusquam
 profecto frequentiore uidi populum, quantum mora uiginti dierum per-
 spicere licuit. Si uarijs de causis illò accesserant: commerciorum alijs causa, nō
 nulli ut uotum absoluerent, ignoscentiarû causa eò contenderant, in quibus
 ignoscentijs mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

Carauana

Mecha ager
sterilis

De commercijs Mechæ. Cap. XVI.

Primum omnium de mercimonijs quæ illò comportantur dicemus. Ex India maiore, quæ est intra extraq; Gangem fluuium, bacca, id est u-
 niones, & id genus monilia aduehuntur, affatimq; aromatum: & præsertim
 ex ea urbe Indiæ maioris, cui nomen est Bangellæ, panni gossipini serici que
 ducuntur. Æthiopia etiam sua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam
 urbem famigeratam esse emporium omnium ferme rerum, baccarum, mo-
 nilium, aromatum que omne genus, serici, gossipini, ac unguentorum, quæ
 suauissimum fragrant odorem, quorum omnium summa est ubertas, & co-
 pia incredibilis.

De ignoscentia siue indulgentijs Mechæ. Cap. XVII.

Tandem redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum causa illò
 contendunt aduenæ. In urbe media delubrum instar colosseï Roma-
 ni, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore procerioribusque la-
 pidibus, sed ex coctis lateribus: Amphitheatri instar nonaginta, aut sanè
 centum

Templum
Mechæ

centum portas habet, estque concameratum: ingressus descensu scalarum duodecim graduum patet hinc & hinc. In propylæo monilia tantum ueniuntur. Ingressis undique auro obducti parietes effulgent splendore incomparabili. In inferiore parte templi, id est subtus loca concamerata, ingens hominum turba: nam inibi ad quatuor, uel quinque hominum milia non nisi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluisculum odoriferum, quo humana corpora condiuntur. Inde ad Mahumetanos ferme omnes traducuntur odoramenta. Excedit enim omnem fidem, quam inenarrabilem suauitatis odorem fragrent ea unguenta, non aliter quam si fores in myropolio, quod castoreum & id genus fragrantiores odores redoleat. Vigesima tertia Maij indulgentiæ in delubro cœptæ sunt erogari. Quoniam modo id fiat iam iam referabimus. Delubrum in meditullio patet absque imbricamento, in quo medio est turris circumquaque senum passuum magnitudine: ea serico panno obuoluitur, supraque uiri unius altitudinem non exurgit. Turrim ineunt porta argentea: utrinque sunt balsamo, ut ferunt, oppleta uasa: ea uisendi potestas sit omnibus in die pentecostes. Memorantque incolæ, id balsami partem esse thesauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris testudinem positum est ferrum instar oræ orbiculatum, idemque terebratum, cuiusmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vigesima tertia Maij frequens populus cœpit horis antelucanis septies turrim ambire, deosculando singulos angulos, eosdemque identidem palps. Ab hac turri ad decem uel duodecim passus est turris altera instar facelli nostro more extructi: ea ternos uel quaternos habet aditus. In turri media positus est puteus, qui agitur in profundum ad brachia quasi septuaginta. Is aquas salnitro infectas emittit. Puteo præfecti sunt circiter octoni homines toti populo aquis hauriendis: & ubi frequens populus septeno ambitu priorem turrim circumdedit, propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præfatur, Sit in dei honore: deus indulgens mihi dimittat peccamina. His promissis, qui aquam hauriunt ternas aquæ lagenas singulis puteo hærentibus infundunt, totumque hominem à uertice usque ad calcem abluunt. Maderiunt omnes, etiam si serico amicrentur. Tunc somniant ineptiores ac deliri infuso latice se esse ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ scelerosi absumere reatus puteum. Adstruunt etiam, priorem turrim quam supra memorauimus, septemplici circuitu ambitam esse primam domum, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eum montem, quod præmisimus eos profectos esse sacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rursum Abrahæ ad montis radices sacrificant.

De ritu sa

De ritu sacrificandi apud Mecham. Cap. XVIII.

QVia plerunq; generosos animos noua delectant, accenditurq; quisq; optimus ad magna subeunda horum narratu, ob id ut magnanimis fiat latis, compendiosius quantum quibo, eorum sacrificandi ritum subiiciā. Igitur sacrificaturi, alij ternos, quaternos alij senos nonnulli uerueces mactant, adeoq; laniena madet, ut supra terna milia huiusmodi pecudum confecta fuerint: quā sol emergit iugulantur, mox inopibus in dei gratiam erogantur: nam ingens, eademq; incondita egentium turba aderat, utpote triginta milium, qui humo egesta foueam agunt, inq; ea exuscitatum ignem camelorum excrementis alunt, torrentq; elargitas carnes, eisdemq; assatis uescunt. Ego uero crediderim inedia compulsos, non uoti gratia egentes huiusmodi illo profectos esse, adducorq; ea coniectura, quod nobis ingens cucumerū copia erat, abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebatur, illis nepe cortice dempto uescebamur: siliquas uero extra tabernaculum, ut assolet, proijciebamus, at inopes numero quadraginta uel quinquaginta corrupturi cortices mox aderant, interq; eos iurgium ingens uisebatur suscipiendarum siliquarum causa, parumque à digladiatione aberant concertantes, utri eorum priores legerent siliquas uel sabulo infectas. **Q**b eam rem in eam deuenimus opinionem, quod eximendæ famis, non abluendorum reatum causa eò aduenissent. **P**ostridie eius diei eorum Cadi (is eius loci est apud eos, cuius sunt apud nos uerbi dei concionatores) montem summum concionaturus ad subiectum populum conscendit: nam circiter horæ spatium incolarum lingua concionatus est. **C**oncionis summa erat, ut obortis lachrymis peccamina deflerent, pectora plangentes: ipseq; uoce sublatissima hæc subdebat: **O** Abraham dilecte dei. **E**t rursum: **O** Isaac à deo electe, eiusdemq; amice, deumque pro Nabi populo exora. **H**is dictis continuo gementium uoces exaudiebantur. **H**abita concione rumor increbuit, Arabum manum numerosissimam, utpote uiginti milium aduentare. **Q**uo nuncio icti qui carauanam agebant, actutum quasi lymphati in urbem Mechæ diffugiunt. **A**d sextum usque lapidem ab Mecha Arabas direpturos carauanam uenisse nunciabatur. **O**b id & nos tutò in urbem Mechæ dilapsi sumus. **V**erum dum pedem struimus circiter medium iter, id est, inter montem & Mecham, à nobis despicabilis paries repertus est, latitudine quaternorum cubitorum. **C**ircum parietem præteriens populus calculis ac lapillis solum constrauerat. **H**uius causam hanc esse referebant. **Q**uum uidelicet diuus Abraham à deo iussus esset, ut filium mactaret immolantium ritu, ut præceptorum dei amans fertur natum Isaac monuisse, ut imperata dei capessiturus se sequeretur. **S**equenti parentem nato Isaac ementita & chari cuiusdam forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete astitisse, percunctatumq;

Cadi concio

tumq̃ fuisse amici appellatione, quoniam contenderet. Respondenti Isaac, se ad parentē proficisci, qui eū opperiebatur: ad hęc hostem humani generis respondisse memorant, gradum reuocaret, quoniam si pergeret iter perficere, sacrificaturū eum parentem Abraam esse ferunt Isaac hoc monitu dæmonis haudquaquam perterritum dixisse dæmoni, sineret parentem exequi imperata dei, postquam deo sic erat complacitum. Hoc responso narrant euanuisse dæmonem. Verum progresso nonnihil Isaac, rursus alterius chari accepta persona, dæmonē itidem monuisse aiunt, ne uidelicet obsequeretur parenti, mactare eum paranti. Tunc ferunt Isaac ira percitum lapillo impacto dæmonis frontem consauciasse. In cuius rei monimentum illac iter agens populus, ubi propius parietem accesserit, iacere in murum calculos consuevit: indeq̃ in urbem se recipiunt. Dum iter agimus, cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt auitia huiusmodi à uolucres illa traxisse genus, quæ Mahumeti in aurem loquebatur, sub uelamento sacri pneumatis. Inerrant dicti palumbes uicis, ædibus, tabernisq̃ ipsis frumentarijs, milij ac orizæ: uixq̃ licet eos abigere: occidere uero aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, ubi memoratæ aues uapularent, orbem totum ruiturum: ob id impensa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ, quos monocerotæ appellant, qui ferme alibi non uisuntur. Cap. XIX.

A B altera delubri parte septa uisuntur, siue claustra mauis appellare: in his unicornes gemini asseruantur, locoq̃ miraculi populo spectandos præbent. *Vnicornes* Nec ab re: res est miratu dignissima: sunt enim eiusmodi, ut ilico denarrabimus. Alterum eorum, quem constat longe proceriorem esse, pullo equino triginta menses nato haud absimilem crediderim. Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor est alter, utpote anniculus, ac equino pullo simillimus: eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris est id animal equi mustellini: caput cerui instar: collo non oblongo: rarissimæq̃ iubæ: ab altera parte solum dependentis. Tibias habet tenues: easdemq̃ graciles admodum hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet: caprinos pedes ferme referētes. Tibiarum posteriorum pars exterior uillosa est: pilisq̃ plurimi. Sanè id animal ferum uidetur, uerum ferociam nescio qua comitate condidit. Eos unicornes quispiam Sultano Mechæ dono dedit, ceu rem inuentu rarissimam, eandemq̃ preciosiorem. Aduecti sunt ex Æthiopia ab Æthiopū rege, ut eo munere necessitudinē coniunctissime cum Sultano Mechæ præfecto iniret.

De nonnullis apud Mecham contingentibus, deq̃ Zida Mechæ portu. Cap. XX.

H Oc loco peropportunū uidetur ea recensere, quæ in re subita acerrimū præ se ferunt ingenium: ubi ipsa ingruens necessitas, cuius sunt amarissimæ

rissimæ leges, sic fiendum persuaserit. Illud mihi usu euenit, operæq; precium
 fuit, ut fugam meditans, clanculum ab Mecha discessurus uirum me expli-
 cuerim. Igitur quum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuisset
 negocium, in emporio attentius me obseruans Mahumetanus quidā, Chri-
 stianum esse nouit. propterea his me uerbis percontatus est lingua patria,
 Inte mename, id est, unde es tu? cui ego, Mahumetanus sum. at ille, uerū non
 dicis, cui ego, per Mahumetis caput, sum Mahumetanus. Rursum Mahumē
 tanus ille, Veni domum meam, quare sequutus sum hominē. Is ut domi fuit,
 cœpit me Itatorum lingua percontari, unde nam essem, adseuerās me nosse,
 subdensq; me Mahumetanū haud esse, adfirmās Genuæ ac Venetijs fuisse
 aliquando; & ut dictis fidē faceret potiorē, nonnulla memorabat quæ præ se
 ferebant eum uera loquutū esse. Hoc intellecto, fassus sum ingenue me Ro-
 manū esse, sed Mahumetanæ fidei initiatū me esse in urbe Babylonis Mem-
 phitica, factumq; ex mamaluchis unū. Hoc audito, uisus est mamaluchus ex
 denarratis non mediocrē cepisse uoluptatē, ob id honore me prosequēbat
 insueto. Verū quia cordi hæserat mihi longe ultra progredi uelle, Mahumē-
 tanum percontabar, esset ne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius to-
 tus fermē orbis meminerit, sciscitabarq; ab homine, ubi nam esset baccarum
 ac margaritarum, & id genus moniliū, aromatū ue ingens, ut ferebatur, co-
 pia; & item ubi essent tot mercimonía, quæ illò comportari dicebantur: eoq;
 omnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertū
 fieret mihi, qua de causa illic cōmercia, ut sueuerant, nō uigebāt. Et quia per-
 contando hominem, in causa esse Lusitaniæ regem, ceu maioris partis illius
 oceani moderatorē; Erythræiq; ac Persici sinus dominum minime dixi: sup-
 pressa ex composito regis mentione, ipse mihi attentiore animo ueluti explo-
 rabundus, cœpit ex ordine causam exponere, quur nundinis non interessent
 cōmercia exercentes, inq; unum Lusitaniæ regem causam reiiciebat. At ego,
 ubi eius regis meminit Mahumetanus, de industria regis famā carpere cœ-
 pi, ne in eam opinionē Mahumetanus deueniret, ut gratū haberē, quod illò
 cōmerciū causa contenderent Christiani. Mahumetanus uero ubi perpendit
 me ex professo Christiani nominis hostē esse acerrimū, honorificentius etiā
 solito me excepit. Et rursum ex ordine cuncta denarrabat. Doctus omnia,
 amici appellatione eū rogitatā, hæc Mahumetanorū lingua subdens, Me-
 naha menalhabi, id est: oro te ut mihi assistens, me instruas quo nam modo
 hinc abscedere clanculū queam, iuratissime adfirmans me iturū ad eos reges
 qui Christianis forent infensi, Mahumetanoq; insinuabam, scire me nōnulla
 archana, eaq; tanti pensī, quæ si comperta forent ipsis regibus, nulli dubium
 fore, quin abusq; Mecha continuo me accerferēt. Suspensus uerborū horum
 summa expectatione Mahumetanus, Quid, inq; artis te precor nosti? Cui
 ego, fabricandis tormētis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes
 s usq;

Ludouici disti-
mulatio

Explorandi
solertia

usq; laudetur, qui te talem huc misit uirum, ut deis Mahumetanis inseruias. Propterea duce eo in eius ædibus delitui simul cum sua coniuge, precibusq; abs me contendebat, ut à duce nostro impetrarē, ut sibi liceret circiter quindenos camelos omnifariam aromatū onustos haud persolutis uestigalibus à Mecha abducere: pro huiusmodi enim abducendis mercimonijs Sultano saraphi triginta debebant. Ego uero Mahumetanū in spem certissimam induxi abducendorum camelorum uel si centeni forent, & hoc adstruebam licentiore mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabā, ut mihi tuto in eius ædibus esse liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti sui cōpos, gaudebat plurimū, cœpitq; ob eam rem me cuncta docere, monuitq; ut ad regē quendā maioris Indiæ regni de Decham me reciperē. Huius regis ubi opportunū duxerimus, mentio fiet. Itaq; pridie quā Carauana abscessit à Mecha, memoratus Mahumetanus iussit me in penitior ædiū suarū parte delitescere: postridie eius diei, horis antelucanis buccinator Carauanæ sono tubæ cunctos mamaluchos admonebat, ut instratis equis iter suum Syriam uersus dirigerent: differentibus aut abnuentibus ex edicto mortē minitabatur. Vbi ea uox meis insonuit auribus, illico incessit me mentis horror, ac animi perturbatio tanta, ut cōtinuo cœperim prehensare, ac precari hospitis Mahumetani uxore, ne me proderet, gembundusq; deū maximū exorabā, ut me ab hac interturbatione metuq; maximo assereret aliquando. Ea die quæ Marti dicata est, Carauana, id est camelorū agmen, à Mecha abiit, me delitescēte in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus aut Carauanā sequutus est, uerū prius non discessit, quā coniugē monuerit, ut

Zida die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanā, quæ à Zida portu Mechæ in Indiā profectura erat. Abest enim à Mecha is portus quadraginta mille passibus. Dū latui, quanta me exceperit mulier comitate, pro meritis minime referre possum. Ad id accedebat, quod spectatæ formæ Mahumetani neptis uirguncula annos nata quindecim, flos ipse, plurimū quasi me deperiret, ad mutuum amorē blandiuscula allecatabat. Verū per id tempus ingruente uitę discrimine, præ metu ac formidine Venus propē emortua erat, propterea uir tam sponſis ac pollicitationibus amata præferendā esse duxi. Igitur die Veneris proxima circiter meridiē abiit Carauanā Indicā sequutus, nocteq; interpeſta peruenimus ad rusculū quoddam Arabū, & ibi quod supererat noctis abſumpſimus, usq; ad proximā meridiem. Postridie iter cepimus Zidā uersus, eoq; deuenimus silētio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla, sed ades sunt conspicuæ, Italis haud abſimiles: earū elegantia prudens prætereō, ut breue faciā. In urbe huiusmodi uiget magnopere cōmercia, illò cōfluentibus omnibus propemodū nationibus, præter Iudæos ac Christianos, quibus nephas est eò proficisci. Simulac urbē inī, cōtendi ad delubrū eorū, Meschitā ipsi uocant, & illic nactus sum inopū egentiumq; cateruā maximā, utpote numero

uiginti

uiginti quinque milium. Hi opperiebantur quempiam nautā, quo duce in patriam repedarēt: uisus egentibus delitui in delubri angulo, & ibi stratus humi diebus quindenis morā trahens ueluti languens, plorabundus querulas subinde emittens uoces ægritudinē simulabā, quasi affligerer stomachi, uel corporis languorē quopiā; excitū mercimonia exercentes ad gemebundā uocē, pauperes percontabantur quis nam mortalium ille esset, qui eas ederet lugubres uoces. At inopes qui hærebant lateri meo, Est inquit, miser Mahumetanus, qui animā est efflaturus. Vesperī autē post primā facem egrediens delubro esculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitarem ea potestis coniectura assequi, quod semel in die tantū comedebā, neque opipare, sed quidē frugalius quā quis autumare possit. Vrbi moderatur Sultanus, Babylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verū ut præmisimus, Babylónico paret. Nō operæ precium censeo, ut denarrandis huius urbis moribus ac ritu diutius insistam, quando certe constat eos Mahumetanos esse. Solum est infœcundum admodū, aquarū uero præsertim potu suauium summa est caritas, ædes pelago alluuntur. Ibi quicquid est quo humanior uita carere non possit inuenitur, sed aliunde aduehitur, & comprimis ex Babylone urbe Nilotica, ac ex perbeata feliciq; Arabia, cōpluribusq; locis alijs. Illic ob cœli inclementiam ægrescunt plerumq; humana corpora. Sunt propterea ibi fermē semper languentiū cateruæ. Vrbs ædium quingentorū ambitu cōtinet. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Persidē profecturus erat, ut & mihi eodē eundī faceret potestatē. In portu iecerāt ancoras cētū fermē liburnicæ, si celoces cymbasq; & in genus actuarias naues percesseas. Itaq; trāfacto triduo, uēto uela dātes, Erythrēū mare sulcare cœpimus.

Quur mare Erythræum sit importuosum, sulcariq; nocte non possit, Cap. XXI.

Scitis est in confesso omnibus, quod dictū æquor nō est rubrū, sed instat reliqui æquoris. Nos igitur pelago cōmissi, maria sulcauimus usq; ad occasum solis: interdiu tantū nauigabile est mare, noctu conquiescunt tantisper nautæ, donec ad eam insulā quæ Chameran dicit, peruentū est: deinceps itur tutius. Quur noctu sulcari nequeat, id causæ afferunt, quod aridis ac scopulis breuibuscq; frequens est mirandum in modum mare, ob id opus est diuturniore specula è superiore parte mali præuidentibus discrimina nautis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, deq; eius fœcunditate, Cap. I.

Posteaquam de moribus populorum, deq; urbium ac locorum felicitis Arabiæ situ satis superq; disseruimus, quantū nobis licuit perspicere, non absolum esse uidetur, ut minore quā quibimus immolatione, quæ supersunt expediamus. Transactis ergo sex diebus, ad urbē peruenimus

uenimus nomine Gezan. **Ea** portū habet cōmodissimū, eūdemq; eleganti-
tissimū. Illic enim offendimus supra quadraginta quinque diuersarū regionū
liburnicas. **Vrbs** littori adiacet, principiū Mahumetano paret. **Ager** ferax
est modo Italici soli, fert in primis mala cydonea, punicaq; ac Assyria, & opti-
mas uuas, persica, pepones, nuces, p̄sica, rosas, flores multiplices, cucurbitas,
poma cetrina, allium, cepas, dices paradisum uoluptatis, incolæ plerūq; nu-
di agunt, in reliquis more Mahumetanorū degunt: ibi etiā summa est uber-
tas carniū, rei frumentariæ, hordei, milij albicantis, dora ipsi appellant, eo
enim suauissimus conficitur panis: tridui mora inibi comneatum sumendo
rum gratia absumpta est.

De nonnullis populis qui Banduin dicuntur, **Cap. II.**

A Beutes ab urbe Gezan itinere quinque dierū, nauigauimus laeuorsum
in cōspectu tellurē semper habētes: & ubi à nobis cōspectę sunt ædes
quæpiam, mox esculenta sumpturi in terrā descendimus numero fermē qua-
tuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis posse: uerum operam
lusimus. **Pro** respōso iacti sunt funda lapides. **Id** genus appulsis inhospitale
admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiscū manū
eminus conseruere, fundis lapides uibrantes: horā spacio concertatum est: ex
illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effusissime diffugere. **Iner-**
mes erant, si fundas excipias, nudiq; agebant: diffugentibus ipsis, gallinas ui-
tulosq; opimos sustulimus. **Intra** horas ternas ecce frequens continentis in-
colarum turba, utpote sexcentum: quibus cōspectis, uisum est nobis referen-
dum esse gradum, redeundumq; ad liburnicas esse.

De insula maris Erythræi, Camaran nomine, **Cap. III.**

E Adem die iter cepimus uersus insulam quandam cui Camaran nomen
inditum est. **Ea** ambitu decem mille passuum patet. **In** ea uisitur oppidū
ædium fermē ducentarū. **Ab** Mahumetanis colitur, in ea aquarū carniū uē
copia est, ibiq; sal elegantius quā unquam conspicatus sim. **Ad** continētis
latus portus, abestq; ab ipso continenti octonis millibus passuum. **Ea** paret
Sultano Amaniorum, id est, felicitis Arabiæ. **Illic** bidui mora sumpta, uersus
ostiū Erythræi maris iter cepimus duorū dierū itinere. **Noctu** interdūq; sul-
catur id æquoris. **Nec** ab re id dixerim, quandoquidem ab ea insula usq; ad
Zidæ portū noctu tuto nauigari mare rabrum nequit, ob breuia ac frequen-
tiores scopulos. **Vbi** uero ad ostium pelagi peruentum est, inter septa siue
claustra quæpiā esse uidebamur, ostio non plus ternis millibus passuum pa-
tente. **Dextrorsum** uero continens uisitur eminens altitudine decem passuū:
sed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. **Ad** laeuā autē
dicti ostij consurgit mons eminentissimus, idemq; faxeus. **Circiter** uero me-
dium ostium apparet insula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni
habitatore uidua. **Proficiscentibus** Zeilam iter est dextrorsum: **Aden** uero
euntibus

eūtibz læuorsū iter arripiedū est. Eā nos profecti sumus in cōspectū tellurē semper habētes, ex Bebmendo uidelicet in Adē itinere bidui mediæq; dici.

De urbe Aden, deq; nōnullis eorum erga appullos negociatores moribus, Caput **IIII.**

HAc urbe non memini uidisse munitiorē, in continenti præsertim haud linæqualis soli: geminū latus sepiūt mœnia: quod superest, montibus occludit, inq; eis quinæ sunt arces: in solo æquali est urbs, ambitu sex mille ediū cōtenta: cōmercia in nundinis noctu hora secunda ob nimios, qui sequunt interdiu, æstus exercent. Prope urbem ad lapidis iactū mons est, inq; eo arx sita est. Ad radices aut montis confidunt naues: urbs profecto elegans est, & totius felicitis Arabiæ urbiū pulcherrima. Illō ceu ad famigeratum emporium ex utraq; India, Æthiopia ac Perside exercentes mercimonia nauali itinere confluunt. Itidem agunt, qui ad Mechā frequentes contendūt: uerū simulac liburnicæ portū appulerint, adsunt præfecti uestigalium percontantes unde soluerint, quidue conuehant mercū, quantūq; temporis sulcando maria absumperint, & itē quot homines singulæ celoces tulerint. His exploratis, conditō malū, uela & id genus armamēta asportāt aliō, ut illinc abeundi, haud persolutis uestigalibus, exempta sit occasio appulsi. Postridie illius diei, quo illuc appulērā, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes in-
didere. Huic rei occasionē idolorū cultor quidā præstitit, qui me his quasi uer-
bis cōpellauit, Canis, inquit, Christiane, cane natus. Exaudito Christiani nō-
mine, Mahumetani illico me corripiunt, correptūq; trahunt ad eum, qui Sul-
tani uicaria fungebatur opera: moxq; cōcione aduocata, sciscitabat ab his qui
ad consiliū adhibiti fuerant, utrum leto tradēdus forem, ueluti Christianorū
explorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniā cædiū humanarū expers ad-
huc dicebat: itum est in eam sententiā, ut prius morti haud traderer, q̃ moni-
tus Sultanus fuisset. Igitur sortiū beneficio seruatus sum, in custodia habitus
diebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendēte ferro pondo librarū duo
de uiginti. Perēdino die quo capti sumus, ad eum, qui de perduellione inquir-
rit, accurrerunt cōplures Mahumetani minarū pleni, qui nando superioribus
diebus Lusitanorū manus effugerant, pessundatis eorū celocibus: ob id cædi-
bus Christianorū inhiantes, sanguinē nostrū expetebant, adseuerantes idē-
tidē nos Lusitanorū exploratores esse: uerū nō defuit supernū auxiliū nobis:
nam qui nos custodiendos susceperat custodiarū præfectus, conspectis lym-
phaticis Mahumetanis, ratus uim subesse, ualuas occludit, statimq; obdit
pessulum. Transactis uero quinis supra quinquaginta diebus, Sultanus nos
ad se duci iubet: eō enim bini unico camelo compediti pedicis ferreis uecti su-
mus: nec ante ad Sultanū peruentū est, q̃ dierum octo itinere consummato.
Itaq; Sultano in urbe cui Rhadæ nomen est sistimur: tunc enim rei bellicæ
princeps operā dabat, delectū triginta milium hominū habens, bellum Sul-
tano cuiusdam urbis Sana nomine, illaturus. Abest ea urbs à Rhadæ itinere
6 3 dierum

Ludouici et
ptinitas

dierū trium, partim in decliui colle, partim uero in subiecta planicie sita, uisu pulcherrima, antiquiore æuo, ac hominum frequentia, necnō opum ubertate præcipua. Itaq; tremebundi Sultano assistentes, cœpit me percontari explorabundus, unde nā essem: ego uero respondi me Romanū esse, inq; urbe Babylonis, cui Cayro nomen est, fidei mamaluchorū initiatū esse, contendisse me ad eam urbē quæ Medina uocat, ubi Nabi, id est propheta humatus dicit, quodq; illō concesserim uisendi sui gratia, fama suæ celebritatis allēctus. Addēs q; ubiq; gentiū ac locorū, & cōprimis apud Syros ac Mechan, Medinamq; urbē receptū esse, eum claritudine morū, ac uitæ sanctissimo tenore secūndū esse memini; debere propterea sibi perspicuū fore, cui ob uitæ eminentiā cōperta esse debebāt omnia, me minime Christianorū exploratorē fore, sed Mahumetanū optimū, suæq; eminētiæ mancipiū. Ad hæc Sultanus ait, dicito, leila illala Mahumet resullula. Hæc ego nuncq; pmere quīui, aut quia deo nō erat complacitū, uel certe ictus pauore nimio hīscere non audebā, ubi ego conticui, mox iussus sum in custodiā cōijci, præsidio hominū compluriū: nā ex oppidis duo de uiginti quaterni homines, quatuor singulis diebus ad mei custodiā excubabant, mutatis subinde custodijs, ut per uices singula oppida quaternis diebus custodiendū me traderent, ita trimestri cœlo frui nequīui. In cibatu aut ex milio panis singulo die dabat, isq; modicus admodū, adeo ut uel seni panes eiusmodi, famē unius diei nō exemissent. Si uero ad satietatē aquā propinassent, mecū opipare nimis actū esse arbitratus fuissē. Intra triduū Sultanus in expeditionē bellicā profectus est, Sanā urbē oppugnaturus: trahebat enim exercitū secū, quem memorauimus, subq; eo merebant equitū terna milia: Christianis parētibus nati erant equites, nōdē instar Æthiopū nigricantes. Hi in regno presbyteri Ioannis impuberes adhuc empti fuerant, disciplinæq; militari assueuerant, erantq; prætoriani milites, qui principis stipabant latus, longeq; pluris pendebant q; cæteri uel numerosiores, utpote numero octuaginta miliū. Corpus hi uelāt sindone instar chlamydis facta, altero exerto brachio, cætera sunt nudi. Inituri bella orbiculatis clypeis utunt, ea ex binis bubalinis tergoribus constant, intercurrentibus quaternis bacillis, qui ferrumine nescio quo dilabi nō sinunt coria. Clypeos huiusmodi exornat pictura multiplex, efficitq; ut uisu credas pulchrius nihil, telisq; uitandis nihil aptius, magnitudine dolij orificiū haud excedūt. Pro manubrio tantū asseris habent, quantū ipsa potest capere manus, idq; geminis clauis firmant. Tragula utunt, teli enim genus est, enseq; haud oblongo, sed lato admodū: lineis uestibus, uerū uersicoloribus amiciunt, xylon siue gossipiū arcēdi algoris gratia, neoterici bombicē appellant, addunt: gossipinæ huiusmodi uestes prælio nauando nō sunt ineptæ: ob id ituri in prælia eas loco chlamydis induūt: singuli singulas ferūt sūdas, ut circū capita uibrēt lapides. Subtus fundā est surculus, mesuer appellant, eo pro dentiscalpio utunt. Nati quadraginta aut qnquaginta annos, ex proprio capillo sibi cornua cōstruūt, sicq;

sicq; bicornes incedunt ceu caprearū hinnuli: ubi in bellicā expeditionē it, se-
quunt exercitū camelorū qna milia, hi singuli onusti sunt funibus gosipinis.

De desiderio mulierum Arabicarum, quo efflictim deperiunt al-
bicantes homines, Caput v.

Digressio exercitu, haud mora, in meā custodiā redij. In pretorio principis
ex ternis cōiugibus Sultani una degebat, ea pēdissequas cosmetasq; cir-
citer duodenas alebat filo corporis conspicuas, colore ad nigrum inclinante,
earū sanē opera mihi plurimū conduxit, nam qui in custodia eramus, decre-
uimus oēs (tres enim eramus) ut quispiā nostrū stulticiā simularet, quo cōmo-
dius quiret alteri alter esse usui, tandem fors tulit, ut insaniendi prouinciā su-
sciperem: qua suscepta operæ precium erat ut ea agerē quæ præ se ferrent de-
mentiam, uerum enim uero primis tribus diebus, quibus cœpi insanus esse, *simulata*
adeo fessus laboribus exantlati repertus sum, ut maiores nunquā subierim *insania*
ærumnas, pueris insensissimē me obseruantibus: nam quinquaginta plerūq;
ex omni incolarū colluione diutissime me lapidibus incessabant, ut parum
abesset quin me obruerent: me tamen par pari referente quod læderet. Dum
me consectabantur pueri, insanū uocitabant. At ego in interula affatim lapi-
dum semp gerebā, ut ex ea re dementiā meā cūctis aperirē. Regina uero con-
spiciebat per transfennā ē fenestris, cōcomitantibus eā uirginibus. Abq; solis
emerſu usq; ad occasū uacabat meis ineptijs, ut inde uidēdi mei sumpta occa-
sione colloquia mecū iniret. Quū itaq; nōnullis negociatoribus esse ludibrio,
ut testator mea foret insania, exuta interula nudus prodiui, adq; reginæ con-
spectū ueni: quæ uiso me magno afficiebatur uoluptate, uixq; ferebat æquo
animo, ut à se abscederē, quasi nondū satiaſset aspectū. Interea opiparas ga-
neatasq; dapes mihi dari iubet, ob id splēdide epulabar, & ubi uidisset irru-
entes in me pueros, hortabā ut eos neci eorū periculo traderē: belluas idēti-
dē appellitās. ædibus principis inerrabat ppinguis uerue, cuius cauda adeo
obesa erat, ut pondo esset librarū xl. hūc ego manu apprehensū iure insaniæ,
his uerbis cōpellabā, essetne Mahumetanus, an Christianus, uel Iudæus, at
pecus obmutescibat, ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ initiaret, his
uerbis instabā, leila illala Mahumet resulala, at belua nusq; respōdit, cui ego
scipione cōfregi crura, oblectabā his regina ineptijs, & mactati pecudis car-
nes mihi dari iussit epulandas, uescebar ego adeo illecebre, ut nihil unq; co-
mederim uoluptuosius: intra tridū confeci & asinū, q latice in regiā cōuecta-
bat, ob idipsū q fieri Mahumetanus renueret. Per id tēpus etiā abs me adeo
male acceptus est Iudæus, ut ppē seminecē eū reliquerim. Verū dū pgo insa-
nire, qdā me lōge stultior cœpit pbris ac maledictis cōsectari his fermē uer-
bis, Canis Christiane, cane natus. Ad has contumelias factus irritior, cœpi
in eū lapides iacere plurimos. Cōuersus ille subscribētibus pueris, lapide meū
pectus percussit grauiore ictu. At ego compeditus fugientē assequi nequiuī.
Ob id ad custodiā redeo meam: euntē rursus ille me demētior insequutus.

in latera lapidem impegit ob cuius ictū sum longe deterius acceptus, quā ex
 priore percussione fuerā: licet quiuisssem utrunque uulnus euitare, uerū ut insa-
 nia mea fidem adstruerē maiorem, malui lapide uapulare. Custodiā ingres-
 sus congerie lapidum ostium obstruxi, inibi quoque uitam per dolores & intertur-
 bationē traxi biduo ab omni cibatu potuque temperans: propterea rebantur
 regina & complures alij me animā efflaturum, consumptū inedia. Referarunt
 itaque reginē iussu obstructū abs me ostium; at canes illi mihi illudentes loco
 panis marmoris frustra obijciebant, adfirmantes id saccarum esse, alij botros
 uuae harena oppletos proijciebant, sal esse dicentes: ego uero actus fame in-
 credibili, saburratas uuas comedebā. Eadē die quoniā increbuerat me biduo
 temperasse à potu ciboque, fama accedēte uulgari, me diuinū esse: alijs tamen
 censentibus me prorsus insanire, ut scinditur incertū studia in contraria uul-
 gus: itū est prestō ad quosdā, qui eius loci erāt apud eos, cuius sunt apud nos
 eremitæ, opinione sanctioris uitæ celebriores, hi montana incolebant. Ad
 me itaque sunt perducti, ut exploratius sciscitarent quisnam essem mortaliū.
 Percontantibus eos negotiatoribus nonnullis, sanctus ne essem, an demens:
 horū uaria erat sententia, alter me sanctū adseuerabat, alter uero me corre-
 ptū amētia arbitrabat. Dissidentibus eis diutius, id est, plus horæ spacio sup-
 re huiusmodi, duxi missos eos facere. Ob id sublata interula, lotio illos aspsi-
 quo facto, mox conuenit inter eos, me prorsus amentē esse, fugaque arrepta,
 hæc succlamabant, me dementem, non sanctū esse. Regina uero è prospectu
 eminentiore cuncta ridens despiciebat, uirgunculis astantibus, in hancque uo-
 cem prorupit, aiens. Per dei bonū, perque Mahumetis caput, hic cunctorū ho-
 minū est optimus. Mane postridie quū illū forte somno indulgentē nactus
 essem, qui me gemino ictu percusserat, memor acceptæ contumeliæ, irrui in
 hominē, & arreptis eius crinibus, genibus cepti stomachū collidere, adeoque
 pugnis uultū uiri contudi, ut plueret cruore facies, uixque seminecē destitui ho-
 minē. At regina à longe omnia prospectans aiebat, Confice, confice beluam.
 Abscessit ille, nusquamque comparuit. Inter hæc urbis moderator rescivit mul-
 tiplici cōiectura, socios meos perfidia Punica fuga sibi consulere uelle, & exu-
 tis cōpedibus, effractaque custodia abscessuros, me tamen harū rerū experte:
 uerū quia probe nouerat uisendi mei reginā summa affici uoluptate, statuit
 prius uim mihi inferendā haud esse, quā ipsam cōuenisset. Quæ ubi in ho-
 rum cognitionē deuenit, censuit me nō esse insanum, iussitque me poni in infe-
 riore reginæ custodia, ostio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate, Cap. VI.

Proxima nocte regina comitibus senis pedissequis elegantioribus me ui-
 sit, animoque attentiore percontabat, an essem demens: ego uero sensim re-
 ginæ aperui me minime amentē esse, at illa huius rei gnara in meā ibat sen-
 tentiā, cepitque me blādus excipere, iussitque mihi ex leuissimis mollioribusque
 plumis stratū poni, splendidiusque alebat, meque totū lauacro additis suffimētis
 emaculauit.

emaculauit. Igitur quum me spacio duodecim dierū ita accipi tractariq̃ hu-
manius iussisset : illis peractis , è superiore regia ad loca infima descendens,
singulo uesteri hora noctis circiter quarta me uisum itabat, secumq̃ compor-
tabat delictiora esculenta. Ingressus uero me hac uoce inclamabat, **Accede**
inquiens Ludouice, esuris ne? **Ego** aut̃ respondebā, me esurire, futuræ inediae
prospectū iri cupiens: consurgensq̃ occurrebā reginae, interiore tantū tunica
amictus. At illa aiebat, **Non ita, sed exue interulam.** **Cui ego.** **O** domina, nō
sum nunc demens. **Rursum** illa, **Me**hercule noui te nunq̃ amentē fuisse, imō
astutiorē cautioreq̃ te uidi neminē. **Ego** uero in eius gratiam exui subuculā:
ea enim obscœna uelabam. **Nudum** uoluptuosius illa me geminæ horæ spa-
tio intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obseruans
ueluti Cupidinē quempiam, querebaturq̃, deos inculans his fermè uerbis,
O deus hunc creasti sole candidiorem, è diuerso autē coniugē meum, meq̃
ac natos meos omneis nigricantes formasti, utinam hic meus coniunx foret:
item superis placeret, ut natum huic non absimilem haberem. **Hæc** promens
sinus lachrymis impleuit obortis, abq̃ imo pectore trahens suspiria, me at-
trectabat, moxq̃ est pollicita mihi, se simulac **Sultanus** aduentasset, daturā
operam, ut compedes exuerem. **Proximo** noctis conticinio rursum it ad me
regina, sequentibus eam binis eleganti forma puellis, allatisq̃ dapibus opi-
paris, me hac uoce inclamabat, **Veni** huc Ludouice. **Ego** respondi, **Adsum.**
Et rursum illa, **Vis** ne tu Ludouice ut tecū nonnihil morer? **Cui ego,** neutiq̃
domina, subdens, nō satis superq̃ sibi fore, quod compeditus erā, nisi etiā ca-
pitis pœna plecterer? **At** illa inquit, **Noli** pauere, per hoc caput tibi spondeo
impunitatē: quod si me istuc ire nō annuis, ibit Gazella, aut Tegia, uel Galze-
rana. **Hæc** dicebat regina, nō aliō tendens, nisi ut loco earū cuiuspiā puellarū
mecum cubaret. **Verum** ego nunq̃ sum his assensus, longe q̃ ante hæc om-
nia prouideram, quū mihi plus iusto affecta emori me ac deperire uidebat.
occurrabant animo, quæ ingruiebant discrimina. **Haud** certe nesciebā, ubi re-
gina potita me fuisset, non defuturū mihi aurum argentumq̃, camelos ue ac
mancia, & id genus ferme oīa, quæ mihi cōplacita fuissent: probe etiā intel-
legebam stipaturos latera mea acriore obseruatione dena mancipia quocūq̃
proficisci contigisset, uixq̃ me euadere posse Arabiæ septā nouerā, obseruan-
tibus portus ac transitus omneis mancipijs nigricantibus. **Edixerat** enim rex
omnibus, qui fluminū portus ac uiarū obseruant angiportus, ne me sinerent
diffugere, imō abeuntē corripere: obuersabat etiā animo, q̃ si semel fuga ar-
repta nō euasissem, præsto affuturā mortē, aut saltē cōpedes tantisper, quoad
uita superstes fuisset. **Ob** eā rem reginae nunq̃ sum assensus, ne simul animæ
ac corporis subire apertum discrimen. **Mœstus** itaq̃ ac gemebundus noctē
transegi, deo **Opt. Max.** me cōmittens. **Intra** triduū uero **Sultanus** aduenit,
ob cuius aduentū haud mora, per iternunciū regina me fecit certiorē, se naua-
turam

turā operā, ut maximarū opum fierem dominus, si modo illi obsequi uellē. **A**d hāc respondi: Exolueret datā deo ac Mahumeti fidē, meq; ē cōpedibus erueret: demum planissime non desperaret me illi rem gratam facturū esse. **Q**uare illico me prodire iussit, ac Sultanum adire: qui ut me uidit, percontari cœpit, quōnam proficisci uellē exutis compedibus. **C**ui ego, **O** princeps, parentes habeo nullos, prolis sum expers, germanos ac seruos nullos habeo: prāter deum ac prophetam habeo neminē. **T**u uero princeps, si tibi est com placitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo: erumpebant tandem lachrymæ, oraq; ubertim irrigabant, regina adstante. **Q**uæ miserata grumnas meas, Sultanū his uerbis alloquebat, **R**eddenda est tibi aliquando ipsi deo huius pauperis ratio exactissima, quem diutissime in custodia nullis accedentibus demeritis habere iussisti, caue ne deorū subeas indignationem. **A**d hāc **S**ultanus, ad me conuersus inquit, **I** quod libet, nam te posthac iubeo liberū esse, ut cœlo pro arbitrato frui queas. **Q**uo dicto actum compedes abieci, referantibus illis quibus id munus soluendi mei delegatū erat. **L**iber factus corruui ad Sultani pedes, uestigiaq; pedum eius deosculabar, gratias agēs. **R**eginæ uero manus tantū osculatus pro uirili gratias agebam. **I**lla autem manu me apprehendēs, **V**eni, inquit, mecū pauperrime, quoniam noui te inedia propē absumptum esse. **V**bi uero in cubiculum me introduxit suum, suauari me cœpit totiens, ut plus quā centies id factum esse arbitrer, dapibusq; appositis, me epulari iussit opipare. **E**go comedere nolui, siue quod præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam habebam nullam, aut quod summa gaudij futurus metus occupauerat: nam ubi conspiciatus sum reginam archane in aurē Sultani loqui, cœpi totus horrere, ratus reginam ab rege me loco mancipij impetrauisse: ob id ad reginam conuersus aio, **T**antisper domina non comedam, quoad me libertate donaueris. **A**t illa conticesce demens, quando certe te fugit, quid de te immortales dī sanxerint: si uir nequam non eris, princeps fies. **I**am compertum habebam quorsum hāc tenderent, noueramq; quem hexarchatum esset datura. **A**ddidi propterea, sineret me conuiuiscere tamdiu, donec id sanguinis quod metus pauorq; abstulerat, reassumpsissem: nam prāter **V**enerem cuncta uelle posse uidebar. **A**t illa, mehercule uerum dicis, sed ego te quotidie splendius excipiam, appositis ouis recentioribus, gallisq; gallinaceis, columbis, pipere, cinamomo, ac nuce myristica. **H**is auditis, cœpi ampliores sumere spiritus, factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatur: & ut refocillatis uiribus, proculq; pulsa formidine, priorem aliquando recognoscerem Ludouicum. **C**onquieui in regia ad quindenos uel uicenos dies optime acceptus. **I**nterea regina uenatū eundi mihi potestatem facit, iui secum: ubi uero redij, simulabā comparasse præ lassitudine ægritudinem, ex composito id agens, ut mihi liceret à cōgressu reginæ tēperare. **D**elitui itaq; octonisdiebus

diebus sub languoris uelamento illa frequentius per internuncios me uisebat. Inter hæc commonefacio reginam uouisse me deo ac Mahumeti, destinauisseque animo ire uelle uisum uirum quendam, qui opinione probioris uitæ celeberratus erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & continuo camelum ac saraphos quinque & uiginti mihi dari iussit. Quæ res me maxima affecit uoluptate. Postridie consensu camelo abeo, itinereque octo dierum in Aden urbem perueni: moxque uisi eum hominem, quem uulgi ob uitæ sanctitatem mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in summa inopia expers Veneris semper uixerat. Inibi complures uisuntur huic haud absimiles, uerum operam ludunt, quando certe constat absque baptismi fide inaniter ac nequicquam insumptos esse labores huiusmodi. Peracto uoto postridie eius diei, quod illuc accesseram, finxi me ope illius qui sanctus habebatur incolumen factum esse. Id haud mora, certiorē huius rei reddo reginam, addoque postquam eius in me tot extabant merita, auere etiam plurimum, ut eius regnum uisam. Id abs me factum ea ratione est, quod compertum habebam illinc classem non discessuram intra mensem, conueneramque clanculum classis cuiusdam præfectum, aperueramque illi, me iturum in Indiā, si modo mihi facta fuisset abeundi potestas. Onerauique promissis compluribus uirum, spondens donaturum me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille respondit, se prius in Indiā proficisci nolle, quam in Persida contendisset: conditiones me haud renuente, ita inter nos conuenit.

Hypocrisis

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felices, deque Aiaz nundinis, & de Dante oppido, Cap. VII.

Postero die camelum conscendi, peractoque itinere uiginti quinque mille passuum, nactus sum urbem quandam Lagi nomine: ea in aruis planissimis sita, in soloque admodum æquali, populo frequens est, fert cariores, & affatim carniū. At rei frumentariæ more nostro inibi summa est ubertas, uuas habent nullas, lignorumque summopere sunt egentes: qui eam incolunt inciuiles sunt ac subrustici, ex Arabum gente erratica, ob id paucissimi census. Inde abiens itinere diei unius peracto, alteram urbem offendi Aiaz nomine, ea in colle gemino posita est, intercurrente latissima conualle, inque ea fons signatus illud itaque commerciorum causa, ceu ad celebre emporium plurimi mortalium proficiscuntur, & comprimis utriusque montis accolæ nundinas adeunt, perraroque usu euenit, ut inter sese montani haud digladientur. Con-

Aiaz emporium

certationis horum causam hanc esse adfirmabant, quod indigenæ eius montis qui Septentrionem respicit, summa ope meridionales in eam sententiam trahere conantur, ut & ipsi Mahumeti ac eius socijs fidem adhibeant. Hi uero reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam esse adseuerant: ceteros uero ueluti pseudoprophetas aspernantur. Propterea mutuis cædibus se conficiunt, instar canum. Sed redeamus ad emporium, quod comportantur

comportantur aromata minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylon, uulgo appellant bombicè, sericumq; ibiq; fructus multiplices, gustu admodum suaues, ut sunt persica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces, & uuas optimas. Hinc & hinc, id est, in utroq; montis summo, sunt arces munitissimæ. Itaq; discedens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dante nomen est inditum. Ea arte & natura est munitior. In summo prægrandis montis fastigio posita. Incolunt eam Arabes inopes admodum, qui ob infœcundum solum non nisi egentes esse possunt.

De urbe Almacharan Arabiæ felicis, deq; eius ubertate,

CAPVT VIII.

VT nostro uisendi orbis desiderio tandem aliquando ex cognitu nouarum rerum fiat satis, pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urbem quandam Almacharan nomine peruentum est, quæ bidui itinere à Dante urbe abest. Ea in monte eminentissimo posita est, adq; eam cliuoso ac perarduo ascensu itur, utpote septem miliarium, adeoq; coartatur iter, ut bini homines iter compleant, non secus q; si fores in angiportu. Vbi uero in summum euaseris montem, ecce incredibilis planicies, inq; ea fermè rerum omnium copia: nam in ipsa montis planicie legitur quicquid frugis humanis uisibus conducere queat. Ob eam rem arbitror urbem esse propè inexpugnabilem, ubi comestus omnifariam non desint, sitq; situ quasi inaccessa, & comprimis adiuuat aquarum mira ubertas, scaturiente cisterna adeo largiter, ut centenis hominum milibus sufficere posse uideatur. Illic aiunt Sultanum condidisse thesauros, quoniam inde est oriundus. Inibi iugem moram trahit una ex coniugibus Sultani, fert sanè ager huiusmodi quicquid est, quo uita carere nequeat, cœliq; clementia, eademq; saluberrima temperie urbium nulli est secunda. Indigenæ magis in albicantem, quam in quemuis alium colorem inclinât. Et ibi Sultanus, uelut in phylacam quampiam, auri tantum adseruari iubet, quantum profecto onerandis camelis centenis abunde sufficeret: nec nisi uisa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis, deq; eius temperie ac populi moribus, Cap. IX.

DIscedens illinc iter cepi uersus urbem quandam Reame nomine, itinere diei unius ab supradicta urbe distantem: hæc plerumq; ab incolis nigricantibus culta est, eximij sunt negociatores: agerq; omnium fermè rerum, si ligna excipias, est ferax, ambitu duum milium ædium urbs continetur. Ab altero montis latere mons uisitur, ubi arx est munitissima, & ibi nonnulla uerueces uecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo esse librarum quadraginta quatuor, carent cornibus: adeoq; sunt obesi ac pingues, ut uix incedere possint: habet etiam illic uuas quasdam sine granis: suauiores illis comedi nunquam. Ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut supra memorauimus. Huic copię accedit incredibilis cœli temperies, id comprimis testatur perennior hor

nior hominum aetas: complures sum alloquutus qui centesimum ac uigesimū quintum annum excefferant, uegetam ac succulentā adhuc uiuentes uitam: his amictus est propè nullus, utpote quibus sola interula indumentum præstat, uel nobilioribus: qui uero sunt postremæ tribus, sindone brachio exerto corpus uelant: in tota ferè Arabia homines ex proprio capillo cornua gerūt. Mulieres aut caligis laxioribus, instar remigum utuntur.

De Sana urbe felicit Arabiæ, deq̃ eius munitissimo situ, necnon de
sæuitia filij regis, Cap. x.

INde abiens itinere tridui, ad urbem quandam Sana nomine perueni, ea in æditissimo mōte sita est, arteq̃ ac natura munitior: hanc Sultanus cum numerosissimo exercitu utpote octuaginta milium hominum octonis mensibus oppugnauit, sed nunquam expugnare quīuit: uerum post latas æquas condiciones deditionem fecit: mœnia constant ex humo congesta, altitudine cubitorum decem: lata uero brachia uicena, patet propterea camelis octonis in ordine expositis iter, tanta est illius latitudo. Regio est complurium ferax fructuum, nec multum ab aruis nostris differt, si copiam rerum omnium spectaueris, & comprimis fontibus est irrigua. Vrbi moderatur Sultanus, qui natos habet duodenos, quorum uni Mahumetis inditū est nomen, qui ferè *Anthropophagus* mē rabie dicitur correptus: mordicus enim homines impetere consuevit, morsq̃ deuorat usq̃ ad ipsam satietatem, statura cubitorum quatuor, filo corporis elegantiore conspicuus, quippe qui aptissimum quadratumq̃ corpus habet coloris subcinerici. Fert ager eius urbis nōnulla aromata, eaq̃ legunt nō longe ab urbe. Ambitu circiter quatuor miliū ædium continet: ædes eorum elegantia ac pulchritudine nostris non concedunt: adeo urbs patescit, ut intra mœnia uisuntur arua, hortiq̃, ac complura uiridaria.

De Taëssa & Zibith, & Damar Arabiæ felicit maximis
urbibus, Cap. xi.

ILlinc mouens contendit ad urbem Taëssa nomine, peracto prius diei-
rum trium itinere: monti imposita est, sed uisu pulcherrima: ibi elegan-
tium rerum ingēs ubertas, & præsertim rosaceæ aquæ: urbs est antiquissima,
inq̃ ea delubrum instar templi diuæ Mariæ ad rotundā urbis Romæ con-
structum: ædes ibi elegantiores, adhuc antiquitatem præ se ferentes. Eò con-
fluant commerciorum causa negociatores propè innumeri: amictu non dissi-
mili à memoratis utuntur, coloris subcinerici. Inde abiens profectus sum iti-
nere tridui ad aliam urbem, Zibith nomine, pulchram sanè, eandemq̃ op-
timā: à mari Erythraeo abest itinere mediæ diei, ingētiumq̃ mercimoniorū
urbs est, suppeditante merces pelago: honestata est dote plurimarū rerum,
& comprimis saccari uberioris, ac omnifariam fructuū. Sita est in latissima
planicie intra duos mōtes: mœnibus caret: illic aromatum omne genus præ-
cipuum est emporium, aliaq̃ largiter inde euehuntur: habitu ac colore ut su-
pradiçti.

prædicti. Ea uisa urbe, ad aliam Damar nomine condito gradu me contuli, unius diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui commercijs eximie incumbunt, urbs fecunditate non postponenda prioribus, nec amictu moribusque indigenæ memoratis sunt multum absimiles.

De Sultano præmissarum urbium, & qua de causa Sechamir dicitur, Cap. XII.

Hæ urbes, quarum paulo ante mentio facta est, Sultano Arabiæ felicis, qui Sechamir dicitur, parèt. Secha sanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominem ob id dignantur, quod aiunt ipsum humanarum cædium, si bella excipias, expertum esse. Illud etiam noueritis, quod per id tempus quo illic agebam in uinculis, supra sexdecim hominum milia alebat: singulis singulo die dantur seni minutiores postremique ualoris denarii pro uictu, quo trahere in custodia animam queant. Ita accipiunt, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullis animalibus humano generi infensisque, Cap. XIII.

Inde abiens redi ad urbem Aden nomine, tridui itinere prius peracto: citius iter medium nactus sum editissimum uastissimumque montem, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis Cercopithecis, palabantur & Catti marini uulgo ibi fere complusculi leones, præsertim hominibus supra modum infensi, idque efficit, ut illac tutum iter non pateat, nisi centum simul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreant feras: illud testari licet, quod coram uidimus: ea enim habentes iter, apertum discrimen subiimus, feris nos cõsectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tandem aliquando periculum euasimus. Ad urbem ut perueni, coepi simulare ægritudinem, quasi pergrauis affligerer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctu tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauique ab eo, ut & mihi conscendendi liburnicam uel clanculum faceret potestatem.

De nonnullis Æthiopiæ locis, Cap. XIII.

Dum pergimus ex instituto uarias peragrarè regiones, commissi pelago, fortunæ inconstantia, necnon equorum interturbatione multijugæ, à cepto itinere absterriti sumus. Quum itaque intra senos dies iter in Persida haberemus æquora sulcantes, iamque septenis diebus nauigationi operam dedissemus: ecce in mari sæuior oborta est tempestas, fluctuante salo, dictoque citius nos à meditato itinere auertens in Æthiopiæ oras transtulit. Onustæ erant liburnicæ rubricæ inficiendis pannis aptissima: nam quotannis ex urbe Aden rubricæ onustas naues quinas ac uicenas negociatores abducunt: hunc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaque uiuentorum in portum quendam Zeila nomine impegimus, ibique quinque dierum moram fecimus.

fecimus, tum ut urbem inspiceremus, tum uel maxime, ut tantisper opperiremur, donec mitesceret æquor.

De Zeila urbe Æthiopiæ, deq; fertilitate illius, ac nonnullis animalibus eiusdem urbis, **Cap. xv.**

IN ea urbe magnopere commercia uigent, ceu in famigerato admodum emporio, auri ac eboris mira est ubertas, ibi que propè innumera mancipia ueneunt haud ingenti precio. Hi ex regno Æthiopiæ, cui is Æthiopum rex, quem presbyterum Ioannem dicunt, siue Iacobitarum principem appellat, imperitat, ab Mahumetanis qui Mauri dicunt, in prælijs corripuntur, inde in Persidem, ac felicem Arabiam Indiamq; necnō in Babylonem Niloticā, ad Mechamq; traducuntur: illic in precio est iustitia, recteq; uiuitur: fert ager triticum, affatimq; carniū, ibi uisitur copia multarū rerum: mittit etiā oleū abundantius, sed non ex oliuis, uerum ex re nescio qua alia: mellisq; ac ceræ plurimum: sunt etiā illic uerueces nonnulli, qui ponderosissimas trahunt caudas, utpote pondo sexdecim librarum. His caput ac collum sunt nigricantia, cætera sunt albi: sunt item uerueces prorsus albicantes, quorum cauda cubitalis est longitudinis, modo elaboratæ uitis: palearia instar tauri à mento pendent, humum propè uerrentia: inerrant aruis boues scæminæ ceruina cornua habentes, hæ non sunt cicurata, sed syluestres: ubi capiuntur, dono Sultano eius urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in fronte media habentes instar monocerotis, longitudine supra palmi magnitudinē: his cornu in terga resupinat, coloris sunt phœnicei: illæ uero quas memorauimus, in colorem nigricantem inclinant: ibi uberrime uiuitur annona uilescente: urbē incolunt innumeri negotiatores: mœnia sunt exesa, portusq; despicabilis, estq; in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus, sub quo peditum ac equitum complura milia merent stipendia: rei bellicæ plurimum student: interula tantum amiciuntur. Color est r̄s subcinericius, inermes ad bella exeunt, latriæ Mahumetis addicti.

De Barbara insula Æthiopiæ, deq; eius incolis, **Cap. xvi.**

POSTquam sæuientis pelagi tumor efferbuit, uela uentis dedimus, moxq; insulæ cui Barbaræ nomen est appulimus. Princeps eius est Mahumetanus: insula non patet plurimum, sed culta est admodum, habitatoreq; frequentior: multifariam carnes mittit. His est subnigricans color:

quicquid opum possident, id habent in armentis. Illic

morā unius diei fecimus, indeq; absceden-

tes, in Persidem uelificauimus.

t 2

Ludouici

LVDOVICI ROMANI PATRITII

PERSICARVM RERV LIBER III.

De nonnullis Persiæ urbibus & portibus. **Caput I.**

*Diubander-
rumi*

Goa urbs

Giulfar

Ad dies duodenos maria sulcauimus: tandēq̃ appulimus urbem quandam quæ dicitur **Diubanderrumi**, id est, diuus Turcarum portus, ea parum à continente abest: quando intumescit undabundum æquor, est insula aquis eam ambientibus: ubi uero resedit mare, iter est ad eam terrestre: paret Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine **Mernacheaz**: bidui illic mora insumpta est: commerciorum ingentium est emporium, eamq̃ incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negotiatores: muro quaqua uersum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniunt. **N**aves habent celocibus nostris paulo minores, thalæ appellant. **S**oluentes inde contendimus ad aliam urbem, quæ **Goa** dicitur, ea abest à superiore urbe itinere tridui: illò mercimonia maxime comportantur, exportanturq̃ ab his qui ultro citroq̃ proficiscuntur: celebres sunt admodum nundinæ: nec ubertate rerum opumq̃ magnitudine superioribus urbs concedit. **P**assim colitur **Giulfar** Mahumetes. Illinc abiens profectus sum ad urbem aliam, quæ **Giulfar** dicitur, rerum copia abundans: ibi inter alia peropportunū portum conspicati sumus. Illinc abeuntes ad alium portum **Meschet** nomine deuenimus.

De Ormo urbe, deq̃ insula Persidis, ubi margaritæ leguntur. **Cap. II.**

*Concharum
captura*

Abscedentes inde uelificauimus uersus urbem **Ormus** nomine, inclytā: ea situ elegantiore, ac unionum copia nulli urbium est secunda: sita est in insula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abest à continenti spacio duodecim mille passuū, aquarum potu suauium, annonæq̃ mira caritas: inuehuntur fermè omnia, quæ uictum cultoribus suppeditāt: præcul illinc itinere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenustiores, grandioresq̃ cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo post expediemus. Sunt ibi nonnulli qui piscatu uictū quæritant. **H**i uesti cymbis in mare iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune, idq̃ fit ab gemina cymbæ parte, ut utrinq̃ iactis in profundum lapidibus, constabiliri nauis, non aliter quàm si in ancoris foret, possit. **F**irmata suo pondere cymba, alius cui id munus obigit, in æquor iacit funem saxo dependente. **I**n naui media alius, mantica in pectus tergumq̃ dependente, alligato pedibus lapide se uibrat in pelagus, subtusq̃ aquas urinantium more natat, actusq̃ in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legerit conchas, in quibus delitescunt uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidemq̃ protinus quo pedes gra-

des grauabantur abiicit, funicq; innixus in superiora euadit: ibi quandoq; ad tercentum ferme nauigiorum genera comperiuntur, quæ undecunq; continent. Eius urbis Sultanus Mahumetis est initiatus fide.

De Sultano Ormus, deq; scuitia filij Sultani erga parentes ac germanos. **Caput III.**

PEr id tempus quo ego has inuisi regiones, hæc quæ mox uobis innotescant, contigere. Itaque Sultano undeni erant liberi, quorum minor natu opinione insipientiæ minus cordatus habebatur: primogenitus uero ob nimiam calliditatem omnium censebatur uaserrimus. Erant item eidem Sultano bina mancipia, quæ ex regno Presbyteri Ioannis regis Æthiopû in regiam asciuerat, obq; eorum merita strenuissimamq; consuetudinem fortunis innumeris ditauerat, natorumq; loco habebat. Inter hæc maior natu silentio noctis, parentibus germanisq; illo excepto, qui mentis impos credebatur, lumina eruit: sicq; effossa detulit in parentum cubiculum, simul que subdito igne, parentes domumq; incendio subiecit: cuncta itaq; deflagrarunt, parentes uidelicet ac quicquid fortunarum inibi repertum est. Proxima luce atrox facinus cultoribus urbis innotuit, ob id tumultuari cœpere omnes, rei indignitate moti. Autor uero sceleris in regiam, ceu in locum tutissimum se recepit, ac in demortui locum suffectus est. Is uero, quem memorauimus ammentem esse habitum, longe alius uisus est, quam omnium uocibus destinatus erat, cognito nephando scelere, ueluti parentum necis futurus ultor, in delubrum continuo diffugit, hæc uoce sublatissima Arabice inclamans, ô dî boni, cacodæmon effectus est germanus meus, confecit parentes ac germanos, confectosq; deflagrantissimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium exuscitatus furor resedit: quo uiso Sultanus accersit ad se alterum illorû mancipiorum, quæ dilecta à seniore Sultano prædiximus, nomine Mahumetis: quod ut uenit, Sultano Arabica lingua inquit, Quid ais princeps? At ille, Sultanus sum. Tunc mancipium. Ita mehercule Sultanus es. Tum ille manu apprehensum hominem, blandiendo secum ducebat, illum que Arabice alloquens subdit. & socium tuum occidito, pro qua re tibi septem oppida polliceor daturum quamprimum. At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta annis conuictorem habui socium hunc meum, propterea id sceleris quod iubes nō ausim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verum intra triduum uocato ad se altero mancipio, itidem agit cum eo quod cum superiore mancipio tentauerat, insidias illi neccens. At ille cui Chaim nomen erat, hoc intellecto, Fiat, inquit, in dei nomine mi princeps: moxq; clanculum loricated ibat obiturus principis imperata. Vt igitur ad socium peruenit, facere nequit, quin scelus uultu proderet. Eo uiso, haud mora, intellexit in se cudi fa-

t s bam hanc

bam hanc, & proditoris appellatione inclamans socium, **V**enisti, inquit, pro/
 ditor leto me traditurus? at ille, neutiquam huiusmodi operam nauaturus
 accedo. at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conscius patrandi
 sceleris animus luridum effecit uultum: ob id haud euades, quin te protinus
 maectem. **C**ognito Chaim in certissimam notionem insidiarum quas strue-
 bat deuenisse, gladium quem strinxerat, ad pedes socij abiecit, illicoq; humi
 stratus ueniam precabatur plorabundus. **I**dentidem inclamans, parce mihi
 mi princeps, nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem
 mucrone, quo te maectaturus accesseram. **A**t ille, nemini profecto dubiū est,
 quin sis perditissimus proditor, quippe qui triginta ferme annis mutuo
 usus cōtubernio conuictor perennis fuisti, & nunc necem illaturus aduenisti:
 num miser intelligis hunc qui tibi id negocij demandauerat, cacodæmona
 esse? **V**erum cōsurge, quoniam iam tibi parsum est: illud etiam noueris, iugi
 triduo hanc furiam me ingentissimis onerasse pollicitationibus, ut mortem
 quam mihi illaturus adueneras, prior tibi inferrem: sed ego conditionē asper-
 natus, facinori atrocissimo minime sum assensus. **V**erū finito deos agere im-
 mortales: tu tamen si me audis, continuo nauabis eam operam quam mox
 subiiciam, **C**onuenias uelim Sultanum, illiq; dicas te leto me tradidisse. **A**d
 hæc Chaim, **S**ubibo imperata princeps, quare ad Sultanum profectus est:
 quo uiso Sultanus inquit, **C**heus Chaim, maectasti ne amicū? at ille, confeci me
 hercle princeps: tunc Sultanus, accede propius: hærenti iam principis lateri,
 Sultanus gladio pectus fregit. **P**erendino die Mahumetes clanculum induit
 lorica, seq; ad Sultanum recepit. **H**unc ut conspiciatus est Sultanus in cubi-
 culo, **C**anis, inquit, cane natus, adhuc frueris aura ætherea? **C**ui Mahumetes,
 uiuo quidem in contumeliam tuam, sumq; te actutū maectaturus cacodæ-
 mone deteriorem. **H**is dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum
 est nonnihil, tandē præualente Mahumete, mortē occubuit Sultanus. **Q**uo
 facto, haud mora, uictor Mahumetes regiam occludi, firmatq; præsidio iu-
 bet. **I**uuerunt Mahumetē populi in eum ardentissima studia. **A**d eam diem
 charus fuerat populo admodum, ob eam rem cunctus populus acclamatio-
 nibus læticiam testans Mahumetem Sultanum salutabat. **D**um itaq; Sul-
 tanus in principatu uigesimalium diem egisset: illis transactis, classico ad se pri-
 mores urbis, necnō negociatores, reliquumq; ferme populum uocat. **Q**uibus
 ita loquutum esse accepimus, quod à se factum audierant, non ultra id pa-
 tratum fore, nequiuisse fugere urgentis fati necessitatem: probe se intellige-
 re id principatus sibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrare
 uelle, ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitatio-
 nem stulticiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iusto iure perti-
 nere imperiū. **C**oncionanti Mahumeti assensum est: moxq; ille, qui amens
 habitus

habitus fuerat, in demortui locum suffectus est, moderatore tamen Mahumete, nam postquam facinus ausit Mahumetes, omnium confessione, deorum amicus credebatur. Ob id ultro ab cunctis moderandæ urbis illi datum est negociû, desipiente præsertim Sultano, cuius in superioribus abunde meminimus. Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negociatores usq; morari cõmerciorum causa, quæ illic plurimû uigent: illò enim comportantur sericum, uniones, margaritæ, & id genus bacca, aromatumq; adfatim. Viunt plerunq; oriza, quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Persidis, deq; eius opibus, & com-
plurium rerum copia, præsertim reubarbari, Cap. IIII.

INde discedens in Persidẽ sum profectus: peracto duodecim dierû itinere, ad urbem quandã Eri nomine perueni. Regioni nomen est Chorazani, ea appellatione qua & nos Flaminia nuncupauimus: urbẽ Eri regionis eius rex incolit, ea est omniû fermè rerum ferax, uisiturq; tanta serici copia, ut una die emere queas tantû serici, quod ternis camelorû milibus onerandis sufficiat: ibi nunq; ingrauescit annona ob rerû ubertatẽ. Reubarbari in primis mira est copia: ea cõiectura id sum assequutus, quod senæ reubarbari libræ nostro more pondo unciarû duodecim singulo aureo nûmo ueniebãt: urbs ambitu circiter septẽ miliû ædium continetur: colût Mahumetẽ quàm qui maxime. Abiens illinc itinere dierû uiginti, animaduerti regionẽ intra terras procul ab littore maris frequentẽ esse admodû uicis ac oppidis, eisdemq; sum mopere cultis. De eo flumine quod arbitramur esse Eufratẽ, Cap. V.

Perueni tandẽ ad quendã amnem, quẽ ipsa incolarû lingua Eufra appellant: hunc ego crediderim Eufratẽ esse, uastioris conceptaculi ductus argumento. Dum itaq; secus fluuiû laeuorsum iter ago, tridui peracto itinere, ad urbẽ aliã peruentû est Schirã nomine, ea unicû principẽ habet, eundẽq; Persam, alij nemini parentẽ, additûq; fidei Mahumetanæ. Ibi omnifariam preciosi capilli inueniunt: & cõprimis Eranõ lapis, q abigit lymphationes, pellicq; formidines, turchicã appellant: abunde enim aduehunt, ut ferebatur, ex urbe Balascham nomine, ubi ingẽs est ubertas castorei, ibiq; colorû cõplura genera. Illud uobis compertû fiet, quur perraro apud nos castoreum syncerum inuenit: prius equidẽ adulterat, quàm ad nos comportet, Persis adulterantibus, nam id hominû genus his uasframentis adulterandarum rerum concedit nemini, id ego coràm perspexi, uoluiq; quandoque synceri castorei uim oderiferã experiri. Igit̃ conspicatus sum aliquando quospiã huius rei periculû facientes: sumebant enim uesicã castorei, eamq; conceptã mox naribus olfaciendã admovebãt quaterni ex ordine hoies: ea admota, tãta erat fragrantis castorei uis, ut olfacientibus eliceret sãguinẽ è naribus, idq; præseferbat haud adulteratû castoreû. Percutabar etiã Persas, an castoreû ut cætera un-

guenta, quæ suis moriuntur horis, illico expiraret. Pro responso habui, uim huius odoris adseruari ad annos denos, si modo non adulteretur. In qua re Persæ eminent præstantque plurimum: inuicem hi sunt cunctorum hominum commissimi, & cõprimis liberalitate præferendi omnibus, neque id ausim adstruere, nisi coram eiusce rei periculum fecissem. Per id tempus quo illic agebā, natus sum ibi negociatorē quendam Persam, qui me superiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriūsus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me conspicatus est, Ludouice, inquit, quis te impulit has uisere sedes, nōne ille es quē dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidē ille, qui uisendi orbis desiderio mirabilem in modum ardeat Persa, deus laudetur inquit, postquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem desiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen est, mora quindecim dierum insumpta est. Persa uero me hortabatur, ne à se discederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaque itineri accingimur, profecturi uersus eum locum, cui Sancto Braganti nomen est inditum.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, deque Persarum rege, qui Sophi dicitur. Cap. VI.

URbem Sancti Bragantis ferunt magnitudine Babylonem minime concedere: quippe quam uastissime patere autumant: eius rex Mahumeti est addictus. Memorant negociatores habere in armis ubi libuerit ad sexagena equitum milia: gens inclinat in colorem albicantem, bellicoque usui aptissima: nos uero hæc tantum ex aliorum narratu adfirmamus: non enim ultra progredi licuit grassante ac sauiante Sophi in eos qui Bobachar & Othomar ac Omar sacris sunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiusque deliramentorum conscii. Qui itaque his fidem censent adhibendam esse, absumuntur: quos uero nouerit Mahumetis ac Hali sacra, imò prophana colere, illesos sinunt. Inter hæc comes meus accersito me, ait, Ut scias Ludouice quanti te faciam, quamue ex meo contubernio tibi prospectum iri aueam, institui te arctissima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi sit, me nusquam defuturum esse cœptę necessitudini. Est, inquit, mihi neptis, cui Samis nomen est, hanc tibi matrimonio iungi ita cupio, ut nihil desiderem ardentius. Samis eorum lingua phœbus dicitur. Nec id ab re, phœbo profecto uenustior candidior que erat. Adiecit ad hæc ille, se non ambire orbem, ob id quod cuiuspiam rei egens esset, uerum solius animi ac uoluptatis causa, quam ex multarum rerum cognitione proficisci adfirmabat. Quare gradu reuocato, ad urbem Eri nomine redijmus: quò ut peruenimus, excipit me domi suæ comes meus honorifice & amanter, ostensa que nepte, instantius mecum agebat, ut iure matrimonij uirgine potiri uellem. Ego uero qui longè alia

alia animo destinaueram: præ me tuli id quidem non aspernari, sed commo-
dius illud agendum esse arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes,
reuerſi ſumus ad urbem Ormus nomine. Illincq; ſoluentes in Indiam ueliſi
cauimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarum
Cheo dicitur.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium ferme rerum ferace, Cap. I.

QUONIAM in operis huius exordio, si recte memini-
mus, ſpōndimus cuncta nos denarraturos eſſe compen-
dioſius quàm quibimus, ne plus iuſto prolixior oratio faſti-
dium pareret lectori, decreuimus ob id promiſſa diſſolue-
re, & ab inſtituto haudquaquam recedentes, ea ueſtris au-
ſpicijs tantum ſcripto prodere, quæ narratu digniora uide-

buntur. Indiam igitur ingreſſi ad portum quendam deuenimus, hūc præter-
fluit ingens fluuius, cui Indo nomen eſt, iſq; non procul abeſt ab urbe quæ *Indus flu.*
Cambaia dicitur. Ea ad tertium lapidem poſita intra terras, reſpicit meridiē:
ad eam non eſt liburnicis uel actuarijs nauigijs acceſſus, niſi inundet flumen
uberius ſolito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare ma-
iore auctu arua cōſueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices in-
crementorum habent, quippe qui non niſi decreſcente luna augeſcunt: apud
nos uero plenilunijs tumescunt amnes mirandum in modū. Vrbs muro no-
ſtro more ambitur: cunctiſq; ferme abundat, re præſertim frumentaria,
ac fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera re-
periuntur, quorum nomina me latent: illic etiam goſſipium abunde inuenit̃,
uulgo bombix dicitur, aſportāt inde negociatores annis ſingulis tantum go-
ſſipij ac ſerici, ut quandoq; quadragenas aut quinquagenas naues harū mer-
cium abducant, alioq; comportent. In eodem regno iſ mons reperitur unde
eruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde eſt mons unde excidi-
tur calcedonius lapis, adamaſq;.

De moribus incolarum Cambaia urbis præclaræ, Cap. II.

TAMIAM ſubijciemus Sultani eius ſtatum ac mores: iſ Machamut dicitur.
Iquum ibi eſſem agebatur quadrageſimus annus, quo ipſe regnum inde-
ptus fuerat, rege Gugeratorum depulſo. Hi nullum animal occidere cibi gra-
tia, nullaque carne uelſci optimum eſſe arbitrantur, non ſunt Mahumetani,
neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, ſi baptiſmi caractere inſigni-
rentur, eos parum à ſalute abeſſe: nam genus eſt plenum iuſticiæ: quippe
quod alijs non inferit, quod ſibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nu-
di agunt, pars tantū obſcœna uelati: caput uincit gauſape, coloris purpurei.

His

His autē colos est subfuluus, ob eam causam à Sultano regno pulsi dicunt, de cuius moribus iam descendo dicturus. Huic igitur sunt in armis equitum uicena milia, singuloq; mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis insidentes: quibus id solum negocium datum est, ut uenerabundi regem uenerentur, belluis genua flectentibus. Mane uero rege expectato, crepant cymbala, tympana q; audiuntur q; sonantes tibiae, necnon buccinatores: adsunt & complures alij, qui multijugis instrumentis musicis laticiam uiuentis regis testantur. Itidem pransuro agunt: adsunt q; itidem discumbenti memoratis elephantis insidentes, & rursus consueto munere colendi principis funguntur. Locis suis animalium huiusmodi ingenium ac consuetudinem denarabimus. At Sultanus memoratae urbis superiora labia adeo prominentia habet, ut illis aequae ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit adusque umbilicum promissam: ueneno ita assuevit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipsam satietatem uenenum sumi. Leto traditurus è satrapis quempiam, ad se accersitum, cui mors imminet, nudum sibi assistere compellit: mox q; edit nonnullos fructus, chosolos uocitant, instar nucis myristicae, muscatā appellant: mandit etiam quaedam herbarum folia, modo mali Assyrii, tambolos nomināt: addit etiam attritarum concharum ostreae calcem, simulq; cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aspersoq; eo, continuo mors subsequitur, praesentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut praemisimus, expuerit contrita uenena, intra mediae horae spatium perfusus ueneno in terram corruens efflat animam. Huic etiam sunt circiter quaternae scortorum milia: nam ubi semel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depositam interulam amictusq; mortalium nemo attingit. Mutatorijs opus est propè innumeris. Sciscitabatur diligentius ab negociatoribus comes meus, unde haec profecta esset perniciēs uenenorum. Aiebant illi parentem Sultani à cunabulis natum aluisse ueneno, propterea uni sibi innocuum sola consuetudine factum esse, ceteris uero perniciosum ac letale esse admodū. Verū de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores descripturi, redeamus unde sumus digressi. Hi igitur plerunque sola tunica interiore uelantur, omnium sunt bellacissimi, commercijsque student quā qui maxime: regionis ubertas pro meritis referri non potest. Ea frequentatur ab utro citroque comitantibus ex omni ferme mortalium genere. Inde hac de urbe altera, cuius quum opportunū duxerimus, meminisse est animus, ad uarias multiplicesq; regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos praefertim, Syrosq; Arabas felices, Indosue, & item ad Africam incolentes, Aethiopasq; & alios mortalium plurimos: sericum in primis, ac xylon, bombicem appellant, illinc exportant. Hinc est quod ille Sultanus omnium censetur ditissimus, mercimonijs ibidem mirabilem in modum uigentibus. Hic

maximas

maximas exercet similitudines cum rege quodam, qui Iogæ regno imperitat, quod abest à supradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Iogæ imperium longe lateque patet, illique in armis sunt triginta armatorum milia, idolorum est cultor, omnisque eius populus: suntque opinione sanctitatis apud ceteros reges magno in precio, celebresque admodum: nam ex instituto rex huiusmodi singulo triennio ter uel quater peregre proficiscitur, aliturque aliena impensa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuspiam gratia peregrini circuire regiones solent. Trahit secum ad quaterna contubernalia milia, longum sane feruorum ordinem: coniugem insuper & natos omnis circumducit: ducit etiam quatuor uel quinque feruidos sonipedes, felesque qui odorem illum gignunt lectissimum, Gibellum uocitant, cercopithecisque complusculos, psittacos item ac pardos, accipitresque, hocque ordine ambit ferme Indiam totam. Illi habitus est geminum corium caprinum, altero priorē partem, posteriore altero corporis partem uelat, uillo extra eminente: coloris est propē mustelini. Ibi enim ob incendium candentis syderis nigrescere ac torrerī corpora incipiunt: omnes in aures gestant dependentibus omnifariam monilibus lapidibusque preciosis: alij exerto brachio uelant corpus, alij sola interula amittuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluisculis odoriferis quasi per speciem maioris claritudinis, infectam faciem circumferunt, ac reliqua corporis infecta. alij alijs uanis ducuntur superstitionibus, induxerunt in animum alij ne humi procumbant unquam, alij ne toto corpore strati confidant in terra: alij ab omni eloquio ueluti elingues temperant. his uero adsunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictum suppeditant: omnibus in uniuersum cornu ē colle depēden. illi ubi ad urbem quampiam peruenerint, incolas, ceu agunt apud nos cornicines, admonentes simul omnes concinunt, eoque concentu stipem ab mortalibus petunt. Rege domi sedente trecenti, aut sane quadringenti homines simul peregre exeunt. Nec plus triduo, modo Ægyptiorum, in eadē urbe morantur. In manibus ferunt scipionem in ima parte ferreo orbe munitum: alij orbes tantum quaqua uersum limatos nouacule instar incidentes ferunt: illi quos oderunt impetunt funda lapides uiibrantes: quare ubi in urbem aliquam uenerint, ab omnibus excipiunt placidissime, illisque impune est uel urbis summam occidisse: quando profecto id agere diuinitus creduntur: ager non est ferax admodum annona ingrauescente. Regio montibus plurimum asperatur: eorum ædes sunt despicabiles pessimi que incolatus: urbes muro ambitas non habent: horum opera ac studio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illudque non difficulter efficiunt, peregre quoque uoluerint aliena impensa proficiscentes. Hi igitur ob propē inaccessam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negocium.

De urbe

De urbe Ceul, deq; moribus ac audentia eius populi, Cap. III.

ABiens ab urbe Cambaia me recepi ad aliam urbem Ceul nomine, quae à Cambaia itinere dierum duodecim abest. Ager qui inter utrumque intercedit Guzerat dicitur. Rex eorum idola colit: his est colos subfuluus, pro amictu alij interula utuntur, nudi agunt alij, tantum obscena uelati, nudis pedibus ingrediuntur, apertoq; capite prodeunt: si perpaucos Mahumetanos negociatores excipias: ad bella sunt promptiores, in praelijs ense, arcubus, lanceis harundineis, clypeisq; orbiculatis utuntur: tormenta habent quibus prouent moenia, stragesq; inferunt armatis exercitibus. Ea urbs munitissima moenia habet, distatq; à mari duobus ac mille passibus: praeterfluit urbem amoenissimus amnis, quo ultro citroq; undecunq; mercimonia comportantur, accedentibus eò exteris liburnicis: copiam praestat ager suapte natura omnibus abundans, si uuas, iuglandesq; nuces ac castaneas excipias: legitur triticum ac hordeum, adfatimq; leguminum. Illic etiam conficitur gossipinus pannus. Eorum fidem prudens praetereo, quando certe constat eos eiusdem latræ esse, cuius est rex Calechut. Horum meminisse hæsiti cordi mihi, ubi fore opportunum duxero. Illic complures negociatores Mahumetani degunt: aeris temperies calidior est, quam ubi est frigidissima: iusticia ibi maxime uiget in precio: regi in armis non sunt frequentes milites. Regio fert equos uaccasq; plurimas. Discedens illinc ad urbem quandam Dabuli nomine me contuli, itinere bidui ab superiore urbe distat: hac ingens fluuius praeterfluit, nostro more moenia habet, ager est fecundus, ipsaq; urbs amœna admodum, ibi negociatores propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta hominum milia in armis sunt: corpora animosq; ut superiores populi exercent: genus est plenum iusticiae: his idem est cultus corporis, uictusq; ac mores insunt ut illis quos supra memorauimus.

De Goga insula Indiae, deq; eius rege, Cap. IIII

Soluens illinc profectus sum ad eam insulam cui Goga nomen est, ea ab continente abest mille passibus: hac regi de Dechan quotannis pendit Perday uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: si horum formam quaeras, angustiores contractionesq; sunt saraphis Babylonicis, sed longe crassiores: ab altera parte pro superscriptione bini sunt insculpti demones: ab altera uero cernitur nescio quid, literis exaratum. In ea insula maris secus littus uisitur oppidum more nostro constructum: illi est praefectus dux quidam militum cui Sauain nomen est: sub eo quadringenti mamaluchi merent stipendia, ipseq; mamaluchus est: is ubi consequi potest quempiam ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæterisq; adnumerat militibus: conducere enim eos consuevit stipendio uiginti aureorum mense singulo: sed Militum de lectus prius honores huiusmodi non centuriat, quam hunc morem seruauerit. Iubet igitur centuriaturus delectumq; habiturus, geminas ex corio afferri diploides, ipse

des: ipse alterā, alteram uero induit is qui admittendus est ad militiam. Vt itaq; uterq; diploidem induit, luctantur nōnihil: ubi is qui adscribi debet in stipendiatorū militum numerum, inter luctandum repertus fuerit præstanti fortitudine, corporisq; uiribus eximius, uirūq; se explicuerit, haud mora, militibus consociatur: sin minus, sellulariæ aut cerdonicæ arti mancipat. Is itaque dux cum quadringentis mamaluchis regi Narſingæ negocium ingens exhibet: huius mentio fiet locis suis. Recedens inde contendit terrestri itinere octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, deq; multijugis eius monilium generibus.

Cap. V.

VRbi Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, sub quo prædictus mamaluchorum præfectus stipendia meret. Ea urbs uisū est pulcherrima, feraxq; ferme rerum cunctarum. Eius rex inter mamaluchos adnumeratur, & cum eo ad triginta quinque hominum milia suæ ditionis, si peditū equitūq; recenseas numerum. Urbem decentissime elegans regia exornat: regiam honestant loca complurima: nam priusquam ad regis cubiculum deuenias, per quadragena quaternaq; cubicula tibi transeundum est: sic enim disposita contignatio est, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad nouissimum perueneris. Vrbs more Christianorū mœnibus ambitur: domus sunt haud inelegantes. Rex uero utitur fastu, pompamq; ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in summis sotularibus circūferunt pyropos ac adaman-
tes, & id genus lapides preciosos. Quæ uero monilia pro inauribus ac condalijs ferant, cogitent ipsi quibus acerrimum est iudicium, quum pedes eminentioribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons est, unde erui dicitur adamas. *Adamantis fodine* Is mons est ab urbe ad sextum lapideum, muroq; quaquauer sum circumdatur: ipsum firmissimum adseruat præsidium. Scatet ea regio ferè rebus omnibus in uniuersum. Mahumetem colunt: amiciuntur sericis uelutis, uel interula ex serico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis instar remigum utuntur. Mulieres Damascenarum sceminarum modo uelant faciem, ne unquam satient intuentium aspectum.

De regis diligentia peritiæq; disciplinæ militaris.

Cap. VI.

IS rex cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narſingæ. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerūq; conducit externos aduenasq;. Illis est colos albicans, indigenis uero subfuluus. Rex opibus diuitijsq; uberioribus ac liberali consuetudine nemini fermè concedit. In mari etiam classem habet ualidissimam. Odit Christianos quàm qui maxime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uersus urbem, cui Bathacala nomen est.

De urbe.

De urbe Indiæ Bathacala, deque eius ubertate, præsertim orizæ,
ac saccari. **Cap. VII.**

A Best urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinque dierum, arte & natura nulli urbium postponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circuitur mœnibus, estque à pelago ad primum lapidem: portum non habet maritimum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negotiatores Mahumetani ob commercia, quæ inibi summopere uigent. Annis præterfluit urbem: ager mittit orizam, saccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum sunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen seruant ritus suos. Equis, mulis, asinis uel haud utuntur: uaccas, bubalos, pecora & capreas habent. Regio tritici, hordei leguminumque ferax non est, uerum fructus omnifariam alij inibi leguntur Indico more. Dimissa ea urbe ad insulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorumque cultoribus: distat insula à continente stadijs quaternis: Ambitu uero patet uiginti mille passuum. Illic cœlum minime clemens est, agerque infœcundus. Intra insulam ac continentem terram intercedit portus commodissimus. In insula aquæ potu suauissimæ hauriuntur.

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

Centacola **I**llinc discedens iter à me ceptum est uersus urbem quandam, cui Centacola nomen inditum est, unius diei itinere prius absoluto. Huic princeps haud magnarum opum moderatur. Assatim tamen inibi carniū ubertas inuenitur orizæque, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi complusculi Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos est subfuluus: nudi prorsus agunt, apertoque capite prodeunt. Princeps huiusmodi regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum est ad insulam quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus est dæmonum, & regis Narlingæ subit imperata. Is est omnium commississimus, expers fastus: huius iussu circiter octonæ liburnicæ assidue maria sulcant, & prædabundæ quidam excursionibus uacant. Hic summa necessitudine ac uinculo amoris regem Portugalliæ cōplectitur. Gens obscœna sindone uelat, cætera sunt nudi. Mittit ager orizam ubertim non secus quàm Indica arua. Illic animalia propè omnine genus, ut sunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariâ auitia, nostris tamen absimilia. Pauci in primis psitaci, necnō uaccæ fere innumeræ, eedemque subrutilæ: sunt item uerueces obesi admodum. Florum uero ac rosarū tanta est copia, ut ibi uel hibernis diebus non desint. Cœlum clementius esse nequirit: cultoribus lōge diuturnior uita est, nosque in ea re exuperant. Haud lōge à dicta urbe uisitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter sexaginta naues oriza onustæ soluere consueuerūt. Incolæ partim idolis seruiunt, partim Mahumetem

humetum colunt: uictus amictusq; ij sunt, quos supra memorauimus.

De Canoror urbe Indiae maxima.

Cap. IX.

Digredientes illinc iter cepimus uersus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine praestantissimam. Ibi rex Portugalliae munitissimum habet oppidum. Urbis rex idola colit, ipsiq; regi Lusitaniae est charus in paucis. Portum urbs habet, illud conuehantur equi Persae: sed immania sunt horum uectigalia: nam penduntur pro equo singulo aureorum uicena & quina milia. Digressis inde iter introrsus terras est ad Narasingam urbem, ubi complures Mahumetani negotiatores degunt. Ager tritici, uuarum, ac omnium ferè fructuum, si poma citrea cucurbitasq; excipias, expers est admodum. Pane non uescuntur incolae, sed oriza, pisce ac carnibus, necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorum cultu ac moribus differemus, quum iam sit omnibus in confesso, eos indigenis urbis Calechut haud dissimiles esse. Inibi coepta sunt inueniri zinziber piperq;, myrobolanum, cardamomum, cassia, & id genus aromata complura. Urbem moenia haud circundant: aedes sunt despicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera nostris absimilia, uerum longe suauia: suis locis à nobis describeretur eorum forma. Regio est propè inaccessa, ob frequentiores specus ui extructos. Regi sunt in armis ad quinquaginta nobilium milia, Haerosipsi appellant. In praelijs utuntur ense, clypeo obrotundo, hastis ac arcibus: nunc uero tormentis etiam uti consueuerunt. Nudi incedunt, obscena tantum uelati: ijs apertum est caput, nisi ubi ad bella contendunt: tunc caput subrutilo galero tegunt, eoque bis inuoluunt, uitta q; nescio qua uinciunt. Equis, mulis, asinisq; non utuntur, minusq; camelis, quos dromedarios passim uocitamus. Elephantis tantum utuntur, non tamen praeliaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit contra regem Portugalliae. In urbe uigent summo opere commercia: nam quotannis illud undecunq; ducenta ferme nauigia appellere consueuerunt. Praeteritis nonnullis diebus, peracto itinere quindecim dierum orientem uersus, postquam in regnum Narasingae deuentum est, tandem ad urbem quandam Bisinagar nomine peruenimus.

De Bisinagar urbe regni Narasingae feracissima.

Cap. X.

Vbi moderatur rex Narasingae: ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis sita est, circuitu octo mille passuum: triplici muro circundatur: ibiq; cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur emporium. Foecundus est mirum in modum ager: illic quicquid est quod ad delicias ac suauiores faciat uoluptates, inuenitur: uenationibus ac aucupijs alibi nusquam arua aptiora, syluae q; credas uoluptatis paradisum esse quam pia. Rex indigenaeq; regni idola colunt. Magnarum est rex uirium: huic supra quadringenta equitum milia in armis excubant. Illud etiam non praeteribo, equum ibi non minoris quam quadringentis aut quingentis pardais (ij sunt

u 2 aurei

Elephant
natura

aurei nummi uendi. **V**su quandoque euenit, ut octingentis aureis quis equum emerit: precij hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibi que nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus asseruari iubent maritimos, ne importentur equæ. **H**uic etiam sunt quadringenti ad bellum sum elephantes: habet & dromedarios, qui ocysime currunt. **H**ic per opportunum uidetur, ut de docilitate, deque agillima consuetudine elephantorum nonnihil differamus, ne uideamur non meminisse superiorum, quum classico lectori colliquefcat, nos supra id esse crebrius pollicitos. **I**gitur id animal docile est admodum, parumque ab humanis abest sensibus, cunctasque belluas fortitudine anteire solet. **I**ndi bella inituri clitellas elephanto imponunt: sunt clitellæ huiusmodi, cuiusmodi in regno **A**usonio utuntur muli: clitellas subtus aluum cingunt geminæ ex ferro catenæ: supra clitellas hinc & hinc domus, uel si mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungunt caueas, assameta nescio quæ crassitudine medijs palmi: singulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utrasque dorso belluæ insidet **I**ndus, qui belluam alloquitur: illis est enim patrij sermonis intellectus, officiorumque memoria. **C**onstat nullum aliud animal humanis sensibus accedere propius, si amoris & gloriæ uoluptatem, si probitatem conspicuam, si prudentiam, & id genus mores, quorum sunt cætera animalia expertia, spectaueris. **I**taque septeni sunt homines, qui elephantum bella inituri conscendunt loricati, feretes arcus, lanceas, enses ac peltas. **P**romuscis elephanti, quam manum appellant, loricator: illi alligatur exertus ensis duorum longitudine cubitorum: crassitudine uero ac latitudine palmæ humanæ, sicque instructi præliantur. **U**bi progrediendum aut retrocedendum est, monet domitor: cuius uocem callet elephas. **F**eri, inquit moderator belluæ, illum, ab illo tempera: sæui item in alios, abstine ab alijs. **A**t animal cuncta subit imperata, eaque adamussim explet æque ac humanorum capax sensuum. **V**erum ubi usu euenit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci possunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis belluis excitat. **H**os adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreat. **Q**uod id uisis ignibus effusissime diffugiunt. **R**eliquum quid est? discretis moribus, fortitudine eximia præstat omnibus. **M**emini aliquando uidisse elephantos ternos maximam liburnicam in siccum trahere, ut haud multo post referabimus. **D**um ego apud **C**anorum urbem agerem, nonnulli negotiatores **M**ahumetani in hunc modum in siccum nauim trahebant: seruata **C**hristianorum consuetudine, uersa nauis, exposita prora uersus continentem, subiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capitæque in humum connixo nauigium in terram trahunt. **V**erum sunt plures qui existimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicareque ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abest. **H**abent iuncturas ut cætera animalia, sed in ima propè parte crurum. **F**œminis

minis inest ferocia maior quàm maribus, conuehendisq; oneribus illis longe maiores sunt uires; furore etiam corripuntur, id cursu lymphatico præ se ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam non absimiles: oculi ut suibus, promuscidem, quam manum appellamus, promissam admodum habent; ea ori esculenta ac poculenta admovent; subest enim iugulo os, sui sanè non absimile; hiscam referens; proboscis exesa est ac caua intus; eaque sæpenumero uidi belluas porrectas capere stipes; uidi item ab elephanto arboris truncum prosterne; tantæ quidem uastitatis, ut quod effecit bellua, nos priores numero uiginti quatuor nequiuimus. At elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui prominent, collocantur in superiore maxilla: aurículas quaquauersum gemini palmi magnitudine habente: nec id usque minore aut maiore, ut assolet, proceritate. Pedes illis sunt obrotundi instar orbium, quibus discumbendo carnes excipimus mundiciarum causa, ne gausape fœdetur. Pedem ambiunt quinquæ ungulæ ostrinæ conchæ latitudine. Cauda instar bubali, terni palmi longitudine, uillo rarissimo. Fœminis sunt proceriores mares; magnitudine sunt multijuga: alij ad tertiumdecimum palmum, ad quartumdecimum tolluntur alij; transcendendi quandoq; in nonnullos ego eiusce magnitudinis. Adseuerabant cultores, ad sextumdecimum palmum quosdam altitudine exurgere. Lentius incedunt: sit propterea ut qui non assueuerint, non aliter quàm in undabundo æquore nauseam subeant, ac insidere nequeant. Iunioribus ubi infederis summa afficeris uoluptate, molliter instar gradariæ mulæ gradientibus. Vbi conscendendus est elephas submittit genua, & quasi stapedes instrueret, præbet scandendi facultatem: subleuante tamen quopiam homine à tergo sessorem. Infrenes sunt omnes, nec ceruicem restis uincit: soluto prorsus capite gradiuntur.

DE COITU ELEPHANTORVM.

CAP. XI.

INituri loca quærunt palustria, pudoreq; non nisi in abdito coeunt: dicunturq; ferè humanitus ueneri operam dare: etsi non desint autores, qui barros dicant auerse coire. Apud quosdam pro summo munere habetur, ut regem elephantino membro donent. Id forte plutimi faciunt, ob immane precium, quo ueneunt elephantini, utpote quingentis aureis: alij (si credere dignum) duobus milibus aureis emuntur: illud forsan non moles corporea, sed acre ingenium præstat. Nusquam sanè negauerim me alicubi uidisse gentes quaspiam, sensu ac ingenio elephantis longe inferiores. Itaque is rex Narasingæ opibus ac imperio præstat cunctos, quos unquam conspiciat sum reges, unquamque audiuerim. Vrbs situ ac elegantia urbem Medianum effingit præsentatque: si tamen id excipias, quod in loco est decliui, u ; minusq;

Barri

Narsingæ regis opulentia

minúsque æquo. Quæ illi subsunt regna, ea Narsingam circundare videntur, ut regnum Ausoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine sacerdotes eorum dignantur) regem singulo die ad duodecim mille Pardios pro uestigalibus, censusque loco sumere. Huic semper in armis excubant complura armatorum milia: quippe cui bella nunquam desunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum est addictus foedissimæ latriæ, ipsumque ca codæmona colit non aliter quam rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viunt ut idolorum cultores: ijs eiusmodi est habitus: qui maioris sunt census, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero fascia uersicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarij obscena tantum uelant; cætera sunt nudi. Rex birreto panni attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium gossipinam induit uestem, hanc chlamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honestant monilia ferme omne genus. Equus eius tanti esse creditur, si precium inspexeris, quanti est quæpiam è nostris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides preciosi, margaritarum ac unionum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes concomitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum sena milia iter agenti præsto sunt. Colliquefcit itaque hunc regem opibus, diuitijs, militumque delectu, & sexcentis similibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant: & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur. Hanc efficiunt sexdecim minutiores denarij. Æs etiam signatum habent. Eas nomine, sexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum est iter usquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Esculenta quibus aluntur prudens prætereò, eadem demum denarraturus, quum de rebus Calechut sermo fiet. Rex memoratus Christiano nomini plurimum fauet, cum regeque Portugaliæ, quæ pars est Lusitaniæ, secum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Christianos nouit nullos, illò enim appellant Lusitani, honorificèque appulsi tractantur. Visa itaque hac urbe mora complurium dierum, redijmus ad urbem Canonor. Quò quum peruenissemus, triduo ibi absumpto, intra terras proficisci placuit, tandemque aliquando ad urbem Trompatam nomine deuentum est.

De urbe Indiæ Trompatam nomine, deque nonnullis alijs Indiæ locis.

CAPVT

XII.

VRbs Trompatā abest ab Canonor urbe duodecim mille passibus. Illi moderatur idolorum cultor, soli non est admodum ditis, parumque ab pelago

pelago distat, utpote mille passibus. Interfluit eam amnis perquam medio-
 cris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uisuntur: cultores frugalissi-
 me uiuunt: maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas: eas condunt
 oriza. Scater regio lignis & asseribus ad fabricandas liburnicas aptissimis.
 Ibi ad quindena milia Mahumetanorum degunt: regi tamen idola colenti
 obsecundant. **A** cultorum habitu & moribus temperabo tantisper, donec ad
 id loci uentum erit, quò res urbis Calechut sumus explicaturi: est enim illo-
 rum una eademq; fides. Eorum domus adeo sunt despicabiles, ut non pluris
 singulae uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo post compertum
 fiet uobis. Bidui itaque illic absumpta mora discessimus inde: iterq; uersus
 urbem nomine Pandaran cepimus, distantem à memorata unius diei itine **Pandaran**
 re. Regi Calechut paret, nulliusq; fermè momenti est: & comprimis por-
 tum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduersa est insula deserta, habita-
 toreq; uidua. Indigenarum superioris urbis is est habitus, qui & urbi Cale-
 chut: urbs in cliuo posita est. Illinc digredientes contendimus ad urbem a-
 liam Capagot nomine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe est regia pul- **Capagot**
 cherrima ueterum more constructa. Quà orientem respicit, perpulchro flu-
 uio alluitur, ab urbeq; Calechut ternis abest leucis. Hic non est maxime im-
 morandum, quum satis constet, eosdem mores ambabus esse urbibus. Inde
 igitur abeuntes tandem aliquando per celebrem inclytamque urbem Cale-
 chut deuenimus. Præterij sciens ac prudens tot regum ac populorum mores
 habitumq; præsertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecala Onórue,
 ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narlingæ poten-
 tissimorum principum. Id abs me factum est fermè ex composito, ut diu-
 tius denarrandis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer.
 Constat sanè hunc regem cunctos orientales anteire reges: ob id indigena-
 rum lingua Samory, id est, in terris deus dicitur. **Samory**

LVDOVICI PATRITII ROMA-

NI RERV INDICARVM LIBER

QVINTVS

DE VRBE CALECHVT PRAESTANTISSIMA,

CAPVT PRIMVM.

Obis ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præ-
 cipuam metropolim appullis, uisum est superiori libro su-
 premam imponere manū, sequentemq; auspicari, quo ma-
 iore uoluptate lector afficiat, rerumq; dignior elegantia a-
 nimos demulcens mentem teneat: ut nobis studium pera-
 grati orbis opem ferat, ingenioq; subscribant uires: hæcq;

u 4 ultro

ultro peritioribus harum regionū, ceu censoribus acerrimis dijudicanda relin-
quimus, ut si forte longe plura adiuverint, ipsi in mediū proferant. Igitur urbs
Calechut est in cōtinenti: ædes eius pelago alluuntur. Ibi non est portus, sed
quā meridiem respicit ad primum ab urbe lapidem est amnis, qui effluit in
oceanum angustiore ostio: is multifariam diuisus per arua dispergitur paten-
tia, ac irrigandis agris carpitur à cultoribus. Altiores non uehit aquas quā
quini palmi altitudine: incuruat ad urbem amnis non despicabili decursu,
eam quē interfluit. Mœnibus haud ambitur, uerum continetur circuitu sex
mille ædium, non adhærentibus ut apud nos ædificijs, sed longiore spacio
discretis inter se ædibus, forte ignium metu, aut sanè imperitia ædificandi.
Quā uero in longitudinem extenditur, millenis patet passibus. Domus sunt
despicabiles, quippe quæ supra equitis altitudinem ab humo non tolluntur,
frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur, multis con-
tignationibus. Huius rei causam afferunt, quod humo egesta ad quinos
palmos aqua mox scaturire dicitur: ob id nequeunt altius fundamenta iac-
cere, quæ contignationibus ferendis sufficiant. Negociatorum ædes taber-
næ quæ non minoris, quā quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Culto-
rum uero domus non pluris ad summum, quā binis aureis emuntur. Nec
idem est omnibus precium: Aliæ minus aureo nummo: aliæ solido aureo
nummo uenduntur.

DE REGE CALECHVT, DE QVE EORVM LATRIA.

CAPVT SECVNDVM.

PRimum igitur omnium rex Calechut dæmonum latriæ est addictus, ut
haud multo post compertum fiet uobis. Non diffitentur deum opti-
mum maximum cœli ac terræ potissimum architectum, præcipuumquē auto-
rem, ac primariam causam esse. Sed uero fabulam addunt, somniantquē de-
um nullam sui principatus capere uoluptatem quire. Vbi negocium iudican-
di orbis sumeret ipse, delegasse propterea uicariam operam, ut ipsi commini-
scuntur, cacodæmoni, quem deliri mentiuntur esse de cœlo sumptum, iuri
reddendo mortalibus. Illi quæ rursus ineptientes aiunt, factam à deo potesta-
tem tribuendi cuique quod suum est, pro benefactis uidelicet ac malefactis
mercedem emeritam. Huic Deumo nomen indidere. Deum uero maximū
Tamerani Tamerani appellant. At Deumum dæmonum fallacissimum, rex in eius
regia constructo ad id sacello hoc apparatu, ut ilico colliquescet, colit. Sa-
cellum patet quaquauersum testudinis latitudine duū passuum: tollitur autē
ab humo non plus ternis passibus. Ingressum ligneū ostium præbet cum an-
tipagmentis, quæ sunt dæmones complusculi torreatice sculpti, ut in emble-
matis uisitur. In sacello medio collocata est sedes solij instar ex ære, aneum
admittens

admittens sessorem dæmonem. Dæmon sedens diademate redimitum caput habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quod diadema ternis insignitur cornibus. Fulciunt item dæmonis caput quaterna cornua, oreque vastissimo hians, dentes præ se fert quaternos: naso est deformis, toruis trucibusque luminibus, uultu minaci aduncas manus uncini instar habet, pedes uero gallo haud absimiles. Qui monstrum horrendum ingens conspiciuntur, paudent continuo: res est sane uisu indignissima, eademque horrida admodum. Sacellum ambiunt picti dæmones ad omne testudinis latus, hoc est, in singulo angulo sedens ex ære uisitur satanas, ita fabrefactus, ut undecunque flammescere uideatur, absumentibus animas miserandum in modum flammis. Animabus eiusmodi magnitudo semidigiti est, aut procerioribus solidi digiti. At dæmon dextra animam ori admovent: sinistra autem ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum sacerdotes, Bramini dicuntur, memoratum idolum rosacea, & id genus latice odorifero emaculant, suffiuntque uarijs odoramentis: suffitum humi procumbentes adorant: intra heptomadam aliquando idolo sacrificant, etsi nunquam litant. Sacrificando hunc ritum seruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorum altitudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum sternunt omnifariam floribus ac puluisculis odoriferis. Sic referto floribus altari, sanguinem galli uasi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis suffimentis odorum innumeris: thuribuloque accepto adolent largissime thura, altare circumuecti, tinniente crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum inactant cultro argenteo, cruoreque infectum cultrum nonnunquam igni admoouere solent. Aliquando cultro arrepto edunt gestus nescio quos, ut solebant qui à lanista olim ob munus gladiatorium rationem inferendi & euitandi ictus discebant. Crematur sanguis galli totus accensis funalibus altare complentibus. At sacerdos immolaturus galli sanguinem, lacertos pedesque argento exornat ita fabrefacto, ut astantium auribus tintinnabuli instar insonet. Peractus bulla nescio quæ condecorat: id est eorum insigne. Peracto sacrificio, sumpto ambabus manibus tritico, discedit ab altari cessim cancrorum more gradiendo, nusquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborem quandam peruenerit: quod ut deuentum est, mox manibus referatis in ipsam arborem effundit triticum, quod tulerat oclulum elatis supra uerticem manibus demum rediens unde digressus fuerat, altare omni cultu denudat.

*Dæmonis si
mulachrum*

Bramini

*Sacrificandi
ratio*

De regio more, quem rex discumbendo seruat. Cap. III.

Prius rex cibum sumpturus non discumbit, quam quaterni sacerdotes regias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam passis manibus, eisdemque supra uerticem elatis, ac cessim utraque oclusa manu ad se retracta, pollice tantum prominente, idolo esculenta quibus rex uesci debet, offerunt, ibi tan-

ibi tantisper opperiantur; donec non sit uero ab simile, quempiam esse potuissent. **Ea** adducti ratione id agunt, ne rex quicquam sumere uelle censeatur, quod idolo honoris gratia non sit oblatum prius. **Id** esculenti quo rex uesci consuevit, offertur in trulla lignea arboris cuiusdam latiore folio strata; uescitur oriza, & complusculis alijs rebus, quarum in præsentiariarum non satis mini: humi recubat absq; stragulis: discumbentem stantes sacerdotes circumstant, nusquam propius quàm ad quaternos passus accedentes, regis uerba reuerentissime obseruantes. **Vbi** uero rex esse desierit, actutū sacerdotes quicquid dapum superfuit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant; quo facto rursus & iterū manibus complofis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur; hæ enim signo huiusmodi affluere, propterea ueluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur; has uolucres nefas est lædere: ob eam rem tutò uolitant quocunq; libuerit.

De sacerdotibus urbis **Calechut**, qui **Bramini** dicuntur. **Cap. IIII.**

Consentaneum esse arbitramur, plurimumq; uoluptati legentium conducere existimamus, ubi horum sacerdotum statum ac mores expedierimus. **Hi** igitur eius loci sunt apud eos, cuius sunt & apud nos sacerdotes primarij. **Ducturus** rex uxorem, prius thorum inire non consuevit, quàm à digniore sacerdote noua nupta deflorata fuerit. **Nec** id munus ultro subeunt sacerdotes. **Stupri** à rege præcium constituitur quingentorū aureorum. **Hunc** morem præter regem **Calechut** seruat nemo.

De multijugis idolorum cultoribus in urbe **Calechut**. **Cap. v.**

Iam iam expediemus multijugū indigenarū urbis **Calechut** idolorum cultum. **Primores** idolorum cultores **Bramini** appellantur; ij sunt eorum sacerdotes, qui prioribus succedunt, uocitantur **Naëri**, non minoris sunt apud eos, ut apud nos **patritij** penduntur. **Horum** interest enssem, clypeum, arcū, lanceamq; quum prodeunt ferre. **Desinentibus** hæc circumferre, aufertur ceu exautoratis nobilitatis insigne. **Qui** tertiæ classis habentur, ij eius loci sunt apud eos, cuius apud nos sunt **cerdonicam** exercentes artem. **Sequentes** **Mechoa** dicuntur, piscatu uictum quaritantes. **Qui** nouissimis sunt proximi, illis **Poliar** nomen est inditum, **Ad** hos spectat **piper**, uinum iuglandesq; legere. **Postremi** uero **Nirai** appellantur. **Ea** gens postquam seuit orizam, eandem colligit; at **Poliar** & **Nirai** etiam ueluti postremæ tribus hominibus, neutiquam nisi uocatis ad **Bramini** & **Naëri** propius quàm ad quinquaginta passus accedere licet; ob id delitescunt in umbraculis ac locis palustribus. **Quum** prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant nescio quid sublatissima, ut nobiliores moneant; ne inopinatò reperti luant morte poenas. **Vbi** enim usu euenerit, ut **Bramini** & **Naëri** inclamationibus assueti haud moniti forent; obuiā quempiā ex illis capite census haberēt; dum arua reuifunt, impune eos leto tradere queūt; ob eā rem inclamationibus aduerantes quos

tes quoscūq; præueniūt, monentq; iā uobis innotuere seni idolorū cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorumq; urbis, deq; edendi modo,

CAPVT VI.

REgi ac reginæ, incolisq; urbis, idolorū cultoribus haud dubie dissimilis non est habitus: quippe qui gossipino, haud sanè serico panno obscœna tantum uelant, cætera sunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertoque capite prodeunt. **A**t Mahumetani tunica interiore ad umbilicum usq; amiciuntur. **F**œminæ uero eodē habitu utuntur quo & uiri: latræ idolorum cultores, uti consueuerunt: sed id plus habent, quod promittunt capillum mirū in modum. **R**ex ac primores urbis inconsultis sacerdotibus non uestuntur carnibus: cæteris autem gregarijs licet quibusuis uesti carnibus, si uaccas excipias, quī Nīraui & Poliar dicuntur: mure ac piscibus sole exustis uestuntur.

De horum ritu post obitum regis.

Cap. VII.

EXempto rebus humanis rege, si superstites sunt mares liberi aut germani, aut fratrum filij, ij minime regno succedunt: nam filio sororis ex gentis instituto scepra debentur: qui si nullus foret, regno succedit is qui arctiore coniunctione regem contingit, non alia aiunt de causa, nisi quod Bramini sacerdotes, ut præfati sumus, reginam deflorarunt. **P**eregrediente aut exeunte in uenationes rege, sacerdotes uel uigesimalium annum tantum nati reginam domi asseruant, illi assistentes: nihilq; gratius regi contingere posset, quàm ut reginæ per stupri conciliationem assuescant. **P**ropterea exploratum habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea susceptam prolem, inter liberos collocandam minime fore. **A**t sororis natos ueluti sibi iure sanguinis coniunctissimos, adscire in imperij partem consueuit. **R**ege defuncto regni indigenæ omnes barbam ponunt, capiteque tonso desiderium regis testantur. **N**ec omnibus est idem mos, alijs menti partem nouacula nudantibus; alijs uero capitis partem solum tondentibus, ut sua trahit quemque uoluptas. **P**er id tempus etiam quo regem funerantur, qui piscatu uitam trahunt, per speciem mœroris à piscium captura temperant octonis diebus: & ubi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem seruant quod regi defuncto seruari memorauimus. **R**ex quandoq; adductus superstitione, ad annum ab re uenerea abstinet, & item animo destinatus uesci nolle betolis: hæc sunt folia quæ Assyrij mali frondis similitudinem exprimit: has enim frondes in cibatu habent gratissimas: æque quidem illis utuntur ac nos bellarijs ex saccharo scitissime conditis: eas enim ceu illecebras edunt: nec alia quàm uoluptatis aut exuscitandæ ueneris emortuæ causa, illa esse creduntur, dum huiusmodi folia mandunt. **E**dere sueuerunt fructū quendam, cui coffolo nomen est: hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non ab similis, quæ cariotas gignit nō absimiles, consimiles producens fructus. **M**iscet insuper contritas ostrearū conchas calcis instar cinami.

Betoli folia

Quomodo

Quomodo idolorū cultores inter se coniuges cōmutant. **Cap. VIII.**

Patritij ac negociatores hunc morem inter se seruant. Fit quandoque ut iure amicitiae alter alterum miro affectu prosequatur. Propterea quibus sunt uxores amicis, nonnunquam complacitum est per speciem maioris coniunctionis uxoribus cōmutandis operam dare; stultorumq; lingua mutuo se compellant in hunc ferme modum: **H**eus tu amice, coniunctissime uiximus. **A**t ille: Ita diutine cōiunctius amicusq; uiuere nequiuimus. **E**t rursus alter: **V**erum ne loqueris, quum adstruis te mihi amicū esse optimū? **S**um, inquit ille. **E**t itē prior: mehercle diligis me? **A**t socius: amo te mediusfidius. **T**um ille: **C**ommutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queā. **T**um alter: ain' tu serio? **C**ui ille: ita per Pollucem. **C**oncedamus, inquit socius, domum meam. **Q**uò ubi peruentum est, alter eorum inclamat uxore: **A**ccede, ait, mulier, huncq; sequere: quoniam deinceps coniunx erit tuus. **A**t mulier: quam ob causam? loqueris ne serio? **A**t prior coniunx: nō iocor quidē. **T**um mulier, lubens, inquit, sequor. **P**rotinus his ultro citroq; dictis, abit cum prioris socio uiri mulier, inuicemq; coniugem suam iure cōmutationis ad socium mittit, qui prior adduxit mulierem. **H**oc institutum permutandis seruant uxoribus. **P**ignora uero alterum parentem sequuntur. **A**lijs uero idolorum cultoribus longe sunt alij mores: nam foemina septenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternant. **V**bi autem pepererint mulieres prolem, delegant ad quemcunque ex septem coniugibus uoluerint, à quarum assertione nulla est prouocatio.

De ritu edendi incolarum, deq; eorum iusticia. **Cap. IX.**

Humi procumbentes edunt in trulla aenea: coclearis uicem supplet arboris folium. Esculenta sunt oriza, pisces, aromata, fructusq; ignobiliores. Ex ea hominū nota qui rustici dicuntur, adeo illote ac foede uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dumq; orizam capiunt, scedantes in olla manus in pilae modum concinnant, sicq; concinnatam admotamq; ori uorant.

Atrox homicidæ supplicium **I**d genus iusticiae apud eos uiget: ubi quis quempiā confecerit, correptus poenam in hunc modum luit: **G**enus habent patibuli, id est, palum longū quatuor ternos passus. **H**uic non longe à fastigio ligni scipiones gemini in crucis figuram affiguntur. **T**unc palo per terga sontis acto, terebratū homicidæ corpus cruci miserandū in modum infigitur, sicq; affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. **P**atibulum huiusmodi patrio sermone **V**ncaleut appellant. **Q**ui uero consauciant, aut scipione quempiam uerberant, ij culpam ab rege auro redimunt. **O**bæratu uero ita præstare solidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut soluat. **A**t is qui æs contraxit alienum, uerba dat. **Q**uod ubi intellectum est illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni esse dicuntur, constiterit id æris esse contractum, tunc præsini coloris fronde arrepta tam diu hominem confectatur,

sectatur, donec comprehenderit: cōprehensum uirenti fronde circūscribit, iūbetq; lingua incolarū his uerbis, nisi solido pręstato illinc ne abeat: hęcq; usq; tertio profatur, per caput Bramini, id est nomen sacerdotis: & item per caput regis iubeo, ne hinc discedas, nisi æs retentum dissolueris. Ille uero qui intra circulum circumscriptus est, aut protinus solidum pręstat, aut illic uitam sine custode exiit: qui si aliò diffugeret, semel correptus continuo leto iussu regis traderetur.

De eorum latría erga idola.

Cap. x.

ADoraturi idola ante emersum solis stagno lotionis gratia immerguntur, sicq; loti nihil prius contrectant quàm domi suę preces ad idola fuderint: orant enim humi strati, idq; clanculum. Dum sic orant, edunt gestus nescio quos dæmoniacos ueluti lymphati, inuersis luminibus, miroq; oris de honestamento instar portentí. Pauorem nō sine horrore conspiciantibus inferunt: nec horæ quartam orando perennant. Vbi uero edendi tempus appetierit, esse nequeunt, nisi obsonia cōcinnauerit e patritijs quispiam. Ea cura scēminis non delegatur, quando certe sua tantum curant esculenta. Hunc morem solum nobiliores seruant. Scēminis autem aliud non est curæ, quàm muliebri mundo studere: ob eam præsertim causam, quod uiri cū eis ante non coeunt, quàm lotæ fuerint, suffitæq; uarijs odorum generibus. Quū prodeunt scēminæ, mirus est moniliū apparatus, ab auribus preciosis lapillis dependentibus, lacertisq; ac pedibus omni baccharum genere cultis.

Quomodo prælium ineunt.

Cap. xi.

IN ea urbe quotidie quasi ex instituto à lanista rationem inferendi euitant, idq; ictum more digladiatorū discunt cultores, ense, clypeo ac lancea exerciti. Profecturo ad bellum regi in expedito sunt centena peditum milia: nam equitum ibi usus est (præter elephantorum) nullus. His uehitur præliaturus rex: qui regem sequuntur, uitta serica, eademq; coccinea caput uinciunt. Prælium inituri, ense obrotundo, clypeo, lanceis ac arcubus utuntur: regis uero in signe est nescio quid rotundum ex arborū frondibus complicatis instar cooperculi doli cuiuspiam, harundini adfixum: eo candentis ardorē solis arcet. Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinq; constitere acies ad trinum arcus iactum, rex mittit sacerdotes suos (Braminos appellant) in hostium castra, ut ex se regi dicant, propius cum centenis Naëris (ñ sunt nobiliores roburq; militiæ) collaturus pedem accedat, se quoq; cum totidem protinus accessurum. Hoc renunciato uterq; se accingit expeditioni bellicæ, inq; itinere medio centeni cum centenis manus conferunt: qui si uel tridui spatío concertarent, nunquam punctim, sed cæsim feriunt bino ictu caput petentes: itemq; semel tantum cruribus intentant ensē. Vbi uero quaterni uel senī mortem oppetere, continuo sacerdotes bellum dirimunt, eorumq; iussu utrinq; canitur receptui. Dirempto prælio sacerdotes utriusq; exercitus ultro citroq; contendentes utrosque reges his uerbis percunctantur: Vultis ne amplius? At sacerdotes: Mini-

dos: **M**inime, inquit. Itidem ex hostili exercitu sacerdos agit. **H**unc morem preliando seruant cum centenis centeni. **R**ex uehitur quandoq; elephanto, non nunquā à suis triarijs (Naëri dicuntur) incessu perniciosissimo conuehitur. **P**roficientem regem sequuntur multijugis musicæ instrumentis concinentes: crepant tympana, & id genus complura. Naëris suis stipendiij causa singulo mense quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, seni hoc stipendio uitam trahunt milites. **I**i dentes habent nigricantes, ob eam herbam quam crebrius mandunt. **H**os ubi occiderint, rogo miro apparatu imponunt: alij adseruant horum cineres: cæteris uero non idem est funerandi mos, gregarijs præsertim alij uita functum intra proprias ædes tumulant: alij in ædium uestibulo: alij corpora in amcenis secessibus, ac uiridarijs suis humant. **M**onetam cudunt non aliter quàm in urbe Narlinga. **Q**uam ego illic agerem, ex omnibus fermè orientis partibus negociatores aderant, comprimis Mahumetani: alij ex regione Melacha, ex Bangella alij: nonnulli ex Tarnassari, ex Pego & Ciriomandel alij: nonnulli ex Zeylam de Sumatra, id est, Taprobana, alij ex Colon: nonnulli ex Caicolon, alij ex Bathecala, & innumeri fermè alij: præsertim iam notiora nomina, uidelicet Persæ, Arabes, Syri, Turcæ, Æthiopes, & ex regno Narlingæ complusculi, tot aduenæ exq; uarijs regionibus per id tempus quo illic agebam, aderant in urbe Calechut florentissima. **I**llud esse noueritis, quod qui idola colunt, non sulcant maria: id munus Mahumetanis delegatur, utpote exercendis commercijs aptioribus. **I**ncolunt enim urbem Calechut circiter quindena Mahumetanorum milia, qui ex ea urbe plerunque oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria sulcant.

Cap. XII.

Quomodo enim maria adeant, quoue tempore se pelago committant, qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uisitur Calechut, haud multo post compertum fiet uobis. **I**gitur naues fabricantur non minores, quàm quæ quadringentis aut quingentis dolijs ferendis sufficiant: patentq; absq; tecto. **I**n nauium commissuris nullo modo stupam ponunt, sed afferes adeo affabre connectunt, ut optime arceant aquas: commissuras pice ferruminant, clauisq; ferreis abunde firmanz cõmuniuntq;: nec à stupâ tẽperant ob id q; illius sint egentes, quando affatim stupæ ac lini aliunde illò conuehitur. **A**rsamenta habent trabesq; multiplices: & si ligna quæcũq; spectaueris, nostris quidem non sunt deteriora, nosq; copia lignorum superant: uela nauium habent gossipina, eademq; in ima parte geminata: utraque enim utuntur ducturi in altum, ut uentorum uim maiorem uela concipiant, tumescantq; magis. **N**os itaque in ea re superant, qui unis tantum utimur uelis. **A**ncoras iaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauersum binos: eas gemino fune appensas æquori indunt: ancoras præter has habent nullas: nauigandi statâ habent tempora. **E** Perside usq; ad eam plagam, cui Cumerin nomen est (ea

est (ea meridiem uersus abest à Calechut octo dierum itinere) octonis mensibus, id est, inter Septembrem & Aprilem maria sulcant. A Calendis autem Maijs usque ad mensem Sextilem medium. Ab hoc latere sinus urbis Calechut temperandum est à nauigationibus, ob nimiam pelagi sæuitiam: nam undabundo indignantiq; oceano haud tutò naues committuntur. At illi habent temporum uices contrarias. Quum enim apud nos ob candens sydus arent ferme omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effusum largius imbrem: nam Maio, Iunio, & ite Quintili ac Sextili mensibus largior ibi effunditur imber, interdum non solum, sed etiam noctu, non usq; sed subinde pluit, modo noctu, interdum nonnunquam. Per id tempus uix Phœbus supra horizontem emergit: cæteris uero octonis mensibus pluit nunquam. Aprili exeunte sol uunt à promontorio (latus appellant) Calechut, & uersus caput Cumerin uelificat, aliamq; oram pelagi nanciscuntur, ubi æquor minime sæuit: tunc tranquillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia, ut apud nos, alia alijs locis nomina acceptant: liburnicas alijs sambuc nominant: celoces alijs more nostro complanatas capel appellant. Minora uero nauigia, ut sunt cymbæ, & id genus alia, quibus maiora nauigia quandoq; more nostro remulco dicuntur, parao nominant: hæc sunt denos passus longa è solido ligno: remis ac malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues, almadias uocant, solidæ absq; commissuris: & rursus alias habent nauiculas longas passus duodenos, uel terdenos, rostro perquam angusto: unicq; tantum homini aditus patet, adeo in arctum eius ostium agitur: hinc & hinc acuminantur maximæ, caturos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm triremes aut liburnicæ, uel celoces nostræ impelluntur uelificantes. Sunt piratæ, qui maria infestant. Fabrefiunt huiusmodi naues in insula non longe à Calechut, cui Porcai nomen est.

Porcai insula

De regia principis urbis Calechut.

Cap. XIII.

Regia principis Calechut patet non minus mille passibus, si ambitum spectaueris. Paries parum confurgit, ut iam prædiximus: structuram affabre tamen elaboratæ trabes superpositæ coniungunt, toreutico opere intercurrentibus dæmonum figuris: quod opus circiter ducentis aureis constare creditur: neque altius tolli queunt ob instabile solum, quo fundamenta iaci nequeunt, mox aquis scaturientibus. Quas uero margaritas, & id genus preciosos lapillos rex cultus circumferat, uix expedire præ magnitudine rei possum: excedunt enim æstimationem omnem: etsi per id tempus, quo illic agebam, parum genio indulgens mœstissime uiuebat, tum ob id bellum quod illi rex Portugalliæ intulerat, tum uel maxime ob eam ægritudinem, quam Gallicam appellant, qua maxime afflictabatur, quum præsertim iugulum morbus inuasisset: tamen auribus pendebant lapilli preciosi, lacertosq; ac manus, pedes uel ac crura tot monilium genera honestabant decentissime: ut satis pro rei magni-

Pustula apud Indos

Thesaurus rei magnitudine referri nō possint. **R**egis thesaurus immensus creditur, quippe qui uix binis cellis continetur. **T**hesaurum efficiunt innumeræ aureæ bracteæ, laminas appellamus: & rursus tantum signati auri, quantum onerandis centenis mulis abunde sufficeret: id adseuerabant eorum sacerdotes, qui regis arcanorum sunt callentissimi. **F**erunt id auri corrogatum à prioribus regibus esse, numero fermè duodenis, qui reipublicæ prospectum iri cupientes, tot opes congestere, estq; in primis magni pendendum, in memorato thesauro, monilibus & id genus multijugis, eisdemq; preciosissimis lapillis oppletum scrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, plurisq; esse creduntur, quàm ut emptorem nanciscantur.

De aromatibus, quæ urbs Calechut mittit. **Cap. XIII.**

Piper **P**iper mittit suburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra urbem cultores. **C**aulis piperis infirmus est admodum, instarq; uitis absq; adminiculo (pedamenta uocamus) consistere nequit: hederæq; non est absimile piper, quippe quod serpit, & altiore complexu proximam semper arborem uincire consuevit. **D**icta arbor, imò frutex dispergitur in ramos complusculos intra geminum ac ternum palmum longos. **F**olia eius mali Assyrii figuram exprimunt; sed hæc crassiora pinguiusculaq; nonnihil, intercurrentibus ex aduersa parte minutioribus uenis. **E** singulis malleolis seni dependent racemi palmo haud ampliores, passilis non absimiles, confertiores tamen. **C**olor is est, qui & immitioribus uuis. **L**egunt itaque mense Octobris ac Nouembris in colorem prasinum adhuc inclinantes, ad solemq; apri cantem assandum imponunt tegetibus; triduo nigrescit nō aliter quàm huc affertur: absque cultu alio putandi, minusq; ligonizandi cura est illis, simpliciter ac sincero telluris prouentu. *Zinziber* **M**ittit & regio zinziber: haud dubie radix est, eruiturq; nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus est eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos uel quaternos palmos harundinum modo. **Q**uum eruitur zinziber, relinquunt internodium radice in scrobe, unde erutum est zinziber, terramq; radici aggerunt ceu semen eius radice, proximo anno eruturi fructum, id est, zinziber. **I**nuenitur in locis æquis instar myrobalani: in tellure tamen rubente omnifariam, ibi legitur zinziber. **C**aulis eius pîrum mediocriter effingit: mittitur ut piper in subligarijs.

De nonnullis urbis Calechut fructibus. **Cap. XV.**

Ibi etiam reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appellant. **C**audici eius arboris amplitudo piri est; fructui magnitudo bini ac medij palmi: crassitudinis uero humanæ coxæ. **G**ignitur fructus in caudice arboris subtus frondes, alij circiter medium caudicem. **C**olos est uiridis; cætera nuci pineæ haud absimilis: uiraceis tamen minutioribus. **Q**uum mature
scere

scere incipit, obducit nigricantem colorem, marcescereq; uidetur. Legitur is fructus mense Decembri; saporis sunt ferme peponis, castoreum redolentis, parumq; si saporē queras, abest à cotoneo Persico, eodemq; mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo suaue Medicum malum comedere; intra membranas habet ut malum Punicum, inq; eis delitescent fructus nescio qui, mollibus non dissimiles castaneis: si enim igne torrentur, saporē castaneæ repræsentant. Propterea fateri licet, non esse excellentiorem dignioremue illo fructu quempiam. Est item fructus alius, amba nomine. Eius caudex manga dicitur, simillima *Amba* est arbori, frequentesq; ut piro fructus: is iuglandem nucem è nostris effingit, quum iam sunt absoluti: quum maturescit, fului eiusdemq; splendentis coloris est: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ: Damasceno gustu suauior est fructus: conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, sed sunt longe meliores. Illic etiam inuenitur fructus, cuius forma est peponi simillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ instar terna aut quaterna: arbori est eadem amplitudo, quæ est cydonio malo, foliaq; eidem similia: fructui nomen carocapel inditum est: in cibatu est optimus, medicinæq; aptissimus. *Carocapel* Itemq; alius fructus uisitur, mespilis non dissimilis: uerum albicantis est coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quosdam cucurbitis similes, sed condituræ aptiores: res est non indigna memoratu, huic nomen est comolanga: *Comolanga* oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu dignissimum, malapolanda appellant, tollitur ab humo *Malapolanda* nonnihil supra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina, furculis connexa: singula folia singulis hominibus ad arcendam pluuiam solemq; sartum tectum præbent. In folio medio confurgit malleolus instar caulium fabæ flores producens, fructusq; edit longos palmum unum, quandoque medium, crassitudine hastæ conti unius. Quum legunt hos fructus non operiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi maturescere: pariunt singuli surculi circiter ducentos fructus miro prouentu, seq; inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum, Triplex horum genus: alij cianchapalon uocitantur, gustu magnopere suaves, cordi præsertim conducentes plurimum: colos est illis subfuluus, tenuissimæq; siliquæ. Alij çadelapalon dicuntur, superioribus etiam in cibatu gratiores, ijdemq; longe suauiores: reliqui uero ceu insuaves nullius sunt usus. Quos diximus esse hominibus ad uestendum non ingratos, eos aiunt fici nostris non esse absimiles. Horum arbor in uita semel tantum fructus gignit: uerum ad radices confurgunt quinquaginta aut sexaginta surculi, qui parentem renouant, ne sit nepotum expers. Hos transferunt aliò cultores spe futuri prouentus: nam constat eos intra annum fructificare. Quum uero fructus huiusmodi legere uolunt, si uirentes nimium fuerint, id est, acerbi nimis, ut

matureſcant ocys, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt. **I**leguntur
 ij fructus uberrime toto ferme anno: ueneunt uiceni ſingulo nummo, id eſt,
 quarta ſolidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, ro-
 ſas uidelicet albicantes rubentesq̃, necnon fului coloris.

De feraciſſima totiꝝ orbis arbore.

Cap. XVI.

Eſt & alia arbor cognitu ſanè digniſſima: quippe quæ ſœcunditate ac fru-
 ctuum mira ſuauitate totiꝝ orbis arboribus longe eſt præſtantior: ea
 palmæ inſtar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quaſi denum
 emolumentum. **F**ert enim ligna igni alendo aptiſſima, iuglandesq̃ in ciba-
 tu gratiſſimas: item funes uelificationibus admodum conducentes: præterea
 tenuiſſimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, ſericum præſen-
 tant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, ui-
 numq̃: item latices, oleum, & ſaccarum. **E**x frondibus uero quæ decidunt, quū
 uidelicet tempeſtate aliqua ramus quiſpiam è caudice auellitur, ſiunt ædium
 imbricamenta, uicemq̃ tecti ſupplent, adq̃ ſenos meſes aquam continent,
 adeo ſartum tectum præbent. **V**ix dictis erit fides, niſi rem compertius ex-
 pediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ inſtar, ſingulæq̃ arbores
 ducentas nuces gignunt. **H**iſ demunt priorem corticem, ignibusq̃ delegant:
 nam lignorum modo flagrantiffime ſubiecto igne ardet. **A**lius uero fructus
 goſpino aut byſſino non eſt abſimilis: linum quidem figurat, poſtquam ab
 artifice expolitum eſt. **E**x floribus uero pannum conficiunt ſerico ſimilimum:
 ſequens autem penſum rurſum nent, indeq̃ ſiunt tenuiores funes. **H**osq̃ fu-
 niculos neſtunt, ut ex illis grandiores funes faciant, nauigationibusq̃ ſuffi-
 ciant. **E**x proximo nucis cortice, qui tertio loco ſuccedit, carbonες eruunt. **V**i-
 tiſſimus autem cortex nucem occultit in cibu gratiſſimam: corticis huius craſſi-
 tudo minimo manus digito haudquaquam maior eſt: cum nuce ſimul lati-
 ces gignuntur: iuglandeq̃ adoleſcente, creſcunt item aquæ in ea adeo, ut ab-
 ſoluta nuce ſimul aquæ interiora nucis occupent: tantūq̃ laticis in nuce quan-
 doq̃ uiſitur, ut haurias ex ſingulari nuce ternos aut quaternos aquæ calices:
 ea potu eſt ſuauiſſima, eadēq̃ limpidiſſima, roſaceæ non abſimilis: ſit ut in-
 de oleum pinguiſſimum, nuxq̃ ipſa homini gratior ac exiſtit, eſſe nequiret.
Vobis itaq̃ iam innotuere ſeptena huius nucis emolumenta. **A**lterum autē
 huius elegantiffimæ arboris rami nuces producere minime ſiunt: uerum
 circiter medium caudicem incidunt mutilantq̃ truncum, mane & ueſperi cul-
 tro conſauciant, liquoremq̃ neſcio quem infundunt: iſq̃ ſugit ex arbore ſuc-
 cum: quo hauſto, in ſuppoſita ad id uafa proſilit. **C**olligunt enim noctu ſi-
 mul & interdiu calicem liquoris ſingularem: unum hunc enim liquorem igne
 ſubiecto decoquere ſolent. **R**urſusq̃ & iterum decoctum id agunt, ut uitalis
 aquæ ſimilitudinem exprimat: cuius tamen mirus odor, ne potum dixerim,
 adeo

adeo cerebro humano est insensus, ut si modum excesseris, furorem propè pariat, non aliter quàm temulentis euenire consuevit. Is itaque liquor inibi temetì uicem supplet, eoq; ut nos uino illi illecebre utuntur. Ex alio autem dictæ arboris ramo legunt saccharum, uerum fermè insuaue. Fert dicta arbor perennes fructus, modo uirides, aridos modo; gignere incipit anno quinto. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille passuum. Habent hæ arbores dominos, tantiq; sunt apud cultores, ut si aliquando uiguerint inter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum confecerit, pacem tamen non aspernentur. Verum ubi inter certandum belli licentia, aut iure uictoriæ memoratæ arbores excisæ fuerint, qui arborem læsit, pacem nunquam consequitur. Viunt dictæ arbores ad annos quinos supra uicenos: fabulosa amant loca: panguntur ut iuglandes, ut inde oriatur arbor. Mittit item ea regio nescio quid aliud, de quo optimū sumunt oleum.

Quomodo ferunt orizam.

Cap. XVII.

Colunt arua, arant que bobus terras ut nos. Quum uero serendæ orizæ tempus appetierit, eius rei lætitiā omni musicorum genere tripudioq; incredibili gestientes testantur; inq; maioris lætitiæ specimen denos homines dæmonum cultu habitūque horrifico exornant, inq; clangentibus tubis gestiunt quasi choreas ductitantes: festa celebrantes rogitant ac precantur: cacodæmones, ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uisunt ægrotos medici.

Cap. XVIII.

Vbi quispiam idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua conflictatur, eoq; peruenierit, ut efflaturus animam censeatur, tunc nonnulli incolæ; quos ipsi medicos appellant, ad id munus delegati, conticinio noctis amicti horrifico dæmonum habitu, eos qui iam sunt deplorati uisunt: inijciunt torrem in ore ignitum, manib;que gestantes ignem, inq; pedibus calopodia crassitudine passus unius habentes; & absongo clamore tinnitu quorundam instrumentorum ægri auribus obstrepunt, horrore tanto, ut etiam incolumis his auditis uisib; ægresceret quamprimum, horreretque ac humi procumberet. Eiusmodi enim sunt eorum medici, qui ægros reuisunt solanturque. Eius regionis cultores distenti ac farti quandoque ob uoracitatem nimiam, ut sunt edaces plurimum, ubi stomachi morbo laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus, indeq; succo facto, cyphum plenum succo huiusmodi hauriunt: quo hausto, intra triduum conualescunt. Degunt igitur n̄ homines brutorum modo.

De trapezitis ac colibistis.

Cap. XIX.

Habent colibistæ & mensarij pondera ac balances adeo minutas, ut si pyxidem, ubi asseruant, & reliqua id genus quibus pondus efficitur trutinari,

tinoris, unciam non excedant, adeoque iustum est examen, ut etiam capillum ponderare queas. **V**bi autem adulterinum aurum à puro obryzoque dignoscere uoluerint, **Lydio** lapide, nos indicem appellamus, nostro more utuntur. **I**d plus habent, quod probaturi aurum pilam habent ex rebus nescio quibus compositam, ceram exprimentem, lapideque **Lydio**, quo probatur aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem deueniunt, adulterinumque à puro auro discernunt, aiuntque eorum lingua, id optimum est, illud uero deterrium. **P**ilam autem memoratam ubi auro oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurumque quod imbiberat colligunt. **S**unt itaque ij trapezitæ omnium insanissimi, eiusque artis quam exercent propè ignari, ne dixerim expertes. **M**ercimonia exercentes, ubi emundis uenundisque mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo post referabimus, obseruant. **P**roxenetam habent, cuius opera exercendis mercimonijs utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditorque, ubi conuenit inter eos de exercendis commercijs, consistunt in orbem: tunc proxeneta arrepto uelo siue gausape propalam dextram uenditoris apprehendit, comprehensamque gausape uelat, moxque geminos pollicis digitos proximiores crebriore contractu digitis suis attrectat, ab uno usque ad centena milia numerum recensens clanculum arcanèque, idemque silens. **T**unc uenditor, quanti uendere cupiat, digitorum contractu declarat, nodos tantisper tangens, donec peruenerit ad id numeri, quo merces suas est expositurus. **H**oc intellecto, proxeneta contendit ad emptorem, uelatisque manibus, ut memorauimus, attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pro mercibus uenditor consequi aueat. **A**t emptor comprehensis proxenetae digitis, contrectatione nodorum aperit, quid sit pro mercibus uenditori datum. **I**t ultro citroque proxeneta, & utriusque mentem silens reteggit. **Q**uare hunc in modum exercent mercimonia miro silentio, sola, ut diximus, digitorum attrectatione. **Q**uum uendunt aromata, mensuras habent, bacchar appellant, nos uero cantaros uocitamus. **S**i autem pannos mercantur, carijs uti consueuerunt: id est mensuræ genus. **I**tidem seruant in preciosis margaritis, & id genus monilibus: ea exponunt pondere nescio quo, farasolam appellant: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

*Proxenetæ
miseri*

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt.

C A P V T

XX.

Mulieres eorum transacto tertio mense filios ablactant, deincepsque lacte caprino alunt, & ubi referferint lacte pueros, illotos scedosque admodum in sabulum reponunt, ubi interdum ferarum more uoluntantur. **V**erum quia in nigricantem colorem inclinant magis, à bubalis haud dignoscuntur. **S**unt itaque deformiores foedioresque, quam quis autumare possit, damo-

demonumq; alumni uidentur. Inūbrante uespera rursus parentes scēmine natis lac propinant. Quum uero adolescunt, hoc uigore alti pueri, incredibili dexteritate uiri euadunt: suntq; pernices admodum, ac cursus citatissimi, itemq; funambuli, & histriones, & id genus circumforanei.

De quadrupedibus ac auitijs.

Cap. XXI.

Inueniuntur ibi compluscula quadrupedum ac alitum genera, ut sunt leones, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues scēminæ, bubali, capræ, elephantes: uerum ibi non nascuntur, sed importantur. Sunt item inibi psitaci prasini coloris, alij scutulati, alij coloris purpurei. Horum est tanta ubertas, ut adhibendi sint custodes seruandæ orizæ in aruis, ne eam depascantur. Sunt uocales admodum uiliq; precio, utpote gemino denario, id est, media solidi parte singuli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites sarau nomine, psitacis non *sarau* nihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longe suauiores amœnioresq;. Sunt & complura alia auitiorum genera nostris dissimilia, quorum mane & uespera tantus est concentus, tantaq; canendi suauitas, ut nihil amœnius, nihilq; uoluptuosius audiri possit: in tam paruis faucibus tota ferme consistit harmonia. Ob id immensa est incolarum uoluptas, non secus quàm si in terrestri paradiso consisterent, uernantibus floribus, uirentibusq; toto anno omnifariam arboribus, mira cœli clementia, incredibiliq; temperie, hyeme æstateq; nusquam sæuientibus: uernare enim semper uidentur, adeo algoris ac æstus sunt expertes. Mittit eadem regio cercopithecos, uen- *Cercopitheci* dunturq; singulis solidis, id est, quaternis cassis: tot enim solidum efficiunt. Sunt huiusmodi cercopitheci cultoribus, inopibus præsertim, magno onerati: quippe qui iuglandium arbores conscendunt, & liquorem illum, unde uinū exprimi diximus, effundunt, euertuntq; uasa quibus liquor excipitur.

De serpentibus, qui in urbe Calechut inueniuntur. Cap. XXII.

Illic igitur in tantam magnitudinem adolescunt serpentes, ut maximis suis *Serpentes* bus non sint absimiles: habent longe uastius caput quàm apri: quadrupedes *uasti* sunt quaternorum cubitorum longitudine: in palustribus locis nascuntur. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers esse, quippe quod homines nisi mordicus inpetere non nouit. Reperiuntur & ibi serpentum terna genera: alij adeo est exitiosum uirus, ut modo nonnihil sanguinis eliciant, mortem homini afferant præsentaneâ: id enim usu euenit crebrius quum illic agerem. Ex his itaque serpentum generibus alij aspidem magnitudine repræsentant, alij sunt longe proceriores, uisiturq; inibi illorum ingens copia. Huic ubertati causam præbet rex Calechut, qui nescio qua ductus insania, tanti facit serpentes huiusmodi, ut illis uel ipsa mapalia construui iubeat ad arcendas pluuias, fluminumque cohibendas inundationes: & ubi quispiam ex illis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm si hominem confecisset.

cisset. **I**dem rex agit ubi quis bouem foeminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam causam plurimi faciunt, quod adseuerant ipsos esse de coelo sumptos spiritus. Illud ea coniectura assequuntur, quod solo ictu praesentaneam mortem afferant: id efficit, ut inibi multa sit serpentum foecunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati serpentes idolorum cultores, ab eisq; minime cauent. Id etiam me illic agente usu euenit, ut ingressus domum quandam noctu, serpens exitiosus octo nos homines confecerit: ij enim mane postridie tumescentes reperti sunt exanimis. Sunt tamen apud eos serpentes huiusmodi boni ominis: nam ubi aliquod cultores proficiscuntur, si quempiam serpentem obuiam habuerint, protinus felix omen interpretantur.

De accensis lychnis regiae Calechut.

Cap. XXIII.

IN regia principis Calechut sunt uariae mansiones, multipliciaq; cubicula: Inam inumbrante coelum uespera innumeri ardentes lychni conspiciuntur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalco faberrime facta instar signati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, singulaq; uasa ternas habent lucernas (polyxines appellant, Graece uero polylychnos) gemini palmi altitudine, inq; eis non parum est olei. In priore uasis parte innatant oleo ex gossipio funiculi accensi, elychnia uocantur: huiusmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: inq; uase medio angustius uas conspicitur luminibus oppletum: & rursum in uasis fastigio in minore uasculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas consurgit instar trianguli: priui daemones toreutice insculpti priuos angulos fulciunt. Ii sunt ministri regis, qui lumina assistentes regi tenent. Vbi uero quispiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem suum obierit, transacto anno luctus, edicto ad se cunctos regni sui sacerdotes (Bramini appellantur) accersit. Imperata subeuntibus, ad diemq; uenientibus, mox ab rege opipari conuiuij dies indicitur, genioq; triduo indulgent. His in cibatu est oriza plurifariam condita: uescuntur item apro, ceruoq;: uenatu enim oblectantur plurimum. Transacto triduo singulos conuiuas, omnes sacerdotes inquā, quaternis uel quinīs aureis donat. Quo facto, abeundi aliò remeandiq; ad propria facit potestatem. Tunc omnes regni cultores per speciem latitiae barbā ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illò percipiendae igno-

scientiae causa contendunt.

Cap. XXIII.

HAud procul ab urbe Calechut uisitur delubrum quaqua uersum circumdatum aqua: insulae modo constructum est, uetusto more, geminūq; columnarū ordinē habet, instar templi diui Ioannis in fonte urbis Romae. In delubro medio consurgit altare lapideū, ubi gens sacrificat idolis: intra ipsas columnas uisitur actuaria cymba oleo referta duorū passuū longitudine: huiusmodi oleo enna nomen est. Delubrum plurimae arbores, uerum consimiles ambiunt.

In his

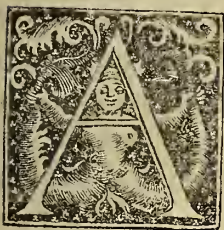
In his uisuntur ardentes lucernę & lychni penfiles, & id genus luminaria propè innumera. Complent rursum delubrum accensę lampades fouente ignes oleo: & ubi illuxit ea dies, quę est uigesima quinta Decembris, frequens undecunq; populus etiam quindecim dierum itinere illinc distans, eò cateruatim, & comprimis sacerdotũ ordo sacrificandi gratia contendit. Verum prius idolis non sacrificant, quàm immersi aquis delubrũ ambientibus se lauerint. Quibus locis sacerdotes eorum conscendunt cymbas oleo, ut prædiximus, refertas, ad seq; aduentantẽ populum oleo memorato aspergunt, capita duntaxat oblinentes: quibus oleo delibutis, cuncti sacrificio incumbunt. Ab altero altaris latere, ubi sacrificant, immanissimus uastiore forma satanas uisitur: hunc frequens populus humi procumbens adorat, moxq; ad sedes proprias quisq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminũ fide publica proponitur impunitas, triduiq; spatio unicuique licet illò contendere cœu in asylum, nec licet per id tempus alteri de altero ultionem sumere. Nusquam gentium mehercle frequentiore uidi populum, si eum diem excipias, quo Mecham inuisti. Sed iam hinc ab eo, totius profectionis meę difficultates ac discrimina, quę mihi euenerunt, seriatim expediturus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI

RERVM INDICARVM LIBER SEXTVS.

De ciuitatibus Caicolon & Colon.

Cap. I.

Nimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob uarias interturbationes, bellorũq; discrimina, cõmercijs locũ esse propè nullum, ob eã præsertim causam, quod Lusitanĩ urbi Calechut cultoribusq; nõ sine strage maxima bellum intulerant, sumpta inde occasione inferendĩ belli, q; indigenę Mahumetanĩ assensũ fuerāt, ut circiter quadraginta octo Portugallenses leto traderentur: hos enim uita functos coram uidi: propterea rex Portugallię genti hostilia arma semper intentat, concertatq; diuturniore prælio, inq; suorum ultionem innumeros confecit cultores, martariq; iubet indies. Ob id urbs pessime accipitur, quippe quę omni habitatore uidua existit uigentibus bellis. His itaq; inspectis, uisum est illinc abire. Quare uecti limpidißimo amœnißimoq; flumine, inde soluẽtes ad urbem nomine Caicolon tandem aliquãdo deuenimus: ea abest ab urbe Calechut leucis quinquagenis. Urbis rex idolorũ latrię est addictus. Ibi uigent mirabilem in modũ mercimonia: mittit ager optimũ piper. Regi non sunt maxime opes. Huius habitus moresq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime ab sunt. Illic etiã naçti sumus nõnullos Christianos q; diuĩ Thomę nuncupant: ij negociabant, seruatoriq; nostro ut nos initiati sunt. De his accepimus singulis ternis annis ex Mēphi siue Babylone urbe Nilotica sacerdotẽ illò aduēta re bapti

re baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit, illi ritus seruant Christianos: quadragenos dies obseruant: credunt seruatores nostrum resurrexisse, eo argumento quod pascha celebrant nostro more, reliquasq; sanctorum solennitates, ac missarum solennia ritu Græcorum expediunt, à quaternis nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Matthia, & Thoma nomina acceptant. **U**rbis, si coeli temperiem, si regionis situm, moresq; hominum respicias, parum distat ab incolis urbis Calechut. **T**ransacto triduo inde soluentes ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata spatio uiginti mille passuum distantem. **R**ex eius urbis idola colit, estq; magnarum princeps uirum, quippe qui in armis uicena equitum milia semper habet. **I**llic elegans portus uisitur: haud procul à mari arua sunt rei frumentariæ expertia: mittunt tamen omnifariâ fructus: & præsertim piper modo urbis Calechut: his colos, habitus, moresq; sunt ut indigenis Calechut. **R**ex diutine cū finitimis regibus bella gerit, utiq; in prælio hippotoxotarū opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbēte, uisum est comiti meo ut illinc abiremus. **I**gitur pelago commissi, inde soluentes iter cepimus uersus urbem, cui Cayl nomen est, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille passus. **V**idimus quomodo piscant nautæ margaritas unionesq; & id genus baccas, sicuti etiā retulimus in superioribus de urbe Ormo denarrātes.

De Ciromandel urbe Indiæ.

Cap. II.

Vltra progressi ad urbē aliam appulimus Ciromandel nomine. **U**rbis est maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter septem distat: ea est uastissima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narlingæ: alitrimsecus uisitur insula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum præterieris, mittit ager huiusmodi miram orizæ copiam, illacq; ad multiplices uariasq; regiones iter patet: ob id complurium regionum scalæ nuncupantur. **U**rbem incolunt innumeri negotiatores Mahumetani, qui commercij causa ultro citroq; commeant. **N**ulla inibi aromata uisuntur: fructus fert omnifariam instar urbis Calechut. **I**llic nactus sum nonnullos Christianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id est, ad duodecim mille passus abesse. **A**dijciebant etiā ad hæc, curā sancti corporis quibusdam Christianis delegatam esse, adseuerantes inibi male accipi Christianos, uixq; posse uitā trahere, postq; rex Lusitanorū arma cultoribus intulerat hostilia, compluresq; indigenas eius regionis cōfici iusserat. **O**b eā rem adfirmabat, regē memoratū genti formidolosum esse admodū. **T**ædere uitæ propterea Christianos omnes, clanculumq; eos passim mactari, ne id regi Narlingæ innotescat: quando certe constat, inter regē Lusitaniæ ac Narlingæ summā intercedere necessitudinē, Christianosq; regi memorato in paucis charos esse. **E**x memoratis etiā referebant nonnulli transactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinū miraculum contigisse in hunc fermē modū: aiunt enim Christianos

stianos cum Mahumeranis quandoque manus conseruisse, acieque discessisse Christianum quendam recepto prius in lacerto uulnere, contendisseque protinus sanandi brachij causa ad diui Thomæ sepulchrum, tactoque eo consauciato, manum ad usum redisse quamprimū. Ob eam rem narrat regē Narīngā cœpisse Christianis subscribere, gentemque fouere plurimum. Itaque comes meus inibi complura mercimonia uenu exposuit: uerum quia per id tempus bellum illatum regi Ternaseris regionis erat, duximus propterea non nihil illic consistendum fore. Absumptis ergo ibi complusculis diebus, celocē conscendimus, id genus nauigij ciampanam appellant, in inferiore parte magnopere complanatam: huiusmodi enim celoces altiores aquas minime expectant, licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur sinum latitudine circiter uiginti leucarum, in cuius traiectu parum absuit quin pessum iuerimus, aperto discrimine, ob breuia, aridas, scopulosque crebriores imminente. Tandem aliquando appulimus insulæ, cui nomen est Zaylon, quæ patet ambitu decies centum mille passuum, ut referebant cultores.

Ciampana

De insula Zaylon, ubi inueniuntur lapilli preciosi, Cap. III.

In ea itaque insula, cui Zaylon nomen est, quaterni reges longe lateque imperitant, adeo regio in immensum propè patefcit. Perfunctorie ac penè in transcurso res dictæ insulæ sumus denarraturi: uigentibus illic acerrime bellis, effectū est ut mores hominum ac regionis situm minus explorare potuerimus: quare perpauorum dierum mora hæc tamen quæ collegi, mox subiiciam. Fert regio in primis elephantos complures, inibi que pyropos eruunt: non longe enim, utpote ad geminum lapidem, uisitur mons uastissimæ longitudinis, ad cuius radices pyropi inueniuntur, hi sunt lapilli preciosi, uulgo rubini appellantur. Sic enim inueniuntur: nam ubi negotiatores quipiam, & præsertim mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæ precium est eos prius regem adire: quo conuento, emunt mensuram telluris quamdam, utpote cubiti unius quaquā uersam magnitudine: id genus mensuræ molam dicunt, eo nomine enim brachium appellant. Huiusmodi terræ mensura quinis uenit aureis, ea lege atque omine, ut humum effodientibus semper pro rege quispiam adsistat, ut si forte fortuna inter effodiendum conspicerentur lapilli preciosi excedentes characteres denos, regi protinus adiudicentur: inferiorum uero lapillorum citra dictum pondus mangonibus ac negociatoribus qui tellurem memoratam præstinarunt, potestatem faciūt. Haud procul ab dicto monte innumeri preciosi lapilli inueniuntur, interfluente maximo amne, hyacinthi præsertim, sapphyri, ac topatii, & id genus lapides complures mittit & idem ager suauiores quam unquā uiderim fructus, præcipue gariophyllū nostris non conferendū, malaque assyria suauitate incredibili, ac omnifariam fructus fermè instar urbis Calechut: ita tamen, ut hi illis suauiore gustu minime concedant.

Pyropi

Adam poenitentia

Cinami arbor lauro haud est abfimilis, si praesertim folia spectes, grana primo gignit lauri instar, baccas credas, minutiora tamen, eadēq; albi-
cantia. Cinamū itaq; nihil aliud esse q̄ arboris librū planissime cōstat, hunc
enim in modū legit: nā singulis ternis annis incidūt ramos, delibrātq; dem-
ptum eo modo corticē cinamomū appellant: neq; enim caudicē incidunt, sed
ramos tantū. Huius itaq; cinami illic mira est ubertas: quū aut colligitur, non
est protinus absoluta suauitate, menstruo p̄fecta absolutaq; est suauitas. Re-
tulit ea tēpestare comiti meo Mahumetanus negociator in fastigio uastissi-
mi montis specū esse quendā, quō se recipiebāt eius regionis cultores omnes,
orandi gratia in protoparentis sanctissimi memoriā, memorāt enim incolae
diuū Adā post lapsum illic fletu ac continentia poenitudine ductū culpā re-
demisse, id assequunt ea coniectura, quod parentis adhuc uisuntur impressa
pedū uestigia, longitudine geminū palmū excedētia. Arua sunt orizae exper-
tia, sed qui conuehant illac iter agunt. Reges enim dictae insulae, Narasinge re-
gis uectigales sunt, nam pendunt quotannis tributū, & ob orizā quae abunde
ex continēti Narasingae illō comportat, coguntur uectigal soluere memorato
regi: coeli est insula clementis admodū: genti colos est suffusus, aestumq; mi-
nus ue algore sentiunt, uernante semper tēpore habitu utunt uere Gabino,
chlamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis gosipinis aut sericis
utuntur plurimum: ea insula sita est sub aequatore in zona perusta, subq; can-
denti sydere, bellicae uirtutis id hominum genus est prorsus experts, quippe
quod tormentis ferrōue haudquaquā utitur: harundo enim lanceae ac ensis
gladijque uicem supplet: ob id perraro in praelio occumbunt: apprimie sunt im-
belles, nulliusq; ferme spiritus: illic flores prope omnifariā legunt: gens mul-
to perennior est, longioreq; aeuo q̄ nostra. Vsu euenit aliquando, praesertim
quadam uespera, ut ex rege quidam comitē meum conueniret, diceretq; ut
continuo corallōs ac crocum ad regem deferret, nam horum omnium comes
meus uim maximā habebat. His auditis negociator alius dictae insulae Ma-
humetanus clanculum quasi per speciem amicitiae socium meum monuit, ne
regem adiret, ceu mercimoniorum precium minime consequuturum. Id egit
Mahumetanus mira impostura, ut iniecto comiti meo pauore, eoq; absce-
dente liberius sua ipse mercimonia exponeret. Huius doli non satis gnarus
comes meus, statuit abire: respondit tamen nuncio regio, postero die iturum
ad eum. Verum mane postridie consenso nauigio, proximum continentem
remigibus maxime adnitentibus dilapsi sumus.

De Paleachet urbe Indiae, Caput V.

TRidui itaq; itinere ad urbem quandā Paleachet nomine deuenimus, ea
paret regi Narasingae, compluriumq; mercimoniorū famigeratū est em-
poriū, & cōprimis moniliū quasi omne genus: haec enim ex Zaylon & Pego
eō compor

eo comportantur: urbē etiam incolunt ex Mahumetanis negociatores complures, uisunturq; inibi omnifariā aromata: nam recepti hospitio cuiusdam Mahumetani, illi cuncta referabamus unde uidelicet soluissēmus, quoue tendebamus, nosq; cōplures merces attulisse: corallos præsertim crocumq; res enim huiusmodi Mahumetano magnā peperit uoluptatē. Memorata urbs omniū rerū copia, Indicarū urbiū modo, ubertim affluit: ager rei frumentarię expers est, uetū oriza scatet plurimū: instituta uero legesq;, necnon habitū ac mores instar indigenarū urbis Calechut habēt. Incolæ rei bellicę gnari sunt admodū, sed tormētis utuntur nullis. Verū quia per id tēpus quo illic agebā, dissidebant cultores cum rege Tarnasari, nō nisi hostilia meditantes, uisum est propterea perpaucorum dierum inibi sumpta mora, abeundū esse protinus illinc. Quare inde soluentes iter cepimus uersus urbem Tarnasari, quæ abest ab memorata urbe centenis mille passibus. Eo igitur appulimus, abso- luto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnasari urbe Indiæ, Caput VI.

Vrbis est in India haud procul à mari, cui Tarnasari inditū est nomen, ea posita est loco minime iniquo, mœnibus ambitur, portumq; percelebrem habet, amnis limpidissimus urbem præterfluit Septentrionem uersus. Rex eius latræ idolorum est addictus, magnarumq; uirium princeps, huic diutina cum rege Narasingæ sunt bella, cumq; Bangellæ rege præliū iuge exercet. Huic item sunt in armis centeni elephantes, proceriores uastioresq; quàm unq; conspicatus fuerim: merent sub eo stipendia quum equitū tum etiam peditū centena milia: ense paruo, clypeisq; obrotundis, eisdem uel ex libris arborū confectis utuntur. alij Peltas modo indigenarū Calechut ad bella ituri ferunt: arcubus plerunq; utuntur, harundoq; teli loco succedit: rursum profecturi in præliū se loricant amictu xylo magnopere referto: ædes eorum paries circumdat, collocanturq; nō aliter q; nostræ: mittit ager triticū gossipiumq;, necnon adfatim serici: legunt etiā colores inibi cōplures, eum maxime quem uerzinū appellant: ferunt arua omnifariā fructus, alios pomis nostris haud absimiles, pyris alios simillimos: ferunt rursus assyria mala, cetrinaq;, necnon cucurbitas, habent etiam uiridaria amœnissima.

Præsilium

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnasari, Cap. VII.

Ignit ea regio multifariā animalia, fera alia, exarmata alia: cicurū sunt, boues, pecora, capræ, apri, cerui, hinuli: ferarum uero generis sunt lupi, leones: uisuntur etiā ibi feles eiusmodi, qui zibellū gignunt: aruis etiā inerrāt pauci cōplures, & eius generis aquilæ, quas falcones appellamus, psitaci item omniū pulcherrimi, albicantes septeno colore, præsertim distincti: est etiam illic leporū ac perdiciū mira fecunditas: honestat regionē complura alia uiriorū genera, raptu præsertim uiuentia longe aquilis proceriora: nam ex superiore rostri parte ensiū capuli fabricantur: id rostri fuluū est phœnicato colore distinctū, nihil sanē uisū pulchrius, nihil amœnius, aliti uero colos est niger.

Capuli ex auium rostris

y 2 Et item

Gallorum
certamen

& itē purpureus, incursantibus albicantibus pennis nonnullis: ibi nascuntur proceriores gallinæ, galliç gallinacei, q̃ hercle uidisse meminerim. Summā propterea uoluptatē cepimus conflictantibus acerrime gallis gallinaceis: nā singulo die huic ludicro in uicis medijs Mahumetanorū animi causa opera dabat, mirūç est Mahumetanorū pro hac re certamen habent priui priuos gallos gallinaceos, eosç cōmittunt alijs, expositis quandoq; pro alitū futura uictoria aureis centenis singulo congressu, uter superior euaderet, conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius modū prælio faciebant, q̃ oc cubuissent. Reperiunt etiā ibi nonnullæ capræ magnitudine nostras excedentes, nostrisç longe pulchriores, tantæ fecunditatis, ut uno partu quater nos fœtus ferant: exponūt ibi, tanta est animalium copia, duodenos uerueces singulo aureo. Conspiciunt illic rursus uerueces, alijs cornua haud absimilia damis habētes, nostris longe maiores, ferociorē sue. Bubalos uero nostris habent deformiores, piscibus autē nostro more regio scatet, in tantamç adolescenti magnitudinē, ut bini cantari pondo nonnulli inueniant: uescitur id hominū genus omnibus ferē animalibus, si uaccas excipias. Edentes humi procumbunt absq; gaufape, ligneis tamen uasis utunt adfabre factis: potus est illis latex saccaro cōditus, ditioribus præfertim: cubilia habent, quæ ab humore nostro altius tollunt, stratū uero ex gosipio habent, stragulā autē ex serico aut sanē xylo, chlamyde utunt exerto brachio serica uel gosipina: ferunt ex negociatoribus nonnulli interulas sericas, uel xylinas elegantissime confectas, in uniuersum autē pedibus incedūt nudis, si sacerdotes excipias, qui apices ferunt ex serico uel undonibus longos binos palmos, inç apicis fastigio gerunt nescio quid in modū glandis elaboratum, quasi toreutice, multo quaquā uersum sparsum auro, depēdet à tergo instar uittæ geminū sericū binos longum digitos, in auribusç plurimū delectantur, quippe qui gēmis ac margaritis preciosioribus onustas habent aures: in digitis autem nulla condalia. His est colos subalbicans, cœli uero temperies frigidior est nonnihil q̃ urbis Calechut, mores uero, colendiç arua, ac legendi fructus consuetudo, à nostris institutis moribusç parum absunt.

De more quem seruat rex quum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet, Caput VIII.

EXhibet memoratæ urbis rex deflorandā coniugē nō sacerdotibus, ut solet urbis Calechut princeps, sed albicantis coloris hominibus Christianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorum id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum nō ineunt, quā quempiam ex albicantibus hominibus cuiusuis nationis existat, ascuerint coniugū suarū stupratore, complaceat enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quā earum sibi fiat potestas. Id equidē usu euenit quū illic ageremus. Ingredientibus enim urbē, nobis occurrere terni uel quaterni idolorū cultores, qui comitem meum in hunc ferme modum eorum lingua compellarunt, Estisne amici hospites?

Sumus

Sumus, inquit comes meus. Tunc negociatores, Quando huc appulistis? Ad hæc comes meus, Quartus agit dies quo huc deuenimus. Et rursus negotiatorum quispiam, Ite mecū, ædesq; meas uisite: quando certe nos hospites q̄ qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes sequuti sumus: eoq; ut peruenimus, ientaculū apparate appositū est: nobisq; iam refocillatis, ait ille, Ducturus sum intra quindenos dies uxore, uni uestrū deflorandæ coniugis priore nocte munus delegetur. His auditis, quæ nundinato pudore promebantur ab hospite, puduit nos quamprimū. Tunc mancipiū nostrum ad nos conuersus, Non uos, inquit, pudeat oblati muneris, quandoquidē is est mos gentis urbisq; institutū. His intellectis, pauebamus ne deterius q̄piā nobis eueniret: rebamur enim gentē nobis illudere. Innotuit continuo hospiti pudor noster, nosq; his fermē uerbis hortabatur, Ponite curas omneis amici, quoniam eiusmodi est urbis huius consuetudo. Hæc itaq; ut nobis cōperta fuere, ampliorē spiritū ictis stupore impudentis moris dedere: accedēte præsertim alius comitis, qui nobiscum ibat, crebriore adhortatione: quare comes meus pollicitus est se id laboris subiturū. Tum negociator qui nos hospitio exceperat, Eritis, inquit, diutini mei hospites, dignaborq; uos honoratiore tecto. Verū comes meus subrecusabat, adfirmans comites nolle deferere. At negociator rursus instabat, identidem ædes, suaq; omnia offerens. Peruicit itaq; ne inde discederemus: allatis ergo comitis mei sarcinulis, hospiti comissimo simul omnes (sex enim eramus) assensū sumus. Verum opere precium fuit comitē meū tantisper opperiri, donec eius hospes uxorem duceret: quod prius q̄ ad quindenos dies nō euenit. Ducta noua nupta, comes meus sponsa dissoluit, uxoreq; hospitis illecebre potitus est. Ea annū quintum decimum, quasi flos ipse haud excedebat. Verum postq̄ deflorata est nupta priore nocte, si uiri de cætero honori illius deerit, fidēq; iugalē temerauerit, morte protinus uulgatæ pudicitiae poenas luit. Ob id uoluissent mulieres huiusmodi salaces plurimū, ut nunquā nox, qua deflorabant, esse desisset, sed saltē prorogaret ad mensem: non tamen nos functos munere uulgandæ pudicitiae missos quamprimū faciebat hospes: uerum ad quaternos quinosq; menses sua impensa domi alebat largius quàm referre possim: id efficit annonæ uilitas incredibilis, gentisq; liberalissima consuetudo ac natura comissima.

De modo condendi humana corpora,

Caput IX.

Exempti rebus humanis ardētissimo rogo sacerdotes regesq; deflagrāt, tunc sacrificant cacodæmoni, combustorūq; cineres in uasis Samijs eisdemq; infectis nitro condunt: his est angustū orificium instar patinæ medio cris, defodiuntq; domi uasa cineribus oppleta. Sub arborū umbraculis sacrificant instar cultorū Calechut. Quū comburūt corpora, omnifariā odores in rogū coniiciunt, aloē uidelicet & id genus arboris, cuius gūmi elegantissimū illud unguentū gignit, quod uulgo belzoi nuncupatur, laerpitiū eruditiores ab

y 3 arbore

arbore laſeri dicunt, & item ſtoracem, thus, corallum, ſandalium, & id ge-
 nus propè innumeras odoratas arbores: hæc odoramenta igni imponunt,
 corporeq; imposito incendium excitant, tubis clangentibus, tibicineq; con-
 cinente, quaſi eorum more qui olim inter diuos referebantur: circundant ro-
 gum quindenī aut uiceni homines, cultu dæmonū amiſti, qui geſtientes læ-
 ticiam præſeferūt: deſagranti uiro aſſiſtit coniunx ſuperſtes, comite muliere
 nulla, peſtusq; plangens, tota ruit in eiulatus ſletusq; lugubres. Hæc ſunt ſe-
 cunda noctis uigilia. **T**ranſactis uero poſt uiri obitum quindenis diebus, mu-
 lier uiro ſuperſtes ad ſe conuiuij celebrandi gratia agnatos omneis acceſſit,
 coniugem præſertim deſunctum coniunctione arctiore contingentes. **I**taq;
 omnes ubi ad diem uenerint, ad locū illum adeunt, ubi rogo traditus eſt con-
 iunx, ea ſermè hora noctis, qua uir arſit: tunc prodiit mulier compra omnium
 monilium genere, reliquisq; decoramentis, quæ ad mundum pertinent mu-
 liebrem: ad id collatis fortunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id
 munus extructo: nec is plus in profundum agitur, quàm ut ſceminam capere
 queat, puteum harundinibus ſepiunt, ſeptumq; uelant ſerico panno, ut con-
 ſpectus adimatur: ardet interea mirabilem in modum odoratis reſertus ar-
 boribus puteus: at mulier poſtquam conuiuæ opipare epulati ſunt, rurſum
 illa mandit plurimam betolam (id eſt edulij genus) eoq; cibatu ſarta adeo ſa-
 tura eſt, ut mente uacare uideatur. **I**nterea circundant puteum innumeri tibi-
 cines geſtientesq; choraulæ, & amiſti dæmonum cultu complurès, qui flam-
 mas ore efferueſcere uidebantur: tunc dæmoni cui Deumo nomen eſt, ſacri-
 ficant. **M**ulier uero obiter quaſi lymphata ultro citroq; com meat, nec aliter
 tripudiat, quàm ſi choreas duceret: identidem illis qui habitu horriſico dæ-
 mones referūt, ſe commendans, ut pro ſe cacodæmonia rogitent, ſibiq; impe-
 trent ad ipſum haud difficilem aditum, ſuisq; adnumeret. **A**liquando pom-
 pam ambiunt compluſculæ mulieres, quæ rogo imponendam arctius con-
 tingunt. **N**ec arbitremini id munus mulierè mœſtè exequi, quando certe ni-
 hil lætius, nihil ue iucūdius agi poſſet, quàm mulier id hilari animo exequit,
 æque ac ſi cœlo recipiēda foret. **I**taq; peractis ceremonijs, mulier lymphato
 curſu, concepto prius manibus ſerico panno, in rogam flagrantiffimum ſeſe
 præcipitat. **Q**uo factō, actutum proximiores agnati rogo iniectam ſcipioni-
 bus obruunt, obrutamq; multa pice onerant, ut hoc ſomēto altus ignis, mu-
 lier præſentius intereat. **E**t niſi ſubiret mulier id munus poſt uiri mortem, in-
 credibilis infamiæ nota illi inureretur, foretq; toti regioni ludibrio, ceu con-
 iugis minus ſtudioſa, letoq; ab agnatis traderetur. **P**ompæ huiusmodi rex
 intereſſe ac præeſſe dicitur, quoniam hunc morem non ſeruant, niſi ſumma-
 tes clarioresue urbis patricij, ne qui putent hunc ritum ab incolis in uniuersū
 ſeruari.

De iusticia quam seruant cultores urbis Tarnassari, Cap. x.

SI quis mortalium quempiam confecerit, is protinus morte luit pœnas: Seundem morem incolæ urbis Calechut seruant. Accepti uero ac expensi habetur ratio, si modo chirographo quopiam, aut sanè teste aliquo id liquidius constiterit: exarant in membranis nostris haud absimilibus: nō in libris arborum ut indigenæ Calechut: quum disceptant inter se, itur ad moderatorem urbis, cui summi iuris reddēdi munus ab rege delegatum est: ubi uero quispiam negociator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredē instituere potest, rege fortunas omneis sibi adiudicante. Rege autē uita functo, nati in regnum succedunt: cultores uero quicquid possident fortunarum, uitam efflaturi ex urbis instituto elargiunt uiritimq; natis impartiuēt.

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnassari, Caput xi.

EXutos uita Mahumetanos negociatores, miris condiunt odoribus, co-
phinis induunt corpora ligneis, sicq; conditos humanant, comprimisq; ob-
seruant, ut defunctorum capita Mecham respiciant, id est, Septentrionem
uersus collocentur.

De uarijs multijugisq; nauigijs, quibus eius urbis cultores
utuntur. Caput xii.

His est uarius multiplexq; nauigiorum usus, sulcant alij maria celocibus
complanatis admodum, quæ altiores aquas minime exposcūt: alij na-
uigant liburnicis geminam proram habentibus, geminumq; malum absque
tecto. Est & aliud onerariæ naus genus, quo enormia onera comportantur:
nam ferunt aliæ ex memoratis onerarijs nauibus supra mille mercium dolias
imponunt his uastioribus nauigijs cymbas, nauesq; actuarias in urbē Me-
lacha nomine deferendas, quibus captum proficiscuntur aromata illò, quò
locis suis, ubi opportunum duxerimus, denarrabimus.

De urbe Indiæ Bangella, deq; eius ab urbe Tarnassari
distantia, Caput xiii.

IAm tempus appetit, ut comitis mei meminerim, quoniam utriq; nostrum
Icordi hæserat, ultra progredi, longeq; remotiora coram uisere. Quum igit
hospiti suo comes meus defloranda coniuge fecisset satis, nosque rei Vene-
reæ, præsertim deformium mulierum satietas cepisset, pariente fastidiū ple-
runque uberiore copia: expositis mercimonijs quæ comiti meo superfue-
rant, duximus illinc abeundum fore. Quare iter ingressi, ad urbem quandam
Bangellam nomine peruenimus: ea ab memorata urbe septingentis abest
mille passibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierū: nam dicta
urbs fecunditate rerum omniū cum cæteris totius fermè orbis urbibus con-
tendit, nemini sanè secūda, patet propè in immensum eius urbis regnū. Regi
sunt in armis quum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorū

y 4 milia:

*Narſingæ
ubertas* milia:is tantarū est princeps uiriū, ut diutiſſime cū rege Narſingæ prælietur: huius regni tanta eſt rerū omniū ubertas, ut nihil q̄ ad humanos uſus perti-
neat deſideres, ſi omnifariā animalia, ſi itē rei frumentariæ uberiore copiā, ſi
rurſum ſaccarū, zinziber, & id genus aromata, ſi poſtremo goſipiū ſericumq̄
reſpicias, nulla eſt proſecto in orbe toto plaga fecundior. Ob eā rem nuſq̄
alibi ditiores locupletiores ue inueniunt negociatores: ſingulo enī anno ab-
ducunt inde ad quinquaginta nauigia goſipinis pānis ſericisq̄ onuſta mer-
cimonia huiusmodi uarijs barbarorū lingua cenſent nominibus, à quibus ex
cōpoſito temperamus, ne Romano ſermoni aſſueris pariant faſtidiū. Igitur
inde auecti panni ad Turcas Syroſq̄, necnon Arabas, Perſas, Æthiopes,
Indoſue deferunt, ſunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas la-
pillōſue preciosos præſtinant ab incolis.

De nonnullis Chriſtianiſ negotiatoribus, qui inibi com-
mercia exercent, Caput XIII.

*Chriſtianorū
Narſingæ mo-
res* Illic itaq̄ offēdimus Chriſtianiſ noīſ cōpluſculos negotiatores ex urbe Sar-
Inau, ut referebant, oriundos: hi illō ueluti ad nundinas ferūt ſericos pānos,
odorataq̄ ligna aloēs uidelicet & laſeris: ea eſt arbor quæ electiſſimū gūmī
illud gignit, laſerpitiū appellant doctiores, uulgo aut belzoi dicitur: attulerāt
etiā caſtoreū, & id genus fragrantiores odores: memorabāt dicti Chriſtianiſ
eſſe in eo regno huius ſancti nominis cōplures principes magni Chami ur-
bis Catai imperata ſubeuntes. Chriſtianiſ huiusmodi ex undenibus uestes
erant, nō eiſmodi quæ ſingulos artus exprimant, ſed laxas innumeraſq̄ pli-
cas habentes: manicas uero goſipio referſerant: caput tegebat apex ex panno
coloris Veneti, altitudine ferme gemini palmi. Hiſ eſt colos albicās: trinūq̄
deū eſſe adiuratiffime fatent: quū initiant Chriſtianorū ſacris, more noſtro
latice aſpergunt: duodenisq̄ apoſtolis, ac quaternis euangelis fidē adhi-
bendā eſſe planiſſime adſtruūt: ſcribūt ordine præpoſtero Armeniorū more,
celebrātq̄ noſtri ſeruatoris ortū & occaſum: quadragenis Chriſtiano more
abſtinent diebus, nonnullaſq̄ alias ſanctorū colunt celebritates: ſoleis non
utuntur, caligas uero ex ſerico fluxas admodum ferunt, eaſdemq̄ omni mo-
niliū genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili ſplendore la-
pilli: quum diſcumbunt abaco non utuntur, ſed humi procumbentes omni-
fariam carnibus uelſcuntur: adijciebant ad hæc illi ſe compertum habere, eſſe
complures reges Chriſtianiſ nominis maximos magni regis Turcarum finiti-
mos, Rumi appellāt. Hi ubi conſpicati ſunt comitis mei preciōſiora mercimo-
nia, & præſertim prægrandē coralli ramuſculū, hominē ingentiſſimis pollici-
tationibus onerabant, contendentes plurimū, ut ſecū iret ad urbem quandā,
ubi pollicebantur ſe daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret, ſi
pyropoſ præſtinare uoluiffet, haud difficulter ſupra dena aureorum milia
lucrari quire: ſubdentes etiam lapilloſ huiusmodi preciōſoſ longe pluriſ
eſſe

esse apud Turcas, exponiꝑ posse quasi centenis aureorum milibus. Ad hæc respondit comes meus, se quidē illis morem gerere uelle, modo quamprimū illinc abirent. Tunc Christiani, Perendino, inquit, die hinc soluet naus, eam conscendemus, ut protinus illd quod te sumus ducturi, uelificemus: nam ad urbem Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pollicitationibus, statuit secū proficisci. Ad id accedebat quod exploratū habebat complusculos Persas eodem ituros: quū præsertim sibi dictorū Christianorum suauissima consuetudo iam pridē innotuisset, incolis referētibz. Inita itaq; cum eis amicitia, diuenditisq; mercimonijs, excepto croco, necnō hetrusca purpura, inde soluimus eam urbē deferentes, quæ omniū rerū sccūditate cunctas exuperat urbes, si humanas spectaueris delitias. In ea urbe pannos non conficiunt mulieres, neq; lanificio nentes incūbunt: id munus uiris delegat. Discessimus itaq; illinc, Christianos memoratos sequuti, tandemq; aliquando ad urbē peruenimus, cui Pego nomen est, quæ decies centenis mille passibus ab urbe Bangella abest. nec prius eò peruenitur, quā sinum meridionalem traieceris. De Pegourbe Indiæ clarissima, Cap. xv.

Haud procul à mari in continenti urbs Pego nomine sita est: leuorsum, id est, orientē uersus urbē præterfluit limpidissimus amnis, quo ultro citroq; mercimonia cōportant. Rex eius urbis idola colit, cultoribus fides, habitus, uiuendi modus, moresq; indigenis urbis Tarnassari sunt simillimi: colore uero candidiore cœliq; frigidioris: regionis autē situs plagæ nostræ non est absimilis: urbs ambit mœnibus, ædesq; pulcherrimas, ac elegantiores habet, constant enim lapidibus, & calce ipsi regi in armis innumeri sunt, quum equites, tum etiā pedites, merentq; sub eo mille Christiani, inde tamen oriundī: nā prius singulo mense stipendiij nomine senos aureos (pardaios ipsi appellant) solui iubet, alitq; eos impensa propria. Ager re frumentaria plurimum scatet, adfatimq; carniū habent quasi omnifariā animalia, ut in urbe Calechut uisitur: inibi perpauci sunt elephantes, reliqua uero animalia, & auiorū cōplura genera illic conspiciunt modo regionis urbis Calechut: habent præsertim psitacos uocaliores q; usquā alibi offēderim, eosdēq; pulchriores: sunt itē ibi proceriora ligna, fabricandisq; ædibus aptiora q; uiderim unq; ferūt etiā harūdineta uastiores harundines, utpote crassitudine doliū unius. Inueniunt ibi feles qui unguentū illud fragrantissimū gignūt, quod uulgo zibellū dicit: ueneunt dicti feles terni aut quaterni singulo aureo. Mittit memorata urbs præter monilia præsertim pyropos, mercimonia nulla: hi lapilli preciosi aliunde aduehunt ex urbe uidelicet quæ Capelan dicit, ea orientē uersus ab dicta urbe itinere xxx. dierū abest, neq; illd sum pfectus: sed de negotiatoribus q; ampliter memorabāt, hæc accepi. Illud etiā noueritis, in urbe præfata adamātes grādiorez, margaritasq; lōge pluris esse maioreq; precio uenire q; apud nos: itidē de smaragdo referebāt negotiatores. Quū illuc appulimus, rex lōge illinc aberat, utpote itinere xv. dierū: nā bellū inierat cōtra regē quendam

quendā, qui rex de Aua nuncupat. Propterea inde abiimus, uecti nauigio ex ligno solido, longo supra quindenos passus, lato binos passus, remis uera harundineis, ut haud mora cōpertū fiet uobis. ea enim parte qua remus aquas complectit, scissus erat ferme bifidus: iungebāt geminas partes asseres abaci instar connectentibus funiculis, quo fiebat ut citatius permearet aquas. id genus nauigij impulsū remis huiusmodi uelocius q̄ nostrā celoces fertur: malus arboris constat ex harundine uastiore, doliū, quo asseruant aleces, figurat. Nos itaq; peruenimus ad rusculū quoddā, ubi nacti sumus nonnullos negociatores, qui ob uigentia bella urbē inire nequiuierant: quo uiso duximus redeundū esse ad urbē Pego. unde paulo ante discefferamus obiter spatium quasi quinque dierū. Rex quē urbe abesse memorauimus, ouans uictorq; rediit post habitam de hoste uictoriā. Quare postridie illius diei quo rex rediit, Christiani illi negociatores comiti meo aditū ad regem impetrarunt,

De cultu regis Pego, Caput XV I.

Non est quid quis arbitretur eo fastu hunc regem uti, quo rex Calechut utitur, quando certe constat regē memoratū adeo se exhibere adeuntibus facilem, ut uel infans ipsum alloqui queat. omniū tamen est ditissimus, quippe qui tanto moniliū cultu, & cōprimis pyropū exornat, ut uel maxima urbs tanti nō ueniret, quanti sunt gemæ, uniones, margaritæ, & id genus lapilli preciosi, quibus is elegantissime honestat. in digitis uero cōdalia ex gemmis nitent: crura aut bractæ ex purissimo auro longe insigniunt, intercurrentibus pyropis mirandū in modū micantibus. ut breue faciā, manus, lacertos auresq; omni genere moniliū onustas circūfert, adeo ut aures pondere gemmarū appēso pendulæ ad mediū palmū conspiciant: propterea fit, ut si quispiā tenebricosa nocte regē cōspicatus fuerit, nō aliter illi lumen clarissimū illuceat, q̄ si phœbus ipse radios suos uibrauisset. Conuenerūt igit regē negociatores Christiani, illumq; certiorē reddiderūt comitē meū compluscula magni pensū mercimonia attulisse. Ad hæc rex respondit, irent ad se postridie: quoniā ea die sacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit, quem rex præfixerat, continuo accersire ad se Christianos comitēq; meum iussit, addiditq; ut illò prius nō contēderēt, q̄ merces cōportassent: paritū est ergo regi allataq; sunt mercimonia, cuius rei maximā rex cepit uoluptatē: nec id ab re, nā inter cætera quæ attulimus affatu dignissima, erāt & rami ex corallo gemini rari admodū, q̄ forte similes uisi sunt nusq; habuisse, quiq; eò cōmerci gratia aliquādo sint cōfecti. Ictus rex harū rerū stupore eximio, cœpit Christianos percōtari, q̄ nā mortales essemus? Cui negociatores, Sūt utiq; Persæ isti. Tūc rex cōuersus ad interpretē suū, Percontare, inquit, an has merces sint hic exposituri. At comes meus, Sunt hæc tua oīa clarissime princeps, eis utere p tuo arbitrato. Ad hæc rex, Incubui superiore biēno diutinis bellis dissidēs cū rege de Aua: exhaustū ppter ea est mihi ærariū, suppeditatibus prælio uires pecunijs: sed si cōmutatione gemmarum, & præsertim pyropum exposituri estis

estis mercimonia, id efficiā, ut uos cōmerciū huius minime pœniteat: at comes meus ad Christianos inquit, compertū quæso regi facite me aliud nihil quærere præter suæ celsitudinis beneuolentiā, sumat propterea ex mercibus quicquid sibi collibitū fuerit. Tunc negociatores Christiani aperuerunt regi Persam suæ eminentiæ ultro subiturū esse imperata, daturūq; mercimonia uel absq; pecunijs gemmarūq; permutatione. His auditis rex respondit, Audiuisse se iam pridē Persarū liberalissimā esse cōsuetudinē, sed hoc Persa uidisse liberaliorē neminē, moxq; iuratissime per dæmonū capita adfirmare cœpit, se experiri hoc exemplo uelle, uter liberalitate præstaret: quo dicto, accersito actutū mancipio, iubet afferri scriniū geminū palmū longū quāqua uersum toreutice elaboratū, pyropisq; refertū, quo referato, nam multijuga intus receptacula habebat, discriminantibus bracteis tenuioribus: singula itaq; receptacula splendentibus pyropis oppleta erant. Referatū itaq; scriniū coram Persa sisti iubet, simulq; monet ut tantū ex his lapillis preciosis caperet, quātū sibi complacitū esset. Hac liberalissima consuetudine regisq; munificentia allectus comes meus, hoc sane pacto regē alloquit, **O** rex egregie, tanta me prosequeris beneficentia, ut nusq; maiore munere sim affectus, ob id p̄ sacrum Mahumetis caput, perq; eius sacra, qbus sum illi initiatus, tibi ultroneus omnium mercimoniorū meorū facio potestātē, donoq; te his rebus omnibus, nō enim sū q peregredere proficiscor quæstus gratia, sed uisendi orbis desiderio. Tūc rex, Adhuc mecū liberalitate cōtendis, nec possum te munificentia superare, qbus dictis, rex manū pyropis ex singulis scriniū receptaculis referat, quantū ipsa palma comprehendere quauerat, eoq; munere, id est, ducentis pyropis Persam affecit, cape inquit, ob eam liberalitatē, quam beneficentia mecum contēdens præ te tulisti, donauit etiā rex geminis pyropis singulos Christianos, q profecto uenissent mille aureis, quos uero comiti meo pyropos dono dedit rex, tanti esse adfirmabant, ut nō minoris q; centenīs auri milibus uenire posse autumarent. Est igitur rex memoratus is qui cunctos orbis reges munificentia eximia præstat, omnium fermē regū ditissimus, quippe qui decies centena aureorū milia quotannis ab regni sui incolis exigit. Nā mittit ea plaga colores quasi omne genus: itē gossipiū, plurimūq; serici: sed has prope innumeras opes militibus oēs impartit: gens est in uniuersum ueneris amans, imō salax plurimū. Transactis itaq; complusculis diebus, memorati negotiatores pro me à rege cōmeatum abeundi impetrarūt: quo impetrato, rex iussit ut mihi ædes incolatu cōmodissime præpararent, ubi ad usum humanū desiderare nihil. Quare morā quinque dierū inibi absumpsi: interea rumore nūcio percebuit regē Daue cū robustissima manu aduētare, ut regi Pego hostilia arma inferret. Huic occurrit rex cum exercitu innumero, circiterq; medium iter nactus est eum. Obiter etiam deflagrantes mulieres illic cōspicati sumus modo mulierum urbis Tarnassari.

Regis Pego
opulentia

De urbe

De urbe Melacha, deq̃ flumine Gaza, ut autumant incolæ, necnon
de cultorum feritate, **Cap. XVII.**

Postridie eius diei conscensa liburnica, uelificauimus uersus urbē cui Melacha inditum est nomen, ea occidentē respicit, illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus, uastius sanè q̃ unquā conspicati fuerimus, huic Gaza nomen est, latitudine quinq̃ ac uiginti mille passuum patet: altrinssecus uero uisitur insula ingens, *Sumatra inf.* Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus, cultores memorabant dictam insulam quasi quingentorū mille passuū ambitu patere. Huius latius meminisse est animus, quū opportunū duxerimus. Vbi igitur deuētū est ad urbem Melacha, Sultanū adire iussi sumus quamprimū, is Mahumetanus est, eiusq̃ regnum Mahumetano paret. Vrbs sita est in continēti, penditq̃ uectigal regi Cini. Tributo huiusmodi ut aiebāt, causam præbuit, quod eius urbis cōditor rex Cini memoratus ferebatur extitisse octuagenis iam trans actis annis: nec alia de causa urbs illic condita est, quā quod cōmodissimū habet portū, & sanè cōmodiorem, quā forte in toto fermè oceano intueri liceat. Crediderim propterea plura illò appellere nauigia, quā quouis aliò: & comprimis aromata, & complura alia mercimonia omnifariā eodem conuehantur. Regio non est generatim ferax, mittit tamen triticum, carnes, per paucaq̃ ligna: aruis inerrāt alites instar regionis Calechut, uerū p̃staci sunt illis longe meliores: mittūt item arua sandaliū, stannumq̃: elephātes, equos, pecora, boues fœminas, pardos, bubalos, pauos & id genus compluria animalia habet. Fructus autem legunt paucissimos, modo urbis Zeilani, illic mercari non licet, nisi emere aromata sericumq̃ uolueris: his est colos penè subcinericius: capillum promittunt, habitu uero instar incolarum Memphis urbis, cayrum appellant, utuntur: amplam habēt frontem, oculos teretes, nasum autem simū: ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, grassantibus inuicem cultoribus, nam mutuis cædibus canum more se conficiunt: ob id appulsi negotiatores non nisi in nauigijs noctes agunt. Indigenas eius urbis omnes oriundos esse Agiauais adfirmant. Illic moderatori cuidā rex uicariam operam reddēdi iuris aduenis delegat: uerū cultores parent nemini, illisq̃ est pro ratione uolūtas, prauisq̃ moribus concedūt nemini, adeo mentes efferarunt: ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit, profiliunt magis, regionēq̃ si redigantur in ordinem, se deserturos minitantur: idq̃ agunt audacius, quoniam mari adiacent, quasi paruo negotio, quū libuerit, aliò dilapsuri. Propterea comes meus Christianos negotiatores monuit illic diutius commorandum haud esse, profilientibus nimium cultoribus. Quare cōducta celoce, Sumatram insulam uersus uela fecimus: quò quinq̃ dierum itinere peruenimus ad urbem præsertim quandam Pyder nomine, quæ fermè octuagenis leucis à continente abest.

De Sumatra

De Sumatra insula, deq̃ eius urbe Pyder nomine, Cap. XVIII.

HAnc urbē celebrior totius insulæ portus insignit, ea est insula cuius paulo ante meminimus, ubi retulimus huiusmodi insulam quingentorum mille passuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam esse Taprobanam *Taproband* insulam, quod quidem inter complures cōuenit autores: huic insulæ quaterni diademate insigniti reges moderantur: hi sunt idolorū cultores, fideq̃ & ritu uiuendi, necnon habitu regi Tarnasseri nō sunt absimiles: scemina uero coniugum desiderio sponte ardent: his est colos quasi albicans: amplioris sunt frontis: oculos habēt obrotundos, prasini coloris, capillum promittunt, naso sunt latissimo eodemq̃ simo admodum, statura uero perquam despicabili: ius ibi summopere uiget: signato argēto auroq̃ ac stanno pro moneta utuntur: aurum signatum est eiusmodi, ab altera parte uisitur dæmonis cælatū caput: ab altero uero carpentum elephantis trahentibus cōspicitur. Pari modo signantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponūt denos singulo aureo: stanneæ uero quinque & uiginti numero aureum efficiunt. Mittit ea regio numerosius proceriores quā usquam alibi cōspexerim elephantes, eosdemq̃ meliores: id hominum genus belli est: expers admodum, uerum quæstibus plurimum inhiat mercimonia exercens: suntq̃ in uniuersum hospitales, appulsis exteris præsertim.

De alio piperis genere, deq̃ serico ac laserpitio, quod belzoe appellant, inde prouenientibus, Caput XIX.

Illic igitur procerioris piperis. uberior est prouentus, miraq̃ copia. Lingua patria piper molaga dicitur, id est lōge procerius illo, quod huc aduehit, multoq̃ candidius, uerum inane ac mordax plurimum, sed ponderosum minus: uenit enim inibi piper non pondere sed mensura, ut apud nos triticū exponitur. Tanta est huius ubertas, ut inde anno singulo uicena naues onustæ euehantur: hæ Cataium proficiscuntur, illic exponitur haud difficulter ob frigidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiusmodi gignit, producit etiā procerius piper, sed crassioris est caudicis, amplioraq̃ folia, eademq̃ carnosiora habet arboribus urbis Calechut: fert itē adfatim serici, fitq̃ plerūq̃ id sericū more nostro: aliud uero mittūt sponte arbores, prouenitq̃ in syluis ac nemoribus absq̃ cultu, sed id est priore deterius. Ibi uisitur lazeris arbor, quæ gūmi gignit, cui laserpitio nomen est, uulgo belzoë dicit: referebāt nōnulli id pcul a mari nasci. Ego hæc nusquā affirmauerim, quando certe corā minime uidi.

De triplici arborum aloës genere, Caput XX.

QVoniam rerum uarietas parit uoluptatem, mortalesq̃ allecat plurimum, desiderioq̃ discendi noua inuitat ad lectionē. Ob id duxi non ingratum fore lectoribus, si hæc subderem, quæ corā uisi: propterea exploratum habebitis ob eam causam laserpitium aloëq̃ ubertim ad nos minime conuehi, quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noue-

noueritis, triplex esse aloës genus: aliud est longe perfectius, huic calampat nomen est. Hoc insula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur: ea, ut memorabant Christiani negociatores comites nostri, haud procul ab dicta urbe ubi aloë nascitur, nomine calampat, abest. Est & aliud genus aloës, lubam nomine, hoc flumine nescio quo huc comportatur: nouissimo autem bochor nomen est. Referebant dicti Christiani negociatores causam, quur ad nos aloë primo loco dictum non deferretur, quod uidelicet id genus aloës mitterent regna Catañ, necnon Cini, & Macyni, Sarnauq; ac Grauary longe ditiora, quippe quæ auro uberrime scatent, multoq; maiorem quam nos auri copiam habent, suntq; item maiorum principes uirium, nostris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit, quod suffimentis odoramentorumq; genere plurimum delectantur, inq; ea re reges superant nostros. Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quod in urbe Sarnau singula libra aloës denis aureis uenit, id efficit eius rei summa caritas.

Quomodo ligna aloës ac laseris probantur. **Caput XXI.**

DEuenimus in certissimā notionem gemini suffimenti, aloës uidelicet ac laserpitij, doctoribus memoratis negociatoribus: nam alter eorū nō nihil aloës ac laserpitij habebat, binas uidelicet aloës onzias, eius inquā, quod calampat appellant: sic enim probabamus, comes meus nihilum aloës manu oclusum tantisper tenuit, donec is psalmus, qui Miserere mei deus incipit, tertio consummari posset, moxq; referata manu calefactū iam aloë inenarrabilem suauitatis odorem adeo fragrabat, ut nusquam fragrantiora senserim suffimenta. Cepit item tantum laserpitij, quantū iuglandem efficeret, rursumq; sumpsit librā mediam illius, quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuacq; suffimenta, ignitis uasis imposita prius indidit cubiculis: uera mehercle refero, longe suauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat, quam id quod libram mediam complebat: uel si ad geminam libram ascendisset, uix igitur pro meritis horum geminorum suffimentorum præstantia referri potest: id itaq; causæ referunt, quur ad nos non conuehantur. Mittit etiam ea regio lactam, unde conficiūt rutilum colorem, gignitur in arbore iuglandibus nostris haud absumili: Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariam animalia.

De multijugis Sumatræ iusulæ negociatoribus. **Cap. XXII.**

IN ea itaque urbe complura uidi adfabre elaborata, eademq; elegantiora quam usquam uiderim, cophinos præsertim auro exornatos, hi singuli ueniebant gemino aureo: uidi etiam in uico unico supra quingentos collybiastas: tanta est inibi trapezitarum copia, illò ceu ad percelebres nundinas commercij gratia propè innumeri negociatores profiscuntur: cultores uero golipinis stragulaq; serica & syndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio adfatim

adfatis lignorum, unde fiunt naues, gunchos ipsi appellant, hæ trinos habent malos, geminamq; proram, geminosq; utrinq; clauos. Quū nauigant in undabundo oceano, ubi aliquando uela uentis fecere, mox oborto tempestatis turbine, operæ precium est alteris uelis, haud mutatis prioribus, uentos legere: condicto itaq; naui minime circumacta, altero malo usi retrocedunt, sunt enim omnium dextrissimi præcipuiq; urinatores, ignesq; extempore miro artificio fabricantur.

De eorum ædibus, deq; ædium imbricamentis, Cap. XXIII.

Eorum ædes lapidibus constant, parumq; ab humo tolluntur: loco imbricum piscis Tartarucæ pelles succedunt: mittit enim eum piscem pelagus Indicum, nam illic agens uidi adeo uastum beluæ corium, ut pondo librarum centum triumq; esset. Vidi item inibi maxima ebora, hæc sunt elephantorum dentes, pondo trecentarum ac triginta quinque librarum: cōspicatus sum etiam inusitatæ magnitudinis serpentes, longe quidem proceriores quàm uidentur in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negotiatores Christianos, qui desiderio uisendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id percontabantur comitem meum, hæsisset ne cordi sibi uelle ultra progredi, an retrocedere, uel forte inibi consistere. At comes meus respondit, se postquam illò uenerat, prius inde non discessurum, quàm uaria aromatum genera uidisset. Tunc Christiani adfirmabant, illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ conspexeramus. Quibus rursus inquit comes meus, Vnde myristica nux, gariophyllumq; prouenit? At Christiani myristicā nucem, muscatā appellant: Masticemq; fert quædā insula, quæ hinc trecentis mille passibus abest. Tum comes meus, Patetne insulam adeuntibus tutum iter, aut infestant piratæ æquora? Ad hæc Christiani responderunt, indignabundi æquoris tantū pertimescendam esse sæuitiam: addebantq; id æquoris onerarijs nauibus sulcari non posse. His auditis, attentius explorabat comes meus quonam modo tuto illuc proficisci quiret. Responderunt Christiani nihil magis uotis comitis mei satisfacturum, quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen est, emerent quampiam, id est genus actuariæ nauis. Hoc intellecto, sciscitabatur comes meus an naues huiusmodi illic inuenirentur. Respondentibus autem negotiatoribus Christianis adfatim nauium repperiri, uel si supra mille conducere uellet, assensus est comes meus, ut simul geminæ naues conducerentur. Quod dicto quamprimum binę naues affuere, complusculiq; remiges: & ubi de uetura inter eos conuenit, id precium enim ad quadringentos aureos ascendebat. Rebus itaque in hunc modum compositis, comes meus cœpit amici appellatione compellare negotiatores Christianos his fermè uerbis, Etsi dilecti mei non sim uester conterraneus, eosdem tamen parētes habuimus. Adā uidelicet & Euam, estisne me sociumq; meum qui uestris sacris est initiatus,

deserturi: Ad hæc Christiani, Quomodo hic qui nō est Persa, fidem nostrā induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipse Persa est emptus aliquando Hierosolymis. Huius sancti nominis mentione exciti Christiani negotiatores, sublati in cœlū manibus, moxq; procidētes humi, tellurem usq; tertio deo sculabantur, consurgentesq; à comite meo, sciscitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hierosolymis adductus est: tūc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rursus Christiani, Debet igitur patriæ meminisse. At comes meus, Meminit quidem, cepi q; iam pridem eo denarrante miram uoluptatem, doctore q; eo singula humanorum membrorum, esculentorum q; nomina quibus utuntur Christiani, didici. Ad hæc negotiatores respondere, Etsi uisendæ patriæ ardentes desiderio decreuissē tandem aliquando latres patrios reuifere, licet procul hinc, utpote trecētis mille passibus absint: tamen in uestri gratiam comitis q; huius, instituimus eodem proficisci, quod ire decreuistis. Id plus addimus, daturos nos operam, ut longe locupletior euadat, neq; propterea ritus patrios deferat, ubi Persarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negotiatoribus respondit, se libenti animo amplecti oblatas amicitiae conditiones, se q; eos sequuturū quocūq; ierint: uerū me id exequi quod animo destinauerāt, nequire ob eam rem, quod neptem eius Solē nomine in Perside duxissem uxorem: quare si cordi hæsit uobis, ut sim mercedi itineris comes, hoc munus quo uos afficio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me in ita amicitiae minime pœniteat. Tūc Christiani, Agite, inquit, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His ita q; ultro citro q; dictis, in monumentū cœptæ amicitiae denis pyropis, mediā curiā appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erāt, ut quingentis aureis uenissent. Perendino igitur die in expedito fuere geminæ actuariæ naues cōuehendis nobis cōmeatibus q; aptissimē, fructibus præsertim omniariam impositis, iter q; insulam uersus, cui Bandan nomen est, cepimus.

De insula Bandan, quæ myristicas nucs ac mastice mittit, Cap. XXIII.

Anarchia **S** Vlcatēs æquora circiter uicenas insulas offendimus, cultas alias, desertas admodū alias: eō peruenimus itinere quindecim dierū peracto: insula est inculta plurimū, ac infœcundi soli, humilis q; sed magnopere plana: centum mille passuū ambitu patens: huic rex minus q; hexarchus moderatur: uerum eam incolit genus hominū agreste, parū distās à beluis, nullius sanè momētis humiles casās, imō mapalia lignea parū ab humo extantia subeunt: solā interula amiciuntur, nudis pedibus aperto q; capite prodeunt, capillū promittūt, fronte q; sunt lata, sed tereti: colos est his albicās, statura q; despicabilis: idola colunt, sunt q; longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyraua appellant: obtusi sunt ingenij, nullarum q; uiriū, adeo perditī, ut prorsus sint illaudabiles: ritu degunt ferino: ager præter myristicam nucem, muscatā appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myristicæ nucis caudex Persico caudici

dici similis, ramos foliaq; consimilia producit, uerum nonnihil angustiora: priusquam nuces huiusmodi percoquant, sapit arborem mastix florentis rosæ instar: & ubi nux percoxerit, mastix eam complectitur, complexoq; simul statim tempore, cultores legunt certatim uberiusq; quam possunt, quoniam cōmunia sunt ibi omnia, ceduntq; præoccupatibus: arbores absq; cultu, superpeditante tantū natura, fructus mittūt. Nuces huiusmodi myristicæ ueneūt mensura utpote senarū ac uiginti librarū, tantūq; nucum ternis solidis, id est, medio carlino exponunt: genus monetæ eiusmodi est, quale esse in urbe Calchut diximus. Illi mutua iusticia degunt, nec opus est legibus, gente à puris naturalibus uix recedente: his uis perendino die postquam illo appulimus, comes meus percunctatus est negotiatores Christianos, ubi nam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret. Ad hæc responderunt Christiani, procul illic itinere sex dierum in insula Monoch nomine, gariophyllū inueniri. Tūc comes meus, Sunt ne illi adeo rudes agrestesq;, ut hi q; paulo ante cōspicati sumus? At Christiani responderunt, esse quidē illos populos his dissimiles, uerum incultiores minoreq; ingenij capto. His intellectis, Eia inquit, progrediamur, ingressiq; iter ad memoratā insulā septē dierū spatio peruenimus.

De insula Monoch, quæ gariophyllum mittit. Caput xxv.

Hanc insulam perquā angustam, Bandan insula magnitudine excedit: gens est cultoribus Bandan multo deterior, præter humanā speciem à beluis nihil differens: his est colos nonnihil candidior, cœlicq; temperies aliquid quantisper frigidior. mittit hæc insula gariophyllum: nonnullæ mediocres admodū, eadēq; incultæ insulæ circūadiacētes eundē fructū ferūt. Huic caudex est buxo non absimilis: folia uero cinnami instar habet, sed obrotunda magis: eius est coloris, cuius in superioribus meminimus, lauri folium propè exprimens: quum maturescere incipiunt, cultores harundinibus flagellant arborem, cōstrato prius circum arbore tegetibus solo: colos telluri est qui sub argillofæ ac arenosæ terræ esse consuevit. Regio est humilis admodū, adeoq; demittit, ut Septentriones inibi minime, adimentē prospectū syderum orizonte, cernantur. Explorata regione, uisq; inciuili hoc hominū genere, percunctabat negotiatores comes meus, Superessetne illic uisendū aliquid? Ad hæc negotiatores, Videamus inquit, quo precio exponant gariophyllas: & ut id compertius fieret nobis, finximus uelle mercari gariophyllū, moxq; intelleximus duplo uendi quā nux myristica uendebatur, mensura tamen: quoniam id hominum genus omnium est prorsus expers ponderum.

De insula Bornei. Caput xxvi.

Gari iam eius plagæ, auebamus plurimū nouas uisere regiones, ut noua semper delectant, studio præsertim discendi maiora. Quare Christiani negotiatores his uis, in hunc fermè modū me compellarunt, Dilecte comes, inquit, postquam hucusq; deorū munere peruenimus incolumes,

z ; si tibi

si tibi est complacitū, eamus uisum totius orbis celebriorē insulā, eandemq̃ locupletiorē: uidebis aiunt, rem cognitu dignissimā, qua forte uidisti pulchriorē aliam neminē: uerum operæprecīū est ad aliam prius proficisci insulā, cui Bornei nomen est, illic maiores multo liburnicas conducemus: quoniam longe altius, unda bundumq̃ magis æquor nobis superandum est. Tunc comes meus, Agite inquit, ut libet, in uestram enim sententiā totus concedo. Quare cōscensa liburnica uastiore, iter ceptum est ad eam insulā, uersus meridiem semper uelificantes die noctuq̃. Dum iter agimus, cōfabulationibus mira uoluptate incūbebamus, percontantibus me illecebre dictis negotioribus, præsertim de nostri seruatoris indyta latria. Et ubi sancti uultus (Veronicā appellant) mentio abs me facta est, deq̃ diuorū Petri ac Pauli principū apostolorū capitibus, necnon de complusculis alijs sanctis: clanculū me monuerūt, ut si uellem secū proficisci, futurū ut magnus euaderē princeps, ob tantū rerum notione. uerū absterritus itineris magnitudine, longioreq̃ intervallo, quippe qui rebar, ubi illō contēdissem, me nuncq̃ reuersurum, statui eō minime proficisci. Ita q̃ insulæ Bornei tandē aliquando appulimus, ea à Mo noch abest circiter ducentis mille passibus, illaq̃ nonnihil maior est, uerum longe humilior, situq̃ demissiore. Gens idola colit, acerrimiq̃ est ingenij, ac uitæ haud illaudabilis: colos in albicantē magis inclinat colorē: his nō est idē habitus, aliq̃ interula gossipina, aliq̃ undonibus utuntur, aliq̃ apice subrutilo uti consueuere: ius summopere illic uiget: ea insula mittit quotānis adfatim camphoræ, hanc arboris gūmi esse adseuerāt: ego uero id nuncq̃ adfirmauerim, quando certe rē huiusmodi oculis minime subieci: illud tamen nō diffitebor, comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxisse.

De obseruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad insulam Gyaua contendentes. Cap. XXVII.

Postq̃ tot cōmeatus sumpsimus, qui itineri nauando abunde sufficerēt, uela uentis dantes, uersus insulā Gyaua nomine ceptū est iter, eō quinque dierū itinere meridiē uersus nauigātes peruenimus: nauis moderator pyxidē magnetemq̃, necnon paginam marinā compluribus lineis distinctam, quæ uentorū rationē insinuant, secum more nostro attulerat. Vidēs igitur comes meus euāuisse Septentriones, inq̃ ea urbe minime conspici, negociatores Christianos percunctabat, quonam modo adempto Septentrionis ducatu fulcare quirēt maria: explorabundusq̃ sciscitabat ab eis, quo duce sydere pelago se cōmitterent. Ad hæc nauis moderator percunctantibus negociatoribus Christianis, respondit cultores eius regionis quina fermē sydera habere, & comprimis astrum quoddā Septentrioni oppositū obuersumq̃ quo nauigaturi utebantur, addens se magnete uti, quoniam is lapis Septentrionem semper consequitur. Subdidit etiā ab altero dictæ insulæ latere gentem esse quandam, quæ Septentrionibus obuersis syderibus æquora sulcans, utebat

quasi

quasi Europæ Sarmatiæ essent antipodes inq̃ zona frigidissima circiter polum antarcticum cultores huiusmodi degeret, argumento quod diē quatuor horarum tantū habent, quodq̃ algent mirum in modū rigore frigidioris zonæ instar eorum qui à polo arctico parum absunt, quare ex denarratis comes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De insula Gyaua, deq̃ cultorum fide ac moribus, necnon complusculis alijs. **Cap. XXVIII.**

ITaq̃ permeando maria itinere quinq̃ dierū ad dictā insulā peruenimus: Ilea propè in immensum patet, quippe quæ cōplura regna cōtinēt. Reges cultoresq̃ idolorū latriæ sunt addicti plurimū: nec iidem sunt omnibus ritus, colunt aliq̃ modo incolarum Calechut idola, aliq̃ phœbum, phœbem aliq̃ obseruant: aliq̃ boues, aliq̃ quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colūt: dæmonem aliq̃, ut supra meminimus, uenerant. Hæc insula more nostro sericum mittit, syluis sponte id gignētibz: smaragdos totius orbis habent elegantiores, habentq̃ ad fatum auri ac optimi æris: ager re frumentaria scatet: omnifariamq̃ fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiā carnes omne genus more nostro inueniunt. Id hominū genus pfidiæ est, prorsus expers: eius sunt coloris necnon proceritatis cuius nos sumus, uerū latiore sunt nōnihil fronte: oculos habent prægrandes, prasiniq̃ coloris, sed uaso sunt admodū simo, capillumq̃ promittunt: cœlo inerrant complura auitiorum genera nostris quiddam ab similia, si pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic mirabilem in modum colitur: cultores chlamyde serica, aut ex undonibus, ex gossipio nonnunquā exerto brachio amiciuntur: lorica perraro utunt, quippe qui bellorū propè sunt expertes. Verum maria sulcaturi arcubz ac harundineis sagittis utunt: consueuit etiā gens illitas ueneno sagittas eo instrumēto, quo nos tormenti instar figulina glande aues cōficere solemus, ore in hostes uibrare, mortemq̃ illico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormētis omne genus nō utuntur, nesciuntq̃ tormēta huiusmodi fabricare: omnibus nō sunt in cibatu eadem esculenta, aliq̃ triticeo pane utuntur, ac ueruecum carnibus uescunt aliq̃, aliq̃ ceruis ac apris oblectant, pisce ac fructibus alunt aliq̃.

De cultorum huius insulæ sæuissimis moribus, deq̃ modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis. **Cap. XXIX.**

EIus insulæ cultores (eos inquam qui carnibus uescuntur) ubi uiderint parentes confectos senio nullius iam usus esse, in emporium adductos protinus Anthropophagis uendunt: qui ubi uenierint, continuo mactantur, locoque esculentorum ab nonnullis absuntuntur. Et ubi iunior quispiam in eam deuenerit ægritudinem, ut indicio sapientum, præsentē languorem euadere non posse uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipsa præueniatur, leto traditur quamprimū, functusq̃ uita uenit Anthropophagis. His inhumanis moribus perterritus comes meus, stupore incredibili afficiebat,

aspernabaturque detestandæ feritatis abusum, quum præsertim nonnulli ex regionis cultoribus negotiatores petulantius his ferè uerbis aliquando compellassent, **O** Persæ, inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quando carnes adeo formosas uermibus epulandas exponitis. **H**oc audito, comes meus efferatam eorum consuetudinē adeo horruit, ut condicō illinc abeundum esse duxerit, **R**edeamus, inquit, ad nostram liburnicam: quam ubi semel tenuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo in insula Gyaua nomine, sol in meridie orbem siue sphaeram complet, **Caput xxx.**

Postquam satis superque horum populorū inhumana crudelitas nobis intuit, negotiatores Christiani comitē meū hortabantur, ut hæc quæ paulo ante conspicati fuerant, ueluti noua quæpiam suis quū domi forent renunciant. **F**erte, inquiunt in patriam, eaque mox comperta uobis de hoc orbe fient: quibus dictis, Intuemini aiunt, in meridie sitū solis, iusseruntque ad sydera tollere uultus: respicite inquiunt, solis orbē, ut quamprimū exploratū habeatis, quantum hic absit ea, quæ uos tulit regio. **R**espiciens itaque comes meus, uidit solem dextrorsum decurrere, & rursus sphaerā latam circiter binos palmos laeuorsum imprimere: quæ res comitē meū magna affecit admiratione, id ut ipse memorabat, mense Quintili usu euenit: ego eius rei uix memini, quoniā agentē apud exteras gentes, in orbeque remotiore nostrorū mēsum nomina me fugerant, imò quandoque dierū nomina obliuiscabar. Illud etiā noueritis, paria in eo orbe nobiscum agere anni tempora: nam illi haud plus quam hic nos inibi algent. **I**ntelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus appetere, utpote qui perspectum habebat se non posse illic sine aperto uitæ discrimine morari diutius, grassantibus sæuientibusque in appullos nimium cultoribus: nam acriore diligentia, noctu præsertim, nobis ab Anthropophagis cauere opus erat: comitē meum cōueniens statuit inde discedere, in patriamque festinatius quam posset repedare. **I**nter hæc comes meus smaragdōs geminos mille aureis emit, binosque infantes aureis ducētis præstinauit: hi exectis testibus euirati erant: nam in ea insula complures sunt negotiatores, qui præter infantes mercantur nihil: hos adhuc impuberes ita emasculant, ut parum absint à foeminis.

De reditu nostro ex insula Gyaua, **Caput xxxi.**

Igitur quatuordecim dierum inibi insumpta mora, pertesi ob inhumana feritatem Anthropophagorum mores, algorēque nimio nos premente: **Z**onæ enim frigidissimæ, ut in superioribus perspectum habuistis, appuleramus. **D**uximus ultra progrediendum minime esse. **A**d id accedebat, quod nulla supererat regio digna cognosci: propterea gradum reuocauimus, conductaque liburnica, gionchum ipsi appellant, inde soluentes ab extimo insulæ latere orientem uersus, minus illic sæuiente salo, uelificare

uelificare cœpimus, itinereq; quindecim dierum peracto, tandem aliquando ad urbē Melacha nomine peruenimus: ibi tridui absumpta mora, socijs ibi dem remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus nos abeuntes prosequuti fuerint Christiani negotiatores: profecto ingenue fateor, si celebs fuisset, natosq; habuisset nullos, nunquā hos adeo charos comites deseruisset: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem adseuerantes, ubi se rati fuissent tuto iter agere posse, nusquā nos dereliquisse. Ad id accedebant comitis mei crebriores adhortationes, quibus negotiatores huiusmodi pericula obiectans hortabatur ne nos sequerentur, eō tendēs ut denarrantibus ipsis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locupletissimi, nostris haud innotescerent. Igitur digredientibus nobis illi remanserunt, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conscensa liburnica, uersus urbem Cyromandel nomine uelificauimus. Inter nauigandum moderator naui memorabat circum insulam Gyaua Taprobanamq; Sumatram ipsi appellāt, supra septem mille insulas fore. Vbi urbi Malachę appulimus, comes meus tantum aromatum sericiq; ac odoramentorum emit, ut circiter quina milia aureorū exposuerit. Ad urbem enim Cyromandel nō prius peruenimus, quā itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exonerauimus, uiginti q; dierum absumpta mora, conductā alia liburnica, ad urbē Colon tandem peruentum est: illic nempe supra uiginti ac duos Christianos ē Lusitania oriundos offendimus: quibus uisis fugam meditari cœpi, contempta tamen eorum paucitate, desij pedem struere. Huc etiam accedebat, quod aderant nonnulli negotiatores Mahumetani, qui nouerant me uidisse Mecham, Mahumetisq; corpus: ob id uerebar, ne si fuga arrepta illic discessissem, suspicarentur illi ob id solum me abiisse, ut eorum aperirem hypocrisim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierū decem, ad urbem Calechut tandem aliquando redijmus.

De urbe Calechut, Caput XXXII.

Post multiplices uariasq; peragratas regiones, uti classico beneuolōq; lectori in superioribus abundē innotuisse arbitramur, tum ob multijugam cœli clementiā, & rursum eiusdem aliquando incredibilem intemperiem, ut haud difficulter concipere possunt, qui peregrinationibus affluere, tum uel maxime ob populorū efferatissimos mores, inhumanamq; sœuitiā, iam peritū peregrinationis, memoratis causis fastidium parientibus, tandem aliquando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi usu euenerunt, paucis expediam, ne prolixior sermo lectori fastidium pariat: conducent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exemplo cohibebunt complures uoluptates suas, qui nimio plus quā satis uisendi orbis desiderio ardent. Quod si monitis nostris minus obtemperabunt, illud saltem denarrantibus nobis discent, quonam modo peragraturi orbem

orbem se gerere debeant in euentis præcipue præsentaneis, ubi actiore opus est ingenio. Itaque regressi iam ad urbem Calechut, illic duos Christianos nacti sumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat: hi Mangones erant, è Lusitaniâque emendorum monilium gratia dato ab rege negotio soluerant: quum enim ad oppidum Coccin deuenissent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uisis, tanta sum affectus læticia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem: nudi enim incedebarum cultorum instar. Percunctari propterea eos cœpi, essent ne Christiani: sciscitanti mihi condicte Ioannes Maria respondit, se quidem Christianum esse: tum Petrus Antonius ad me conuersus inquit, Et tu es ne Christianus? Cui ego, Sum equidem in summi optimique dei gratiâ. Quo dicto manu me apprehensum, in ædes suas humanissimi me me duxit, eoque ut peruenimus, ruit in oscula & fletus maximos, nec me amplexando satiari quibat: ego uero uix patris sermonis memineram, uidebarque balbutiens, ac lingua impeditiore: quippe qui iam annis quaternis aliæ linguæ, ipsique barbaræ diutius assueueram: minusque interea Christiani cuiuspiam usus eram contubernio: cœqueui proxima nocte secum, uerum ob conceptam læticiam nemo nostrum somno indulgit, minusque epulis: adeo enim quisque nostrum mutuo fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui spatio propagari uoluisset. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis sciscitatus sum, essent ne in paucis regi Calechut chari: at illi, Sumus, inquit, apud regem plurimi, maioreque in precio esse nequimus, eoque familiarissime utimur. Addidi etiam quid nam destinauissent animo: rursum illi, Cupimus profecto in patriam redire, sed quo nam modo id consequi possimus, nos planè fugit. Quibus ego, Redite inquam eâ quâ uenistis. Tunc illi, Illud sanè perarduum est, quoniam Lusitanorum perfugæ sumus, ad timorem præsertim accedente: quod innumera propè tormenta auspicijs regis Calechut, non sponte tamen fabricati sumus: propterea non est inanis timor noster, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, quum præcipue classis Lusitanorum iam iter ingressa, breuique affutura dicatur. Ad hæc respondi, si munere deorum consequi possem, ut tandem aliquando clanculum, classe Lusitanorum appulsa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter à præfecto classis impetraturum pro desertoribus ueniam. Adijciebant etiam illi ob id quod famigerati essent admodum, fabricandisque tormentis percelebres, futurum ut aliâ euadere nequirent, nisi eâ, quâ prædictum erat, compluribus regibus eorum uestigia obseruantibus: adeo enim tanti opifices huiusmodi habebant, ut pluris esse nequirerent, propterea fugæ spem esse nullam: nam supra cccc. tormenta, si uastiora minimaque recenseas, fabricati sumus. Ob eâ rem Lusitani sunt nobis magnopere formidolosi, pauemusque plurimum, ne commissorum luamus quandoque pœnas: nec id ab re, quoniam

quoniam non iniusti timoris suberat causa : nam præterquam quod fabricati fuerant propè innumera tormenta in maximam Christiani nominis iacturam, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandiq; ac exonerandi tormenta quindenos homines, quibus id munus à rege delegatum erat, in diuini nominis contumeliam docuisse dicebantur. Per id tempus enim quo illic agebam, coram uidi memoratos Christianos dedisse cuidam idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari posset tantæ magnitudinis, ut capax quinq; ac centum cantarorum (id est mensuræ genus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, qui liburnicam elegantissimam quaternaq; tormēta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi sui gratia ad flumen quoddam perrexisset, forte non sine nutu deorum aquis immerfus pessum iuit, uitāq; efflauit. Sed iam ad Christianos redeamus, nouit mehercle deus optimus maximus, quo conatu ab dictis Christianis contemderim, ne posthac in sancti nominis contumeliam sanctorumq; fidelium dedecus ac detrimentum maximum tormenta huiusmodi fabricare uellent. Quum hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrymæ erumpebant. At Ioannes Maria, cui pertinacius forte hæserat, in patriam redire nolle, aiebat nihil pensi se habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis: nosse deum quid de se decretū foret. Quare postridie socium meum uisum redeo, qui non absque querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui rebatur ob diuturniorem moram è uitis me decessisse: ego uero finxi me pernoctasse in delubro quodam, Meschitā ipsi appellant, ut deo ac Mahumeti, quorum in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uisus est comes meus huius rei magnam cepisse uoluptatē: ut uero attentiore animo, commodius ue cultorum mores explorare possem, comiti meo insinuaui noctu delubrum incolere uelle, opesq; ac diuitias floccipendere, esseq; inopiæ amantem plurimum: nam noueram fugam meditādo aptius illis imponere non posse, quā ut simularem me esse sanctum Mahumetanum: propterea ut huius sanctitudinis fidem facerem potiore, in propatulum carnibus uesci nusquam uolui, uerum clanculum ac silēti nocte apud Ioannem Mariam gallinas epulabar singula nocte quaternas: temperabamq; à cōgressu negotiatorum, agelastos, id est, non ridens ex composito factus eram, perdius delubrum incolens, nec illic abibam nisi uocatus à comite, qui miseratus abstinentiā meam (sic enim rebatur) creberrime me increpuit, quod carnibus non uescerer. Ad hæc ego respondebam, epulas ganeatasq; dapes ueneris aliorumq; peccaminū esse fomēta. Quare effeci hac hypocrisi, ut opinione probitatis ac abstinentiæ me illic sanctior esset nemo: argumēto, quod nihil magis in uotis, imò supra uota cultores gerebant, quā ut manus aut genua mea deoscularentur.

De aduentu

De aduentu liburnicarum regis Lusitanorum ad urbem

Calechut. Caput XXXIII.

E Pulanti mihi apud comitē meum, ecce Persæ gemini negotiatores urbis Canonor à comite meo hospitio recepti, comiterq; inuitati, dixere habere se nescio quid sinistri, quod in medium proferrent. His uerbis excitus comes meus, quid inquit audio? tunc Persæ, Aduenere duodenæ Lusitanorum liburnicæ, easq; corā conspicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam sunt mortalium? At Persæ, sunt, inquit, Christiani loricati albicantibus armis, qui munitissimum arcem ac propē inexpugnabilē in urbe Canonor erigere cœperunt. His auditis comes meus ad me conuersus inquit, Heus Ludouice, qui mortales sunt hi Lusitani? Cui ego, Oro uos, ne huius gentis mentionē mecum faciatis, quando certe constat gentem huiusmodi latrocinij ac maritimis excursionibus ceu piratas usquequa; uacare, ob id aucto plurimū eos aliquādo Mahumetis sacris initiari. Huius rei pœnituit socium meum, cuius ego magnā capiebā uoluptatē, lætabarq; plurimū hos aduenisse.

Quomodo medici officio illic fungebar. Cap. XXXIII.

V Su euenit aliquando, ut negotiator Mahumetanus ex urbe Calechut oriundus, per graui ægritudine adflicaret, aluumq; haberet insolutā: & quoniā comite meo is familiarissime utebat, ac deterius indies se haberet, comitem meū monuit, ut iure cōiunctionis, si quid præsentanei remedij nossem, quod languorem leuare quiret, illud afferret in mediū. Ad hæc respondit comes meus, se iturū ad ægrotū quamprimū: quo uiso (me enim secū languentē uisum duxit comes meus) Quæ causa, inquit, condigna serenos sceda uit uultus, quur hæc tristitia cerno? At ille, Languore stomachi inquit crudelē in modū urgeor, aluumq; soluere nequeo. Cui comes meus, Alges ne forte? Rursus languens, Minime inquit, quando certe usq; in hanc diē alioris sum prorsus expers. His auditis, cōuersus ad me comes meus, Heus, inquit, Ludouice, nosti ne antidoti quippiā aut pharmaci nonnihil, quod languorē huic meo charo leuet? Cui ego, Erat quidē parens meus medicus, uerū in patria didiciq; solo experimento doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro te propterea Ludouice, ut si quid comperti habes quod languori conducatur, proferas quamprimū in amici huius mei gratiā. Ego uero lingua eius gentis uerba quædā protuli, languentisq; manu apprehensa, pulsum attrectare cœpi, is est enim ægritudinis plerūq; index; cognoui propterea maximis hominē detineri febribus, percunctatusq; sum eum, dolerētne caput. At æger, Dolet quidem uehementer caput meū. Et rursus ego, Soluisne pro libito aluum? Tūc languens, Iam triduo eā minime exoneravi. Hoc audito comes meus, refertū inquit, bile hic stomachū forte ob nimiam ingluuiem habet. Opus est propterea clystere ad egerenda excrementa. Tum æger, Agite ut lubet, inquit, modo sanescā. His intellectis, clystere expedito saccaro ouis ac sale mixtis, ad

ditis

ditis herbis nonnullis, quæ ut arbitror, officere citius quæ conducere languenti debebāt: nā folia erant iuglandiū: quare nocte ac die una quinis clysteris excrementa egerere frustra tentavi: aluo obdurata nimis reluctante, officientibus herbis, eoquæ discriminis ægrū adduxi, ut me iam cœptæ provinciæ poeniteret, in contrariū cedēte antidoto. **V**t tamen consulerē languenti, cepi rursum amphorā succi herbæ cuiusdā, oleoquæ, sale ac saccaro inditis, rursum mollire uentrem conor: uerū nouissimus error peior priore fuit: quoniā decoctionē haud calefactā aluo languentis indidī: pedem tamen ægri fune alligavi, ut impoſito clystere, capitiquæ ac manibus innixus reliquum corpus pensile haberet, me fune pedes ægri suspendente, adquæ horæ spaciū uel inuitū ægrum nobis in superiora pertrahentibus. **H**is uisis comes meus inſit: **H**eus Ludouice apud ueſtrates dum proſpectum iri languentibus cupiūt, utuntur ne hoc antidoto? **C**ui ego: **V**tuntur quidem, sed quū ferme sunt deplorati. Tunc comes meus quasi subridens: **Q**uadrat, inquit, id remediū quo suspensum tenes hominē, ut euaneſcat decidatquæ dementia uiri. **S**ucclamabat interea infelix æger, lingua patria aiens non plura: **S**at ac super habeo, animam iam efflaui. **N**os uero miserum languentem hortabamur, ut tolerantius ferret antidotum, futurumquæ breui ut incolumis fieret. **Q**uo dicto mirabilem in modum soluta est aluus inſtar ſcaturiētis fontis. **O**b id haud mora, demissimus fune suspensum, tantumquæ egeſſit excrementorum, ut trullam implere quiuiſſet. **L**ætatur propterea soluta aluo hilarem in modum æger, magnaquæ afficiebatur uoluptate. **P**ostridie uero huius diei febrium ac grauedinis capitis ſtomachiquæ languoris iam expers, crebrius solito aluum laxabat: uerum poſtero die cœpit dolere latera: quo uiſo, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominem, canapinaquæ ſindone uinciri: addidiquæ, ſi priſtinam incolumitatem recipere aureret, operæpreciiū eſſe, idquæ in primis fore obſeruandum, ut bis tantum in die comederet: nec prius id mane faceret, quā ad primum ferme lapidem comeaſſet. Tunc ille: ſi, inquit, animo deſtinauisti, ut bis tantum in die cibum capiam, emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hactenus conſueui. **P**ropterea ſibi perarduum uidebatur ea ſubire, quæ recipiendę ſanitatıs gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. **O**b id cœpi eſſe in magno extimatu apud omnes, in precioquæ erat mea hypocriſis, paſſimquæ me dei amicū eſſe dictitabant. **P**ro qua re denos aureos mihi expoſuit: ego tamen renui id precium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habebam, inopibus erogavi, idquæ ex composito egi clanculum, ut perſpicuū foret omnibus, me opum haudquaquæ amantiū eſſe. **H**oc facto eò loci apud omnes eram, ut quiſquæ pro ſummo precio duceret me domi habere conuiſtorē, perbeatusquæ uidebatur is, qui pedes manusquæ meas deoſculari quiuiſſet. **E**t ubi munus populus deoſculandi mei exequēbat, condiebam mira grauitate mores, caperataquæ fronte quaſi quiſpiā è cinctutis Cethegis, uel Socratico quopiam

*Pharmaca
ciendæ aluo
accommoda*

Hypocriſis

piam cenfore, præ me ferebam miram sanctitudinē, ut intellectum illis esset, quæ mihi exhibebantur officia, ea pro meritis exhibita esse. Iuuabat opinionem huiusmodi comes meus, cui impositum à me ibat: nam rebatur ipse me nusquam carnibus uesci, idē ex professo uulgabat. Addens uidisse me apud Mecham Mahumetis corpus uisente: & ut fidem dictis adstrueret maiore, denarrabat populis se nosse mores meos, fuisseq; me suorum itinerū usq; comitē, esseq; me proculdubio sanctū. rursusq; addebat, se hac sanctitudinis opinione, & morū dignatione adductū, ut mihi neptem suam iure matrimonij iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omnium multus eram, à cunctisq; dilectus mirabilem in modum. Inter hæc singulis noctibus clanculum Christianos memoratos cōueniebam: de quibus aliquando accepi, duodenas Lusitanorum naues urbi Canonor appulisse. Quo audito ratus sum tempus aduenisse, à superisq; oblatam esse euadendi occasionem: ob id octonis diebus undequaq; diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negociatores in rem meam esse dicebant, ut terrestri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire solent populum.

CAPVT

XXXV.

Postridie eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuere: conuocandi enim populi ad eorum prophana (ne sacra dixerim) hunc morem seruant. Sunt quidem innumeri huiusmodi præfecti, nonnulli qui editissimam delubri turrim conscendunt, interdum ter uel quater æris campani uicem supplentes, uoce sublatissima inclamant populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adsit: alteramq; aurem digito obstruentes, hæc sermone patrio profantur: Alla u ecubar, id est, deus est magnus. Et rursus: Deus est magnus, uenite ad delubrum, uenite ad delubrum. Et itē: Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus est magnus, deus est magnus, deus fuit, deus erit, Mahumetes dei nuncius resurget. Duxerūt me igitur in delubrum, precibusq; contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem. Quod abs me factum est publicitus, ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

Sic enim ea gens orat, habetq; ut nos quotidianas orationes, quibus summum deum appellatione patris nostri, diuamq; uirginem Mariam plenitudine gratiarū dignantur. nam Mahumetani in ordine expositi præfante sacerdote iam loti in quendam modum, quo & ego usus sum, lingua patria orant. Itaq; astante frequenti populo, ne proderē Christianos mores eadem oratione sum usus. Demū rediens ad comitē meum postero die simulabam ægritudinem: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, assistente comite meo: uerum noctu prodibam semper, apud Christianos cibum sumpturus.

pturus. Afficiebatur huius rei maxima admiratione comes meus, meq̃ per-
cunctabatur, quānam inedia huius causa esset. Cui ego respondebam, affli-
ctari me insidiosissima grauedine capitis. Tunc ille: Vnde hoc domine mi?
At ego arbitror, inquam, cœli inclementiā id effecisse. Ad hæc comes meus:
Si, inquit, insalubris est hic aër, tibi q̃ officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad
urbem Canonor te recipe, donec redeamus in Persida: cōmendabo enim te
de meliore nota negociatori cuidam, cum quo magna mecum intercedit ami-
citiā is mea causa te ita honorifice excipiet, perhumanēq̃ tractabit, ut nihil
quod ad officium pertineat desiderare possis. Respondi ego id me sponte su-
biturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: sed uereri me plu-
rimum, ne quid nocumenti inferrent Christiani, qui illò appulisse dicebātur.
Tunc ille: Non est cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Qua-
re exploratis eorum moribus, inspectaq̃ classe barbarorum, quæ constite-
rat apud urbem Calechut, inspectisq̃ tormentis, ac lustrato exercitu, quē itu-
ri in Christianos cōparauerant, duxi soluendi illinc iam tēpus appetere: qua-
re inde abiens iter sum ingressus, monuiq̃ Christianos, si quid comperti ha-
bebam, mihi q̃ consului, ut tandem aliquando horū canum euaderē manus.

De dexteritate qua sum usus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

Igitur pridie quā illinc discefferim, omnia Christianis memoratis resera-
ui. Interea comes meus duobus Persis me tertium accedere iussit: propter
rea simul actuariam nauim conduximus: iam iam compertum habebitis,
quidnā aperti discriminis subierim: agebant enim illic circiter quatuor ac ui-
ginti negociatores, si Persas, Syros, Turcasq̃ percenseas; ij me nouerāt dilige-
bantq̃ plurimū, ac intelligebant quantū Christiani prestarēt ingenio, geren-
darūq̃ rerū dexteritate: nam quasi in biuio curarū positus angebar utrinq̃:
si enim com meatum abeundi petissem, uerebar ne suspicarentur uelle me di-
labi ad Lusitanos; si uero hospite insalutato abissem, timebam ne retractus
à fuga rationem à me exigerent posthabitæ amicitia: propterea lupum tene-
bam auribus, interq̃ sacrū & saxū positus, quidnam acturus essem non satis
sciebam. Destinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meum cer-
torem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui est dicata, pridie Nonas De-
cēbres, comitibus Persis duobus mare ingressus abij: uixq̃ nauim ad arcus
iactum duxerant in altum nautæ, quum mox quaterni cultores, quos Naë-
ros appellant, nauis moderatorem inclamare cœperūt. Quibus exauditis lit-
tori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percuncta-
bantur uectorem, cur rege inconsulto me abducerent. Ad hæc Persæ: Is qui
nobiscum Mahumetanus uehitur, moribus est sanctissimis, ad urbemq̃ Ca-
nonor contendimus. Tunc illi: Nouimus quidem hunc Mahumetanū mira-
culis clarescere: uerum quia Lusitanorū doctus est linguam, subueremur ne
gentis nostræ arcana Lusitanis aperiat; docebit enim eos classem hic compa-

rari in eos maximam: ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, meq; in littus expositum deferuere. Cultores uero, quos memorauī, dilapsi sunt ad regem. Quo uiso, alter Persarum: eamus, inquit, ad urbē Calechut. Ego uero inquā: Nolite illuc proficisci, quoniā iacturā huius mercis (ferebamus enim ex splendenti byssino telas) subibitis: quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluistis. Tunc alter Persa: Quid igitur domine agemus? Cui ego: Proficiscamur littus sequentes tantisper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur, comperiamus. Idcirco ut ita nobis consuleremus, inter nos cōuenit. Quare ingressi iter sarcinulis nostris onusti, spatio duodecim mille passuum in littore oberrauimus. Quid tunc haberem spiritus, quem uē animū despondissem in summis positus angustijs, relinquo in medium prudentiori dijudicandū lectori. Tandem deorum munere cymbam offendimus, qua uecti sumus in portum Canonor urbis: eō etenim uesperī appulimus in die sabbati. Appulsi illico literas comitis mei negociatori cuidam, ad quem in mei gratiam ipse scripserat, reddidi, tenoris fermē huiusmodi: Exciperet me tamdiu, donec eō contenderet: addens, si quid officij mihi interea ab se collatum foret, id totum sibi adscripturum esse: me insuper uirum sanctitudine clarum, sibiq; arctissima necessitudine coniunctum. Quare negociator perlectis literis eas capiti imposuit: Eris, inquit, per hoc caput hic tutō: moxq; imperauit ut cœna splendide apparateq; instrueretur: nam inter cætera fercula allatæ sunt etiam gallinæ ac columbi complures. Persæ uero conspectis gallinis: Heus, inquiunt, quid nam agitis? hic carnibus minime uestitur: propterea instructæ sunt aliæ dapēs, quibus uesti consueueram. Postquam igitur est exempta fames, amorq; compressus edendi, ad me conuersi Persæ: eamus, inquiunt, animi causa uersus mare. Quo dicto protinus eō contendimus, ubi Lusitanorū naues in ancoris stabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quisq; quanam sim tunc uisis Lusitanis lætitiā uoluptateq; incredibili affectus. Progressus non nihil cōspicatus sum in uestibulo despicabilis casæ terna dolia: qua coniectura sum assequutus, id tugurium Christianorū esse. Quare introspiciens nonnullos uidi Christianos: quibus uisis quasi decreui intrō ad Christianos me recipere: uerum rem attentiore animo expendens, existimaui si id in propatulum egissem, futurum ut tota fermē urbs tumultuaretur, uotisq; ob id meis minime potiri quirem: propterea obseruaui locum ubi Christiani arcem construebant, decernens illō postridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapsus sum ad Lusitanos.

CAPVT

XXVIII.

Postero igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce consurgens finxi me animi causa spatiatum ire uelle: tunc comes meus, i quo libet; ego

bet: ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Christianorum perueni: uerum digressus à comitibus meis, quum iam nonnihil littoris metitus essem, Christianos duos oriundos ex Lusitania obuïos habui, hosq; lingua Hispanorum sum percunctatus: Vbi, aio, ô domini, est arx Lusitanorum? Tunc illi: Esne tu, aiunt, Christianus? Quibus ego: Sum quidem ad dei laudem. Rursum illi: Vnde uenis? At ego: Ex urbe Calechut profectus sum. Tunc alter eorum comiti meo dixit: Redi tu ad ædes nostras, quoniam hunc uirum ad dominum Laurentium (is natus erat eius, qui regis uicaria operaungebatur) sum equidem ducturus. Igitur ductus sum ad arcem, quæ ab urbe quaternis abest stadijs: nam per id horæ princeps discumbebat. Quo uiso protinus in terram procidens orare eum cœpi demississime quàm poteram, ut me commendatum habens, quoniam Christianus eram, assereret è barbarorum manibus. Quanta tunc sim affectus lætitia referre satis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuosius ilico agere cœperunt. Propterea acciti sunt tormentorum opifices, ut expedirent tormenta, ne si forte fortuna frequēs populus oppugnatum arcem aduentasset, incauti reperirentur, quasi nihil tale metuentes. Resedit tamen haud multo post exuscitatus furor, cunctaq; pacatius iam agebantur. His intellectis præfectus classis manu me apprehensum in aulam quandam ducens, quidnam cultores Calechut struerent, quid uero in Christianos molirentur, tridui spatio uoluptuosius percunctabatur. Ego uero amans Christiani nominis, cupiensq; illis prospectum iri, cuncta reseraui præfecto classis, certioremq; effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduersus Christianos parabantur. At præfectus classis arcanorum gentis, me prodente, iam factus callentissimus, me triremi uectum misit ad proregem parentem eius, qui apud urbem Cucin confederat: triremi enim præfecerat rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen est. Itaque parens uicere, ut me uidit, fronte excepit serenissima, comissimeq; me accipiens: nam & hunc monui certioremq; reddidi omnium, quæ moliebantur cultores urbis Calechut. Addidi etiã ad hæc, si fide publica proposita esset impunitas illis Mediolanensibus, Ioanni Mariæ uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormentis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Christianos redirent quamprimum: quando certe exploratum habebam, eos id munus minime ultro subire: idq; solum opperiri Mediolanenses, ut com meatum illò accedendi impune impetrarent. His auditis præfectus triremis ex denarratis magnam cepit uoluptatem, postulatisq; assensus est: interpositaq; fide publica prædem se constituyente uicario, com meatum impetraui, intraq; triduum ad natum eius, qui in urbe Canonor constiterat, literis datis me remissit, monens hominē, ut tantum auri erogaret mihi, quantū soluendis exploratoribus pro accessu urbis Calechut sufficeret. Itaque illinc soluens ad urbem

Canonor redi, ubi sum nactus idolorum quendam cultorem, qui coniugem natosq; charissima pignora oppigneravit. **I**ut sibi perferendarum literarum ad urbem Calechut, id est, ad Ioannem Mariam, Petrumq; Antonium munus delegarem; continebant enim literæ huiusmodi, propositam esse ambobus à prorege impunitatem, impetratumq; esse accedendi tutò comiteatū: nam crebrius supra quinas uices ad memoratos Christianos ultro citroque nuncios misi, monens homines ne cuiquā fiderent, scortis præsertim ac mancipio: nam quisque eorum pellicem, & ex ea natum mancipiumq; domi alebat. **R**escribere tamen ultimo loco ad me in hunc fermè modum: **S**e quicquid fortunarum habebant, exploratori quem illò miseramus, dedisset; item propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piscatu uitam trahentes utebantur, desertis inibi custodijs uinum uenturos eos, familiamq; ducturos. **N**os tamen memoratos Christianos monueramus, ut natis pellicibusq; necnon mancipijs fortunisque omnibus illic relictis, ad nos, cunctis tantum monilibus nummisq; haud mora contenderent; nam ij adamantē percelebrē habebāt, utpote pondo duorum ac triginta characterum, unicum propè opus naturæ; aiebant enim adamantem huiusmodi non minoris quàm quinque ac triginta mille aureis uenire debere. **H**abebant præterea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum, binasq; milia pyroporum, quorum alij pondo characteris unius, alij characteris ac medijs. **I**nsuper sexaginta quatuor condalia, uarijs monilibus insignita habebant. **I**tem quadringentos ac mille aureos. **V**isi sunt etiam digressuri asportare uelle septena tormenta, ternos cercopithecus, binosq; feles, qui id ungentum quod zibellum appellant, gignunt. **I**tem tornum, quo geminæ ac monilia mangonizantur, expoliunturq; quæ omnia causam interitus infelicibus attulere; iusu enim euenit, ut eorum mancipium rescuerit discessuros Christianos; ob id omnium regem Calechut certiore fecit; & relatis rex uix fidem adhibere uelle uidebatur: tamen quinos prætorianos milites, quos Naëri appellant, misit ut explorarent an uera relata forent. **A**t mancipium intelligens regem mitius cum Christianis acturum, præfectum fidei Mahumetanorum (Cadi dicunt) adiuit, & eadem exposuit, quæ ad regem detulerat: id plus addens, Christianos arcana gentis Lusitanis aperuisse. **H**is intellectis, præfectus fidei per speciem consilij adhibendi, Mahumetanos omnes, negociatores præsertim accersit. **Q**ui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per id tempus illic agebat, nummis huiusmodi donarunt, eumq; in hunc modum alloquuntur: **N**osti princeps, superioribus annis quum huc accedebas, nos honoratiore splendidioréque apparatu, quàm in præsentiarum tecum egerimus, te excepisse: forte diminuti honoris causa te latet. **H**uic rei occasionem dedere hi gemini Christiani, nostræ fidei hostes acerrimi, qui Lusitanos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. **P**ropterea abs te supplicibus

supplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis hos Christianos protinus cōfici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi ilico occidendi Christianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui subeuntes regis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Christianorum appellere cœperunt, quasi per speciem petendæ stipis. Verum Christiani ubi conspicati sunt frequentiores homines propius ad ædes accedere, suspicati sunt, aliud quàm stipem eos quærere. Propterea arma condicto expediunt, accedentesque submouere cœperunt: & dum è prospectibus eminus pugnant, senos conficiunt homines, ac supra quadragenos consauciant. Tandem ij, quos Gioghes appellant, funda fibrarunt sagittas ex ferro obrotundas peltæ instar. Quare ambo icti sunt; alter, id est, Ioannes Maria in capite: Petrus uero Antonius in femore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque corruerit. Quibus uisis, qui illò concesserant, accurrere quamprimum, incisiscq; iuguli uenis, concavis manibus sanguinem Christianorum hauriebant. At pellex Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapsa est. Hunc natum octonis aureis emi, sacroque latice aspergi iussi, Laurentij indito nomine, in diui Laurentij gratiam; quoniam ea die, quæ sancto huiusmodi dicata est, sacro fonti immersus est; uerum intra annum ægritudine Gallica correptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragrassse fermè orbem totum; quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta milia passuum, coràm ego conspicatus sum humanum genus inficiens irrepisse in gentes innumeras. Puam ipsi appellant; aiuntq; supra septimum ac decimum annum id morbi sæuire in mortales haud cœpisse; estq; is morbus nostris ægritudinibus multo insidiosior, longeque atrocior.

De classe urbis Calechut, deq; memorabili Christianorum cum Mahumetanis pugna, qua Lusitani fortitudine incredibili hostes uicerunt, rege Canonor ipsis uictoriam congratulante.

CAPVT

XXXIX.

IGitur anno à partu uirginis quingentesimo sexto supra millesimum, quarto Idus Martias perlatum est ad nos, memoratos Christianos occubuisse. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam clarissimis urbibus classis ingens instructissimæque, utpote octo ac ducentarum nauium soluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant: reliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehēbat classis prope innumeros Mahumetanos, purpureis ex byssino gosipioq; refertis uestibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honestabant item armillæ lacertos, chiroteciscq; xylo refertis manus tegebantur: pro armis arcubus, lanceis, ense ac peltis, necnon omne genus tormentis more nostro utebantur. Quare Idibus Martijs sic instructam classem conspicati sumus: quā conspecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condensissimū

A 4 mum

Concio ad
milites

num nemus, malis supra nauim eminentibus, referret. Nos tamen sperabamus supernum non defuturum auxilium, planissime credentes ui numinum pessum ituros Sarracenos, nostræ fidei hostes truculentissimos. Quare strenuissimus eques classis præfectus, natus clarissimo domino Francisco Dalmeda prorege Indiæ, qui inibi undenis nauigijs moderabatur, comite præfecto nostro, ubi robustissimam hostium manum uidit, memor pristinæ uirtutis, classico milites omnes conuocat, eosque in hunc ferme modum alloquitur: **M**eminissent seruatoris nostri, ultróque pro alma fide nostra mortem subirent: principumque ac fratrum appellatione eos dignas hortabatur, ut ad memoriam reducerent aduenisse, inquit, diem, qua irrogati cruciatus Christo meminisse deberent: itemque animo reuoluerent passum esse nostra causa Christum, ut asserti à nexu peccaminum, diuino frueremur quandoque conspectu. **E**t rursus: hodie, inquit, socij nobis facta est potestas comparandæ æternitatis, oblataque est occasio promerendi seruatoris nostri: **d**elebuntur enim peccamina nostra: **i**te propterea alacres mecum, spirituque ampliore sumpto occurrere hostibus, hosque canes mactate: quandoquidem in manu futura est uictoria, fauente cœptis deo optimo maximo, cui de orthodoxa fide cura est potissima, neque feret unquam ut illa sit hostibus ludibrio. **I**nterea sacerdos in editiore nauis loco positus, cruci affixum seruatorem nostrum Christianis omnibus identidem ostentabat, concionabaturque, exhortans ut mandatorum dei meminissent: locoque dei, ut solent nostri sacerdotes, nobis indulgens contritis corde reatus omnes dimisit pro fide Christi mox pugnantibus: **E**ia, inquit, filij mei ultro sponteque deo duce contendamus in hostes. **E**licuit sacerdotis efficax sermo toti concioni uberiores lachrymas, effecitque ut quisque nostrum in eo certamine in Christi gratiam occumbere aueret. **O**biter Mahumetanorum classis ingens in nos acerrime uela faciebat. **E**a dem die nostræ classis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime, iuitque medius inter binas Mahumetanorum uastiores naues, exoneratis utrinque tormentis: **i**d enim præfectus classis ea ratione fecit, ut hostium, & comprimis earum nauium, quæ prætorix erant, trophæis ducum id præ se ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatum est à certamine. **P**ostridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulsuri urbi Canonor. **M**onuere tamen prius ducem nostrum crebro, ut sineret eos illò proficisci, quò animis destinauerant, addentes se minime cum Christianis congressuros esse. **A**d hæc præfectus classis respondit, meminisse Christianos uiolatæ olim fidei perfidiæque Mahumetanorum, quum ea gens non est passa Christianos ex urbe Calechut redeuntibus, etsi fides publica data erat, illac iter agere: tantumque abfuisse, ut fidem seruauerint Mahumetani, ut etiam septenis, ac quadragenis Christianis confectis supra quaterna aureorum milia diripuerint: **c**à ob id

ea ob id transirent si possent, scituros eos, quales, cuiusue pens, necnon spiritus forent Christiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt, nos Mahumetes, fundetque Christianos. Quare uno impetu feruntur omnes in Christianam gentem furore incredibili transire conantes non longius à littore, quam ad decem mille passus iter habentes. At praefectus classis ex composito tulit, ut hostes propius accederent, è regione urbis Canonon hostibus congressurus, ut conferentibus manum Christianis, rex urbis Canonon nostrorum uirtutis spectator esset & testis. Inter hæc sumendi cibum tempus appetebat. Quare praefectus classis iubet milites genio indulgere nonnihil: & ubi refocillatos sensit animos, classico monens eos: Eia, inquit, *Prælium nauale* fratres, nunc operæ precium est, ut quisque se strenuum equitem, uirum que manu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentissimas naues onerarias impetum facit. Vix referre possim, quibus tubarum clangoribus nobis obstrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis innumeris. Obiter praefectus classis hostem paruipendens, uastiori naui hostium onerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hostes male acciperet. Mahumetani uero iactas catenas usque tertio reijciunt: uerum iactis rursus catenis, Christiani nauem corripunt, inque correptam audacius transcendentibus cuncta perturbant: ferebat enim naus supra sexcentum uiros. Quare conseruare manus omnes, atroxque prælium non sine maxima humani cruoris effusione initum est, eoque stragis peruentum, ut Mahumetani omnes occisione occubu erint: nullusque qui cladis acceptæ nuncium ferret superfuit. Potitus hac uictoria praefectus classis, irruit in alteram Mahumetanorum nauem onerariam, quæ iam iniectis catenis cum Christianorum liburnica congregiebatur. Ibi acerrime pugnatum est: cecidereque eo congressu quingenti Mahumetani. Perfundatis his onerarijs nauibus, despondentes Mahumetani animos, in nostras irruere undenas liburnicas; maioreque eorum frequentia eas diduxere, diductasque singulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit praefecti classis Ioannis Saranni strenuissima inclytaque uirtus, qui sola triremi Mahumetanis huiusmodi stragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quandoque usu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingena nauigia, quæ remis aguntur, tormentis onusta admodum circumuecta, negotium tantum exhibere non potuerint. Tantum enim Christianis deus optimus maximusque fauit, ut in tota eorum classe Christianorum nullus occubuerit, et si fauci excesserint acie complures. Pugnatum equidem est à mane usque ad uesperam, noxque prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Christiani: idque operæ precium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehebar, nonnihil discreta à classe, in altum ducta occasionem præstiterit hostibus corripiendi Christianos: Mox enim affuere quaterdecim Mahumetanorum nauigia, quæ circumuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis, negotium

negocium ingens nostris exhibuerunt; eoque discriminis Christianos adduxerant, ut ingressis iam quindenis Mahumetanis, celocem iam nostri periculi timore in puppim ceu in tutiorem locum se contulerint. His animaduersis uir insignis classis praefectus, cui Simoni Martino nomen est, ægre ferens tot Mahumetanos celocē ingressos esse, insiliit in eam, uadensq; per canum rabidam cateruam, Iesu seruatoris inclamans celebratissimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deesset orthodoxæ, strictoq; ense supra senos Mahumetanos confecit. His ausis perterriti Mahumetani sese præcipites in pelagus dabāt, aliq; aliò, ut fors tulit, dilapsi sunt. Quare ut intellectum est Mahumetanis, Christianos potitos esse uictoria, ducti uerecundia facti, continuo quaternas alias liburnicas prioribus suppetias laturas mittunt. Quo uiso praefectus celocis actutū arripit dolia, ubi puluis tormentorum asseruari consueuerat, indita depexa sindone, ut sic instructum dolium grandis tormenti formā effingeret, moxq; allato puluere ignitum torrem manu tenens, tormentū incendere ac exonerare uelle, ut pauorē ea re inijceret hostibus, præ se ferebat. Videntes hæc Mahumetani, rati uerū esse quod fingebatur, expediriq; tormenta existimātes, haud mora retrocessere. Quamobrem dictæ classis praefectus superato discrimine ad Christianos se recepit, rursusq; dux noster irrumpens in hostes stragem intulit non mediocrem, correptis septem liburnicis omne genus mercimoniorū onustis, uicq; tormentorum denis alijs celocibus pessundatis, quarum una innumeros elephantes ferebat. Itaq; ubi Mahumetani conspicati sunt iam equor corporibus Mahumetanorum stratum esse, captasq; duas prætorias naues, nonnullaq; alia nauigia, protinus fuga sibi cōsulere coeperūt, alijs aliò dilabentibus. At dux noster uidens nostros incolumes euasisse, uberiores laudes deo dabat, hortabaturq; ut postq; uicerant uictoriam sequi haud desinerent. Quibus adhortationibus Christiani audentiores facti, hostium terga confectabantur, diffugientibus non aliter Mahumetanis, quàm si centum nauium classis insequeretur eos. Certatum est diutissime, utpote à mane usq; ad uesperā; nec diremit pugnam nox, confectantibus nocte tota Christianis Mahumetanos. Quare fusa est tota hostium classis, incruenta Christianorū uictoria. Inter hæc nonnullæ nostrorū liburnicæ conspicatæ sunt in pelago errabundam hostium onerariam nauim in illam continuo uela facere; congressæq; nonnihil, tandem quum superiores euassissent, impetu in hostes facto, eò eos adduxere discriminis, ut coacti sint omnium armamentorum in mare iactum facere, eodemq; se dare præcipites. Nostri uero cum Neptuno luctantes, hostes eminus arcubus ac lanceis miserandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Insequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Christianis ad ipsum usque continentem, euasere tamen peritia nandi hostium complures, numero fermè ducentum: qui adeo

qui adeo nandi artem docti erant, ut æquoris spatium propè immensum, utpote uiginti mille passuum, metiti sint, urinantes quandoque, nonnunquam supra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falso Christianorum conspectu quum urinabant, arbitraremur pessum eos iuisse, supra iactum arcus subter aquas hostibus colluctantibus: nam consecrando eos ubi propius accedebamus, rati semineces esse, arma leto eos prorsus tradituri expediabamus. Illi uero rursus fallentes uisum nostrum urinabant. Rebamur propterea id propè phantasma esse, suspensiq; rei admiratione loco miraculi id factum esse credebamus. Interiere tamen ferè omnes uarijs excepti casibus, pessundata uel tormentorum oneraria naui. Postridie uero eius diei classis præfectus celoces mittit triremesque nonnullas, ut littori inhærentes occisorum corpora percenserent. Quare iussu memorati ducis connumerata sunt hostium occisorum supra terna milia, si eos percenseas, quos pelagus in littus eiecitauerat: si item illos adnumereres, qui in liburnicis Mahumetanorum occubuerant. Periere etiam multo plures absumpti pelago, insequentibus in ipsam usq; tellurem Christianis. His conspectis rex Canonor uisq; Christianorū eminentissima uirtute, ceu amans gentis arctius eos diligere cœpit. Nec id ab re: uera enim fateri licet: interfui quidem sepenumero creberri mis bellis, sed hac gente Lusitana fortiolem uidi neminem. Postridie eius uictoriæ redimus ad proregem nostrum, qui in Cucin urbe rei euentum suspensus opperiebat. Quod ut est peruentum, adeo lætitia dux est affectus, rexq; ipse Lusitanorum suapte natura studiosus, tantum lætitiæ ex parta uictoria præ se tulit, ut satis pro meritis id minime referre queat, ob immensum gaudiū, uel cœlo ipso crepitantibus tormentis, ut assolet, reboante.

Quomodo iussu proregis ad urbē Canonor sum remissus. Cap. XL.
TAm tempus appetit, ut rebus expeditionisq; classis regis Calechut, quæ ut præfati sumus, pessum ijt, modū faciens tandem aliquando ad res meas redeat. Transactis itaq; ternis mensibus, is quē proregē appellamus, procurationis negociatorū munus mihi ad annū ac mediū delegauit: functo hoc munere, idem princeps meus potestatem mihi fecit conscendendi nauim, quæ ad urbē Canonor proficiscebatur, eodem cõtendentibus urbis Calechut cultoribus, impetrato prius à Christianis illac transeundi cōmeatu. Falso memorabant dicti negociatores, in urbe Canonor mercimonia exercētes, urbis Calechut incolas morā trahere: ob quā causam princeps meus iussit me tantisper in dicta urbe morari, quoad in certissimā dictorū negociatorū deuenissem notionē: uerū interibi usu euenit, ut rex Canonor rebus eximeret humanis: huic suffectus est rex Christiani nominis hostis acerrimus: nā ope ac diuitijs regis Calechut id regni consecutus erat: & ut cōmodius expeditionē in Christianos parare posset, mutuo illi cōcessit quaterna ac uicena tormenta. Igitur
 M. D. VII. uigesima septima Aprilis cœptum est atrox bellum, nec prius
 sunt

sunt posita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ est uigesima septima Augusti. Iam compertum fiet uobis, quanti sit habenda orthodoxa fides, cuius uenit sit gens Lusitanorû. Dum itaq; Christiani, ut affoler, aquatum contendunt, aggressi sunt eò Mahumetani, latrunculorû instar itinera obsidentes: quippe qui nos oderant quàm qui maxime: uerum gens nostra ubi uis apparuit, gradum retulerû, in arcemq; se ceu in portum tutissimû receperunt: ob id adempta est Mahumetanis in Christianos ea die sæuendi potestas. Hæc ubi dux noster, cui Laurentio Britæ nomen est, rescivit, continuo certiores fecit proregem, qui in urbe Cuchin agebat. Quare dictus princeps Laurentius mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, transactisq; quaternis diebus, ad urbem memoratâ rediit, commisso nobis negotio præliandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: alibamur enim oriza, faccaro ac iuglandibus: uerum aquarû in arce summa erat caritas: propterea opere precium erat aquatû bis uel ter intra hebdomadam ad fontem quendam, distantē ab arce ad arcus iactum, proficisci: quotiesq; illò auationis gratia ibamus, manum conferere cum Mahumetanis oportebat: nec nisi ferro iter aperiendû erat, grassantibus atrocissimeq; sæuientibus in Christianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus: non enim nobis unquâ congressi sunt, quin quatuor ac uiginti milium hominû numerum excefferint. Vbi uero frequentiores nos correpturi aduenere, supra quin quaginta hominum milia arma expediuerunt. Pugnantibus ense, arcubus, lancea peltisq; secumq; trahebant supra centum ac quadraginta tormenta. Loricati erant instar cultorû urbis Calechut. In hunc ferme modum præliantur: nam plures binis uel ternis milibus una acie non congregiuntur: priusq; certamen non ineunt, quàm omni ferme musicorû genere pugnantium animos demulcere cœperint, præcedentibus exercitû miro artificio excitatis ignibus: tantoq; feruntur impetu, ut terna milia denis hominum milibus pauorē incredibilemq; formidinē inferre possint. Verum Christiani suapte natura manu promptissimi occurrebant hostibus, priusquam puteum propius accederent: neq; proximius quàm ad geminû lapidis iactum ad arcem accedebat: summaq; diligentia opus erat ambiētibus nos quaquauersum hostibus, suppetias ferēte Mahumetanis classe sexaginta nauîû. Verum Christiani adeo se uiros explicuerunt, ut nunq; die singulo acie excefferint, quin ex hostibus denos, quandoq; quindenos, aliquando uicenos nonnunq; confecerint. Sed iam stragibus modum faciebamus, territis hostibus, strato iam cæforum corporum solo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorem addidit in gens tormentum, cui serpentis nomen est: quo exonerato, magna hominum strages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahumetani interiire. In nos uero inanes ictus uibrabant, è nostris occumbentibus nullis. Ob id rebantur ipsi cacodæmona nobis subscribere, partesq; nostras

tueri.

tuleri. Nec prius bello huiusmodi modū fecimus, quā quarto Calendas Septembres: tunc enim Lusitanorum classis aduenisse dicebatur, duce Tristano à Cugna equite strenuissimo. Quum enim nobis innotuisset, classē Canonor urbi appulisse, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello esse implicitos. Cuius rei gnarus præstās præfectus iussit classiarios milites arma expedire, missis actuarijs nauigijs, quibus tercentum loricati notæ audaciæ equites uehebantur: quibus appulsis, ampliore sumpto spiritu, nisi obstitisset præfectus noster, incendio subijcere urbem Canonor parabamus. Obseruet nunc attentius quisque sapiens lector, quo gaudio, quāue lætitia affecti fuerimus, quum suppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulsæ classis: nam elanguerant militum uires, torpebantq; diuturniore labore animi, confauciatis præsertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere tulisse opem Tristanium nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, hostilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium fortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare it ad nos protinus: uerum prius pacis consequendæ non est spes data, quā proregem nostrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux, noster conditionibus pacis haud spretis, bello finem imponere duxit: adductus eo argumento, quod grassantibus inibi bellis onustas mercimonijs naues in Lusitaniam mittere minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quadriduum negotiatores urbis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiarissime, me aduētes in hunc fermè modum sermone patrio alloquuti sunt: **P**etere abs me iure coniunctionis nostræ, ut illis ostenderem quendam cæteris Christianis multo proceriorē, qui fermè singulis diebus circiter uicenos homines ex Mahumetanis confecerat, quicq; iaculantibus quingentis ex ea militum nota, qui Naëri dicuntur, ceu ad scopum, semper incolumis euaserat. Ad hæc ego respondī, abiisse hominem, iamq; in urbe Cucin agere: uerum rem tacite reuoluens credidi faustiorē humanis fuisse, qui Mahumetanis stragem intulerat: propterea compellabam hominem, qui me percunctatus fuerat, his fermè uerbis: Es ne mihi amicus? At ille: Sum quidem. Cui ego: Is miles qui adeo in acie strenue egit, non est Lusitanus. Ad hæc ille: Vnde igitur est oriundus? Rursum ego: Lusitanorū, imò totius orbis est deus, idemq; omnium maximus. At ille: Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini dixisse Mahumetanos, nō Lusitanum, sed Lusitanorū deum eum esse, qui stragē Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebaantur multo meliorē suis dijs deum uestrum esse, uerum eius esse eos expertes. Quare receptū est ubiq; uiminū, nō humana ope Mahumetanis cladem esse illatā: id enim hominū genus simplex est admodum: quippe quod ad omnē fermè aurā stupet plurimū: nam tinniēte ex ære campana adeo ea gens stupebat, ut miraculū quippiam fieri arbitraretur: desinente uero tinnitu aiebant: Summus est horum

B deus:

deus: nam ubi tintinnabulum tangunt, loquitur: ubi uero tangere desierint, obmutescit æs campanum. Quid hoc igitur est? horum deus sanè omnium est optimus. Intererant etiam nostris missarū solennibus: & ubi sacram eucharistiam astantibus adorandam sacerdos more Christiano ostentabat, cōuersus ego ad Mahumetanos aiebam. **S**eruatorem nostrum digito monstrans: is est, dicens, Lusitanorū nostrāq; gentis, necnon totius orbis deus optimus maximus. Ad hæc illi aiebant: Vera quidem loqueris, sed id nos fugit. Ea idcirco subieci, ut exploratum haberetis, mira ignoratione gentem huiusmodi in diuinam maiestatem cōmittere. Sunt item ij populi miri incantatores, fascinationibusq; creberrimis student, quibus cogunt adeo exitiosos serpētes, ut eorum uirus præsentaneam admodum mortē solo contactu inferat. Sunt item omnium dexterrimi funambuli, ac planipedes, & id genus homines circumforanei: ego crediderim agilitate corporis eos præstare mortales omnes.

De congressu Lusitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

Appetit iam certe tempus reuiscendæ patriæ: ad id præsertim accedente, quod præfectus classis onustis nauigijs, profectionem in patriam parabat. Ardebam sanè miro amatæ patriæ desiderio: quippe qui extra eam quasi consensuisse uidebar, spatio septem annorum extorris. Mouebar etiam desiderio conducendi uobis, utpote qui noueram post tot peragratas regiones me doctore prospectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege abeundi com meatu, statui illinc quamprimum discedendum fore: uerū abeundi dux memoratus mihi prius potestatem non fecit, quam secū uisum irem nonnulla, ut mox compertum fiet uobis, sibi grata. Iussit igitur militibus cunctis, ut loricati splendentibus armis sibi præsto adessent. Qui imperata subeuntes ducem sequuti, urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant, indeq; uigesima tertia Nouembris anni memorati impetum simul omnes in portū Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulsi urbi memoratæ postridie eius diei horis antelucanis, expeditis actuarijs nauigijs classico ad se milites conuocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur: Superesse Lusitanorum solidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ gentis Christianæ uictoriæ cursum remorari posset, à tergoq; relinquendam minime esse: eam totius Indiæ certissimam esse salutem, collatis eò fortunis incolarum innumeris, ceu in tutissimum patriæ receptaculum perfugiumq; cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illustria decora id unū quod subeundum supererat deformaret. Finita concione sacerdos more Christiano ad memoriā cunctis reducens ea quæ ad cōparandā æternitatē, promerendamq; seruatoris nostri gratiā pertinebant, adseuerans nullā deinceps offerri Christianis delendorū reatuū cōmodiorē occasionē, quàm ut pro seruatoris nostri asserendo imperio pugnacissime præliarent: eoq; astātes sacerdos adduxit, ut efficaciore sermone cōcioni exciuerit uberiores lachrymas, auentibus

audentibus subire imperata enixissime miroq; ardore Christianis omnibus.
 Quare paulo ante emerſum ſolis cœptum eſt atrox cum rabidis canibus bel-
 lum: pugnaverunt enim ſexcenti Chriſtiani cum octonis Mahumetanorum
 milibus: accedente præſertim Chriſtianiſ incommodo, quod triremes quæ
 aderant geminæ, littus appellere nequibant. Itaque ſolis actuarijs nauigijs
 uecti in terram, Mahumetaniſ congreſſuri appulimus. Tellurē prior tenuit
 illuſtris Laurentius proregis filius: ſecundo loco ſucceſſit prætoria nauis, qua
 & ego uehebar. Vbi itaque propius acceſſimus, conſertum eſt prælium, tan-
 toq; atrocius, quanto ſuperandum erat fluminis contractius oſtium, diſpo-
 ſitis utrinq; tormentis innumeris, pugnantibus è littore quadragenis ac qua-
 ternis Mahumetaniſ, qui animo iuratiſſimo deſtinauerant, ſe in ueſtigio tan-
 tiſper manſuros, quoad uiſtores euaderent, aut pro uiſtoria certantes illic oc-
 cumberent, acti amore fortunarum ſuarum (præfecti enim nauium erant)
 quarum certiſſimam iacturam imminere conſpicabantur. Exoneratiſ itaque
 compluribus tormentis, appulſos ſum mouere nequicquā conabantur: nam
 ſupra quadragenas machinas cepimus, deorumq; munere noſtrum nemo
 interiit, occiſis nihilominus centenſ ac quadragenſ Mahumetaniſ. At prin-
 ceps Laurentius me ſpectatore ſenos Mahumetanos conſecit, gemino exce-
 pto uulnere. Exceſſere acie è noſtris complures ſauci, ſeruente atrocius præ-
 lio. Verum ubi triremes aduenere, hoſtes pedem referre cœperunt: nos ue-
 ro aquis decreſcentibus duximus receptui canendum eſſe: illò præſertim ac
 currentibus cateruatim Mahumetaniſ. Propterea captas terdenas naues in-
 cendio ſubiecimus, rati eas ubi abiſſemus, hoſtibus adhuc uſui futuras. Qui-
 bus crematiſ præfectus claſſis militibus iuſſit, ut gradu relato in proximū la-
 tus ſeſe reciperent, ubi militum ſuorum abſolutæ uirtutiſ memor, militiæ inſi-
 gnibus compluſculos honeſtauit: me quoque, quæ ſua fuit humaniſſima cō-
 ſuetudo, in equitum ſplendidiſſimorū numerum aſciuit, parentiſ loco mihi
 ſubſcribere Triſtano à Cugna duce promptiſſimo. Auctoriſ itaque militi-
 bus, dux noſter ad uafa conclamari iubet, illincq; ſoluens cunctaſ Mahume-
 tanorum ædes incendio ſubiici mandat. Quare munere deorum ſummis de-
 functi periculiſ incolumes, tametiſ militum haud expleto numero, tandem
 aliquando ad urbem Canonor rediimus. Quò ut peruentum eſt, or-
 nuſtiſ omni com meatuum genere nauigijs, in dilectam
 deſideratam que diu patriam, profectio-
 nem parare cœpimus.

B 2

LYDOVICI

LVDOVICI PATRITII ROMANI

RERV M AETHIOPIAE LIBER SEPTIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Istoriā cudere uolentibus, cosmographis praesertim, qui immortalitatem nominis, gestorumque suorum propagationem plurimi faciunt, nihil aequè conducit, quàm superiorum firma ac pertinax memoria, necessarium profecto uitae bonum, ne ubi eos promissorum ceperit obliuio, iure optimo ceu obliuiosi, uel certe indiligentes in ordinem redigantur ab his, qui famā aliorum ultronei lacerant, discerpunt ac laniant ultra quam par est: ob id eorum non immemor, quae in initio operis pollicitus sum, iam iam descendo sponsa dissoluturus: quippe qui probe memini dixisse me aliquando, Aethiopum res celebriores, uidelicet situm regionis, moresque populorum me denarraturum. Quare nactus occasionem solidum praestabo, ea explicans quae inibi offendi haud longiore immoratione, ut festinantius coepto operi ultimam manum imponam, tandemque aliquando optato ocio fruar tot exantlatis aerumnis. De multijugis Aethiopiae insulis. Cap. II.

Nos igitur septimo Idus Decembres iter cepimus uersus Aethiopiam. Traiecto prius sinu, itinereque quadringentorum mille passuum peracto, ad eam insulam, cui Monzambrich inditum est nomen, ditionis Lusitaniae regis, peruenimus: uerum priusquam eò appulerimus, complura conspicati sumus oppida, quae regi memorato parent. Ibi uisuntur munitissimae arces, compressis in Melinde ac Mombaze regno: eas quandoque dux incendio subiecit. Habet ite arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala. Quae uero illustris Tristanus de Cugna, uir manu promptissimus, praclare gessit, prudens praetereo, probe nosces, gesta huiusmodi longe maiore immoratione indigere: nam si eius facta fortia, quae ex India rediens egit, captam praesertim Gogiam, Pati ac Braua urbes clarissimas, necnon Sacutaram insulam optimam, ubi erexit arces rex Lusitaniae, percensuero, exurget praesens opus in longe maius uolumen, quam ab initio animo destinauerim. Tempero ite excomposito à bello inibi patrato, quoniam procul illinc aberam, ne uidear ea denarrare, quae oculis minime subieci. Omitto praeterea complures alias insulas, quas iter agendo offendimus: praesertim Cumeris insulam, ac senas alias, quae affatim zinziberis, saccari, compluriumque fructuum, necnon omnifariam carniū mittunt. Item suppressa est mentio eius feracissimae insulae, cui Pendae nomen est: ea regi Lusitaniae paret, omniumque rerum est fecunda admodum.

De Monzambrich insula, deque eius cultoribus. Cap. III.

Sed iam ad insulam Monzambrich redeamus: ea ut praefati sumus, sicuti Seriam Zaphala, regi paret memorato: inde enim iussu regis auri ac olei plurimum

plurimum exportatur: uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim dierum mora insumpta est. Insula perquam mediocriter pater, coliturq̃ ab nigricantibus Mahumetanis: commodissimum habet tamen portum: cultores autem sunt fermè rerum omnium egentes: illicq̃ summa est annonæ caritas: quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur. Nam quandoque animi causa continentem proximū, ut regiones explorare mus, uisimus, ubi incultum hominum genus nacti sumus: nigricantis enim sunt coloris, libris arborum obscœna uelati, cœtera sunt nudi. Mulieres uero frondibus auersæ ac aduersæ pudenda uelant: capillum non promittunt, sed calamistro crispant: labra uero gemini digiti crassitudine habent: latissima sunt fronte, prægrandibusq̃ dentibus, eisdemq̃ instar niuis albicantibus. Id hominum genus pauet ad omnem conspectum, uisus præsertim loricatis hominibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem esse, plusq̃ iusto pauidiorem, seni simul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regionis gnaro, perambulare memoratam insulam cœpimus. Quumq̃ itinere uenius diei progressi essemus, complura elephantorum armenta offendimus: monuerat enim nos itineris dux, ut flagrantibus facibus belluis huiusmodi occurreremus, pauentibus suapte natura ignes elephantis: uerum quandoq̃ usu euenit, ut ternas elephantes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime pterrefacere potuerimus: interritæ enim nos cōsectatæ sunt tam diu, donec montē quempiā inuenimus, ubi à feris sæuietibus nos tutati sumus. Itaq̃ itinere decem mille passuū ab aduerso latere montē metiti specus quosdam cōperimus, ubi delitescerbāt nigricantes uiri, qui adeo inepte incompeteq̃ loquebantur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor tamen uel exemplo quo piā melius quàm quibo, ut id uobis innotescat, si forte uobis succurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita lingua subtus oris labrum imum, edunt in formem uocem agasones: qua edita, mox muli citatius incedunt. In hunc fermè modum balbutientes populi inter se colloquuntur. At dux nostri itineris nos percunctabatur, uellemus ne boues ac uaccas mercari, addens se operam daturum ut perquam uili precio pecudes huiusmodi assequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cultorum nobis impositurum, traditurumq̃ eis direptioni fortunas nostras, respondimus pecunias nobis esse nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit, nihil minus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locupletiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem ad illum cōuersi: Quid igitur, dicimus, cupiunt isti? Quibus ille: Amant res despicabiles, nulliusq̃ momenti, ut paruum forcipem, uel panni nō nihil, quo aurum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana instar bullæ exornant (sonalia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum in modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc respondimus, daturos

ea quæ exoptabant, modo ea armenta, quæ empturi eramus, usque in proximum montem agerent. **T**unc dux itineris inquit: Ibunt quidem uobiscum usque in summum montem; ultra tamen nullis conditionibus progressuri: superest tamen ut ingenue dicatis, quid sitis pro armentis huiusmodi exposituri. **T**unc unus è nostris comitibus, qui fabricandis tormentis operari consueuerat, respondit se nouaculam ac bullam ex ære sonalij, ut aiunt, instar datum. **E**go uero ne mercimoniorum huiusmodi expers essem, carnibusque uesci quirem, exuta interula dixi me eam pro bobus daturum. **A**d hæc ille: Quis tot armenta, inquit, usque ad proximum pelagus aget? **C**ui nos: Faxint superi, ut tot boues elargiantur, quot sumus acturi. **E**t rursus dux itineris: Sinite me agere. **C**aptisque eis rebus quas pro armetis exponebamus, illas quis aut senis hominibus impartitus est, petens pro erogatis tricenas boues fœminas. **A**t cultores, qui parum aberant à belluis, innuerunt se quindenas tantum duros. **H**uic rei assensum sumus: uerebamus tamen ne subesset impostura quæpiam: uerum conuentis fides seruata est: nam continuo nigricantes uiri duo quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt: quum tamen uix ab antris eorum digressi essemus, qui in specubus remanserant tumultuari cœperunt. **Q**ua de re pauere cœpimus, arbitantes Troglodytas nos confectaturos. **D**imissis propterea bobus arma expedire cœpimus. **Q**uibus uisis, nos hortari cœperunt nutibus, ne formidaremus. **S**ubdidit dux itineris, eos non alia de causa tumultuari, quam ut quisque eorum bullam memoratam prior sibi uendicaret. **N**os igitur apprehensis rursus bobus in summum montem euasimus. **Q**uò ubi peruentum est, nigricantes uiros missos fecimus, uaccasque agentes perquam mediocre nemus præterimus, indeque ad quintum lapidem obuios habuimus eosdem elephantes, qui paulo ante eodem iter agentibus nobis occurrerant. **H**is uisis ingens formido nos peruasit, eoque pauoris deducti sumus, ut dimissis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nigricantes uiros uaccis: nos uero ad nostram insulam reuertimus, sumptisque pro itinere nauando uberrimis com meatibus uersus Caput bonæ spei uelificauimus, prætereuntes diui Laurentij insulam, quæ octuagenis leucis à proximo continente abest. **E**ius insulæ reor regem Lusitaniæ breui futurum dominum: quoniam subiectis iam incendio oppidis compluribus, genti factus est admodum formidolosus. **P**ropterea ut ex certissima peragrati orbis, Indiæ præsertim ac Æthiopie coniectura assequi licet, existimo regem Lusitaniæ, ubi uincere perrexerit, euasurum cunctis orbis regibus longe ditiores: idque sanè pro meritis, proque tanti uiri dignatione: quoniam eius opera ac studio, mirisque auspicijs orthodoxæ fidei accedit plurimum. **N**am clarius Phœbo constat, in India, & comprimis in urbe Cucin singulis festis diebus de nos ac duodenos idolorum cultores, aut certe Mahumetanos fidei nostræ sacris initiari. **F**it propterea ut maiore in precio nostra fides habita, incrementa maiora

ta maiora indies suscipiat. Estq; uero haud absimile, defuturum nunquam his cœptis deum optimum maximum, regiç daturum ampliorem contra fidei hostes uictoriam, faustissimeç eius pientissimis uotis affuturū semper.

De Bonæ spei capite.

Caput III.

Rediimus itaque ad iter nostrum, Caputç cognomento Bonæ spei præterimus: digressiq; illinc ad ducetos circiter mille passus oborta in mari tempestate aduersis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorsum diui Laurentij, necnon complusculæ aliæ insulæ uisuntur, unde plerunque maxima uis uentorum erumpit. Verum postquam spatio senum dierum à fortuna nouercate, pelago nimio plus quàm satis spumas efferuescente, agitati sumus, tandem aliquando deorum munere discrimen euasimus. Illinc abeunt ad ducentas ferme leucas rursus fluctuante salo eò discriminis perducti sumus, ut grassante tempestate ad sacram ancoram peruentum sit, alijs aliò dilabentibus liburnicis, spatio item senū dierum, quibus transactis, nunquam deinceps coiuius, alijs aliò proficiscentibus, donec Vlisbonam apulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tusciæ oriundi, Vlisbonæ tamen cultoris uehebar, liburnicæ diui Vincentij nomen inditum erat, enormiumque ponderum capax, quippe quæ supra septena milia omnifariam aromatum doliā conuectabat. Iter propterea agentes aliam insulam præterimus, cui diuæ Helenæ nomen est, ubi enormes pisces conspici sumus, tantæ quidem uastitatis, ut singuli singulis magnis ædibus conferri possint. Ij enim ubi supra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidenturç quum supernatant frontem reterege instar loricati militis, dum à congressu temperat lumen admissurus. Rursus memorati pisces dum urinant, frontem condunt latam ternos passus. Quum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiusmodi præsertim ut belluas submoueremus, omnia tormenta exonerauerimus. Haud multo post offendimus insulam quandam, quam de nomine ascensionis appellant, ubi uisimus complura auitia anatum nostrarum magnitudine: uerum adeo simplices alites doliç expertes, ut quo minus manibus ipsis ea corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiusmodi alios nusquam præter Christianos uidisse homines, ad humanum conspectum alite stupente nimium: Quando certe constat, in ea insula præter undabundum æquor ac pisces innumeros, auesque memoratas, nihil nos conspiciatos esse. Præterita hac insula post complurium dierum uelificationem, quasi orbi nostro iam appulsi essemus, Septentrio nostrorum nauarum sydus conspicuum, mox apparuit. Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, sensaque diluam, qui autumant circiter

B 4

polum

polum antarcticum æquora sulcari duce septentrione non posse, ob id uelisi
 cantes canopo uti sydere: ij profecto minime sunt audiendi: quandoquidem
 colliquescit clarius, ut aiunt, Phœbo, Lusitanos septentrionibus astris utijet
 ea sydera eleuato polo quandoq; conduntur. **V**tuntur tamen Lusitani eius
 ducatu, succedente astro magnete, qui solito semper munere fungitur, polum
 arcticum suapte natura usquequaque intuens. **T**ransactis non multis die-
 bus, appulimus elegantissimæ regionis, ubi complures insulæ conspiciuntur
 ditionis regis Lusitaniæ: quæq; id genus aquilas, quas astures uocamus, a-
 bunde mittunt: nam hæ insulæ uarijs censentur nominibus: Aliæ de nomi-
 ne Pici, Martij, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. **E**st & diui
 Georgij insula, & alia quæ Gratiola dicitur, & rursus quæ Feial nomina-
 tur: inde discedentes ad eam insulam quæ Tertia dicitur deuenimus, ubi
 bidui moram insumpsimus. **S**unt memoratæ insulæ in uniuersum feraces
 admodum, quippe quæ omnium ferme rerum fecunditate pollent. **I**llinc
 igitur abeuntes septem dierum itinere ad Vlisbonam Lusitaniæ urbem cla-
 rissimam deuenimus: qua quidem urbe uix uidi nobiliorem. **C**ogitet itaque
 quisque lector, qua lætitia, quo ue immenso gaudio, uiso continente sim as-
 fectus. **A**ppulsus ilico ad regem ducor: is tunc aberat ab urbe Vlisbona,
 ad p oppidum, quod Almadam uocant, è regione urbis memoratæ se con-
 tulerat. **Q**uò ut perueni, uenerabundus regem consalutauit, deoscularis que
 eius manibus ceu numen quodpiam uenerabar. **I**s me humanissime exce-
 pit, ususq; sum eius contubernio tantisper, donec doctus est ea omnia, quæ
 apud Indos nactus eram. **T**ransactis uero complusculis diebus, ostendi suæ
 eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria opera fungi-
 tur, in numerum aureatorum militum ascitus eram, precibus que contendi,
 ut robur regium adderet signaret que manu regia diploma. **Q**uare uiso di-
 plomate, protinus postulatis assensus est, iussitq; nouum diploma expedi-
 ri: quo expedito, abeundi prius à rege impetrato com meatu, ad ur-
 bem Romam, solum patrium, diu desideratam, summis ex-
 antlatis laboribus, superatisq; ærumnis innu-
 meris, tandem aliquando deorum
 munere me recepi.

AD STUDIOSVM RECTOREM.

Nunc te lateat lector ordo, quem Procardus monachus, huius libelli conscriptor, & terræ sanctæ studiosus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire, potissimum quum ad lectionis synceriores intelligentiam id non ambigamus cōducere. Igitur non est sequutus Ptolemæi & reliquorum cosmographorum subtile illud metiendi artificium, qui cuiuslibet loci longitudinem & latitudinem iuxta cœli situm expendentes, locorum distantias certiore addiscunt uia, quàm si per miliaria, leucas, aut stadia, terrestri itinere id efficere molirentur. Sic enim licebit inuentis semel radicibus uti ad quorumlibet locorum quantumlibet longe diffusorum, inuestiganda interualla. At Brocardus iste uulgaris dimensionis contentus, Aconem maritimam ciuitatem, & in occidentali plaga sitam, loco centri constituit, & hinc quatuor lineas ad quatuor mundi præcipuas plagas imaginatione sua traxit, atque rursus quamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uentos duodecim itineraria per memoratam terram sanctam descripsit, atque singula loca in his imaginarijs lineis sita, iuxta priscam & modernam appellationem annotauit, præsertim ea quæ scripturæ commendatione aut commemoratione celebriora sunt uel insigniora. Per leucam accipe spatium terræ, quod quis commode una hora mediocri gressu conficere potest.

LOCORVM

LOCORVM TERRAE

SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO, AV-
TORE F. PROCARDO MONACHO.

ITA terra, quam sanctam uocamus, duodecim tri-
bubus Israel funiculo distributionis in possessionē
tradita, post tempus Salomonis in duo regna excre-
uit: unum regnū Iudæ dicebatur, duas cōplectens
tribus, nempe Iudæ & Benjamin: alterum uero re-
gnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samariæ,
quæ nunc Sebaste nomen habet, reliquas decē con-
tinens tribus. Iutrunq; tamen regnum unā cum Pa-
læstina pars erat Syriæ, non secus quā Tuscīa aut Lombardia pars est Ita-
liæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas scinditur particulares
prouincias. Et quidem tota ea regio, quæ est à Tigride fluuio usq; ad Egy-
ptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui est in-
ter duos illos insignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræos
מֶסּוֹפּוֹתַיִם id est, Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Mesopotamia ap-
pellatur, quod media inter aquas contineatur: habetq; ciuitatem insignē &
celebrem Edeßam, quæ olim Rages, nunc autem Rase nuncupatur. Deinde
est alia pars Syriæ, quæ Coele uocatur, incipiens ab Euphrate flumine & de-
sinens in riuū Valaniæ, qui fluit sub castro Valat, exoneraturq; in mare ma-
gnum, seu mediterraneum, in uilla Balaniæ; una leuca à dicto castro distan-
te. In hac Coelesyria est nobilis ciuitas Antiochena, cum alijs urbibus, Laodi-
cea, Apamia, & similibus. Rursus est Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone ini-
tium sumit à riuo Valaniæ, & extenditur usq; ad montem Carmeli, ubi lo-
cus est qui hodie Castrum peregrinorum uocatur. In hac multæ sunt ciuita-
tes, nempe Tripolis, Berytus, Sidon, Tyrus, Acon, Capharnaū, & aliæ quæ-
dam. Habet quoq; Libanū montem secundum aliquos, in quo thura legun-
tur. Porro uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum instaurauit,
& metropolim in ea prouincia constituit. Est & alia pars Syriæ, quæ Syria
Damasci appellatur, in qua Damascus est metropolis, quæ & Syria Libani-
ca à Libano monte uocatur. Post Syriam Phœnicis sequitur Palæstina,
etiam pars Syriæ in tres scissa regiones. Vna uocatur Palæstina sine ullo ad-
ditamēto, habens Hierusalem metropolim, extenditurq; usq; ad mare mor-
tuum, & ad desertum Cadesbarne. Alia est Palæstina Cæsareæ, habens sci-
licet Cæsaream maritimam urbem metropolim, incipiens à castro peregrino-
rum, & excurrrens contra Austrum usq; ad Gazam ciuitatē. Tertia uocatur
Palæstina Galileæ. Vendicat quoque sibi nonnihil Syria de partibus Ara-
biæ: Nam una est Arabia, quæ Bastrum habet metropolim, quæ nunc Busi-
rit appellatur.

Syria lati-
tudo

Mesopotamia

Coesyria
Phœnicia

Damascus
Palæstina

Arabia mul-
tiplex

rit appellatur. **I**olim autē Osra fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis regio atque Iturca, & ab Aquilone Damascus. unde & Syria Damasci olim non raro Arabia uocabatur. Alia est Arabia Petrea, habens Petram metropolim, quæ olim Rabbath dicebatur, sita super torrentē Arnon. Hanc regionem olim inhabitauerunt Ammonitæ, tametsi **A**r ciuitas fuerit Moabitarum: fuitq; in ea regnum Seon, & regnum Og regis Basan. Tertia est Arabia, quæ habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deserti, sita supra mare mortuum, continens sub se montem Moab, & uocatur proprie Syria Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, siue mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum usq; ad Cadesbarne, & aquas contradictionis uersus mare rubrum, & per squalidas solitudines usq; ad Euphratem, est Arabia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetē sepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ sanctæ dicta sufficiant: nunc de particularibus eiusdem locis nonnihil dicemus, initium sumpturi ab Aconensi ciuitate maritima.

DESCRIPTIO ACONENSIS CIVITATIS.

ACon apud ueteres Ptolemais dicta est, & nuncq; fuit terræ sanctæ connumerata, nec à filiis Israël unq; possessa: tametsi tribui Aser in sortem ceciderit. Est in prouincia Phœnicis, habēs ad Austrū montē Carmelū quatuor leucis distantē, ubi ultra torrentē Cison Elias, ppheta sacerdotes Baal interfecit. Est hæc ciuitas Acon optime munita, cinctā muris & antemuralibus, turribus, fossis, triangularē in modū clypei habēs formā, cuius duo latera iungunt mari: tertiū uero planiciē terræ respicit. Habet agrū fertile, optima pascua, uineas elegantes, & amœnissimos hortos, in quibus diuersi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hospitali insigni domus Teutonicæ unā cum munitissimis castris: sed & non parum cōmodi habet ab optimo portu maris, capaci ab Austro multarū nauium. Hinc uersus Aquilonē est Casale Lamberti, quatuor leucis ab Aconensi urbe distans, sub monte Saron iuxta mare locatū, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte si perrexeris in littore maris ad tres leucas, occurret castrū Sandalido, locus scilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrū oppugnauit. Hoc castrū collapsum Balduinus rex Ierosolymitanus instaurans, quibusdam nobilibus possidendū tradidit: nā est locus amœnus, abundans pascuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc ad unum miliare Germanicū est puteus ille admirabilis aquarū uiuentium, haud longe à uia quæ Tyrū ducit, de quo in cantico Salomonis dicit: Aquæ quæ fluunt cū impetu de Libano. Sunt autē quatuor fontes, quorū unus est præcipuus, habens tam in longū quàm latū XL. cubitos, ut ego ipse utrunq; latus dimensus sum. Alij uero tres habēt circiter XXV. cubitos in unoquoq; quadrati laterē: & sunt omnes durissimis inclusi lapidibus, atq; opere insolubili obfirmati. Hinc uarij deducunt riuī & aquæductus, unde fere tota planities Tyri

*Tyri celestis
britas*

cies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parū incrementi in fructibus percipit. Cæterum distant hi fontes à mari paulo amplius quàm sit iactus arcus, & in hoc tam angusto spatio sex molares impellit rotas. Ab hoc fonte spatio dimidiū miliaris Germanici distat Tyrus urbs nedum in profanis, uerū & in sacris literis celebratissima, in qua ueteris suæ maiestatis adhuc plurima uisunt uestigia. Hanc primū aiunt conditam à Tigra filio Iaphet, sed à Phœnice instauratam. Magnum habet murorū ambitum, & ut mihi probabile est, amplior & maior est ciuitate Aconensi: formā habet rotundam, rupi durissimæ insidens, & undiq; mari circumdatur, nisi q; à fronte ciuitatis, hoc est, ab oriente patet aditus, quē primo Nabuchodonosor, & deinde Alexander Magnus fecerunt, urbem continenti contiguā reddentes: uerum is introitus hodie munitus est quadruplici muro fortissimo, spisso & alto, XII. turribus & propugnaculis intra eos collocatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex castrū munitissimum, in rupe & corde maris situm, septum turribus, & ornatū palatijs egregijs: crederes, si illud uidisses, nulla potentia facile expugnabile. Est sedes Archiepiscopalis in hac urbe, habens sub se ecclesias Sidoniensem, Aconensem, Paneensem, & Berytensem. Ante portā eius orientalem ad iactum duarum sagittarū ostendit locus in quo Christus prædicauit, & ubi mulier extulit uocē de turba dicens: Beatus uenter qui te portauit. A Tyro tribus ferè leucis Aquilonē uersus miscet Eleutherus fluuius mari magno, ab Iturea seu Galilæa gentiū prorumpens, de quo mentio fit in libro Machabeorū. Hinc ad tres leucas est Sarepta Sidoniorū, ubi Elias propheta olim suscitauit à mortuis filiū mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos: at ruinæ adhuc cernunt, antiquæ suæ magnificentiae indices. Ab eo loco sunt tres leucæ ad Sidonē magnā Phœnicis urbē: licet & ipsa pro magna parte in ruinis hodie iaceat. Situs eius est ferè sub Antilibano, habēs hinc & hinc castra natura & arte munita: nam unū ad Aquilonē urbis extructū est in rupe maris, idq; à peregrinis, qui ex Teutonia illuc uenerunt. Aliud uersus Austrū in colle est collocatū, quod milites tēpli unā cū alio castro & ciuitate inhabitāt. Adiacēs terra fertilis est, pducitq; cannas mellis. Mons Antilibanus distat à Sidone una leuca ad orientē, initiū sumēs à fluuio Eleuthero, & uergēs usq; ad Tripolim, quinq; scilicet leucarū spatio, nec recedit à mari ultra tres leucas, licet in quibusdā locis mare ipsum cōtingat. Abundat optimis uineis. Ultra Sidonē ad nouem leucas est Berytus ciuitas Episcopalis. Hinc per sex leucas supra mare est Biblium ciuitas, Patriarchatui Antiocheno subiecta, de qua in Ezechiele fit mētio: uocat aut hodie Giblec, & est admodū parua. Hinc sunt sex leucæ ad ciuitatē Botrū, quæ anteq; per magistrū templi destrueret ualde opulenta fuit, in uino optimo reliqua loca excellēs. Hinc ad tres leucas est castrū Neuphrus, qd ferè totū mari alluit, & habet triginta fortes turres, principi Antiocheno subiectum. Hinc est iter triū leucarū ad Tripolim, urbē insignem,

gnem, quæ ut Tyrus ferè tota mari circumdat. **H**abitât in ea Græci, Latini, Iudæi, Armeni, Maronitæ, Saraceni, Nestoriani, & aliæ multæ & uariæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia sericeorû pannorû, habetq; incredibilem numerû hominû, qui soli serico texendo uacant. Terra quoq; adiacēs prorsus dici posset paradîsus domini, adeo amœna est & fertilis in uineis, oliuetis, ficetis, & reliqs arboribus. **D**istat ab hac urbe Libanus tribus leucis, ad cuius pedem oritur fons horrorû, fluens impetu de Libano, ut in Cantico **Libanus**, Salomonis dicitur, habens quidem scatebrâ humilem, sed illico tumescēs fit fluuius magnus, irrigans & fecundans omnes hortos, & totam regionē, quæ est inter Libanum & Tripolim. **A** Tripoli per duas leucas est mons Leopardorû, rotundus & altus, una leuca à Libano distans. **H**abet hic mons in pede Aquilonari speluncâ, in qua monumentum cernitur xxvi. pedum longitudinis, frequentaturq; deuote à Saracenis, qui putant illic Iosue sepultum. **H**inc uenitur ad castrum Arachas & Sycon oppidum, & deinde ad Aradiû, quod & Antheradum appellat, undiq; mari cinctû, quinq; diætis à Tyro distans. **Antheradum** Condidisse dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan post diluuium, sicut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan, & Syneus Synochin, qui in hac terra manserût, & pyramides atq; mirabile sepulchrum post se reliquerunt stupendæ magnitudinis, habens xx. cubitos in longitudine. **C**ernunt autē istæ pyramides una leuca ab Antherado, & sunt compactæ ex maximis lapidibus, quorû multi excedunt staturâ hominis. **A** latera Antheradi orientem uersus sunt parua quædam montana, uocaturq; terra illa terra Asisinorû. **S**cribit Clemens diuum Petrû Antheradi aliquandiu euangelium prædicasse, quum Antiochiam petere uellet. **A**b Antherado per septē leucas est castrû Margath, una leuca à mari distans, munitû & in altissimo monte situm, habens e uicino ciuitatē Valaniâ, quod fratres de hospitali sancti Ioannis inhabitant. **C**æterû episcopatus qui fuit in Valania, propter Saracenorû insultus translatus est in hoc castrû. **H**ucusq; extenditur regnum Ierosolymitanû, & incipit principatus Antiochenus, quē fluuius quidam Valania nomine, à montibus haud longinquis prorumpens, disternit à regno terræ sanctæ. **E**t hoc est itinerarium primum quod feci in terra sancta, ab Aconensi scilicet ciuitate, usq; ad fluuiû Valaniam, quod in octo diebus mediocri gressu confici potest. **P**orrò à Valania usq; ad Antiochiam sunt quatuor diætæ.

Iter ab Acone uersus Boream.

Nunc iterum ad Aconensem ciuitatē redeuntēs, iter aliud describemus, quod scilicet uersus Boream uergit. **I**gitur ab Acone soluentes, uenimus ad castrum Monsferet nominatû, distans ab illa ciuitate quatuor leucis, quod fratres Teutonici aliquando inhabitauit, sed nunc desolatû iacet. **I**nde si per quatuor leucas cœptû iter prosequaris, occurreret Thoron castrû munitissimû, **Thoron** **C** distans

distans à Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios ex-
 truxit. Ab hoc loco sunt quatuor leucae usq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim
 Affor uocata fuit, quam rex Iabin olim inhabitauit, contra quem & alios ui-
 ginti quatuor reges Iosue iussu diuino admonitus pugnavit. De hac ciuitate
 dicitur Iosue septimo, quod solam Affor munitissimâ uorax flâma consum-
 pserit. Porro ruinæ eius usq; in hodiernû diem attestantur priscâ magnificen-
 tiam. Distat autē à Tyro octo leucis orientē uersus. Hinc sex leucis cōtra A-
 quilonem est Bellena ciuitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Iu-
 dicum colligitur, olim Lachis dicebatur. Quūq; eam filij Dan cepissent, uo-
 cauerunt eam Lesedam, quæ tamen aliquando Dan simpliciter nominatur,
 Dan secundum illud; Congregatus est Israël à Dan usq; Bersabee. Est enim Dan
 illa terminus terræ sanctæ uersus Septentrionē, Bersabee uero est limes con-
 tra Austrum. Cæterū quū Philippus esset tetrarcha Itureæ & Traconitidis
 regionis, uoluit ciuitatē istam Bellenam suo nomine Cæsaream Philippi no-
 minari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Nō longe supra hanc ci-
 uitatem oriuntur duo fontes, nempe Ior & Dan, qui in pede montis Libani
 ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanē fluuium efficiunt. Sunt tamen
 Iordanis origo qui alium ortum Iordanem habere asserūt. Nam aiunt ab oriente per subter-
 raneum meatum riuū quendā deferri, cuius fons ab isto loco centū & uiginti
 quinq; stadys distat, qui Syala uocatur, & est semper plenus nunq; effluens,
 sed quantū aquæ per scatebram suscipit, tantum per abditam uoraginem in
 Dan transmittit, id quod per paleas immixtas probatum affirmât. Saraceni
 tamen fontē illum primum non Syalam sed Medan uocant, hoc est, aquas
 Dan: nam *Med* id est me, lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, aquas si-
 gnificat. Porro Matthæus locum istum uocat Magedan, & Marcus Dal-
 manuta, & est in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iā diximus,
 ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus nascens, post
 longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozaim in mare Galil-
 læ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilææ in quandam uallē
 receptus, stagnum quoddam efficit, præsertim tempore resolutionis niuiū à
 Libano defluentium, quod hodie aquas Maron uocât, ubi scilicet olim Iosue
 cum Iabin rege Affor dimicauit. Hoc stagnum tempore æstiuo pro maiori
 parte exiccat, & crescunt ibi arbuta & herbæ diuersæ, in quibus latitant leo-
 nes, ursi, & aliæ bestię. Porro ultra Iordanē sunt uarij montes, nempe mons
 Seir, mons Hermon, mons Libani, & mons Galaad, qui tamen omnes sunt
 unus mons continuus, nisi quod in diuersis locis diuersa sortitur nomina.
 Mons Galaad est altissimus, & uidetur reliquorum caput esse ob sui eminē-
 tiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, ceciditq; in for-
 tem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterum iungitur mons Hermon qui cir-
 cuit Traconitidem regionem, & perueniēs usq; Damascū copulat se Libano
 inter

inter Bellenā & Damascum. Nec est Libanus ullo in loco eminentior quā sit supra hanc ciuitatē, ut etiā iuxta Tyrum uideri possit xl. leucarum spatio, siue quinque diatarum itinere. Sub Libano est Antilibanus. Præterea ualles quæ circa Libanum inueniunt, sunt supra modum fertiles & cultæ, abundantes pascuis, uineis, hortis & pomerijs. Habitatores uero illorū locorum sunt Maronitæ, Græci, Armeni, Nestoriani, Iacobini & Georgiani. Hæc de itinere quod ab Aconensi urbe uersus Boream tendit, dicta sufficiant. Nunc aliud iter prosequamur, quod scilicet ab Acone uersus Vulturum ducit.

Iter ab Acone Versus Vulturum.

Igitur ab Acone quatuor leucarum spatio est castellum Indi, dictū Saron, in montanis situm, quod fuit domus fratrum Teutonicorū, sed modo in ruinis iacet. Hinc ad leucā unam est castrū regium, omnibus abundans bonis, sed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco si destinatum iter prosequaris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi est uallis in qua Eber Cincus tetenderat tabernaculū haud longe à ciuitate Assor, cuius uxor, nempe Iahel, Sissaram principē militiæ Iabin regis Assor, clauo in tabernaculo per tempora fixo interfecit. Ab ista ualle usque ad castrum Sabul, quod Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocat, sunt leucæ tres. A quo si uersus Austrū per tres leucas perrexeris, occurret castrum & ciuitas Sephet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Castrum est firmissimum & elegans, in altissimo monte situm, sed per Soldanū captum, & hodie in magnam Christianorum iacturam ab illo possidetur, unde totam Galilæam, hoc est tribū Zabulon, Neptalim, Aser, Isachar, Manasse, & omnem terram usque ad Tyrum & Sidonē subactam tenet. Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas est Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in tribu Neptalim, & abundat omnibus bonis. Monstrant illic magnæ ruinæ, & sepulchra pulcherrima antiquorū. De castro Sephet per tres leucas in descensu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, est mons ille quem toties seruator noster Christus ascendit, in quo fecit sermonē illum salutarem, quem diuus Matthæus describit, & in quo de quinque panibus & duobus piscibus satiauit quinque milia hominum. In hunc quoque montem fugit, quum populus eum uellet facere regem: ibi docuit discipulos orare, ubi & ipse sæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Cēturione fuit interpellatus pro puero paralytico curando. Hic quoque uenit ad eum multitudo languentiū, & suo tactu mundauit leprosum. Ab hoc monte uideri potest totū mare Galilææ, Iturea & Traconitidis regio usque ad montem Libanū. Continet longitudo eius duos iactus arcus, latitudo uero habet solum iactum lapidis: totus est herbosus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons uiuus, quem quidam somniant uenam esse Nili: Iosephus uero appellat eum Capharnaum, à quo etiam tota illa regio usque ad Iordanem per tres leucas

Capharnaum nominat. Ab hoc fonte si ieris per uiginti passus supra mare Galilææ, est locus ubi Christus post resurrectionē suā stetit in littore, dicens discipulis piscantibus, Pueri nunquid pulmentariū habetis? Ab eo loco orientem uersus per unam leucam est Capharnaū ciuitas quondam gloriosa, sed nunc uicus humilis, uix septem habens casas piscatorū, ut adimpleretur uerbum Christi ita loquentis, Et tu Capharnaum, si in cœlum ascendes, usq; ad infernum demergeris. Ab hoc loco sunt tres leucæ ad ascensum montis Sanir, ubi scilicet est introitus Idumææ. Et superatis iterū tribus leucis, occurret Cedar ciuitas gloriosa iuxta montem Sanir infimo loco contra orientem sita. Per hanc ciuitatem & per littus maris Galilææ transit uia ducens ad occidentem, quam Isaías uocat uiam maris, quod trans Iordanem in Galilæa gentium iuxta littus maris procedat. Ab hoc loco, ubi Iordanis mare influit, usque in Cedres Neptalim sunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris est Maron aquarum, uallis quædā sic uocata, per quam transiens Iordanis cursum suum uersus orientem flectit. Proinde à ciuitate Corozaim, & ostio fluminis Iordanis cōtra Aquilonem sunt quatuor leucæ ad Suetam ciuitatē, unde fuit Baldad Suites. Monstratur ibi pyramis beati Iob. Ad huius loci campē stria conueniūt Saraceni ex diuersis regionibus, à Syria, Mesopotamia, Moab & Ammon, toto æstatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœnitate illecti. A ciuitate Corozaim uersus orientem quatuor sunt leucæ ad ciuitatem Cedar, in alto monte sitam, quam Iosephus Camelaim uocat, eo quod mons ille Cameli formam præsefert. Hic notabis, totam illam terrā quæ est ultra Iordanem, in littore eius orientali, uocari Tracōnitidis regionem, & plainiciem Libani & Bosram, usq; ad montem Libani; littus uero occidentale appellatur Galilæa gentium, Iturea, Zabul, Decapolis, & uia maris. In Tracōnitide est terra Huss, quæ beati Iob principatus olim fuit.

Iter ab Acone uersus orientem.

AB Acone quinque sunt leucæ ad uallem fortē Aser, quæ tenditur usq; ad mare Galilææ. Hinc tres sunt leucæ ad Nason uillā Neptalim, de qua in Tobia. Hinc tres sunt leucæ ad Dotaim castrum sub monte Bethulæ, ubi Ioseph errauit quū quæreret fratres suos. Hinc tres sunt leucæ ad ciuitatē Neptalim, quæ nūc Syziz uocat, unde Tobias fuit. Hinc tres leucæ sunt ad Bethsaidā, patriā Andreæ & Petri. Hinc iterū tres leucæ numerantur ad Magdalū castrū Mariæ Magdalenæ. Inde uenitur ad terrā Gerasenorū, in qua multæ sunt ciuitates & oppidula, ubi etiā mons Hermon in dimidia tribu Manasse in altum erigitur. Castrū seu oppidum Dotaim situm sub monte Bethulæ, est admodum amœnum: nam habet circumiacentes uineas, oliueta & ficeta, abundatq; pascuis pinguibus: ubi & usq; in hodiernum diem ostenditur ciuitas eterna (si incolis fides sit habenda) in quam Ioseph missus fuit. Per hūc locū transit iter à Syria in Ægyptū iuxta montes Bethulæ per campū Esdrelon.

proce-

procedens sub monte Thabor ad sinistram, & inde per campum Magedo
ascēdit in montē Ephraim,transiens per Ramatha Sophim, & tandē ducēs
in Ægyptū. **A** Nafon tribus leucis ad orientem,& à Dotaīm tribus leucis ad
Aquilonem est ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidiī **Neptalim**
Hierosolymitani Ionapa credit uocata. **A** Neptalim tres sunt leucę ad Beth **Bethsaida**
saidā in angulo maris Galilææ, habetq; hodie uix sex domos. Hinc ad tres
leucas contra meridiē est Magdalū castrum, sitū in littore maris, distās à Be- **Magdalum**
thania tribus leucis contra Vulturū. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ
plurima castella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz The-
manites, Geresa, à qua terra Gerasenorum, quæ in littore maris Galilææ sub
monte Seir contra Tyberiadem est sita, licet paululū declinet ad Aquilonē. **Mons Seir**
Est autē tota illa terra ultra mare Galilææ montuosa, eratq; olim de regno
regis Basan, continens montē Seir: nā & Seir & Hermon inter illa montana
comprehendunt, cecitq; hæc terra dimidiæ tribui Manasse. Hodie uero Sa-
raceni eam inhabitant. Est & alius mons Seir iuxta desertū maris rubri Pha-
ran, ubi Codorlaomer & alij reges cum eo percusserunt Choræos, qui habi-
tabant in monte Seir, quē Esau & posterī eius inhabitauerunt. Sunt tamen
qui dicunt Esau utrunq; inhabitasse montē, & utrique nomen dedisse. Nam
quum Iacob proficisceretur in Mesopotamiam, Esau habitabat cum patre
suo in Bersabee, & assumptis omnibus suis secessit ultra Iordanē, quod hinc
patet, quia dicit **Gen. xxxiij.** Quum Iacob transisset Phaniel, ortus est ei sol,
& eleuans oculos uidit uenientē Esau. Ostenditur autē hodie locus Phaniel **Phaniel**
ultra Iordanē ad orientālē plagam. Quod si Esau tunc alterū montē Seir in-
habitasset, non tam subito occurrere potuisset fratri suo Iacob, quū mons ille
à loco Phaniel plurimū distet, quippe qui tribus diētis à mari mortuo in ul-
terioribus locis abest. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illū consequuta
propter diuerſas uxores, quas passim ex alienigenis gentibus duxit. Nā quū
filiam Ismael sororē Nabaiath accepisset, cœpit habitare in monte Seir, qui
est iuxta desertū Pharan, in confinio illo, ubi socer eius Ismaël habitauit, de
quo in Genesi dicitur. Factus est uir gnarus sagittandi, moratusq; est in so-
litudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filijs Euei Chananei, qui
habitabāt iuxta montes Gelboë nō longe à mari Galilææ, ubi mons quidā
ab eius inhabitatione denominatus est Seir, quem scilicet tunc possedit quū
Iacob è Mesopotamia rediret; id quod & hinc probari potest, quia quū Ia-
cob timeret occursum fratris sui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corro-
borarent, quos appellauit Mahanim, hoc est castra: unde & locus ille Maha-
nim cœpit uocari: constat autē locū illū esse in monte Galaad, qui tribui Gad **Mons Galaad**
cessit in sortē. Mons itaq; Seir q est in tribu Gad, nō longe abest à mōtibus
Gelboë atq; ciuitate Bethsan, ubi scilicet Iordanis ingredit mare Galilææ, à **Bethsan**
quo loco litus Iordanis orientale est duarū tribuū & dimidiæ usq; ad cam-

Petra deserti pestria Moab sub mōte Abarim. A quo si ulterius in eiusdē fluuii littore contra Austrū procedas, transibis terrā Moab usq; ad petrā deserti, quæ nunc Krac dicit, cui pars quædā terræ Ammon succedit, pertingens ad mare mortuum, & hinc usq; ad montē Seir qui coniungit deserto Pharan iuxta Cadesbarne, habens à latere desertum Sinai. Iter ab Acone uersus Eurū.

Cana Galilææ **N**unc aliam prosequamur lineā, ab Acone scilicet cōsuetō more exordiū facientes, & contra Eurū iter dirigentes. Igit si ad hanc plagā gressum moueris, primo occurret Cana Galilææ, iij. distans leucis ab Acone. Hinc sūt duæ leucæ uersus meridiē ad uillā Ramā nomine, quæ sita est sub monte qui Nazaret usq; pertingit. A Rama est una leuca & dimidia ad uillam quandā quæ olim grandis fuit uocata Abelina, distans à Dotaim media leuca uersus orientem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina est una leuca ad *Bethulia* montē Bethulix, ubi Iudith occidit Holofernē, qui mons per totā ferē cernit Galilæā, habēs adhuc pulchra quædā ædificia, sed plures ruinas. A Bethulia est una leuca ad ciuitatē Tyberiadis, eundo scilicet inter orientē & Austrū supra mare Galilææ, à q̄ mare Galilææ dictū est mare Tyberiadis. Hæc olim *Tyberias oli* uocata est Cinereth, & ab ea mare Cinereth, sed ab Herode istaurata in honore Tyberij Cæsaris, Tyberias est uocata. Habet solū fertile & pingue, terminatq; ad eā regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ierosolymitanus sic ait in lib. quē de terra sancta cōposuit. Regiōis Decapoleos fines sūt *Decapolis* mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc est latitudo eius. In lōgitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit p̄ littus maris Aquilonate usq; in Damascū. Dicit aut Decapolis à decē principalibus eius ciuitatibus, quarū nomina sunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim, Assor, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethsaida, Corozaim & Bethsan, quæ etiā Sitopolis est appellata. A Tyberiade contra occidentem *Sephoron* sunt sex leucæ, & à Cana Galilææ tres contra Austrū ad Sephorū oppidū & castrū, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriundus putat: & est in tribu Aser iuxta uallē Carmelon. A Sephor sunt tres leucæ contra Austrū ad Nazareth ciuitatem Galilææ, ubi Christus conceptus & educatus fuit. Distat ab Acone septē leucis. Extra eam ciuitatē ad spaciū unius stadij est locus, quem appellant saltū domini, ubi Iudæi uolebant Iesum præcipitare, sed subito elapsus manibus eorū, in latere montis opposito inuentus est. Ab isto monte uidetur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferē tota planicies campi Esdrelon. A Nazareth duabus leucis uersus orientē est mōs *Mōs Thabor* Thabor, in quo dominus transfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinae uariæ palatiorū & turriū, quæ hodie sunt latibula leonū & aliarū bestiarū. In pede Australi huius montis contra uillā Endor prope uia quæ ducit à Syria in Ægyptū, est locus ubi Melchizedec dicit occurrisse cum pane & uino Abraham redeunti à cæde iij regū. In pede uero eius orientali descendit torrens Cison, iuxta

iuxta quem Barac pugnavit contra Sisarā & in fugā uertit. Colligit autē torrens iste de aquis pluuiialibus quæ defluūt à montibus Thabor & Hermon, & præcipitat in mare Galilææ. A monte Thabor contra Eurū est una leuca ad uillam Endor, quæ sitū habet iuxta montē Hermonim: qui tamen nō est mons proprius & distinctus, sed iugum quoddā humile seu tumor quidā à monte Hermon contra montē Thabor procedēs. Est & alius mōs Hermon minor, qui distat à Nazareth duabus leucis, à mōte uero Thabor uersus Austrū paulo plus una leuca, in cuius latere Aquilonari est ciuitas Naim, ubi dominus filiū uiduæ unicū à mortuis suscitauit. Extendit autē mons ille in longū ferē quatuor leucis contra mare Galilææ, desinens non longe ab eo loco ubi Iordanis ex mari Galilææ egredit. Iter ab Acone uersus Notum.

Endor

Mons Hermō

Naim

Describemus nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo scilicet ab Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor sunt leucæ ad torrentē Cison, ubi Elias occidit sacerdotes Baal, & is torrens paruo exacto terræ spatio intrat mare magnum, tribus scilicet ferē leucis ab Acone. Et licet iam dixerimus hunc torrentē in mare Galilææ deferri, tamen quum locus eius originis sit aliquanto eminentior, fluit in diuersas plagas, partim scilicet contra orientem in mare Galilææ, & partim contra occidentē in mare magnū: & ita duo sunt torrētes seu riui, sed ab uno loco originem ducētes. Ille tamen Cison qui fluit ad occidentē, colligit plures aquas, quia à monte Ephraim & à locis Samariæ ppinquioribus atq; à toto cāpo Esdrelon, confluūt plurimæ aquæ & recipiunt in hunc unū torrentē. A loco interfectionis sacerdotū Baal sunt tres leucæ contra Austrum ad castrum Cain: à quo rursū uersus Austrū ad Magedo sunt sex leucæ, quod hodie Subimbre uocat, ubi rex Iosias occisus fuit à Pharaone rege Ægypti. Et aduerte quod campus iste Magedo, Esdrelon & planicies Galilææ sunt ferē unus & idem campus: sed nomina illa hodie oīa in obliuionē abierūt, uocaturq; campus Sabæ, à quodā castello quod Saba nuncupat, distans à ciuitate Aphec quantus est iactus arcus. Cingitur cāpus ille ab oriente mari Galilææ & Iordane, ab Austro monte Ephraim & Samaria, ab occidente partim monte Ephraim & partim mōte Carmelo, ab Aquilone mōtibus planicieī & Libano, uidetq; iuxta longitudinē habere x. leucas, & iuxta latitudinē sex. De mōte Cain cōtra orientē sunt duæ leucæ ad Casale Mesra, & una leuca contra Austrū ad castellū qd' Saba uocat, ad cuius occidentale latus extra uia quæ ducit in Iezrael ad dexterā, ostendunt ruinae ciuitatis Aphec, ubi Syri pugnauerūt cōtra regē Achab, qñ dixerūt, Dñi montiū dñi deorū, pugnemus cōtra eos in uallibus. De Aphec ad unā leucā cōtra orientē sinistrā uersus, extra uiam quæ ducit Iezrael, in latere Australi montis Hermon, est ciuitas Suna, celebris miraculo quod p Elisæū dñs in suscitacione pueri mortui fecit. A Suna xi. sunt leucæ ad ciuitatē Bethsan, eūdo cōtra orientē, & parū declinādo ad Austrū, inter montē Gelboe & Iordanē.

Duplex torrens Cison

Magedo

Campus Sabæ

Aphec

Suna

Distat autē media leuca à Iordane. In huius murum suspenderūt Philistiīm cadauera Saulis & filiorū eius, quos occiderunt in monte Gelboë. Hæc Bethsan secundum Iosephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatē est mons Gelboë, extendens se uersus occidentē usq; in Iezraël ad duas leucas. **Iezrael** **A** Bethsan sunt duæ leucæ uersus occidentē ad Iezraël, quæ olim erat una ex ciuitatibus regalibus in Israël: sed hodie uix habet xx. domos, uocaturq; Zaracin, in pede montis Gelboë ad occidentē sita. **Mons Gelboe** Ante cuius introitum est ager Nabot. Et nota quod hi duo montes, Hermon & Gelboë, iacent in una linea meridionali, Gelboë quidē ad Austrum, & Hermon ad Aquilonē, in intercepto duarū leucarum spatio inter eos. Longitudo uero eorū est ab oriente in occidentē, terminanturq; ambo ab orientē in Iordanē. Porro longitudo eorū describit̃ esse undecim leucarū. In ualle uero seu planicie intermedia describunt̃ multi cōmissi conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian: & Saul contra Philistæos, Achab contra Syros, & modernis temporibus Tartari ibi conflixerunt cum Saracenis. Notandū quoq; hic, sup̃a regionē Traconitidis esse aliū montē Hermon iuxta montē Sanir, de quo scriptura in multis locis mentionem facit, & est multo maior & altior illo de quo hic scripsimus. Cæterū in planicie quæ est inter istos montes, incipit conuallis, quæ ob sui amœnitatē dicit̃ illustris: extenditurq; in longū per totū descensū Iordanis usq; ad mare mortuū: & priusquā dñs subuerteret Sodomā & Gomorram erat uallis illustrissima, aquis irrigata ut paradysus dei. Habet Iezraël pulchrū prospectū per totam Galilæā usq; ad Carmelū & montes Phœnicis, montēq; Thabor & Galaad. Ante montē Galaad uersus Iezraël, quæ est in latere Australi mōtis Gelboë, transit uia plana de Iordane in Samolim ubi erat Ioannes baptizans. Nec est uerum, ut quidam putant, neq; rorē neq; pluuiā descendere sup̃ mōtes Gelboë, quū in memetipso anno domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio, & pluuiā & rorē in illo mōte sim expertus. **Alij, Gelim** De Iezrael sunt iij. leucæ contra Austrū ad oppidū Gīnū, situm in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sūt autē à Gīno ad Iordanē vij. ferē leucæ eundo uersus orientē, & loco illi coniungit̃ ab Austro terra Taphue. **Samaria** A Gīno contra Austrū sunt iij. leucæ ad ciuitatē Sebasten, quæ olim Samaria fuit dicta, caput regni decē tribuū, quod regnū Israël dicebat̃. Nūc uero peccatis hominū exigentibus pauculas habet domos unā cū ecclesia in honore diui Ioānis baptistæ extructa, sed quā Saraceni sibi usurpauerūt. Est & alia ecclesia in sup̃cilio montis, ubi palatiū regis fuit, sita, quā Græci monachi Christiani inhabitant, à qbus humaniter fui susceptus. Nō facile dixerō quales & quātas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiā longe excedāt ruinas quæ Ierosolymis cernuntur. In monte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitū huiusmodi inueniuntur stantes columnæ, quæ platearum sustinebant

sustinebāt testudines. Situs huius deuastatæ ciuitatis est pulcherrimus, nam inde liber patet aspectus usq; ad mare Ioppe, & ad Cæsaream Palestinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelum maris: abundat quoq; hortis, fontibus, oliuetis, & omnibus bonis necessarijs. A Samaria contra orientem sunt tres leucæ ad Therfam ciuitatē, sitam in alto monte, in qua reges Israël ante ex-
structionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, eratq; in sorte Ma-
nasse. A Therfa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanē, est terra Taphue, sex distans à Therfa leucis, & est quoq; de sorte Manasse. A Samaria cōtra Austrū iuxta uiam quæ ducit Sichē sunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte
sitam, in quo Ieroboam filius Nabat posuit unum de uitulis aureis, quibus peccare fecit Israel. Inde ad mediam leucam uersus sinistram, est mons alius nomine Dan, supra ciuitatem Sichem, in quo secundum quosdam alius uitu-
lus aureus positus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum constitutū fuisse in ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæsarea Philippi uocatur. Inter istos duos montes sita est ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amcenitate & delitijs nullo loco inferior. Haud longe à porta eius Australi est fons Jacob in uia quæ ducit Ierusalem, ubi dominus sedens super puteum, potum postulauit à muliere Samaritana. Supra fontem istū ad dexteram est mons excelsus habēs duo capita, quorū unus est mōs Garizim, alius mons Ebal, de quibus in Deuteronomio legimus. Ad sinistram uero fontis huius sunt ruinæ magni oppidi, ubi cernunt lapides marmorei, & integræ quædā columnæ, aliæq; magnorū & collapsorū palatiorū indicia. Locus quoq; ipse mirum, in modum est fertilis, & solū fecundum. Distat ab his ruinis Neapolis uno stadio, putoq; fuisse oppidū Thebes. Huic fonti adiacet prædiū quod dedit Iacob filio suo Ioseph, uallis scilicet quædā longa & fertilis. A Sichem numerant quatuor leucæ contra Austrū ad Lemnā, casale ualde pulchrum, situm
iuxta uiam ad dextram, quæ ducit Ierusalē. Est & alia Lemna, ciuitas in tribu Iuda, hæc autē est in tribu Ephraim. A Lemna eundo cōtra Austrū sunt iij. leucæ ad oppidū Magnas nomine, quod fuit terminus Australis tribus Eph-
raim, hodie uero dicit Bira, & est de dominio militiæ templi. A Magnis uersus Austrū est una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppressa fuit uxor Leuitæ, &
ob facinus illud ferè tota tribus Benjamin deleta, ubi & Saul filius Kisch primus rex Israël natus fuit. A Gabaa euntibus una leuca contra Austrū occurrat Rama ciuitas, sed quæ hodie est uilla, sita in monte ad sinistram itineris
ducentis in Ierusalem. Hinc tres sunt leucæ eundo contra Austrum ad ciuitatem Ierosolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & describam iter quod ab ea ducit uersus orientem. Itaq; à Sichem uersus orientem ad Iordanem procedendo, quatuor sunt leucæ ad Ennon oppidum
bene munitum atq; optimis abundans terræ nascentibus, fuit autem de sorte Ephraim. Ab Ennon contra orientem quatuor sunt leucæ ad Phasellum
casale

casale, situm in descensu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campe-
 stribus, ubi torrens Charith descendit de monte, in quo loco mansit Elias,
 quando corui ei deferebāt cibum mane & uespere. **Sunt** & aliæ uillæ in terra
 sancta, quæ Rama uocantur, una iuxta Thecuam in uia qua itur in Hebron,
 alia in tribu Neptalim nō longe à casali Sephet, tertia in Silo. **Et** omnes istæ
 uillæ iacent in collibus excellis: nam Rama excelsum interpretat̃. **A Phasello**
Dooch ad sinistram una leuca uersus terram Taphue, est castrum Dooch, ubi Tho-
 lomus filius Abochi insidiosè cepit Simonem Machabæum. **In** loco isto con-
 spicitur terra Galaad, & duarum tribuū atq; dimidiæ, terra Efebon & mon-
 tana Moab, mons Abarim & Phasga atq; Nebo: & descendit hinc in cam-
 pestria Iordanis, quæ loca sunt plana usq; in Iericho, & ultra per totū descen-
 sum Iordanis usq; ad mare Salinarum. **Sciendum** etiam quod ab ortu Ior-
 danis sub monte Libano usq; ad desertum Pharan per centum ferè miliaria,
 Iordanis ipse in utraq; ripa campos habet latos, & amœnos atq; prata uiren-
 tia, positis hinc inde altissimis montibus, in quos hæc arua desinunt, qui &
 usq; ad mare mortuū iuxta Iordanis riuum protenduntur. **De Phasello** con-
Galgala tra Austrum quinq; sunt leucæ usq; ad Galgalam, ubi filij Israël transito Ior-
 dane longo tempore sunt castrametati. **A Galgalis** si uersus Iericho uadas,
Quarentana habes ad dextram montem Quarentanam dictum, distantem media leuca
 à Galgalis, ubi scilicet dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit.
 Est mons ille altus, & ascensu difficilis, habens ab uno latere fontem, cuius a-
 quas amaras sanauit & dulcorauit Elisæus, cuius aquæ fluunt iuxta locū Gal-
 galæ à parte Australi, & illico in tantum succrescunt, ut impellant rotas mor-
 lares, sed postea in riuos secreta, hortos & prata irrigant. **A Galgala** dimidia
 leuca contra Austrum est uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtum
Achor
Iericho anathematis. **Item** à Galgala per unam leucam contra orientem est sita Ie-
 richo, ciuitas olim famosa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ
 fortita. **A Iericho** per duas leucas uersus Iordanem est sacellum extructū in
 honorem sancti Ioannis baptistæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus:
 alij uero id factum putant in Salim. **A Iericho** sunt duæ leucæ uersus mare
 mortuum ad Bethagla, ubi filij Israël planxerunt patrem suum Iacob defun-
 ctum, quando eum tulerunt de Ægypto, & distat una leuca à Iordane. **A Ie-**
richo tres numerantur leucæ ad mare mortuū, quod est locus asphalti seu bi-
 tuminis, quod etiam mare salis nominatur, diuiditq; Arabiam à Iudæa, &
 terminantur ad eius littora terra Moab & Ammon, item que mons Seir, de
 quibus supra mentionem fecimus. **Circa** medium eius, in littore orientali
 ostenditur castrum Mozera, quod olim Petra deserti uocabatur, nunc uero
Crack Crack dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ierosolymitanus
 restaurauit, ut regnum illud ampliaret, sed à Soldano nunc tenetur, qui in
 eo reponit thesaurum totius Ægypti & Arabiæ. **A Crack** duæ numerantur
 leucæ

leucæ (secundū aliud exēplar, duæ diætæ) ad Areopolim eundo uersus Vulturnum, quæ nunc Petra dicitur, & est metropolis totius Arabiæ secundæ. Olim uero Ar uocata est, sita in torrente Arnon, in confinio Moabitarū, Ammonitarum & Amorrearū. In eodem littore est locus ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filiis Israël. A Iericho quinque sunt leucæ contra Austrum ad oppidū Segor, sub monte Engaddi positū, inter quem montem & mare mortuū est statua salis, in quam uxor Lot fuit conuersa: pro qua uidenda, multū subij laboris, sed incassum; nam auerterunt me Saraceni, dicentes locū non carere periculo propter serpentes, uermes, & feroces bestias ibi habitantes: sed postea comperi rem non ita se habere. Et nota quod mare mortuum ab oriente in occidentē, quæ est latitudo eius, habet quinque leucas: in longitudine uero, quæ est ab Aquilone ad Austrū, habet quinque diætas, ut mihi Saraceni retulerunt. Alij tamen aliā assignauerunt longitudinē. Scribit patriarcha Ierosolymitanus, qui sæpe locum illum inuisit, mare illud semper fumum reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa uallis, quæ aliquando ob sui fecunditatem & amœnitatē illustris dicta fuit, ad spaciū dimidiæ diætæ sterilis & inutilis reddita est, ita ut nec ullum germen proferat ferè per spaciū quinque leucarum, nisi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantur à fonte Elisæi. A dextris & sinistris huius maris, montes steriles & aridi cernuntur: nam quocumque uapor à mari illo ascendens impellitur, ibi terræ nascētia nō secus quàm si à pruina fuissent tacta emoriuntur. In quo districtū dei iudiciū nobis ob oculos ponitur, qui tam seuerè grandia illa Sodomorū peccata usque in hodiernū diem non desinit punire. Nec nisi uisa hic scribo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuū, & rursus egredi, sed post exiguum interuallū à terra absorberi. Excrefcit interdū mare illud ex resolutione niuiū de Libano & pluuijs cadētibus in Galileā, in mōte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane cōfluūt, & in mare mortuū emittunt. Inuenit in eo bitumen, collectū de fundo eius, quod agitante uento sibi ipsi cohæret, & littori appulsum in magna legitur quantitate. Est autē medicinale & durum, nec resolui potest, nisi in sanguine menstruo, appellaturque gluten Iudaicū, & ab eo lacus ille lacus asphalti, id est, bituminis appellatur. De quo in Genesi ita legimus, Vallis syluestris, quæ nūc est mare salis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei usque in hodiernū diē cernunt in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod oculis meis uidi. Et tantum de isto mari. A Galgala tres numerantur leucæ similiter à fonte Elisæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Quarantanæ ad ciuitatē Hai, quā expugnauit Iosue. Ab Hai ferè una leuca cōtra Aquilonē est Bethel ciuitas, quæ olim Luza dicebatur in tribu Benjamin, ubi Iacob in oriētē à facie fratris sui Esau fugiēs dormiuit, & supposito capiti suo lapide, uidit in somnis scalā stantē sup terrā, & cacumine suo cœlos tangentē: ubi &

Segor

Mare mortuum

Iordanis exinanitio

Asphaltum

Bethel

ubi & erexit lapidē in titulum, uocauitq; nomen loci illius Bethel. Et hic erāt hi qui dicunt hāc Ierosolymis facta. Ostenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulū erectus, unā cū sepulchro Deborah nutricis Rebeccae. **A Bethel** una est leuca eundo contra Aquilonem uersus Rama, quā Silo dicitur, **Silo** ad palmam Deborah uxoris Lapidoth, quā indicauit Israël, & misit Barach ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor. **A Bethel** per duas leucas non longe à Rama Beniamin, est Anatoth uiculus sacerdotum, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientē & Austrū incipit desertum illud quod est inter Ierusalem & Iericho, quod nūc desertum Quarentanæ dicitur, & extenditur usq; ad mare Galilææ, & usq; ad desertū Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. **A Segor** supra mare mortuum ad unam leucam est ascensus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latitauit, quum à Saul hostili animo quæreretur. **Ibi** quoq; in circuitu montis fuit hortus Balsami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina Ægypti, in odium ipsius Herodis annuente Antonio, transtulit illum in Babylonē Ægypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuū sunt arbores pulcherrimæ, sed fructus earum quando decerpuntur, intus fauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi sunt ualde alti, mirabilem præferentes dispositionē, nam habent tam præruptas rupes casum minantes in ualles subiectas, ut uidentibus & transeuntibus timorem & terrorem incutiant. **A Iericho** quatuor sunt leucae contra occidentem, uia quæ ducit Ierosolymā ad sinistram Quarentanæ, ad castrum Adumim, ubi scilicet ille qui descendebat de Ierusalē in Iericho, incidit in latrones, id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id ab effusione sanguinis frequenti nomen accepit. Est locus ipse uisu horribilis, & periculosus ualde, nec quisquam eum audet pertransire sine conductu. **Ab Adumim** una leuca contra occidentē est Bahurim de tribu Beniamin, de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid, & est castrum pulchrum in monte alto situm. De Bahurim contra occidentem ad duos iactus arcus est Bethania, castellum Marthæ & Mariæ, ubi peregrinis adhuc ostenditur domus Simeonis leprosi, & sepulchrum Lazari, in quo resuscitatus fuit à domino, tectum lapide marmoreo, in quod ego ut reliqui descendi. Recedendo à Bethania nō uideri potest Ierusalem ob interpositum montem Oliueti, sed consensu quodam terræ tumore, uidetur pars quædā ciuitatis unā cum monte Sion.

Descriptio ciuitatis Ierosolymitanæ.

Ierusalem itaq; ciuitas dei summi, de qua dicta sunt gloriosa, posita est in terra montosa: montes enim sunt in circuitu eius, habetq; in circuitu terrā fertilem & bonam, præterquam ad orientem & uersus Iordanem. Distat ab Acone triginta sex leucis, quæ scilicet est contra Aquilonem; à Sebeste uero siue Samaria distat sedecim leucis; à Sichem octo, & à Nazareth uiginti septem. Et hæc loca omnia sunt uersus Aquilonem. **A Ioppe** uero distat octo leucis

leucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho septem uersus orientem, à Bethleem duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates sunt ad Austrum. **Po** sita est itaq; hæ urbs ab Austro in latere montis Sion, & ab occidēte habet montem Gion, nec est hodie situs eius mutatus ut aliqui fabulant, quum ob locorum munitionē transferri nō possit à pristino situ. **E**st quidem nonnihil ampliata in latum, sed non in longū, quum à parte arcis & montis Sion ex- *Mons Sion* tendi non possit, siquidem mons ille supereminet, intra muros tamen ciuitatis conclusus, amplissimus, qui per se ferè ciuitati fundū præstare posset: nam initium sumit à portu aquarū siue fontis Silohæ uersus orientē, & suo tractu per meridiem usq; ad occidentem ferè semicirculum describit, rupe prærupta semicirculū hunc cingente & consolidante. **C**oncauitas uero huius semicirculi quum uersus ciuitatem exinanita esset, ut nō cōmodum fundamentū castrō esse potuerit, plurimū negocij priscis regibus fecit, quousq; oppleretur. **P**orrò à parte occidentis ubi iugum montis initium sumere diximus, sita est turris *Turris David* Dauid in quodam colle ipsius præruptæ rupis, habebatq; à tergo uoraginē quandam quæ uenit à parte Australi montis Sion, & in huius turris angulo se reflectēs gyrauit uersus orientē, diuidebaturq; in duas ualles profundas, quarum una uergit ad Aquilonē, altera ad orientem, aliū scilicet constituen- *Mons Moria* tes angulum, oppositum illi angulo, cui innititur turris Dauid. **P**roinde uallis quæ à turri Dauid descendebat contra latus Aquilonare montis Sion usque ad montem Moria, & reflectitur in orientē, separabat montē Moria in quo fuit templum, à monte Sion, & totam inferiorē ciuitatē, extendebaturq; usq; ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc est porta aquarū inter montem Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Australi montis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion, & hæc erat ciuitas Dauid. **V**erū nunc uorago ipsa tota repleta est, relictis tamen uestigijs prioris concauitatis. **A**ltera uero uorago seu uallis quæ ab ista iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uersus Aquilonem, faciebatq; fossam ciuitatis iuxta longitudinem eius usque ad plagam Aquilonis, & super eam erat intrinsecus rupes eminens, quā Iosephus Arram appellat, quæ sustinebat murum ciuitatis superpositum, cingentē ab occidente ciuitatē usq; ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientē usq; ad portā anguli, quæ in angulo ciuitatis constituta erat contra angulū Aquilonis & orientis: & ibi rursus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Austrum extra aream templi, includens illam & domū regis atq; portam fontis siue aquarū iuxta montem Sion. **E**t iste totius ciuitatis erat ambitus. **R**upes autem illa super quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens, præsertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connectebatur Aquilonari, ubi & turris, Neblosa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cuius ruinæ adhuc uisuntur: unde tota Arabia, Jordanis, mare mortuum, & alia *Neblosa*

D plurima

plurima loca sereno cœlo uideri possunt. Ab hac rupe ex parte occidentis decliuis pendebat ciuitas, nunc paulatim sese inclinans, & rursus sensim erigēs usq; ad murum orientalem qui erat super torrentem Cedron, ubi ciuitas ipsa contingebat littus fluminis, habens illic portam, quæ dicebat̃ porta sterquilinij, eo quod per eam sordes ciuitatis defluebant in memoratū torrentem. Extra uallē quæ est à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & post passionem suam uorago illa fuit terra repleta, & longo post tempore ciuitas muro alio fuit cincta à turri Dauid usq; ad portam Ephraim, quæ nunc beati Stephani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra occidentē surgebat, supereminebat urbi, sicq; tota ciuitas ab istis duobus montibus quasi in decliui pendebat. *Mons Moria*, in quo templum domini & palatiū regis ædificata erant, aliquantulū altior erat ciuitate, sed per Romanos complanatus fuit mons ille, & missus in torrentē Cedron cum omnibus ruinis templi & atriorū, id quod hodie aperte uideri potest. Area autē templi quadrata est, habēs in longitudine & latitudine iactū arcus, & aliquid plus spatij, & templum in ea nunc ædificatum adhæret ferē muro ciuitatis, quum uetus templum longe ab eo dissitū fuerit, quippe quatuor atrijs interpositis, nec modo distat à muro torrētis Cedron ultra triginta pedes. Ab area templi contra Aquilonē, quantus scilicet est iactus lapidis, est porta uallis quæ ducit in uallem Iosaphat: & hæc etiam uocat̃ porta gregis, quod per eam introducebant̃ greges immolandi in templo. Proinde intrantibus portam uallis seu gregis, ad sinistram occurrit piscina probatica, in qua Nathinnei lauabant hostias, quas tradebant sacerdotibus in templo offerendas: & hæc duas porticus habuisse ostenditur, in quibus secundum Ioannem iacebāt infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextrā uero ostenditur alia piscina grandis, quæ dicebatur piscina interior, facta ab Ezechia: nā obturans superiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxitq; uersus occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quā paulo superius cōmemorauimus, introduxit aquas per mediū ciuitatis in piscinam istam, ne populus in obsidione positus aquæ penuria laboraret: fontem uero aquarum Gion, qui non longe distabat ab agro fullonis, duxit in superiorē piscinam, quæ est super natatoria Silohæ. Et hæc quidem Achaz incepit, sed non perfecit. De hac piscina & hoc fonte atq; eius situ loquitur Isaias: Egredere ad extremum aquæ ductus piscinæ superioris in uia agri fullonis. Dicit̃ autem piscina superior respectu natatoriæ Silohæ, quæ tanquā inferior recipit aquas de fonte Silohæ. Et ne erres in his piscinis, aduerte quod prima & præcipua piscina in Ierusalem erat piscina probatica, duas habens porticus, quam Solomon fecit pro ministerio templi. Secunda fuit iuxta illam contra Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum est. Tertia natatoria Silohæ, quæ erat sub monte Oliueti, & sub monte Sion, prope agrū Hakeldemah

piscina probatica

keldemah, habebatq; aquam de fonte Silohæ, quam Ezechias quoq; fecit. Quarta erat superior piscina, de qua dictum est, quam Ezechias etiam fecit. Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam sentire uidentur, quum ciuitas ipsa alior fuerit origine eius, de qua hæc piscina suas hauriebat aquas, nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion. Vallis Iosaphat cingebat ciuitatē ex parte oriētis, sub monte Oliueti descendēs: & quamuis adhuc sit profunda, multū tamen est impleta. **R**omani enim, ut dicit Iosephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes, incisis oliuis & alijs arboribus atq; aggeribus inde factis, eam impleuerunt. Sed & postea capta ciuitate, **A**lius Adrianus iussit ruinas atriorū & templi proijci in torrentē Cedron atque complanari montem Moria, & ciuitatē aspergi sale, quæ usq; in hunc diem oculariter uidentur facta. Sepulchrum uirginis gloriosæ ostenditur in ualle Iosaphat, non in ima eius profunditate, sed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quam sit ipsa uallis, quod ante subuersionē ciuitatis extra terram eminebat: nunc uero est sub terra, unā cum ecclesia circum sepulchrum extructa. Non longe ab hoc loco ostenditur alia ecclesia, ubi fuit hortus Gethsemani, quem dominus oraturus ante passionem suam intrauit, iuxta montem Oliueti cuiusdam rupi concauæ adhærens, sub qua discipuli sedisse memorantur, quū ipse oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Iosaphat est fons Silohæ, a quo per aquæductum deriuat aqua in piscinam superiorē & in natatoriam Silohæ, nō semper, sed quando inundat aquis. Porro ambæ piscine sunt in pede montis Sion. Suscipiunt quoq; hæ piscine aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur sub agro fullonis. Iuxta has piscinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Australem est ager Hakeldemah, emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit, deputatus in sepulturam peregrinorum. Infra piscinas istas & agrum Hakeldemach cōtra orientem, fluit torrens Cedron, colligunturq; in ipsum omnes aquæ, quæ tēpore pluuiarū in altiora quæq; loca circumadiacētia ab aëre descendunt. Non longe à sepulchro uirginis benedictæ audit strepitus eius sub terra ad locū istum properantis: augefcit quoq; ex aquis quæ fluunt ex memoratis piscinis, & defertur in uallem Gehennon, quæ etiam locus Tophet uocatur, ubi est fons Rogel, lapis Zoeleth, & ubi Adonias fecit conuiuium, quum regnare instituisset. Ibi quoq; Isaias sepultus dicitur, terra prius iuxta fontem Silohæ sectus. Sunt hæc loca amœnissima, delicijs plena, uiridarijs & hortis constita, irrigante ea torrēte Cedron. Sub hunc locū est mons offensionis, ubi fuit lucus ille detestabilis, in quo insani homines trañciebant filios suos per ignem, offerentes eos dæmonijs. Et hæc de forinsecis locis ciuitatis Ierosolymitanæ dicta sufficiant. Nunc etiam quædam perstringemus breui sermone, quæ intra mœnia eiusdem urbis continentur. Et quidem ecclesiæ sepulcri dominici principatum concedimus: hæc rotunda est, habetq; in medio

Vallis Iosaphat

Sepulchrum Mariæ

Gethsemani

Hakeldemah

Cedron

Gehennon

Sepulchrum dominicum

medio aperturam rotundam, sub qua sepulchrum dominicum sub diuo consistit nullo tectum imbricamento. Spelunca sepulchrum domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmore tecta, intus uero adhuc nuda conspicitur, sicut tempore passionis fuit. Ostium quod ducit in hanc speluncam, ponitur ab oriente, & est ualde paruum. Et quum ingressus fueris speluncam, sepulchrū ponitur ad dextrā, hoc est, ad parietē speluncae Septentrionalem, factum de marmore grisei coloris, habens in longitudine octo pedes, sicut & spelūca ipsa: nec est in crypta illa lumen aliquod coeleste, sed lampades aliquae accensae reddunt eam illustrem. Et nota quod ante speluncam dominici sepulchri est alia crypta eiusdem magnitudinis & figurae, solo pariete intermedio à priori segregata, & ad hanc primo descendit, deinde per ostium intermedij parietis uenitur in speluncā dominici sepulchri: & ostium illud fuit clausum, quando mulieres tempore resurrectionis dominicae dicebant, Quis nobis reuoluet lapidem ab ostio monumenti? Mons caluariae, in quo dominus crucifixus est, distat à loco sepulchri centum & octo pedibus, & est ascensus à superficie pauimenti ecclesiae ad locum ubi crux rupi infixā fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet scissura, in morte domini facta. A Caluaria per decem pedes ostendit pars columnae, in qua Christus fuit flagellatus, illuc ex domo Pilati translata. Nō longe ab hoc loco descenditur per xlvij. gradus ad locū, ubi Helena inuenit crucē domini defossam. De magnitudine huius urbis scribit dominus Iacobus patriarcha Ierosolymitanus in libro quem de terra sancta composuit in hunc modum: Est saepe nominata & sepius nominanda ciuitas secundū omnes eius partes in monte sublimi sita, muro ualido undiq; cincta, nec nimia paruitate angusta, nec magnitudine cuiquam fastidiosa. A muro nanq; usq; ad murum habet distantiam, quantum iacere potest arcus, habens insuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indissolubiliter compaginatā, quae ab uno latere ciuitati est pro muro, appellaturq; turris Dauid. Ipsa tamen eadem est, quae à quibusdam Antonina dicitur, habetq; montem Sion ab Austro, in quo Dauid sibi habitaculum fecit, in quo etiā cum alijs regibus Iuda sepultus est, & eam appellauit ciuitatem Dauid. Mons autē Caluariae, in quo dominus crucifixus est, à parte occidentis erat extra murum ciuitatis: sed Aelius Adrianus ipsam per Titum & Vespasianū omnino destructā reparauit, & adeo ampliavit, ut locū crucifixionis & sepulturae dominicae intra murorum ambitum comprehenderit. Haecenus ille. Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quae erat in latere montis Sion contra occidentem, ubi erat angulus ciuitatis inferioris, oppositus turri Dauid, in loco scilicet ubi duae uoragines ab una nascebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientē uergente: ubi & testudo facta est ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexterā huius testudinis Iudas in sycomoro quadā laqueo

Caluariae
locus

Ierusalem de
scriptio

Octo portae
I

Iaqueo se suspendit. Ista quoque porta dicebat porta piscium, quia per eam erat *Porta piscium* uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde pisces inferebantur. Dicebatur quoque porta negotiatorum, quia per eam erat uia in Bethleem, Hebron, Gazam, Aegyptum & Aethiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis iuxta montem Gion, ubi à sinistris ibatur in Hebron, à dextra uero uersus Ioppen. Et hæc eadē uia post modicum interuallum iterum diuidebatur: nam ad sinistram ducebat in uallē Raphaim sub castro Bethsura uersus Philistinim & Gazā, & inde in Aegyptum atque Aethiopiam, unde negotiatores merces uarias adducebant. Et ad dextram ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidentem ad mare mediterraneum. Secunda porta ab ista, fuit in eadē parte muri, respiciens etiam ad occidentem, & partim ad Aglonē, uocabaturque Iebus à Iebusæis, & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorum exequutio. Vnde & extra eā fuit dominus crucifixus. Huius portæ uestigia adhuc apparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro, qui includit sepulchrū domini, respondet ei porta eodē nomine appellata, ducens in Silo & Gabaon. Tertia porta ab ista, est contra Aquilonem, uocaturque porta Ephraim & porta sancti Stephani, qui extra eam lapidatus fuit: & hæc ducit in Sichē, Samariam & Galilæā. Quarta ab ista est contra orientem in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron, dicta porta Anguli, quia in angulo ciuitatis sita erat. Dicta quoque est porta Beniamin, quia per eā fuit uia in Anathoth, Bethel, in desertum & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat contra Austrum ab ista, dicta porta Sterquilini, quia per eam deferebant aquæ pluuiæ sordes ciuitatis in torrentem Cedron. Sexta porta similiter respiciebat Austrum, & posita erat iuxta torrentem Cedron, dicta porta Gregis, quia per eā introducebant greges immolandi in templum, eratque probatica piscina haud longe ab ea. Dicta quoque fuit porta Vallis, quia per eam ducebat uia in uallē Iosaphat: & porta fontis draconis, à fonte illo sic denominata. Septima erat porta aurea super torrentem quoque Cedron posita, & Austrum respiciens, quæ magis erat porta templi quam ciuitatis, quia ducebat per compendium ad montem Oliueti. Octaua quoque posita fuit super torrentem Cedron uersus Austrum, sita inter montem Sion & montem templi, dicebaturque porta Aquarum, quia ducebat ad fontem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon.

Montes circa Hierusalem.

AB orientali parte ciuitatis est mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius summitate est ecclesia constructa, in loco ubi dominus ascendit in cælum. Ad austrum est mons offensionis, ubi scilicet Salomon templum posuit idolo Moloch. Subter eum est locus Tophet siue Gehennon. Inter orientem & Austrum est ager Hakeldemah, habens à tergo montem mediocriter sublimem, qui eodem appellatur nomine. Porro ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminatur in montem Gion. *Mons Oliueti* *Mons Scadali* *Mons Gion*

D 3 Et hic

Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, sed sensim decrefcit uerfus portā iudiciariam. Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti est mons alius altus, quatuor ftadijs à Ierufalem diftans, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum conftituit, & ubi tempore Marchabeorum ædificatū fuit cafttrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ierufalem, in angulo qui eft inter occidentem & Septentrionem, eft mons Silo, qui nunc ad fanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, & tabernaculū fœderis, quod fecerat Moſes in deferto. Hinc per unam leucam eft Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte fita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum miſſis, uenerunt ad Iofue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. A Ierufalem decem numerantur leucæ contra occidentem ad caſtellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus eft à diſcipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. A Ierufalē duæ funt leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Iofue. A Ierufalem contra occidentem quatuor funt leucæ & dimidia ad Cariath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis manſit, poſtquā à Philifteorum terra fuit reducta. A Cariath Iarim ferè ad occidentem eft Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obſedit Sennacherib tempore Ezechia. De Cariath Iarim ſi duabus leucis contra Auſtrum procedas, occurrit Bethſames oppidum, ad quod uaccae duxerunt arcam dei tempore meſſis triticeæ, ubi plurimi mortui funt, qui arcam dei nudam uiderunt: A Ierufalem decem leucis uerſus occidentē eft Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, ſita tamen in mōte Ephraim. Dicta quoq; fuit Aramathia, de qua fuit Iofeph nobilis decurio, qui ſepulturæ domini interfuit. Hinc quoque Samuel propheta oriundus fuit, ibiq; ſepultus, & uocatur hodie Ramula. A Ramula uerſus occidentem tres funt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharſis, hoc eft, ad inſulas maris. Porro ad Bethleem ciuitatē Dauid ad Auſtrum ſitam, tres funt leucæ, in cuius ſiniſtra parte eft uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoq; occurrit ſi parum ad dextram declinet, ſepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra imminet à Iacob in titulum monumēti extructa: eft Bethleem ſita in colle arto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingreſſum, ubi etiam eft cifterna iuxta portam, de qua Dauid bibere deſiderauit, quū eſſet in præſidio. In extremitate uero orientali ſub rupe quadā, quæ erat iuxta murum ciuitatis, fuit ſecundum morē illius terræ locus pro ſtabulo, habens præſepe in rupe exciſum, ubi mundi ſaluator, de uirgine natus & reclinatus fuit, quū locus alius commodior in diuerſorio non eſſet quàm præſepe, in quod mundi creator & redemptor reponeret. Hic hodie ſacellū eft extructū nobiliſſimū, ſtratū marmore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri poſſit locus

fit locus sacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc asportare columnas & alia crusta marmorea quibus parietes nitent, ad decorandum palatiū suū Babylonicū: sed serpente subito apparente, & terrorē incuriente, desistere coactus est à concepto proposito. Videntur quoque iuxta hanc ecclesiā indicia quædā monasterij, in quo lectus & sepulchrū diui Hieronymi peregrinis ostendit. Itē ostendit locus occisionis innocentium puerorū, & sepulchra Paulæ & Eustochij, haud longe ab hac ecclesia. A Bethleē per dimidiā leucā ad occidentem est uilla Bezece, ubi captus fuit Adonibezec, & truncatus summitates manuū atque pedū. Crescit ibi optimū uinū, quo melius in terra illa non inuenitur. A Bethleē duabus leucis contra collem Achillæ est ciuitas Thecua in monte sita, de qua fuit Amos propheta, ibidē Ochozia rege Israël, occisus & sepultus. Inter Thecuā & Engaddi ad sinistram contra desertū Quarentanæ est castrū Herodiū alto loco sitū ab Herode extructū. A Thecua duabus leucis, inter orientē & Austrū, est Zoph oppidū iuxta desertū, Zipheorū patria, ubi Dauid uagabundus latuit. Huic contra Austrū adiacet desertum Maon, in quo est mons Carmelus, iuxta quem Nabal repulit nūcios Dauid. Nota est historia. Ab hoc deserto Maon, inter Austrū & orientē, parū distat mōs Seir siue Idumea, quam terrā filij Israël lōgo tēpore iussi sunt circuire. Quod si à memorato deserto contra Austrū uadas, occurret terra Amalech, quatinus iussus est Saul subuerrere interfectis habitatoribus eius. Ante terram Amalech contra mare mortuū est Cadesbarne, locus unde Moses xij. misit exploratores. A Bethleē tres sunt leucæ uersus Austrū ad collē Rama, in qua uidetur tota Arabia usque ad montē Seir, & omnia loca circa mare mortuū, itemque litus maris magni à Ioppe usque ad Gazā. A Rama duabus leucis prope uia quæ ducit in Hebron est prædiū Mamre, ubi habitabat longo tēpore Abrā iuxta ilicē. Ab hac ilice per dimidiā leucā uersus dexterā, est Hebron ciuitas illa uetus, olim Cariath Arbe dicta, in qua regnauit Dauid vij. annis: sita quoque fuit in monte. Hodie præter magnas ruinas nihil ibi cernitur, sed ad tres iactus arcus Austrū uersus, declinando tamen paululū ad orientē, est Hebron noua extructa, in loco scilicet ubi erat spelunca duplex, ubi sepulti sunt Adā & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Jacob & Lia. Saraceni circa speluncam duplicem, quæ erat in ecclesia cathedrali, ædificauerūt munitionem. A spelunca duplici ad occidentem, ad iactum arcus unum, est ager Damascenus, ubi plasmatus dicitur Adam, habetque argillam rubeam, flexibilē in modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in Ægyptum, Æthiopiam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in uarias superstitiones. Iuxta hunc agrum Damascenum, ostenditur etiam locus ubi Cain fratrem suum Abel occidit. Fabulantur quoque illic Adam & Euam multo tempore luxisse Abel filium suum in spelunca rupis cuiusdam, quæ ad Austrum patet. Ab Hebron tribus leucis contra Austrum est Dabir, quæ &

Bezece

Thecua

Herodium

Zipheor

Idumea

Amalech

Cadesbarne

Rama

Mamre

Hebron

Spelunca

duplex

Ager Damascenus

Dabir

Cariath Sepher, id est, ciuitas libri seu literarū, de qua in Iosue. Ab Hebron tres numerantur leucae cōtra Aquilonē, declinando paululum ad occidentē, ad Nehel Escol, id est, torrentē Botri, unde exploratores portauerūt palmitē uuā. Ad laeuā huius uallis per dimidiā leucā descendit riuus, in quo Philip-
 pus baptizauit eunuchū Candacis reginā, haud longe à Sicelech. A Nehel Escol octo numerantur leucae uersus Ierusalem, ad domum Zachariā, quā intrauit pregnans uirgo Maria, salutatura Elisabeth. A domo Zacharię tres sunt leucae uersus Aquilonē, & itidē tres leucae à Nicopoli contra Vulturū, ad Nobe ciuitatē sacerdotū, quæ nūc Bochonopolis dicitur, in uia quæ Dio-
 spolim ducit atq; Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladiū Go-
 liath Gethæi. Hæc de Ierusalē & locis circumiacentibus dicta sufficiant.

Ab Acone uersus Austrum iter.

Quatuor sunt leucae ab Aconensi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonē situm. A Caipha tres numerant leucae ad castrum peregrinorū fratrum militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferē inexpugnabile sit. A Caipha ad leucam unam & dimidiā in monte Carmeli est spelunca Eliæ & mansio Elisei, ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A ca-
 stro peregrinorum quatuor sunt leucae ad Cæsareā Palestinæ metropolim, in qua fuit sedes archiepiscopalis, quamq; Herodes magnus instaurauit, & in honorem Cæsaris Cæsaream appellauit: & in ea Petrus baptizauit Cor-
 nelium centurionem. A Cæsarea nouem leucis contra Austrum est munitio Arsur, quondam Antipatrida ab antipatre Herodis magni dicta. Hæc ali-
 quando fuit fratrum de hospitali sancti Ioannis. Ab Arsur quatuor sunt leu-
 cæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & sub monte Ephraim sita non longe à monte Saron. In hac Saraceni posuerunt præsidium mili-
 tum contra castrum peregrinorum. A Kato quatuor leucis contra Austrum est mons Saron & oppidum Saron, de quo fit mentio in Actibus aposto-
 lorum. De Arsur octo sunt leucae usque ad Ioppen, & hinc quatuor nume-
 rantur usq; in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philis-
 tinorum: sed nunc paruum est casale, uocatur que Ybilim in colle situm. A
 Geth duæ sunt leucae contra Austrum ad Bethsames Iuda. Hinc si ad orien-
 tem procedas, post sex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fue-
 runt Machabæi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames con-
 tra occidentem, ferē per quatuor leucas haud longe à mari est Accaron, etiam una de principalioribus ciuitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor sunt
 leucae uersus Austrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Phi-
 listinorum ciuitatibus, una leuca à mare distans, sed hodie parua est uil-
 la. A Ioppe duæ sunt leucae ad Lidam seu Diospolim. Hinc quatuor
 leucae

leucæ contra orientē ferē, paululū ad Aquilonem declinando, est Lobna, non longe à Lachis quam cepit Iosue, & quā obsedit Sennacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, est Aceda oppidū, & Maceda, ubi quinq; reges se absconderāt in spelunca, de quo in Iosue. Hinc si progrediaris tribus leucis contra orientem, nō longe à Nobe, est Sochoth Iudæ, iuxta uallem ter rebynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. A Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, sunt tres leucæ usq; in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus spacio unius leucæ & dimidiæ ascenditur per uallē Raphaim, à latere domus Zachariæ, quæ relinquit ad dextrā euntibus in Ierusalē. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum Bethsura nomine, situm in latere montis contra Bezeck & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabeorū, & paulopost fraudulenter captū ab Antiocho adolescente. Distat autē ferē per unam leucam à Ierusalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Austrum est Ascalon, quarta Philistinorū ciuitas, sita in littore maris, & habens formā semicircularē, unicum ferē robur & propugnaculum Saracenorum in terra illa. Ab Ascalone duabus leucis contra Austrum est Gaza, in littore quoque maris sita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & transit per eam uia in Ægyptum. A Gaza quatuor numerant leucæ usq; ad Bersabee, quæ nunc Giblin dicitur, & est terminus Iudææ atq; terræ promissionis contra Austrum. In hac manserunt multo tempore Abraham & Isaac, ut patet in Genesi. Distat ab Hebron sicut & Gaza paulo amplius una diæta. Ultra hanc extremitatem terræ sanctæ est desertum illud magnum, quod ad Ægyptū usq; ferē extenditur, in quo oberrauerunt filij Israël quadraginta annis. Itaq; longitudo terræ sanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cæsareā Philippi, extenditurq; contra Austrum usq; in Bersabee Iuda, quæ est cōtra desertum, complectens plus minus uel lxvij. leucas. Latitudinē uero eius non adeo exacte obseruaui. Porro memorata longitudo decem tantum completitur tribus. Tribus Iuda superiorē obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur ab Ægypto usq; in Ierusalem, diciturq; interuallum illud occupare septem diætas. In latitudinē uero incipit à lacu asphalti, hoc est, à mari mortuo, & desinit usq; ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipsa tribu Iudæ, nempe quæ est iuxta Ægyptū circa montana Arabiæ. Beniamitæ sortiti sunt possessionem suam à Iordane usq; ad mare magnū in longitudine, latitudo uero eius est ab Ierusalē usq; in Bethel, quatuor ferē complectens leucas. Tribus Ephraim sortem suam accepit à Iordane fluuiο usq; ad Gaderā, quæ est iuxta Ioppen, & ex transuerso usq; ad campum magnū ubi incipit Galilæa. Tribus Manasse una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in transuerso quæ est latitudo eius, desinit in Bethsan. Tribus Isachar secundum longum incipit à Iordane &

dane, & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet
Zabulon Bethsan & montē Thaborinū extremitates. Tribus Zabulon habet Car-
 melū & lacum Genesareth extremitates longitudinis, & in latitudine à mōte
Aser Thabor uersus Nazareth, quinque occupat leucas. Tribus Aser occupat to-
 tam terram à Carmelo maris usque ad Sidonē magnā, in longitudine scilicet
 uiginti leucarū continens spatiū: in latitudine uero extenditur à mari magno
Neptalim usque Nason & Assor per spatiū nouem leucarū. Tribus autē Neptalim ac-
 cepit partes orientales usque ad Damascū, Galilaeā superiorem à mari Galilaeae
 usque ad montem Libani, fontesque Iordanis includens, & haec in longitudine:
 iuxta latitudinē uero transit ab Assor usque ad regionē Traconitidis. Tribus
Dan Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnū, ab Austro terminata ad A-
 zotū: ab Aquilone ad Doram, habēs scilicet à tribu Iuda Azotū, Accaron &
 Geth: & à Beniamin Iamniā & Ramatha usque ad Ioppen. Et ut in summa
 dicā, tota terra sancta à Iordane usque ad mare magnū, quae est latitudo eius,
 ab oriente scilicet in occidentē, nō uidet excedere sedecim leucas. In longitu-
 dine uero, quae ab Aquilone in Austrum computat, à Dan scilicet, quae nunc
 Belenas siue Caesarea Philippi dicit, usque ad Bersabee, quae nunc Giblym ap-
 pellatur, habet circiter sexaginta quatuor aut sex leucas. Et haec de magnitu-
 dine, urbibus, fluminibus, & ceteris locis terrae sanctae dicta sufficiant.

De fertilitate terrae sanctae & uarijs eius habitatoribus.

Habet terra sancta id in sacris literis praconij, ut reliquas terras in boni-
 tate & fecunditate excellat, atque longe post se relinquat, quippe quae
 melle & lacte exuberare dicitur, per quae intelliguntur omnia ea quibus opus
 habet mortalis haec uita. Est solū ipsum frumētī feracissimū, quippe quod in
 cultura sua minimū laborē exigit, & multū reddit fructū. Nam id saepe oculis
 meis uidi, duobus tantū bobus aratrū inuerti: nec agros stercore opus habe-
 re quū suapte natura terra ipsa pinguis sit, & in plerisque locis hoc externo mi-
 nime egeat cōdimēto: rosas, rutā, sceniculū, saluiā & alias herbas humus ipsa
Lana in fru- sponte producit. Lana quoque succida ibi crescit in fructis quibusdā, quorum
tectis semina singulis annis in terrā spargunt, & ex his consurgit caudex quidā, in
 cuius folliculis lana illa colligit. Crescunt quoque ibi cannae molles, ex quibus
 colligit saccarū. Habent haec cannae medullā quandā humidā in modū sam-
 buci, quae in peluim expressa atque in aeneis caldarijs decocta, optimū effici-
 saccarū. Id tñ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, cerasa, nutes, & ali-
 os similes fructus arboreos, sed è Damasco illuc deferunt, quae tñ adeo solis ar-
 dore decocti sunt, ut diu cōseruari nequeāt. At loco illorū habēt alios fructus,
 quae etiā p totū annū in arboribus cōseruant, ut sepe uideas unā arborē simul flo-
 res & fructus maturos gestare. Ex his faciūt incolae uaria cōdimēta, quibus pul-
 tes, carnes, pisces, & alios cibos sapidiore reddunt. Habēt poma cetrina ma-
 gna, ex quibus optima conficiūt electuaria. Habēt & alia optima poma & mi-
 rabilia.

rabilia, quæ poma paradyfi ab eis uocant. Hæc crescunt in modū maximi botri, quantitātē habent mediocris cophini, cuius grana sunt ipsa poma, ita ut nō raro centū poma, & aliquādo plura simul conglobata in modū uuarū reperias, quorū quodq; oui habet magnitudinē, obductū folliculo spisso crocei coloris, qui decorticatus dulcē & delicatū relinquit fructū. Hæc arbor ultra bienniū nō durat, sed arefacta, ex radicibus alios surrogat furculos. Folia eius adeo longa sunt, ut staturā hominis erecti ferē excedāt. Latitudo uero tanta est, ut duo folia hominis corpus cōmode tegere possint. Vineæ multæ sunt in terra sancta, & plures essent, si Saracenis uini usus in uniuersum nō esset interdictus. Hi autē terrā illā hodie pro maiori parte subiectā tenēt: & ubi uineas inueniunt eradicant. Optimū uinū quod in ea inuenit, crescit circa Bethleē in ualle Raphaim, & in Neheleschol, unde exploratores portauerunt palmitē uuarū ut in Numeris legimus. Circa Sidonē quoq; & Anteradū, itemq; sub Libano monte bonū crescit uinū, & ut mihi retulerūt indigenæ Anteradi, colligunt uno anno ab eadē uite triplex uinū, hoc est: habent uno anno tres uindemias. Nā quū uitis tempore Martij consuetos produxerit botros, id ligni quod uacū est à fructu, refecat, & tūc ex relicto palmitē in Aprili alius & nouus repullulat furculus, suos quoq; secū ferens foetus. Qui & ipse truncatus, in Maio nouū producit ramusculū, ferotinis oneratū uis. Et hac arte fit, ut primi botri in Augusto ad maturitatē perducti, suam uindemiā requirant. Secundi uero qui in Aprili floruerunt, in Septembri racemant: & tertij in Octobri. Hinc etiā est ut in terra sancta botros uenales inuenias à die Ioannis baptistæ usq; in diē diui Martini. Habent quoq; in ea terra ficus, malograna, ta, mel, oleum, pepones, cucumeres, melones, citruli, cucumeres Babylonici, & alij multi fructus his similes. Frumentū quoq; ipsum est delicatissimū, ut nō uideat mihi quod unquam meliorē comederim panem quā Ierosolymis. Porci syluestres, capreoli, lepores, perdices & coturnices abundāt in terra sancta, sicut & leones atq; ursi. Sed & camelī ibi in maximo habent numero.

Poma paradyfi

*Tres uino anni
no uindemia*

Qui homines terram sanctam inhabitent.

Sunt in terra promissionis homines ex omni natione quæ sub cælo est, & uiuit quælibet gens iuxta ritū suum. Et ut uerū loquar, in nostrā magnam confusionem, nulli in ea peiores & in moribus corruptiores inueniunt quā Christiani, cuius hanc esse rationē arbitror. Quādo aliquis in Hispania, Gallia, Germania, Italia, aut alijs Christianitatis nationibus malefactor deprehensus fuerit, utpote homicida, latro, fur, incestuosus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea à iudice condignam sibi irrogari pœnam, fugit & transfretat in terram sanctam, quasi hoc contractum aboliturus malum, & quum illuc uenerit, non animum sed locum mutauit, & euenit sibi id quod scriptum est: Nunquid Æthiops potest mutare pellem suam? Tales sunt hodie in terra sancta non pauci, qui spoliānt peregrinos & conterraneos suos.

*Transfugæ
Christiani*

ad se

ad se bona fiducia diuertentes, & nihil mali de eis suspicantes: detestabilesque illi patres detestabiliores post se relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca sancta, & sua pessima uita id efficiunt, ut sancta dei in magnum ueniant contemptum. **S**unt autem praeter Christianos in terra promissionis & aliae uariae gentes, praesertim Saraceni, qui Mahumetum praedicant, & legem eius obseruant, agnoscentes etiam Christum ueluti magnum prophetam, de spiritu sancto conceptum, & natum ex uirgine Maria, sed negant eum passum & mortuum, uerum, quum illi placuit, aiunt, ascendit in coelum, sedetque ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt sedere ad sinistram dei, & eum ut dei nuncium ad se tantum missum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciae addictissimi, ducuntque tot quot pascere possunt uxores, praeter id quod Gomorraico foedati sunt uitio. **S**unt tamen hospitales, & satis humani, id quod non semel tantum in meipso sum expertus. Pro modico ministerio illis exhibito, copiosam reddunt mercedem. **S**unt praeterea in hac terra **Syriani** Syriani, qui quidem Christiani sunt, uerum Latinis nullam seruant fidem, misere & pauperrime uiuunt: auariciae studentes, nemini eleemosynam largiunt. **D**itissimus inter eos non delicatius uiuit quam pauperior. **I**nter Saracenos habitant, & ut plurimum officijs eorum mancipantur. In habitu a Saracenis ferè nihil differunt, nisi quod per cingulum laneum ab eis aliquid discriminis habent. **Graeci** Graeci similiter Christiani sunt, sed schismatici, & a Romanae ecclesiae obedientia alieni, sunt & alijs multis implicati erroribus, faxit deus ne & Latinis multae irreperint stulticiae. **A**pud Graecos omnes ferè praelati sunt monachi, magnaeque abstinentiae, & habentur a plebeis hominibus in magna reuerentia & honore. **S**unt quoque in hac terra Armeni, Georgiani, Nestoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldaei, Maronitae, Aethiopes, Aegyptij, & multae aliae gentes, quae quidem omnes confitentur Christum, & habent suos patriarchas. **Q**uidam sunt haeretici, & a suo haeresiarcha nomen sunt sortiti, ut sunt Nestoriani, Iacobitae & similes. **S**unt tamen multi in his sectis admodum simplices, nescientes quicquam de haeresibus: Christo deuoti, carnem ieiunijs macerantes, atque simplicissimas uestes induti, ut etiam longe superent religiosos Romanae ecclesiae. **Nubiani** Nubiani & Iabeani dicunt se siue maiores suos fidem suscepisse a sancto Matthaeo, ab eoque baptizatos, & baptismi modum ab illo recepisse, quem hodie inuiolabiliter seruare contendunt, innitentes huic auctoritati. Ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igne. **N**am quum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. **E**t hi deuotiores inter orientales habentur. **E**st & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atque Turoniani dicuntur, qui magnam partem terrae sanctae impleuerunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus supra modum abundant: **C**ertam mansionem non habent, sed ubi bona inuenerint pascua, ibi cum tabernaculis suis tantisper subsistunt, donec herbis depastis, alium

aliū locū pro gregibus quærere cogant. Sunt homines pugnacissimi, & repleuerunt ferè totam Syriam: potissimū occuparūt ripas Iordanis à Libano usq; ad desertum Pharan, quum montes qui ultra Iordanē sunt, optima suppeditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. **H**abent arietes & uerues tam crassos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus sufficiat ad esum. Nestoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Libani contra Ituream. Maronitæ uero occuparūt regionem quæ est circa fontem hortorum à Libano descendentem contra Tripolim, dicunturq; habere quadraginta milia pugnatorum. **P**orrò circa castrum Arachas post Tripolim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. **H**is sociantur Saraceni quos Asininos uocant, habitantes in montanis usq; ad castrum Anteradum, pluri-
Nestoriani
Maronitæ
Asinini
Christi cultus ubique
ma habentes castra & oppida, atq; fertilissimam occupantes terram. **H**i de Perside dicuntur duxisse originem: & in tantum numero sunt aucti, ut & ipsi quadraginta milia armatorum afferantur posse producere. **V**oluerunt ante paucos annos sese Romanæ subicere obedientiæ, sed per Templarios impediti à suo resilierunt proposito. **H**os Asininos nullus hæcenus Sultanus potuit in ordinem redigere: sed ipsi sibi leges & iura condunt, utentes illis ut libet: suntq; omnibus adiacentibus nationibus formidini ob suā feritatem. Et quum hic orientales attigerim nationes, non inutile uisum fuit de ijs ampliore facere mentionem: quandoquidem hodie multi sunt, qui quū nihil sciant, scire omnia uelint, asserentes nullos in his maximis regionibus usq; ad Indiam inueniri Christianos, sed perfidum Mahumetū omnia loca conspurcasse. Id quod uerum non est, sed ubiq; Christus in mundo suos habet cultores, præterquā in Arabia & Ægypto, ubi rari inueniuntur Christiani: sed omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerū est, omnes Christianos transmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldaeos, Medos, Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Asianos, Georgianos, & reliquos orientales populos, non esse homines bello assuetos: sed quum à Saracenis, Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarij fiunt, atq; omne permittūt dominium exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantū ex se est conferuent: & hinc fit ut regiones illæ, quas Christiani inhabitant, Saraceno-
rum esse putentur, atq; perfidiæ illorum subiacere: quum tamen ibi ferè omnes sint Christiani, id quod ego expertus sum in Cilicia & Armenia minori quæ parent Tartarorum principi: & tamen sunt meri Christiani, qui eas inhabitāt regiones, ecclesias frequentantes, missas audientes, genua flectentes, atq; deuote orantes: religiosi etiam personis magnum exhibentes honorē, id quod in meipso sum expertus, quum illic aliquantisper morarer. **P**ræterea eos quos nos damnatos iudicamus esse hæreticos, ut sunt Nestoriani, Iacobi-
tæ, Maronitæ, Georgiani, & similes, ego plerunq; inueni bonos & simplices esse homines, syncereq; erga deum & homines uiuentes: sunt magnæ absti-
E nentia,

nentia, & in quadagesima nec pisces, nec oleum comedunt. **A**ttenti audiunt
 uerbum dei: id quod ego uidi in uespera Ramispalmarum, quantis cateruis ad
Nestoriani concionem confluxerint. **H**abet praeterea suos Archiepiscopos, Episcopos, Ab-
 bates, & alios praelatos, praeter Nestorianos, qui loco Papae habent praelatum,
Georgianorum quem lacelichum uocant, cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Geor-
sacri ritus giani habent praelatos, quos Catholicos uocant, qui sub se habent Archiepi-
 scopos, Episcopos, & alios praelatos, qui optima conuersatione plebi praecun-
 tes, uerbo pariter & exemplo illos docent, & quamuis munitissima inhabitet
 castra, atque magnis polleant diuitijs, induuntur tamen uilibus & sordidis ue-
 stibus, amplissimas habentibus manicas: exterior enim uestis est pellicea arie-
 tina, grossa & rubea, & sub ea deferunt tunicam griseam atque detritam. **S**upe-
 rior uero uestis est scapulare nigrum, uile & asperum, quasi cilicium. **I**nterfui etiam
 semel in die annunciationis sacris eorum, & aduertere eos eisdem fere uti ceremo-
 nijs & precationibus quibus nos in missa, nisi quod suo, & non Romano utuntur
Catholicus idiomate. **N**ota quoque quod Catholicus ipse, & omnes alij praelati sunt mona-
 chi, nec quisquam nisi monachi ad hanc ecclesiastica admittuntur officia. **C**le-
 rici uero seculares & sacerdotes fere nullam habent autoritatem, nec aliud agunt
 nisi quod diuina celebrant officia. **A**d omnes horas signum faciunt cum tabu-
 la lignea: non enim campanas habent: & tunc nocte surgunt ad matutinas
 preces, excitantque se mutuo, ut omnes conueniant: nec iterum dormitum eunt
 post illas absolutas preculas, sed sedent in ecclesia docentes populum usque
 ad auroram. **S**acerdotes omnes sunt uxorati: nec aliquis permittitur exequi
Matrimonium
sacerdotum sacerdotis officium, nisi legitimam habeat uxorem. **S**abbato duntaxat & die
 dominico missas celebrant: reliquis diebus per hebdomadam amplexibus ua-
 cant. **M**ortua uero uxore sacerdos continet, nec aliam poterit ducere uxorem.
 Et si fornicatus aut adulteratus fuerit, sine spe ulla amittit officium & ecclesiam.
 Quod si uxor eius adulterium perpetraverit, sacerdos maritus eius aut conti-
 nebit, aut officium & ecclesiam perdet. **V**xor uero adulterans nasum perdet:
 & uir qui cum ea concubuerit castrabitur, etiam si legitimam habuerit uxorem.
Id ego semel fieri oculis meis uidi. **M**ortuo uero sacerdote, uxor eius relicta
 continet: & si aliud praesumpserit inire matrimonium, comburetur: si meretri-
 cari libuerit, nil mali patietur: & id saepe apud illos euenire solet. **E**t haec mihi
 uidetur potissima causa esse, quod tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam
 uxores talium continere nolentes, meretrices efficiuntur. **F**ures committentes
 furta non admodum nociua, & alij malefactores qui mortem non comeruerunt,
 castrantur, ne filios generent paternorum morum imitatores. **I**d scio, quum
 essem apud regem Armeniae, habuit regina plures quam sexaginta eunuchos.
 Rex cum omnibus principibus & nobilibus suis libenter audit uerbum dei:
 quibus etiam singulis diebus hora tertia illud a monachis, quos Vetrapethe
 uocant, deuote ex sacris libris proponitur, utentibus expositione Ioannis Chry-
 sostomi.

foetomi, Gregorij Nazanzeni, atq; Cyrilli, quē ipsi Kyrillum proferunt. De uoti & morigerati sunt in ecclesia, nec facile ullum ibi uideas dissolutū aut in disciplinatum. Quū Episcopus sacrū facit, habet astantes suos ministros, puta diaconū, subdiaconū & acoluthū, & cum magna grauitate ceremonias solitas celebrat.

Descriptio Aegypti.

Lustrata itaq; Armenia secessi in Cappadociā, & hinc perrexi ad Seleuciam, à qua traieci in Cyprum, à Cypro nauigio ueni Tyrum, & rursum à Tyro soluēs per littus Palæstinæ descendi usq; ad ostia Nili. Ibi uidi Pharmam ciuitatē munitā quidem & egregie extructam, sed hominibus uacua: nam serpentibus cedere coacti sunt. Ab hoc loco uiginti numerant leucæ ad Taphium: hæc est Taphnis, de qua in psalmo: Fecit prodigia sua in campo Thaneos. Hæc posita est in terra Gesſen, de qua in Genesi multa scribunt. Fuit olim urbs insignis, sed nostro æuo destructa est. A Taphni usque ad Memphim, quā nunc Damiatam esse putāt, quindecim sunt leucæ, distatq; duabus à mari leucis, in ruinis penitus iacens, nisi q; nō longe à situ suo uilla est extructa ppter naues in ea collocandas atq; merces colligēdas. Abūdat is locus æque ut Taphnis frumento, fructibus, & omnibus ferē bonis, quibus homo uesci potest. Deriuat à Nilo riuus unus uersus Taphnim, & hinc uersus Pharmam fluens, primū uersus terram sanctam constituens portum. Alterum uero portū efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damiatam mare ingrediens. Tertius portus est in Alexandria, ubi scilicet maior pars Nili labitur in mare, distatq; à Pharma, ubi primus Nili riuus mare intrat, centū uiginti miliaribus: & hæc est longitudo Aegypti iuxta mare. Ab Alexandria uero usq; in Babyloniam numerant etiam centū uiginti miliaria, ascendendo contra Nili cursum. Porro à Pharma eundo per Taphium & Damiatam centū computantur miliaria usq; ad Babyloniam siue Cayrum, etiam aduersus fluuiū nauigando. A Babylonia uero usq; ad Syenen, quæ uersus Austrum ultima est pars Aegypti, sunt miliaria circiter ducenta quadraginta: & ibi incipit Aethiopia, quæ hodie Nubia dicit: & est tota Christiana, ubi beatus Matthæus prædicasse dicit. Huius Aethiopiæ regē captiuū uidi in Babylonia. Ascendens autem à Damiatam per Nili fluuiū ueni in Abdelam, ac dein de in Mausotam, ubi Nilus scinditur in duo, uoluiturq; riuus minor ad fretū quod est iuxta Pharmā, & ex illo intrat mare. Rursus iuxta uillā Semmath est alia Nili scissio, labiturq; is absclusus riuus iuxta uillam quæ Phatures dicitur, in mare: sed non est nauigabilis, ut alij iam memorati riui sunt. Item à Semmath ascēdendo, priusquam uenias ad Phytō & Ramassen, separatur à Nilo quartus riuus, intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur: & ea Nili diuisione usq; ad uillas Phytō & Ramassen sunt quinque leucæ, ponunturq; hæ uillæ altrinsecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur miliaria ad locū qui Delta nominat, ubi scilicet Nilus in duos riuos diuisus totam fer-

Pharma

Damiatam

Diuisio Nili

Syene

Nubia

re Aegyptū facit insulam in modum Δ literæ triangulariter figuratū, proce-
 ditq; maior aquarū uis ad Alexandriā, & minor ad Damiatā. **A** Delta usq;
 Heliopolim tria numeratur miliaria, ubi & alius riuus à Nilo segregat, & de-
 fertur ad ciuitatē Pelusi, & inde fluens per desertum uersus terram sanctam
 iuxta ciuitatē Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ sunt dietæ usq; ad Ragazā:
 uel Gazaram & Bersabee. **H**ic riuus uocatur proprie in scriptura riuus Aegy-
 pti, terminaturq; ad ipsam fors tribus Iudæ. Quidam uocant eum Binocoru
 lam, alij Syron Aegypti: & nō est nauigabilis. **H**eliopolis est uilla opulenta,
 sed nō munita, sicut nec alius quispiā locus per totam Aegyptū est muratus,
 præter Alexandriam & Babyloniam. **H**inc septem numerantur leucæ usq; ad
 Babyloniam. **H**æc ciuitas est supra modum magna, in littore Nili sita, tran-
 sitq; per medium eius riuus aquarū à Nilo excurrent, & rursus in eū ruens.
A Babyloniam duabus leucis distant pyramides quædam triangulares & infi-
 gniter magnæ. **E**t hinc duæ sunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeo-
 rum. **H**uic quoq; adiacet desertū Thebaidos, in quo olim fuit magnus nume-
 rus monachorum. **E**t nota q; à Babyloniam usq; ad Syenen per miliaria CC
 XXX Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit aluco. **T**er-
 ra Aegypti ferè est inaccessibilis: nam ab occidente habet mare magnū, con-
 tra Aphricam est desertum Libyæ & Philenorū; ab Austro est desertū Aethi-
 opiæ, & ab oriente desertū Thebaidos usq; ad mare Rubrum. **T**ransitus
 illius deserti est tritium dierū, donec ueniat ad locū qui Beronice uocat: & est
 portus Aegypti in littore maris Rubri ad Indiam ducēs. **P**orrò contra Vul-
 turnū & septentrionē habet Aegyptus desertum magnū usq; ad terram san-
 ctam, in quo filij Israël ab Aegypto fugiētes XL annis morati sunt. **F**loruit
 ante tempora nostra Aegyptus mirū in modum Christiana religione, mul-
 ta milia habens monachorū, multa cœnobia, & plures ecclesias. **V**nde dixe-
 runt mihi Saraceni, quod in sola Babyloniam & Cayro (sunt enim duæ urbes,
 sed in unā coniunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur ecclesiæ. **H**abet
 uillas ferè infinitas, & populum sine numero. **D**ominatur hodie in ea Sa-
 raceni. **I**nter Heliopolim & Babyloniam ostenduntur loca, in quibus bea-
 ta uirgo mansit cum puero Iesu & marito Ioseph, quum à facie Herodis fu-
 gisset e Iudæa. **E**st etiā ibi hortus balsami, qui irrigatur à fonte paruo, uber-
 rime tamen fluente, in quo aiunt beatam uirginem puerum Iesum lauissē,
 ob id habetur fons ille in ueneratione nedum à Christianis, uerum & à Sa-
 racenis. **M**odum colligendi balsamum hunc mihi Saraceni ostenderunt.
Carpebant folium unum à stipite (adhærent enim folia stipiti) & contra ra-
 diū solis illud discerpentes, guttam lucidissimam & supra modum odori-
 feram elicuerunt: & is est uerus liquor balsami: qui in phialas uitreas colligi-
 tur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tametsi raro sine mixtura ad re-
 giones nostras perueniat. **A**iunt etiā, si folium illud contra radiū solis
 non fran-

*Heliopolis**Babylonia
Aegypti**Thebais**Situs Aegypti**Christus olim
in Aegypto
cultus**Hortus bal-
sami*

non frangeretur, minime succum illum stillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem, quum fons prior non sufficiat ad irrigationē totius hor-
ti, ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ sufficere possit ad illius hu-
mectionem.

FINIS.

AD LECTOREM PRAEFATIO.

Pater Quintum Curtium, qui gesta conscripsit Alexandri Magni, & passagia quædam terræ sanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uarijs illis atque multis prouincijs, quas habet oriens, præsertim Indicus, nos certiores redderent; & tamen interim semper fuerunt uiri quidam studiosi, qui Asiani orbis uisendi gratia haud cunctâter pericula corporis atq; rerū iacturas subire contenderūt: & proculdubio plurimarū orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, si saluus illis in patriam contigisset reditus. Nunc autem quum tam multa peregrinantibus in illis regionibus sint subeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones, & alij ferocissimi homines, uerum & bestię immanes, deserta amplissima, squa-
lentia & arentia, quæq; neq; hominibus, neq; iumentis quicquam pabuli as-
ferre poterunt, maria illa sabulosa, ut uocāt, quæ interdum peragrandia sunt,
aquæ mortifera, mare tempestuosum, calores intolerabiles, frigora acerba, &
alia innumera pericula: quot putas Asia nobis incolumes restituit, quos in eā
Europa ueluti exploratores misit: & si quosdam restituit, hi uel itineris labor-
re atque periculorum sufferentia adeo exanimati sunt, ut non curarint explo-
rata stylo excipere: aut si annotarunt ea quæ uiderunt & experti sunt, uerna-
culo usi sunt idiomate, id quod fecit Vartomannus, Benedetto Bordone, ut
uulgaris libri uulgari utar titulo, Marcus Paulus Venetus, & alij quidam Ita-
li atq; Hispani, quorū scripta adhuc in tenebris essent, sicut & aliqua sunt, nisi
boni quidam uiri ea in latinū uertissent, atq; omnibus legēda exhibuissent.
Et utinam Marcus iste Venetus commodiorē nactus fuisset interpretē, aut
ipse librum suum latine scripsisset, qui latine sciuit, id quod in loco quodam
subindicat: sed multis concuiuis suis Venetis gratificari maluit, quàm pau-
cis latine doctis. Natus est hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clarissi-
mo, qui quum per tres aut quatuor annos lustrasset partes orientales, comitē
habens fratrem genuinum, Matthæum scilicet Paulum, domum rediens fi-
lium Marcum secum ducens, denuo in Indiam concessit, mansitq; multis an-
nis apud magnum Cham Cublai, aulicus illius factus. Historia illius profe-
ctionis atq; reditus describitur in primis decem primi libri capitibus: & hæc
tibi lector causam reddent, quomodo Marcus huius libri conscriptor, tot po-
tuerit perlustrare prouincias.

MARCI PAULI VE-

NETI DE REGIONIBVS. ORIENTALIBVS. LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus, & Matthæus Paulus fratres in orientem concesserint. Caput I.

BALDVINO principe indyto regni Constantino-
politani scepra tenente, anno scilicet ab incarnatio-
ne domini M. CCLXIX. duo uiri nobiles & pru-
dentes è clarissima Paulina familia nati, ciues Vene-
ti, nauē uarijs onerantes mercibus, cōmuni cōsensu
Venetijs soluētes, prospero uento, & deo ducatū fe-
licem præstante, sulcarunt mare mediterraneum, &
per angustas Bosphori fauces contendentes, Con-
stantinopolim puenerunt. ubi quū paucis quieuis-
sent diebus, iterū uelis uen-
tum dantes traiecerunt pontū Euxinum, appuleruntq; ad portū ciuitatis Ar-
menia, quæ Soldadia appellatur: & præparantes iocalia preciosa, curiam cu-
iusdam regis magni Tartarorū, Barka dicti, ingressi, illi obtulerunt quicquid
optimū habebant. Ille uero gratissima & libere oblata munera nō aspernās
uicissim placido illos suscipiens uultu, multo maiora tribuit quā illi contule-
runt. Per annū autē cum illo cōmorantes rege, Venetias redire satagerūt. Et
quū id molirent, subito inter regem Barka, & alium quempiā Tartaricū regē
Allau nomine, lis oborit' cruenta, & aliquandiu inter se confligentes, exercitu
Barke deuicto, fors regi Allau uictoriā concessit. sicq; memorati fratres bel-
lorū sequente tumultu præpediti, uaria captant consilia, quā eligant uiam, per
quā uitæ sublato discrimine, in patriā reuertant. tandēq; iudicant per uarias
itinerū ambages circuire regnum Barka, & furentiū euadere manus, & id ten-
tantes puenerūt ad ciuitatē quandam Guthacā nomine, à qua ultra pgressi
Tigrim trañciunt, & XVII. dietas facientes in deserto quodā magno, in quo
neq; habitatores, neq; oppida inueniunt, ad Bocharā ciuitatem Persidis insi-
gnē profecti sunt, præsidente illi Barach rege: ibiq; annis tribus manserunt.

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorum. Cap. II.

Eo tempore uir quidam grauis & insignis à rege Allau ad maximū Tar-
tarorū regem destinatus, Bocharā pnoctaturus uenit, & illic præfatos ui-
ros inueniens, qui iam linguā Tartaricā erant edocti, supra modū hilaris effi-
citur, cogitatq; quomodo psuadeat, ut secum ducat hos occidentales uiros, in-
ter Latinos natos, ad præsentia maximi Tartarorū imperatoris, sciens se illi
in hoc gratificaturū, & nihilominus uiros debito suscipiēdos honore, & largis
donandos muneribus, potissimū quū iam ex multiplici colloquio gratissimos
ipsoꝝ explorasset mores. Viri igit' illi aduertētes se non facile & absq; pericu-
lo posse domū reuerti, inito consilio memorato adherent ambasiatori, iterq;
cū illo.

cū illo suscipiunt ad Tartarorū imperatōrē, comites habentes quosdam alios Christianos, quos secū ē Venetijs duxerant, & soluentes à loco Bochara, post multos transactos menses puēniūt ad maximū omniū Tartarorū regē Cublai uocatū, quem etiā magnū Cham appellant, hoc est magnū regem regū. Porro q̄ tam plixū tempus insumpserūt, donec ad magnū uenirēt Cham, aliud in causa nō fuit, quā q̄ in frigidissimis regionibus Aquilonē uersus nives plurimas, & aquarū inundationes inuenerunt, quæ uia illis præcluserunt.

Quanta humanitate à magno Cham suscepti sint, Cap. III.

Aducti igit̄ ante conspectū magni impatoris Cham, pbenigne ab eo suscepti sunt. Interrogauit aut̄ eos de multis, utpote de regionibus occidentalibus, de imperatore Ro. atq; alijs regibus & principibus, qualiter sese gererent in regimine & rebus bellicis, quo pacto pax, iustitia & concordia inter eos cōstaret, itē quales mores & uiuendi ritus essent apud Latinos, & præsertim qualis esset nostra christiana religio, qualisq; Papa summus illius moderator. Et ad hæc memorati uiri singillatim respōdentes, eō imperatōrē suis deduxerūt uerbis, ut libenter illis auscultaret, & sæpe ad se introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. II.

Quadam itaq; die magnus Cham cū regni sui principibus inito cōsilio, rogat Latinos, ut nomine suo ad Papā pficiscentes, unācū baronē quodā Gogaca nomine, uiro aulico & optimo, atq; apud illum agant, ut centū uiros sapiētes, & in lege Christiana doctos ad se dirigat, qui sapiētibus suis ostendere possint Christianorū fidē cæteris omnibus sectis præferendā, atq; unicā salutis esse uia, quodq; dñj Tartarorū essent demones, qui oriētalibus in sui cultura imposuissent: nā quū is impator multa audisset de fide catholica, & interim aduerteret, quā mordicus sui sapiētes conarent suā defendere fidem, in ambiguo positus nesciebat cui tutō animū suū inclinaret, quāq; ut uerā amplexaret̄ uia. Illi itaq; debitā regiæ maiestati exhibentes reuerentiā, pollicent̄ se cōmissa fideliter executuros, & literas quas ab eo Ro. Pont. offerebas acceperint, præsentaturos. Ipse uero tabulā aureā signo regali sculptā & insignitā, iuxta imperij sui cōsuetudinē illis tradī iubet, quā cōmeatus loco secū per totū eius imperiū deferentes ubiq; à prouinciātū & ciuitatū rectoribus per loca discriminosā salui deducerent atq; expēsas ab eisde recipent, & quacūq; tandē re opus in itinere haberent, illis imperatoris noīe suppeditaret. Rogabat quoq; eos imperator, ut nonnihil de oleo lampadis, quæ iuxta domini sepulchrū Ierosolymis ardebat, sibi in reditu deferrent, credens sibi illud non parū profuturū, si Christus mundi esset saluator. Illi igit̄ imperatori ualedicentes arripiunt iter, literas & aureā tabulam secū deferentes. Quumq; xx. dietas equitādo peregissent, Gogacal, qui illis ab imperatore associatus erat, grauit̄ ægrotare cœpit. Vnde consilio inito, eo illic relicto, ipsi cœptū proseguunt̄ iter, ubiq; ob imperatoris signū humaniter suscepti. Pluribus ta-

E 4 men in

men in locis ob fluminum inundationes pedem sistere coacti sunt, ut etiam tres annos citro ultroq; absumperint, priusquam ad portum ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. **A** Galza recta ad Anconem tendunt anno scilicet domini, M. CCLXXII. mense Aprili.

Quomodo summi Pontificis expectarint creationē. **Cap. v.**

Ingressi autem urbem Anconam audierunt dominum Clementē Papam quartum nuper defunctum, aliumq; neminem in locū eius surrogatū: de quo non parū contristati sunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam sedis apostolicæ, dominus scilicet Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in commissis habuerunt, exponentes, indicabant quomodo à magno Cham missi fuissent. Ille uero consulebat, ut noui Pontificis expectarēt creationē. **A**beuntes itaq; interim Venetias suos inuisuri, & illic quousq; alius institueretur Pontifex mansuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem suam extremā clausisse diem, quippe quā in recessu suo prægnantē reliquerat, filium uero Marcū nomine, qui iā annos ætatis xv. habebat, atq; postea hunc librum conscripsit, sanum & incolumē inuenit. Porro electio Ro. Pontificis ad duos usq; annos est protracta. **Qualiter regressi sint ad regem Tartarorum. Cap. vi.**

Annis duobus postq; redierunt in patriā elapsis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorū turbationē, quem ipsorum reditū sciebant expectare, reuertuntur Anconā ad legatum, secum ducentes Marcū filium, longi itineris futurū comitem. **A**cceprisq; à legato literis, quas Tartarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quæ fidem concernunt catholicam, abire iterum in orientem disponunt, illisq; paululum ab Ancona digressis, nūcū ueniūt à Cardinalibus ad legatū, indicātes illi se in summū electum Pontificē, postea Gregoriū dictum. **Q**uo audito illico missis nuncijs Venetos reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorū offerret summo principi, quibus & duos adiunxit fratres prædicatores, uiros probitate & literatura conspicuos, quorū unus Nicolaus, alius uero Guilhelmus Tripolitanus uocabat, qui tunc Anconæ moram trahabant. **A**beuntes itaq; unā uenerūt ad Glaciā portū maris in Armenia. **E**t quoniā Sultanus Babylonæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaserat, cœperūt memorati fratres sibi timere, atq; uiarū uolentes uitare discrimina & guerrarū pericula, cum magistro tēpli in Armenia manserunt: nā nō semel in mortis periculum inciderunt. **N**uncijs uero Veneti omni sese periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorū imperatorem in ciuitatē quæ Clemenisu appellat, puenerunt; nam iter eorū hyemali tpe ppter niues & frigora atq; aquarū inundationes sepe ad longū tēpus impediēbat. Porro rex Cublai audiens eos aduētantes q adhuc longissime abeant, per quadraginta dietas nuncios illis obuiam misit, qui eos conducerent, & necessaria quæq; pro itinere suppeditarent.

Quomodo

Quomodo Veneti à Tartarorū imperatore suscepti sunt. **Cap. VII.**

Regis itaq; curiam adeuntes, & ante conspectum eius ducti, prociderunt coram eo in faciem, reuerentiā consuetam exhibētes. A quo humaniter suscepti iubentē surgere, & qualiter uaria uiarū penetrarint discrimina, quidq; cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cuncta ordine expouunt, & allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus, fidelem illorum cōmendauit sollicitudinē. Oleum quoq; de lampade dominici sepulchri allatū & oblatū accepit ab illis, & cū honore reponi iussit. Et quū intellexisset Marcū Nicolai esse filiū, blanda facie illum suscepit, omnesq; tres illos, patrē & filiū, atq; patruū tali dignatione prosecutus est, ut ab omnibus aulicis deinceps suspicerent, & in honore haberent.

M. Paulus quā gratus factus sit Tartarorū imperatori. **Cap. VIII.**

Marcus itaq; breui tempore in aula magni Cham Tartarorū addiscens mores, atq; quatuor uarias gētis illius linguas edoctus, quas nedū legere, uerū & scribere didicit, omnibus charus effectus est, & in primis imperatori: qui ut hominis prudentiam magis conspicuā redderēt, negocium illi commisit in longinqua expediendum regione, ad quam sex mensium spatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus se gerens, non sine laude & principis gratiā, quā in mandatis acceperat transegit. Et sciēs imperatorem oblectari nouitatibus, diligēter scrutatus est in regionibus quas pertransiuit, consuetudines & mores hominum, conditiones & naturas animalium, atque harū rerum ueridica relatione mirum in modum sibi deuinxit regem, ut etiā rex in magnis obeundis regni negocijs hoc uteretur per XVII. annos uiro, mittens illum ad diuersas latissimi imperij sui terras. Is uero præter id quod regis exequabatur causas, etiam terrarum obseruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum considerabat situs, & quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens, tandem nobis occidentalibus patefecit, id quod secundus liber explicat.

Quomodo Veneti post aliquot annos obtenta licentia redire disposuerint. **Cap. IX.**

Morantes autē aliquanto tempore Veneti apud magnū Cham, patriæ uiuendæ accensū desiderio, à rege abeundi licentiā petūt. Is uero eorum oblectatus præsentia, difficile ad id inclinari potuit. Accidit tamen interea ut rex Indorū Argon nomine, tres insignes uiros mitteret ad curiā magni Cublai, quorū nomina fuerunt Culatai, Ribusca & Coila, qui agerent cū eo, ut aliquā ex prosapia sua ei traderet in uxorem: nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua, in testamento reliquerat, & maritū adiurauerat, ne ab alia quā à sua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obsequiū petitioni, puellam quandam XVII. annorum nomine Gogatim, è stemmate suo progeneratā illis associat, inq; uxorem Argonis consecrat. Nuncij uero quum

quum reginam abducturi essent, & aduertissent Venetos patriam suam siti re, rogabāt Cublai regem, ut pro honore regis Argonis hos secum abire permitteret, qui nouam reginam in Indiam conducerent, & inde ad loca sua reuerterentur. Ille procerum instantia & petitione deuictus, etiam inuitus Venetos abire permisit. Quomodo Venetias redierint, **Cap. x.**

Soluentes itaq; à Cublai aula, quatuordecim paratas naues, & sufficienti commeatu oneratas, quarum quælibet quatuor malos atq; totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali caractere insignitas, quas per omne imperiū suum, & per tam multas prouincias præfectis ostenderent, à quibus securum conductum, uictualia, & alia necessaria perciperent. Adiunxit quoq; illis ambasiatores aliquos ad summum Pontificem, & ad reliquos quosdam Christianos reges. Et nauigio hinc discedentes, post tres menses uenerūt ad insulam quandam Iana nomine, & inde per Indicum uagantes mare, post multū temporis ueniunt ad regis Argonis palatium, allatamq; illi præsentant puellam. At ille filio suo hanc tradidit uxorem. Plurimi autem desiderati sunt ex his sexcentis uiris, quos pro adducenda puella rex ad tartarum misit, qui in itinere cundo & redeundo spiritū exhalarunt. Porro Veneti cum ambasiatoribus hinc recedentes, ab alio uicerege, qui regno pueri loco præerat, Acata nomine, alias duas aureas & comendatitias tabulas more gentis illius acceperunt, atque salui cū honore ex regno illo deducti sunt, & post multum temporis multis exantlatis laboribus, protegente domino Constantinopolim perueniunt, atq; inde cum diuitijs & honorifico comitatu incolumes Venetias redierunt, anno scilicet domini, millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, gratias agētes deo, qui eos de periculis multis liberatos saluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri breuiter & summarie annotare libuit, ut lectori cōstet, quomodo, & qua occasione Marcus Paulus Venetus huius libri compilator, hæc quæ sequuntur omnia inuestigare potuerit.

De Armenia minori,

Cap. xi.

Præmissa generali itinerum nostrorum descriptione, nunc ad particularia descendentes, singulas regiones quas perambulando lustrauimus, de nouo reuifcentes, quid in eis uiderimus & experti simus annotaturi. Igitur Armenia minor quam primo intrauimus, iustitiæ conseruatione, & bona gubernatione consistit. Habet regnum ipsum ciuitates multas & plurima oppida: solum quoq; ipsum fecundū est, & terra nullius rei necessariæ indiga: uenationes bestiarū & auīū illi non defunt, & aër quoq; ipse nulla corruptione infectus, omnibus gratū præstat spiraculū. Incolę uero regionis illius, q olim strenui fuere bellatores, nūc ocio torpētes molles & effœminati effecti, potationibus & luxui uacāt. Est ciuitas quēdā in hoc regno, iuxta mare sita, Glacia nomine, optimū habēs portū, quod plurimi cōueniūt mercatores ex uarijs regionibus,

nibus, etiam à Venetijs & Ianua propter uarias merces quæ illuc deferuntur, præsertim aromata diuersarum specierum, aliasque preciosas quasdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nã est is locus ueluti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ,

Cap. XII.

Turcia prouincia collectæ gentis, continet populos ex Græcis, Armenis, & Turcis. Habent Turcæ linguam propriam, sub lege detestabilis Mahumeti uiuentes. Sunt homines indocti, rudes & agrestes, in motibus & ualibus habitantes, atque pascuosa loca cæteris præligentes: nam habent greges magnos iumentorum atque porcorum: habent & mulos, sed illi in magno sunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppida possident, operamque suam in sericum collocant. Habent autem ciuitates multas, inter quas præcipue sunt Gomo, Cæsarea & Sebastia, ubi beatus Basiliius martyrium pro Christo suscepit, unumque ex Tartarorum regibus dominum agnoscunt.

De Armenia maiori,

Cap. XIII.

Armenia maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates multas habet atque oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, sitque ibi buchirani optimus. Scaturiunt quoque ibi aquæ feruentes, corporibus humanis abluendis & medendis sanissimæ. Aliæ uero insigniores post metropolim ciuitates sunt Argyron & Darzirim. Æstiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertunt cum gregibus & armentis, uberius pascuæ gratia illecti. Et rursus hyemali tempore ob niuium inundantiam ad tempus secedunt. In montibus huius Armeniæ remansit arca Noæ. Habet hæc regio ab oriente confinem prouinciæ Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inuenitur, de quo liquor oleo similis scaturit, ad condimentum quidem cibi inutitilis, lampadibus uero concinnandis & nutriendis, aliisque rebus inungendis commodissimus: unde uicinæ quæque nationes concurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis haurire contendunt: tam enim indefinenter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ, in alias abducantur regiones.

Fons olei

De prouincia Zorzanîa,

Cap. XIII.

Zorzanîa prouincia Tartarorum regi tributa offert, eumque dominum suum agnoscit. Sunt autem Zorzanîi homines pulchri, in armis strenui, atque in arte sagittaria periti. Sunt etiam Christiani, Græcorum obseruantes ritum. Capillos nutriunt breues, ut clerici occidentales. Est prouincia eorum aditu difficilis, præsertim ab oriente: illic enim arctissima est uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes, per quam quatuor leucarum spatium eundum est, donec in prouinciâ ueniat. Vnde pauci homines ibi magnum exercitum ab ingressu arcere possunt. Habent incolæ multas ciuitates & castra, abundantemque serico, de quo pulcherrimos holosericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt, alij uero mercimonijs distrahendis.

distrahendis. Terra ipsa satis fertilis est: id mirabile aiunt in hac terra reperi-
 ri. Est lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus ma-
 re. ^{forte Caspiū} Chelucelam, in gyro habens circiter sexcenta miliaria, qui per totū anni
 spatium nullos mittit pisces, præterquam per quadragesimam usq; ad sabba-
 tum sanctū. Distat is lacus à reliquis æquoribus duodecim dietis. Aiunt quo-
 que Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum.

De regno Mosul.

Cap.

XV.

Regnum Mosul ad orientem situm, partim confine est Armeniæ maio-
 ri, habitātq; in eo Arabes Mahumetū colentes, & multi Christiani, Ne-
 storiani atq; Iacobini: quibus præest patriarcha magnus, quem ipsi Iacelich
 uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex serico & auro. Cæterum in montibus
 huius regni habitāt homines Cardī appellati, quorū quidā Nestoriani sunt,
 alij Iacobini, & quidam Mahumeti sunt sectatores, atq; magni prædones.

De ciuitate Baldachi.

Cap.

XVI.

Est in partibus illis ciuitas quædam insignis Baldachum nomine, quæ in
 scripturis sacris Susis appellatur, in qua manet prælatus magnus Sara-
 cenorum, quem ipsi Caliphum uocant. Non inuenitur in partibus illis nobi-
 lior quàm illa sit ciuitas. Parantur ibi ex auro & serico pulcherrimi panni, q̄q;
 sub uaria habitudine. Anno ab incarnatione domini M. CCL. magnus
 Tartarorum rex Allau obsedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem,
 donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum milia armatorū in ciuita-
 te, sed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus tur-
 rim habebat plenam auro, argento, & lapidibus preciosis, atq; reliquis iocali-
 bus, sed auaritiæ stimulis fauciatus, noluit collectum thesaurū in milites spar-
 gere, illisq; munera largiri, ideoq; ipse cum ciuitate periclitatus est. Nam Al-
 lau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit, & in turrim illam, in quā thesaurū
 suum reposuit, coniecit, negatōque omni cibo & potu ait illi: Si thesaurum
 hunc non tam auare & tenaciter seruasses, te ipsum & ciuitatē liberasses: nunc
 igitur frui thesauro tuo, & ex eo comedere atq; bibere, quem tantopere dilexi-
 sti. In hunc itaq; modū miser ille thesauro suo incumbens fame perijt. Tran-
 sit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atq; in oceanum Indicum se ef-
 fundens, à cuius ostio urbs ipsa decem & octo distat dietis, ut citra magnum
 incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci possint. Porro flu-
 uius ipse originem sumit à ciuitate Chisi. Est quoq; ciuitas alia inter Balda-
 chum & Chisi, Bascia nomine, quæ magno palmarum nemore circumdatur,
 de quo maxima dactylorum colligitur copia.

De ciuitate Taurisij.

Cap.

XVII.

In illis quoq; partibus est Taurisium nobilissima ciuitas, in qua multipli-
 ces exercētur mercantiæ: nam sunt ibi gemmæ preciosæ, panni auro texti
 atq; holoserici cum alijs uarijs mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo sita
 est loco,

est loco, cōueniunt ibi plurimi negociatores ex uarijs mundi partibus, ab India, à Baldacho, à Mosulo & Cremosor: ex Latinorum quoq; terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt: nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Nestoriani atq; Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni, unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomodo miraculose mons quidam in alium locum fuerit translatus,

Cap. XVIII.

Est mons quidam in regione illa haud longe à ciuitate Taurisij, qui olim uirtute diuina à loco suo hac occasione dimotus est. Accidit semel ut Saraceni Euangelium Christi blasphemare uolentes, & ueluti uanam doctrinā Christianis impropere dicerent: Est scriptum in Euangelio uestro: Si habueritis fidem sicut granū sinapis, & dixeritis mōti huic, transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit uobis. Nunc igit si fides uestra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelij uirtutem. Et quoniam Christiani sub perfidorum illorum dominio erant, cogeantur uel montem illum transferre, uel Mahumeticam subire legem: & si neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Christi feruens amore & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti: abi hinc: quod uidente multitudine ilico factum est. De quo miraculo multi Saracenorum conuersi, Christum confiteri ceperunt.

Miraculum
fidei

De regione Persarum,

Caput XIX.

Persia maxima & latissima est prouincia, fuitq; olim nobilis & magni nominis: nunc uero à Tartaris dissipata obscurior est quàm unquā fuerit: abiit tamen nomen eius in uiciniores quasq; prouincias, ut etiam hodie Persidis prouincia octo complectatur regna: quorum primū uocatur Chasum, secundum Churdistam, tertium Lor, quartum Cielstam, quintū Instanich, sextum Zerazi, septimum Socham, octauum Timochaim, & est in finibus Persarum: suntq; ibi equi magni & pulchri, ut etiam quandoq; unus ueneat pro ducentis libris Turonensibus. Ducunt autem eos negociatores ad ciuitates Chisi & Curmosa, in littore maris sitas, unde in Indiam uenduntur. Asini quoq; ibi sunt pulcherrimi & optimi, ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis pessimi sunt, rixosi, prædones & homicidæ, fidem Mahumeti profitentes. Mercatores passim occiduntur ab illis prædonibus, nisi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen sunt optimi artifices, qui in auro, serico, & opere acupictorio mirafaciunt. Abundant bombice, tritico, hordeo, milio, alijsq; frumētī speciebus. Vini quoq; & fructuū habent ubertatē. De ciuitate Isadi, Cap. xx.

Isadi est ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ sunt mercantiæ. Habet quoque & ipsa subtiles artifices, qui in serico laborāt. Colunt etiam

F Mahume,

Mahumetum. **U**ltra Iasdi per septem dietas non est ulla hominū habitatio usque ad ciuitatem Crermam: sed sunt loca campestria atque nemorosa, in quibus multæ sunt uenationes. **I**nueniuntur quoque ibi magni conatices, & hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam.

Cap. XXI.

Crermam est ciuitas insignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapides Turchisi uulgo appellati. **S**unt quoque ibi minera chalybis & andanici. Item habent falcones nobiles, uolatum pernicissimum habentes, minorēs tamen falconibus peregrinis. **H**abet Crermā artifices diuersorum armorum, qui fabricant frena, calcaria, sellas, spatas, arcus, pharetras, & alia instrumenta iuxta usum patriæ illius. **M**ulieres uero distinentur opere plumario, facientes culcitra & ceruicalia speciosa. **A** Crermā ultra progrediendo, itur per magnam planiciē, exactoque septem dierum itinere peruenitur ad descensum quendam, qui duorum dierum spatio uix tandem perficitur, uestigio semper in decliuum inclinato. **I**n planicie multi inueniuntur perdices, itemque castra & oppida. **I**n decliui uero descensu sunt arbores multæ & frugiferae, sed non est ibi habitatio nisi pastorum. **H**abet hæc regio hyemali tempore intolerabile frigus.

De ciuitate Camandu, & regione Reobarle. Cap. XXII.

Venitur post hæc ad planiciem quandam magnam, ubi ciuitas quædam sita est Camandu nomine, quæ olim magna fuit, sed nunc à Tartaris diruta est, retinuitque regio ab ea uocabulum. **I**nueniuntur ibi in magna copia dactyli, pistachi, poma paradisi, atque alij uarij fructus, qui in regionibus nostris non crescunt. **H**abet quoque regio illa aues quæ sincolinæ dicuntur, permixti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt. **H**abet item boues maximos, & in uniuersum candidos, cornua breuia & minime acuta in capite gestantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, unde tam fortes redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. **E**t quum clitelæ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt, & rursus suscepto onere surgunt, sic ab hominibus edocti. **A**rietes illius regionis non minores sunt affinis, caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus habeant. **S**unt pulcherrimi & pingues, atque ad esum optimi. **S**unt præterea in huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, sed quæ muros habent luteos atque incompósitos, fortes tamen: **N**am sunt in ea regione multi prædones, quos Caraonas uocant, habentque regem. **U**tuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, ut aer interdum per magnum temporis spatium adeo obscuretur, ut à nemine uideri & caueri possint, prorogantque huiusmodi caliginē interdum quinque, & aliquando septem diebus, & interim campos peruagantes in maximo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem milia grassatorum complectatur.

Boues gibbosi

Arietes maximi

complectatur; in aciem bellatorum more se redigunt, & in latum diffusi sic procedunt, & quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta, capiunt, iuuenes uenum exponunt, senes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc scribo, semel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à castro, quod Canosolim dicitur, facile periculum euadere potui ad castrum fugiendo. Plures tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim uenditi, & partim interfecti fuerunt.

De campestribus formosis, & ciuitate Cormos, Cap. xxiii.

Planicies illa de qua iam dictum est, meridiem uersus extenditur ad spatium quinque dietarum. In extremitate uero eius incipit uia sensim descendere, ut per uiginti miliaria semper in præceps cogaris ire: & est uia ipsa pessima, atque ob prædatores periculis non carens. Tandem uenitur ad campestria pulcherrima, quæ in longum ad duas dietas se extendunt, uocaturque locus ipse Formosa. Abundat terra illa riuus aquarum, & arboribus palmarum. Est quoque ibi copia diuersarum auium, præsertim papagaiorum, quæ citra mare non habentur. Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius litore sita est ciuitas Cormosa, optimum habens portum, ad quam multi conueniunt negotiatores, ab India aromata, margaritas, lapides preciosos, pannos aureos & holosericos, dentesque elephantorum, & alia preciosa quæque adferentes. Est ciuitas illa regalis, habens sub se ciuitates & castra. Regio uero ipsa calida est & infirma. Si extraneus quispiam mercator in ea moriatur, rex terræ omnia eius confiscat bona. Vinum faciunt in illa terra ex dactylis, atque alijs optimis speciebus: tamen qui eo non sunt assueti, & primum bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero assueti fuerint, mirum in modum pinguescunt. Incolæ loci non uescuntur pane triticeo & carnibus, sed comedunt dactylos, pisces salitos, & cepas. Naues habent non admodum tutas: nam non consolidant eas clauis ferreis, sed ligneis cum filis quibusdam, quæ fiunt ex corticibus nucum Indicarum. Hi cortices in modum corij parantur, unde fila scinduntur, & ex filis funes fiunt fortissimi, qui aquarum impetum & assultum ferre possunt, nec ab aquis facile corrumpuntur. Habent naues illæ unas arbores, una uela, unosque temones, nec nisi uno teguntur opertorio. Pice non linuntur, sed piscium sumine. Et quum in Indiam transfretant, equos & alia onera secum deferentes, multas amittunt naues, quod mare illud admodum tempestuosum sit, & naues ferro non sint communitæ. Incolæ illius regionis nigri sunt, Mahumeti que legi addicti. Æstatis tempore, quando æstus intolerabiles sunt, non morantur in ciuitatibus, sed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalια huc illucque aquam trahunt, illicque habitantes solis calorem aliquantulum subterfugiunt. Fit etiam non raro, ut à regione cuiusdam deserti, ubi nihil est præter sabulum, uentus quidam urens & uehemens spiret: & nisi homines ilico fu-

gam caperent, nimio calore oppressi suffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti spiracula, mox ad aquas confugiunt delitescunt que in eis, donec flatus expirauerit: atque in hunc modum ardorem illum ab arena allatum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut sementem non nisi in Nouembri in terram spargant, & in initio Martij segetem demerant, quo tempore etiam alij fructus maturescunt & colliguntur. Nam post Martium arborum folia & herbae nimio calore percussae exarescunt, ut per totam aetatem nec unum uiuens folium, nisi iuxta aquas inuenias. Mos est huius patriae, quum quispiam paterfamilias mortuus fuerit, ut uxor eius relicta quatuor annis continuo eum lugeat, singulis diebus semel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum consanguinei eius & uicini quiq;, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbis facientes querelas.

De regione quae est inter ciuitates Cremos & Crermam.

CAPVT

XXIII.

VT etiam ad alias stylium uertae regiones, relicta iam India redeundum est mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & lustraui terras. Igitur si gressum a Cremos uersus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quandam planiciem, nulla re quae ad uitum pertinet carentem: praesertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab ijs qui eo non sunt assueti, comedi non potest, adeo amarus est, ab amara aqua illi impasta. Abundant etiam incolae dactylis, & alijs suauibus fructibus. Habent insuper thermas contra scabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam sita. Cap. XXV.

EVndo a Crerma uersus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædiosissimum, equippe quod in longum ad septem extenditur dietas, nullas ferè habes aquas, nisi perpaucas, & has quidem salvas & amaras, uiridem præ se ferentes colorem, perinde ac si herbarum esset succus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non potest. Idem fieri solet si quispiam gustet sal ex ea aqua confectum. Necessè igitur est, ut uiatores aquam aliam secum portent, si modo non uelint siti periclitari. Iumenta quoque ipsa horrent, quum aquam illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint subterfugiant. Nulla propterea est in illo deserto habitatio hominum neque ferarum, exceptis onagris, quod nec cibum, nec potum illic habere possint.

De ciuitate Cobinam, Cap. XXVI.

CObinam est ciuitas magna, copiam habens ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi specula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoque ibi tutia quae oculis medetur, & espondium, idque in hunc modum. Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, de super crate ferrea uaporem ascendentem intercipientem, in qua uapor conglu

cōglutinatū, tutia efficit. Materia uero grossior, quæ in igne remanet, espondium uocatur. Sunt huius terræ incolæ Mahumeti sectatores.

De regno Timochaim, & arbore solis, quæ à Latinis arbor sicca uocatur, Cap. XXVII.

Relicta ad tergum ciuitate Cobina, occurrit desertum aliud, habens in longitudine iter octo dierum, estq; in eo ariditas magna, caret arboribus atque fructibus: & aquæ quas habet amarissimæ sunt, ut etiam iumenta eas bibere recusent: & nisi uiatores aquam secum deferrent, siti periclitarentur. Superato uero hoc deserto uenitur ad regnum Timochaim, in quo multæ sunt ciuitates & castra. Est regnum illud confine Persidi à parte Aquilonis, crescitq; in eius planicie arbor magna, arbor solis dicta, quæ apud Latinos arbor sicca uocatur. Hæc grossa est ualde, habetq; folia quæ ex uno latere sunt candida, ex opposito uero latere sunt uiridis coloris. Fructus nulos præter entios producit, eosq; in modum castaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa miliaria, ut nec unam in eo inuenias arborem. Aiunt Alexandrum Magnum ibi cum Dario conflixisse. Est autem tota terra regni Timochaim, saltem quæ inhabitatur, fertilis, & multarum rerum ferax, bonoq; aëre temperata. Habet etiam uiros pulchros, sed pulchriores mulieres. Mahumeti perfidiam sequuntur.

De tyranno quodam insigni & sicarijs eius. Cap. XXVIII.

Est in terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam pessimus, Senex de montanis dictus, de quo multa audiui: & quæ relaturus sum, ab alijs multis regionis illius incolis didici, qui ita mihi dixerunt. Fuit princeps ille cum uniuerso populo suo, cui præerat, legi Mahumeti addictus. Is inauditam excogitauit malitiam: Nam homines quosdam sicarios seu gladiatores, quos uulgo Assassmos uocant, sibi adiunxit, & per illorum effrenem audaciam quoscunq; uoluit occidit, ut breui omnibus terrori esset. Porro id hac impostura effecit. Erat in terra illa uallis quædam amœnissima altissimis septa montibus, intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus suauibus, atque alijs delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædā egregia mira decorata pictura, & quicquid illis ornamento esse potuit, adhibuit. Porro quæ ad totius corporis uoluptatem faciunt, non est opus ut multam de illis faciam mentionem, quum horto illi & palatijs non defuerint riuuli uarij, aqua, melle, uino & lacte fluentes, uaria musicæ artis instrumenta & melodiæ, choreæ, tripudia, palæstræ, uestes preciosæ, & mirus apparatus omnium delectabilium rerum, quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridariū positi, qui aliud nihil faciebant, quàm quod uitam beatam uiuebant, tristitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti castrum fortissimum, diligenti munitum custodia, per quod so-

lum, & per nullum alium locum patebat ingressus & exitus in hortum. **E**xtra locum illum habebat senex ille, cui nomen erat Alaodim, iuvenes quosdam & uiros fortes, audacis atque præfracti animi, quos ad hoc ipsum instruebat, ut animi sui detestabile exequerentur propositum. **C**urabat illos informari in nepharia lege Mahumetica, quæ obseruatoribus suis in uita futura carnales promittit uoluptates. **E**t ut eos obsequentiores sibi redderet, & ad omne uitæ periculum intrepidus, quum illi uideretur faciebat eis, uel quibusdam eorum, dari potum quendam, quo inescati dementes fiebant, & graui opprimebantur sopore, interimque in uiridarium ducebantur: & quum sopore soluto euigilarent, & uiderent se tantis interesse delitijs, putabant se in paradysum dei raptos, uiuereque cum Mahumeto legislatore ipsorum, & illis quæ promissit perfrui gaudijs. **Q**uid plura? **G**audebant se ex seculi miserijs ereptos, & iam aliam atque felicem uiuere uitam. **S**ed quum paucis diebus his gaudijs interfuisent, senex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit, & dementatos extra paradysum illam reduxit. **T**unc illi ad se redeuntes, & reminiscentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuissent gaudijs, supra modum dolebant, & tristes efficiebantur quod delitijs illis perpetuo frui non concessum sit, mortem libenter subituri, modo hac uita tam modice degustata, semper uiuant. **T**unc tyrannus ille, qui dei prophetam se esse mentiebatur, aiebat illis: **A**udite me, & nolite contristari: si parati estis, ut pro mea obedientia mortem intrepide, ubi illata fuerit, subeatis, participes uos pronuncio futuros illorum gaudiorum quæ ad horam uidistis. **A**t miseri illi mortem lucrum putantes, nihil tam difficile aiunt iniungendum, quod pro illa beata uita consequenda non libenter subeant. **A**buitur igitur tyrannus ille his præfractis hominibus ad innumera homicidia, quippe qui corporalem uitam constituentes, contemnebant etiam mortem ipsam, & passim ad tyranni iussu in regione illa sic grassabantur, ut omnibus hominibus essent formidini, & nemo insaniæ illorum resistere auderet: sicque fiebat, ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarij fierent.

De interfectione memorati tyranni,

Cap. **XXIX.**

ANno domini millesimo ducentesimo sexagesimo secundo Allau rex Tartarorum, potenti exercitu tyranni illius castrum obsedit, cupiens tantum periculum è suis eliminare partibus. **E**t elapsis tribus annis cepit illum cum omnibus Assasinis suis: defecerant enim illis uictualia, & funditus aboleuit locum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius,

Cap. **XXX.**

REcedendo à præfato loco uenitur ad regionem quandam satis amoenam, quæ habet colles, planicies, & optima pascua, uberrimos denique fructus: est enim solum eius feracissimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ; nam eundum est per quinquaginta aut sexaginta miliaria, donec

donec aliquid aquæ inuenias: unde nisi uiatores aquam secum deferrent, sæpe siti periclitarentur, id quod etiam iumentis accidere solet. **F**estinanter igitur regio ipsa percurrenda est, præsertim ubi tanta est terræ ariditas. Extra illam siccitatem habet regio illa multas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoscunt. **P**ost hæc uenitur ad ciuitatem Sopurgam, ubi omniū uictualium reperitur copia: præsertim abundant ibi pepones, quos filis diuidunt non secus quàm cucurbitæ dissecantur, & deliccatos ad proximas terras uendendos portant, à quibus auide comeduntur, quum mellis ferè habeant dulcedinem. **S**unt etiam in regione illa plurimæ uenationes bestiarū & auium.

De ciuitate Balac,

Cap. XXXI.

Pratereuntes inde uenimus in ciuitatem quandam Balac nomine, quæ olim magna & nobilis fuit, sumptuosa habens marmorea palatia: nunc uero à Tartaris diruta est. **I**n hac ciuitate ferunt Alexandrum Darij regis filiam in uxorem accepisse. **H**æc ab Aquilone terminatur ad Persidis prouinciam. **Q**uod si hinc soluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem: quia habitatores loci tot molestias à latronibus & prædonibus passi, coacti sunt fugere ad montana, loca scilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquæ multæ, atq; uenationes bestiarum plurimæ: sunt quoque illic leones. **V**iatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uictualia secum deferunt, quæ pro duobus diebus illis sufficiant.

De regno Taicam & terminis eius,

Cap. XXXII.

Exacto itinere duorū dierum quos memorauimus, occurrit castrū quoddam Taicam uocatū, ubi frumenti magna est copia, agerq; ipse pulcherrimus. **S**unt ibi quoq; montes salis ad meridiē extensi, tam magni, ut totus *Montes salis* mundus hinc sal sufficiens habere posset. **E**st autem sal ipsum tam durum, ut non nisi cum ferreis malleis è montibus erui possit. **Q**uod si ultra ab isto loco procedas, inter plagam scilicet orientalem & aquilonarem eundo, post tres consummatas dietas uenies ad ciuitatem Scassem, licet alia quoq; oppida in itinere occurrant. **H**uius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamen uinum, cuius terra illa sicut & frumenti atque fructuum maxime est ferax: imò tota die nihil agunt, quàm quod calicibus euacuandis incumbunt. **E**st uinum illud coctum & optimum. **H**omines uero sunt pessimi, sed optimi uenatores: nam abundat terra eorum bestijs syluestribus. **N**udi caput incedunt, nisi quod uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. **B**estiarum uero syluestrium, quas capiunt, pellibus indumenta sibi parant, sicut & caligas & calceamenta, nec alijs utuntur uestibus.

De ciuitate Scassem,

Cap. XXXIII.

Ciuitas autem Scassem in planicie est sita, habetq; in circumiacentibus montibus multa castra. **F**luit etiam per medium eius magnus quidam *F 4 fluius*

sues spinosi fluuius. Sunt in regione illa multi *sues spinosi*, qui quum capiuntur, spinis suis saepe homines & canes laedunt; nam canes à uenatoribus in porcos prouocati, adeo iritant & commouent feras illas, ut simul concurrentes terga sua, quibus spinæ innituntur, uehementer commoueant, atque stimulos ipsos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrent. Habet gens illa linguam propriam; pastores eius morantur in montibus, uendicantes sibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres dietas ad prouinciā Balasciæ, atq; intermedio itinere nulla humana occurrit habitatio. Neceffe igitur est ut uiatores cibum & potum secum portent.

De prouincia Balasciæ,

Cap. XXXIII.

Balascia est prouincia magna, habetq; linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario sibi inuicem succedunt, ab Alexandro Magno originem duxisse feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides preciosos atque magni ualoris, qui à nomine regionis balasci uocantur. Nemo citra capitis pœnam audet huiusmodi lapides uel fodere, uel extra regionem asportare, nisi cum licentia & consensu regis: omnes enim illi lapides regis sunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono, uel pro solutione tributis: multos etiam commutat pro auro & argento. Vsq; adeo autem terra illis turgescit lapidibus, ut ad regem parum hinc rediret emolumentis, si passim omnibus permitteret eos fodere & distrahere: nam sic lapis ipse uilius redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum, de quo fit azurum optimum, quale etiam in mundo non inuenitur. Elicitur autem ex mineris non secus ac ferrum: præbent quoque minere argentum. Regio ipsa ualde frigida est. Equos habet multos & optimos, magnos & ueloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant, etiam quantumlibet per saxa & montes currant. Abundat præterea regio ipsa uenatione bestiarum & auium. Habet quoq; herodios, seu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum, hordeum & milium in magna copia. Oliui caret, sed ex nucibus & sosima oleum conficiunt. Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quod introitus in prouinciā sunt multum arcti, nec possunt hostes facile irrumpere. Ciuitates eorum & castra arte & natura munita sunt. Sagittarios habent certos, & uenatores optimos. Induuntur ut plurimum corio: nam uestes laneæ & lineæ ibi haberi nequeunt, nisi pro magno precio. Mulieres tamen nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis.

De prouincia Basciæ,

Cap. XXXV.

Prouincia Basciæ distat à regione Balasciæ decem dietis. Et est regio ipsa ualde calida: unde fit ut homines nigri sint, sed astuti atque mali. Linguam habent propriam: & in auribus gestant in aures aureas & argenteas, atq;

reas, atq; margaritas. Vescuntur carnibus & riso: idololatræ sunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Chesimur,

Caput XXXVI.

Prouincia Chesimur distat à Bascia per dietas septem. Incolæ eius linguam propriam habent. & idololatræ sunt, idola consulentes, atque responsa à dæmonibus recipientes. Faciunt quoque arte diabolica, ut aër in caliginem condensetur. Bruni coloris sunt, hoc est, nigricantis: nam regio temperata est. Carnibus uescuntur & riso, & tamen macilentissimi sunt. Ciuitates ibi multæ sunt & oppida. Rex eorum nulli tributarius est, quia neminem timent, desertis undique uallati, quo fit ut difficilis ad eos sit accessus. Sunt in hac prouincia quidam eremitæ, qui in monasterijs & cellis idolis *Monachi* seruiunt, cum magna cibi & potus abstinentia deos suos honorantes, quos etiā plurimū reuerentur, & cauent ne eos offendant, nepharia illorū mandata transgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ij habentur eremitæ.

De prouincia Vocam, & montibus in ea altissimis,

CAPVT

XXXVII.

Hic iam iterum occurreret India, si iuxta priorem tramitem progrederer, sed quia illam in tertio libro descripturus sum, iam aliam uiam pergere statui, ad Balasiam scilicet redeunt, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur spatio duorum dierum uenitur ad fluuium quoddam, ubi multa sunt castra & uillæ: & homines illorum locorum probi sunt, & in armis strenui, sed Mahumetum colunt. Rursus spatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciā Vocam, quæ subiecta est regi *Vocam* Balasiciæ, habens in longum & latum spatium trium dietarum. Incolæ eius habent linguam propriam, & colunt Mahumetum. Sunt etiam strenui belatores atque boni uenatores: nam abundat regio illa syluestribus animalibus. Hinc si discedas ad orientalem plagam, ascendendum tibi erit per tres continuos dies, quousque peruenias ad montem altissimum, & quo altior non est in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amoena, & in ea fluuius pulcherrimus, iuxta quem optima sunt pascua, ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum spatio pinguescat. Est ibi copia animalium syluestrium: præsertim inueniuntur ibi arietes syluestres maximi, longa habentes cornua, ex quibus uaria uasorum genera effinguntur. Continet planicies illa in longitudine spatium quod duodecim diebus peragrari potest, uocaturque Pamer. Sed si longius progrediare, deserti speciem præ se fert: nec est ibi ulla habitatio humana, aut ulla herba uiuens. Coguntur itaq; uiatores secum ferre ea quæ illis sunt necessaria, pro corporis sustentatione. Nulla quoque ibi apparet auis, propter frigus, & nimiam terræ eleuationem, quæ pabulum nullum administrare potest animalibus. Ignis si quandoque ibi accendatur, obstante nimia regionis frigiditate, non

te, non est ita lucidus, nec adeo efficax in sua actione, ut in locis demissioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes, colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina, nulla autem habitatio humana, nec ulla herba: uocaturque regio ipsa Belor, omni tempore hyemis effigiem præ se ferens, eaquæ facies perseuerat, donec uiator quadraginta dietas absoluat. Pro tot etiam diebus necesse est ut uictum secum deferat. In montibus tamen altissimis hinc inde hominum habitationes conspiciuntur, sed qui pessimi & crudeles sunt, idololatriæ dediti, qui ex uenatione uiuunt & corio uestiuntur.

De prouincia Cassar.

Cap.

XXXVIII.

Post hæc peruenitur ad prouinciā Cassar, quæ magno Cham tributaria est. In ea sunt uineæ, uiridaria, arbores frugiferæ, bombix, & aliæ agrorum possessiones. Incolæ uero habent linguam propriam, & sunt negotiatores & artifices, atque lucri gratia per prouinciā discurrentes, adeoque auare diuitijs inhiant, ut uix satis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent: tametsi quidam Christiani Nestoriani ibi inueniantur, qui suas quoque habent ecclesias. Regio patet quinque dietarum spatio.

De ciuitate Samarcham, & miraculo columnæ in ecclesia facto.

CAPVT

XXXIX.

Samarcham ciuitas magna & egregia est in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Christiani cum Saracenis, hoc est, Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham, nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, persuasus à Christianis baptismi suscepit sacramentum. De quo Christiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt basilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptistæ. Porro architecti ecclesiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius testudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium ecclesiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni insignem lapidem qui omnibus modis ad hoc quadrabat, ut basis loco præfatam sustineret columnam. Raptus igitur à Christianis, in fundamento columnæ locatus est. De quo Saraceni dolentes hiscere non audebant, quum princeps ad hoc ipsum annuisset. Factum est autem, ut aliquanto post tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius succederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Christiani lapidem illum, quem columnæ supposuerant, reddere cogerentur. Et quum illi precium satis dignum offerrent, recusarunt Saraceni quicquàm aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impostura faciebant, ut Christianorum ecclesia funditus destrueretur. Christiani itaque uidentes durum esse contra stimulum calcitrare, aliò confugere nequiuērunt, quàm ad deum, & ad sanctum suum Ioannem Baptistam, quem lachrymosis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die quando

quando lapis sub columna auferendus erat, ne ecclesia diutius maneret, nūtu diuino longe aliud accidit, quā perfidi sperauerant Saraceni. Siquidem columna ipsa adeo subleuata est ab ipsa basi, ut trium palmorum spatium inter utriusque lapidis superficiem intercefferit, & columna ipsa iam testudinem ecclesiæ non ferret, sed uiceuersa testudo columnam portaret, id quod in hunc usque diem perseuerat.

De prouincia Carcham,

Cap. XL.

Rursum ab hac urbe digressi uenimus in prouinciam Carcham, quinq; quasi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, subiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Christiani Nestoriani.

De prouincia Cotam,

Cap. XLI.

Prouincia Cotam sequitur prouinciā Carcham, sita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta est dominio nepotis magni Cham, habetq; ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictum pertinet in ea est defectus. Habet copiam bombicis, atq; uineas multas & optimas. Homines uero sunt imbelles, sed boni artifices & negotiatores. Mahumetum agnoscunt.

De prouincia Peim,

Cap. XLII.

Progrediētib; ultra per eandē plagam occurrit prouincia Peim, extensa in longum quinque dierum itinere. Subiecta est magno Cham, habetq; multas ciuitates & castra. Metropolis eius uocatur Peim, iuxta quam currit fluuius, in quo preciosi inueniuntur lapides, nempe iaspides & chalcedoni. Incolæ regionis reuerentur Mahumetum, & sunt eximij artifices atq; negotiatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiam. Est consuetudo in hac prouincia, quando maritus quispiam ob certā causam in alium locum commigrat, & infra uigesimam diem domum non redit, licebit uxori alium ducere maritum priore relicto. Id idem licitum est uiro, posteaquam domum reuersus fuerit, ut scilicet impune matrimonium cum alia contrahat uxore.

De prouincia Ciartiam,

Cap. XLIII.

Post hæc uenitur ad prouinciā Ciartiam, quæ est sub dominio magni Cham, habetq; ciuitates & castra multa. Metropolis eius, unde etiam ipsa denominata est, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi lapides preciosi, præsertim iaspides & chalcedoni, quos negotiatores deferunt ad prouinciā Cathai. Est prouincia Ciartiam multum sabulosa, plurimas habens aquas amaras, unde sterile solum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc transit prouinciā, incolæ eius omnes cum uxoribus, filijs, animalibus, & cuncta supellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorē, ubi pascua & aquā bonam inueniūt; ibiq; morantur donec hostium exercitus

exercitus transierit: & quum hostium effugiunt conspectum, uentus adeo de-
let uestigia eorum arenæ impressa, ut superuenientes hostes illorum iter ne-
quaquam explorare possint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus subiecti
sunt, eorum pertransierit terram, ipsi non fugiunt, sed animalia duntaxat in
aliud abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependat.
Recedendo ab hac prouincia, sabulum quinque dierum spatio terendum est,
ubi nulla fere alia aqua, quam amara inuenitur, donec perueniatur ad ciuita-
tē Lop nomine. Et nota quod omnes iam memoratæ prouinciæ, nempe Ca-
scar, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam usque ad ciuitatem Lop, ponuntur
intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deserto maximo.

Cap. XLIII.

*Dæmonū præ-
stigia*

Lop est ciuitas magna, ad introitū deserti magni, inter orientem & Aquī-
lonem sita. Incolæ eius Mahumetum colunt. In ea faciunt sibi mercato-
res, qui desertum transire cupiunt, parare cuncta necessaria. Quiescunt etiam
in ea aliquantisper, prouidentes sibi de fortibus asinis & camelis, quos uictua-
libus onerant. Et quando in deserto uictualia deficere incipiunt, interficiunt
asinos, uel in deserto relinquunt: quia non poterunt amplius illis de pabulo
prouidere quousque desertum superauerint. Camelos tamen libentius seruāt,
quod pauco sustententur cibo, & grauiā onera ferant. Offert desertum illud
magnum uiatoribus aliquando aquas amaras, sed frequentius aquas dul-
ces, ut fere singulis diebus per illos triginta dies, quibus desertum ipsum uix
pertransiri potest, aquam recentem inueniant, sed quæ interdum adeo modi-
ca est, ut non omnibus mercatoribus simul euntibus sufficiat. Est desertum il-
lud multum montuosum: & ubi ad planiciē peruenitur, illic per sabulum eun-
dum est. Est in uniuersum sterile & squalidum, nullumque propter pabuli per-
nuriā animalibus præstat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo in-
terdiu, & sæpius noctu, dæmonum uariæ illusiones. Vnde uiatoribus summe
cauendum est, ne multū ab inuicem seipsos dissociant, aut aliquis à tergo sese
diutius impediat: alioquin quamprimū propter montes & colles quispiam
comitum suorum aspectum perdiderit, non facile ad eos perueniet: nam au-
diuntur ibi uoces dæmonum, qui solitarie incedentes proprijs compellant no-
minibus, uoces fingentes illorū quos comitari se putant, & à recto itinere ab-
ductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aëre concentus musi-
corum instrumentorum, sed frequentius sonitus tympanorum. Est igitur hu-
ius deserti transitus periculis plenus.

De ciuitate Sachion, & combustione corporū mortuorū. Cap. XLV.

Superato deserto peruenitur ad ciuitatem Sachion, quæ sita est in ingres-
su prouinciæ magnæ Taguth ubi inter Mahumeti cultores pauci inueniū-
tur Christiani Nestoriani. Sunt quoque ibi plurimi idololatæ, qui etiā linguā
propriā habent. Urbis huius incolæ negotiationibus nō uacant, sed de fructi-
bus terræ

bus terræ uiuunt. Habet deniq; urbs ipsa multa monasteria diuersis idolis consecrata, in quibus multa offeruntur sacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerentia. Et quādo homini filius aliquis nascitur, statim commendat eum idolo alicui, atq; in honorē eius anno illo in domo sua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filij reuoluto, proximo illius idoli festo unā cum filio offert cum multis ceremonijs & magna reuerentia. Postea coquantur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittunturq; ante idolū tamdiu suspensæ, donec completæ fuerint nephandæ orationes, quas ante ipsum iuxta consuetudinem suam murmurare solent. Et in primis rogat pater idolū cum magna instantia, ut filium sibi cōmendatum cōseruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferūt, & cōsanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedūt: ossa uero decenter in uasculo quodā conseruant. Cæterū in mortuorū parentatione his utuntur ceremonijs. Curāt proximi quiq; ut corpora exanimata cōburantur in hunc modū. Primo interrogant astrologos, quando mortuus in ignem sit cōijciendus. Tū illi quærunt quo anno, quo mense, die & hora is qui in fata concessit, sit natus: constellationeq; perspecta, indicant diē quando sit cōburendus. Alij uero mortuū corpus aliquot diebus reseruant, aliquando septem diebus, quandoq; per mensem, nonnunq; per sex menses, domi capsam illi parantes, & tali ingenio latera compaginātes, ut nullus foetor ex ea exhalare possit. Corpus etiā ipsum aromatibus condiunt, & capsam pulchre depictā panno precioso operiūt: & singulis diebus quibus cadauer domi tenet, hora prandij mensa iuxta capsam præparat, uino & cibis per integræ horæ spatiū desuper positis, putantes defuncti animā de apposis manducare. Et quādo defuncti corpus est efferendū, astrologi cōsulantur qua ex parte id sit faciendum. Nam si portā aliqua dum construeretur caruit bonis fatis, illā indicant fugiendā atq; incongruā per quam mortuorū cadauera efferantur, indicātq; aliam quæ huic rei accōmoda sit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturā. Dum uero funus per ciuitatē portatur, lignea tuguria in uia construunt, atq; sericis & aureis pānis cooperiunt: & quū defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terrā uina & delicata cibaria, putantes defunctū in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipsum uaria instrumenta musices, in quorū concētu maxima est iucūditas. Et quū ad locum combustionis uentū fuerit, scribunt & pingūt super chartas imagines uirorū ac mulierum, itemq; multorum denariorū, quæ omnia simul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctū illum tot seruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combustæ, uicturusq; sit perpetuo in diuicijs illis & honore. Hanc superstitionem seruat ferè ubiq; cæcitas paganorum in partibus orientis, quum cadauera defunctorū comburunt.

Dæmonum
cultusFunerandi
mos

G De prouin

De prouincia Camul, Cap. XLVI.

Hospitali-
tas mira

CAmul prouincia est intra magnam prouinciam Tanguth, subiecta imperio magni Cham, habēs ciuitates multas & oppida. Attingit autem terra Camul duo deserta, magnū scilicet, de quo iam supra diximus, & aliud quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ sustentatione homo opus habet. Habent incolæ huius regionis linguam propriam, & aliud non uident nati, quàm uacare ludis & tripudijs. Idololatræ sunt & cultores dæmonum, ad hoc ab ipsis persuasi, quando uiator quispiam pertransiens ad domū alicuius hospitij gratia diuertit, suscipit eū paterfamilias cum magno gaudio, atq; præcipit uxori & toti familiæ, ut quamdiu ille apud eos manere uoluerit nō excludatur, sed illi in omnibus obediāt. Ipse uero interim discedit, nō reuersurus quamdiu hospes in ædibus suis manserit. Et uxor interim parēt hospiti ut marito suo. Sunt mulieres illius regionis formosæ: & uiri à dijs suis hac dementati sunt stulticia, ut putēt sibi gloriosum esse si eas uiatoribus prostituant. Tēpore uero quo regnauit Moguth magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul stulticia, mandauit ipsis ne amplius seruarēt hanc detestabilem consuetudinē, sed potius uxorū suarū custodientes pudicitiam, cōmunia pararent hospitia, in quæ aduenæ & superuenientes diuerterēt uiatores, & prouinciā tanta nō fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum sunt contristati, missisq; nuncijs & muneribus, instantissime rogarunt, ut tam graue reuocaret edictum, & traditionem illam, quam à suis senioribus ueluti per manus acceperunt, non aboleret, maxime quū compertum haberent se propter illud hospitalitatis beneficium deorū suorum cōsequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere sua destitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela, acquieuit petitioni illorū, & reuocās mandatū dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandauī ut detestabilem illam & toto orbe inauditam aboleretis consuetudinem: sed quia opprobriū honorem ducitis, habete opprobrium ut optastis. Nuncijs itaq; alias portantes literas, quæ priores cassauerunt, uniuerso populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos usq; in hodiernum diem à populo illo custoditur.

De prouincia Chinchintalas, Caput XLVII.

Post prouinciā Camul sequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis est deserto, habetq; in longitudine iter sexdecim dierū, subiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & castra multa. Populus eius in tres diuisus est sectas. Pauci quidam confitentur Christum, & hi sunt Nestoriani: alij Mahumetum colunt, tertij idola adorant. Est in hac prouincia mons, in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici: itemq; salamandræ, de quibus fit pannus, qui si in ignem proiectus fuerit, non comburi potest. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è socijs meis, uir singulari

singulari præditus industria, Curficar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud dissimilia: & hæc ad solem desiccata in mortario aëneo teruntur, deinde lauantur, & quicquid terrenum illis adheret submouetur: demum fila illa sic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atq; in pannum contextuntur. Et quando pannos illos uolūt dealbare, proijciunt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæsi educuntur niue candiores. Haud secus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De salamandra uero serpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. A iunt Romæ mappam quandam haberi, ex salamandra contextam, in qua sudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano misit pontifici.

De prouincia Suchur,

Caput XLVIII.

A Tergo relicta prouincia Chinchintalasi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas dietas nulla reperitur habitatio, nisi in paucis locis, quibus superatis, uenitur ad prouinciā Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouincia inter multos idololatrias pauci inueniuntur Christiani. Sunt autē omnes magno subiecti Cham. Negociationibus non uacant, sed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuersas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition,

Caput XLIX.

E St Campition ciuitas magna & insignis, principatū habens in regione Tanguth. Sunt in ea Christiani, Mahumetani, & idololatræ. Habent idololatræ multa monasteria, in quibus idola sua colunt. Porro idola illa sunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto, desuper deaurata. Inter hæc quædam sunt tam magna, ut decem passus contineant longitudine, terræ ac si supini iacerent affixa, iuxta quæ parua sunt posita idola, quæ maioribus reuerentiam exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam suos sacrificulos & religiosos, qui cæteris honestius uiuere uidentur: nam quidam seruauit castitatem, multumq; cauent ne deorum suorum legem præuaricentur. Totum anni circulū per lunationes computant, nec alios habent menses, aut hebdomadas præter lunares. In his lunationibus obseruāt quinque cōtinuos dies, in quibus nullam bestiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiā honestius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hunc morē, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quod multas nutrire potest: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima censetur. Non recipit uir ab uxore dotem, sed ipse in animalibus, uel seruis, aut

G 2 pecunia

pecunia iuxta possibilitatem suam conuenientem assignat dotem. Si uxor uiro fiat odiosa, licitum est illi eam à se repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in secundo gradu sibi attrincentes, similiter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia censentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non secus quàm bestia, ut satis mihi mores eorū sunt perspecti, qui unà cum patre meo atq; patruo per anni spatium ob quædam negotia in hac ciuitate mansi.

De ciuitate Ezina, & alio deserto magno, Caput L.

A Ciuitate Campition itur per duodecim dietas usque ad Ezinam ciuitatem, quæ affinis est arenoso deserto Aquilonem uersus. Sunt ibi camelii multi, & alia animalia multa, atq; aues diuersi generis. Incolæ uero idolatrae sunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negotiationibus abstinentes. Preparant quoq; sibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt transire per desertum illud magnū, quod uergit ad Aquilonem, & non nisi quadraginta dierum spatio pertransiri potest. Nulla inuenitur in hoc deserto uiuens herba, sicut nec ulla habitatio, nisi perrara in montibus quibusdam & uallibus, ubi aliqui homines æstatis tempore morantur. In quibusdam etiam locis inueniuntur feræ syluestres, præsertim onagri, qui ibi in magna discurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinet ad prouinciā magnam Tanguth.

De ciuitate Carocoram, & origine domini Tartarorum, Caput L I.

Superato memorato deserto, peruenitur ad ciuitatem Carocoram, quæ est ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominium. Nam habitauerunt primum in campestribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, solum pascua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriendis, nec habebant de gente sua principem, sed tributa pendebant magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo presbyterum Ioannem uocant. Sed indies incrementa sumentes, & seipsis fortiores euadentes, coepit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipsis offenderetur, atq; in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæ precium se facturum, si illos ab inuicem in partes secerneret, atq; in diuersas regiones collocaret. At illi nolentes à se inuicem disgregari, transferunt omnes pariter in desertum uersus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionem, in qua tuti esse possent, nec regem suum timerent, negato etiam illi tributo.

Tartari regem ex seipsis eligunt, & discordia inter eum & regem

Vncham nascitur. Caput L II.

Paucis transactis annis, Tartari omnium consensu eligunt ex seipsis uirum probum & sapientem in regem, Chinchis nomine, anno scilicet domini

mini **M. CLXXXVII.** cui coronam imponentes, & omnes circumquaque qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obedientiam & subiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, subiectos optime gubernabat, atque breui tempore octo prouincias cepit, & regno suo adiecit. Et quando ciuitatem aliquam aut castrum cepit, neminem sinebat occidi, aut rebus suis spoliari, qui saltē imperio suo sponte se submittebat, atque secum ad alias proficiscens ciuitates, illi operam suam libens impendebat. Hac itaque humanitate usus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaque uidens se in tanta sublimari gloria & potētia, destinatis nuncijs ad regem Vncham, cui quondā tributa pendebat, rogabat ut illi filiam suam in uxore collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione respondit, Malo filiam meam Vulcano consecrare, quā seruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nuncijs aiebat, Dicite domino uestro: Quia ad tantam creuisti superbiam, ut præsumens petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam eam amara interire mortē.

Vincitur rex Vncham à Tartaris. Caput **LIII.**

AVdiens uero rex Chinchis molestam regis Vncham responsionem, congregato magno exercitu, profectus est hostili animo cōtra regem Vncham, castraque posuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denunciat illi ut se defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, descendit ad campestria, & castra sua posuit iuxta castra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & astrologis suis, ut illi indicarent qualem euentum prælium futurum esset habiturum. Tunc astrologi sciendentes arundinem per longum in duas partes, posuerunt diuisiones ipsas in terram, unamque uocauerunt Chinchis & alteram Vncham, dixeruntque regi. Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipsorum fiet, ut hæc duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars super alteram ascenderit, ille rex uictoriam in prælio obtinebit. Multitudine itaque ad spectaculum illud concurrente, coeperunt astrologi murmurare preces suas & legere incantationes, & mox commotæ sunt partes arundinis contra se pugnantes, donec tandem pars Chinchis ascenderet super partem Vncham. Quo uiso, Tartari de futura certiores facti uictoria, confortati sunt. Tertia igitur die prælium commissum est, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remansit. Sicque factum est, ut Tartari regnum Vncham penitus sibi subiugarint. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham sex annis, in quibus multas acquisiuit prouincias: & quum ultimo castrum quoddam expugnare moliretur, accessissetque propius, sagitta in genu percussus, interiit, sepultus in monte Alchai ubi & reliqui Tartarorum principes huius successores, & qui de eius sunt progenie

G ; omnes

omnes sepeliuntur, etiam si centum dierum spatio funus fuerit adducendū.
 Catálogus regum Tartarorum, & de sepultura eorum in monte

Alchai, Caput LIIII.

*Crudelis su
perstitio*

Primus Tartarorum rex uocatus est Chinchis, secundus Cui, tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, sextus Cublai, qui modo rerum potitur, cuius potentia maior est quam omnium suorum prædecessorū, imò omnia Christianorum regna atq; Saracenorum si unum essent regnum, uix adæquarent regnum Tartarorum, id quod suo loco manifestius fiet, ubi potentiam eius & dominium descripsero. Porro quando corpus magni Cham tumultandum deferretur ad montem Alchai, hi qui ipsum ad sepulturam comitant, perimunt passim eos quos in uia obuios habent, dicētes, Ite & domino nostro regi seruite in alia uita. Tanta enim insania percussi sunt à satan, ut crēdant taliter occisos, in futura uita regis obsequio mancipandos. Nec modo sic contra homines insaniunt, uerum & in equos sæuiunt, quos obuia uenientes iugulant unā cum defuncti regis optimis equis, putantes illos regi usui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædecessoris ad montem Alchai sepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes, feruntur circiter uiginti milia hominum prædicta occasione interfecisse.

De generalibus moribus & consuetudinibus Tartarorum, Cap. LV.

Mulieres Tartaræ uiris suis fidelissimæ sunt. Absurdum est apud eos & intolerabile uitium, si quispiam ad proximi sui uxore præsumat accedere: & hoc unico studio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honestum & licitum ducitur, ut quisque tot ducat uxores quot nutrire potest, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter sorores omnes consanguineas quæ in lateralibus lineis comprehenduntur ducunt uxores, etiam nouercam, si pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit superstiti fratri fratris relictā ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes, sed ipsi uxoribus atq; earum matribus dotes assignant. Propter uxorū multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec est uxorū multitudo Tartaris admodum onerosa, quum illæ suis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem, & ad ciborum præparationem multum sollicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupijs atque armorum exercitijs sunt intenti. Nutriunt Tartari multos greges bouum, ouium, & aliorū iumentorum atq; pecorum, & cum illis morantur in locis pascuosis, æstate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi pascua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones se transferunt, ubi pabulū pro animalibus inueniunt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas secum deferunt quocunq; migrant. Nam possunt eas plicare & extendere, leuare & deponere. Ostia earum semper Austro obuertunt. Habent quoque quadris,

quadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utensilia necessaria secum uehant, atq; à pluuiarū iniuria defendunt.

De armis & uestibus Tartarorum, Caput LVI.

Arima quibus Tartari prælii tempore induuntur, non sunt ex ferro fabricata, sed ex corio forti atq; solido parata, quale est corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt sagittarii optimi, à pueritia ad arcuum exercitia assueti. Utuntur etiam clauis & gladijs, sed rarius. Illi qui cæteris ditiores sunt, utuntur indumentis sericis & aureis, & sub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium, præsertim quæ uulgo Zebellinæ uocantur, quæq; reliquis pellibus preciosiores iudicantur.

De cibis Tartarorum, Caput LVII.

Vescuntur Tartari cibis grossioribus, præsertim carne, lacte & caseo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immundorum animalium. Nam equos & canes comedunt, atq; reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur esse uinum album, non admodum insipidus potus. Vocatur ab ipsis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum, Caput LVIII.

Colunt Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putantq; illud deum esse terræ, qui curam de ipsis ac filijs eorum, de fructibus terræ atq; gregibus pecorū gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec est aliquis qui in domo sua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai esse uxorem & liberos, collocant etiam ipsi iuxta penates suos imagunculas quasdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem simulachrum ad sinistram, & filiorum imagines ante faciē idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiā, præsertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequā ipsi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij aut cœnæ extra domum in honore illorū ponentes, credunt deos hinc cibari. Quo facto, ipsi ad mensam eunt comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nondū duxit uxorem, & item alterius moriat filia innupta, conueniunt utriusq; defuncti parentes, & inter defunctos connubiū faciunt: cōscriptisq; contractus illius literis, iuuenē & puellā in charta pingunt, & hanc cum pecunia contri-
buta atq; utensilibus & supellectile Vulcano deuouent, credētes defunctos in alia uita matrimonialiter coniunctos. Faciunt quoq; pro hac re solennes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundunt, ut sponsus & sponsa his quoq; uestantur. Quo facto, parentes & consanguinei defunctorum tali putant se affinitatis uinculo coniunctos, ac si nuptiæ illæ sponsis adhuc uiuentibus fuissent celebratæ.

Coniugiū inter mortuos.

SVnt Tartari homines bellicosi, strennui in armis, & ad subeundos labores intrepidi. Non sunt effœminati, molles, & delitijs assueti, imò tolerantissimi laborum & inedia. Fit non raro ut per integrum mensem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiunt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, sola herba quam in pascuis inueniunt nutriuntur. Insident armati equis suis tota nocte, & equi interim nihilominus pascuntur ubicunque bona inuenerint pascua. Ipsi quoque exiguo contenti sunt cibo, quantumlibet magnos subeant & perficiant labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, singulari & magna utuntur astutia. Quum bellandi causa in remotas partes expeditionem parant, nihil secum præter arma portant atque parua tentoria, sub quibus plurius tempore latitant. Portat etiam quilibet secum duo uascula, quæ uulgo flascones uocant, in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnis adaptandam. Quum uero sine mora ad remotissimas partes concedere uolunt, accipiunt secum lac in modum solidæ pastæ siccatum, quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudicijs & iustitia Tartarorum. Caput LX.

MAlefactores hoc modo puniunt. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuste septem uicibus, aut decem & septem, aut uiginti & septem, aut quadraginta & septem, pro mensura peccati ictus inferendo, id quod usque ad centum, addendo semper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percussione moriuntur. Quod si quis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, ferro mucrone in uentrem eius occiditur. Quod si uitam suam liberare uoluerit, restituet furtum in noncuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, signa sua pilis eorum inuolunt, atque sine custode ad pascua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibent pastorum custodiam. Hæ primæ Tartarorum fuerunt consuetudines: uerum quum iam inter uarios mixti sint populos, nonnihil à prioribus degenerauerunt moribus, & populis quibus coniuncti sunt, conformes se fecerunt.

De campestribus Bargu, & extremis insulis Aquilonis, Caput LXI.

Retardati sumus nonnihil in Tartarorum moribus & consuetudinibus describendis, nunc uero alias orientalis regionis lustrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus descripsimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uersus uenitur ad campestria Bargu, quæ in longitudine quadraginta habent dietas. Incolæ illorum

locorum uocantur Meditæ, parentq; magno Cham, Tartarorum habentes mores. **S**unt homines syluestres, & uescunt carnibus animalium, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorum magnâ habent copiam, & adeo cicures faciunt, ut illis atq; equis uel asinis insideant. **C**arent blado & uino. In æstate maximas exercent auium & syluestrium animalium uenationes, quorum carnibus per hyemem uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immensum illius regionis frigus aufugiunt. **P**ost terminum dictarum quadraginta dietarum, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare solent herodij sue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferunt. **N**ec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus præter herodios & aliâ auiculæ speciem, qua pascuntur herodij. In insulis maris illius nascunt grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. **G**rifalchi uero qui de Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnû Cham, quum ille is abundet auibus, sed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt. In illis Septentrionalibus partibus insulæ sunt quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus arcticus illis uideatur ad meridiem deflectere.

De regione Ergimul, & ciuitate Singui. Caput LXII.

Hic redeundum erit nobis ad ciuitatē Campition, de qua paulo superius mentionē fecimus, ut inde ad alias digrediamur prouincias, quas nondum descripsimus. **I**git si à ciuitate Campition uersus orientē itinere quinque dierum procedatur, audiuntur in locis intermedijs nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Ergimul, & ad regnum Cerguth, quæ sunt regna magna magno Cham subiecta. Ibi inueniuntur Christiani Nestoriani, idololatræ & Mahumetani. **S**unt ibi multæ ciuitates & castra. **H**inc si inter orientem & meridiē procedat, uenitur ad prouinciā Cathai. **E**st tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædam Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiâ triplex illa memorata inueniuntur hominum secta. **I**nueniuntur etiam ibi boues syluestres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. **M**ulti etiam ex his bobus domestici facti, ad onera ferenda instituantur: alij ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. **I**nuenitur in hac prouincia muschum optimum, & quo melius in mundo non inuenitur. **E**st enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos grossos ut ceruus, pedes quoque habens ungulatos, & dentes quatuor, duos supra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem uesicam habet sanguine plenam, & sanguis is est muschum, à quo tam suauissimus exhalat odor. **I**ncolæ huius regionis idololatræ sunt, & libidinis sectatores, corpore pingues, & naso

& naso paruo, pilis labia obsidentibus. Mulieres pulchræ sunt & albæ. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quarunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde sæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorem, sed formosam, matri illius dotem assignans. Negociatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque dietarum, & est admodum fertilis. Sunt in ea maximi fassiani, caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuersis & elegantibus distinctas coloribus.

De prouincia Egrigaia.

Caput LXIII.

Procedendo ulterius uersus orientem, septemq; exactis dietis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ sunt ciuitates & castra. Est enim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ sunt, præter aliquos Christianos Nestorianos, qui ibi tres habent ecclesias. Subiecti sunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, de lana alba & camelorum pilis contexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negociatores ad diuersas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & Magog, & ciuitate Cianigai-
norum, Caput LXIIII.

AB Egrigaia prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciâ Teuduch, in qua sunt ciuitates & castra multa: ubi etiam manere consuevit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui est de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham post mortem illius qui à Cinchis in prælio fuit occisus, tradiderunt filias suas illis regibus in uxores. Et licet ibi sint aliqui idololatræ, & item aliqui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianam: & hi Christiani primas tenent in hac prouincia: præsertim est ibi gens quædam, Argon uocata, quæ reliquis populis sagacior est & elegantior. Sunt etiâ ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimû. Fiunt quoq; ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum: & item panni de auro & serico diuersarum habitudinum. Est ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuersorum generum, pro exercitibus necessaria. In montibus huius prouinciæ sunt magnæ minere argenti, & multiplices uernationes syluestrium bestiarum, uocaturq; regio montium Ydifa. Distat tribus dietis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianigainorum, in qua est palatium maximum, magni Cham habitatio, quando ad illam diuertit ciuitatem. Proficiscitur autem sæpius illuc, quia iuxta ciuitatem sunt lacunæ, in quibus diuersorum

diuerſorum generum aues inueniuntur, præſertim grues, falſani, perdices, & his ſimiles aues. Hæ aues capiunt grifalchis, herodijs ſeu falconibus, habetq; rex ipſe in hoc ſummam delectationē. Sunt ibi quintuplices grues: quædam habent alas nigras ut corui, aliæ ſunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut ſunt apud nos caudæ pauonum: rurſum aliæ inueniuntur ibi noſtris haud diſſimiles: ſunt deinde aliæ quæ ſunt parvæ, ſed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubeo nigrōque permixtas colore. Quinto ſunt ibi grues grifei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ ſunt ualde magnæ. Eſt iuxta hanc ciuitatē uallis quædam, in qua multæ ſunt caſæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui ſeruantur pro rege illuc pro tempore diuertente.

*Grues quinq;
tuplices*

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itemq; de feſtiuitatibus quibusdam Tartarorum, Caput LXV.

A Ciuitate Cianiganorum tres ſunt dietæ contra Aquilonem ad ciuitatem Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore cōſtans, & auro adornatū. Iuxta palatium iſtud eſt nemus regale, muris undiq; cinctū, quorū circuitus patet miliarijs xv. In nemore uero ſunt fontes & flumina, atq; prata, & uarię beſtiarum ſpecies, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatem & cibum ſeruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit aut ſæpe uenationi, operā daturus equo inſidens, ducitq; ſecum leopardum domeſticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captamq; beſtiam grifalchis tradit, atq; in hac re ſpectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam de arundinibus conſtructa pulcherrima conſiſtit, intus & foris deaurata, & uarijs picturis adornata, atq; tali artificio communita, ut à pluuiā nequaquam illi iniuriā fieri poſſit. Poſſet quoque domus ipſa in modum tabernaculi diſſolui atq; deponi, & rurſum erigi. Nam ſuſtinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus ſericis. Porro arundines ex quibus conſtat, habent ſingulæ quindecim paſſus in longitudine, & in ſpiſſitudine tres palmos: ex quibus fiunt columnæ, tabulæ & compagines, ſed & imbricamenta. Nam diuiduntur arundines iuxta nodos, & pars illa per mediū ſciſſa duas præbet tegulas, quæ domo ſuperpoſitæ eam à pluuiarū defendūt ſtillicidijs. Solet magnus Cham tribus menſibus per annū illic habitare, ſcilicet in Iunio, Iulio atq; Auguſto, nam eſt ibi aëris conueniens temperies, caretq; locus ipſe ſolis ardoribus. His igitur menſibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus depoſita & conuoluta ſeruatur. Proinde die uigeſimo octauo Auguſti rex à ciuitate Ciandu diſcedens, proficiſcitur ad locum aliū, dijs ſuis ſolenne facturus ſacrificium, à quibus ſperat ſibi, uxoribus, filijs, & animalibus quæ poſſidet uitam & ſanitatē concedi. Nam habet armenta magna equorum alborū & equarum albarū, quæ putant excedere numerū decem

decem milium. In hac autem festiuitate præparatur lac equinum in uasis decentibus, & rex ipse manibus suis proprijs diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum suorum, arbitrans & à magis suis sic edoctus, quod dii lac bibant effusum, & solliciti sint conseruatores omnium eorum quæ possidet. Post sacrificium illud nephandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, nisi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius **Horiach** uocatum, qui hoc etiam gaudet priuilegio, propter uictoriam quandam magnâ, quam pro magno Cham **Chin**chis obtinuit. Hic igitur ritus die uigesimo octauo Augusti solènter in perpetuum à Tartaris obseruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore. Comeduntur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortem condemnati sunt. Qui uero ex agitudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham magos, qui dæmonum arte obtenebrant & in caliginem conuertunt aërem, luce super palatium regis clara permanente. Agunt etiam hi magi, ut rege iuxta mensam sedente, scyphi eius aurei dæmonum arte ab alia mensa quæ in medio aulae consistit, regia portans uasa, super mensam regis exiliant, dicuntque se id secreta quadam efficere arte. Et quando festa idolorum suorum celebrant, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloës & thure ceu odoriferum sacrificium dijs offerunt, coctasque arietis carnes cum cantu & maxima læticia idolis deuorandas exhibent: ius uero carniū ante idola effundunt, asserentes sic deorum suorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

De monachis quibusdam idololatri, Cap. LXVII.

Inueniuntur in regione illa plurimi monachi, idolorum cultui deputati. Habent hi monasterium quoddam magnum, oppiduli habes magnitudinem, in quo sunt circiter duo milia monachorum, qui idolis seruiunt, rasura & ueste à laicis sequestrati. Nam radunt caput & barbam, uestemque induunt religiosam. Hi in idolorum solennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accendunt, alijsque compluribus distinguuntur stultis ceremonijs. Sunt & in alijs locis monachi & uarij idololatræ, quorum quidam multas habent uxores, alij uero pro honore deorum suorum caste uiuunt, uitam austeram ducentes, nam nihil comedunt præter farinae purgamenta aquis diluta. Vestiuntur quoque pannis rudibus & asperis, coloris abiecti, & lecti molliciem uitantes, dormiunt super rigentia stramina. Alij tamen monachi qui laxioris sunt uitæ, iudicant hos tam austere uiuentes hæreticos, quod non debito uiuendi modo deos colant.

MARCI PAULI VENETI DE RE-

GIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTA.

LIBVS. LIBER SECVNDVS.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum, Caput I.

N hoc secundo libro scribere institui de magnificentia, pompa, sumptuositate, potetia, diuitijs, & imperij administratione Cublai Tartarorum summi Imperatoris, qui nostro quo regni sceptrum gubernat. Is enim in sua magnificentia & dominio longe superat omnes praedecessores suos, adeo ampliauit imperij sui limites, ut ferè totum orientem suum habeat subiectum potestati. Is ex prosapia Chinchis primi Tartarorum principis satus, sextus Imperator illius terrae fuit, anno scilicet domini M. CCLVI. regnare incipiens, & populo magna sapientia atque grauitate praesidens. Est uir strenuus, in armis exercitatus, corpore robustus, atque animo ad res gerendas promptus, consilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atque circumspectus. Nam priusquam imperij consequeretur fasces, saepe strenuum in bellis egit militem, atque in cunctis ut prudentem uirum se gerebat. Interim tamen quo regno praefuit, non nisi semel ad pugnam processit, sed filios suos & alios aulicos loco sui illuc destinauit.

Qualiter Cublai rex à patruo suo Naiam rebellionem sustinuit, Caput II.

Diximus Cublai regem semel ad pugnam egressum, sed modo causam explicabimus. Anno domini M. CCLXXXVI. patruus eius Naiam nomine, quum triginta esset annorum, & multis populis atque regionibus esset praefectus, iuuenili elatus uanitate, motus est contra dominum suum Cublai, maximum contra eum ducens exercitum, & ut felicius pugnaret, asciuit in auxilium alium quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, sed odio habebat eum. Rebellioni igitur assensum praebens, promisit se in propria uenturum persona, conductis centum milibus militum. Hi igitur ut condixerunt, conuenire decreuerunt cum suis copijs in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuasuri. Porro Naiam in exercitu suo habuit circiter quadringenta milia militum.

Qualiter Cublai se contra hostes muniuit, Cap. III.

Non autem latuit Cublai Imperatorem, quid consanguinei sui molirentur contra eum, & quam acerbo animo contra ipsum concitati essent, publica facta conspiratione. Quapropter per caput suum & Imperiale coronam iurauit, quod se defenderet ab illis, & uindicaret hostium suorum audaciam.

Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe

H trecenta

trecenta sexaginta milia equitum, & peditum centum milia, idē ex his qui vicini erant ciuitati Cambalu. Et quanquā longe maiorem potuisset congregare exercitū, tamen quia subito & quasi ex improviso uoluit irruere in hostes, noluit diutius morā trahere in aggregando maiori exercitu, ne institutū eius Naiam hosti patefieret & fugam meditaretur, aut ad tutiora loca exercitum suum perduceret. Habuit quidem Imperator tunc & alios exercitus in armis, sed quos cōtra diuersas miserat prouincias expugnādas, & hos quoque reuocare noluit, quo minus hosti consilium suum aperiretur. Interim autem mandauit omnes uias maxima custodiri diligentia, ne expeditio sua ullo pacto Naiam hosti innotesceret, atque presentire posset aduentum suum. Vnde cuncti euntes & redeuntes à regis custodibus tenebantur, ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret. Rebus itaque sic se habentibus, consulit rex Cublai astrologos suos, quando fata felicem sibi indicaret profectionem, & qua hora itineri se accingere debeat. Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt, adesseque aiunt tempus quo de hostibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam, Caput IIII.

Igitur Cublai Imperator cum exercitu suo soluens, profectus est usque ad planiciem ubi Naiam adhuc præstolabatur aduentum Caydu regis, qui illi suppetias erat laturus. Et Cublai ad collem quendā castrametatus, quieuit illa nocte cum exercitu suo. Populus uero Naiam nihil sibi metuens, nec periculi aliquid adesse sciens, inermis per planiciē uagabatur, genio largius uacans. Et transacta nocte, ut dies terris reddi cœpit, Cublai Imperator in collem ascendens, exercitum suum in duodecim distinxit acies, tria milia militum una habente acie. Pedites uero iuxta milites tali collocati sunt ordine, ut in quibusdā aciebus duo pedites lanceas tenētes, duo militū stiparent latera. Rex uero ipse sedebat in castro quodā mirabili super quatuor constructo elephantos, in quo etiam regale erat uexillum. At exercitus Naiam ubi uidisset insignia, & acies Cublai, uehementer expauit, quippe qui adhuc expectabant subsidium regis Caydu. Et continuo currentes ad tentoriū Naiā, qui cum concubina quam adduxerat dormiebat, excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit, exercitum suum in acies disposuit. Est autem consuetudo omnium Tartarorum, ut tubis primum clangorem edant, & tangant cuncta exercitus instrumenta, atque altis uocibus cantent, & tandē signo à rege dato, arma contra hostem corripiant. Sic quum uterque exercitus suas absoluissent cantilenas, iubet Cublai buccinis signum dare, & hostem aggredi. Illico autē manus conferere cœperunt, & tam atrox præliū inierunt, ut putares imbrem sagittarum & iaculorum per aërem descēdere. Balistis laxatis, mutuo gladijs & lanceis se conficiunt. Erat quidem Naiam professione & nomine Christianus, sed nō operū fidei sectator, signaueratque principale uexillū suum crucis signo, habens secū nō paucos Christianos. Cōmissum est itaque prælium ab initio

initio diei usq; ad meridiē, & ceciderunt multi ex utroq; exercitu, donec tandem Cublai superior euaderet, & hostē in fugā uerteret. Mox autē ut populus fugere cœpit, Naïam captus est, & ingens multitudo in fuga ipsa occisa.

Quomodo Naïam suffocatus fuerit, **Caput v.**

REx itaq; Cublai captum habens hostem suum, iussit ut confestim occideretur, qui ausus fuerat contra dominum suum arma mouere, & rebellionem excitare. Sed quoniā erat de prosapia sua, noluit ut sanguis regius de stirpe sua funderetur, ne terra regium biberet sanguinem, aut sol uel aër uiderent mala morte quenquā de regali progenie natum interire. Iussit igitur ut tapeto inuolutus atq; ligatus, tamdiu hincinde duceret, agigaretur, traheret & impelleretur, donec contracto anhelitu suffocaretur. Hoc autem mortuo, optimates sui & cunctus populus qui euadere potuerūt, inter quos multi fuerunt Christiani, sponte se submiserunt dominio & obedientiæ Cublai Imperatoris. Et tunc quidē quatuor prouinciæ accesserunt ditioni eius, quarum nomina sunt, Funotia, Cauli, Barscol & Sinchintingui.

Compescit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Christi contemptores, **Caput vi.**

Porrò Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Christianis, qui cum Naïam uenerant exprobrare, & dicere quod Christus, cuius signū Naïam in uexillo habuerat, non potuerit suis auxilio esse, hasq; contumelias cotidie Christianis obiecerūt, Christi potentiā ut inanem irridentes. Christiani uero qui ad regis Cublai obedientiā uenerant, indignum rati ut talia ferrent conuicia, quæ gloriā Christi minuerēt, conquesti sunt Imperatori quales illis inferrent iniuriæ. At ille conuocans Iudæos, Saracenos, & Christianos, ad Christianos conuersus ait, Deus uester & crux eius noluit quidē Naïam præsidium ullum ferre, uerum uos propterea nolite erubescere, quoniā deus bonus & iustus, iniustitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit. Naïam domini sui proditor extitit, atq; contra omnē æquitatem rebellionē excitauit, & qdē dei uestri auxiliū in sua malicia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus, noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iudæis & Saracenis, cæterisque Christiani nominis blasphematoribus interdicebat, ne ullus eorum Christianorū deum aut crucē eius amplius blasphemare præsumeret. Sic illis silentium impositum est. Cublai uero tumultu sedato, cum uictoria & gaudio ad ciuitatem suam Cambalu est reuersus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites suos parta uictoria, **Caput vii.**

Porrò præfectos, exercituū duces, atq; alios antesignanos milites, rex Cublai quum uictor è bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præerat centum militibus, in gradum sublimiorem collocat, atque mille præficit militibus: & sic gradatim reliquos belli duces in digniorē ponit statum, donec

natq; illis aurea & argentea uasa, tabulas, priuilegia atq; immunitatē. Et hæc quidē priuilegia tabulis uel bracteis p̄ sculpturas imprimunt. Ex uno latere scriptura huius tenoris continetur: Propter dei magni uirtutē, & propter gratiā magnā quam Imperatori contulit, nomen magni Cham benedictū sit. In alio uero latere sculpta est imago leonis cum sole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorū animalīū. Quicunq; aut̄ habet tabulā cum leone & sole atq; luna, quando procedit in publicū, deferitur palliū supra eum in signū magnæ autoritatis. Qui aut̄ grifalchi habet imaginē, potest secū de loco uno ad aliū ducere uniuersam cuiuscunq; principis uel regis militiā. Sicq; omnia in suū distributa sunt ordinē, tabulis indicantibus quibus obediri oporteat. Et si quis iuxta tabularū expressiōē obedire noluerit, contempseritq; præscriptam autoritatē, ut rebellis Imperatori, interficitur.

De forma Cublai atq; uxoribus, filiis & ancillis eius, Cap. VIII.

Rex Cublai est homo admodū pulcher, statura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilentus, faciē habet rubicundā atq; candidā, oculos magnos, nasum pulchrū, & omnia corporis lineamenta debita proportionē cōsistentia. Habet uxores iij, quas legitimas cēset, & succedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harū quatuor, peculiare curiā, eamq; regale in proprio palatio tenet, habens circiter trecentas electas pedissequas & famulas, multosq; ministros eunuchos, & aliam familiā plurimā. Habet præterea rex ipse cōcubinas multas. Nam est inter Tartaros natio quædā, quæ dicitur Vngrad, quæ mulieres habet admodū formosas, & moribus cōspicuas, de quibus nutrit in palatio suo circiter centū, quæ scilicet elegantiores sunt formæ, & super has constituit matronas quasdā, quarū officiū est, ut illarū curā gerant, & diligenter considerēt, quando in infirmitatē ceciderint, aut maculā aliquā contraxerint: alioquin regis complexibus frui nō poterunt. Ex his concubinis sex deputant̄ tribus diebus ac noctibus pro custodia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitū, aut ē lecto mane proslit, assistunt ei ut ministræ, atq; in cubiculo eius dormiūt. Quarta uero die sex aliæ prioribus in dicto ministerio succedunt, tribus diebus & totidē noctibus regi obsequentes. Et his rursum aliæ sex succedunt, continuaturq; hæc permutatio, donec omnes centum ministerio regis fuerint adhibitæ. Porro de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai xxiij, filios, uocatusq; fuit primæ uxoris primogenitus Chinchis, qui illi successurus erat in imperio, nisi ante patrē in fata concessisset. Ita q; reliquit filium, nomine Temur, qui est homo strenuus, prudēs, & in militia exercitatus, succedetq; aūo in imperio loco patris sui defuncti. Cæterū de ancillis & famulabus suis habet rex Cublai xxvij, filios, qui omnes in aula sua sunt magni barones.

De palatio eius quod est in Cambalu, &

loci amenitate,

Caput IX.

Tribus anni mensibus, nempe Decembri, Ianuario, & Febuario, Cublai rex

rex in regia ciuitate Cambalu morat, ubi palatiū habet miro artificio extructum. Ambitus enim eius continet miliaria iij. quadratura qualibet unū miliare complectente. Et est murus is spissus ualde, decē passibus in altū confurgens. Superficies eius extrinseca colore albo & rubeo nitet. In singulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalicij loco conditum est. Sic in medio cuiuslibet quatuor murorū, palatiū egregiū extructum est: eaq; in uniuersum octo sunt. In his conseruant arma, instrumenta, tormenta & uasa bellica, nempe arcus, sagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lanceæ, clauæ, funiculi arcuū, & reliqua quæ in bello necessaria sunt, singulaq; armorum genera in singulis posita sunt palatijs. Porro facies palatij quæ meridiē respicit, quinq; habet portas, quarū media maior est omnibus, nec unquā aperitur, nisi pro regis introitu. Nā nulli per eam patet ingressus nisi soli regi. Sed hæc habet duas minores collaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quelibet uero reliquarū trium facierum, unicam duntaxat in medio habet portam, per quam quisq; ingredi potest. Cæterū intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regiū castrum, habens ut prior murus, in angulis & meditullijs eorū octo palatia, in quibus continent alia uasa & preciosa iocalia regis. In spatio uero medio interiori est regium palatium, habitaculum scilicet in quo rex moratur. Hoc palatium caret solario, pauiementum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectum eius altum est ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro & argento fulgent. Vbiq; picturæ pulcherrimæ & bellicarū rerum historiæ sese ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruscantes. In aula maiori ad mensam simul recumbunt circiter sex hominū milia. Intra dictos muros totum castrū ambientes, sunt plurima uiridaria atq; prata lignis pomiferis atq; uarijs cōstita arboribus. Discurrūt etiā p hæc uiridaria, animalia syluestria, ut cerui & animantia, ex quibus muscum colligitur, capræ, damulæ, & aliarum specierū animalia. Versus Aquilonem uero sunt uiuaria, in quibus meliores quicq; pisces, qui haberi possunt, nutriuntur. In lacum illū ingreditur fluuius quidam, & rursus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus cōmunito, ne pisces elabi queant. Extra palatium spatio unius leucæ, est monticulus quidā centum passibus in altū erectus, cuius circumferentia miliaris continet spatium, arboribus semper uirentibus cōstitus. In hunc montem iubet rex arbores quasq; optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahunt enim cū radicibus & transplantant in hūc montem. Et quoniam is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius est palatiū egregium, uiridi disternatū colore, in quo magnus Cham sæpe genio uacat. Est & aliud magnificū palatium seu castrum iuxta magni Cham extructum castrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio successurus, cū aulicis suis magnifice & regaliter uiuit. Nam amplissimā ha-

bet autoritatem & sigillum imperiale, uerū magno Cham ut dño subiectus.

Descriptio ciuitatis Cambalu, Caput x.

Ciuitas Cambalu in puincia Cathai iuxta magnum sita flumen, ab antiquis temporibus insignis fuit & regalis. Sonat autē Cambalu ciuitas domini. Hanc magnus Cham transtulit in aliam fluminis partem: nam dixerat ab astrologis, quod imperio rebellis futura esset. Ciuitas in quadrum constructa, in gyro complectitur uiginti quatuor miliaria, quolibet quadrati latere sex habente miliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis xx. passuum, latitudinis decem, spissitudo tamen illa sensim ascendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuersum duodecim sunt, constitutis iuxta singulas magnificis palatijs. In angulis quoque murorū sunt egregia palatia, ubi ciuitatis conseruantur arma. Transeunt per hanc ciuitatē uici & plateæ rectissimæ, ut ab una porta liber aspectus pateat per ciuitatē ad portam oppositā, domibus elegantissimis palatiorum instar utrinq; constructis. Porro in medio ciuitatis, ædes quædā magnifica est erecta, in qua campana pender prægrandis, cum qua uesper tria sūt signa, post quæ nemini licet domum egredi usq; ad initium sequentis diei, nisi infirmorum aut parentū causa. Et qui noctu per ciuitatē ire necessitate cogēte uolunt, lumen secum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille custodiuntur hominibus, non quidē propter hostium timorem, sed latronū & prædonum. Cauet enim rex summo studio, ut fures & prædatores arceantur.

De suburbij & mercatoribus ciuitatis Cambalu, Cap. xi.

Extra ciuitatē Cambalu duodecim sunt magna suburbia, singulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in suburbij illis rerum negocia tractat. Nec habent suburbia, ut aliàs fieri solet, domos, quæ à splendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, solo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadauer sepelitur, sed extra suburbia idololatrarum corpora comburunt, & reliquarū sectarum funera sepeliuntur. Et quoniā ingens multitudo exterorū hominū semper illic uersatur, habent in suburbij circiter xx. milia meretricum: intra uero mœnia ciuitatis nulla sustinet. Dici non potest quanta uis mercimoniorū & opum in hanc urbem conuehat, putares toti orbi illa sufficere posse. Aduhant autē lapides preciosi, uniones, sericum, & diuersarū specierū aromata ex India, Mangi, Catham & alijs regionibus. Nam urbs hæc quodāmodo omnī circumiacentium prouinciarū est centrū. Nec transit dies ulla per integrū annū, in qua nō circiter mille quadrigæ serico oneratæ huc ab exteris negociatoribus conuehant, ex quo per ingeniosos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus Cham satellitio maximo stipatur & custoditur, Cap. xii. Habet

Habet magnus Cham in curia sua xij. milia equitū, quos uocat **Q**uesitā, id est, fideles domini milites, qui corpus suum custodiunt. Et istis quatuor præfecti sunt duces, quorū quilibet tribus præest milibus. Horū officiū est, ut diximus, die noctuq; regē obseruare, & eius custodiē mancipatos esse. Vnde etiā à curia regis recipiūt impensas. Custodias autē suas tali distribuūt ordine, ut quū per triduū dux unus cum tribus milibus militū intra palatiū regē stipauerit, tribus sequentibus diebus dux alius cum alijs tribus militum milibus, qui interim quieuerūt, obit hoc custodiæ munus, cui iterū dux alius cum militibus suis succedit. Sicq; p̄ totū annum hæc custodiæ obseruat uicissitudo: non quod regem tanta maneant pericula, sed ut magnificentia sua maior appareat. De magnifico apparatu conuiuiorū eius. **Cap. XIII.**

Pompa quæ in conuiujs regis obseruat, tali celebratur ordine. Quū propter festū aliquod, aut aliā rationabilē causam, Imperator uoluerit in maiori aula conuiuū instituere, mensa eius cæteris mensis sublimior ad Aquilonarē aulæ partē ponit, & rex iuxta eam sedens uertit faciē ad meridiē, habēs ad sinistrā reginā maiore, principalē scilicet uxore, & ad dextrā filios atq; nepotes, & qui de regali sunt prosapia. Ipsorū tamen mensa est in demissiori loco, ut uix regis attingāt pedes capitibus suis. Reliqui uero barones & milites sedent adhuc in demissiori loco, habentes singuli uxores suas ad sinistrā collocatas, tenetq; quilibet dux & nobilis gradū & ordinē suum, sicut & uxores eorū. Nā omnes nobiles in curia Imperatoris tempore solennitatis pransuri, ducūt secū uxores suas. Et Imperator ipse dum in mensa sua recūbit, poterit ad oēs deflectere oculos suos, q̄ in aula illa conuiuant. Porro extra aulā illā regiā sunt etiā aliæ aulæ collaterales, in quibus solennitatū tēpore nonnunq; quadraginta milia hominū cibant, quorū multi sunt aulici, alijs uero feuda ab Imperatore renouantes, ioculatorū quoq; & mimorū concurrentiū nō est numerus. Proinde in medio aulæ regiæ, uas q̄ddā aureū erigit, ex quo uinū aut alius q̄spiā optimus potus in modū fontis scaturit, iij. alijs dolijs aureis hinc inde sitis, quæ uini illius fluentia suscipiūt. Et ex his dolijs haurit uinū qd̄ discūbentibus largiter apponat. Nemo autē in hac discūbens aula, alio q̄ aureo utit poculo. Dici nō potest quantus sit apparatus, & quanta magnificentia in uasis & omnibus utensilibus, quando magnus Chā in aula sua regia publice discūbit. Porro principes q̄ regi discūbenti ministrāt, oēs delicatissimo serico panno ora sua cooperiūt, ne ipsorū flatus seu halitus quoq; modo regiū cibū aut potū cōtingere queat. Et quū Impator scyphū leuat ut bibat, oēs circūstantes citharædi & musicorū instrumentorū lufiores, instrumentorū suorū choras tangūt, & suauissimā edūt melodiā: atq; cæteri aulæ ministri interim genu flectūt. De cibis q̄ ad mensā deferunt, nō est ut quicq; scribā q̄ opipari sint & delicati, & q̄ magnifice atq; p̄opatice inferant. Prandio finito, accedūt citharædi & harmoniaci quiq; concentores, ioculatores, & nigromantici, qui

miras melodias & miros gestus ante regis mensam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem solvunt.

Qualis magnificentia seruetur in natali regis, **Caput XIII.**

Servant omnes Tartari hunc morem, ut diem natalem domini sui honorificentissime celebrent. Festum uero natale magni Cham Cublai, est uigesimo octavo die Septembris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullum totius anni diem, excepta festiuitate kalendarum Februarij, qua annum suum incipiunt. In natali itaq; suo rex induitur ueste aurea preciosissima, & omnes aulici similiter optimis & melioribus quæ habent uestiunt indumentis, quibus singulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calciamenta de camuco parata, filo consuta argenteo, adeoque singuli ad honorem regis ornare se student, ut nullus non regiam præferat formam. Hæc aut pompa nedum in regis natali fit, uerum & in alijs festiuitatibus, quas Tartari per annum habent, numero tredecim: pro quibus rex annuatim aulicis suis preciosissimas largitur uestes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus alijs preciosis, unam cum zonis & calciamentis, ut iam præmissimus. Nec sunt aulicorum uestes discolores à regia ueste. Seruatur etiã hæc consuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Chæ omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius subiecti sunt, mittant illi ut Imperatori suo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrare cupiunt, postulationes suas duodecim baronibus, qui ad hoc ipsum constituti sunt, offerunt, & quod illi decernunt perinde est ac si Imperator ipse respondisset. Astringunt etiã omnes populi, cuiuscunque sint fidei aut sectæ, siue Christiani, siue Iudei, siue Saraceni, siue Tartari, ceterique pagani, ut deos suos solenniter inuocent pro uita, incolumitate & prosperitate magni Chæ.

De initio anni quod solenniter celebrant Tartari, **Cap. XV.**

In die kalendarum Februarij, qui initium est anni Tartarici, magnus Chæ & omnes Tartari ubicunque sunt, maximum & solenne celebrant festum, omnesque unanimiter tam uiri quàm mulieres student albis indui uestibus, uocantes diem illum, festiuitatem alborum. Nam credunt uestem albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis sit propitia, in anni initio albis induuntur. Porro ciuitatum rectores & prouinciarum præfecti, meritis & gemmas, pannos preciosissimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri solet, ut regi in hoc festo offerantur centum milia alborum equorum. Sic ceteri Tartari sibi inuicem munera mittunt ab initio anni, idque ominis gratia, credentes omnia per annum felicius successura. In hoc denique festo, omnes elephantum quos habet Imperator, numero quinque milia, ducuntur ad curiam, uestiti tapetijs, in quibus pictæ sunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris suis capsas plenas aureis & argenteis uasis, quibus opus habetur pro festo alborum magnifice celebrando.

celebrando. **M**ulti quoque cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio sunt necessaria. Illucescente autem die Alborum, omnes reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, præfecti prouinciarum atque exercituum, & alij Imperatoris officiales, ad aulam regis conueniunt, & quibus locus in ea contingere nequit ob hominum multitudinem, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaque in suo ordine & gradu sedentibus iuxta cuiuslibet officij dignitatem, surgit unus in medio, & alta uoce clamat, Inclinate & adorare. Hac uoce facta, confurgunt omnes celeriter & genuflectunt, fronteque ad terram demissa, quasi deum adorant, & id quatuor faciunt uicibus. Adoratione completa, uadunt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positum consistit super unam tabulam depictam rubeo colore, in qua scriptum est nomen magni Cham, arreptoque thuribulo pulcherrimo, & redolentibus speciebus illi impositis, ad honorem magni Cham cum multa reuerentia tabulam ipsam & altare suffumigant, & ad sua redeunt loca. Thurificatione ista nepharia completa, quilibet in conspectu Imperatoris offert munera illa, de quibus supra diximus. His omnibus rite peractis, parantur mensæ, & fit sollemnissimum prandium, edentes & bibentes cum laticia magna. Quo finito, molatores & ioculatores accedunt, & suis concentibus atque gestibus omnium mentes exhilarant. In huiusmodi denique festis, ducitur ad regem leo unus domesticus, qui ad pedes illius ut catulus mansuetus iacens dominum suum agnoscit.

De feris quæ magno Cham undequaque mittuntur, Cap. XVI.

Tribus illis mensibus, quibus, ut supra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, scilicet Decembri, Ianuario & Febuario, omnes uenatores quos Imperator habet in singulis prouincijs prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnesque bestias grandiores, puta ceruos, urfos, capreas, apros, damulas, & huiusmodi feras offerunt præfectis suis, qui si minori spatio quam in triginta diebus peragrari potest, distant à curia Imperatoris, mittunt huiusmodi captas bestias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quam triginta diebus ab eius curia distant, solum pelles mittunt, quæ pro armis parandis sunt necessariae.

Quomodo magnus Cham cum feris mansuefactis feras syluestres capit, Caput XVII.

Novit domi magnus Cham uarias bestias, domesticasque factas secum ad uenationes ducit, & mira afficit uoluptate, quoties uidet domesticam feram cum syluestri pugnare. In primis autem habet cicuratos leopardos, qui mirum in modum uenationi inferuiunt, multasque capiunt bestias. Habet & lynces non minus ad uenandum industrios, & item leones maximos atque pulcherrimos, maiores illis qui sunt in Babylonia, in quorum pilis radioli quidam uarij coloris apparerent, scilicet albi, nigri, atque rubei, & illi quoque docti sunt artem uenatoriam.

Nam

Nam plurimum profunt uenatoribus ad capiendum apros, urfos, ceruos, capreas, onagros, atq; boues syluestres. Duci autē solēt duo leones in uehiculo quodam, dum uenatum itur, sequente utrunq; eorum caniculo paruo. Habet quoq; Imperator multas aquilas cicuratas, quæ adeo efferatæ sunt, ut lepores, capreas, damulas & uulpes capiāt: inter quas aliquæ tam præfractæ sunt audaciæ, ut nō uereantur cum magno impetu in lupos insilire, eosq; in tantū diuexare, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possint.

De spectaculo qd' magnus Cham in uenatione facere solet, Cap. x viii.

Habet magnus Cham in curia sua duos barones, q regiae præfecti sunt uenationi, quorū uterq; decem præest milibus hominum, qui ea curant quæ ad uenationē sunt necessaria. Nam nutriunt canes magnos, & ad uenationem assuefaciūt. Et quando magnus Cham cupit se uenatione oblectari, & singulare ostentare spectaculū, duo memorati barones ducunt secum illa uiginti milia hominū, atq; canum magnā turbā, qui cōmuniter circiter quinq; milia sunt, & cum rege in campū proficiscentes ubi feras uenari uolunt, hoc pacto rem ipsam aggrediunt. Rex cū nobilibus suis in medio planicie locū tenet, & duo uenatoriū præfecti cum populis suis stant ad dextrā & sinistrā regis: unius populus induit uestibus rubeis, & alterius uestibus aerei seu cœlestis coloris. Stant autē singuli in una acie seu linea, unus scilicet alterius afflatus lateri, & tantam campi occupant longitudinē, ut uix itinere unius diei perueniri possit ab una extremitate ad aliam. Habent autem canes memoratos secum. Et postquam sic in unum ordinē digesti sunt, laxant canes suos in uenationē, & ipsi procedentes in illo ordine, maximum capiunt ferarū numerum: nam & terra illa animalibus syluestribus plena est, nec ullum facile ipsorum effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham, Caput xix.

Mense Martio ingrediēte, discedit Cham magnus à ciuitate Cambalū, præceditq; ad cāpestria quæ uersus oceanū sita sunt, ducens secū magnū aucupum numerū, circiter decem milia, qui habent falcones, accipitres, grifalchos, & alia rapaciū auium genera aucupio idonea, numero circiter quingētas aues. Hi igit aucupes per regionē illam se diffundentes, falcones & accipitres suos in capturā laxant auium, quibus regio illa plena est: & aues quæ capiunt, deferuntur pro maiori parte ad regem. Rex uero sedet in ligneo habitaculo, quod gestant quatuor elephantī, leonū coopertum exuuijs, & intus deauratum, habens secū pro sua recreatione aliquos duces, & xij. accipitres electos. Porro iuxta elephantē q regiū portant habitaculū, obequitāt multi nobiles & milites, regis latera stipātes. Qui quū uiderint fasianos aut grues, aut alias aues in aere uolitantes, indicant id aucupibus qui iuxta regem sunt. Et hi id ipsum regi significātes, discoopēriunt habitaculū regiū, laxantq; falcones uel accipitres, & rex in lecto sedens, auium intuetur ludum. Migrant quoq; cum rege

ege & alia decem milia hominum, qui in illo aucupio bini & bini per campos discurrent, & aduertunt quò emissi uolitent falcones atq; accipitres, & si opus fuerit illis subsidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toscaor, id est, custodes, certum scientes edere sibilum quo emissas uocant aues. Nec opus est ut auceps qui emittit auem, sequatur illam, quum hi de quibus iam diximus, intèri sint auibus capiendis, & solliciti sint ne aliquo modo lædant, aut perdantur. Qui enim aui periclitanti uiciniores sunt, hi tenent illi subuenire. Quælibet autè emissaria auis tabellā paruā argenteā signo domini aut aucupis sui consignatā in pede gestat, ut si amissa fuerit, domino suo restitui possit. Quod si signum non cognosci possit, traditur auis baronī cuidam, qui ob hoc ipsum uocatur Bularguci, id est, custos auium perditarū. Nā conferuat omnes aues sibi oblatas, donec à dominis suis fuerint repetitæ. Idē fit de equis & alijs rebus in uenatione amissis. Et qui rem quampiā in uenatione repertā huic præfecto nō illico tradit, sed ea aliquandiu utit, hic pro fure censetur. Vnde is perditarū rerū præfectus in uenationibus locū tenet eminentiorem vexillo suo signatum, ut in tanta populi frequentia cognosci possit, & amissa facile illi uel offerri uel ab eo repeti possint.

De magnificis tentorijs magni Cham, Caput xx.

Interim autē quo sic ludendo cum auibus aucupio intendit, peruenitur ad planiciē quandā magnā Caciā mordim, ubi sunt regis & omniū aulicorū præparata tentoria, numero circiter decē milia. Hæc autē tali ordine sunt disposita. Primum est ingens tentoriū, sub quo cōmode manere possunt mille homines, ingressum habens ad meridiem, & sub hoc morantur barones, nobiles & milites. Iuxta hoc ad occidentē aliud est erectū tentoriū, in quo regis est aula & consistoriū, quod intrat quando cum aliquibus uult loqui. Et huic in altera parte adiunctū est cubile, in quo rex dormire solet, & his mansionibus rursum aliæ aulae & camerae adherent. Regiæ uero aulae, hoc est, cubile regis, consistorium & habitaculū militū, sic disposita sunt. Sustainant singule tribus colūnis de lignis aromaticis cum uarijs & elegantibus sculpturis fabricatis, & cooperiunt exuijs leonū nigri & rubei coloris. Nā discolores leones in partibus illis inueniunt. Nec possunt tētoria illa à uētis uel pluuijs iniuriā ullā recipere, quū coria illa qbus tegunt solidiora sint q̃ quæ facile lædi possint. Intus uero parietes tentoriorū pelibus nobilissimis armelinorū & zebelinorū sunt operti, etiā si in regionibus illis hæ pelles preciosissimæ habeant, ut quādoq; uix p̃ duobus milibus Bysantiorū aureorū pelles pro una tunica sufficiāt. Porro funes qbus hæc tria sustainant tētoria, de serico sunt. Sūt præterea & alia erecta tentoria iuxta illa tria, in qbus uxores, filij & ancillæ regis morant. Deinde habēt etiā falcones, accipitres, bubones, grifalchi, & reliquæ aues, quæ aucupio inseruiunt, sua tentoria, in quibus continent. Tanta enim est tentoriorum multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic insignē conditam

conditam urbem. Confluit etiam undiq; maxima multitudo hominū ocio-
forū ad spectaculū illud contuendū, præter eos qui in regis ministerio sunt,
qui sua loca in tentorijs nō secus habēt q̄ in ciuitate Cambalu, ut sunt regis
medici, astrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum
Martiu, & capit innumera animalia, atq; infinitas aues. Nemini enim alioq̄
licet uenationi intendere in omnibus regni illius prouincijs, saltem quæ in ui-
ginti diebus & citra pedestri itinere attingi possunt: nec ulli permittitur canis
aut uolucris uenaticus: & præsertim à principio Martij usq; ad mēsem Qcto-
brem nemini permittit̄, quocūq; etiā utatur ingenio, capere ceruos, damulas,
capreas, lepores, & huiusmodi syluestres feras. Hinc igitur est q̄ terra illa ta-
libus abundat animalibus, & plerunq; adeo familiaria fiunt hominibus, ut
transeuntia prope eos minime horreant aut paueāt aspectū illorū. Aucupio
expleto, rex domū redit, & per tres dies celebratis conuiujs, omnes quos ad
hoc uocauit spectaculum, ad propria reuerti concedit.

De moneta & opulencia magni Cham. **Cap. XXI.**

Corticea mo-
neta

Moneta magni Cham nō fit de auro uel argento, aut alio metallo, sed
corticem accipiunt mediū ab arbore mori, & hunc consolidant, atq; in
particulas uarias & rotundas, magnas & paruas scindunt, atq; regale impri-
munt signum. Minimi denarij ualēt precium parui Turonensis: & maiusculi
dimidum grossum Venetū, qui uero maiores sunt, habent ualorem duorum
Venetorū, aut quinq; aut decē. Sunt qui Bysantium aureū ualent, aut duos
aut quinq; Bysantios. De hac itaq; materia facit Imperator in ciuitate Cam-
balu cudi immensam uim pecuniæ, quæ pro toto sufficit imperio: nulliq; sub
pcena mortis in omnibus regnis & terris suis licet aliā cudere uel etiā expen-
dere monetā, aut illā recusare. Nec aliquis ex alio ueniēs regno, quod magno
Cham nō est subiectū, audet aliā expēdere pecuniā in imperio magni Chā.
Vnde fit, ut nō raro negociatores ex longinquis terris & regionibus ad ciui-
tatē Cambalu uenientes, secū portent aurū, argentū, margaritas & gemmas,
& pro illis accipiant monetā regiam. Et quoniā hæc in terris suis non recipit̄,
cōmutant rursus eam in imperio magni Chā pro mercimonijs quæ secū ab-
ducant. Mandat quoq; nonnūq̄ Imperator his qui in Cambalu morant̄,
ut qui aurum uel argentū, aut lapides preciosos habēt, ea quantocyus officia-
libus suis tradant, & consuetā ab illis monetā iuxta illorū ualorem recipiant.
Hoc itaq; modo fit ut mercatores & ciues indemnes seruent̄, & nihilominus
rex omne aurū & argentū corradens maximam congreget thesaurū. De me-
morata factitia moneta, soluit etiam officialibus & exercitibus suis stipēdia,
& quacunq; tandem re in curia sua opus habet, hac emit pecuniā. Vnde quū
tantā uim pecuniæ ex re nihili conflet, & tamen per eam aurū & argentū plu-
rimū consequat̄, ea quæ curiæ necessaria sunt, emat, ministris suis stipēdia sol-
uat, cuilibet facile constabit nullū in mūdo reperiri regē, q̄ diuitijs illū superet.

De duodecim

De duodecim præfectis prouinciarum, & eorum officio, **Cap. XXII.**

Habet Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti sunt prouincijs: & horum officium est, ut singulis prouincijs duos præficient rectores, atq; regijs exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant: & quicquid ordinant, regi indicant, qui sua autoritate id confirmat quod illi statuendum duxerint. **H**i multa beneficia & priuilegia passim concedunt, & propterea plurimum à populo obseruantur & ambitur fauor eorum. **H**abitant in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & camerae pro se & ministris suis. **H**abent etiam assessores & notarios, qui illis à consilijs sunt; quicq; ea quæ agunt diligenter annotant.

De cursoribus & nuncijs magni Cham, atque multiplici mentione eorum, **Cap. XXIII.**

Extra ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uia ad uiciniores ducentes prouincias, & in singulis castra seu diuersoria sunt extructa cū pulcherrimis palatijs, uiginti quinque distantia miliaribus ab urbe Cambalu, ubi diuertunt emissarij & nuncijs regis. **V**ocantur autem mansiones illæ Ianli, id est, mansiones equorum: nam expectant ibi trecenti, aut quadringenti equi regis nuncios. **Q**ui hinc soluentes post uiginti quinque miliaria alia inueniunt diuersoria, prioribus haud dissimilia: & ea hoc ordine & distantia continuantur usque ad extremas imperij limites: ita ut per uniuersum imperiū in publicis uijs circiter decem milia inueniantur regia hospitia. **E**quorum uero numerus, qui in illis diuersorijs nunciorum officijs sunt deputati, est circiter ducenta milia. In locis quoque desertis & syluestribus, ubi alioquin nulla est humana habitatio, huiusmodi regia inueniuntur diuersoria, triginta aut quadraginta miliarijs à se inuicem distantia. **M**inistratur autem pabulum equis, & uictus custodibus eorum, ab his ciuitatibus & incolis, qui diuersorijs uiciniores sunt, aut intra quorum terminos illa consistunt hospitia. **D**iuersoria autem quæ in desertis posita sunt, recipiunt necessaria à regis curia. **I**gitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, destinat equites dicto suo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt miliaria, & paucis diebus immensum terræ peragrant spatium: quod in hunc modum fit. **E**mittuntur duo cum equis, qui concitatissimo cursu sine ulla mora ad proximum declinant diuersoriū: ubi dimissis fessis equis duos alios ascendunt, & ad sequens citissime se transferunt diuersoriū, sicq; fit ut continue cursum suum eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotissima loca pauculis diebus perferant, & rursus ex remotissimis partibus noua ad regem portent. **S**unt etiam inter iam dicta diuersoria alia habitacula spatio trium aut quatuor miliarium ab inuicem distantia, ubi paucae sunt domus, in quibus habitant cursores pedestres, habentes singuli cinctoria plena sonoris

I tintinnay

tintinnabulis. **H**i semper præparati sunt, ut quoties literæ regiæ ad eos desti-
nantur, citissime illas ad proximum perferant habitaculum. **E**t priusquam ad
illud ueniant, à longe audientes cursoris uenientis sonitum, præparati illum
expectant, & susceptis literis euestigio illas ad sequentem deferunt custodiâ:
sicq; literæ per uarias transeuntes manus, sine ulla impediende mora ad locum
illum deferunt, quò peruenire debent. **E**t sæpe fit ut rex in triduo noua perdi-
scat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decem dierum itinere à sua habitatione
distat. **O**mnes autem memorati cursores liberi sunt ab omni tributi exactio-
ne, & præterea à regis quæstoribus bonam laboris sui accipiunt mercedem.

De prouidentia imperatoris tempore caritiæ. **Cap. XXIII.**

Solet magnus Cham singulis annis nuncios suos mittere ad diuersas pro-
uincias imperio suo subiectas, ad inquirendum num damnum aliquod à lo-
cistis aut alijs uermibus frumento sit illatum, aut alia pestis sterilitatem in
prouinciam aliquam inuenerit. **E**t quum sibi innotuerit prouinciam aliquam
aut ciuitatem detrimentum passam, remittit illi populo tributa pro illo anno
mittitq; de horreis suis blada prouinctu & semente. **N**am tempore magnæ
ubertatis emit rex copiosam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in
theis conseruat, ut quum in una regione frumenti penuria præualuerit, defe-
ctus ille ex regijs horreis sarciri possit. **V**endit autem bladum suum minimo
precio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum esset, si
ab alio quopiam emeretur. **S**imiliter quando pestis aliqua animalia inuase-
rit, remittit anno illo consuetum tributum, uenditis illis alijs pecoribus & ar-
mentis. **P**ræterea ne uiatores & cursores in prouincijs Cathai errarent, pro-
spexit illis prudens imperator hoc consilio. **P**lantari fecit plurimas arbores,
una ab alia modico distante interuallo, easq; iuxta uias sic constituit, ut iter
agentibus ceu digito ostendant ueram semitæ lineam. **Q**uantum uero numerum
pauperum hominum per totum annum nutriat, & de horreis suis frumentum
& panes illis elargiat, incredibile putabis si narrare perrexero: id tamen pro
uero asserere possum, eum quotidie per totum annum circiter triginta milia pau-
perum pane pascere: nec ulli finit fragmentum negari panis. **Q**uapropter à
pauperibus quasi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat. **Cap. XXV.**

Conficiunt in prouincia Cathai potum optimum ex riso & uarijs aro-
matibus, qui suo sapore etiam uini excellit suauitatē. **E**t qui eo auidius
potiuntur, quam ratio æquum esse iudicet, aut bibentis natura egeat, citius
inebriantur quam si uinum bibissent.

De lapidibus qui ut ligna ardent. **Cap. XXVI.**

Per totam prouinciā Cathai ex montibus eruantur lapides quidam nigri,
qui in ignem missi ut ligna ardent, & accensi aliquandiu ignem con-
seruant, ut si uespere accendantur, per totam noctem uiuum ignem retineant.

Vtuntur

Vtuntur autem multi ijs lapidibus, quod lignorum in quibusdam locis sit penuria. De fluuio Pulisachniz & egregio ponte eius, Cap. xxvii.

Indicauimus hactenus in hoc secundo libro situm, magnitudinem, & negociationem ciuitatis Cambalu, itemq; obiter scripsimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo exposcit, ut finitimas quoq; regiones lustremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui sermone aperiamus. Igitur quum Cham magnus me Marcū ad remotas partes pro quodam regni sui negocio destinaſſet, quod quatuor mensium spatium me in itinere retinuit, omnia diligentius consideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam quum à ciuitate Cambalu itinere decem miliarium recessissem, inueni fluuium quendam magnum Pulisachniz nomine, in oceanum sese exonerantem, per quem naues multæ cum plurimis mercibus ascendunt. Est autem in eo loco pons marmoreus pulcherri- mus, trecentos in longitudine continens passus, & in latitudine octo: arcubus uero seu fornicibus uiginti quatuor innitens, sculptis leonibus utrunque eius superiorem marginem adornantibus.

De locis ultra fluuium Pulisachniz sitis, Cap. xxviii.

Transito fluuio & ponte, procedendo per miliaria triginta, continuo occurrunt castra, aliæq; elegantes domus: item uineæ electæ, & agri fertiles. Sed finito itinere triginta miliarium peruenitur ad ciuitatē Geogui, quæ quidem magna est & pulchra, plurima habens monasteria idolorum. Fiunt ibi panni optimi, aurei & serici, iteq; sindones mundissimæ. Habentur & multa communia hospitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem sunt artifices & negotiatores. Extra hanc ciuitatē peruenitur ad biuiū quoddam, cuius una uia ducit per prouinciā Cathai, altera uero uersus regionē Mangi ad mare. Ea quæ transiit per prouinciā Cathai, habet ciuitates, castra, uiridaria, & optimos agros, in quibus multi quoq; sunt negotiatores & ingeniosi artifices: & homines illi multū sunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Tainfu, Cap. xxix.

Itinere dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnum est atque cultissimum: nam sunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullum crescit uinum, sed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundatq; artificibus, & omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus suis, fabricantur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amoenissimam, castris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiā mercimoniam sunt magna. Emenso hinc itinere septem dierum, peruenitur ad ciuitatē quandam prægrandem Pianfu nomine, in qua serici maxima est copia.

De castro Chincui, & rege eius ab hoste capto, Cap. xxx.

Ab urbe Pianfu duæ sunt diætæ ad castrum quoddam elegantissimum,

I 2 Chincui

Chincui nomine, quod quidam **Darius** nomine extruxit, hostis magni illius regis, quem presbyterum Ioannē uocant. Est castrum illud adeo arte & natura munitum, ut praeses eius **Darius** neminem metueret etiam potentissimum regem, de quo plurimum circumiacentium prouinciarum praesides dolebant, ut hominem illum nemo unquam superare potuerit. Porro habuit presbyter Ioannes in aula sua septem iuvenes praefracti animi, qui iureiurando promiserunt illi, se **Dariū** regem tradituros in manus illius. Qui uicissim illis multa bona pollicetur, si effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam **Darij** ueniunt, obsequijsq; illius se offerunt, dissimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obseruans calliditatem & uersutum animum, ut fideles ministros suo mancipauit obsequio. Factum autē est, ut illi per totum biennium id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperāt. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis ministris confidens, animi recreandi gratia cū illis & alijs paucis militibus quodā tēpore extra castrū per miliare unū equitauit. Tunc proditores illi horam adesse putantes, qua excogitatam malitiam publicarent, euaginati super eum gladijs captum duxerūt ad presbyterum Ioannem, sponsioni suę satisfacturi. Qui mirum in modum laetus effectus, deputauit eum ad custodiam animalium, optimeq; custodiri iussit. Et elapso biennio, quo cum pastoribus rex captus uixerat, iussit eum presbyter Ioannes coram se regio apparatu decoratum adduci: & alloquens eum dixit: Experimento nimirum nunc didicisti, quā nihili fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: possem iam te, si uellem, occidere, nullusq; mortalium te eripere posset ē manibus meis. Cui ille respondens ait: Verum ais, est ita. Tum rex Ioannes: Quia te adeo humiliasti, ut te nihil esse duxeris respectu mei, en uolo te deinceps agnoscere pro amico: & pro uictoria abunde satis mihi est, quod potuissem, si uoluissē te occidere: traditisq; illi equis & deputatis ministris cum honore fecit eum reduci ad castrum suum. Et ille quoad uixit, presbytero Ioanni honorem exhibuit, & iussis quibusq; obediuit.

De fluuio quodam magno **Caromoram** nomine, & adiacente regione. **Cap. XXXI.**

TRansito itinere ultra castrum Chincui uiginti miliarium, peruenitur ad flumen **Caromoram**, quod ob nimiam latitudinem & profunditatem nullum habet pontem: fluit uero ad oceanū. Sunt in littore eius multae extructae ciuitates & castra, in quibus multae exercentur nundinationes. Abundat haec regio zinzibere, serico & auibus, praesertim phasianis. Traiecto fluuio post duorum dierum iter peruenitur ad nobilem ciuitatem **Cianfu** nomine, ubi de auro & serico pulcherrimi fiunt panni. Omnes incolae huius ciuitatis & ferē totius prouinciā **Cathai** idololatrā sunt.

De ciuitate

De ciuitate Quenquinafu, Cap. XXXII.

VLtra uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur passim ciuitates & oppida multa, agri pulcherrimi, & uiridaria. Abundat terra serico & uenationibus bestiarum atq; auium. Quod si ulterius alijs octo dietis progrediari, peruenies ad ciuitatem grandem Quenquinafu nomine, quæ est regni Quehquinafu metropolis. Et regnum istud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie præest illi filius magni Cham Mangala nomine. Pro ducit ea regio magnam copiam serici, & omnia ea quæ ad hominis uitæ conseruandam sunt necessaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes. Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem est regale palatium in planicie situm, in quo Mangala cum aulicis suis uersatur. Est quoq; in medio ciuitatis palatiū quoddam elegantissimū, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cū aulicis suis uenationi animalium & capturæ auium, quibus illa regio abundat.

De prouincia Cunchi, Cap. XXXIII.

Recedendo à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciē quandam pulchrā, in qua ciuitates plures sunt & castra, & ubi abundantia est serici, usq; dum ueniatur ad regionem montuosam, ubi nedum in montibus, uerum & in montiū conuallibus inueniuntur ciuitates & castra, & sunt de prouincia Cunchi. Incolæ sunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in eā regione uenationes leonum, urforum, ceruorū, capreolorum, damularum, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierū, habens montes, & ualles, atq; nemora multa, sed ubiq; prouiatoribus cōuenientia inueniunt diuerforia.

De prouincia Achalechmangi, Cap. XXXIII.

TAm dictæ prouinciæ contigua est prouincia alia, nomine Achalechmangi, quæ est ad occidentalem plagam: & sunt in ea multæ ciuitates & castra: sed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & est confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere trium dierum planiciē habet, deinde sequuntur montes & ualles atq; nemora, patetq; itinere uiginti dierum, habes ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: nam habet negociatores, artifices & cultores terræ: itemq; uenatores multarum syluestrium animalium. Habet quoq; animantia quæ muschum producunt. Crescit in hac prouincia zinziber in magna copia, sicut & triticum atq; risum.

De prouincia Sindinfu, Cap. XXXV.

Priori prouinciæ cōtermina est alia prouincia Sindinfu nomine, quæ etiā contingit prouinciā Mangi. Huius principalior ciuitas est Sindinfu, quæ olim fuit magna & locupletissima, habes in circuitu uiginti miliaria. Habuit etiam regem ditissimum & potentem; qui quum tres reliquisset filios regni successores, trifariam diuiserunt ciuitatem, partes singulas proprijs cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus uero Cham ciuitatē illam & regnum suæ subiecit ditioni. Per medium huius

ciuitatis transit fluuius qui dicitur Quianfu, habens in latitudine dimidium miliare, & est profundus ualde atq; piscosus. Positæ sunt in ripis eius multæ ciuitates & castra. Ostia eius distant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per ipsum ascendunt in maxima multitudine & copia. Transit etiam pons lapideus per ipsum in ciuitate Sindinfu, habens longitudinem unius miliaris, & latitudinē octo passuum. Et supra ipsum construuntur mane uariæ domunculæ, quæ artificum sunt officinæ, & sero iterum deponuntur. Est & alia super eum constructa domus, in qua manent regis ministri, qui à transeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vterius uero procedendo per iter quinque dierum transitur per planiciem quandam, in qua sunt ciuitates, castra, & uillæ multæ, in quibus sunt sindones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia syluestria multa.

De prouincia Tebeth,

Cap. XXXVI.

Post planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciā Tebeth, quā magnus Cham expugnauit atq; deuastauit: nam multæ in ea sunt ciuitates destructæ, & castra diruta. Paret autem in longum itinere uiginti dierū. Et quoniā omnino in solitudinē est redacta, habitatoribus carens, necesse est ut uiatores uictualia secum ferant, quæ illis sufficiant per iter uiginti dierū. Et postquam hominum habitatione cœpit destitui, feræ syluestres totam eam occupantes periculosum iter transeuntibus fecerunt, præsertim noctu. Verū contra hoc periculum mercatores & alij uiatores tale excogitauerunt cōmentum. Nascuntur in regione illa maximæ arundines, quæ habent in longitudine passus quindecim: crassitudo uero in gyro tribus mensuratur palmis. Porro inter duos uiciniores nodos distantia est trium palmorum. Itaq; quando uiatores noctu uolunt quiescere, accipiunt fascēs magnos de illis arundinibus, & in unam ponunt congeriem, subiectoq; igne succendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantusq; in eis excitatur stridor & fragor, ut eminus ad aliquot miliaria audiri possit. Quem terribilem sonitum animalia audientes, obstupescētes fugiunt tamdiu, donec crepitus ab auribus eorum euanescat, illisq; sic elusis mercatores & uiatores tuti pertranseāt prouinciā illam. Porro equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utuntur, hoc audito strepitu plurimum inhorrescunt, & multa in fugam conuersa dominis suis elapsa sunt: sed prudentiores uiatores pedes eorum compedibus ligantes, uī quadam ea secum retinent, ne territa aufugiant.

De regione alia Tebeth, & turpi eius cōsuetudine. Cap. XXXVII.

Peracto itinere uiginti dierum, transitaq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillæ plurimæ, in quibus idololatriæ occasione pessima inoleuit consuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginē, sed si quam ducere instituit, necesse est ut prius à multis uiris sit cognita: aiunt enim mulierem nō esse coniugio aptam, nisi prius fuerit stuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ

uenæ aliunde uenientes hanc transeunt regionē, & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres eius loci habentes filias nobiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando uiginti, quandoque triginta aut plures iuxta numerum mercatorum seu aduenarum, rogantes eos, ut quilibet unam ē uirginibus sibi associet, atque concubitu eius fruatur quā diu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus uicti, deligunt sibi ex puellis quas uolunt, & matrimonio aptiores reddunt. Et quā recedere uolunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fideliter restitunt. Exigit etiam puella ab eo qui eam deflorauit, iocale aliquod, seu munusculum, quod ostendere possit ceu argumentū suæ deflorationis. Et quæ à pluribus uiris fuit amata atque corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ ostendat procis, hæc nobilior habetur, faciliusque & honorificentius maritari potest. Et quando honorifice uult incedere, suspendit ad collum omnium amatorū insignia: quantoque pluribus fuit grata, tanto maiori honore digna iudicatur. Sed quādo cum maritis nuptias inierint, iam nō permittuntur amplius extraneis uiris copulari, sed maritis suis fidem seruare coguntur. Et plurimum cauent huius regionis uiri, ne in hac re alterutrum se offendant. Idololatræ sunt atque crudeles homines, pro nullo reputantes peccato, si prædentur & latrocinia exerceant. Viuant de uenationibus atque fructibus terræ. Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muschum producant, quæ Gadderi uocantur. Venantur incolæ huiusmodi animalia canibus, abundantque muscho. Linguam habent propriam atque pecuniariam monetam, & pellibus induuntur bestiarum, aut canabeo rudi. Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth, nam est Tebeth latissima prouincia, diuiditurque in octo regna, habens ciuitates & oppida multa. Terra montuosa est, suntque in ea loca quædam, atque quidam fluuij in quibus aurum inuenitur. Utuntur quoque ibi corallio pro moneta: nam est is lapis apud eos in magno precio, & omnes sceminae deferunt eum ad collum, appenduntque ipsum quasi rem preciosam ad colla idolorū. Sunt in hac regione canes maximī, asinis æquales, qui syluestres capiunt bestias. Habent etiā falcones, & alias aues uenáticas. Crescunt apud eos in magna copia cinamomū & alię species aromaticæ. Subiecta est prouincia ipsa magno Cham.

De prouincia Caniclu.

Cap.

XXXVIII.

Prouincia Tebeth adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quę regē habet, sed qui tributarius est magno Cham. Est ibi lacus, in quo tanta est margaritarū copia, ut precium earū omnino uilesceret, si pro hoīm libito asportari pmitterent. Vnde sub capitis pœna cautū est, ne ullus in hoc lacu piscari margaritas absque magni Cham indulto præsumat. Sunt quoque in hac prouincia animantia Gadderi, quæ muschū ferunt in magna abundantia. Scatet etiā lacus ille, qui margaritas in tanta copia nutrit, piscibus, & tota terra plena est syluestribus bestiis, puta leonibus, ursis, ceruis, damulis, lyncibus, capreolis, &

diuersis auium speciebus. Vinum non crescit in ea, sed loco eius potum optimum conficiunt ex tritico, riso, & alijs uarijs speciebus. Inueniuntur ibi gario phylli in magna copia, qui colliguntur ab arboribus quę habent ramuscūlos paruos, atq; album florē, ex quo natū pirū loco grani habet gariophyllum. Crescit deniq; ibi zinziber in magna copia, cinamomū & aliā uariā aromaticā species, quę ad regiones nostras non deferuntur. Inueniuntur etiam in mōtibus huius regionis lapides qui Turchisi nominantur, pulchri ualde, sed qui hinc absq; licentia magni Cham auferri non possunt. Incolę huius terrę idola colunt, à quibus adeo sunt dementati, ut putent eorū promereri gratiam, si uxores suas & filias uiatoribus abutendas prostituunt. Nam quum peregrinus quispiam ad eos hospitij gratia diuertit, confestim paterfamilias uxorem, filias, & reliquas mulieres quę in domo eius sunt conuocat, mandatq; ut hospiti & socijs eius per omnia obediant, & ipse recedens peregrinum & comites eius in domo sua relinquit, nec redit donec illi abierint. Et peregrinus interim quo illo fruitur hospitio, suspendit palliū suum, aut aliud signū ante fores illius domus: & quando paterfamilias redit, atq; per signū illud animaduertit hospitē nondum discessisse, non intrat domū suam, sed iterum abit, foris expectaturus donec ille emigrauerit. Et in hunc modum potest peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hospitio. Et obseruatur consuetudo ista per totam illam prouinciā Caniclu, nec quisquā putat sibi illud esse dedecori, si peregrino uxoris suę aut filię copiam fecerit, quod in deorum facit gloriam, sperans illos sibi magis propitios futuros. Moneta eorū sunt uirgulę quędam aureę, certum habentes pondus, & iuxta pondus uirgulę est ualor monetę. Et hæc quidem est moneta maior. Habent etiam minorem, quam hoc modo faciunt. Coquunt sal in caldario, & postea faciūt ex eo in formellis massulas paruas, quas consolidatas pro moneta exponunt. Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum, & interim occurrūt castra & pagi multi, quorum incolę easdem habent consuetudines quas prouincia Caniclu, tandemq; peruenit ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Caniclu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurū in magna copia, quod paglola dicitur: & in ripis eius crescit cinamomū in maxima abundantia. De prouincia Caraiam, Cap. xxxix.

TRaiecto flumine Brius peruenitur ad prouinciā Caraiam, quę septem continet regna. Subiecta est autē magno regi Cham, cuius filius Esentemur nomine, meo tempore regno illi pręfuit. Incolę eius sunt idololatrę. Nutrit regio equos optimos: habet etiam linguam propriā & difficilem. Metropolis eius uocatur Iaci, & est ciuitas magna & insignis, in qua multę fiunt nundinationes. Habitant etiam ibi pauci Christiani Nestoriani, & plurimi Mahumetani. Habent triticum & risum multū, licet triticeo nō uescantur pane, quum hunc digerere sine stomachi afflictione nequeant, sed ex riso panē conficiunt.

conficiunt. **F**aciunt quoque potum ex uarijs speciebus, sed qui eos facilius quam uinum inebriat. **U**tuntur pro moneta lapillis quibusdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur. **F**it in hac ciuitate sal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnum habet emolumentū. **S**unt uiri in hac regione adeo stupidi & stolidi, ut non curent si quispiam accedat ad uxores suas, modo illæ assensum præbuerint. **E**st etiam illic lacus ualde piscosus, centum in gyro complectens miliaria. **E**dunt homines illi carnes crudas, sed hoc modo paratas. **P**rimo terunt illas minutatim, deinde condiunt eas oleis odoriferis atq; optimis speciebus, & sic deuorant.

De regione quadam in prouincia **C**araïam sita, in qua sunt maximæ serpentes.

Cap. XL.

DIscedendo à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud, emenso scilicet decem dierum itinere, cuius metropolis dicitur **C**araïam, cui præsidet **C**ogracam filius **C**ublai imperatoris. **E**t ab hac urbe tota illa regio denominationē habet. **S**uppeditant ibi flumina plurimū auri, quod **p**aglola nominatur. **I**nuenitur quoq; in lacunis & montibus aurum, sed quod alterius est speciei. **I**ncolæ sunt idololatræ. **N**ascuntur in hac regione serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu grossici decem palmos. **A**liqui ipsorum prioribus carent pedibus, quorū loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. **C**aput ipsorum est magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quantitatem. **O**s & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. **D**entes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non desunt. **N**ec est homo aliquis, aut aliud animal, quod sine terrore serpentes illos aspicere, ne dicā adire possit. **C**apiuntur uero in hunc modum. **S**olet is serpens interdū latitare in cauernis subterraneis, aut alijs specubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens terram, & potissimum aliorum animalium lustrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius bestię genus: deuorat enim bestias magnas & paruas, leones & urfos, & ubi uentrem exaturauerit, redit ad speluncam suam. **E**t quum terra illa admodum sit sabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per sabulum uolutatum. **V**enatores itaque beluæ insidiantes, interdū figunt multos palos in sabulum, fortes & acuto ferro in superiore extremitate dentatos, & hos sabulo tegūt, ne à serpente uideri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim ubi in uicino norunt beluam latitare. **E**t quando nocte solito more progreditur, ut escā sibi quærat, & molem corporis sui per cedentē arenā reptando & trahēdo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem sudem ferro acuminatam uiolenter immergat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes ^{pharmaca} uenatores accurrentes beluam interficiunt, si adhuc uiuit, & fel extrahunt, ^{ex felle} quod

quod magno uendunt precio: nam est medicinale: unde qui à rabido cane læsus fuerit, si uel modicum, quantum est pondus unius denarij, de illo biberit, statim sanatur. **E**t mulier in partu laborans si uel tantillum de hoc felle gustauerit, acceleratur partus eius. **S**ic qui hæmorrhoidam aut ficum anus sustinuerit, & locum illum secretum hoc perunxerit felle, post paucos dies à morbo liberatur. **C**arnes uero illius serpentis uendunt in cibum: nam libenter uescuntur ea homines. **A**bundant quoque in hac prouincia equis optimis, & qui à negociatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. **I**ncolæ uero solent illis equis auferre de osse caudæ nodos duos uel tres, ne equus currens sefforè cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nunc illuc flectere possit: nam turpe hoc iudicant. **U**tuntur in bello scutis & armamentis de corio bubalorum factis, & sagittas atque lanceas omnes intoxicant. **E**t priusquam magnus Cham Cublai hanc prouinciā suā subiecisset ditioni, præualuerat apud eos ista detestanda consuetudo, ut quum uir aliquis exterę nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honestate conspicuus apud eos hospitaretur, occidebant eum nocte, putantes quod mores, prudentia, honestas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. **E**t hæc perfidia seu discredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occisi fuerint. **V**erum magnus Cham ut regnum illud suo subiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & summam illam stultitiam.

*Crudelitas in
hospites*

De prouincia Arcladam,

Cap. **XLI.**

Entibus nobis de prouincia Caraiam, post quinque dietas occurrit prouincia Arcladam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. **U**tuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione illa, & multis alijs circumiacentibus regionibus minime inuenitur. **Q**ui autem argentum aliunde important, hi commutant illud pro auro, & multum lucentur. **P**otu factitio utuntur, ex riso & aromatibus confecto. **V**iri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt subtilibus laminis aureis, quas sic illis adaptant, ut dentes ipsi in laminis quodammodo sedere uideantur. **V**iri omnes militarem edocti sunt artem, quippe qui soli militiæ & uenationi bestiarum atque uolucrum intenti sunt. **M**ulieres uero domus curam gerunt, habentes seruos empritios, qui eorum mancipati sunt obsequijs. **E**st quoque in hac prouincia consuetudo, ut quum mulier pepererit, quàm cito poterit, lectum deserit, surgensque gubernationi domus intendit, & tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus, nati infantis curam gerens. **M**ater uero aliud nihil circa infantem agit, nisi quod lac illi sugendum præbet. **E**t amici atque consanguinei interim uisitant uirum illum decumbentem non secus quàm hic puerperæ uisitantur. **A**iunt enim mulierem, quum uterum gestaret atque euacuaret, longo tempore grauitè afflicta, & nunc conueniens esse, ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quiescat: affert tamen

*Vir puer
perus*

tamen uiro cibum ad lectum. **I**n hac prouincia idola alia non sunt, nisi quod quælibet familia progenitorem suum adorat. **H**abitant plerunque in locis syluestribus atq; montanis. **A**d montes autem illos extranei non accedunt, quia aërem qui ibi corruptus esse censetur, ferre non possent. **L**iteras non habent, sed contractus suos & obligationes faciunt per tesseras, quarum medietatem seruat unus, & aliam alius: quæ postea in unū collatæ, signis conuenientibus adhibitis, rei causam exponunt. **N**on sunt in hac prouincia medici, sicut nec in Canidu & Caraiam: sed quum quis infirmatur, conuocant magos seu idolorum ministros, & illis exponit ægrotus morbum suum. **T**unc magi choream agunt, instrumenta quædam sonant, & in honorem deorum suorum magnos reboant cantus, donec tandem unus ex eis in chorea saltantibus & ludentibus à dæmone corripiatur. **T**unc chorea relicta, arreptitiū in terra iacentē cōsulunt, ex qua causa id morbi illi acciderit, quidq; pro ipsius liberatione sit agendū. **A**t dæmon per arreptitiū respondet: **Q**uia id uel illud fecit: aut, quia hunc uel illum offendit deum, ideo in hunc incidit morbum. **T**unc magi orant ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum si cōualuerit, de sanguine suo proprio sacrificium oblaturum. **Q**uod si dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo, ut hinc liberari non possit, respondere solet: **I**ste tam grauitur deum illum offendit, ut per nulla sacrificia placari possit. **E**t si à morbo conualiturus sit, iubet ut tot arietes, nigra habentes capita offerat, tot etiam & tales paret potiones, tot ad se cōuocet magos, totidemq; magas, per quorum manus sacrificiū offeratur, & tum placetur illi deus. **Q**uo audito, cōsanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iussit: occidunt arietes & sanguinem ipsorum in cælum spargunt, conuocatiq; magi cum sagis suis, accendunt luminaria magna, & domū totam thurificando suffumigant, sed & fumum de lignis aloës faciunt, atq; ius carniū in aëra spargunt unā cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rursus saltant in honorē illius idoli, quod infirmo putatur propitium factum, cantant & horribiliter uocibus suis strident. **H**is factis, interrogant rursum arreptitiū, num per hæc idolum sit placatū. **S**i respondet, non, confestim parant se ad implendum aliud eius mandatū. **S**i autem respondet sibi satisfactū, phanatici & incantatores sedent ad mensam, & carnes idolo immolatae comedunt cum magna letitia, & bibunt confectiones quas in dæmonum sacrificio libauerunt. **E**t finito prandio quisq; ad sua redit. **E**t quum æger ex diuina prouidentia sic morbum euaserit, & incolumitati restitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, sed dæmoni gratum ferunt.

Idololatria

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien.

CAPVT

XLII.

ANno domini M.CCLXXXII. magnū est ortū bellum propter regnū Caraiam, cuius præcedēti capite meminimus, & regnū Botiā: nā misit magnus

magnus Cham unum de principibus suis Nescordim nomine cum duodecim equitum milibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infestatione. Erat autem dictus Nescordim uir prudens & strenuus, habebatque sibi adiunctos milites probos & bellicis rebus assuetos. Horum aduentum ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti sunt plurimum, putantesque ad regna eorum expugnanda uenissent. Et conuocantes militias suas coadunauerunt equites & pedites circiter sexaginta milia, elephantos autem duomilia, castra gestantes, & in quolibet castro erant positi duodecim uiri armati, aut quindecim, aut sedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uersus ciuitatem Vociam, ubi quiescebat Tartarorum exercitus, & per tres dies in castris illis quietus mansit. Audiens uero Nescordim tantum contra se uenisse exercitum, plurimum timuit: tametsi metum illum omnino dissimularet. Roboratus est nonnihil animo, quod sciret se in suo exercitu habere uiros fortes & strenuos bellatores. Egressus itaque uirili animo ut pugnaret contra hostem, castra posuit contra nemus quoddam magnum, quod proceras & maximas habebat arbores, non nescius quod elephanti cum turribus seu castris illis portatilibus nemus ingredi minime ualeret. Tunc Mien rex audiens adesse Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adesse sentientes, quippe qui in prima acie constituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à suis sessoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis descendere, illisque ad nemoris arbores ligatis, pedestres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites balistas habebant, & sagittis iaciendis assueti erant, tantam sagittarum uim in hostem torquent, ut elephanti uulnerati, & sagittarum ictus minime ferre ualentes, fugam arriperent, omnesque rapido cursu uersus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum quum summa ui illos in hostem arcere molirentur, incassum laborauerunt: nam dispersi sunt huc atque illuc, & ingressi nemus portatilia castra ruperunt, & armatos uiros in illis sedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos suos, illisque conscensis cum magno impetu irruunt in acies regis. Hostis uero territus, quod elephantorum dissipata esset acies, quantum potuit manu se defendit. Et quum utrinque atrociter pugnarent, atque multi de utroque caderent exercitu, rex Mien cum suis tandem in fugam uersus, Tartaris insequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriam reliquit. Quibus superatis Tartari in nemus properant, atque elephantos capere conantur: uerum illis fugientibus nullum cepissent, nisi inter captiuos quidam illis auxilio fuissent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc praelio & deinceps coepit magnus Cham uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc assuetos officium non habuit. Paulo post deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, suoque subiugauit imperio.

De regione

De regione quadam syluestri, & prouincia Mien. **Cap. XLIII.**

Recedendo à prouincia Caraiam peruenitur ad descensum quendam, in quo ferè per tres dies itur in præceps, nec est ibi ulla habitatio, etiam si sit latissima quædam planities, in quam tribus diebus per hebdomadam multi conueniunt homines mercandi gratia. Descendunt multi de magnis regionis illius montibus, aurum secum deferentes quod pro argento commutant, nempe unam auri unciam pro quinque argenti uncis dantes: unde de exteris nationibus multi illuc ueniunt negotiatores, qui argentum afferentes aurum asportant. Ad montes uero illos excelsos, in quibus illi cum magna securitate habitant qui aurum in regione illa colligunt, nemo extraneorum uenire poterit, quum iter illud inuium sit, & adeo perplexum, ut potius teipsum perderes, quam absconditos inuenires homines. Post hæc uenitur ad prouinciam Mien, quæ à meridie confinis est Indiæ, & hæc maxima habet loca syluestria & nemorosa, in quibus innumeri discurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agrestes, sed nulla ibi est habitatio humana.

De ciuitate Mien & sepulchro regis, **Cap. XLIII.**

Itinere peracto quindecim dierum peruenitur ad ciuitatem quæ uocatur Mien, & hæc magna est atque nobilis, quippe quæ caput est regni, magno subiecta Cham. Habitatores eius linguam propriam habent, & sunt idololatæ. Fuit in hac ciuitate rex prædiues, qui moriturus iussit sibi parare sepulchrum in hunc modum. In quolibet capite seu angulo monumenti fieri iussit turrim unam marmoream altitudinis decem passuum, spissitudinis iuxta proportionem altitudinis seruata. In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubebantur, atque una earum undique auro cooperiri. Super cacumen uero turris multæ suspendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti sonum quendam redderent. Aliæ autem turris argento debebat operiri, habens in sua summitate campanellas argenteas, quæ similiter tinnitum ederent flante uento. Hoc sepulchrum fieri iussit pro honore nominis sui, & ut memoria sua apud homines nunquam interiret. Et quum magnus Cham sibi subijceret hanc prouinciam Mien, noluit ut exercitus uiolaret sepulchrum illud, quod rex ille fecerat ad honorem nominis sui: nam est mos Tartarorum, ut non præsumant uiolare ea quæ spectant ad pietatem defunctorum. Sunt in hac prouincia multi elephantes, boues syluestres magni & pulchri, cerui & damulæ, aliæque diuersarum specierum animalia syluestria.

De prouincia Bangala, **Cap. XLV.**

Bangala prouincia à meridie confinis est Indiæ, quam magnus Cham nondum subegerat, quum ego in curia illius uersarer, sed ad expugnandum exercitum miserat. Habet regio regem proprium atque propriam linguam. Incolæ eius sunt omnes idololatæ: uescuntur carne, riso & lacte: habent bomicem in magna copia, & gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun-

K dinationes

dinationes. Abundant etiam spico, galaga, zinzibere, saccaro, & alijs diuersis aromatibus. Sunt quoque ibi maximi boues, qui crassitudine, sed non altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui postea negotiatoribus uenduntur, distrahendi in diuersas prouincias.

De prouincia Cangigu,

Cap. XLVI.

Post memoratam prouinciam orientem uersus sequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atque propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & sunt tributarij magno Cham. Rex eorum habet circiter trecentas uxores. Inuenitur in ista prouincia aurum multum, & multa aromata, sed quæ non facile distrahi possunt, quum regio ipsa longe dissita sit à mari. Sunt quoque in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt de carnibus, lacte & riso. Vino carent, sed de riso & aromatibus potum conficiunt bonum. Solent tam uiri quam mulieres pingere acubus facies suas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagines leonum, draconum, & auium, adeoque eas impressas firmant, ut non facile aboleri possint: & quousque plures huiusmodi habuerit imagines, eo pulchrior æstimatur.

De prouincia Amu,

Cap. XLVII.

Amu prouincia ad orientalem sita plagam, magno subiecta est Cham, cuius incolæ idola colunt, habentque linguam propriam. Abundant gregibus animalium, habentque copiam uictualium, & equos multos, eosque optimos, quos negotiatores in Indiam ducunt. Habent quoque bubalos multos & boues, quia sunt illic pascua delicata. Tam uiri quam mulieres gestant in brachijs monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman,

Cap. XLVIII.

Prouincia Tholoman distat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, subiecta magno Cham, habens linguam propriam, & idola colens. Viri & mulieres eius sunt elegantis formæ: tamen bruno sint colore. Terra cultissima est, castra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis sunt exercitati, & ad bella assueti. Mortuorum suorum corpora comburunt, & ossium reliquias capsæ includentes, in cauernas montium recondunt, ne uel ab homine, uel à bestia tangi possint. Aurum est ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui,

Cap. XLIX.

A prouincia Tholoman ducit iter uersus orientem ad prouinciā Gingui, atque duodecim diebus iuxta fluuiū quendam, donec perueniatur ad ciuitatem grandem Sinulgu. Subiecta est regio magno Cham, & sunt incolæ eius idololatriæ addicti. Paratur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborum, quibus æstate induuntur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiam præ timore eorum nullus audeat noctu extra domos dormire: nam quoscunque inueniunt lacerant atque deuorant. Naues quæ ascendunt & descendunt per flumen

flumen, propter leonum metum ad ripam non ligantur, sed in medio fluminis ancoris electis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuum in eis reperirent deuorarent. Et licet leones illi sint magni & feroces, sunt tamen in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non ue reantur leones inuadere. Et sæpe fit ut duo canes & uir sagittarius equo insi dens leonem sternant: nam quum canes leonem adesse sentiunt, magno la tratu eum inuadunt: præsertim quando sciunt se hominis auxilio fultos: non desinunt mordere leonem in partibus posterioribus atq; cauda: & licet leo se periclitum illis minetur, huc illucq; se uertens, ut illos dilaceret, tamen canibus magna cautela sibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præsertim quū insequens eques tunc leoni iaculum infigere studeat, quando canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum aliq; quoq; ca nes & homines prouocentur in eum: & quum arborem apprehendere po test, ilico confugit ad eam, & ceu tuto fortalicio ea fruitur à tergo, uersoq; ri ctu contra canes, tota ui sese tutatur contra illos. Vir autē eques appropians non cessat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: usque adeo faciunt canes illi negocium. Abundat regio ista seri co, quod per mercatores ad diuersas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacausu, Canglu & Ciangli, Cap. LI.

Recedendo à prouincia Gingui plures passim occurrunt ciuitates & castra: & ubi absolueris iter quatuor dierum, offert sese Cacausu nobilissi ma ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, sita ad meridiem, & serico abundans, unde preciosi fiunt panni atq; sindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur dietæ uersus meridiem ad ciuitatem aliam ma gnam, Canglu nomine, quæ sale abundat: nam est terra illa salissima, & ex ea eliciunt sal hoc pacto. Congerunt terram in modum collis, & superfun dentes aquam, quæ saluginem terræ attrahat, eam iterum sub congesto col le hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in salis coaguletur densi tatem. Ultra ciuitatem Canglu itinere quinque dierū est ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium transit fluuius magnus, nauibus mercibus onera tis commodissimus: nam est illic emporium insigne.

De ciuitatibus Tadinu & Singuimatu, Cap. LI.

Vlterius procedendo post dietas sex uersus meridiem peruenitur ad ci uitatem magnam Tadinu, quæ regem propriū habuit, priusquā subij ceretur magno Cham: & habet quadraginta ciuitates iurisdictioni suæ sub ditas, quæ omnes elegantissima habent uiridaria. Rursum eundo uersus me ridiem, absolutis tribus dietis, peruenitur ad aliam insignem ciuitatē Singui matu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuisus riuos partim ad orientem uersus Mangi, & partim ad occidentem uersus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ nauiculæ cum mer

cibus adducuntur. **A** Singuimatu si uersus meridiem duodecim dietis cōtēdas, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum sunt idololatræ, magno Cham subiecti.

De fluuio magno Caromoran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui,

CAPVT

LII.

Priore continuato itinere peruenitur ad flumen magnū Caromoran nomine, quod ex regno presbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in latitudine spatium unius miliaris; profunditas uero eius est tanta, ut oneratae naues per ipsum ascendere & descendere queāt: abundat etiam piscibus. Haud longe ab ostio huius fluminis, ubi scilicet ruit in oceanū, sunt circiter quindécim milia nauium, quas illic instructas habet magnus Cham, ut si necessitate ingruente nauigandum sit ad insulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci possit. Harum nauium plurimæ sunt tam magnæ, ut quindécim ferre possint equos, ac eorum sessores, cum uictu & pabulo illis & istis necessario. Nautæ uero circiter uiginti sunt in qualibet naui. Porro iuxta stationem illarum nauium duæ sunt ciuitates iuxta fluminis sitæ ripam, quarum una dicitur Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenit in nobilissimam prouinciā Mangi, cuius præconiū explicabit in sequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atq; iustitia regis, Cap. LIII.

Habuit prouincia Mangi regem quendam Factur nomine, diuitē & potentem, quo præter magnum Cham nullus in regionibus illis maior inueniebatur. Regnum eius fortissimū erat, & inexpugnabile putabatur, ut nemo ipsum inuadere præsumperit. Vnde factum est, ut tam rex quàm populus bellorum & armorum usum & exercitium amitterent. Erant singulae ciuitates foueis atq; fossatis latissimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant eis, quia neminem timebant. Hincq; factum est, ut rex genio plus æquo indulgens, delicijs frueretur continuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud satellitium magnum & honorificū habuit. Fouebat tamen iusticiā, conseruabat pacem, & diligebat misericordiam. Nemo audebat proximū offendere, & fraternam pacem interturbare, alioquin pœnam luisset. Tanta erat in regno illo cōcordia, ut artifices sepe noctu dimitterent officinas suas apertas, & tamen nemo præsumeret intrare. Viatores & peregrini tutissimi per totū illud regnū ambulabant die ac nocte, nullum metuētes hominē. Erat quoq; rex ipse pius & misericors in pauperes, & non deserebat eos qui necessitate premebantur, aut penuria laborabāt. Colligebat præterea singulis annis pueros & infantes à matribus suis abiectos, aliquādo circiter uiginti milia, & eos sumptibus suis nutrirī faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres cōmuniter à se abdicant atq; abijciunt proprios natos, ut ab alijs collecti enutriantur. Rex tamen infantes, quos sic colligi iubet, tradit diuitibus quibusq; quos in regno suo habet: præsertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis suscipiant

piat filios mandat. Eos uero quos ipse nutrit, matrimonio tradit puellis eiusdem conditionis, quas scilicet in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum suppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit
prouinciā Mangi, Cap. LIIII.

ANno ab incarnatione domini M.CCLXVIII. magnus Cham Cublai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; suo subiecit imperio. Misit exercitum maximū ex equitibus & peditibus conflatum, illiq; ducem præfecit Baian Chinſan, quod sonat, lumina centum oculorum, quasi Baian centum habens oculos. Hic itaq; cum exercitu suo ad prouinciā Mangi perueniens, primo obsedit ciuitatē Conigangui, & ut imperatori suo obedientiam pollicerentur postulauit. Quibus id recusantibus, recessit, nulla ciuitati illata iniuria: atq; idem requisitū à secunda ciuitate. Qua similiter recusante, processit ad tertiā, & deinde ad quartā & quintā, & ab omnibus simile accepit respōsum. Sextā uero aggressus est ciuitatē cum audacia multa: & hac ui expugnata contra alias processit, breuiq; tēpore duodecim obtinuit ciuitates: nā habuit in exercitu uiros strenuos & fortes, optimosq; bellatores. Ad hoc misit magnus Cham post illum exercitū, aliū grandē priore nō infirmiorē: sicq; factū est ut cōtremuerint corda uiroꝝ Mangi, atq; dissoluerent. Baian uero mouit exercitū contra metropolim Quinsai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaq; Mangi uidens Tartarorū audaciā & fortitudinē, uehementer expauit, consensaq; naui cū maximo comitatu ad insulas quasdam inexpugnabiles se recepit, habēs secū circiter mille naues, cōmittens reginē custodiam ciuitatis Quinsai, atq; magnū in eam collocans præsidium. Regina uero uirilem induens animū prudenter se gessit, atq; nihil eorū omisit, quæ ad ciuitatis defensionē necessaria uidebantur. Et quum audiret ducem exercitus Tartarorum uocari Baian Chinſan, id est, centū oculi, plurimum territa est, elanguitq; uirtus eius: præsertim quum audisset ab astrologis suis atq; Magis, ciuitatem Quinsai à nullo expugnandam, quā ab eo qui centum haberet oculos. Et quoniam contra naturam esse uidebatur, ut quisquam hominū centū haberet oculos, & ducis illius nomen præſagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradit illi libere ciuitatem & regnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Sanifu nomine, quæ per trienniū ad deditionem cogi non potuit. Regina uero migravit ad curiam magni Cham, maximoq; ab illo suscepta est honore. Vir autem eius rex Mangi in insulis perseverans, residuum uitæ suæ in illis consumpsit.

De ciuitate Conigangui, Cap. LV.

Ciuitas prima, quæ prouinciā Mangi ingrediētibus occurrit, uocatur Conigangui, & est magna, insignis, atq; opibus pollens, iuxta flumen Camoromam

romoram sita. Sunt ibi naues in maxima multitudine. Fit etiam ibi sal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus sufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorum idololatræ sunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain, Cap. LVI.

VLtra ciuitatē Conigangui uersus Sirochum uentum itinere unius diei est ciuitas Panchi grandis & insignis, in qua mercatura magna exercetur, & est in ea serici atq; uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porro uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatem Panchi, pulchris constrata est lapidibus, ad dextram & ad sinistram fluentis decurrentibus: nec aliunde patet accessus in prouinciam Mangi, nisi per uiam istam. Ab ista ciuitate Panchi ad ciuitatē Cain est iter unius diei: & hæc quoq; insignis est ciuitas, abundans piscibus & uenatione bestiarum atq; auium: præsertim phasiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui, Cap. LVII.

Procedendo hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatē Tingui, quæ tametsi magna non sit, habet tamen uictualium maximam copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano est sita: & intermedio spatio salinæ sunt plurimæ, positaq; est iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uersus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima sita regione, sub cuius præfectura sunt aliæ ciuitates multe, numero uiginti septem. Et ego Marcus iussione magni Cham tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta, Cap. LVIII.

AD occidentalem plagam est regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & serico, & ubi magna frumenti est copia. Ciuitas præcipua illius regionis Sianfu uocatur, habetq; duodecim alias ciuitates sibi subiectas. Hæc ciuitas tribus annis obsessa expugnari non potuit ab exercitu Tartarorum, quæ subiugaretur prouincia Mangi: nam undiq; cingitur aquis & lacubus, ut nulla ex parte adiri potuerit, quam ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obsidebatur, continue accedebant & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in imperatoris aula: unde accedentes eum, consulimus & indicauimus illi, si nobis obtemperaret, quo pacto urbs breui capi atq; expugnari posset, machinis scilicet quibusdam, quarum usus in regione illa non fuit. Quo assensiente, parari fecimus per fabros lignarios Christianos, quos nobiscum habuimus, tres machinas seu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earum excuteret lapidem trecentarum librarum: quas nauibus impositas misit rex ad exercitum suum. Erigentes igitur eas ante ciuitatē Sianfu, proijcere cœperunt lapides gran-

des grandes in ciuitatē: & primus cadens super domum quandam, impetu suo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari, ciuitatem obsidentes plurimū obstupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatē erant uidentes tantum illis ab hoste imminere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus suis tuti non essent, magno concussi sunt terrore: & ne ciuitas tota lapidū iactu destrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magnicq; Cham se subdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno. Cap. LIX.

A Ciuitate Sianfu quindecim numerantur miliaria ad ciuitatē quandam Singui nomine, quæ tamen magna non sit, habet tamen maximā nauium multitudinē, ad ripam sita maximī fluij, quo maior in orbe non putatur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibusdam locis habet miliaria decem, in alijs octo, & in quibusdam sex. Longitudo uero eius patet itinere centum dierum. Fluitant in hoc amne naues sine numero. Putares in toto mundo tot naues non reperiri. Est autē in hac urbe emporium celebratissimum, & magna uis mercium per fluium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates plurimæ, numero circiter ducentæ ad ripam huius fluij extructæ: nam fluit per terminos sedecim prouinciarū: nec est ulla earum quæ non quinq; milia nauium habeat. Maiores uero harum regionū naues sunt singulæ unō cooperatæ solario: nec habet ulla nauis plures quā unū malum pro uelo expandendo. Canabeis funibus nō utunt, nisi pro malo & uelo: sed pilorchas, seu chorlas faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoq; per flumen trahuntur. Scindunt autē arundines illas magnas, quæ quindecim in longitudine continent passus, & scissuras colligantes & contorquentes, funes longissimos faciunt, ut quidā longitudinē contineant trecentorum passuū. Et sunt pilorchæ illæ fortiores funibus canabeis. De ciuitate Caigui, Cap. LX.

C Aigui ciuitas quædam parua est, supra memoratū fluium uersus Sirochum sita, & crescit in agro eius tanta uis bladi & risi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam sunt inter utrunq; locum multi lacus & fluij qui industria magni Cham in unum ferē contracti riuū, nauibus ituris & redituris congruā præbent semitā: tamen aliquando naues sint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacū, ubi rursum in naues recipiant & ulterius deducant. Iuxta ciuitatē Caigui insula quædā est in medio fluminis sita, in qua monasteriū est monachis plenum, qui idolis seruiunt, & est monasteriū illud caput omnium monasteriorū quæ idolorū seruitio sunt consecrata. De ciuitate Cingianfu, Cap. LXI.

C Ingianfu ciuitas est in prouincia Mangi sita, in qua opera multa fiūt ex auro & serico. Sunt in ea ecclesiæ Christianorū Nestorianorū, quas ædificauit Marfarcis Nestorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præsulum obtinuit, anno scilicet domini M. CCLXXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius. **Cap. LXII.**

Post recessum à ciuitate Cingianfu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrētibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Est autē Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundās uictualibus. Quū Baiam dux militiæ Tartarorū expugnaret prouinciā Mangi, misit multos Christianos qui dicebantur Alani contra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingressi igitur ciuitatem, neminem læserunt, quū sponte magni Cham dominio se subiecissent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimū, idq; in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati sunt: & nocte mox insequenti omnes sopore pressi, nullam constituerūt custodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace susceperūt, subito irruentes in dormiētes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baian uero hoc audiens, misit alium exercitum magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictā prodicionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo superstite relicto.

De ciuitate Singui.

Cap. LXIII.

Singui ciuitas magna & egregia, cōtinet in circuitu miliaria circiter sexaginta. Est in ea magna populi multitudo, sicut & tota puincia Mangi populosissima est, sed nō bellicosa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoq; medicos cōplures atq; philosophos. In ciuitate Singui sunt pōtes lapidei circiter sex milia, tam altos habētes fornices, ut magnę naues sine mali inclinatione transire possint. Crescit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas sub sua iurisdictione se decim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atq; plurima exercentur artificia. Ciues eius indumentis sericis utuntur, necnon plurimi panni ex serico ibi parantur. Porro uocabulum Singui lingua eorum sonat ciuitatem terræ, sicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinsai, id est ciuitas cœli, & hæ duæ urbes nobilissimæ sint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Quinsai.

Cap. LXIII.

Distat ab urbe Singui quinque dierum spatio alia urbs insignis nomine Quinsai, quod sonat ciuitatē cœli: & est tam magna, ut maior in orbe nō putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter lustraui, aduertens consuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro miliaria circiter centum: pontes uero lapideos habet duodecim milia, eosq; tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertransire possint. Fundus autem ciuitatis est in loco paludinoso ferè ut Venetiæ: unde si careret pontibus, de uico ad uicum perueniri non posset. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur, si numerum illorum recenserem. Magistri artifices

non

non operantur, sed habent ministros quos ad hoc instituunt. **H**omines ciuitatis in magnis uiuunt delicijs, & præsertim mulieres, unde & cæteris formosiores apparent. **V**ersus meridiem est lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta miliaria in circuitu suo continet, habens in littore plurimas domos nobilium, foris & intus ornatas. **S**unt quoque ibi delubra idolorum. In medio uero lacus sunt duæ paruæ insulæ, & in qualibet est elegantissimū castrum seu palatium, in quibus continentur præparamenta & uasa quæq; necessaria pro nuptijs & solennibus conuiuijs. **N**am quicumq; ciues insignia uolunt celebrare conuiuia, illuc inuitatos ducunt, & cum honore suscipiunt. In hac ciuitate **Q**uinlai sunt pulcherrimæ & elegantissimæ domus. **S**unt quoq; per uicos plurimæ publicæ turres, in quas tempore cōflagrationis uicini quique res suas portant atq; ab incendio saluant: nam habet urbs plurimas ligneas domos, & nō raro fit ut ignis aliquas earum absumat. **C**iues eius adorant idola: comedunt carnes equorum, canum, & aliorum immundorum animalium: moneta utuntur magni Cham. **C**ollocauit magnus Cham in hanc urbem maximā custodiam, quo rebellio caueatur, atq; furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decē habentur custodes. **E**st mons quidam intra mœnia huius urbis, qui sustinet turrim, in cuius cacumine sunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc usum illic seruantur, ut quamprimum ignis in urbe conflagrauerit, custodes malleo percutiant eas tabulas, cuius sonitu, qui per totam auditur urbem, excitati ciues concurrunt, & ignem restinguunt. **P**ulsantur etiam hæ tabulæ, quando in urbe tumultus aliquis & populi commotio nascitur. **O**mnes plateæ ciuitatis lapidibus sunt constratæ, unde fit ut mundissima sit. **I**nueniuntur etiā in ea circiter tria milia thermarū, quibus homines pro abluendis corporibus utuntur: nam hoc unū gens illa studet, ut sit munda corpore. **D**istat hæc urbs orientem uersus ab oceano uiginti quinque miliaribus, ubi in littore maris sita est ciuitas **C**ansu, portus commodissimus, ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & alijs regionibus. **A** **Q**uinlai uero transit fluuius ad portum illum, per quem magna uis mercium adducitur. **P**rouincia **M**angi quum sit latissima, diuisit eam magnus Cham in nouem regna, cuiuslibet proprium assignando regem. **E**t hi reges omnes sunt potentes, sed magno Cham subiecti, cui etiam singulis annis de omnibus regnorū prouentibus aliquid soluunt & rationē reddunt. **E**t unus illorum moratur in urbe **Q**uinlai, habetq; sub ditione sua centum & quadraginta ciuitates. **H**abet autem uniuersa prouincia **M**angi mille & ducentas ciuitates, & in singulis posita sunt à magno Cham præsidia, ne rebellare audeant. **S**unt uero custodes illi colluies quædam multarum gentium, & stipendiarij undecunq; conducti, ex diuersis exercitibus magni Cham delecti. **E**st in regione illa, & præsertim in prouincia **M**angi, diligens obseruatio motuum cœlestium, ut etiam cuiuslibet nascentis pueri horoscopum accuratissime

tissime obseruent, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarum tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur astrologorum indicij in cunctis factis & itineribus suis. **E**st etiam consuetudo in hac prouincia, quum quis moritur, consanguinei eius canabeis induti saccis, extinctum corpus cum magno cantu efferunt, & pingunt in chartis imagines seruorum, ancillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quod defunctus his omnibus in alia uita fruiturus sit, atque tale habiturus satellitium, quod illi obsequatur. **P**ostea pulsan uaria instrumenta musica, dicentes quod dii sui cum tali honore & pompa eos suscipiunt, qualis illis in combustura ab amicis & propinquis exhibetur. **I**n hac ciuitate **Q**uinlai est palatium quoddam magnificum, in quo **F**acur prouinciæ **M**angi olim rex, curiam suam habuit. **E**xremus murus qui castrum illud per quadrum cingit, continet in suo ambitu miliaria decem, habetque competentem altitudinem. **I**ntra hunc murum sunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatissimis. **S**unt quoque ibi fontes & uiraria piscibus redundantia. **I**n medio uero est palatium illud regium amplissimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas æqualis magnitudinis, in quibus singulis decem milia hominum simul discumbere possunt. **S**unt etiam omnes istæ aulae regio more pictæ & ornata. **C**æterum familia, qualem pater cum filiis, uxore & reliqua familia constituit, putantur esse in urbe **Q**uinlai sexcenta milia. **V**na solum in ea est ecclesia Christianorum **N**estorianorum. **E**st etiam consuetudo in hac urbe & tota prouincia **M**angi, ut quilibet paterfamilias scribat super ostium domus suæ nomen suum, & nomina uxoris atque totius familiae suæ, sed & numerum equorum suorum. **E**t quum aliquis moritur ex familia sua, aut quum domiciliū mutat, delet nomen mortui aut discedentis, & adscribit nomen recenter nati, aut in familiam suā cooptati: & per hunc modum absque magna difficultate sciri potest numerus hominum totius ciuitatis. **S**imiliter hospites & tabernarii scribunt in tabulis ante ostium expositis, nomina uiatorum & hospitem, qui ad diuersoria ipsorum declinauerint, & quo mense atque die ingressi sint.

De prouentibus, qui magno **C**ham in urbe **R**uinlai & prouincia

Mangi penduntur,

Cap.

LXV.

EXigit **C**ham magnus singulis annis de sale quod paratur in urbe **Q**uinlai & terminis eius myriades octoginta aureorum. **D**e rebus etiam alijs, præsertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ut uix numerari possit. **H**abet prouincia maximam copiam saccari, & aliarum multarum specierum aromaticarum. **R**ecipit autem magnus **C**ham de centum mensuris aromatum, tres & dimidiam. **I**dem facit de reliquis mercatorum bonis. **D**e uino quoque quod ex riso & aromatibus conficiunt, non paruum habet emolumentum. **S**imiliter ab artificibus, præsertim duodecim generum habet commodum suum.

dum suum. De serico autem, cuius in prouincia Mangi maxima est copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus semel audiui computum fieri singulorum reddituum, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quinsai, quod est nona pars prouinciæ Mangi, ascenditque summa omnium, sale tamen excepto, ad quindecim milia milium aureorum, atque sexcenta milia.

De ciuitate Tampingui, Cap. LXVI.

Progrediendo à ciuitate Quinsai, & eundo uersus Sirochum, continue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, insignem & pulcherrimam. Ultra hanc ciuitatem tribus diebus uersus Sirochum eundo, inueniuntur ciuitates & castra in maximo numero, ut è longinquo conspecta uiatori quasi una urbs magna esse uideatur: tanta uicinitate sunt cōiuncta. Est ibi uictualium magna copia. Crescunt quoque ibi maximæ arundines, longitudinis quindecim passuum: in circumferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduique confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori sese offerunt ciuitates & castra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, sicut nec in prouincia Mangi, sed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna est copia. Itinere quatuor dierum consummato, occurrit alia insignis ciuitas Ciangiam nomine, in monte sita, qui mons fluuium quendam in duas secatur partes, quæ paulo post in oppositas tendunt plagas. Vterius procedendo itinere trium dierum inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima est in regno ciuitatis Quinsai.

De regno Fugui, Cap. LXVII.

Relicta à tergo ciuitate Cugui, patet ingressus in regnum Fugui, in quod si pedem moueris itinere sex dierum, eundum est per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & castris. Habet regio illa copiam uictualium: habet etiam uenationes plurimas bestiarum & uolucrum: habet denique plurimos leones. Crescit ibi zinziber in magna copia: crescit quoque flos quidam haud dissimilis croco, alterius tamen speciei, sed qui croci præstat usum. Comeduntur in hac regione humanæ carnes cum magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit sibi in fronte signum, nec ullus eorum equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Utuntur lanceis & spatibus: & quos in bello perimunt, eorum bibunt sanguinem, & comedunt carnes: nam sunt homines crudelissimi.

De ciuitatibus Quelinsu & Vnquen, Cap. LXVIII.

Itinere sex illorum dierum cōpleto de quo iā diximus, puenit ad ciuitatē Quelinsu nomine, quæ magna est & celebris, sita super fluuiū quendā, quæ iuxta ciuitatis mœnia labens tres habet lapideos pontes, marmoreis superne ornatos columnis.

columnis. Hi pontes in latitudine continent octo passus, & in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate sericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximie pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri scilicet coloris, sed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena est leonibus, periculosum est per eam ambulare. Ab hac ciuitate spatio quindecim miliarium est alia ciuitas Vnquen nomine, ubi faccarum in maxima crescit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ scilicet est in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui,

Cap.

LXIX.

Procedendo ultra per miliaria quindecim, occurrit ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput est in regno Concha, quod unum est nomē illis est regnis in quæ prouincia Mangi est taxata. Morat magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factiosos homines, qui parati sunt rebellionem mouere contra imperatorem. Transit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat miliare. Et quoniam urbs ista parum distat à mari oceano, est ibi insigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alij lapides preciosi. Est quoque in ea urbe maxima saccari copia, & uictualium sufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui,

Cap.

LXX.

Traiecto memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uersus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel castra. Abundat regio illa uictualibus, habetque montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis est ualde, habetque portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onustæ ueniunt sine numero: est enim illic unum de maioribus emporijs quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Christianorum, hæc ab illo emporio Alexandriam deferuntur. Penditur magno Cham in hac urbe uestigal immensum: nam nulla adducitur nauis, à qua non habeat maximum commodum: parum enim abest quin cuiuslibet speciei aromaticæ media pars sit illi soluenda. Est etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras scutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipsa prouincia linguam propriam. Hæc tandem de prouincia Mangi dicta sufficiant: & licet de nouē eius regnis duo duntaxat explicauerimus, consulto tamen alia præterimus, stylum ad Indiam torquentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniunt mirabilia, coram positi uidimus, atque ut ita dicam, manibus contrectauimus.

MARCI PAULI VENETI DE ORIEN-
TALIBVS REGIONIBVS, LIBER III.

Quales naues in India sint, Cap. I.

N hoc tertio libro Indiae regionē descripturū, à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ sunt lignis, habentq; solarium unū, quod nostrates nautæ operimentum uocant, supra quod circiter quadraginta sunt mansiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet naus una unum gubernaculum, quatuor malos & totidem uela. Tabulæ clauis ferreis firmissime compactæ sunt, & fissuræ quæq; stupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues suas oleo cuiusdam arboris calce mixtum. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero naus una quasi sex milia sportarum piperis. Adhærent quoq; his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piscationi & ancoris iaciendis inferuiunt.

De insula Zipangri, Caput II.

Zipangri insula in alto mari sita, distat à littore Mangi per mille miliaria atq; quingenta, & est magna ualde. Habitatores eius albi sunt, & decentis staturæ, idola colentes, & proprium habentes regem, nulli tributarij. Est ibi aurum in maxīma copīa, sed rex non sinit illud extra insulam facile portari: & hæc causa est quod pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex insulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non secus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoq; superior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copīa, rotundæ & crassæ rubei coloris, quæ albas in precio & ualore longe præcellunt. Sunt quoq; ibi alij lapides preciosi, qui unà cum auro insulam ditissimam reddunt.

Qualiter magnus Cham misso exercitu contendit pro insula

Zipangri expugnanda, Caput III.

Magnus Cham Cublai quum audisset insulā Zipangri tantis pollere diuitijs, cogitare coepit quomodo eam suo subiugaret dominio. Missis igitur duobus ducibus, quorū unus Abatan, & alter Nonsachum uocabat, duos magnos exercitus destinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinsui soluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerūt uersus insulam Zipangri, & ingressi in eam multa damna intulerunt uillis & castris in planicie sitis. Et antequam subiugarent insulam, ortum est inter eos perniciosum dissidium, ut neuter alterius obtemperaret uoluntati & consilio: quo factum est ut in nulla re prosperum haberent successum. Nam nec urbem aliquā, aut ullum castrum præter unū

L expugnare

expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico castro, omnes qui ad custodiam eius à rege Zipangri deputati erant, iussi sunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerunt, qui lapides quosdam preciosos in brachijs ligatos gestabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quâdiu illos lapides secum portarent. Et consilio adinuento, ligneo fuste percussi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi submerguntur, Cap. IIII.

Accidit uero quadam die, ut magna in mari oborta tempestate, Tartarorum naues graui collisione ad terram & ripam maris quassarentur. Et consulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterque Tartarorum erat exercitus, sed procellis maris uehementius sauientibus, franguntur plurimæ naues, & quidam submerguntur, sed plures correptis tabulis & lignis ad insulam quandam paruam, à qua haud longe aberant, quæque non multum distabat ab insula Zipangri, natando peruenerunt. Alij uero quorum naues integræ manserunt, ad propria redierunt. Porro eorum qui fractis nauibus incolumes ad insulam peruenerunt, fuerunt circiter triginta milia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc discederent, nec uictualia illis insula suppeditaret, quippe quæ ab hominibus non habitabatur, nihil præter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri insulam redeunt, Caput V.

Maris uero tempestate sedata, habitatores insulæ Zipangri cum multis nauibus & grandi exercitu uenerunt contra inermes Tartaros in insula ad quam natando appulerunt, uagantes, eosque in uniuersum trucidare moluntur, quippe qui omni auxilio destituti erant. Relictis itaque in littore nauibus, terram ingrediuntur hostem quæsituri. At illi prudenter aspectum Zipangriorum fugientes, delitescunt haud longe à littore maris, tantisper expectantes, donec illi in terram effusi à nauibus sese elongauerunt: & subito prorumpentes naues apprehendunt, & ingressi eas ab insula salui recedunt, dimissis Zipangrijs in insula. Et recta contendentes ad insulam Zipangri, acceptis hostium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, processerunt ad principalem insulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderunt suæ gentis uexilla, existimabant suos cum uictoria reuerti, & egressi illis obuiam, hostem incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerunt, præter paucas mulieres, expulerunt.

Quomodo Tartari ab obtenta ciuitate iterum excluduntur, Cap. VI.

Rex uero Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in insula conclusum reducit, atque obsidet ciuitatem quam occuparunt Tartari, tantaque diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus custodit, ut nullus ad hostem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum ducebat,

cebat, ne inclusi Tartari magno Cham principi suo quod acciderat indicare possent, alioquin de insula actum fuisset. Manet itaq; hostis inclusus & obfessus septem mensibus: & uidentes se omni auxilio destitutos, restituerunt regi Zipangri ciuitatem, liberique & salui ad propria redierunt. Et hæc gesta sunt anno domini **M. CCLXXXIX.**

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri, **Cap. VII.**

Colunt uiri Zipangri uaria idola, quorum quædam habent caput bo-
uis, quædam caput porci, & quædã caput canis atq; aliorum diuersorum
animalium. Sunt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite:
alia tria capita, unum super collum, & duo alia super utrumq; humerum. Sũt
rursus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum.
Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et quum incolæ
interrogantur, unde hanc habeant traditionem, respondere solent, se pa-
tres suos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quod ab illis accepe-
runt. Est etiam hæc consuetudo apud Zipangrios, quando hominem ex-
traneum capiunt, si ille potest se pecunia redimere, dimittunt eum: si autẽ pre-
cium non habet quo se liberet, occidunt illum & coctum deuorant, conuocan-
tes ad conuiuium illud consanguineos & amicos quosq;.

De uarijs insulis regionis illius, atq; fructibus earum, **Cap. VIII.**

In littore maris oceani, in quod definit ab oriente prouincia Mangi, circa
Insulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruæ insulæ, quæ à nautis nume-
ratae putantur esse septem milia quadringentæ & quadraginta octo, quarum
maior pars ab hominibus habitatur. Nec est ulla in qua non crescant arbo-
res odoriferæ atq; uirgulta suauem spirantia odorem. Inueniuntur ibi aro-
mata in maxima copia. Verum negociatores extranei illuc non ueniunt, nisi
habitatores Mangi, qui hyeme ad insulas nauigant, & æstate iterũ redeunt.
Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppositi, unus hyeme, & alter
æstate. Et quoniam in insulis illis non fui, nihil de illis scribere statui, sed stilũ
reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias transeam regiones.

De prouincia Ciamba, **Caput IX.**

Soluentes à portu Zarten, & nauigantes uersus Garbinium, peruenierũt
ad prouinciam Ciamba, quæ mille & quinquaginta miliaribus distat ab
eo portu: & est magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam
habens linguam. Anno incarnationis dominicæ **M. CCLXVIII.** misit
magnus Cham ducem quendã Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut pro-
uinciam illam sibi subiugaret. Sed quum in prouinciam uenisset, uidit ciuita-
tes adeo munitas, & castra tam fortia esse, ut nulla ui illa posset expugnare.
Combussit tamen uillas, & incidebat arbores, tantaq; prouincię intulit dam-
na, ut rex eius libens magno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex pro-
uincia recederet. Inierũt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti

pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tunc tantam habuit uxorum multitudinē, ut illi essent nati trecenti & uiginti sex filij atq; filiaē, quorum centū quinquaginta iam arma ferre poterāt. In hac regione plurimi sunt elephanti, & lignū alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebanī.

De insula Iaua, Caput x.

Relicta prouincia Ciamba nauigatur uersus meridiem mille & quingentis miliaribus usque ad insulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu suo patet tribus milibus miliarium. Habet regem qui nemini est tributarius. Ibi est maxima copia piperis, nucum muscatarum, spici, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negotiatores: nam multa lucrantur ex allatis speciebus. Incolæ insulæ idololatræ sunt: nec potuit magnus Cham hætenus eam suæ subijcere ditioni.

De prouincia Boëach, Caput xi.

Nauigando ab insula Iaua, numerantur septingenta miliaria ad duas insulas, Sondur & Condur dictas: à quibus ultra procedēdo inter meridiem & Garbinum, sunt quingenta miliaria ad prouinciā Boëach, quæ amplissima & ditissima est. Regem habet proprium, & propriā linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia ursos domesticos, magnos ut leones, itemq; elephantos habet multos, & aurum copiosum. Utuntur incolæ promoneta glebis quibusdam aureis. Pauci sunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani sunt habitatores eius.

De insula Petan, Caput xii.

Recedendo à prouincia Boëach, nauigatur per miliaria quingenta uersus meridiem ad insulam Petan, quæ maiorem in partem syluestris & nemorosa est. Arbores eius odoriferae sunt, & magnam præstant utilitatem. Inter prouinciā Boëach & Petan per miliaria sexaginta, mare adeo est undosum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nā profunditas eius uix est quatuor passuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima est copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De insula quæ Iaua minor uocatur, Caput xiii.

Vltra insulam Petan, per Sirochum nauigando, est Iaua minor, centum distans miliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo milia miliarium. Diuiditur insula in octo regna, habetq; linguā propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his nostris partibus nunquam uisa sunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc insula intantum ad Austrum, ut polus arcticus, & stellæ eius minime uideri possent. Ego Marcus fui in

fui in hac insula, iustitiamque sex eius regna, nempe regnum Ferlech, Basman, Samara, Dragoiam, Lambri & Fansur. In alijs uero duobus non fui.

De regno Ferlech Cap. XIII.

Habitatores regni Ferlech qui montana occupant, nullam habent legem, sed bestialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorant, comeduntque carnes omnium animalium mundorum & immundorum, atque carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumeti sunt ad dicti legi, quam ex Saracenis negociatoribus illuc diuertentibus didicerunt.

De regno Basman, Caput XV.

Habet regnum Basman linguam propriam, uiuuntque incolae eius bestialiter. Agnoscunt magnam Cham pro domino, sed tributa ei non soluunt, nisi quod interdum illi mittunt munera de feris syluestribus. Inueniuntur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et sunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. ^{unicornium} ^{forma} Habent caput ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & alijs immundicijs. In medio frontis gestant cornu unum, grossum & nigrum. Linguam habet spinosam, & hac laedunt homines & animalia. Abundat quoque regio ipsa diuersis simijs magnis & paruis, hominibus simillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, nisi quod in barba & in loco secreto pilos relinquunt, & occisos speciebus aromaticis condiunt, & postea desiccant, uenduntque negociatoribus, qui per diuersas orbis partes corpora illa deferentes, homines persuadent tales homunciones in maris insulis reperiri.

De regno Samara, Caput XVI.

In regno Samara fui ego Marcus cum socijs meis quinque mensibus, non sine magno tadio tempus expectans nauigationi aptum. Nam incolae eius bestialiter uiuentes, carnibus humanis edendis sunt assueti. Quapropter consortium eorum spernentes, castra lignea nobis haud longe à mari extruximus cum propugnaculis, in quibus tuti essemus contra incolas. In hoc regno nec ursa minor nec maior, quam uulgo currum magnum uocant, apparet, usque adeo insula illa uergit in Austrum. Incolae idola colunt. Sunt ibi optimi pisces, & in magna copia. Triticum uero illic non crescit, sed de riso panes conficiunt. Vineas quoque non habent, sed potum ex arboribus hoc modo eliciunt. Sunt in ea insula arbores multae & paruae, habentes singulae ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt stillantem liquorem, qui tam largiter ex incisura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rursus adhibent ramo urceum, & id tam diu frequentant, donec stillicidium illud desierit. Et haec est uindemia eorum. Prouocant quoque arborem ad largiora fluentia per aquarum rigationes,

quas fundunt ad arboris radices, quando tardius cœperit emittere lachrymam. Sed is liquor non est tam sapidus, ut ille qui suapte fluit natura. Mittit quoque hæc regio nuces Indicas in magna copia.

De regno Dragoiam, Caput XVII.

Habet quoque regnum Dragoiam homines sylvestres, qui idola colunt, & linguam atque regem proprium habent. Apud hos talis est consuetudo, quando quis grauius infirmatur, propinqui & consanguinei eius conuocant magos & incantatores, illosque interrogant, an ægrotus sit sanitatem recuperaturus. Et illi respondent id quod dæmonum suggestionem didicerint. Si dixerint infirmum non posse liberari, quin illa ægritudine intereat, adsunt qui infirmo os concludunt, ne respirare possit, atque sic occidunt priusquam ab infirmitate extinguatur. & carnes eius incidunt, coquunt atque deuorant, & id potissimum faciunt propinqui & consanguinei infirmi simul congregati. Aiunt enim, Si carnes illius putrescerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauissimas passura esset poenas. Porro ossa in cauernis montium sepeliunt, ne ab homine uel bestia contingantur. Et quando hominem extraneæ nationis capiunt, si ille se pecunia non potest redimere, occidunt eum & comedunt.

De regno Lambri, Caput XVIII.

Est aliud regnum in memorata insula, quod Lambri uocatur, in quo multa crescunt aromata, præsertim habentur ibi birci in maxima copia, quos posteaquam creuerunt transplantant, & tribus annis in terra dimittentes, iterum cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quosdam mecum in Italiam portauit, curauitque seminandos, sed destituti calidiori regione, non creuerunt. Regni huius incolæ idololatæ sunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus non habitant, sed in montibus. Habet quoque hæc terra unicornes & alia multa atque diuersa animalia.

De regno Fansur, Caput XIX.

In regno Fansur nascitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Incolæ huius regni panem de riso faciunt: nam tritico carent. Potum ex arboribus eliciunt, ut iam supra diximus. Sunt in regione ista arbores quædam crassæ, quæ habent corticem subtilem, sub quo inuenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine uoluptate comedi.

De insula Necuram, Caput XX.

Ab insula Iaua numerantur per mare centum quinquaginta miliaria ad duas insulas Necuram & Anganiam. Populus autem insulæ Necuram ualde bestialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quam foeminae nudi incedunt,

cedunt, nulla corporis parte tecta. **H**abent nemora plena arboribus sandalorum rubeorū, nucum Indicarū & gariophyllorum. **H**abet quoque copiam bircorum & diuerforum aromatum.

De insula Angania, Caput XXI.

Insula Angania magna est, & incolæ eius bestialiter uiuentes crudelissimi sunt & syluestres. Idola colūt: riso, lacte, & carnibus uiuunt. Carnem quoque humanam non abominantur. Sunt homines deformes: nam habent caput quasi caminum, & dentes atque oculos canibus similes. Est in ea insula omnium aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarij & diuersi arborum fructus.

De insula magna Seilam, Caput XXII.

AMemorata insula uersus Garbinum, mille numerantur miliaria ad insulam Seilam, quæ una putatur de melioribus mundi insulis, habes in gyro miliaria duo milia & quadraginta. Fuit tamen aliquando maior: nam ut fama in illis partibus est, comprehendit olim in circuitu tria milia & sexcenta miliaria sed uento impetuoso ab Aquilone multis annis irruente, mare tam importune illisit ad littora, ut etiam temporis successu montes ruerent in mare, & plurima terra indies ab eo absorberetur. Habet insula ditissimum regem, qui nulli tributarius est. Incolæ idololatæ sunt, & omnes nudi incedunt, nisi quod obscena loca panno quodam operiūt. Nullum habent blaudum præter risum, de quo uiuunt & de lacte. Habet copiam seminum sorimar, de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciunt iuxta modum paulo superius expressum. Mittit hæc insula multos lapides preciosos, præsertim rubinos, sapphiros, topasios, amethystos, & alios nobiles lapides. Habet rex insulæ rubinum, quo preciosior in orbe non putatur esse. Nam habet longitudinem unius palmi, & crassitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis ardens, omni carens macula. Obtulit magnus Cham insignem ciuitatem quandam illi regi pro hoc lapide: uerum recusauit rex, saltē eo nomine, quod a prædecessoribus suis illum habuerit. Homines huius insulæ bello non sunt affueti: sed quum belligerandum est, conducunt stipendiarios, præsertim Saracenos.

De regno Maabar, quod est in India maiori, Caput XXIII.

Vltra insulam Seilam spatio sexaginta miliarium, est prouincia Maabar, quæ & India maior appellatur, terra continens, nō insula. Sunt in ea quinque reges, & est ditissima. In primo eius regno nomine Var, regnat Senderba, inueniunturque ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentē & insulam quandam sinus maris fermè uadosus, quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decem passuum, in quibusdam trium, & duorum, ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores,

adducunt multas naues, magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundū maris se demittant, piscenturq; marinas conchas, ex quibus uniones colligantur. Porro piscatores illi, quando aquam amplius ferre nequeunt enatant, & rursus se præcipientes dant in mare, quod per diem multis replicant uicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderent, nisi huic periculo succurreretur in hunc modum. Conducuntur à negociatoribus magi quidam, qui Abraiāim dicuntur, & hi incantationibus suis & diabolica arte coniurant pisces illos, ut neminem lædere possint. Nocte uero quando à negociatoribus margaritarum piscatio intermittit, relaxant magi coniurationem suam, ne fures nocte sine periculo sese in mare demittant & sustollant conchas cum margaritis. Porro præter incantatores Abraiāim, nemo est qui illius coniurationis sciat uerba. Et fit hæc unionum piscatio non per totum annum, sed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immensa margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem, magis uero tribuunt uigesimali partem, & piscatoribus quoq; commodam præbent mercedem. Cæterum à medio Marti margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco, sed in alio quodam qui trecentis miliaribus ab isto distat, & ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem. Incedunt incolæ huius prouinciæ semper nudi, nisi quod panniculo uerenda contegunt. Rex quoq; ipse ut alij nudus incedit, deferens in collo torquem auream, sapphiris, smaragdīs, rubinis, & alijs preciosis lapidibus oneratam. Pendet quoq; in collo eius chorda quædam serica, cui innectuntur centum & quatuor preciosi lapides, margaritæ scilicet grandiusculæ, quæ eum admoneant centum & quatuor orationum, quas cottidie in honorem deorum suorum mane & uesperti obmurmurat. Gestat quoque in utroq; brachio & utroq; crure tres aureos circulos, quibus preciosi inclusi sunt lapides. Ornant deniq; digiti manuum & pedum eius lapillis quibusdam preciosissimis, auro etiam inclusis. Habet circiter quingentas uxores, & iam nouissime uni ex fratribus suis abstulit uxorem, fratre iniuriam dissimulante.

De regno Var, & uarijs erroribus incolarum eius.

CAPVT XXIII.

Sunt habitatores regni Var omnes idololatæ, multiq; eorum adorant bouem, ut rem sanctam, nec ullum occidunt. Quam autem bos aliquis moritur, perungunt domos suas adipe eius. Sunt tamen quidam inter eos, qui licet boues non occidant, tamen ab alijs occisos comedant. Aiunt in hac prouincia diuum occisum Thomam apostolum, corpusq; illius adhuc in quadam conseruari ecclesia. Sunt in ea prouincia multi magi, augurij & diuinationibus uacantes. Sunt etiam ibi multa monasteria, in quibus idola coluntur & his aliqui consecrant filias suas, quas tamen domi conseruant, nisi quando idolorum sacerdotes uolunt sua sacra facere, tunc uocant puellas consecratas, & cum illis in conspectu idolorum choreas

choreas ducunt, atque magnos & inconditos reboant cantus. Portant etiam hæc puellæ cibos secum quos in mensa ante idolum ponunt, & interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de appposito cibo, & præsertim ius carniū profundunt illis, quo potissimum delectari ab illis putantur. His ceremoniis peractis, puellæ domum redeunt. Seruiunt autem idolis in hunc modum, donec rex mortuus ad comburendum ducitur, multi ex militibus eius qui cum eo uiui uersati sunt, sponte ad cadauer eius in ignem se coniiciunt, putantes in alia uita se ab eo nunquam dissociandos. Idem faciunt uxores quum mariti eorum defuncti comburuntur, sperantes se uxores illorum futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt, nullius peni apud illos homines habentur. Est etiam alia detestabilis consuetudo in hac regione, ut quum quis comerente iniquitate sua, publico iudicio condemnari debet, is pro magna gratia ducit, si impetret à rege ut ad honorem alicuius idoli seipsum iugulet. Nam ubi id sibi à rege concessum fuerit, congregantur ad eum omnes consanguinei eius, & ad collum eius decem aut duodecim acutos ponunt cultellos, ipsumque in cathedra collocatum circumducunt per ciuitatem, alta uoce clamantes, Iste homo pro illius aut illius dei honore seipsum occisurus est. Et quum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit, arripens manu sua unum ex cultellis, alta uoce exclamat, Ego meipsum occido pro illius dei honore: quo dicto, uulnus sibi ipsi infligit: & accipiens aliud ferrum, confodit se etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus consauciat corpus suum, donec tandem moriatur, pro quolibet uulnere aliud & aliud sumendo ferrum. Consanguinei uero eius, corpus illius cum magna læticia comburunt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ speciem putent esse peccatum.

De multis & uariis consuetudinibus regni Var. Cap. xxv.

Est consuetudo in hac terra, ut tam rex quam cæteri homines in terra sedere soleant. Et quum ob hoc ab alijs redarguantur, respondere solent. De terra nati sumus, & in terram conuertendi, ideo terram honorare uolumus. Non sunt assueti ad arma: & quando ad bella procedunt, non induunt uestibus & armamentis, sed ferunt secum scuta & lanceas. Nullum occidunt animal, sed quando uolunt comedere carnes, satagunt ut per homines alterius nationis animalia mactentur. Tam uiri quam mulieres corpora sua bis in die lauant. Et si quis id intermitteret, pro hæretico iudicaretur. Homicidia & furta districte iudicant. Vini usus apud eos interdictus est. Et si quis uinum bibisse deprehensus fuerit, pro infami habetur, nec potest in iudicio testimonium dicere. Similiter hi in iudicio pro testimonio ferendo repelluntur, qui in mari nauibus se committere ausi fuerint: nam aiunt homines illos desperati esse animi.

De alijs

De alijs quibusdam conditionibus huius terræ, **Caput XXVI.**
Non producantur in hoc regno equi, sed rex Var alijs quatuor reges
 prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro
 equis. Nam emunt singulis annis circiter decem milia equorū, qui ex regioni-
 bus Curmos, Chisi, Dursar, Ser & Eden à negociatoribus adducuntur, unde
 maximum habent emolumentum. Emuntur autem singulis annis alijs & alijs
 equi, quia equi in ea regione diu uiuere non possunt: nec custodes eorū sciunt
 qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et si quando equæ apud eos pa-
 riant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectū, ut ad equitandum
 idoneus esse nō possit. Non crescit ullum bladum in hac prouincia præter ri-
 sum, unde equis conueniens pabulum dari nō potest, nisi quod carnes coctæ
 cum riso illis edendæ proponuntur. Est in hac terra maximus calor, ideo in-
 colæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi descendit, nisi in Iunio, Iulio & Au-
 gusto. Et si in his mēsis nō plueret, unde aër refrigerari solet, nemo morta-
 lium illic uiuere posset ob intensissimum calorem. Habet regio multiplices &
 uarij generis aues, quæ in partibus nostris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apostoli se-
 pultum est, **Caput XXVII.**

In prouincia Maabar, quæ est India maior, seruatur corpus beati Tho-
 mæ apostoli, qui in illa prouincia pro Christo passus est. Quiescit autem
 corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi sunt Christiani & Sara-
 ceni, debito honore sancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt
 mercatores, quum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regio-
 nis illius dicunt apostolum prophetam magnum fuisse, uocantq; eum Aua-
 rijam, hoc est, sanctum uirū. Et Christiani à longe ueniētes, & sancti corpus
 uisitantes, asportant secum de terra illa in qua uir sanctus occisus dicitur, &
 de ea in potum missa faciunt infirmos bibere, & credunt illos hinc melius ha-
 bere, atq; à diuersis liberari infirmitatibus. Aiūt anno dñi M. CCLXXXVII.
 tale apud eius tumbam factum miraculum. Quum princeps terræ illius mes-
 sem risi haberet multam, & locus illi sufficiens non esset ad recōdendum ri-
 sum, usurpauit sibi domos & ecclesiam diui Thomæ, & in eas inuitis custodi-
 bus reposuit risum. Factum autem est ut paruo post tempore nocte quadā
 sanctus illi appareret, & manu fuscinulam ferream tenens, & ad guttur eius
 applicans, minaretur illi exitium, dicens, Nisi domos meas quas temere occu-
 pasti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, statim ut edo-
 ctus fuerat, ecclesiā apostoli euacuauit. De qua uisione Christiani lætificati,
 deo & sancto suo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni, **Cap. XXVIII.**

Omnes habitatores prouinciæ Maabar tam uiri q̃ mulieres nigri sunt,
 sed arte quadā nigredinē illā corporibus illinūt, putantes eximiā nigre-
 dinem

dinem illis decori esse. **V**ngunt enim paruulos ter in hebdomada olio deissima expresso, & ex hoc fiunt nigerrimi. **E**t quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æstimatur. **I**dololatræ etiam qui inter eos sunt, deorum suorum imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros esse, & omnes sanctos: **D**æmonem uero album pingunt, asserentes dæmones candidi esse coloris: **E**t quum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferunt secum pilos bouis syluestris, eosque ligant ad crines equorum suorum quibus insident: pedes uero ad scuta & crines suos pilos illos ligant, credentes se in bello tutos esse ab omni periculo, nam bouem syluestrem magnæ sanctitatis esse affirmant.

De regno Murfili, in quo adamantes inueniuntur. Cap. XXIX.

Vltra regnum Maabar per mille miliaria est regnum Murfili, quod nemi est tributarium. **H**abitatores eius lacte, carnibus & riso uescuntur, atque idola colunt. In quibusdam huius regni montibus inueniuntur adamantes. **N**am quum pluit egrediuntur homines ad riuos aquarum, qui de montibus descendunt, & in arena multos legunt adamantes. **Æ**statis quoque tempore ascendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undique æstuantem, periculo etiam magno sese exponentes, propter magnos serpentes qui ibi in maxima uersantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atque alijs decliuis & retrusis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia, idque in hunc modum. **M**orantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis uescuntur serpentibus: & homines qui per montes discurrent, & sæpe ob prærupta saxa & præcipitia montium ad conualles peruenire non possunt, proijciunt in illas frustra recentium carniū uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis sublata, nonnullos habent adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenant. **A**duertunt quod auis sublatâ portet carnis portionem, & accurrentes abigunt aquilam, & lapillos carni adhærentes colligunt. **Q**uod si aquilæ in ualle proiectâ comederint carnem, aduertunt lapidum scrutatores locum ubi aquila noctu dormit, & egesta stercore discutientes eliciunt adamantes, si quos cum carne deuorauit. **R**eges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro se, reliquos sinunt in orbem per mercatores dispergi. **A**bundat prouincia ipsa uictualibus, & præsertim tanti sunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Laë, Caput XXX.

Recedendo à prouincia Maabar occidentem uersus, occurrit prouincia Laë, in qua habitant Abraiāmim, qui supra modum horrent mendacium: non ducunt nisi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullumque occidunt animal. **I**dololatræ sunt, & auguria sectantur. **Q**uando quippiam emere uolunt, umbram suam prius in sole considerant, & tunc iuxta errorem suum mercatum absoluunt. **C**ibo modico utuntur, & magnas

& magnas faciunt abstinencias. **V**tuntur in cibo herba quadam, quæ plurimum digestionem iuuat. **N**unquam per phlebotomiã sanguinem minuunt. **S**unt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum suorum religiosissime uiuunt. **N**udi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicentes se minime erubescere, quod sine peccato sint. **B**oues adorant, & cum magna reuerentia perungunt se unguento, quod de ossibus bouinis contritis faciunt. **S**cuteillis dum comedunt non utuntur, sed cibos super arida ponunt folia, decerpta ab arboribus quæ poma paradisi proferunt, aut super alia folia arida. **S**uper folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam dicunt ista omnia quum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea occidere, ne scilicet grande committant peccatum, si ulla creaturam priuarent uita sua. **S**uper nudam terram dormiunt, & cadauera defunctorum comburunt.

De regno Coilum, Caput xxxi.

Dum disceditur à regno Maabar, ad aliam mundi plagam per miliaria quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo sunt Christiani multi & Iudæi atque pagani. **R**ex eius nulli tributa pendit. **E**st quoque in ea regione lingua propria: & crescit ibi piper in magna copia. **N**am nemora & campestria arbutis eius plena sunt. **C**olligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. **C**rescit etiam ibi herba quadam, unde fit color quo tinctorum utuntur, uulgo Eudici dictus: quæ primum in uasis aqua repletis humectatur, & deinde in sole torrefacta, in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri solet. **S**unt in illa regione tanti calores, ut molestissimum sit illic uiuere. **F**lumina etiam adeo calescunt, ut ouum ad aquam eorum positum, citra magnam moram decoqui possit. **F**iunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrum quod negociatores hinc consequuntur. **I**nueniuntur quoque ibi animalia multa, cunctis aliarum regionum animalibus dissimilia. **N**am inueniuntur illic leones nigri, psitaci seu papagalli albi cum pedibus & rostris rubeis, & gallinæ nostris omnino dissimiles. **H**anc diuersitatem putant accidere propter nimium calorem, qui ibi existit. **F**rumentum nullum ibi præter risum crescit. **P**otum loco uini faciunt ex saccaro. **H**abent plurimos astrologos & medicos. **N**udi omnes incedunt, uiri & mulieres, obscenis locis panniculo operti. **V**acant supra modum rebus ueneris. **A**ustione solaris caloris nigri fiunt & deformes, sed quod illis elegans esse uidetur. **D**ucunt consanguineas in tertio gradu uxores, similiter nouercam defuncto patre, & ianitrice fratre defuncto: quod etiam per totam Indiam obseruatur.

De prouincia Comari, Cap. xxxii.

Comari regio est in India, ubi polus arcticus uideri potest: ab insula uero Iaua usque ad regionem istam uideri non potest, quum omnes intermediae regiones ultra æquinoctialem sint circulum. **E**st regio ista ualde syluestris, habetque animalia multa & dissimilia animalibus aliarum regionum, præsertim simias

tim simias hominis effigiem exprimentes. Discurrunt quoque illic leones & leopardi in magna copia.

De regno Eli, Caput XXXIII.

EVndo à provincia Comari uersus plagam occidentalem per treceta miliaria, peruenitur ad regnū Eli, quod proprium habet regē & propriam linguam. Incolæ eius idola colūt. Rex ditissimus est, habetq; thesauros multos, sed non est potens in populo: licet regio ipsa natura munita sit. Est in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatum. Si quando nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam provinciam appulerit, puta tempestate aut alia necessitate id cogente, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribusq; eius aiunt, Instituebatis ad aliam diuertere provinciam cum mercibus uestris, sed deus noster & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miserunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agrestes.

De regno Melibar, Caput XXXIII.

Post regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori est ad occidentalem plagam, & habet regem propriū nulli tributariū, atq; linguā propriam. Incolæ eius idola colunt. Inueniunt in hoc regno sicut & in regno Gozurath illi propinquo piratæ multi, qui singulis annis cum centum nauibus uagantur in mari, & capiūt transeuntes mercatores, atq; bona eorū prædantur. Ducunt secum uxores & filios, & tota æstate uersantur in mari, præcludentes mercatoribus semitam, ut non facile euadere possint laqueos eorū. Nam cum uiginti nauibus occupant in transuersum centum miliarium spatium, quinq; miliarium spatio uni assignato naui. Et quum uident aduentare nauem aliquam mercatorū bonis oneratam, signum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui, & hæc rursum naui tertiæ sibi collateralis id significat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauium gubernatores sciant adesse nauim quam diripiant. Concurrent igitur tot naues quot necessariæ sunt ad prædandum nauem aduentitiā, & hominibus quidem captis nihil mali inferunt, sed exponunt eos in littus maris, & rogant eos, ut eant & alias adducant merces, transeantq; per terminos eorum. Est in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis, & Indicarum nucum.

De regno Gozurath, Caput XXXV.

Est regno Melibar uicinum aliud regnum, quod Gozurath uocatur, habetq; regem & idioma proprium. Et est hoc regnum in India minori ad plagam occidentalem. Apparet in hoc regno polus arcticus super horizontē sex brachiorum alitudine, hoc est, septem uel octo gradibus cœlestibus. Sūt in hoc regno plurimi piratæ, qui quum mercatores ceperint, cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris, & illico fluxum patiuntur uentris. Quod ideo faciunt, quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas, solēt

M deglutire

deglutire margaritas & lapides preciosiores, ne illis per piratas eripiantur: sed illi horum astutiam non ignorantes, cogunt eos illico egerere glutitos lapides. Est in hac regione copia endici, piperis, & zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombix in magna colligitur copia. Hæc arbor crescit sex passibus in altum, & fructum producit per uiginti annos, deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiam in hoc regno corium quoddam nobilissimum, & quo uix melius inueniri potest.

De regnis Tana, Cambaëth & alijs quibusdā, Cap. xxxvi.

A Prædicto regno itur per mare ad regna Tana, Cambaëth, Semenath, & Resmacoram, ad occidentalem scilicet sita plagam, in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodque autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his scribere multa non præualeo, quia sunt in India maiori, quam intactam ferè relinquam, nisi ubi maris littus contingit.

De duabus insulis, in quibus uiri & mulieres separatim habitant, Caput xxxvii.

Vltra regnum Resmacoram per quingenta miliaria uersus meridiem, in alto mari sunt duæ insulæ triginta miliaribus à seinuicem distantes, in quarum una morantur uiri sine mulieribus, uocaturque insula masculina; & in alia foeminae sine uiris, & hæc quoque uocatur insula foeminina. Sunt autem Christiani, & habent inter se matrimonia. Mulieres nunquam ueniunt ad insulam uirorum, sed uiri uisitant mulieres, moranturque cum illis tribus continuis mensibus, unusquisque scilicet cum uxore sua in domo propria. Post hæc reuertuntur ad insulam suam ubi per residuum anni tempus manent. Et retinent mulieres filios masculos secum usque ad decimumquartum annum, postea mittunt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, nisi quod curam habent filiorum, & fructus quosdam legunt. Viri uero laborant & curam habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piscationibus, & infinitos capiunt pisces, quos recentes & desiccatos uendunt negociatoribus, & hinc multum habent lucri. Vescuntur lacte, carnibus, piscibus & riso. Abundat mare illud cetis & magnis piscibus. Viri regem non habent, sed episcopum suum dominum agnoscunt, subiecti archiepiscopo de Scoira.

De insula Scoira, Caput xxxviii.

Procedendo ulterius uersus meridiem per quingenta miliaria, occurrit alia insula Scoira nomine, cuius incolæ Christiani sunt, & habent archiepiscopum. Exercentur in ea insula multa mercimonia, nam abundat bombice & piscibus. Præter risum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piscibus. Deferunt à piratis multa bona ad hanc insulam, quæ rapta illic uendunt. Illi autem scientes non Christianis, sed Saracenis & idololatriis illa ablata, libenter ea emunt. Sunt in hac insula inter Christianos multi incantatores, qui pro libito suo naues in mari reuocare possunt.

possunt ut uolunt: etiam si prospero nauis uehatur uento, illi arte sua diabolica possunt contrarium excitare uentum, qui nauem etiam inuitā reducat.

De magna insula Madaigascar. Caput XXXIX.

REcedendo ab insula Scoira, & uersus meridiē per mille nauigando miliaria, peruenitur ad Madaigascar, quæ inter maiores & ditiores mundi computatur insulas. Continere dicitur in gyro quatuor milia miliarium. Habitatores eius Mahumetani sunt, nullum habentes regem, sed quatuor senioribus per totam insulam parent. Producit hæc insula plurimos elephantos, ut nulla in orbe sit regio quæ plures illa habeat. Est in ea sicut & in alia insula quæ Cuzibet uocatur, magna eboris nundinatio. Nam in toto orbe non putatur maior esse elephantinorum dentium copia, quàm in his duabus insulis. Non comeduntur in hac insula aliæ quàm camelorum carnes, quum illæ saniores incolis sint. Est autem illorum animalium maxima & penè infinita multitudo in hac insula. Sunt præterea in hac insula multa nemora sandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uero cete grandia capiuntur, ex quibus ambrum colligitur. Sunt ibi leones, leopardi, cerui, damulæ, & capræ multæ, aliarumque bestiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur denique ibi uariæ species auium, quæ in terris nostris nunquam uisæ sunt. Confluunt passim ad hanc insulam multi mercatores, facillimeque illuc nauigare possunt: propter maris fluxum: nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hanc insulam Madaigascar, iuuante nauæ fluxu maris: sed difficillime reuerti possunt, quum uix in tribus mēsis aduersum fluxum superare possint. Nam tota uī mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc. Caput XL.

Sunt & aliæ insulæ ultra Madaigascar uersus meridiem, sed quæ difficillime adiri possunt, propter uelocissimū maris cursum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens effigiem, sed immensæ est magnitudinis. Aiunt qui illas uiderunt aues, plerasque alarum pennas in longitudine continere duodecim passus, spissitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proportionem respondere: auis uero ipsa tantæ fortitudinis, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime sustollat, atque rursum ad terram cadere sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur esse pennatus, leoni ex omni parte similis, nisi quod faciem habet aquilæ similem: sed hi qui aues illas uiderant, constanter asseriebant, nihil illis commune esse cum ulla bestia, & quod duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuncium quendam, qui in insulis illis tamdiu captus tenebatur, donec

M 2 incolis

incolis eorum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens miraretulit de conditione illarum regionum, & de uarijs animalium speciebus quæ in illis inueniuntur.

De insula Zanzibar, Caput xli.

INuenitur etiam illic alia quædam insula, quæ in gyro continet duo milia miliarium, habens regem proprium & linguam singularem. Incolæ uero eius idola colunt. **S**unt homines illi corpore grosso, sed breui. Et si staturæ longitudo corpulentia responderet, gigantes uideri possent. **S**unt fortissimi, ut etiam unus tantum ferre posset onus, quantum alij uix quatuor. Comedit etiam unus tantum cibum, qui quinque nostratibus sufficere posset. **S**unt omnes nigri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat regentes. **C**apillorum tam densum habent crispitudinem, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. **O**s est illis magnū, & nares sursum patentes. **A**ures quoque habent grandes, & oculos horribiles. **M**ulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares grossas admodum deformes sunt. **V**iuunt lacte, carnibus, riso & dactylis. **C**arent uino, sed conficiunt potum optimū ex riso, saccaro, & alijs speciebus. **V**eniunt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. **N**am sunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. **V**iri huius insulæ fortes & bellicosi sunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella procedunt, extruentes castella lignea super elephantos, quæ tanta sunt ut quindecim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili castro. **P**ugnant autem cum lanceis, gladijs & lapidibus: & sunt huiusmodi castra asteribus cooperta. **P**orro quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipsi pro uino in terra bibunt, quo audaciores sint in bello. **A**bundat ista insula leonibus, leopardis, & alijs uarijs bestijs syluestribus, quæ in alijs regionibus non inueniuntur. **H**abet præterea speciem animalis quod grassia uocatur, habens collum longissimum, passuum scilicet trium, cuius anteriora crura multo longiora sunt posterioribus. **C**aput eius est paruum, & color uariis, albus scilicet & rubeus cum roseis punctis per corpus dispersis. **E**st autem animal mansuetum, neminem lædens.

De multitudine insularum Indiae. Caput xlii.

Sunt præter memoratas insulas etiam plurimæ alia insulæ in partibus Indiae, prioribus quidem ut principalioribus subiectæ: quarum numerus ob multitudinē earum certo haberi nequit. Et quidem si nautis credimus & his qui diu sulcauerunt maria, est numerus earum duodecim milia & septingentæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abasie, Caput xliii.

Descripsimus hætenus obiter insulas & regiones Indiæ utriusque, maioris scilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminat ad regnū Rescomoran: minor uero incipit à regno Ciamba, & terminat ad regnū Murfili.

Murfilii. Nūc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abasīa appellatur. Igitur Abasīa est regio maxima in septem diuisa regna, quibus singulis singuli præsunt reges. Et hi omnes sunt Christiani, præter tres Saracenos. Christiani crucem aureā in fronte gestant, quod eis in baptismo imprimitur. Saraceni uero habent signum à fronte usque ad medium nasi. Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla signati sunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Christi fidem docuisse dicitur, & multos ad eandam conueruisse. Postea transtulit se ad regnū Maabar, in quo pro Christo mortē obiit.

De quodam episcopo Christiano uiolenter à Sultano circunciso, Caput XLIIII.

ANno à Christo nato M. CCCLXXVIII. rex unus & qui principalior erat in regnis Abasīæ, deuotione motus uoluit Ierosolymam uisitare, atq; sepulchrum domini. Et quum id consiliarijs atque aulicis suis indicasset, illi omnino dissuadent propositū arripere iter, scientes plurima in itinere esse discrimina, præsertim quum illi per multas Saracenorum terras ambulandū esset: sed ut episcopum aliquem sui loco mitteret consulunt, qui adeundo terram sanctam munus perferret in Ierusalem. Acquiescit rex sano consilio, mittitq; episcopum cum regia oblatione. Veniens autē episcopus in regionem Aden, quā Saraceni inhabitabant, & Christianos implacabili persequebantur odio, comprehensus à Saracenis, ad regem Aden ducitur. Rex uero quū ex eo didicisset quod nuncius esset regis Abasīæ, missus ad terram sanctam, minis nititur cogere hominem, ut abnegato Christi nomine, Mahumeti suscipiat legem. Episcopus uero constanti animo in Christi perseverans fide, respondet se potius mortem subiturum, quā deserto Christo, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet episcopum in iniuriam Christi & despectum regis Abasīæ circuncidi, & circuncisum iterum mittit ad regem Abasīæ. Quo cognito rex Abasīæ, uolens Christi ulcisci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis castella gestantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis alijs duobus regibus, cū ualido exercitu properat in occursum regis Abasīæ, commissoque prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abasīæ uictor. Et intrans cū exercitu suo in interiora regni Aden, cœpit deuastare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi resistere conabantur, sed incassum; mansitq; per integrum mensem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum rediit, gaudens impij Sultani ultam perfidiam.

Quàm diuersæ bestię intueniantur in prouincia Abasīæ, Cap. XLV.

Viuunt habitatores Abasīæ carne, lacte & riso: oleo uero utuntur de fossima facto. Habet regio ipsa multas ciuitates & oppida, in quibus plu-

M ; rimæ

timæ sunt negotiationes. Inuenitur ibi buchiranus optimus, & bombicini panni in magna copia. Habent quoque Abasini plurimos elephantos, sed qui ibi non nascuntur, uerum ab alijs regionibus & insulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuersæ auium species quæ alibi non ui-
suntur, in magna ibi nascuntur abundantia. Habet præterea regio illa galli-
nas pulcherrimas, & struthiones grandes, asinis haud minores, aliarumque be-
stiarum & auium multiplicem uenationem. Habet psitacos, & epimachos pul-
cherrimos: habet denique cattos diuersarum specierum, quorum aliqui huma-
nam in facie exprimunt effigiem.

De prouincia Aden, Caput XLVI.

Habet prouincia Aden regem proprium, quem Sultanum uocant, ha-
bens sub se Saracenos, qui supra modum exosos habent Christianos.
Habet autem regio ipsa multas ciuitates & castra, & præsertim habet portum
optimum, ad quem ex India plurimæ appellant naues aromata deferentes. Et
negociatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponunt ea in naues
paruas, atque septem diebus per flumen quoddam ducentes, postea humeris
camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram usque ad fluuium
Ægypti deportant, & rursus in naues exonerantes, tandem usque ad Alexan-
driam perducunt. Nec potest compediosior haberi uia ab orientis partibus
usque Alexandriam. Negociatores uero illi ducunt secum plurimos equos, quan-
do nundinandi gratia in Indiam concedunt. Exigit autem rex Aden ab illis
mercatoribus qui per regionem suam aromata & alias merces ducunt, uecti-
gal maximum, unde plurimum ditescit. Quum Sultanus Babyloniam obside-
ret ciuitatem Aconensem, & eam expugnaret, anno scilicet domini M. C. C.
misit Sultanus Aden in auxilium eius triginta milia equitum, & quadraginta
milia camelorum, non quod usque adeo illius cuperet augeri felicitatem, sed
quod omnes maluit extinctos Christianos. A portu Aden eundo uersus
Septentrionem sita est ciuitas Escier, quadraginta distans miliaribus ab illo
portu, & habet sub se multas alias ciuitates & castra, sed quæ omnia sunt de
dominio regis Aden. Est quoque iuxta hanc ciuitatem optimus portus, à quo
innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atque op-
timum, quod de paruis arboribus, abietibus tamen similibus, stillat. Incolæ cre-
bris incisionibus perforant harum arborum cortices, ut thus extrahant, ta-
met si calor quoque, qui ibi maximus est, plurimum eliciat liquoris. Habet quoque
regio ipsa palmas cum dactylis: sed præter modicum risum nullum producit
frumentum, uerum aliunde importandum est. Abundat autem piscibus op-
timis, præsertim tunnis, qui ibi optimi habentur. Vinum non habent, sed ex
dactylis, riso & saccharo optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regio-
ne inueniuntur sunt statura parui, auribus omnino carentes, sed loco earum
cornua

cornua parua habent. **E**qui, boues, cameli atque oues uescuntur piscibus, qui quotidianus illorum sunt cibus, quum illic ob immensum calorem herbae & frumenta ex terra haberi non possint. **F**it autem tribus anni mensibus piscium captura, scilicet Martio, Aprili & Maio, tantusque illorum capitur numerus, ut non facile explicari possit. **H**os pisces siccant & seruant, atque per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. **V**escuntur autem animalia libentius desiccatis piscibus quam recentibus. **F**iunt etiam ab incolis panes bis cocti ex piscibus, idque in hunc modum. **C**oncidunt pisces minutatim, atque contundunt in modum farinae, & postea comiscunt & subagitant quasi pastum panis, atque ad solem desiccari faciunt, & uiuunt ipsi & iumenta ipsorum de illis panibus factitijs per totum annum.

De regione quadam, in qua Tartari habitant. **Caput XLVII.**

Scripsi haec de regionibus orientalibus ad meridiem expositis, nunc quasdam in Septentrionali plaga positas, quae supra in primo libro sunt omissae, breuiter attingam, & quae de illis didici antotabo. **I**gitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitant Tartari, quorum rex est de progenie Imperatoris Tartarorum: & seruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. **S**unt omnes idololatrae, coluntque unum deum, quem Natigai appellant, putantes illum terrae habere dominium, & omnium eorum quae ex ea producuntur. **S**onat enim Natigai in lingua eorum deum terrae. **I**n honorem illius dei multa faciunt simulacra & imagines. **N**on habitant in ciuitatibus uel oppidis, sed in montibus & campestribus regionis illius: suntque in maximo numero, frumento carentes, & lacte atque carnibus uiuentes. **E**st magna pax & concordia inter illos, parique uoto suo obediunt regi. **H**abent equorum, camelorum, bouum, ouium, & aliorum pecorum fere infinitum numerum. **S**unt etiam apud eos ursi maximi atque uulpes insignes. **S**ed & onagri in magna illic inueniuntur multitudine. **I**nter parua uero animalia est quaedam species apud illos, quae delicatissimas suppeditat pelles, quas uulgo zebellinas uocant. **S**unt quoque alia quamplurima syluestria animalia ibi, de quibus multam percipiunt carnem ad comedendum.

De regione alia, ad quam propter lutum & glaciem difficilis patet accessus. **Caput XLVIII.**

Sunt etiam regiones aliae in hac Septentrionali plaga, sed priore adhuc interiores, quarum una est montosa, uaria producens animantia, ut sunt rhondes, armelini, erculini uarii, uulpes nigrae & alia quaedam, quae hominibus illis lenissimas praebent pelles, & ad nostras per mercatores deferuntur regiones. **E**qui uero, boues, asini, cameli, & alia quaecunque corpulenta animalia, ad illa loca accedere nequeunt, usque adeo est regio illa paludinea & stagnis plena, nisi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & constricta

sunt dura glacie. **C**eteris uero temporibus tamen multa illic sit glacies; & magnum frigus, non est tamen glacies illa tam solida, ut currus & iumenta ponderosa ferre possit, quinimmo homines ipsi cum magna difficultate possunt pertransire terram illam, usque adeo stagnantur omnia loca aquis & paludibus. **P**atet regio hæc uersus Septentrionem itinere tredecim dierum, in qua supra modum abundant animantia ea quæ memoratas preciosas suppeditant pelles, unde incolæ multa assequuntur lucra. **N**ā accedunt eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipsam hoc modo. **H**abent canes maximos asinorum instar, qui rhedis trahendis sunt assueti. **C**arent autem uehicula illa rotis, facta de lignis leuibus & planis, ut duo homines in uno sedere & uehi possint, nec facile in luto mergantur propter latitudinem eius. **I**gitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam sex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocumque a ductore qui cum mercatore in rheda sedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, transeuntes per lutum & aquam. **N**ec possunt ultra unius diei spatium laborem illum sustinere: sed transacto die, alij ad rhedam ligantur canes, quum pagi multi passim in regione illa inueniantur, & illic canes in hoc officium nutrantur. **P**er hunc itaque modum potest mercator ad interiora illius peruenire regionis. **N**ō autem ponuntur magna onera super rhedas, quum canes præter mercatorem, aurigam & pellium faciem nihil ferè aliud trahere possint. **F**it igitur ut negociator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigā, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum, Caput XLIX.

Est adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uersus Aquilonem interior, quippe quæ extremum Septentrionis occupat locum, quam obscuritatem appellant, eo quod multo per annum tempore ibi sol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ sint, uerum & interdiu aer in modum crepusculi caliginosus sit: cuius regionis homines pulchri sunt, magni & corpulenti, sed pallidi. **R**egem non habent nec principem cui pareant, sed in morem bestiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuitatem ullam curantes. **T**artari uero qui illis hominibus sunt confines, sæpe regionem illam obscuram ingredienti, rapiunt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliisque multa inferunt damna. **E**t quoniam propter subito irruituram noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. **Q**uando regionem ipsam prædam abducturi intrare disponunt, accipiunt secum equas pullos habentes, illosque in ingressu regionis custodibus committunt, ut illic expectent donec ipsi cum præda reuertantur, ut quum illis noctu sit regrediendum, equæ nocturni itineris obseruatrices rectè ad pullos suos contendunt, omni uitato discrimine. **L**axant enim noctu equabus habenas, illasque libere quò suo instinctu feruntur, ire permittunt: & hæ naturali ad filios tracti

tracti affectu, ducunt seffores suos ad pristinū locum, quem ipsi in tenebris minime inuenire potuissent. **H**abent etiam huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus preciosas abstrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum, Caput I.

Inhabitantes Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè usque ad polum arcticum excurrit: & sunt Christiani, Græcorum ritum in ecclesiasticis seruantes officijs. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines sunt. Est etiam apud eos ingens copia preciosarum pellium. Habēt quoque mineras multas argenti. Regio uero ipsa est frigidissima, quippe quæ ad mare protenditur congelatum. Sunt tamen in eo mari insulæ quædam, in quibus grifalchi, herodij seu falcones in maxima inueniuntur copia, & inde ad diuersas mundi partes deferuntur.

MARCI PAULI VENETI LIBRI TERTII ET VLTIMI de regionibus orientalibus finis.

PRAEFATIO

LDEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto ; uterque enim primo librum suum uernacula scripsit lingua, ille in Italica, iste uero in Gallica ; deinde ut seculum illud nihil præter barbariem coluit, uterq; infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori stilo latinis legendi traditi sunt, quàm ut tenerioribus auribus simplicitas illa arridere possit. Sed ueritatis simplex est oratio. Etiam ineleganter scriptis suis debetur honor, quod alios ad ueritatis excitet inquisitionem. Fuit Haythonus iste Armenus, e regio natus stemmate, sed nobilitatē suam in Christo nihil esse arbitratus, seculum & ea quæ in illo sunt contemnens, monasticam elegit uitam, quo à seculi sequestratus tumultibus, Christo liberius uacaret. Scribit autem hæc de seipso. Porro interpretis eius fuit Nicolaus Salconi, qui ex mandato summi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauiensi, primo hunc librum Gallice scripsit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinū ut potuit uertit, anno scilicet domini M. CCCVII.

HAITHONI

HAITHONI ARMENI

ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE

TARTARIS LIBER.

De regno Cathay. Caput 1.

REGNUM Cathay est maximum quod in orbe ualeat inueniri, & est repletū gentibus, & diuitijs infinitis, & in oceani littore habet sitū. Tot etiam sunt ibidem maris insulae, quod numerus nullatenus potest sciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas insulas asserat se uidisse. Illae uero quae calcari possunt, reperiuntur innumerabilibus abundare diuitijs & thesauris. Et illud fere quod in illis partibus carius emittitur, & habet, est oleū

*Recenset illas
M. Paulus*

oliuarū: & reges & magnates illud quasi medicamen praecipuū, cum magna diligentia faciūt custodiri. In ipso etiam regno Cathay plura sunt mirabilia monstrosa, quae dicere praetermitto. Homines illarum partium sunt sagacissimi, & omni calliditate repleti, & ideo in omni arte & scientia uilipendūt omnes alias nationes: & dicunt, quod ipsi sunt soli qui duobus luminibus respiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: sed omnes alias nationes asserunt esse caecas. Et per hoc certissime demonstratur, quod omnes alios reputant esse rudes. Et uere tot res mirabiles & diuersae, ac ineffabilis subtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quod non uidetur esse aliquis, qui in talibus illis se ualeat cōparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes suas multi tam uiri quā scēminae pulcherrimae reperiuntur: tamen omnes communiter paruos habent oculos, & naturaliter barba carent. Isti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quae latinis literis in pulchritudine quodāmodo similes sunt. Secta uero illius regni gentium, uix posset aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui sunt qui colunt idola de metallo, alij uero boues adorant, quia terram laborant, ex qua crescunt frumenta & alia nutritiua. Alij colunt magnas arbores, alij naturalia, alij astronomiam, alij solem colunt, alij uero lunam, alij uero nullam habent fidem uel legem, sed sicut bruta animalia, ducunt bestialiter uitam suam. Et licet sint perspicacissimi ingenij ad omnia opera corporalia exercēda, nulla tamen inter eos spiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriae non sunt audaces, sed sunt mortis timidi plus satis quā armigeros esse deceat, multū tamen sunt ingeniosi, & magis per mare quā per terram de inimicis suis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera, quae non inueniuntur inter alias nationes. Moneta uero quae in illis partibus expenditur, fit de papyro

pyro in forma quadrata, & est regali signo signata, & secundū illud signum illa moneta est maioris precij uel minoris: & si forte illa moneta, propter uetustatē incipiat deuaſtari, ille uero qui illā habuerit, ad regalē curiā deportabit, tunc pro illa dabit sibi noua. De auro uero & alijs metallis faciunt uasa & alia ornamenta. De isto regno Cathay, dicitur quod est in principio mūdi, quia est in oriente ab uno capite, & in illa parte nulla est aliarum habitatio gentiū, ut refert. Ex parte occidentis suos habet confines cum regno Tarſa. Ex parte Septentrionis cum deserto de Belgian. Ex parte uero meridiei, sunt insulæ maris oceani, de quibus superius est expreſſum.

De regno Tarſa, Caput II.

IN regno Tarſa sunt tres prouinciæ, quarū dominatores se reges faciunt appellari. Homines illius patrię nominantur Iogour, semper idola coluerūt, & adhuc colunt omnes, prater decē cognationes illorū regū, qui per demonstrationē stellæ uenerūt adorare natiuitatem in Bethlehem Iudæ. Et adhuc multi magni & nobiles inueniuntur inter Tartaros de cognatione illa, q̄ tenet firmiter fidē Christi. Alij uero idololatræ de partibus illis, sunt homines nullius ualoris in facto armorū. Perspicacissimi tamen sunt ingenij ad omnes artes & scientias addiſcendas. Literas habent proprias, & ferē omnes illarum partium habitatores abſtinent à carnibus & à uino, nec aliqua ratione occiderent quicq̄ uiuens. Illorū ciuitates ualde sunt amœnæ, & templa magna habent, in quibus idola uenerant: frumenta ibi crescunt abundanter, & alia bona grana. Vino uero carēt, & bibere uinū reputant eſſe peccatū, sicut faciūt Agareni. Istud regnū Tarſa, ex parte orientis suos habet confines cū regno Cathay supradictō. Ex parte occidentis, cum regno Turqueſtan. Ex parte Septentrionis, cum quodā deserto. Ex parte uero meridiei, cum quadam ditissima prouincia, quæ uocatur Sym, quæ inter regnū Indiæ & regnum Cathay habet situm, & in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turqueſtan, Caput III.

Regnum Turqueſtan, ex parte orientis suos habet confines cum regno Tarſa, ex parte occidentis cum regno Perſarum, ex parte Septentrionis cum regno Coraſinæ, ex parte uero meridiei protenditur uſq̄ ad desertum Indiæ. In isto regno paucae sunt bonæ ciuitates: planicies habet latas, & bona pabula pro armentis, & ideo habitatores illius patriæ, ut plurimū sunt pastores, habitantes in tentorijs, & in talibus domibus, quæ de loco ad locum poſſunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatur Ocerra. Parum ibi colligitur de ordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Curſiam, & alia poculēra quæ conficiunt, & lac. Riſum & miliū comedunt atq̄ carnes, & uocantur Turcæ. Et ferē omnes tenent dogma peſſimi Mahumeti. Aliqui uero sunt inter eos, qui nullā penitus fidem habent uel legem. Literas nō habent proprias, sed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus ſiue caſtris

De regno

De regno Corasminorum,

Cap. IIII.

Regnum Corasminorum est bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis, & multi sunt ibidem habitatores, quia terra illa est fertilis & amœna, frumenta & alia bona grana colligunt ibi in maxima quantitate, tamen modicum habent uini. Istud regnum suos habet confines cum quodam deserto, cuius percentum dietas extenditur longitudo. Ex parte occidentis usq; ad mare Caspium protenditur. Ex parte septentrionis confines habet cum regno Cumanie; ex parte meridiei cum regno Turquestan, superius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Corasme, & Corasmi homines nominantur. Pagani sunt, non habentes literas siue legem. In armis sunt ferocissimi qui uocantur Soldini, & habent propriam linguam, literas atq; ritum Græcorum & modo Græcorum conficiunt corpus Christi, & sunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumanie,

Cap. V.

Regnum Cumanie est ualde magnum, sed propter aeris intemperiem male ab hominibus habitatur. Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus, quod homines, siue animalia non possunt uiuere ullo modo: in aliquibus uero locis fit tantus calor in estate, quod nemo potest ibi esse per æstum, & etiam propter muscas. Regnum istud Cumanie est quasi totum planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores siue ligna, nisi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentorijs habitant illæ gentes: stercora comburunt animalium loco ligni. Regnum Cumanie ex parte confines habet cum regno Corasme, & cum quodam deserto. Ex parte occidentis est mare maius, & mare detenue: ex parte septentrionis confines cum regno Cassie: ex parte meridiei protenditur usq; ad quoddam flumen magnū, quod reperit in urbe quæ uocatur Etil. Anno quolibet congelatur, & quandoq; per totum annum permanet ita firmiter congelatū, quod glacies calcatur ab hominibus & animalibus sicut terra. In littore illius fluminis inueniuntur quædam arbores satis parue: ultra uero & ex alia parte illius fluminis sunt gentes habitantes uariæ & diuersæ, quæ non computantur de regno Cumanie, obediunt tamen regi. Et quidam sunt qui habitant circa montem Cocas, qui mirabiliter est magnus & altus. Astures & aliæ aues rapaces albæ sunt, quæ in illis montibus oriuntur. Et iste mons residet inter duo maria: quia ex parte occidentis est mons, ex parte orientis mare Caspium, & istud mare Caspium nullum habet introitum cum mari oceano, sed est sicut lacus: mare tamen propter ipsius magnitudinem appellatur. Est enim maior lacus quam reperiatur in orbe: quia protenditur à dicto monte Caspio usq; ad caput regni Persarum, & diuidit totam terram Asiæ in duas partes, & illa pars quæ est in parte orientis dicitur Asia profunda: & illa quæ est in occidente dicitur Asia maior, & multos retinet bonos pisces. Circa illum montem Caspium inueniuntur bubali, & alia multa animalia syluestria. Sunt etiam in illis parti-

N bus mul-

bus multæ insulæ, in quibus aues nidificant, & præcipue falcones, quæ per grum uulgariter appellantur, & esmerliones, & bonfacci, & multæ aliæ aues nascuntur ibidem, quarum nusquam origo nisi in illis insulis inuenitur. Maior ciuitas regni Cumania uocatur Sara, quæ fuit antiquitus nobilis & famosa: fuit tamen prostrata, & quasi totaliter destructa per Tartaros, qui illam uolenter ceperunt, sicut inferius exprimef. **De regno Indiae, Cap. VI.**

Regnum Indiae est ualde longum, & est situm super mare oceanum, quod in illis partibus dicitur mare Indiae. Istud regnum incipit à confinibus regni Persarum, & extenditur per orientem usque ad unam prouinciã quæ uocatur Balarem: & in illa prouincia reperiuntur lapides preciosi, qui balais appellantur. Ex parte septentrionis perlongum est & magnum desertum Indiae: ubi tot serpentes, & animalium diuersitates habitantes imperator Alexander dicitur inuenisse. In ipso regno prædicauit beatus Thomas Apostolus fidem Christi, & multas conuertit prouincias atque gentes: sed quia distant multum ab illis terris & locis, in quibus fides colitur Christiana, ibi fides nostra est multum diminuta, nec est ibi nisi quædam ciuitas, in qua habitant Christiani: omnes uero alij fidem Christi totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum est mare oceanum, in quo sunt multæ insulæ, sed homines degentes in illis sunt nigri, & nudi incedunt totaliter propter æstum, & colunt idola uelut stulti. In illis insulis inueniuntur lapides preciosi, margaritæ, & aurum, & multa genera specierum & rerum medicinalium, quæ conferunt sæpe hominibus huius mundi. Ibi etiam est quædam insula, quæ uocatur Ceylan, & in illa reperiuntur lapides qui uocantur rubini & sapphiri, & rex illius insulæ habet maiorem rubinum & meliorem quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius insulæ debet coronari, lapidem illum manibus suis tenet, & sedens super equo circuit ciuitatem, & extunc omnes sibi obediunt tanquam regi. Terra Indiae est quasi insula à deserto superius nominato, & mari oceano circumdata, ita quod uix posset aliquis introire illam terram, nisi ab uno latere tantum, uidelicet ex parte regni Persarum. Et mercatores qui ad illam terram uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatem quæ uocatur Hermes, quam Hermes philosophus fundauit artificialiter, ut præfertur, & exinde transeunt per quoddam brachium maris, quousque ueniunt ad quandam ciuitatem quæ Combacch nominatur: & ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ sunt uiridi colore: & tanta est in illis partibus illarum auium multitudo, quanta passerum in hac terra. In illo portu inueniunt quaecumque uolunt uenalia mercatores. Et si ultra uellent procedere, absque molestia possent ire. In illa prouincia non habent abundantiam hordei uel frumenti: comedunt tamen illarum partium habitatores risum, milium, lac, butyrum, & fructus qui multi crescunt ibidem.

De regno Persarum,

Cap. VII.

Regnum Persarum diuiditur in duas partes, quæ dicuntur solummodo unum regnum

regnum, eo præcipue q̄ unus solus dominus illarum terrarū semper obtinuit principatū. **P**rima pars Persarū incipit in oriente à confinibus regni Turquestan, & protenditur per occidentē usq; ad magnū flumen Phison, quod est *videtur esse Ganges* primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradiso terrestri. Et ex parte septentrionis extenditur usq; ad mare Caspiū: ex parte meridiei usq; ad desertū Indiæ. **P**rouincia illa est quodammodo tota plana: in medio illius duæ sunt sitæ magnæ & opulentissimæ ciuitates: quarum altera uocatur Boctara, altera Seonorgant. **H**abitatores illarum partium dicuntur Persæ, & habent propriam linguam: de mercationibus & terrarū laboribus uiuunt, uerum de armis se non ingerunt, nec de guerra. **A**ntiquitus colebāt idola, & ignē tanq̄ deum præcipuū adorabant. **P**ostq̄ uero secta Mahumeti illarum partiū dominium occupauit, effecti sunt uniuersaliter Saraceni, Mahumeti credentes falsissimis documētis. **A**lia uero pars incipit à Phison flumine supradictō, & extenditur per occidentē usq; ad cōfines regni Mediæ, & partim maioris Armeniæ. **E**x parte uero septentrionis extenditur usq; ad mare Caspiū. **E**x parte uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ. In illa prouincia sunt duæ maximæ ciuitates: quarum una uocatur Nesabor, & alia Spachen: & tamen in secta moribusq; sunt similes alijs supradictis.

De regno Medorum,

Cap. VIII.

Regnum Mediæ est ualde longum & strictum: ex parte enim orientis incipit à regno Persarum, & partim cum regno Indiæ maioris, & extenditur per occidentē usq; ad regnum Chaldæorum. **E**x parte septentrionis incipit à regno Armeniæ maioris, & extenditur per meridiem usq; ad ciuitatem Aquissam, quæ est sita supra mare oceanum: & ibi reperiunt margaritæ grossiores, quæ portantur per orbē. In regno Mediæ sunt montes magni & paruæ planicies: & duæ sunt ibi regiones: & gentes quæ in una ipsarū habitant, dicuntur Saraceni, & alijs uocantur Corduis. **D**uas habent etiā ciuitates magnas: una uocatur Soracet, alia Queremon: legem & sectam tenent perfidi Mahumeti: literas habent Arabicas, & ad arma sunt boni sagittarij, pedites & ualentes.

De regno Armeniæ,

Cap. IX.

In terra Armeniæ sunt quatuor regna: tamen unus solus rex dominiū semper occupauit. **L**ongitudo terræ Armeniæ incipit à regno Persarū, & extenditur per occidentē usq; ad regnum Turkiæ. **L**atitudo terræ Armeniæ incipit à Mirali ciuitate, quæ dicit̃ porta ferri, quam rex Alexander firmauit, propter nationes gentiū uarias & diuersas, in profundo Asiæ habitātes, quas nolebat posse habere ingressum in Asiā maiore absq; suo mandato: & est illa ciuitas sita in quodam districto maris Caspij, & tangit magnū montē Cocas. **L**atitudo Armeniæ extendit̃ usq; ad regnū Mediæ. In regno Armeniæ sunt plures magnæ & ditissimæ ciuitates: & ciuitas Taurisij est famosior, & plus *Taurisum* alijs opulēta. In Armenia sunt magni montes, latæ planicies, & flumina ma-

N 2 gna,

gna, & lacus aquarū dulcium & salinarum, in quibus piscium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniæ habitantes, diuersis nominibus nuncupantur, secundum terras & regiones in quibus degunt, & sunt equites & pedites strenui bellatores, in armis, equis & uestibus mores sequuntur & habitū Tartarorum, qui sub eorum dominio longo tempore sunt detenti. Literas habent Armenicas, & alias etiā quæ dicuntur Haloën. In Armenia est altior mons quàm sit in toto orbe terrarū qui Arath uulgariter nuncupatur, & in cacumine illius montis arca Noë post diluuium primo sedit. Et licet propter abundantiam niuium, quæ semper in illo monte reperiuntur, tam hyeme quàm æstate nemo ualeat ascendere montem illum, semper tamen apparet in eius cacumine quoddam nigrum, quod ab hominibus dicitur esse arca.

אררט
Gen. 8.

De regno Georgiæ, Cap. x.

Regnum Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris: ibi multæ habitant gentiū nationes, & ideo uocat illa prouincia Alania: exinde extendit regnum Georgiæ per occidentē uersus septentrionem usque ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipsius regni Georgiæ extenditur supra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cū regno Armeniæ maioris: & istud regnum diuiditur in duo regna: unum uocatur Georgia, alterū uero Abcas nominatur: & semper ibi duo reges fuerunt: quorū alter est subiectus imperatori Asiæ, scilicet rex Georgiæ: sed rex Abcas est potens gentibus, & fortissimus munimentis: nec per imperatorē Asiæ, nec per Tartaros potuit subiugari. In isto regno Georgiæ apparet quoddam stupendū miraculum & monstrosū, quod dicere non auderē, neque credidissim, nisi proprijs oculis perspexissem: sed quia psonaliter ibi fui, & uidi, dico, quod in illis partibus est quædam prouincia quæ uocat Hamsem, quæ in circuitu bene habet tres dietas: & quantū extenditur illa prouincia tota, quadam caliginosa & tenebricosa caligine locus ille taliter obfuscat, quod nullus est qui aspicere possit quicquid: nec est aliquis qui audeat ingredi terrā illam: quoniā ad redeundum tramitē ignorat. Habitatores illarum partiū asserunt se sæpius auduisse uoces hominū uociferantium, cantum galli, hinnitus equorū in sylua. Et per meatus cuiusdā fluminis, quod de loco illo egreditur, apparent signa certa quod sit gentium habitatio in eodem. Verum est quod legendo inuenitur in historijs regni Armeniæ & Georgiæ, quod quidam pessimus fuit imperator & dominator Persarū, qui nuncupabatur proprio nomine Sauoreus: idola colebat iste, & persequebatur crudelissime Christianos. Quadam uero die precepit, ut omnes habitatores Asiæ uenirent, & sua idola adoraret: & quicumque eius dictis imperialibus contraireret, pœnam succendij pateretur. Vnde accidit quod quidam fideles Christiani potius quàm idola colerent, martyrium elegerunt: aliqui uero adorauerunt idola præ timore, & ne bonis tēporalibus priuarent: alij uero petierunt montes & monumenta, & in illis tutarunt se uiriliter contra

ter contra permuniti. Quidam uero boni Christiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebat, & dum nollēt modo aliquo idolis immolare, cogitauerunt de fuga, bonis temporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent se transferre, ipse pessimus Imperator obuiauīt fugientibus Christianis in illa uidelicet planicie Hamsem, superius nominata. Quumq; iussu Imperatoris deberēt Christiani frustatim omnes uniuersaliter detruncari, clamauerunt ad dominū Iesum Christū, & continuo tenebrositas illa per syderū lumina obfuscauit, & Christiani pergentes recto tramite euaferūt. Iniqui uero in illa tenebrositatis ualle usq; nūc residēt, & residere debent usq; ad finē seculi, ut ab omnibus credi & enarratur.

De regno Chaldæorum, Caput XI.

Regnū Chaldæorū ex parte orientis, à montibus Mediæ incipit, & protenditur usq; ad Ninīue, maximā & uetustissimā ciuitatē prope flumen Tigris, & illa est ciuitas Ninīue, de qua sancta scriptura loquitur. Ista ciuitas ad præsens est totaliter deuastata. Sed per ea quæ adhuc sunt apparentia in eadem, firmiter credi potest, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorū ex parte Septentrionis incipit à quadā ciuitate, quæ uocat Maraga, & extenditur per meridiē usq; ad mare oceanū. Maior ciuitas Chaldæorū uulgariter nominat Babylonīa, & sic antiquitus dicta fuit, in quā Nabuchodonosor filios Israël captiuos abduxit de Hierusalē sanctissima ciuitate. In regno Chaldæorum multe sunt planicies, pauci montes, & modicæ aquæ, quæ per regnū discurrent. Illi qui in Chaldæa habitāt, Nestorini uocantur aliqui in errore Nestorij, & literas habent Chaldæas. Alij uero sunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & sectam tenent falsissimam Mahumeti.

De regno Mesopotamiæ, Caput XII.

Regnum Mesopotamiæ ex parte orientis habet initium à magna ciuitate Mosel, quæ sita est prope flumen Tigris, & per occidentē dilatatur usq; ad flumen Euphratis, & ciuitatē Rohais, quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit transmissa Veronica, quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Rohais est terra Haran, in qua Abraham antiquitus habitabat, quam terrā dominus præcepit relinquere, & se ad terrā promissionis ultra flumen Euphratis transferre, secundum quod in biblia plenius continetur. Istud regnū Mesopotamiæ Græco idiomate nominatur, eo quod inter ista duo paradisi flumina Tigris & Euphratis habeat situm. Latitudo istius regni habet initium ab uno monte Armeniæ qui uocatur Sanson, & dilatatur per meridiem usq; ad desertum Arabiæ minoris. Istud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas, duos habet montes ualde longos, & fructibus copiosos. Mons ille qui est ex parte orientis, uocatur Siniar. Alius mons uocatur Lissou. Gen. 12 רצו dicæ labuntur aquæ per illam terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & cisternis, & ipsorū aliqui sunt Christiani, Syriani uidelicet & Armeni.

Alij uero sunt Saraceni, & illorum tenentes legem & sectam. Christiani Armeni, sunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non ingerunt se de armis, sed sunt artifices & cultores agrorum, & aliqui sunt pastores ouiu, ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercedin, sunt aliqui Saraceni sagittarij ualde boni, eorum idiomate Cordins appellantur.

De regno Turquia, Caput XIII.

Regnū Turquia est ualde magnū, & diuitijs opulentū. Venas habet argenti, ferri, æris & aluminis in maxima quantitate. Ibi etiā omniū frugū & fructuū atq; uini copia inuenit, & multa sunt ibi animalia, & præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori, & partim cū regno Georgiæ. Ex parte occidentis dilatat usq; ad ciuitatē Nataliæ, quæ supra mare Græciæ sitū habet. Ex parte Septentrionis nullos habet cū aliqua terra cōfines, sed de longo in longū extendit, supra littora maris maioris. Ex parte meridiei partim habet cōfines cū secunda Armenia, & partim cū Cilicia, & parti usq; ad mare. Græci dilatat, & respicit insulā Cypri. Istud regnū à diuersis nationibus partiū orientis Græcia appellat, quia antiquitus Imperator Græcorū terrā istā Turquia quasi pro suo proprio seruabat, & per duces atq; officiales Imperatoris tūc temporis regebat. Postq; uero Turchi occupauerunt terrā illam, & habitauerunt ibidē, elegerūt dominū super eos, & illum uocauerunt Soldan, quod idem est quod rex in idiomate latinorū, & ex tunc terra illa fuit uocata Turquia, præcipue à latinis. In regno Turquia sunt plures prouinciæ, quæ magnas & principales obtinent ciuitates. In prouincia Ligonix famosa ciuitas Comi inuenitur, quæ est maior ciuitas totius regni Turquia. In secunda prouincia, quæ dicit Cappadocia, est ciuitas Cæsareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria, & ibi est ciuitas antiqua Seleucia. Quarta est Briquia nominata, & ibi est ciuitas Zichia Græciæ. Quinta dicitur Quisitan, & ibi est ciuitas Epheson. Sexta Bithynia, & ibi est ciuitas Nichor. Septima Paphlagonia, & ibi est ciuitas Gynapolis. Octaua dicit Genech, & in ista est ciuitas Trapezonda. Et ista sola prouincia à paucis temporib. effecta est regnū per hunc modū. Quando Turchi occupauerunt dominū regni Turquia, nō potuerunt ciuitatē Trapezondæ, nec eius pertinentias occupare propter castra fortiss. & alia munimēta, & sic permansit in potentia Imperatoris Constantinopolitani ad terrā illā regendā. Vnū uero gubernatōrē annuatim consueuerat transmittere Imperator, qui Dux dicebat, unde accidit, quod qdā ex illis rectoribus seu ducibus rebellis effectus, tenuit terræ dominū pro seipso, & fecit se regē, & ille qui nūc tenet terrā Trapezontis, fecit se Imperatōrē uocari. Habitatores illarū partiū sunt Græci, & ritum Græcorū sequunt, & literas Græcas habēt, nos uero posuimus Trapezondā in numero prouinciarū, & non in numero regnorū, secundū q; nos instruant historiæ partiū orientis. In regno Turquia habitant quatuor gentiū nationes,

וְיִשְׂרָאֵל
Hebraice &
Chaldaice so
nat præfectū

nationes, uidelicet Græci, Armeni, & Iacobini, isti Christiani sunt, & uiuunt de mercationibus & laboribus terræ: & Turqui, qui sunt Saraceni, & illius terræ dominiū de Græcorū manibus abstulerūt, & aliqui sunt qui uiuunt de mercationibus & laboribus terræ, & habitāt in ciuitatibus & in uillis: alij uero semper petunt nemora, & stant in campis hyeme & æstate, qui ouium sunt pastores, & sunt sagittarij ualde boni. De regno Syriæ, Cap. XIII.

Regnū Syriæ ex parte orientis incipit à flumine Euphratis, & extendit̃ p̃ occidentē, usq; ad ciuitatē Samarā, quæ est sita supra mare Græcię, in capite deserti Ægypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septentrionis, incipit à ciuitate Berytensi, & dilatat̃ usq; ad Craccū montis regalis. Ex parte orientis cōfines habet cū Mesopotamia, ex parte Septentrionis cū secūda Armenia: & in parte cū regno Turquiæ. Ex parte meridiei uersus occidentē nullos habet cū aliquo regno cōfines, quia mare Græciæ, & desertū Arabiæ sunt sibi à duabus partibus circū circa. Regnū Syriæ diuidit̃ in iij. partes siue prouincias, quę ppter ipsarū magnitudinē cōsueuerunt regna appellari antiquitus, & reges fuerunt retroactis tēporibus in iisdē. Sed in historijs partiū orientis prouinciæ nō regna dicunt̃. Prima prouincia, quæ est caput regni Syriæ, uocatur Sem, & in medio istius prouinciæ est sita nobilis ciuitas Damascena. Secunda prouincia dicitur Palæstina, in qua sancta Hierosolymitana ciuitas habet sitū. Tertia dicit̃ Antiochia, & in illa sunt duæ maximæ ciuitates, uidelicet Halay, & Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur, ibiq; est sita inexpugnabilis ciuitas Tarlensis, in qua beatus apost. Paulus fuit natus, & ista Cilicia hodie Armenia nuncupat̃. Nā postq̃ Christianę fidei inimici terrā illā de Græcorū manibus abstulerūt, & illā lōgo tēpore tenuerūt, Armeni conati sunt tantū q̃ terrā illā Ciliciæ eruerūt de populo paganorū, cuius quidē dominiū rex Armeniæ p gratiā dei tenet. In regno Syriæ habitāt diuersæ gentiū nationes, uidelicet Græci, Armeni, Iacobini, Nestorini & Saraceni: ibi sunt etiā alię Christianorū nationes, uidelicet Syriani & Maronini. Syriani ritū tenēt Græcorū, & fuerūt lōgo tēpore obediētes sacrosanctę Ro. ecclesię. Linguā loquunt̃ Arabicā. Sed officiū ecclesię dicūt in literis Græcis. Maronini uero tenēt ritū Iacobitarū, & linguā & literas Arabicas habēt. Circa montē Libani, & in partibus Hierosolymitanis habitāt istę gentes, & sunt sagittarij boni, de culturis uiuūt. Syriani sūt multi, Maronini uero in modica quantitate. Lōgitudo regni Syriæ xx. dierum spatio terminat̃: latitudo uero dierū quinq; & in aliquo loco minus, secundū quod desertū Arabiæ, & mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum, Caput xv.

Sicut in euangelio inuenit̃, tēpore natiuitatis dñi nostri Iesu Christi, quū Imperator Ro. Augustus Cæsar totius orbis monarchiæ imperiū obtinebat: postmodū uero quidā rex Persarū, nomine Cosroasath, fuit primus

ausus Romano imperio rebellare, qui fecit se Imperatorē Asię nominari, iste occupauit dominiū Persarū, Medorū, Armeniæ & Chaldaeorū, & ipsius potentia tantū creuit, q̃ uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani totaliter uacuauit. Et durauit dominiū regni Persarū cccxxix. annis. Postea uero Saraceni ab eis Asię imperiū abstulerunt, sicut inferius clarius exprimet. Anno domini d cxxxii. maledictum semen perfidi Mahumeti regnū Syrię introiuit, & Saraceni expugnantes Damasci opulentissimam ciuitatem, de manibus Græcorum, qui illam longo tempore tenuerant abstulerunt, & postea in breui tempore totum regnum Syrię occupauerunt. Postea uero obsederunt magnam Antiochię ciuitatem, in qua Græci illo tempore morabantur. Imperator Eraclius Augustus, Romanum administrans imperiū, hoc audiens, misit subsidium magnū Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis. & dum gentes Imperatoris Eraclij ad quandam planiciē peruenissent, quam Possene nominant, Saraceni ex opposito uenientes, cum eis bellum crudelissimū inierūt: magna quidem fuit altercatio inter eos, sed obtinuerunt finaliter Agareni, & in illo conflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo, & usq; nunc apparent ibi ossa cadauerum in maxima quantitate. Vnde accidit, quod Græci qui in ciuitate degebant, nimio pauore perterriti, ipsam ciuitatem Antiochię Saracenis cum certis pactis & conuentionibus dederunt. Exinde præfati perfidię filij ingressi fuerunt Ciliciam, Cappadociam, Licaoniam opulentissimas regiones, quas in paucis diebus eorum dominio subdiderunt: non enim erat qui eorum potentię posset contraire, & ideo in magnam fuerunt superbiam elati: unde parauerunt galeas, & alia nauigia multa, & uersus Constantinopolim carbasa direxerunt: sed primo descenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni, quę Constantia uocabatur, ubi erat B. Barnabę apostoli sepultura. Exportata igit̃ infinitis diuitijs ciuitate, & innumerabilibus populis captis, funditus ipsam totaliter diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata. Exinde pergentes quoq; fuerunt insulam Rhodi, & plures alias Romanas insulas depredati, & multos inde abduxerunt captiuos: finaliter uero Constantinopolim applicuerunt, tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificā obsederunt. Christiani quidem tantam inimicorū copiam intuentes, terrore ualido sunt perculsi, & dei misericordiam humiliter implorarunt: unde accidit nutū dei, quod licet tunc tempus esset æstiuum, & mare à fluctibus quasi immobile permaneret, subito surrexit tempestas ualida, quę perfidorum galeas & alia ligna ferē omnia submersit in mari, & inimicorum qui erant in illis nemo euasit. Alij uero hoc uidentes, continuo recesserunt. Christiani quidem uidentes per Christi misericordiam se ereptos, cum magna exultatione ordinauerunt diem annum ad honorem saluatoris perpetuò solenniter celebrandum, & usque hodie ab omnibus Christianis illarum partium deuotissime

tissime obseruat. Præfati uero iniquitatis filij Agareni per aliquod tempus dederunt se quieti: postea uero copioso exercitu cōgregato, regnum Persarū inuadere cogitarunt. Et primo fuerunt ingressi regnū Mesopotamiæ, deinde perrexerunt ad regnū Chaldæorum, quod erat sub dominio Persarū regis: qui nō poterat resistere Saracenis, unde de terra illa fecerūt omnia uota sua. Rex uero Persarū Ascaiorth nomine, timens Saracenorū potestati subiugari, nuncios suos misit ad terras & regna, quæ erant circa flumen Phison, & ab eis subsidium implorauit, p̄mittendo ueniētibus magna stipēdia & honores. De regno igitur Turquestan, quod propinquius erat regno Persarum, cōgregauerunt se circa sex milia uirorū, qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Persarum dare subsidium intendebant. **T**ransierunt quoq; flumen Phison, ex eo q̄ eorum consuetudo est talis, q̄ quocunq; uadant, secum ducant filias & uxores, nō poterant ire celeriter, sed per dietas paruulas incedebāt. Saraceni uero, qui erant in regno Chaldæorū, quod subiugauerant, ut est dictum, timentes q̄ si exercitus Turquorū & Persarū congregarentur in unum, nō possent eorum uota de facili adimplere. **A**ccepto cōsilio saniore, regē Persarū inuadere p̄perant, anteq̄ ei subsidium præberet. **R**ex uero Persarum dum non posset p̄lium euitare, cum gente sua se opposuit Saracenis, & inito bello iuxta quandam ciuitatē quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos, & ab utraq; parte bellatores innumerabiles ceciderunt. **D**emū uero Persæ terga uerterunt, & Saraceni uiriliter p̄sequētes regē Persarum inter alios occiderunt, & uictoriā reportarunt. **A**ctum anno **D C X X X I I**. Persarū itaq; rege taliter interempto, & tam regno Persarum, quam pluribus alijs subiugatis, præfati iniquitatis filij Agareni sibi impatore elegerunt, quendam uidelicet de progenie Mahumeti, & ipsum uocauerunt Caliph, & ordinauerūt quod sedē teneret in **B**aldac opulentissima ciuitate. **I**n quolibet uero aliorum regnorū, quæ subiugauerant Agareni, constituerūt unum dominū, quē uocauerunt Soldan, deinde ceperunt ciuitates & uillas, & totā maiore Asiam tenuerunt, præter regnū Abcas, quod est in Georgia, & præter quandam aliā regionē regni Armeniæ, quæ Haloën uulgariter appellatur. **I**stæ duæ regiones tenuerunt se contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire: & sic sumperunt refugium & tutelam omnibus Christianis, quos Saraceni p̄sequebantur, illos compellentes obedire Mahumeti falsissimis documentis. **D**e Turquinianis uero superius nominatis, qui regi Persarū dare subsidium intendebant, breuiter sumus aliqua loquuturi, ut eorū historia, quæ inferius exprimet, clariore habeat intellectum. **I**sti uero Turquiniani superius nominati puenerunt usq; ad quandam terrā quæ Corasen nuncupat, ibiq; intellexerūt qualiter rex Persarū in conflictu fuerat interemptus: & ideo ulterius procedere noluerunt, sed ad detentionem illius terræ Corasen potius aspirantes, ipsam contra Saracenos crediderunt defendere & tenere.

*Qlim Bae
bylon*

& tenere. Hoc quoque Saraceni uidentes, copiosum exercitū congregauerunt, ut Turquinianos prædictos modis omnibus subiugarent. Sed Turquiniani uidentes Saracenorū innumerabilem quantitatem, de prælio dubitantes, suos ad Caliphum nuncios destinarunt, offerentes se obedire suis beneplacitis & mandatis, & rogauerunt ut eos sub suo dominio conseruaret. Hoc quidem gratum extitit Saracenis, & sic receperunt eosdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et imposuerunt eis certum annuū censum domino persoluendū, & plures alias seruitutes: & sic Turquiniani sub iugo Saracenorū longo tempore extiterunt, quousque regna Persarum, Medorum, & Chaldaeorū redacta fuerunt ad falsam fidem pessimi Mahumeti. Et post hæc Caliphus seniores Turquinianorum fecit ante suam præsentiam conuocari, & suavitatis eisdem, ut legem & sectam acciperent Mahumeti, & procurarent quod idem illud facerent omnes alij Turquiniani, promittens eis facere gratias & honores, si in hoc casu suis beneplacitis obedirent. Turquiniani autē, qui nullam legem penitus sequebātur, mandatis Caliphi faciliter consenserunt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantum in processu temporis procurarunt, quod sectæ Mahumeti adhæserunt Turquinianorū sexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuersi ad fidem Saracenorū, præter duas tantūmodo nationes, quæ fuerunt omnes ipsi ab alijs segregati illi qui noluerunt se conuertere. Extunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia inpendebāt: unde multiplicati fuerunt in diuitijs & personis: sciuerunt enim sub dominio Saracenorū sagaciter pertrāsire, quousque rebellionis locū & materiā inuenerūt, quibus captatis dominiū abstulerūt a Saracenis, sicut in sequenti describetur. Annis uero **CXC VIII.** regnauerunt in Asia Saraceni antequam dominium amiserunt. Sed exorta fuit quædam magna discordia inter eos, ita quod Soldani & alij principes terrarū, qui tenebantur obedire Calipho, cœperunt rebelles fieri contra ipsum. Ob hanc causam Saracenorum potestas fuit plurimū diminuta. In Constantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentissimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iste uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos, & recuperauit plures ciuitates & castra, quæ redacta fuerant sub potentiā inimicorum tempore imperatoris Eraclij: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatē, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armeniā appellatur, & partē regni Mesopotamiæ. Idem dominium Christianorum reduxit. Alia uero regna Asiæ sub Saracenorū dominio remanserunt, & illa tenuerūt quousque Turquiniani eisdē terris & dominio præualuerunt, sicut inferius clarius exprimetur. Anno **M. L. I.** Turquiniani cœperūt primo in Asia dominari, hoc modo uidelicet, quod quando Turquiniani fuerunt repleti diuitijs, & multiplicati plurimū in personis, uidentes discordiam quæ inter Saracenos uigebat, cogitauerunt de facili posse imperiū occupare unde super eos regem & dominū elegerūt, nec unquam prius

prius de natione eorum habuerunt dominū generalem. **P**rimus quidem eorū dominus uocatus fuit Sadoc. **A**ssumpto domino, Saracenos uiriliter inuasērent, & in breui tempore acquisierunt maioris Asiæ totā terram. Calipho uero nullam intulerunt molestiam uel grauamen. **E**t Turquiniani postquam dominium terræ Asiæ occuparunt, Caliphus timorē potius quā amore uolens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominū, Imperatorem totius Asiæ ordinauit. **S**ed post modicum temporis spatiū Sadoc sæpe dictus diem clausit extremū: huic uero successit quidam eius filius, qui uocatus fuit Dogrissai & iste cepit pugnare contra imperatorem Græcorū, & plures ipsorū occupauit terras & castra. **E**t misit quendam suum consanguineū, qui uocabatur Artot, ad inuadendum regnum Mesopotamiæ, & concessit sibi quicquid posset acquirere contra Græcos. **V**nde idem Artot iuit cum magna gentium comitiua, & obsedit ciuitatem Rohais, quam sine moræ dispendio occupauit: deinde inuasit alias terras & loca, & totum regnū Mesopotamiæ dominio suo subdidit. **I**n ciuitate uero Meredin tenuit sedem suā, & fecit se Soldanum ab omnibus appellari. **E**o uero tempore obiit Dogrissa imperator Asiæ, & quidā eius filius, Aspasalem nomine, sibi successit. **I**ste Aspasalem quendam nepotem habebat, qui uocabatur Soliman, qui erat perstre nuus in armis, & diu seruierat patri suo, & istum cū magno exercitu in Capadociam misit, & concessit sibi omnia quæ posset acquirere contra Græcos. **S**oliman itaq; pergens cepit quāplures ciuitates regni Turquiæ, & dominū ipsius regni totum suo subiugauit dominio, & fecit se nominari Soldanū, & mutato suo proprio nomine, uocari se fecit Solimanfa: & de isto Solimanfa faciūt mentionē historiæ Passagij Godefridi de Bulliono: quia ille fuit primus qui se belliger opposuit Christianis. **P**ostea uero obiit Aspasalem imperator Turquorum, & successit sibi quidam eius filius, uocatus Melecla. **I**ste misit Soldanū Mesopotamiæ Artot, & Solimanfa Soldanum Turquiæ ad obsidendam ciuitatem Antiochiæ: qui post paucos dies ceperunt eandem: erat enim illa ciuitas ualde magna, & pauci erant in ea defensores, qui se opponerent Saracenis: & hoc modo fuerunt Græci de tota terra Asiæ pulsi per potentiam inimicorū fidei Christianæ. **P**ost hæc uero Melecla imperator Turquorū decessit, & duos filios reliquit: primogenitus uero successit in imperio patri suo, qui uocatus fuit Belchiaroc: sed frater suus qui audacior eo erat, occupauit imperij magnā partē: & eo tempore quo Passagiū Godefridi de Bulliono transiuit per Turkiā, Belchiaroc erat impator Persarū, & Solimanfa erat Soldanus Turquiæ, qui multas inuisiones intulit Christianis anteq; trāsi ret ad regnū Turquiæ. **P**ostq; uero Christiani regnū Turquiæ transuerūt, ciuitatē Antiochiæ obsederūt: quo audito impator Turquorū misit ad subsidium ipsius ciuitatis quendam suū ducē noīe Cerbagat, cum innumerabili multitudine bellatorū. **S**ed anteq; illud subsidium ueniret, Christiani iā occupauerunt ciuitatem,

uitatē, unde obsederunt illam undiq; & sic Christiani, qui prius obsederūt, sunt obsessi. **D**emū uero Christiani egressi fuerunt de ciuitate per turmas & acies ordinati, & contra infideles prælium iniuerunt, & ipsos contriuerunt omnes uelut stipulam, nutu dei. Illi uero qui euaserunt per fugæ remedium, ad regnum Persarum fuerunt reuersi, & inuenerunt quod Belchiaroc eorum dominus, finem clauserat uitæ suæ. **F**rater uero suus uoluit succedere sibi, & imperium occupare: sed certi eius aduersarii irruerunt in eum, & ipsum in frustra dissecuerunt: quia nec postea potuerunt esse concordēs ad eligendum imperatorem, uel generalem dominum super eos: imò diuisi inter se inuicem præliantes. **G**eorgiani uero & Armeni maioris Armeniæ, hoc uidentes inuasērunt prædictos Turquos uiriliter & potenter, & ipsos de toto Persarum imperio fugauerunt: unde iuerunt cum uxoribus & filijs habitare in regno Turquiæ: & per hoc multum creuit potentia Soldani Turquiæ: ita quod potentior omnibus est effectus, & usque ad Tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum suum, à quibus postmodum fuit debellatus, sicut inferius exprimetur. **I**n regno Corasminorum erant quidam populi ad arma strenui, qui semper habitabant in tentorijs & campis, armentorū greges pascētes: isti audientes de regno Persarum, quod esset absq; rectore & domino derelictum, ac defensoribus uacuatum, cogitauerunt illud posse faciliter occupari. **A**cepto itaq; consilio, inter eos sibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus, & in facto unanimiter pergentes, ingressi fuerunt regnum Persarum, & iuerunt usq; ad ciuitatem Corosij absq; contradictione cuiusquam: & ibidem residentiam facientes, præfatum eorum dominum Ialaladinū, Imperatorem Asiæ coronauerunt: crediderunt enim alia regna Asiæ ita faciliter subiugare, sicut fecerant in regno Persarum, quod iniēerunt regnum, totum defensoribus uacuatum. **D**icti Corasmini itaq; dederūt se solatio & quieti: & diuitijs regni Persarum repleti, in magna sunt superbia eleuati: unde procedentes iuerunt ad regnū Turquiæ, illud inuadere cogitantes. **S**ed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus suum exercitū congregauit, & obuiauit Corasminis in introitu regni sui. Inter eos quidē fuit ingens prælium inchoatum: demum uero Corasmini terga uerterūt, & amiserunt eorū imperatorem & dominum, qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui poterunt fugere, congregauerunt se in planiciebus Rohais, quid facturi essent de cætero cogitantes. **U**nde ingressi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tunc temporis regebatur: & crediderunt illud regnum faciliter occupare. **S**ed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit suum exercitum congregari, & se opposuit Corasminis, & iuxta flumen Euphratē prælium iniēūt, ibiq; fuerunt iterum Corasmini, & fugam arripuerunt uersus desertum Arabiæ. **P**ostmodum uero transiuerunt flumen Euphratem prope castrum Cabcæ: & ingressi fuerunt terras Assyriorum, & iuerunt usq; ad prouinciā Palæstinæ

hæstinæ, uidelicet in regno Hierosolymitanorū ibi quædā damna intulerūt non modica Christianis, sicut in historijs Godefridi Passagij plenius inuenitur. Finaliter uero ista Corasminorum progenies ad nihilum est redacta, & tempore satis breui. Quia dum prædicti Corasmini nollent suis maioribus obedire, separabant se per societates & turmas, & ibant alij ad Soldanū Damasci, alij ad Soldanum Ames, alij ad Soldanum Haman, alij uero ad alios Soldanos regni Assyriorum, qui tunc temporis erant quinque, & sicut stipendiarij seruebant. Dux uero Corasminorū, qui uocabatur Bartat, præuidēs se à gente sua taliter derelinqui, iuit ad Soldanū Babylonie, & obtulit se & suos ad eius beneplacita & mandata. Vnde Soldanus benigne suscepit Corasminos, & eos per exercitum suum diuisit, quoniam nolebat quod insimul morarentur, & ducem Corasminorum plurimū honorauit, & eidem dedit magnos redditus & prouentus, & usq; hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur. Per prædictos uero Corasminos potentia Soldani Babyloniæ multum creuit, quæ ante ipsorum aduentum erat modica & exilis. Corasmini quoq; modo prælibato diuisi demum ad nihilum redierunt. Et sic Corasminorum destructa natione, post modicū temporis spatiū cœperunt postea Tartari in Asia dominari, sicut inferius plenius exprimetur.

De regione ubi prius Tartari habitabant, Cap. XVI.

Regio illa, in qua Tartari primitus habitabant, est sita ultra magnū montem de Belgian, de quo monte fit mentio in historijs Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartari tanq; homines bestiales, nō habentes literas neq; fidem: greges pascebant animalium, & de loco ad locum incedebant, quærentes pascua armētis. Ad armorum exercitū non ualebant, sed erant ab omnibus uilipensi, reddentes uectigal uniuersis. Plures Tartarorum fuerunt antiquitus nationes, quæ Moglos communi nomine dicebantur: & creuerūt tantum, quod in septem principales nationes sunt diuisi: & illæ nationes magis nobiles fuerunt habitæ inter eos. Prima istarum nationum Tartarorum nominat Tatar, quæ à prouincia in qua degebant primitus, nomen sumpsit: secunda appellatur Tangot, tertia Cunat, quarta Jalait, quinta Sonich, sexta Monghi, septima Tebeth. Quumq; istæ septem Tartarorū nationes starent sub obedientia uicinorum, ut superius est expressum, accidit quod quidam homo senex, pauper, faber ferrarius, uisionem uidit in somno, militem uidelicet totum album, armatum, & super albo equo sedentem, qui ipsum nomine proprio appellauit, & dixit: Changie, uoluntas dei immortalis est, quod tu Tartarorum sis rector, & dominus super istas nationes Moglorum, & quod per te à seruitute uicinorum, in qua steterunt diutius, liberentur: & dominabuntur uicinis eorum, & uectigalia quæ præstare consueuerant, recipient ab eisdem. Changius fuit magna iocunditate repletus, audiens uerbum dei: & narrauit uisionem quam uiderat uniuersis. Sed duces & maiores istorum no-

Tartari olim
Moguli

luerunt

*Cham impera-
toris cogno-
men apud
Tartaros*

uerunt credere uisioni, imò senem quodammodo deridebant. Nocte uero sequenti prædicti duces uiderunt militē album, & uisionē, sicut senex Changius omnibus referauerat: & præceptū fuit eis ex parte dei immortalis, quod obedirent Changio: & sua mandata facerent ab omnibus obseruari: unde prædicti duces & maiores septem nationum Tartarorum congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio superius nominato, tanquam eorum domino naturali. Post hæc uero sedem suam statuerunt in medio ipsorum, & extendentes quoddam filtrum nigerrimum super terrā, desuper sedere fecerunt Changium: & septē duces maiores eleuantes illum posuerunt in sedem cū magno tripudio & clamore, & uocauerūt eum Cham primum imperatorem, solennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero solennitate quā Tartari fecerunt, qui eorum primum imperatorem & dominum posuerūt, & de filtro nemo debeat admirari, quoniam forte pulchriorē pannum super quo ipsum ponerent non habebant: aut erant forsitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabant. Sed de hoc an nō posset aliquis admirari, quod quum prædicti Tartari acquisiuerunt multa regna, & diuitias infinitas (quoniam dominium Asiæ tenent & opes, & usque ad confines Hungariæ dominantur) nec propter hoc uoluerunt antiquam consuetudinem relinquere, siue modum: imò oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorum ille modus totaliter teneatur, quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in confirmatione imperatoris Tartarorum bis personaliter fui præsens. Sed ad propositū redeamus. Changius Cham, qui factus fuit imperator de communi uoluntate & consensu omnium Tartarorū, antequam procederet ad alia, tentare uoluit an Tartari omnes sibi fideliter obedirent: unde præcepta fecit quæ iussit ab omnibus obseruari. Primum præceptum fuit, quod Tartari omnes crederent & obedirent deo immortalī, cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem: & hoc mandatum Tartari tenuerunt, & extunc cœperunt nomen dei immortalis inuocare: & usq; hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocant nomen domini. Secundo præcepit, quod computarentur omnes uiri, qui poterant arma ferre: & facta computatione præcepit, quod sub quolibet denariorum præponeretur unus, & super decem milia præponeretur unus, & super mille præponeretur unus: & uocauit aciem decem milia armatorum, turmam. Præcepit etiam septem ducibus, qui præerant septē nationibus Tartarorum, quod priores omnes dimitterent dignitates: & continuo hoc fecerunt. Aliud uero præceptum quod fecit fuit ualde stupendum: præcepit enim septem maioribus ducibus prælibatis, quod unusquisq; primogenitum suum adduceret, & sibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur esse crudelissimum & iniquum, nullus tamen fuit ausus in aliquo contraire, eo quod sciebant eum esse dominum prouisione diuina:

diuina, imò sicut præceperat Imperator, continuo adimplerent. Postq̃ uero, Changius† Can uota suorum cognouit, & uidit quod usq̃ ad mortem erant. *als, Cham* obedire parati, certum diem omnibus assignauit, in quo essent parati ad pugnam. Equitauerunt itaq̃ Tartari contra illos, qui magis erant uicini, & subiugauerunt eosdem, & redacti fuerunt, qui prius erant eorū domini, in maximam seruitutem. Et inde processit Changius Can contra plures alias nationes, quas suo subdidit imperio absq̃ nimia tarditate. Nā omnia Changius Can faciebat cum modica quātitate, & prospere succedebat ei. Quadā uero die accidit, quod Changius Can equitabat cum modica quantitate suorum, & obuiauit inimicis, qui erāt numero satis plures. Inito quoq̃ bello, dum imperator Changius Can se uiriliter tueret, accidit quod equus super quo sedebat cecidit, interfectus in pugna. Tartari uero quum uiderēt eorum dominū prostratum inter acies bellatorum, nulla fuit spes ulterius salutis, unde terga uertentes, inimicos per fugæ remedium euaserunt. Quumq̃ omnes simul intenderēt ad persequendum celeriter fugitiuos, & de rege prostrato noticiam non haberent, Changius Can cucurrit, & se inter quædam arbuſtula occultauit, ut mortis periculum euitaret. Quumq̃ de pugna redeuntes campū expoliarent, & quærent occultatos, accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur, ueniens super arbuſtula illa sedit, quibus maiestas imperatoria tegebatur. Quærentes uero uiderunt auem illam sedentem super illis arbuſtulis, & propterea crediderunt neminem ibi esse, & absq̃ eo quod quærent recesserunt, dicentes intra se: Si esset hic aliquis occultatus, auis illa nullatenus hic sederet. In silentio uero noctis Changius Can propter metū inimicorū per deuiā incedendo peruenit ad suos, & narrauit eis omnia quæ sibi acciderant seriatim. Tartari quidem immortalī deo gratias reddiderunt: & auis illa, per quam post deum Changius Can creditur euasisse, in tanta reuerentia postmodum fuit habita inter eos, quod quicumq̃ potest habere de pluma illius auis, reputat se felicem, & portant illam plumam Tartari in maiorem reuerentiam super capitibus reuerenter. Ego uero feci mentionem de ista materia in hoc libro, ut sciatur causa, quare Tartari super capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tanto discrimine euaserat, gratias egit deo, & post hæc suos exercitus congregauit, & præfatos inimicos strenue inuadendo omnes sub iugo suo posuit seruitutis, & sic fuit Changius Can Imperator omniū regionum, quæ erant citra montem Belgian, & illas possedit absq̃ inquietatione cuiusquam, quousq̃ aliam uidit iterum uisionem, sicut in sequentibus describetur: & nō est mirandum, si in istis historijs non posui tempus certum, quoniā licet à multis scire quæsiuerim ueritatem, non tamen potui inuenire qui super talibus plenarie me doceret: & credo quod talis sit ratio, quare tempus certum istarum historiarum penitus ignoratur, quia ab initio Tartari literas non habebāt, & sic tempora

& rerum gesta transibant absque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni postea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum, Cap. xvii.

Postquam uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montem Belgian erant, suo dominio subiugauit, quadam nocte uidit aliam uisionem. Vidit enim iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei est, quod tu transeas montem Belgian, & uersus occidentem dirigas gressus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo subiciēs multas gentes: & ut certus sis, quoniā ea quæ tibi dico sunt ex parte immortalis dei, surge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibique descendes, & uersus orientem cum nouē genuflexionibus nouies immortalē deum adorabis, & ipse qui est omnipotens, tibi uiam ostēdet, per quam montem poteris cōmode pertransire. Visa itaque uisione Changius Can, gaudens surrexit, nec in aliquo hæsitaui. Nam prima uisio uelut uera, de alijs certitudinem sibi dabat: unde festinanter suos undique cōgregauit, & præcepit, quod sequerentur eum cum uxoribus & filijs & omnibus quæ habebant. Perrexerunt itaque quousque peruenērunt ad locum, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia siue transitus aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, sicut præceptum sibi fuerat ab immortalī deo, de equo descendit: illud idem omnes sui uniuersaliter facientes, uersus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotēti & immortalī deo misericordiam & gratiam implorantes, ut transitum & uiam eis ostenderet abundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uero surgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retrocesserat à montibus, & dimiserat uiam latam. Stupēfacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidentes, & deo immortalī gratias deuotissime reddentes, per uiam quam patentē uiderant transierunt, & uersus occidentem eorum uestigia direxerunt. Sed sicut inuenitur in historijs Tartarorum, postquā Changius Can & Tartari montes transuerunt prædictos, passi fuerunt famis & sitis penuriam aliquibus diebus, quoniam terram inuenerūt desertam, & aquas amaras & salas, quæ gustari non poterant quoquo modo, quousque peruenērunt eis omnia necessaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædā uehēmēs infirmitas inuasit eundem, de cuius conualescentia medici desperabant. Vnde Changius Can Imperator Tartarorum conuocauit ante se duodecim filios suos quos habebat, & monuit eos ut semper essent unanimes & concordēs, & dedit eis tale exemplum. Præcepit enim, quod unusquisque filiorum portaret unam sagittam, & quum simul adessent omnes, præcepit maiori, ut omnes simul frangeret si ualeret. Ipse uero accipiens sagittas duodecim, conatus est illas frangere, sed non potuit ullo modo: deinde tradidit sagittas secundo filio, &

tertio,

tertio, & sic de singulis, sed nullus fuit qui frangere posset illas. Hoc facto, præcepit quod diuiderentur sagittæ, & iussit minori filio, quod diuisim sagittas acciperet & frangeret unamquamq; & ille faciliter omnes fregit. Tunc Changius Can uertit se ad filios suos, & ait, Quare filij mei non potuistis frangere sagittas, quas uobis dedi frangendas? At illi dixerunt, Domine, quia erant plures simul. Et quare fregit illas iste minimus frater uester? Domine, quia singulariter & diuisim. Ita erit de uobis, ait Changius Can, quamdiu eritis unanimes & cõcordes, durabit imperium uestrum semper. Sed quàm cito eritis diuisi, dominia uestra ad nihilum reducentur. Multa alia bona exempla dedit Changius Can, quæ fuerunt à Tartaris obseruata: & dicuntur in lingua eorum Ialack Changij Can, id est, constitutiones Changij Can. Post hæc antequam decederet, sapientiore & meliorem filium quem habebat, fecit recipi in dominum & imperij successorem, & uocabatur ille filius suus Hoccota Can. His finitis, Changius Can requieuit in pace, & filius suus Hoccota Can fuit positus in sede imperatoria patris sui. Sed antequam finem huic historię imponamus, dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimum ueneratur. In memoriam enim nouem genuflexionum, quas fecerunt in monte Belgian immortalis deo, sicut eis præceperat miles albus, & latitudinis uia nouem pedum, per quam transierunt, numerum reputant esse felicem. Unde, quicumq; uult domino Tartarorum aliqua præsentare, oportet quod offerat nouem res, si uult quod donum suum recipiatur gratiose: & dummodo sint nouem res quæ præsentantur, sic donum illud reputat pro felici & bono, & talis consuetudo usq; hodie inter Tartaros obseruatur.

Nonarius numerus Tartaris sacer.

De Hoccota Can secundo imperatore Tartarorum. Cap. XVIII.

Hoccota Can, qui in imperio patri suo successit, fuit homo strenuus atq; prudens, dilexerunt eum Tartari, & fidem & obedientiam erga ipsum fideliter seruauerunt. Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter posset totam Asiam subiugare, & primo uoluit experiri potentiam regis Asiæ, quàm personaliter se moueret, & uoluit cognoscere principem fortiolem. Decem itaq; milia equitum bellatorum transmisit, & dedit eis capitaneum strenuum & sagacem, qui uocabatur * Iste uero procedens cum Turcis ad pugnam, debellatus fuit ab eisdem, unde Tartari per fugæ subsidium se defendebant. His itaq; peractis, Hoccota Can elegit quendam ducem strenuum & prudentem, qui uocabatur Baydo, & dedit sibi triginta milia militum Tartarorum, qui dicebantur Tamachi, uel conquisitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent, quam iuerant decem milia Tartarorum, superius nominatorum, nec deberent in loco aliquo diutius commorari, quousq; peruenissent ad regnum Turquię, & tentarent si possent Soldano Turquię resistere, qui inter omnes principes Asiæ potentior dicebatur, & si forte tantæ esset potentiæ, quod eidem resistere non ualerent, non properarent ad pugnam,

sed in

sed in aliqua terra bona darent se quieti, & significarent alicui ex filiis suis, qui propinquior esset eis, ut ipsis subsidium delegaret, & postmodum bellum possent securius inchoare. Baydo igitur cum comitibus triginta milium Tartarorum per dietas suas incedens, peruenit ad regnum Turquiae, ibique audiuit, quod Soldanus ille, qui priores fugauerat Tartaros, decesserat, & sibi successerat quidam eius filius, nomine Guiatadin. Iste uero de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, timuit ualde sibi, unde ad sua stipendia conuocauit quoscunque habere potuit tam barbaros quam latinos, & inter alios habuit ad sua seruitia duo milia latinorum, qui duos duces siue capitaneos habuerunt, alter quoque habebat nomen Iohannes de Liminada, qui fuit in insula Cypri, alius uero uocabatur Bonifacius de Castro, qui fuit de Ianua oriundus. Misit etiam ad uicinos Soldanus, promittens uenientibus gratias atque dona: unde congregata magna multitudo bellatorum, gressus suos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus stupefacti, imo praelium uiriliter susceperunt, in quodam loco uocato Consedrack. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turci fuerunt uiriliter debellati, & sic occupauerunt Tartari regnum Turquiae, anno domini millesimo ducentesimo quadagesimo quarto.

De Gino Can tertio imperatore Tartarorum, Cap. XIX.

Cublai supra
in M. Paulo

Post modicum uero temporis spatium, Hoccota Can diem clausit extremum: successit autem sibi in imperio quidam eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & sibi successit quidam consanguineus suus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualentissimus, atque multas prouincias suo imperio subiugauit. Demum uero tanquam magnanimus, per mare Cathay se transtulit ad quandam insulam capiendam: & dum in obsidione illius insulae permaneret, homines illarum partium qui sunt ualde sagaces & ingeniosi, miserunt homines qui se occulte immerferunt in aquam, & sub naui, in qua erat Mango, constiterunt tam diu, quoad nauem illam in locis pluribus perforauerunt. Aqua quidem diu nocturne paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat, quousque lignum funditus est demersum, & Mango Can fuit continuo suffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeunt fratre suum Cobila Can in dominum elegerunt: & iste Cobila Can XLII. annis tenuit imperium Tartarorum. Christianus fuit, & fundauit quandam ciuitatem quae uocatur Ions, in regno Cathay, quae maior est Roma, ut dicitur. Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, usque ad ultimum diem uitae suae. Sed dimisso Imperatore Tartarorum, de tribus filiis Hoccota Can, & de Haolono, & suis haeredibus sumus aliqua narraturi.

De Icho

De Iochi primogenito Hoccota Can, Caput xx.

Iochi primogenitus Hoccota Can, equitauit uersus occidentem cum tota gente illa, quam sibi dederat pater suus: inuenit quasdam regiones illas, & terras fertiles & amœnas, & in omnibus diuitijs opulentas, unde ibi tentoria sua fixit. Acquisiuit igitur regnum Turquestan, & minorem Persiam, usque ad flumen Phison suum dominium se extendit: cum gente sua traxit ibi moram semper, quæ multiplicatæ sunt in diuitijs & personis, & hæredes ipsius Iochi usque nunc successiue illarum partium dominium tenuerunt. Et illi qui nunc tenent terras illas, sunt duo fratres, quorum unus uocatur Capar, alter Doax, & illi inter se diuiserunt terras & gentes, & illas possident pacifice & quiete.

De Baydo secundo filio Hoccota Can, Cap. xxi.

Baydo secundus filius Hoccota Can, cum Tartaris quos sibi dederat pater suus, equitauit uersus partes Septentrionales, quousque peruenit ad regnum Cumania. Cumani uero, qui magnam habebant copiam armatorum, opposuerunt se Tartaris, credentes posse defendere terram suam. Sed demum fuerunt debellati, & fugerunt usque ad regnum Vngaria, & adhuc sunt multi Cumani ibidem habitantes. Postquam uero Baydo extra regnum Cumania omnes fugauit Cumanos, ad regnum Cassia se transtulit, & illud etiam subiugauit, & occupauit terram Gaczaria, & regnum Bulgaria, & per uiam ^{ultra Rascia} qua Cumani fugerant, peruenit usque ad regnum Vngaria. Post hæc iuerunt Tartari uersus partes Alemania, quousque peruenerunt ad quoddam flumen quod labitur per ducatum Austriacum. Tartari uero cogitauerunt transire per quendam pontem ibi factum. Sed dux Austria, & alij conuicini, munierunt pontem, unde Tartaris fuit transitus denegatus. Baydo quidem furore accensus, præcepit quod omnes transirent, & ipse fuit primus ingressus, exponens mortis periculo se & suos. Nam antequam possent ad aliam ripam fluminis peruenire, equi fuerant fessi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquarum, unde Baydo submersus & suffocatus fuit cum magna quantitate suorum. Illi uero qui nondum ingressi fuerant aquas, hoc uidentes, magno dolore confusi, redierunt ad regnum Cassia & Cumania, quæ occupauerant ut est dictum. Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt. Hæredes quidam prædicti Baydo successiue terras quas acquisierat, postmodum tenuerunt. Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

De Gohagaday tertio filio Hoccota, Cap. xxii.

Gohagaday tertius filius Hoccota Can, cum Tartaris quos sibi pater suus concesserat, equitauit uersus meridiem usque ad partes India minoris. Multa quidem inuenit deserta, montes & terras aridas, & totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertransire, imò amisit gentium & animalium maximam quantitatem. Tunc uero uertit se ad partes occidentis, & post

multos labores peruenit ad fratrem suum Iochi, & quæ sibi in uia acciderant enarrauit. Iochi uero compatiens fratri suo, de terris quas acquisiuerat, sibi & genti suæ partem benignam concessit, & illi duo fratres semper simul postea habitauerunt, & usque nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamen, quod hæredes minoris fratris reuerentiam portât hæredibus maioris, & contenti portionibus suis, simul uiuunt pacifice & quiete: & successor Iochi qui nunc uiuit, uocatur Barachi.

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum, Cap. XXIII.

ANno domini M. CCLIII. rex Armeniæ dominus Aytonus uidens, quod Tartari fere subiugauerant omnia regna, regiones & terras usque ad regnum Turkiæ, accepto consilio sapientum, cogitauit ad Imperatorem Tartarorum personaliter se transferre, ut facilius captare posset eius beneuolentiam & amorem, & secum inire pacis fœdus. Sed primo transmisit dominum Sinibaldum Conestabulum regni Armeniæ fidelem suum, ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia, securius posset ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xenijs multis, & pulchra gentium comitiua, iuit ad dominum Tartarorum, & negocia pro quibus transmissus fuerat, optime adimpleuit. Veruntamen per spacium annorum quatuor traxit moram, antequam Armeniam remearet. Postquam uero redijt, regi ea quæ uiderat & fecerat seriosius enarrauit. Absque igitur tarditate rex Armeniæ recessit occulte, dubitabat enim cognosci in terra Turkiæ, per quam ipsum transire modis omnibus oportebat, & sicut deo placuit, Soldanus Turkiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorum, quem rex Armeniæ inuenit, & sui notitiam sibi dedit. Quicquid capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ, quod ad Imperatorem iret, suscepit illum honorifice & benigne, & fecit illum secure conduci usque ad regnum Cumanæ, & ultra etiam portam ferri. Postea uero inuenit rex alios duces Tartarorum, qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quousque peruenit ad Almalech, ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus residebat. Gaudius fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quod postquam Changius Can montem Belgiam transiuit, nullus magnus princeps ei uenerat in occursum, & ideo cum magna beneuolentia & honore suscepit eundem, deditque sibi de maioribus domus suæ, qui eum associarent, & in omnibus honorarent. Et ipse Imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ postquam per dies aliquos requieuit, supplicauit Imperatori, quatenus super expeditione negotiorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur, & daret sibi licentiâ redeundi. Imperator uero benigne respondit, quod omnia uota sua libentissime adimpleret, & quod ualde gratum erat sibi, quod ad imperium suum uenerat sua spontanea uoluntate. Rex itaque septem petitiones cum deliberatione formauit. Primo enim rogauit, ut Imperator cum gente

cum gente sua conuerteretur ad fidē Christi, seclis alijs omnibus derelictis, & se facerent baptizari. Secundo petijt, quod pax & amicitia perpetua inter Christianos & Tartaros firmaretur. Tertio requisivit, quod in omnibus terris quas Tartari acquisuerant, & quæ acquirerent, omnes ecclesiæ Christianorū & clerici illarū, siue laici, siue religiosi, ab omni seruitute & datia essent liberi & exempti. Quarto requisivit, ut terrā sanctā & sanctum sepulchrum domini de manibus Saracenorū auferret, & restitueret Christianis. Quinto, ut intenderent ad destructionem Caliphi de Baldack, qui erat caput & doctor sectæ perfidi Mahumeti. Sexto requisivit, ut sibi concederetur priuilegium speciale, quod à quibuscunq; Tartaris, præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret, sibi dare omni mora postposita tenerentur. Septimo requisivit, quod omnes terræ iurisdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerāt, & in manus Tartarorum postmodum redierāt, regi Armeniæ restituerentur; illas omnes quas rex acquirere posset contra Saracenos illos, haberet & teneret pacifice & quiete. Mango Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis, suos fecit proceres & consiliarios conuocari, & regi Armeniæ in sua præsentia constituto, corā omnibus adstantibus sic respondit, Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium nostrum uenit non compulsus, sed sua propria uoluntate, decet imperatoriā maiestatem suis supplicationibus annuere, in his præcipue, quæ sunt licita & honesta. Vobis itaq; regi Armeniæ taliter responsurus sum, quod preces uestras acceptamus, & omnes faciemus cum dei beneplacito adimpleri. Primo quidem ego Imperator & dominus Tartarorū me faciam baptizari, tenebo fidem quam tenent hodie Christiani, & omnibus alijs sub meo imperio constitutis consulam quod faciant illud idem, non tamen intendendo uolentiā facere alicui. Ad secundam requisitionem uestram taliter respondemus, Quia uolumus quod pax ppetua uigeat inter Tartaros & Christianos, ita tamen, quod uos principalem fideiussorem constituere debeatis, quod Christiani pacem & concordia erga nos, sicut nos erga ipsos inuiolabiliter obseruent. Volumus etiam, quod omnes Christianorū ecclesiæ, & clerici Christiani, cuiuscunq; conditionis existant, seculares siue religiosi, gaudeāt in omnibus terris nostri imperij priuilegio libertatis, nec liceat alicui ex eis inferre molestiā quoquo modo. Super facto terræ sanctæ dicimus, quoniā si possemus commode, personaliter ueniremus ob reuerentiam domini nostri Iesu Christi. Sed quia multū habemus in istis partibus expedire, fratri nostro Haolono dabimus in mandatis, quod negocium istud sicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatem Hierusalem, & totam terram sanctā de manibus paganorum, & illam restituet Christianis. Super facto Caliphi de Baldack nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui sunt in regno Turkiæ, & alijs, quæ circa illas regiones inueniuntur, quod omnes

Regis Armeniæ ad Imper. Tartarorū 7 petitiones

Imp. Tartar. responsio

omnes obedire debeant fratri nostro, & uolumus quod ipse destruat Caliphum tanquam nostrum capitalem & pessimum inimicum. De priuilegio uero illo, quod quærit habere rex Armeniæ super habendo subsidio Tartarorum, uolumus quod illud dictetur iuxta suam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentissime confirmari. Ultimo uero de eo, quod rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni sui per Saracenos ablatas, & postmodum per Tartaros occupatas, sibi restitui faciamus, hoc etiam concedimus liberaliter & libenter, & uolumus quod frater noster Haolonus omnes dictas terras restituat sine mora: & ulterius uolumus & mandamus, quod de terris quas acquisiimus, plana castra dicto regi in augmentum & tutelam regni sui de speciali gratia concedantur.

De Mango Can, qualiter baptizatur in Christo, Cap. XXIIII.

Postquam igitur Mango Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit, & confirmauit per priuilegia mihi facta, continuo uoluit baptismatis recipere sacramentum, unde baptisatus fuit per manus cuiusdam episcopi, qui erat cancellarius regni Armeniæ, & omnes illi de domo sua fuerunt etiam baptizati, & multi alij utriusque sexus nobiles & magnates, & ordinauit de illis qui sequi debebant Haolonum fratrem suum, pro subsidio terræ sanctæ. Equitauerunt ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo simul, quousque transuerunt magnū flumen Phison. Haolonus quidem cum suo exercitu copioso inuasit regiones & terras undique, & antequam sex mensium spatium laboraretur, totum regnum Persarū, quia carebat domino & rectore, fuit facilliter subiugatum, cepitque Haolonus absque resistantia omnes terras usque ad terram Assassinatorum. Isti uero Assassini, sunt homines infideles, nullam habentes legem, uel fidem, nisi sicut eorum princeps & dominus instruebat, qui Sex montium uulgariter dicebatur, ad cuius beneplacitū & mandatū, morti se sponte & facilliter offerebant. Habebant enim præfati Assassini, quoddam inexpugnabile castrum, quod Tigado dicebatur. Erat autem illud castrū omnibus necessarijs præmunitum, & ita forte, quod à nulla parte timebat insultum. Præcepit itaque Haolonus cuidam duci, ut assumeret decem milia Tartarorū, quæ dimisit in custodia regni Persarum, quod subiugauerat, ut est dictum, quibus castrum illud obsideret, & quousque illud caperet, non discederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obsidione illius castri steterunt per uiginti septem annorum spatium tam hyeme quàm æstate: finaliter uero Assassini dederunt castrum propter defectum uestium, & non propter penuriam uictualium uel alia ratione. Eo uero tempore, quo Haolonus uacabat circa custodiam regni Persarum, & obsidionem castri Assassinatorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi, quia longo tempore steterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, & eidem contulit magna dona, & insuper mandauit præcipiendo Baydo, qui in regno Turquiæ, quod occupa-

occupauerat residebat, ut regem Armeniae conduci faceret secūre usq; ad introitum regni sui. Cuius mandatum fuit per omnia adimpletum, & sic post spatium trium annorum & dimidium reuersus fuit rex Armeniae sospes & hilarius per gratiam Iesu Christi.

De Haolono fratre Mango, qui destruxit Assyrios, & introiuit in regnum Persarum pro fide Christi, Cap. xxv.

Postquam uero Haolonus de custodia regni Persarum, sicut erat decens & rectum, ordinauit, transtulit se ad quandam Armeniae prouinciam, quae uocabatur Sorloch: ibi tota aestate dedit se solatio & quieti: & ipse quoque hyeme ueniente obsedit ciuitatem Baldach, in qua erat Caliphus, qui magister erat & doctor sectae perfidi Mahumeti, fecitq; Haolonus ad exercitū conuocari triginta milia Tartarorum, qui erant in regno Turquiae: & postq; congregauit undiq; gentem suam, insultari fecit ante littus ciuitatis, quae uelociter absque nimio morae dispendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante praesentiam Haoloni: & inuenti fuerunt in Baldach tantae diuitiae, quod uix credendum esset, esse totidem in residuo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini **M. CCLVIII.**

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach, & destruxit Caliphum summum Pontificem Saracenorum, Cap. xxvi.

Postquam uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quae uolebat, iussitq; Caliphum ante se adduci, & praecipit quod ante se totum eius thesaurum poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicens: Cognoscis ne totum fuisse tuum quod uides? Vtique, ait ille. Haolonus dixit: Quare tu tanto thesauro nō conuocabas stipendiarios & uicinos, ut te & terram tuam tuerentur a potentia Tartarorum? At ille respondit: Quoniam credebam satis sufficere gentem meam. Tunc dixit Haolonus Calipho: Tu diceris doctor omnium credentium in falsa secta Mahumeti, & a tuis munerabaris: talis ergo magister & tantus alijs cibis cibari nō debet: unde tibi damus in cibum ista omnia preciosa, quae tantum dilexisti & cum magna auaritia custodisti: & praecipit ponere Caliphum in una camera, & ante ipsum proijci margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & praecipit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & sic morte pessima miser ille & auarus miserabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus postea extitit in Baldach.

De morte Caliphi, Cap. xxvii.

Postquam uero Haolonus subiugauit Baldach, & terras alias circumcirca, prouincias diuisit per duces & rectores, sicut suae placuit uoluntati, & praecipit, quod ubiq; Christiani tractarentur benigne, & quod eis castrorū & ciuitatū custodia traderent. Saracenos quidē iussit ponere in maxima seruitute. Haolono quidem erat uxor Christiana, nomine Doucoscaron, & fuit de progenie

de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriente uisa stella natiuitatis domini, & ista domina deuotissima Christiana in perpetuum licentiam diruendi templa Saracenorum petiebat, & inhibendi, ne solennitas fieret in nomine Mahumeti, & fecit Saracenorum templa funditus deuastari, & in tantam seruitutem posuit Saracenos, quod non erant ausi ulterius apparere.

De persecutione sacerdotum in lege Mahumeti, Cap. XXVIII.

Postquam uero Haolonus requieuit per spatium unius anni, tunc misit ad regem Armeniæ, quod ueniret cum gente sua ad ciuitatem Rohais in regno Mesopotamiæ: quoniã intendebat ire ad terram sanctam, ut illam redderet Christianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ, iter suum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum, equitũ & peditum comitibus: quia tunc temporis regnum Armeniæ in tam prospero statu erat, quod facere poterat duodecim milia equitum, & quadraginta milia peditũ armatorum: & ego qui hoc tempore meo uidi, possum perhibere testimonium ueritati. Quumq; rex Armeniæ uenisset, sicut mandauerat Haolonus, & super negotio terræ sanctæ simul colloquium habuisset, ait rex Armeniæ Haolono: Domine, Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatũ, in quo quidem regno sancta Hierosolymitana ciuitas inuenitur: & postquã intenditis terram sanctam acquirere, sicut mihi uidetur, primitus est Halappi ciuitas obsidenda, quæ totius regni Syriæ est caput & magistra: nam si ciuitas Halappi uestro subditur dominio, alias terras omnes poteritis facilliter obtinere. Consilium itaq; regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obsidere ciuitatem Halappi, quæ erat fortissima ciuitas, muris circummunita, habitata, plena populis, & diuitijs opulenta. Haolonus quoq; cum meatibus subterraneis, cum onagris, arcubus & balistis, & alijs generibus armorum uarijs & diuersis, inuadi fecit undiq; sic uiriliter ciuitatem, quod licet inexpugnabilis uideretur, ipsam tamen uiolenter nouẽ dierum termino occupauit. In ipsa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinẽ inueniunt, quod uix esset credendum. Erat autem quoddam castrum in medio ciuitatis, quod se tenuit per undecim dies postquam ciuitas iam extiterat occupata: demũ uero per meatus subterraneos fuit captũ & capta fuit ciuitas Halappi, & deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M. CCXL.

Halappi Sy
ria metro
polis.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damascum, & acquisiuit terram sanctam usq; ad desertum Aegypti, Cap. XXIX.

Quando uero Soldanus Halappi, qui uocabatur Melecnafer, qui tunc erat in ciuitate Damasci, intellexit quod ciuitas Damasci capta fuerat cum filijs & uxore, qui erant ibidem, nesciuit ad consiliũ ponere seipsum, nisi quod ad pedes Haoloni uenit, misericordiã implorando: sperabat enim per hoc, quod sibi uxor & filij redderentur, & pars aliqua ad suum dominium tenendum, sed Soldanus fuit in sua opinione deceptus, quoniã Haolonus ad regnum

regnum Persarum destinavit ipsum cum filiis & uxore, ut absque inquietatione dominium Syriæ obtineret. His itaque sic peractis, de spoliis acquisitis in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ Haolonus contulit magnam partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures concessit. Unde rex Armeniæ accepit plura castra regno suo uicina, & illa fecit muniri ad suam liberam uoluntatē. Post hæc Haolonus misit per principē Antiochiæ, qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipsum principem plurimum honorauit, & dedit sibi priuilegia gratiosa, & omnes terras suæ iurisdictionis, quas occupauerant Saraceni, & quæ ad suum dominium redierant, iussit quod principi redderentur libere & quiete. Et postquam Haolonus ordinauit ea quæ fuerant ordinanda, circa negocia ciuitatum & terrarum quas occupauerat, dum intenderet se transferre ad regnum Hierosolymitanum, ut terram sanctam liberaret de manibus, & illam restitueret Christianis: Et ecce nuncius uenit tertia die, noua ferens de obitu fratris sui, & narrauit qualiter post obitum Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præstolabatur aduentus, ut ipsum in sede poneret fratris sui. Haolonus quidem intellectis rumoribus de obitu fratris sui, fuit ineffabili tristitia circumuentus, unde ulterius non processit, sed ordinauit quendam suum ducem, nomine Guiboga, & dimisit ipsum cum decem milibus Tartarorum in custodiam regni Syriæ, & præcepit, quod terram sanctam acquireret & restitueret Christianis. Quo facto, Haolonus festinanter recessit, uersus partes orientis dirigens suos gressus, & dimittens in Thauniso natum suum, per dietas suas processit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. xxx.

Sed antequam ad regnum Persarum peruenisset, ecce sibi nuncij quidam occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrem suum Cobila Can posuerant in sede imperatoria Tartarorum, quo audito Haolonus dum in Thauniso moraretur, ecce nuncij uenerunt ad eum, qui retulerunt sibi, quod Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hæreditare si posset. His quoque rumoribus intellectis Haolonus, continuo gentem suam congregauit, & obuiauit inimicis suis super quodam flumine congelato, ibique fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentium & equorum glacies rupta est, & submersi fuerunt tam ab una parte quam ab alia triginta milia Tartarorum. Exercitus uero utriusque partis absque alio processu redierunt tristes propter amissionem suorum, Guiboga uero, quem Haolonus dimiserat in regno Syriæ, & in prouincia Palæstinæ, terras illas tenuit pacifice, & diligebat multum Christianos. Nam ipse fuerat de progenie trium regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Quumque dictus Guiboga solícite laboraret, ut terram sanctam reduceret in potentiam Christianorum, ecce diabolus inter ipsum & Christianos illarum partium semen scandali & discordiæ seminauit, & hoc accidit tali modo (in terra enim de Belfortis,

P quæ

quæ est de dominio ciuitatis Sidonensis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum censum Tartaris exhibebant. Unde accidit, quod certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorum & casalia, & deprædauerunt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cum magna multitudine bestiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitua sequutus fuit celeriter Christianos, qui talia fuerant operati, ut diceret ex parte auunculi sui, quod dimitterent prædam. Quidam ex ipsis Christianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quosdam alios Tartaros cum eodem, & noluerunt restituere prædā. Quando Guiboga intellexit, quod Christiani interfecerāt nepotem suum tali modo, confestim equitauit & cepit ciuitatem Sidonensem, & destruxit magnam partem murorum, paucos perdidit Christianos, qui ad insulam fugerant, nunquam tamen postea de Christianis Syriæ Tartari fiduciam habuerunt, neque Christiani Tartaris sunt confisi. Postea uero Tartari pulsi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, sicut inferius exprimitur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terram

Syriæ & Ægypti, Caput, XXXI.

Interea quoque dum Haolonus haberet guerrā cum Bartat, sicut superius est expressum, Soldanus Ægypti suo exercitu congregato, egressus est de Ægypto, & uenit ad prouinciam Palæstinæ, & in quodā loco uocato Heny aleck, prælium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commisit, & idem Guiboga fuit debellatus & occisus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnū Syriæ sub potestate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Christianorum positas prope mare. Quando uero Haolonus intellexit de Soldano Ægypti, qui regnum Syriæ inuaserat, & fugauerat gentem suam, continuo suum exercitum congregauit, & misit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Christianos partiū orientis, ut uenirent parati contra Soldanum Ægypti & alios Saracenos. Quumque Haolonus iam suum exercitū congregasset, inuasit eum quædā infirmitas, quæ eum detinuit per spatiū quindecim dierū, & ex illa infirmitate obiit Haolonus, cuius rei causa terræ sanctæ negotium iam inceptū, fuit totaliter perturbatum post obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominium patris sui, & rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum suum, ut ipsum in dominio suo confirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & coepit dominari anno domini M. CC. LXIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio successit,

CAPVT XXXII.

Abaga fuit prudens, & dominium suum prospere gubernauit, & fuit in omnibus fortunatus, præter in duobus, unū uidelicet, quia noluit effici Christianus,

Christianus, sicut extiterat pater suus, imò colebat idola, & fidē dabat presbyteris idololatriæ. Aliud, quia semper guerram habuit cū uicinis: & propter hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete, & ex hoc Saracenorum potētia multum creuit. **T**artari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fugiebant ad Soldanū, ut euitarent grauiā onera quæ eis Tartari imponebāt: propterea Soldanus fecit quandā magnā sagacitatem, quia misit nuncios suos per mare ad Tartaros, in regno Cumanie, & regno Russiæ, & fecit cum illis Tartaris compositionē & pactum, uidelicet, quod quādoquē Abaga moueret guerram contra terram Ægypti, quod ipsi inuaderent terram suā, & promisit dare magna dona eis: & hoc modo Abaga nō poterat inuadere terram Ægypti: & Soldanus sine cōtradictione cuiusquam potuit inuadere Christianos, & terras Syriæ faciliter occupare: unde Christiani amiserunt ciuitatem Antiochiæ, & alia plura castra quæ in regno Syriæ possidebant.

De Soldano Ægypti, qualiter debellauit regem Armeniæ, & unū de filiis eius cepit, alterum occidit, **Cap. XXXIII.**

Praterea Benedectar Soldanus Ægypti ita extitit fortunatus, quod postea regnum Armeniæ conuassauit. Nam accidit, quod rex Armeniæ cum magna gente iuerat ad Tartaros, & Soldanus hoc sciens, cogitauit inuadere regnum Armeniæ, unde misit quendam capitaneum suum loco sui, cui tradidit gentem suam. Filij autem regis Armeniæ scientes Saracenorum aduentum, congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni, obuiauerunt Ægyptijs, cum quibus uiriliter pugnam inierūt: finaliter tamen fuit Armeniorū exercitus debellatus: ex duobus filiis regis, alter fuit captus, alter uero occisus in bello. Saraceni itaq; per regnum Armeniæ discurrentes, ferro totā planiciem deuastarunt, & bona infinita inde asportarunt in Christianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia multum creuit, & regis Armeniæ posse fuit mirabiliter diminutum. **R**ex uero Armeniæ, qui semper solcite conabatur ad destructionem infidelium toto posse, intellectis infelicissimis rumoribus regni sui, fuit animo mirabiliter perturbatus: & die noctuq; cogitabat qualiter Saracenis posset inferre grauamen, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad destructionē sectæ perfidi Mahumeti, & Christianorū subsidium & iuuamen: sed Abaga propter guerram quam habebat quotidie cum uicinis, se sæpius excusabat. Rex Armeniæ uero perpendens, quod nō poterat ad præsens habere subsidium Tartarorum, misit suos nuncios ad Soldanum Ægypti, & treugas cum ipso iniuit & firmavit, hoc faciens, ut de Saracenorum carceribus posset redimere natum suum. **V**nde Soldanus promisit regi, quod si sibi redderet quendam suum socium nomine Sangolascar, qui captiuus penes Tartaros tenebatur, & sibi restitueret castra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Hailoni, ipse filium restitueret pristinæ libertati. Soldanus itaq; restituit filium

P 2 regis,

regis, & recepit socium suum, & rex restituit Soldano castrum de Tempe-
sack, & alia duo castra fecit dirui, ad requisitionē Soldani, & hoc modo filius
Armenia regis fuit de carceribus liberatus. Post hæc uero rex Haythonus,
bonæ memoriæ, qui xlv. annis regnum tenuerat, & multa bona fecerat Chri-
stianis, regnum & dominium suum contulit & cōcessit filio suo Dn. Tiuno,
de Ægypti carceribus liberato: & ipse renunciāns pompis huius seculi, est re-
ligionem ingressus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, se-
cundum consuetudinem Armenorum, qui quando ingrediuntur religionē,
mutari faciunt sibi nomen. Et post modicum temporis spacium rex Haytho-
nus requieuit in pace, anno domini M. CCLXX.

De Abaga, qualiter introiuit Ægyptum, & destruxit
Turquiam. Caput xxxiiii.

Ille autē rex Armenia supra nominatus fuit sapiens atq; prudens, & suū
regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à sua gente quā à
Tartaris, & ex toto animo studuit destruere Saracenos, unde suo tempore
accidit, quod Abaga pacem composuit cum uicinis suis, qui longo tempore
sibi fuerant inimici. Tunc uero temporis Soldanus Ægypti ingressus fuit re-
gnum Turquia, & ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fuga-
uit eosdem. Nam quidam Saracenus, qui Paruana uocabatur, erat in regno
Turquia Capitaneus Tartarorum, & iste rebellis effectus contra Abagan,
conabatur Tartaros omnes perdere & fugare. Abaga uero hoc audiēs, equi-
tauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierū spacio pere-
gerit. Soldanus Ægypti audiens aduentum Tartarorum, subito de regno
Turquia recessit, nec fuit ausus ulterius expectare, non tamen potuit ita ce-
leriter arripere iter suum, quin Tartari qui uelociter sequebantur, attingerent
exercitus sui finem, in introitu regni Ægypti in quodam loco, uocato Pas-
blanck. Irruentes itaq; Tartari in posteriori custodia exercitus, ceperūt duo
milīa equitum Saracenorum, & diuitias multas acquisuerunt, & ceperunt
etiam quinq; milia domos Cordinorum, qui in illa regione degebant. Per-
ueniente uero Abaga usq; ad confines terræ Ægypti, consultum erat sibi, ne
ultra progrediretur propter æstum: terra enim illa est calida ultra modum,
& Tartari, & eorum animalia, quæ à longe uenerant festinanter, non potuis-
sent pondus ferre laboris & æstus, unde Abaga rediit in Turquiam, & fecit
dissipari & destrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant se
Soldano. Paruanam uero proditorem cum suis sequacibus iuxta morē Tar-
tarorum per medium fecit scindi, & iussit quod in omnibus cibis quos erat
comesturus, poneretur de carne illa Paruanæ proditoris, de qua comedit A-
baga, & dedit suis proceribus comedendum, & talem ultionem sumpsit de
Paruana proditore rex Abaga.

Dirum sup-
plicium

De Soldano

De Soldano Aegypti mortuo per uenenum,

Cap. xxxv.

Postquam ergo Abaga de regno Turquiae sua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitijs, quas acquisuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad se regem Armeniae, & sibi obtulit regnum Turquiae, eo quod pater suus & ipse semper se gesserant fideliter erga dominium Tartarorum. Rex uero Armeniae tanquam sapiens & discretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiae se curialiter excusauit, asserens se non posse sufficere ad duo regna commode gubernanda. Nā Soldanus Aegypti erat in integro posse suo, & ad grauamen regni Armeniae toto conamine intendebat: quare satis sibi facere uidebatur, si ad defensionem regni Armeniae poterat consilium adhibere. Consuluic tamen rex Armeniae, ut Abaga de regno Turquiae taliter ordinaret antequā recederet, quod de rebellionē nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis consilium, & nunquam postea uoluit quod Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaq; completionibus, rex Armeniae requisuit & rogauit, quod Abaga uellet intendere ad liberationem terræ sanctæ, & ipsam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promisit facere toto posse, & consuluic, quod rex nuncios suos mitteret ad papam, & ad alios dominos & principes Christianorum, pro subsidio terræ sanctæ, Abaga uero in regno Turquiae ordinatis quæ fuerant ordinanda, ad regnū Corosten, ubi familiam suam dimiserat, est reuersus. Bene declar uero Soldanus Aegypti, quum Tartari damnū sibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & subito obiit in Damasco, de quo Christiani partiū orientis fuerunt ualde gauisi, & Saraceni coeperunt multipliciter contristari. Nam post mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter asseriebant. Quidam uero filius suus Melecksait nomine successit in dominio: sed post modicū temporis spacium de dominio fuit expulsus per quendam qui uocatus fuit Ersi, qui uiolenter dominium usurpauit, & constituit se Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem, Caput xxxvi.

TErmino itaq; ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerrā mouere contra Soldanum Aegypti, ordinauit quod Mangodanior frater suus ad regnum Syriae, cum triginta milibus Tartarorum se transferret, & si forte Soldanus ueniret belliger contra eum, ipsum uiolenter debellaret, & si Soldanus uitaret præliū, occuparet terras & castra, & custodiendas traderet Christianis. Quādo Mangodanior itaq; per dietas suas processisset, quousq; Armeniae appropinquauit, tunc misit pro rege Armeniae, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingressi fuerunt regnum Syriae, & iuerunt totam prouinciam deuastando usq; ad ciuitatem Hames, quæ Camella ho-

P 3 die ap

die appellatur à pluribus, & est sita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis est quædam planicies ualde pulchra, ibique Soldanus Egypti congregabat posse suum, intendens cum Tartaris præliari. Saraceni itaque ex una parte, & Christiani cum Tartaris ex aduerso ingens prælium iniuerunt. Rex itaque Armeniæ cum Christianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipse inuasit sinistrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos usque ad ciuitatem Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiam quidam Tartarorum, aliam partem exercitus Soldani uiriliter debellauit, & per tres dietas Saracenos fugauit, quousque peruenit ad quandam ciuitatem quæ uocatur Tara. Quumque crederent Soldani potentiam fuisse contritam, & ecce Mangodanior, qui nunquam uiderat discrimina præliorum, de quibusdam Saracenis Bedinnis lingua Arabica nominatis, absque rationali causa timens retrocessit, campum uictoriæ derelinquens, dimisitque regem Armeniæ & alium ducem suum qui inimicos fuerant persequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amisisse, uidit campum belli uacuum & totaliter derelictum, ascendit quendam monticulum cum quatuor armatis firmiter ibi stando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, quum non inuenisset in campo Mangodanior, fuit plurimum stupefactus, cogitans uiam quam gradiebatur, post ipsum tenuit gressus suos. Almach uero prædictus, qui persequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, sperans dominum suum Mangodanior post ipsum, sicut debuit, equitasse, ut inimicos & prouinciâ subiugaret, de quibus fuerant uictoriam consequuti. Cognita uero ueritate, de recessu Mangodanior, post ipsum ire festinauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior super littore fluminis Euphratis expectantem. Post hæc Tartari ad eorum prouinciam sunt reuersi. Rex uero Armeniæ cum gente sua in illo itinere passus fuit multa incommoda & labores. Nam propter uiarum longitudinem, & penuriam pabulorum equi Christianorum regni Armeniæ fuerunt totaliter fatigati, quod incedere non ualebant: & sic separatim Christiani per deuiâ incedentes, à Saracenis qui debebant in illis partibus, sæpius inuebantur, & absque misericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amissa fuerat, & proceri quasi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M. CCLXXXII. Postquam uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undique gentem suam, & quum iam esset paratus contra Saracenos procedere toto posse, & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Persarum, & quibusdam qui Abaga familiariter seruebant, contulit multa dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri suo Mangodanior uenenum mortiferum propinaret, ex quo ambo, prohi dolor, excesserunt è uita in octo dierum spacio: per illos eosdem, qui scelus istud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & sic obiit Abaga Can anno domini M. CCLXXXII.

De Tangodor secundo filio Haoloni, qui successit Abaga
in regno, Caput XXXVII.

Post obitum Abaga Can congregauerunt se Tartari, & constituerunt dominum super eos, quendam fratrem Abaga, qui Tangodor uocatur, & alios fratres suos præcellerat. In diebus quidem iuuentutis suæ datū fuit sibi baptismatis sacramentū, & uocatus fuit in baptismo Nicolaus. Sed postquam fuit ætate perfectus, propter societatem Saracenorum quam dilexerat, effectus fuit pessimus Saracenus, & renūcians fidei Christianæ. Mahumet Can uoluit se appellari, & toto conamine studuit facere quod omnes Tartari conuerterentur ad sectam iniquitatis filij Mahumeti, & quibus uolentiam inferre forsitan non audebat, dona, gratias, honores cōferebat. Tempore istius igitur Mahumeti Can, conuersi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, sicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iste filius diaboli Mahumeti, omnes ecclesias Christianorum dirui, & ne Christiani auderent amplius celebrare legem & dogmata Christi. Faciebat publice prædicari Mahumeten, & Christianos exules fecit ire, & in ciuitate Taurisij fecit Christianorum ecclesias totaliter deuastari. Misit etiam suos nuncios ad Soldanum Ægypti, & firmavit pacis & concordie secum fœdus, & promisit quod omnes Christianos qui in terris domini sui erant compellerent ad Saracenos, aut capitibus priuarentur. Unde Saraceni fuerunt magna exultatione repleti: Christiani uero tristes & timidi incedebant, nec eis aliud residebat, nisi dei misericordiam inuocare. Uidebant enim persecutionem Christianorum maiorem quam unquam fuerat temporibus retroactis. Transmisit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Christianos, ut ad ipsum accederent sine mora: sed Christiani cogitauerunt potius mori in prælio, quam suis placere mandatis, quia nesciebant aliud remediū inuenire. Quumque fideles Christiani in tanta essent cordis amaritudine positi, quod mori potius quam uiuere affectabant: ecce deus, qui sperantes in se nullatenus derelinquit, cōsolamen transmisit Christianis omnibus. Nam quidam frater istius Mahumeti, & quidam eius nepos, nomine Argonus, fuerunt isti Mahumeto propter mala opera sua contrarij & rebelles, & significauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum, qualiter iste Mahumetus antecessorū suorū uestigijs derelictis, effectus fuerat pessimus Saracenus, Tartaros omnes quos poterat inducendo, ut efficerentur etiā Saraceni. Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere se deberet, & a malis operibus abstinere, alioquin procederet contra ipsum. Ipse quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus: & quia nullus erat qui auderet suis uoluntatibus contraire, præter fratrem suum & prædictum nepotem suum Argonum, laborauit tantum

P 4 diabolicus

diabolicus ille Mahumetus, quod fecit interfici fratrem suū, & de nepote suo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioso, ut ipsum caperet & teneret. Argonus uero, qui contra potentiā inimici non poterat beliger apparere, montes petijt, & in quoddam castrum fortissimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum castrum obsedit, stans circumcirca cum suo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus se reddidit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod sibi & suum dominium seruaret. Postquam Mahumetus Can tenuit Argonum, tradidit eum conestabulo suo, & pluribus alijs magnatibus sub custodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Taurisij, ubi dimiserat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod post ipsum incederēt paulatim: conestabulo uero & quibusdam alijs, in quibus præcipue confidebat, iussit quatenus nepotem suum occiderent, & occulte sibi caput afferrent. His itaq; taliter ordinatis, festinanter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatū susceperant tanti sceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipsius Argoni, qui pietate motus, armis susceptis, conestabulum Mahumeti, & omnes suos sequaces nocte gladio iugulauit, & Argonū à mortis periculo liberauit, & constituit Argonum rectorem & dominum super omnes. Vnde alij timore, alij uero amore obedientes fuerunt suis beneplacitis & mandatis. His itaq; sic peractis, Argonus cum comitiua suorum fidelium, fuit persequutus celeriter Mahumetū, & antequam Taurisij perueniret, personaliter cepit illum, quem captum iussit per medium detruncari, & sic fuit interfectus canis ille pessimus Mahumetus, inimicus fidei Christianæ, antequam duorum annorum spatiū in suo solio compleret.

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum post mortē Tangodor pessimi Saraceni, Caput XXXVIII.

ANno domini M. CCLXXXV. post necem pessimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit se uocari Can, quousq; haberet à maiori domino in mandatis, & super eo misit Argonus ad magnum Can nuncios speciales, quos magnus Can Tartarorū benigne suscepit, & honorifice tractauit, & de morte pessimi Mahumeti fuit plurimū consolatus, & transmisit de maioribus domus suæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et extūc Argonus fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iste uero Argonus fuit aspectu pulcherrimus, & dominiū suum tenuit uiriliter & prudenter, Christianos dilexit, & ipsos plurimum honorauit. Ecclesias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde accesserūt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alij Christiani partium orientis, & supplicauerunt ei, quod consilium apponeret, & iuuamen, ut terra sancta liberaretur de manibus paganorū. Argonus quoq; benigne respondit, quod libenter faceret quicq; posset ad honorē dei & fidei Christianæ, unde intendebat.

debat foedus pacis componere cum uicinis, ut securius posset ire ad subsidiū terræ sanctæ. Quūq; Argonus in hoc bono proposito perseveraret, pacem quærens cum uicinis, ecce quarto anno sui domini transmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, sibi successit, sed fuit homo nullius ualoris, sicut inferius exprimetur.

De Regayto successore Argoni, Caput XXXIX.

ANno domini M. CCLXXXVIII, post obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam suam, uētris ingluuiem satiendo superfluis potibus atq; cibis, per spacium sex annorum uixit in dominio, nihil aliud faciebat, unde per suam miseriam suis fuit exosus, & ab extraneis extitit uilipensus; finaliter fuit à suis proceribus suffocatus. Et post obitū suum factus fuit dominus quidam eius cōsanguineus, nomine Baydo: iste Baydo fuit in fide Christi fidelis, & rectus, & multas fecit gratias Christianis; sed dies uitæ suæ subito defecerunt, sicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit, Cap. XL.

ANno domini M. CCXC, post mortem Regayto, Baydo tenuit dominium Tartarorum: Iste Baydo tanquam bonus Christianus reedificauit ecclesias Christianorū, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui sectam tenebāt perfidi Mahumeti, moleste tulerunt mandatū Baydo, & ideo occulte miserunt nuncios ad Casanum, qui fuit filius Argoni, & promiserunt sibi dare dominium, quod Baydo tenebat, & ipsum constituere dominum super eos, si uellet renunciare fidei Christianæ. Casanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promisit facere quicquid uellent, & propter hoc Casanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem suam, intendens Casanum capere & tenere: prodicionem enim, quam gens sua sibi fecerat ignorabat. Quumq; ad campū belli uenissent, ecce omnes illi qui sectæ adhæserant Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Casanū. Baydo quoq; uidens se ab omnibus derelictum, fugā arripuit, credens euadere, sed persequentibus inimicis fugiendo interiit.

De Casano filio Argoni, qualiter dominium usurpauerit, & gestis eius, Caput XLI.

Post mortem Baydo Casanus fuit factus dominus Tartarorum, initio sui domini non audebat contraire his, quæ promiserat illis, qui eum in dominio posuerunt, qui Mahumeti sequebantur legem & sectam, & ideo austerum se ostēdit nimium Christianis. Sed postquam in sede domini firmus fuit, cœpit honorare & diligere Christianos, multa fecit in uita sua ad cōmodū Christianorū, sicut in sequētibus audietis. Et primo destruxit quam plures

plures magnates, qui suadebant ei, ut Saracenorum fidei adhæreret, & persequeretur undiq; Christianos. Post præcepit omnibus Tartaris, qui in dominio suo erant, quod essent armis & omnibus necessarijs præmuniti, quoniam intendebant ingredi regnum Aegypti, & Soldanum destruere si ualerent, & hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & alijs Christianis partium orientis. Verum uerno tempore adueniente, Casanus suum exercitum congregauit, & direxit gressus suos per uiam de Baldach cum exercitu copioso. Quando uero Casanus peruenit ad terras Aegypti, cōgregauit in simul gentem suam. Soldanus qui uocabat Melechnaser, iamdudum de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, congregauit posse suum, & uenit ante ciuitatē Mames cum maximo apparatu, quæ ciuitas est sita in medio regni Syriæ, ut refertur. Quūq; Casanus intellexisset, quod Soldanus contra ipsum intenderet præliari, ad obsidionem ciuitatis uel castri noluit perdere tempus suū, sed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & se posuit ex aduersa parte per unam dietam in quibusdam pratis, in quibus erat abundantia pabulorum. Vnde præcepit Casanus omnibus suis, quod in illo campo essent, quousq; equi requiescerent à labore quem passi fuerant in uia celeriter ueniendo. In societate uero Casani erat quidā Saracenus nomine Calphack, qui fuerat seruus Soldani, & fugerat ad Casanum propter metū Soldani, qui propter excessus intendebat illum carceribus mancipare. Iste Calphack à Casano receperat gratias & honores, & Casanus de eo plurimum confidebat, sed tanquā proditor maledictus per literas notificauit Soldano & Saracenis consilium & intentionem Casani, & misit qualiter Casanus morari intendebat in pratis illis, ut daret requies equis suis, qui erant mirabiliter fatigati, & consuluit Soldano quod properaret ad pugnam quamdiu aduersariorum equi erant fessi, quia faciliter posset de Tartaris uictoriā reportare. Soldanus Aegypti, qui apud ciuitatem Hames Tartaros proposuerat expectare, acquieuit tamen cōsilio proditoris, & cū electa multitudine suorū equitauit festinanter, ut ex improviso insultū faceret in Casanum. Speculatores quidē exercitui Casani notum fecerunt aduentū Soldani. Casanus uero fecit edictū, ut omnes sui equitarent per acies ordinati, ut uiriliter reciperent inimicos. Casanus ergo leone audacior, cū illis quos circa se inuenit, equitauit obuiam Saracenis, qui iam tantū appropinquauerant, quod præliū nō poterat euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati, ut requiem darent equis, nō poterant ad ipsum accedere festināter, unde Casanus præcepit militibus qui secum erant de equis descendere, & de illis in circuitum facere uelut murum, & cum arcubus & sagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad prælium properabant. Tartari uero descenderūt, & in circuitu ipsorum posuerūt equos suos, & acceptis in manibus arcubus & sagittis, expectauerūt quousq; sagittæ possent ad inimicos commode peruenire. Et sic omnes simul Tartari sagittantes.

sagittantes, qui in arte sagittandi mirabiliter sunt periti, equos inimicorū præcedentes taliter percusserunt, quod ante alios ceciderunt: unde illi qui sequebantur, qui cursu uelocissimo properabant, inuenientes præcedentes prostratos, præcipitabantur super illos. Unde de multis Saracenis euaserunt pauci, qui non erant prostrati, aut sagittis Tartarorum letaliter uulnerati. Soldanus Aegypti, qui in acie illa erat, quàmocyus potuit retrocessit. Casanus hoc uidens, statim præcepit equos ascendere gentem suam, & inuadere uiriliter inimicos, & ipse fuit primus, qui Soldani acie est ingressus, & tam diu Soldanus cum modica societate suorū bellum sustinuit, prostrando & occidendo strenue inimicos, quoad Tartari muniti, & per acies ordinati uenerūt ad pugnam: tunc inceperunt omnes acies undiq; præliari, & durauit altercatio inter eos ab ortu solis usq; ad nonam. Finaliter uero Soldanus non potuit resistere audacia Casani, qui manu sua mirabilia fecit, & sic uertitur in fugam Soldanus cum omnibus Saracenis. Casanus itaque cum gente sua persequutus fuit usq; ad noctis caliginem inimicos diuersimode occidendo, unde tanta fuit ibi Saracenorum strages, quod tota terra dispersa extitit corporibus mortuorum. Post conflictum nocte illa requieuit Casanus in quodam loco qui uocatur Cametū, gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quem contra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actū hoc anno domini **M. CCCX.** die mercurij ante festum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Casanus contra Soldanū Aegypti, & qualiter spolia diuisit inter socios, **Cap. XLII.**

His itaq; sic peractis, Casanus præcepit regi Armeniæ, & cuidā duci Tartarorum, qui uocabatur Molay, quod cum xl. milibus equitum Tartarorum persequerentur Soldanum usq; ad desertū Aegypti, quod distabat à campo belli per duodecim dietas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gaccaræ ipsum expectarent aut eius mandatū. Rex igitur Armeniæ & Molay prædictus cum xl. milibus Tartarorum ante solis ortum recedentes, Soldanum fuerunt celeriter persequuti. Post triduum uero Casanus misit ad regem Armeniæ quod rediret, eo quod intendebat obsidere ciuitatem Damasci, & præcepit quod Molay procederet, sicut habuerat in mandatis, Saracenos omnes quos capere poterat perimendo. Soldanus uero quoq; fugit uelociter diu noctuq; dromedarios equitando, & in societate quorundam Beduinorum, qui eum conducebant, Babyloniam mirabiliter est ingressus. Alij uero Saraceni diuersimode fugerunt, quò quilibet opinabatur se posse melius receptare, quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Christianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo rege Armeniæ ad Casanum, inuenit quod ciuitas Casana dediderat se Casano, & totum ærarium Soldani & exercitus sui quod ibi erat, fuit ante Casani præsentiam deportatū, cuius multitudo extitit infinita: mirati

Casani laus mirati fuerunt omnes super eo, quod Soldanus tãtas diuitias secum tulerat, dum intenderet praeliari. Casanus ergo congregatis omnibus illis diuitijs, & omnibus spolijs quas lucrati fuerant Tartari, post triumphum diuisit omnia liberaliter inter suos, ex quibus omnes locupletes sunt effecti. Ego uero Fr. Haythonus, qui hanc historiã compilauit, interfui omnibus negocijs & praelijs quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni, sed nunquã uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorum, qui plura faceret in duobus diebus, quàm fecit Casanus. Nam prima die belli cum parua societate suorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorum praeliũ sustinuit, & de persona sua taliter se probauit, quod inter omnes alios bellatores famã & laudem merito est adeptus. Et de sua probitate inter Tartaros narrabit in secula seculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis sui, quod de omnibus diuitijs & infinitis thesauris quos acquisiuerat, sic inter suos distribuit & diuisit, quod in sua sorte non retinuit nisi unum ensẽ, & quoddam marsupium, in quo erant scripturæ terræ Ægypti, & innumerus exercitus Soldani, & similia. Et omnia alia distribuit liberaliter, ut est dictũ. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpusculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter xx. mille milites, uix potuisset staturæ minoris aliquis reperiri, neque turpioris aspectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iste Casanus tempore nostro fuit, dignum est quod de suis gestis plenius enarremus, & ille Soldanus, qui per Casanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterunt sumere documenta, his historijs plenius intellectis.

Postquam uero Casanus per quinque dierum spacium requieuit, & inter suos diuisit spolia innumerabilia, ut superius est expressum, per dietas suas iter suum direxit rectã ad ciuitatem Damasci. Quumque ciues Damasci cognouerunt aduentum, timuerunt ualde, ne si Casanus eos caperet uiolenter, absque misericordia perderentur. Vnde de consilio sapientum, & concordia omnium uoluntate, suos ad Casanum nuncios transmiserunt, qui dederunt sibi multa dona, & ei clauẽ ciuitatis etiã obtulerunt, ab eo misericordiam implorãtes. Receptis ergo xenijs & clauibus ciuitatis Damasci, præcepit Casanus nuncijs quod redirent, & uictualia sufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat destruere ciuitatem, sed eam intendebat pro camera sua referuare. Recedentibus itaque nuncijs cum exultatione ingenti, Casanus post modicum equitauit ad flumen Damasci, in cuius litore tentoria sua fixit, & inhibuit, ne inferreretur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damasci miserunt plurima dona Casano, & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, mansitq; ibi Casanus per xlv. dies cum omnibus suis, præter xl. milia Tartarorum, quos miserat cum Molay, qui apud ciuitatem

Gaccaræ

Gaccaræ morabantur, Casani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchick qualiter fuerit proditor erga Casanum, & restituerit
terras Soldano, Caput XLIII.

QUumq; Casanus taliter moraretur, & daret se solatio & quieti, ecce ru-
mores uenerunt de quodam suo consanguineo, nomine Baydo, qui in-
gressus fuerat regnum Persarum, damna Casano plurima inferendo: & quia
dubitabatur ne deterius faceret, consultum fuit Casano, quod ad propria re-
mearet. His itaque rumoribus intellectis, Casanus præcepit maiori duci sui
exercitus, qui uocabatur Cotulossa, quod cum parte exercitus ad custodiam
regni Syriæ remaneret, & Molay ac alijs Tartaris, qui erant in terra Gaccaræ
mandauit, quod obedirent Cotulossæ, quem dimiserat loco sui. Post hæc or-
dinauit Casanus Baiulos, & rectores super qualibet ciuitate, & tradidit ciui-
tatem Damasci Capchick proditori superius nominato. Nondum enim Ca-
sanus cognouerat uelle suum. Postea uocari fecit ad se regem Armeniæ, &
suum sibi reserauit recessum, dicens, Libenter tradidissimus terras, quas ac-
quisiimus, custodiendas Christianis, si uenissent: & si uenerint, Cotulossæ
dabimus in mandatis, quod eis restituat omnes terras, quas hætenus tenue-
runt, & ad reparationem castrorum det eis subsidium opportunum. His om-
nibus sic completis, Casanus arripuit iter suum, tendens uersus Mesopota-
miam. Quumq; ad flumen Eufraten peruenisset, mandauit Cotulossæ, ut di-
missis Molay xx. milibus Tartaris, ad eum cum residuo exercitu accedere fe-
stinaret. Cotulossa quidem fecit, sicut receperat in mandatis, unde Molay ste-
tit in custodia regni Syriæ pro Casano, & suadente Capchick proditore, Mo-
lay se transtulit uersus partes Hierosolymitanas, in quodam loco nominato
Gaur, ut ibi pabula, p. equis, & alia necessaria inueniret. Aëstiuo uero tēpore
ueniente, Capchick prædictus, qui erga Casanum iamdudū conceperat fal-
situdinem, occulte misit ad Soldanum, quod redderet sibi Damascum & alias
terras, quas Casanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus
promisit Capchick, quod si ea quæ promiserat adimpleret, sibi daret perpe-
tuo dominium ciuitatis Damasci, & de thesauro suo etiam magnā partem,
& sororem suam sibi traderet in uxorem: & ita post modicum temporis spa-
cium, Capchick rebellis effectus, fecit omnia castra Tartaris rebellare. spes
enim illorum erat æstus æstiuu temporis, in quo Tartari non poterant equi-
tare, neq; suis subsidium impertire. Quādo Molay uidit, quod omnes terræ
rebelles factæ fuerunt, non fuit ausus stare cum tam modica gentium quan-
titate, unde per uiam breuiorem se transtulit ad regnum Mesopotamiæ, &
notificauit Casano omnia quæ in regno Syriæ euenerant seriatim. Casanus
uero tunc nō potuit aliud facere per æstum temporis. Sed ueniente tempore
hyemali, super littora fluminis Eufratis suum fecit maximum apparatus, &
transmisit Cotulossam cū xxx. milibus equitibus Tartaris, & præcepit, quod

quando

quando ad partes Antiochiæ perueniret, regē Armeniæ conuocaret; & alios Christianos partium orientis & Cypri, & adiungeret eos sibi. Et dum Casanus cum robore sui exercitus sequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaq; Cotulossa fecit sicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; xxx. milibus Tartarorum, per dietas suas perrexit, quousq; Antiochiam applicuit, & deinde misit ad regem Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum suo exercitu equitauit. Christiani etiā qui erant in regno Cypri, de aduentu Cotulossæ rumoribus intellectis, absq; moræ dispēdio cum galeis & alijs lignis peruenerunt ad insulam Anteradensem, & ibi fuerūt dominus Tyrenē, frater regis Cypri, qui erat militiæ dux & rector, & magistri domorum, hospitalis & templi, cum conuentibus fratrum suorum; & dum parati essent uoluntaria Christi seruitia adimplere, ecce rumor uenit de quadā infirmitate Casani, à qua taliter uexabatur, quod de conualescentia medici desperabant, unde Cotulossa cum suis Tartaris rediit ad Casanum. Rex etiam reuersus fuit Armeniam & alijs Christiani, qui uenerant ad insulam Anteradensem, redierunt in Cyprum. Et ob hanc causam inceptum terræ sanctæ negotium fuit totaliter derelictum: hoc accidit anno domini M. CCCL.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damasci propter aquarum abundantiam, Cap. XLIIII.

ANno domini M. CCCIII. Casanus congregato iterum exercitu copioso cum magno apparatu, peruenit usque ad flumen Eufraten, intendens regnum Syriæ introire, & sectam Mahumeri totaliter destruendo, terram sanctam libere restituere Christianis. Saraceni uero Casani timētes aduentum, & quū in bello nō confiderent se esse pares, totā terrā eorū combusserunt ante faciem Tartarorū, ita quod collectis frugibus, & alijs in terra crescentibus, ac animalibus in castris & in munitionibus cōgregatis, residuū totū ignibus deuastarūt, ut quū Tartari uenirēt, nō inuenirēt uictualia, neq; pabula pro iumentis. Quando Casanus intellexit ea quæ fecerant Agareni, & qualiter dissipauerant totam terram, cogitans quod equi illis in terris taliter deuastatis non possent sustentari, accepit consiliū remanēdi super littora fluminis Eufratis illa hyeme, & ueris tempore ueniente, dum herbæ inciperent pullulare, perficere iter suum. Maiorem enim curam habebant Tartari de equis suis quā de seipsis, quia dum modico & uili cibo sciant esse contenti, de seipsis quodammodo non curabant. Tunc Casanus misit pro rege Armeniæ, qui sine tarditate ueniens, super flumine se locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Casani per tres dietas extendebatur in longum, à quodam uidelicet castro quod uocatur Caccabe, usq; ad aliud castrum nominatum Labire: quæ quidem castra erant Saraceni, sed absq; insultu aliquo reddiderunt se Casano. Quumq; Casanus taliter moraretur, tempus congruum expectando, ut posset de Saracenis perficere uota sua, & terram

terram sanctam de ipsorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obstaculum interiecit. Nam Baydo superius nominatus, terras Casani iterum introiuit, & intulit damna multa, sicut Casano extitit enarratum. Vnde consultum fuit Casano, quod ad propria remearet. Casanus quidem plurimum perturbatus, pro eo quod tam diu differebatur negocium terræ sanctæ, iussit Cotulossæ duci suo, quod cum xl. milibus Tartaris regnum Syriæ introiret, & ciuitatem Damasci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Armeniæ cum gente sua præfato duci Cotulossæ est associatus. Casano itaque ad propria redeunte, Cotulossa cum xl. milibus Tartaris, & rex Armeniæ cū suo posse regnum Syriæ introiuerunt, omnia deuastantes, quousque perueniunt ad ciuitatem Hames, ibique crediderunt, sicut aliās fecerant Aegyptij, exercitum inuenire, sed certos intelligentes rumores de Soldano, quod esset in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egressurus. Obsederunt ergo uiriliter ciuitatem Hames, quam post paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter omnes Saracenos gladio peremerunt, ibique inuenerunt diuitiarum copiam, & magnam multitudinem armatorum. Deinde uero se transtulerunt ad ciuitatem Damasci, ut eandem quoque obsiderent, & ecce ciues suos miserunt nuncios, supplicando quod eis concederentur induciæ triduanæ, quas inducias habuerunt. Præcursores uero Tartarorum, qui ferè per unam dietam transuehant iam Damascum, ceperunt quosdam Saracenos, quos transmiserunt ad Cotulossam, ut per eos inquireret certa noua. Cotulossa ergo per illos Saracenos rumoribus intellectis, quod ibi prope circa duas dietas erant mille ducenti equites Saracenorum, qui aduentum Soldani quotidie expectabant: cum festinatione equitauit, ut ex improviso illos caperet & teneret. Et quādo Cotulossa & rex Armeniæ puenerunt ad locū, ubi erāt mille ducenti equites Saracenorum, erat quasi hora uespertina, & paulo ante applicuerat iam Soldanus. Cotulossa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare solos illos mille ducentos Saracenos, uidentes se in sua opinione deceptos, steterunt ut consilium caperēt. Consultum itaque fuit Cotulossæ, quod requiesceret nocte illa, & inimicos in crastinum impugnaret, quum dies iam ad uesperam declinasset. Cotulossa uero qui uilipendebat Soldanū, & etiam gentem suam, noluit in hoc casu quiescere consilio alicuius, imò præcepit festinanter acies ordinari. Saraceni uero hoc uidentes, steterunt, quia à quodam lacu & quodam monte erant à duabus partibus præmuniti. Et scientes quod Tartari absque eorum discrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnam, sed ibi firmiter expectauerunt. Quumque Tartari crederent absque obstaculo inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante se riuulum inuenerunt, qui in certis locis transitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, antequam possent transire riuulum supradictū. Sed postquā Cotulossa & rex Armeniæ cū maiori parte suorum riuulū transiuerūt, in inimicos uiriliter insul-

Q 2 tarunt.

tarunt. Soldanus stetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, uoluit se mouere. Noctis uero caligine appropinquante, dum uideret, Cotulossa Soldanum stantem, & nolentē ad pugnam egredi, ut sperabat, congregatis suis iuxta montē, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorū, qui non potuerunt eo die riuulum pertransire, nō fuerūt cum alijs nocte illa. Veniente uero die, ad pugnandū se Tartari parauerūt, & in Soldanū uiriliter insultarūt: sed Soldanus noluit in campū uenire more bellorum, sed stetit in illo tutiori loco, cum gente se quantū poterat defendēdo. Tartari uero conabant extrahere Saracenos, sed nullo modo potuerūt. Durāte uero insultu a mane usq; ad nonā, propter defectū aquæ, quā nō inuenerant nocte illa nec die, tædio & siti nimīū fatigati retro cesserūt, & dimisso Soldano recesserunt unus post aliū paulatim per turmas & acies ordinati, quousq; peruenerūt ad planiciē Damasci, ibiq; inuenerūt abundantīā magnā aquę, & pascua ualde bona, & ordinatum fuit ibi stare, quousq; hominibus & equis dare requies opportuna, ut postmodum melius possent redire ad prælium cum Soldano. Habitatores uero Damasci scientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quosdam meatus & riuulos discurrere permiserunt, & antequam octo horæ noctis illius pertransissent, aquæ in tantum creuerunt ubiq; , quod Tartari coacti sint surgere & recedere festinanter. Quūq; nox illa esset multum tenebrosa, & fossata forēt omnia plena aquis, & nulli tramites apparerēt, omnes fuerunt quasi confusi, & multa animalia, arma, & arnesia amissa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines suffocati, & inter ceteros rex Armeniæ plura dicitur amisisse. Veniente uero die, per gratiā dei aquarū pericula euaserunt. Sed quum arcus & pharetræ Tartarorum, cum quibus præcipue præliant, ac alia arma ipsorum essent totaliter madefacta, quod illa non poterant exercere, unde fuerunt totaliter stupefacti: quod si inimici eos persequuti fuissent, nullus penitus euassisset, imō illos uelut aues capere potuissēt. Post hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos suos amiserāt, incedentes ad littora fluminis Eufratis sunt reuersi, nec aliquis inimicorum ausus fuit illos sequi, siue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerunt ad flumen, quod transire oportuit natando, & sicut melius fieri poterat super equis, dum flumen illud esset turbidum & inflatum propter abundantiam pluuiarū, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerūt in flumine suffocati: & sic accidit, quod nō per potentiā inimicorum, sed casu & malo consilio tanquam confusi ad propria redierunt. Hoc quidem dicit euenisse, eo quod Cotulossa nolebat acquiescere consilio alicuius. Nam si sapientibus credidisset, illa potuisset pericula faciliter euitasse. Ego enim Fr. Haythonus huius historiæ compilator, præmissis omnibus præsens fui, & si forte super hac materia loquor prolixius quàm decet, mihi quæso uenia tribuat.

Nam hoc

Nam hoc facio, ut in casu simili similia discrimina ualeam reminisci. **R**e-
bus enim consulte actis, consueuerunt fines laudabiles obtineri, & e contra, quæ
improvide fiunt, optatis successibus sæpius carent. **P**ostq̃ itaq; rex Armeniæ
flumen Eufraten pertransiuit non sine damno suorum, decreuit ire ad Casa-
num anteq̃ ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad
ciuitatē Ninie, in qua Casanus tunc residebat, & Casanus regē suscepit ho-
norifice & benigne, & super amissionibus atq; damnis regi plurimū est com-
passus, unde eidem fecit gratiam specialē. **N**am sibi cōcessit, mille Tartaros,
qui suis expēsis semper essent stantes in custodia regni sui. **E**t de regno Tur-
quiæ præcepit Casanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua pos-
set alios mille equites stipendiarios ad suum placitum retinere. **R**ex igit̃ ac-
cepta licētia, ad regnum Armeniæ est reuersus, & Casanus ei iniunxit, quod
prudenter uigilaret circa custodiam regni sui, quousq; ad subsidiū terræ san-
ctæ personaliter, dante domino, posset ire.

Qualiter Casanus ante mortem suam Carbagandan suum fratrem
successorē in regno constituerit, **Cap. XLV.**

Rex itaq; Armeniæ ad terram suam rediit, sed postq̃ ibi applicuit, parū
habuit de quiete. **P**ost hæc uero, sicut deo placuit, Casanus fuit quadam
grauī infirmitate detentus. **E**t quia sapienter in uita sua egerat, uoluit etiam
ultimo commendari, unde suum sapienter condidit testamentum, & sibi in-
stituit hæredem & successorem Carbagandan fratrem suum. **P**ostquā ordi-
nauit prudenter ea quæ erant ordinanda circa negotium regni sui & domus
suæ, fecit pulchras constitutiones & leges, quas suis dimisit in memoriā, quæ
quidem à Tartaris firmiter obseruantur. **P**ost hæc Casanus diem clausit ex-
tremum, & successit sibi in regno Carbaganda frater suus. **I**ste Carbagan-
da, fuit filius cuiusdā bonæ memoriæ dominæ, quæ fuit uocata Erockcaton,
quæ fuit in fide Christi deuotissima & fidelis, & quamdiu uiuit, faciebat sibi
diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Christianum presbyterum, & sa-
cellum, unde iste Carbaganda fuit baptisatus, & nominatus in suo baptis-
mate Nicolaus, & quamdiu mater eius uiuit, in fide Christianorum perman-
sit. **S**ed post obitum dominæ matris suæ, dilexit societatem Saracenorum,
unde fide Christianorū relicta, adhæsit sectæ perfidi Mahumeti. **R**ex uero
Armeniæ de obitu Casani fuit plurimū perturbatus. **N**am per hoc inimici
fuerunt in magna superbia eleuati. **V**nde accidit, quod Soldanus regem ha-
bebat ualde exosum, & etiam gentem suam. **N**am per totum illum annum
ferè mense quolibet, Soldanus Babylonæ misit magnā copiam armatorū,
qui totum regnum Armeniæ deprædabantur, & præcipue planiciem circun-
dabant, damna multa sæpius inferendo, & sic nunquam scitur regnum Ar-
meniæ tantam habuisse molestiam temporibus retroactis, sed deus omni-
potens & misericors, qui sperantes in se nullatenus derelinquit, compassus est

miserabilibus Christianis. Vnde accidit mense Iulij, ut septem milia Saracenorum de melioribus domibus Soldani, regnū Armeniæ fuerint ingressi, & iuerint omnia deuastando usq; ad ciuitatē Tarsensem, in qua B. Paulus apostolus natus fuit. Et quum multa damna intulissent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ suis undiq; congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatē Ayatij bellū iniit cum eisdem: sed nutu dei potius quàm bonitate nostra, prædicti Saraceni fuerunt totaliter debellati, quod de illis septē milibus Saracenorum nō euaserunt trecenti qui nō essent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate sua crederent inuadere totū regnū, & Christianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis absorbere posse: & hoc actum fuit quadā die dominica xviij. mensis Iulij. Post illū cōflictū Saraceni nō fuerunt ausi regnum Armeniæ introire, & misit Soldanus Aegypti, & treugas cum rege Armeniæ iniit & firmavit.

De distinctionibus huius operis, & qualiter habuit originē, Cap. XLVI.

EGo uero Fr. Haythonus interfui omnibus prælibatis, qui dudum proposueram habitum sumere regulatē, sed propter incōuenientia discrimina & ardua negocia regni Armeniæ, cum honore meo non poterā in tantis necessitatibus derelinquere consanguineos & amicos. Vnde postquā deus sua pietate mihi concessit gratiā dimittendi regnū Armeniæ, & populū Christianum, post multos labores meos in statu pacifico & quieto, cōfestim uotū quod diu uouerā, uolui adimplere. Accepta itaq; licētia à domino meo rege, & ab alijs consanguineis & amicis in campo illo, ubi deus de inimicis triumphum concesserat Christianis, arripui iter meum, & perueniens in Cyprum, in monasterio episcopæ Præmonstratensis ordinis suscepi habitū regulatē, ut qui in iuuentute mea militauerā mundo, in seruitijs dei residuū uitæ meæ, pompis huius seculi relictis, cōsumerem. Anno domini M. CCCV. Gratias igitur ago deo, quoniā regnū Armeniæ hodie est in statu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernū regem dominū Liouonum, filium quondā domini Theodori, q̄ tanquā indolis gloriōsæ uirtutibus illustratus, omnibus regentibus est speculū gratiosum. Et firmiter credit & sperat, quod in diebus istius regis iuuenis, qui bonitate suos antecessores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad statū pristinum reducetur. Præterea huius operis cōpilator, ea quæ narrat & scribit in isto libro, tribus modis asserit se sciuisse. Nam ab initio Changij Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, usq; ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorū historijs continentur. A Mango Can uero usq; ad mortē Haoloni, ea quæ narrat & scribit, sciuit & audiuit per dominū auunculū suū, quod dominū Haythonū regem Armeniæ rescribere fecit, qui præsens fuit illis temporibus, omnibus prænotatis, & cum magna diligētia narrabat hæc filijs & nepotibus, & faciebat redigi in scriptis, ut melius memoriter tenerent.

Ab initio

Ab initio quidem Abaga Can usque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt historiæ Tartarorū, sciuit ipse tanquam ille qui præsens fuit, unde de his quæ suo tempore euenerunt, perhibet testimonium ueritati. Et licet hucusq; narrauerimus de historijs & gestis Tartarorū, adhuc restat de ipsorum dominio & potentia, præcipue qui nunc uiuūt aliquid referendum, ut melius cognoscantur.

De Tamor Can sexto Imperatore Tartarorum, & de potentia sua, & subiectorum suorum, Cap. XLVII.

Magnus itaq; Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperiū, uocatur Tamor Can, & est sextus Tartarorum imperator: sedem imperij sui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quæ ædificari fecit pater suus, sicut superius est expressum. Potentia quidem eius est ualde magna, plus enim posset Imperator solus ille, quàm omnes simul alij principes Tartarorum. Gentes istius Imperatoris reputantur nobiliores & ditiores, & sunt melius munitæ necessarijs: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarū multarum abundantia maxima inuenit. Præter magnum Imperatorē, sunt alij tres magni reges & principes Tartarorum, quorū unusquisq; dominiū magnū tenet, obediunt tamen Imperatori tanq̃ eorum domino naturali. Et quæstiones quas inter se habent, ad Imperatoris curiam deferuntur, & per eius iudiciū deciduntur. Primus quidem istorum regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, & alius Carbanda appellatur. Iste Chapar dominiū suum tenet in regno Turquestan, & magis appropinquat genti Imperatoris quàm alij. Potest etiam, ut dicitur, ad pugnam congregare quatuor centum milia equitum armatorū. Homines illi sunt audaces & strenui bellatores, non tamen habent equorum siue armorū abundantia, sicut necessariū esset eis. Multotiens gens Imperatoris mouet istis guerram, & isti quandoq; mouent guerram cōtra Carbanda & gentē suam. Dominiū istius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominiū suum tenet in regno Cumania in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Potest etiam, sicut dicitur, congregare ad pugnam sexcentum milia equitū bellatorum: isti non tantum cōmendantur in facto armorum, sicut gentes Chapar, licet equos habeant meliores. Quandoq; mouēt guerram contra gentē Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoq; inter se rixantur. Præsens uero Hochtay dominiū suū tenet pacifice & quiete. Carbāda suum habet dominiū in regno Asia maioris, & moratur in ciuitate Taurisij: ducere potest ad pugnam tercentū milia equitum bellatorum. Isti sunt à diuersis partibus cōgregati, diuites sunt, & omnibus necessarijs bene muniti. Chapar & Hochtay quādoq; mouent guerrā contra prædictū Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, nisi Soldano Aegypti, cōtra quē sui antecessores

Asia profunda & maior sapius pugnaverunt. Chapar & Hochtay libenter auferret terram & dominium Carbandæ, si ualerent, sed non possunt, licet potentiores sint eo terris & gentibus, ut dictum est. Et hæc est ratio, qualiter Carbanda potest resistere tantæ potentie inimicorum, & defendere terram suam. *Asia* enim tota in duas partes est diuisa, una enim pars dicitur Asia profunda, & in illa parte habitat Imperator & duo reges superius nominati, Chapar uidelicet & Hochtay. Alia uero pars uocatur Asia maior, & in illa moratur Carbanda sæpe dictus. Tres uia sunt solummodo, per quas itur de profunda Asia ad Asiā maiorem: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turquestan ad regnū Persarum. Alia uia est quæ dicitur Ledorbent, quæ uia est prope mare, ubi Alexander construxit ciuitatem uocatā Portam ferri, sicut in historijs regni Cumanie plenius continetur. Alia uia est per mare maius, quæ transit per regnum Abcas: per primā uiam non possunt habere ingressum gentes Chapar ad terram Carbanda absque magno discrimine & labore, quia nulla pabula inuenirent pro equis usque ad plures dietas, quia terra illa est arida & deserta, & antequam possent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter deficerent propter famem: aut essent ita fessi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum possent faciliter debellari, & sic nolunt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent possent gentes Hochtay habere ingressum ad terras Carbandæ sex mensibus anni solummodo: uidelicet tempore hyemali. Sed Abaga fecit fieri magna fossata, & alia munimenta in quodā loco uocato Ciba, & ibi stat semper, præcipue tempore hyemali, custodia armatorum, qui defendunt transitum ab inimicis. Gentes uero Hochtay toties tentauerunt occulte transire per uiam, sed non potuerunt, uel possent aliqua ratione. Nam in quadā planicie, quæ uocatur Monga, stant in hyeme quædam aues magnitudinis fasianorum, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyserach, unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, statim fugiunt illæ aues, & transeunt per illas custodias & fossata, & illi qui sunt deputati ad custodiā illius loci, per illas aues manifeste cognoscunt inimicorum aduentum, & ad defensionē continuo sunt parati. Per uiam uero maioris maris nunquam attentauerunt ire, quia ibi est regnum Abcas, quod est gentibus & terris bene munitum, & nullā possunt habere fiduciam in eisdem, & hoc modo Carbanda & sui antecessores usque modo defenderunt se à tanta potentia uicinarum. Insuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

*Seyserach
aues*

De fide, uita, moribus, conditionibus Tartarorum. Cap. XLVIII.

Tartari sunt ab alijs nationibus gentium modis & moribus sic diuersi, quod uix posset absque tædio ipsorum diuersitas explicari. Confitentur enim unum deum esse immortalem, & inuocant nomen dei, aliter uero parum faciunt, quia non ieiunant, uel orationes siue afflictiones faciunt ob dei reuerentiā, siue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittunt Tartari.

tari: Homines interficere non reputant esse peccatum: & si dimitterent frenū in equorum suorum ore, quando pascere se deberent, deum crederent mortaliter offendisse. Fornicationem & luxuriam non reputant esse peccatum. Plures uxores ducunt: & oportet secundum consuetudinē, quod filius nouercam suam ducat post obitum patris sui, & frater relictam fratris, & thorum faciūt cum eisdem. Tartari in factō armorum sunt strenui bellatores, & sunt obediētes eorum superiori plus quā aliae nationes: & in pugna omnes cito cognoscunt per signa & documenta uoluntatem ducis eorum, unde absq; magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præsident gubernantur. Dominus Tartarorum nulla stipendia dat eis, imō oportet quod uiuant de prēdis & uenationibus quas acquirunt: & si uellet dominus, posset ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant, secum ducūt magnā copiam armatorum, & de lacte equorum pocula sumunt, & carnibus uescuntur, & illas reputāt ualde bonas. Tartari in equis sunt agiles, & sagittarij ualde boni: pedites nesciunt incedere nisi pigre. Tartari sunt sagaces & ingeniosi ad expugnandas ciuitates & castra, & semper uolunt habere prerogatiuam contra suos inimicos. In pugna nec uerentur fugere, si fuga prosit. Hanc habent Tartari prerogatiuam in campo belli existentes, quia si eis placuerit, praelia buntur: & si uoluerint praelium euitare, aduersarij cum eis non poterunt dimicare. Pugna Tartarorum est ualde periculosa, quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur, quā in uno magno praelio alterius nationis, & hoc accidit propter sagittas, quas iactant cum arcubus fortiter & directē: & sunt in arte sagittandi ita periti, quod sagittae eorum ferē armorum penetrant omne genus. Quando debellantur, fugiunt omnes simul per turmas & acies ordinati, & ualde periculosum est illos sequi, quoniam retrograde sagittas iaciūt fugiendo, & homines & equos uulnerant & occidūt. Exercitus Tartarorum non est magnae apparentiae, quia omnes simul congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hospites suscipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eisdem, & uolunt sibi per uiam similem responderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari sciunt occupare alienas terras, sed ipsas nesciunt custodire. Tartari quādo sunt debiliores, efficiuntur humiles & benigni: & quando sunt fortiores, sunt pessimi & superbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur, & ipsi libentissime mentiuntur: in duobus tamen mentiri nesciunt, in factō armorum uidelicet, quia nullus erit ausus de probitate quam non fecerit, se iactare, aut negare si fecerit utilitatem. Aliud est, quod qui scelus aliquod fecerit, de quo etiam debeat condemnari ad mortem, interrogatus a domino, ueritatem continuo confitetur. Et haec de Tartaris dicta sufficiant, quia longum esset mores ipsorum per omnia enarrare.

De condi

De conditione, quā habere debet bellum incēpturus. Cap. XLIX.

Per Ismaeli
tas intelligit
Saracenos

Ratio postulat & requirit, quod quicunq; contra suos inimicos guerram mouere intendit, debeat quatuor prauideri. Primo, quod iustā causam habeat guerram cum suis aduersarijs inchoandi. Secundo, considerare debet posse suum, utrum sufficiat in expensis & alijs necessarijs ad guerram manu tenendam, & ipsam sine debito terminandam. Tertio inuestigare debet sapienter inimicorum intentionem & statum. Quarto guerram debet inchoare tempore competentij. Ego uero Fr. Haythonus, qui ex mandato summi pontificis sum de hac materia loquuturus, dicere possum, quod Christiani iustam habēt causam guerram mouendi cum filijs Ismaëlis, quoniam hereditatem eorū obtinent occupatam, uidelicet terrā sanctā, & sanctum sepulchrum domini nostri Iesu Christi, in quo fuit origo fidei Christianæ, & alia sancta loca Christianis plurimum reuerēda. Insuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa nostri sanguinis effusione Agareni intulerunt Christianis, temporibus retroactis, & etiā propter alias rationes & causas uarias & diuersas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quin sacrosancta Romana ecclesia, quæ totius orbis est domina & magistra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Christianorum, & fidelium crucisignatorū, terrā sanctā eruendi de seruitute inimicorū fidei Christianæ, qui peccatis nostris exigentibus, illam detinent occupatā. De cognoscendo uero statu inimicorū, hocq; de tempore competentij, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam sicut bonus medicus, ut ad conualescentiam agrū perducatur, causam debet aggritudinis perferutari: Ita decet prouidum bellatorē, inimicorum inuestigare conditionem & statum, ut guerram possit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilē imponere. Sapienti enim & strenuo duci, nihil debet esse occultatum de potentia inimici, quoniam prauisa non lædunt, & improuisa consueuerunt sapius animos perturbare, precipue in bellorum discrimine, ubi loci uel temporis spacium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere potest correctionis medela facilius adhiberi, quā in pugna, in qua pœna errorem continuo sequitur. Ut igitur de his quæ dicturi sumus, super passagio terræ sanctæ clarior intelligentia adhibeat, aliqua narrabimus de statu & conditione terræ Egypti, de exercitu Babylonæ, & potentia inimici.

De conditione regni Egypti, & Soldani potentia. Cap. L.

Soldanus ille, qui regnorum Egypti & Syriæ hodie obtinet principatū, uocatur Melomaser, & de natione Cumanorū exitit oriundus. Milites sui exercitus sunt de diuersis partibus & nationibus congregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus sunt ualentes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem Soldani

Soldani peditum armatorū est modica: equitum uero est plurimū copiosa. Maior pars exercitus Aegypti, sunt serui empti precio, quos mali Christiani saepe portant cupiditate lucrandi, aut in praelijs acquisiti, quos compellunt eorum sectae & fidei adhærere. Et illi qui empti precio pecuniæ extiterunt, chariores sunt & habentur, & plus alijs honorantur. Soldanus Aegypti semper est timidus & suspectus, ne gens sua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi serui talis naturæ, quod semper aspirant ad dominium occupandum, & ob hanc causam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniae circa uiginti milia potest esse equitum, ex quibus sunt aliqui in arte armorum periti & strenui bellatores, maior tamen pars illorū magni precij non habetur. Quando Soldanus equitat, & gens sua magna & multa arnesia secum trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habent satis bonos, & equas satis agiles ad currendum: non tamen possent magnos sufferre labores, & mularum & ronimorum copiam non habent. Exercitus Soldani est promptus ad seruitia & paratus, quia milites habitant omnes simul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipsorum est talis, quia unusquisq; habet stipendia sua de quibus uiuit, quæ summa centum & uiginti florenos annuatim uix excedūt, & oportet tenere tres equos, & unum camelū. Et si forte Soldanus Aegypti extra regnum duceret gentem suam, aliquid daret sibi si uellet de gratia speciali. Milites uero istos dat Soldanus regendos proceribus suis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum, alio ducentos, plus uel minus, sicut ei placebit, & quantum ascendunt in summa stipendia militum, quos concesserit Amurato, tantundem dabit Soldanus Amurato pro sua persona, & soluit sibi etiam stipendia militum quos tenebit: unde illi, quæ Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatū, magna fit Soldano derogatio seruitiorum & defectus, quia Amurates emunt seruos precio pecuniæ, & ponunt illos ad stipendia, & in numero militum armatorū, aut ponunt ad seruitia gentem parui precij, quibus concedūt equos & arma, & pro suis stipendijs dant eis aliquid, & residuum totum conseruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur, qui sint ad arma ualentes.

De potentia Soldani in regno Syriae. Caput LI.

Potentia uero Soldani in regno Syriae circa quinque milia militum potest esse, qui de terris & redditibus uiuunt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui sunt aduenæ & forenses, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obsidendum ciuitates & castra, quia secum uadunt sola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero seruitia non posset Soldanus illos trahere absq; stipendijs, & si forte uellet illis uolentiam inferre, ipsi recederent sine mora, Turquiniani uidelicet ascenderent magnos montes, & desertum Arabiae peterent Beduini. Aliquos etiā habet

Soldanus

Soldanus pedites sagittarios in terra de Malbeck & circa montē Libani, & in terra Assassinatorum, qui etiam ad castra & ciuitates obsidendas, seruitia magna præstant, sunt enim Christianæ fidei inimici, ualde ingeniosi ad ciuitates capiēdas & castra, quas capere sciūt per machinas, arcus, balistas, ignes inextinguibiles, meatus subterraneos, & alia diuersa genera insultandi.

De regno Ægyptiorum, qualiter de gente in gentē translatum est, Caput LII.

Imperator Græcorum cōsueuit terræ Ægypti dominium obtinere, & per duces & rectores terram illam regebat, qui redditus colligebant, & Imperatori Constantinopolim trans mittebant, & durauit dominium Græcorum usq; ad annos domini DCCCIII. Ægyptij uero nequeuntē pati dominium Græcorum, à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderunt se Saracenis, & elegerunt dominum super eos, quendam de progenie Mahumeti, quem uocauerunt Caliph, & tenuerūt isti dominium Ægypti, annis CCCXVI. Postea uero amiserunt dominium, & Medi, qui Cordins uulgariter appellantur, dominium occupauerunt, sicut clarius inferius exprimetur. Anno dñi M. LIII. bonæ memoriæ Amanricus rex Hierosolymitanus cum omnibus Christianis quos potuit congregare ingressus fuit terram Ægypti, & plures acquisiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens, quod nō poterat resistere Christianis, misit nuncios ad Soldanum Halappi, implorans subsidium ab eodē, unde Soldanus Halappi, qui sectam sequebatur Caliphi, misit ad subsidium Caliphi quendam suum ducem, qui uocabatur Xaracon cum magna copia armatorum, qui tantum fecerunt, quod de regno Ægypti fugauerunt Christianos, & recuperauerūt terras quas occupauerant Christiani. Post hæc quidem accidit, ut uideret terram Ægypti diuitijs opulentam, & Caliphi potentiam quasi nullam, ad illius terræ dominium aspirauit: unde cepit Caliphum personaliter, & illum carceri mācipauit, & regnum Ægypti inuasit uiriliter, & ipsum dominio suo subdidit, & constituit se dominū & Soldanū. Iste Xaracon fuit de regno Medorum, de natione Corasminorū, & fuit de natione sua primus dominus in Ægypto. Post obitum uero Xaracon, successit sibi in dominio quidam filius suus nomine Soladini, & tantum creuit potentia istius Soladini, ut ipse regem Hierosolymitanum & Christianorum potentiam debellarit, & ceperit uiolenter sanctā ciuitatem Hierosolymitanam, & alias plures terras. Et post obitum istius Soladini fratres sui & nepotes successiue Ægypti dominium tenuerunt usq; ad tempus cuiusdā Soldani, qui uocatus fuit Melecfala. Iste Melecfala dominabatur in Ægypto tempore illo, quo Tartari subiugauerunt regnum Cumanorum. Et audiens qualiter Tartari pro modico precio uendebant Cumanos quos ceperant, misit cum magna summa pecuniæ per mare mercatores, & fecit emi de iunioribus Cumanis in maxima quantitate, qui fuerūt deportati in Ægyptum. Melecfala multum

multum dilexit Cumanos quos emerat, & ipsos fecit cum magna diligentia enutrirī, & in arte equitandi, sagittandi, & arma tractandi illos instruxit, & magnam gerens fiduciam penes seipsum detinuit, quodāmodo omnes alios elongando. Et eo tempore quo B. Ludouicus rex Francorum bonæ memoriæ transfretaui, & Christiani nominis amore fuit carceribus mancipatus, prænominati serui empticij Cumanī interfecerūt Melecſala eorum dominū & Soldanum, & constituerunt eorum dominum quendam ex ipsis nominē Turquinianū. Et ob hanc causam rex Franciæ & frater suus qui Saracenorū carceribus trudebantur, fuerūt redempti & facilius liberati, & hoc modo cœperunt prædicti Cumanī in Ægypto primitus dominari, & uocat ista progenies Cumanorum in partibus orientis Capchac. Post paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianum gladio iugulauit, & fecit se dominum & Soldanum, & uocatus fuit Melecmees, & iste Melecmees debellauit Guiboga capitaneum Tartarorū, quos in custodia regni Syriæ dimiserat Haolonus. Quumq; Melecmees ad Ægyptum rediret, quidam alius Cumanus nomine Bendecar, ipsum interfecit in uia, & se constituit dominum & Soldanum, & fecit se uocare Melecdaer. Iste fuit sagacissimus, & in facto armorum strenuus atq; audax, & suo tempore multum creuit Saracenorum potentia in Ægypto, & in regno Syriæ, & multas occupauit ciuitates & castra quas Christiani tenebant, & iste cepit nobilissimam ciuitatem Antiochiæ anno domini M. CCLXVIII. Et postmodū regno Armeniæ intulit multa damna. Tempore uero istius Soldani Melecdaer, tranſtulit se ad partes Syriæ rex Angliæ bonæ memoriæ, dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Assassinum qui ipsum regē uulnerauit gladio uenenato, sed per dei misericordiā & per multos labores ad conualeſcentiā est deductus. Post hæc fuit idē Soldanus Meleakdaer ueneno potatus, obiitq; in Damasco. Post obitum uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius suus Melecſayt, sed cōfestim quidam alius Cumanus nomine Elſi, deiecit ipsum de sedē, & constituens seipsum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnū Ægypti. Prædictus Soldanus Elſi ciuitatem Tripolitanā obsedit anno domini M. CCLXXXIX, & uiolenter occupauit eandem.

De ciuitate Acon, qualiter à Christianis sit amiſſa. Cap. LIII.

ANNO uero ſequenti prædictus Soldanus Elſi cōgregauit undiq; poſſe suum, & egreſſus fuit de Ægypto, intendens obſidere ciuitatē Acon, & dum in quodam amœno loco requieſceret quadam die, per quendam ſeruū suum, quem totius exercitus ſui conſtituerat ducem & rectorem, fuit ueneno potatus, qui dum crederet dominium uſurpare, fuit continuo per alios frustatim caſus, & factus fuit Soldanus filius Elſi, q uocatus fuit Melataſſeraſſi, & ille fuit qui cepit nobilem ciuitatē Acon, anno domini M. CCXCI. Postq̃

R uero

Rex Franco/
rum in carcer/
re coniectus

*Mons regalis
uulgo Crac*

uero prædictus Soldanus Melatafferaff rediit in Ægyptum, & quadam die iuisset uenatum, per quendam seruū suum fuit in nemore interfectus, qui dum crederet se futurum Soldanū, fuit statim ab alijs detruncatus. Postea uero fecerunt dominū ac Soldanū illum, qui hodie est Soldanus, qui uocatur Melecnafer, qui fuit frater Melatafferaff, superius nominati. Et quia iste Melecnafer erat ualde iuuenis, datus fuit sibi baiulus & tutor quidā nomine Guiboga, q̄ fuit Tartarus natione, & fuerat seruus emptitijs patris sui. Iste Guiboga usurpauit dominiū, & Soldanū iuuenem posuit in quodā castro Crac de Monreal, eidem faciens necessaria ministrari. Iste Guiboga fecit se appellari Melechadel. Tempore uero istius Guiboga, fuit in regno Ægypti tanta rerum uictualium caritudo, quod omnes Saraceni fame defecissent & penuria, sicut canes, nisi forte aliqui fuissent Christiani, qui eisdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Post hæc autē Guiboga prædictus, qui fecerat se Soldanū, intellectis rumoribus de aduentu Tartarorū, congregauit exercitum suum, & uenit ad regnum Syriæ, ut terras à Tartaris tueretur. Iste Guiboga honorabat & diligebat multum homines suæ nationis, unde Cumanī per inuidiam sibi dominiū abstulerunt, & fecerunt Soldanū quendam ex ipsis nomine Lachim, & iste fecit se nominare Melecnafer. Iste Lachim noluit destruere Guiboga, qui eius extiterat socius & amicus, imò dedit sibi dominiū cuiusdam terræ, quæ uocatur Sarfac, & ciuitatē Hamac, inhibuit tamen sibi, ne staret in regno Ægypti. Præfatus uero Soldanus Lachim stetit in castro Cayri per trienniū, nec fuit ausus inde exire præ timore suorum, nisi forte quadam die quod descendit ad planiciem causa ludendi, & tunc equus cecidit sub eo, & fractum fuit crus eius. Finaliter cum luderet ad ludum Scachorum, quidā ex seruis illius arripuit ensem Soldani, & percussit eum in capite & occidit, sed interfectus fuit ab alijs continuo detruncatus. Post hæc fuerunt in magna discordia Saraceni de Soldano & domino eligendo. Demū uero posuerunt in sede domini Melecnafer iuuenem superius nominatum, quē Guiboga posuerat in castro montis Regalis, ut superius est expressum. Et iste Melecnafer est ille Soldanus, quem Casanus debellauit in campo, & qui regnat hodie in Ægypto. Parcat mihi, si prolixius quàm deceret, uerbū tenui de Cumanis, qui sunt serui empti & uenditi, & de Soldanorū eorū natione, qui sepius inter se occidunt. Nam hoc feci, ut clarius demonstrare, qualiter nō possunt stare longo tempore, qui talē aduersitatē incurrant, quod nō possent egredi de Ægypto, nec ad partes alias cū exercitu se transferre.

De situ & conditione regni Ægypti. Caput LIIII.

Regnum Ægypti est ualde locuples & amœnū, longitudo eius per quindecim dietas extenditur, & per tres solummodo latitudo. Istud regnum est quasi insula à tribus partibus deserto & sabulo circūdatū, & ex alia parte habet mare Græciæ. Ex parte orientis uicinum est regno Syriæ magis quàm alteri

alteri terræ: ueruntamen inter unum regnum & aliud est iter octo dierū, semper per sabulum incedendo. Ex parte occidentis habet quandā prouinciā Barbariæ, quæ uocatur Bartat, sed inter unam terram & aliam, est desertum quindecim dietarum. Ex parte uero meridiei est regnum Nubianorum, qui sunt Christiani, & sunt nigri sicut pix propter solis æstum, & inter unam terram & aliam est desertum Aranæ duodecim dietarum. In regno Aegypti sunt quinque prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt, alia Demesor, tertia Alexandria, quarta Resint, & ista quidem est insula, & fluminibus circumdata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni Aegypti uocatur Chayre, & est ualde magna ciuitas & diuitijs repleta, & ibi prope est quædā alia antiqua ciuitas, quæ uocatur Meser, & illæ duę ciuitates situm habent supra litora fluminis, quod labitur per medium Aegypti, quod uocat Nilus, & in Biblia Geon nominatur. Istud flumen est utilius flumen quod ualeat reperiri, irrigat enim omnes terras per quas labitur, & illas facit fertiles & amœnas: per istud flumen potest uenire nauigium, quod ualde est profundum, abundantiam habet bonorum piscium, & possit per omnia commendari, nisi esset quod quædam animalia resident in eodem, quæ ad similitudinem sunt draconis, & deuorant equos & homines, & alia quæcunq; animalia in flumine si illa inueniant, & etiam super ripam, & ista animalia Cocatrix uulgariter appellantur. Istud flumen semel crescit in anno, & incipit crescere à medietate mensis Augusti, usq; ad festum B. Michaelis, quotidie augmentando: & quando est in perfecto augmento, tunc homines primo dimittunt aquas discurrere per meatus & riuiolos ordinatos, & omnes terræ fructiferæ irrigantur, & xl. diebus stat aqua supra faciē terræ. Deinde incipit decrescere & sicari, postea semina seminantur, & crescunt solummodo per irrigationē fluminis, quia in partibus illis non pluit, ita quod uix hyems cognoscitur ab æstate. Insuper habitatores terræ Aegypti posuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meser, & in illa columna fecerunt signa, & quando flumen crescit usq; ad perfectum augmentum, respiciunt illa signa columnæ, & si aqua creuerit usq; ad summū signū, tunc sciunt se habere fructuum ubertatē. si uero minus creuerit, sciūt per illa signa, quod contrarium debeat euenire, & secundum hoc precia rerum imponunt. Aqua ipsius fluminis est sanissima ad bibendum. In regno Aegypti sunt duo portus maris, uidelicet Alexandria & Damiata: ciuitas Alexandrię est bene munita, & circumdata muris fortissimis. Aquā uero quam bibunt ciues Alexandrię, uenire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum subterraneum & occultum, & implent multas cisternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habent, de qua possent bibere præter illam, unde si auferetur ciuib; illa aqua fluminis, non possent diutius permanere. Altera uero ciuitas Alexandrię esset difficilis ad expugnandum uolenter: ciuitas

Damiata sita est super flumine Nili, & antiquitus fuit circūuallata ambitu murorū, sed capta fuit bis per Christianos, semel uidelicet per regem Hierosolymitanū, & alios Christianos partiū orientis, & alia uice per B. Ludouicū regem Franciæ; pro cuius redemptione Saracenis fuit postmodū restituta, unde diruerunt illam Saraceni, & transposuerunt illam longe à flumine & à mari, nec ibi fecerunt muros, siue alia munimenta, & uocant terram illam nouam Damiatā; uetus uero Damiata est sine habitatione totaliter derelicta. De portibus uero Alexandriæ & Damiatæ, Soldanus recipit magnos redditus à mercatoribus, & alijs multis modis. Terra Aegypti dat omniū frugū & fructuum ubertatem, & optimā chacharam in maxima quantitate: uinū modicum, tamen bonum, & odoriferum ualde. Saraceni non audent uinum bibere, quia eis inhibitus est lege. Carnes crastinas, hœdinas, gallinaceas, & uolatilia satis habent, modicum de bouinis, tamen camelos comedunt loco bouum. In regno Aegypti degunt simul cum Saracenis quidam Christiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habēt in illis partibus Abbatias, quas libere tenent, & sine censu, & illi sunt antiquiores habitatores terræ Aegypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt, postquam illius terræ dominium occupauerunt. Res uero quæ deficiunt in Aegypto, quibus maxime indigent Saraceni, nec alias habere possunt, nisi ab extraneis partibus deferantur, sunt ligna, pix, ferrum, sclauī, & serui empti, de quibus eorum exercitus roboratur, & oportet quod prædictæ res deportentur per mare, & sine ipsis stare non possunt. In toto regno Aegypti non est ciuitas siue castrum, seu alia terra munita murorum ambitu, præter ciuitatē Alexandriæ, quæ fortis est, & præter castrum Chayre, quod posset absq; difficultate maxima expugnari, & in illo castro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra Aegypti per exercitum militum defenditur & tuetur. Prima igitur die qua exercitus Aegypti debellatus, & equitum potentia conuassata, tota illa terra subiugaretur absq; resistantia alicuius.

De tempore competenti, mouendi bellum contra filios

Ismaël. Caput LV.

Postquam rationabiliter ostendimus iustā causam quam Christiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & sufficienter diximus de potentia sacre Romanæ ecclesiæ, tractauimus etiam de conditione & statu regnorum Aegypti & Syriæ, ac de posse Soldani & gentis suæ; ultimo restat aliquid dicere de tempore competenti; breuiter dico ergo, quoniā merito possumus dicere uerbum istud, Ecce nunc tempus acceptabile, nunc tempus salutis: nam nūc est uere acceptabile tempus impertiendi subsidium terræ sanctæ, quæ diutius iacuit à perfidis canibus lacerata. Nunc est acceptabile tempus, quo corda fidelium debent succendi ad passagiū terræ sanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur sanctum sepulchrum domini; origo & funda

fundamenta spei nostræ : nec recolimus habuisse tempus tam acceptabile,
 tamq̃ salubre. temporibus retroactis, sicut deus omnipotens nunc per suam
 misericordiam multis indicijs demonstrauit. Primo enim concessit nobis om-
 nipotēs & misericors deus pastores, & patrem sanctissimum, qui postquam
 sedit in sede pōtificatus, prouisione diuina, toto mentis affectu, diu noctuq̃
 anxie cogitauit, qualiter terræ sanctæ subsidium ualeat impertiri, qualiter se-
 pulchrum domini debeat liberari à seruitutē inimicorum, blasphemantium
 nomen Christi; unde firmiter est credendum, quod deus suos misericor-
 des oculos conuertendo, sibi in terris constituit summum uidelicet pontifi-
 cem sanctissimum patrem nostrum, cuius tempore acceptabili, diuina fa-
 uente clementia, sancta ciuitas Hierusalē sub iugo seruitutis Mahumeti diu-
 tius iam detenta, proculdubio erepta, reducet ad pristinam libertatem. Ecce
 nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quo adeo firmiter demon-
 stratur, quod terra sancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per
 gratiam Iesu Christi omnes reges & principes Christiani, & Respublicæ in-
 ter se sunt in statu pacifico & quieto, nec aliqua procella odij uel scandali per-
 turbantur, sicut olim, fieri consueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis de-
 monstrat, uolēs terræ sanctæ misericorditer opitulari. Præterea omnes Chri-
 stiani diuersarum partium, & regnorū, fide ac deuotione accensi parati sunt,
 tam humeris quàm cordibus figere signum crucis, & ad terræ sanctæ subsi-
 dium transfretare, nō parcendo laboribus, nec expensis, & pro nomine Iesu
 Christi exponere se & sua uiriliter & feruenter. Ecce nūc tempus acceptabile,
 quod Christianis à domino demonstratur. Nam potentia inimicorum fi-
 dei Christianæ, est ad præsens mirabiliter diminuta; tum propter guerras
 Tartarorū, cum quibus nuper bellando passi fuerunt conflictum, in quo Sa-
 racenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit restaurari.
 Tum propterea, quod ille Soldanus, qui regnat hodie in Aegypto, est ho-
 mo nullius ualoris, & nullius penitus bonitatis. Est etiam aliud, quia omnes
 principes & Soldani Saracenorum, qui consueuerunt impertiri subsidium &
 iuuamen Soldano Aegypti tēpore opportuno, totaliter defecerūt per poten-
 tiam Tartarorum, quod non remansit nisi unus, qui dicebat Soldanus Me-
 redini, cuius etiam posse & dominia redacta sunt sub seruitute & potentia
 Tartarorum, & ipse personaliter est detentus; unde his temporibus absque
 magno discrimine & labore poterit recuperari terra sancta, & acquiri regnū
 Syriæ & Aegypti, ac totaliter destrui ac confundi potentia inimicorum im-
 piorum, facilius per gratiam Iesu Christi, quàm fieri potuisset multis tempo-
 ribus iam elapsis. Ecce nunc tempus acceptabile Christicolis à domino de-
 monstratum. Nam Tartari offerent se paratos, Christianis dare subsidium
 & iuuamen toto posse contra perfidos Saracenos; & ob hanc causam rex
 Tartarorum Carbanda speciales nuncios destinauit, qui fratris sui Casani
 R 3 uestigijs

uestigijs inhaerendo, offert se exponere libentissime posse suum ad subuersionem, & totalem destructionem inimicorum nominis Iesu Christi. Et tempore quidem isto, praecipue cum auxilio Tartarorū terra sancta recuperari posset, & regnum Aegypti absq; magno discrimine faciliter subiugari. Deceret igitur Christianos dare subsidiū terrae sanctae, & absq; tarditate. Nam mora ad se trahit magnum periculum & discriminē, uidelicet, ne forte, quod absit, Carbanda Christianorū amicus deficiat, & loco eius resurgat pessimus inimicus, & qui forte adhæreretur sectae & fidei Mahumeti, & per consequens cū Saracenis unanimis deueniret, & hoc posset Christianis ad maximum grauiamen & periculum redundare.

De prosperitatibus, & aduersitatibus inimicorum fidei

Christianae, Caput, LVI.

AD honorem igitur dei & domini nostri Iesu Christi, de cuius misericordia meum spero supplere defectum: Dico quod ad acquirendā terram sanctā cum minori periculo & labore, oportet quod Christiani terram sanctam ingrediantur, & posse inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduersitate aliqua dignoscantur. Nam si prosperitatis inimicorū tempore Christiani hoc facere attentarent, non sine labore maximo & periculis possent perficere uota sua. Quae uero sit inimicorū fidei Christianae aduersitas, quae uero sit prosperitas, breuiter enarrabo. In his quidem consistit prosperitas eorundem, quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum strenuum & sagacem, & talem qui cauere sciat & possit a fraudibus suae gentis, & absq; pauore rebellionis & perditionis suum possit dominium regere & tenere. Item, quando inimici in requie, absq; guerrarū uexatione Tartarorum, uel aliorum longo tempore perstiterūt. Item, quando in regnis Syriae & Aegypti frugū fertilitas est abundans. Item, quando per mare, & per terram uia secure patent, & eis absq; contradictione cuiusquam res necessariae abundanter ab extraneis partibus deferunt. Item, quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deserti Aegypti, nec ab eis modo aliquo infestantur. Insuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriae & Aegypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim prosperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non possent de facili subiugari. Sed econuerso, aduersitates possent inimicis accedere multis modis, quando uidelicet infideles suum perimunt dominum & Soldanum, & hoc saepe & saepius faciunt & fecerunt. Nam postquam illa Cumanorum progenies coepit dominari in Aegypto, sicut superius enarratur, nouē fuerunt Soldani, & domini ordinati & de nouem eorum dominis & Soldanis qui fuerunt in Aegypto, usq; ad praesens tempus, quatuor fuerūt diro gladio interempti Turquiniani, Cothos, Melec, Aslerat & Lachinus, & duo potati ueneno mortifero Benedeclar uidelicet, & Elsinus. Alij, Melecksayt & Guiboga, uiriliter

uiriliter exultauerunt: & iste Soldanus Melechnaser, qui regnat hodie in Ægypto, extitit semel pulsus, & adhuc stat in suspendio uita sua, finem sui periculum expectando. Item, alia inimicis potest aduersitas euenire, uidelicet, quando flumen Nili non crescit, ita quod terras Ægypti posset, ut conuenit, irrigare, quoniam tunc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non est diu: fame enim & inopia tunc perisissent Christianæ fidei inimici, & regnum Ægypti totaliter dereliquissent, nisi forent cupidi Christiani, qui eis portauerunt uictualia abundanter. Tunc etiam propter defectum uictualium milites Ægypti efficiuntur pauperes & mendici, & ipsos oporteret equos & arma uendere, & familias minuere propter famem, & sic non possent per consequens recedere de Ægypto. Milites enim Ægypti talis conditionis existunt, quod quando uolunt egredi de regno Ægypti, & ad partes alias se transferre, oportet quod pro octo dietis omnia necessaria secum ferant, quia in itinere octo dierum nihil penitus inuenirent, quum sit totum sabulum, quod incedunt: unde si militi deficiat unus equus uel camelus, non posset se a prouincia elongare, & ob hanc causam Soldanus Ægypti taliter impeditur, quod non posset ad regnum Syriæ se transferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua uexarentur. Item, magna aduersitas esset inimicis, & multipliciter tædiosa, si per mare eis uiæ taliter artarentur, quod res quibus carerent, & quibus magis indigent ad sustentationem, eorum exercitus non haberent, sicut ligna, pix, ferrum, seruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, & alias res quamplures, quas habere non possent, nisi ab extraneis partibus portarentur, & sine illis stare diutius non ualerent. Item, quando Nubiæ mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini, per hanc enim guerram potentia inimicorum posset taliter impediri, quod ad defendendum regnum Syriæ de Ægypto egredi non ualeret. Item, quando terra Syriæ deficeret in redditibus per temperiem temporis, uel propter guerras Tartarorum, uel alio quoquo modo. Nam si in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exercitus Soldani copiam non haberet, non posset in regno Syriæ commorari. Nam ab Ægypto siue alia regione nullum potest ad regnum Syriæ deportari, unde inimici non possent recedere de Ægypto. Quando cumque ergo inimici ab una quauis aduersitate prædictarum uexant, sine dubio essent taliter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de Ægypto recedere non ualerent: unde Christiani regnum Hierosolymitanum faciliter occuparent, & possent ciuitates & castra diruta reedificare absque contradictione cuiusquam, & interea se taliter præmunirent, quod potentiam inimicorum postmodum non timerent.

De primo passagio terræ sanctæ

Capitulum LVII.

Prosperitatibus & aduersitatibus inimicorum non sine causa rationali superius enarratis, de initio passagii effudi, iuxta meam paruitatis notitiam deuote

R 4 & fideliter

& fideliter aliqua explicabo, ad correctionem tamen uestre sanctiss. sancti-
tatis. **M**ihi ergo uideretur pro maiori securitate & comodo passagij genera-
lis, quod prius præmitterent aliquæ copię militum & peditum armatorum,
ad prætendendam & cognoscendam potentiam inimici, cuius copię quanti-
tatem sufficientem esse indico in præsentī mille equitum, decem galearum, &
trium milium militum peditum armatorum, super his etiā legatus à se de pas-
sagio mitteretur, & capitaneus strenuus & fidelis, qui ipsos omnes regerēt &
fouerent, & feliciter cum eis, dante domino, transfretarent iuxta eorum discre-
tionem & prouidentiam, in insulam Cypri, aut ad regnum Armeniæ appli-
carent, deinde absq; more dispendio ex parte legati, & capitanei ipsius arma-
menti, per consilium & iuuamen regis Armeniæ, nuncij mitterentur ad Car-
banda dominum Tartarorum, duo inter cætera requirendo, unum uideli-
cet, quod per totam terram sui domini faceret inhiberi, ne mercationes seu
uictualia siue animalia ad inimicos portarentur. **A**liud, quod mittere uel-
let suorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimi-
corū figerent castra sua, & terras Halappi sapius prædarent, circūcirca quoti-
die deuastando. **N**ostri quoq; peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atq;
Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tam per terram quàm per mare, im-
pugnarent uiriliter inimicos, & præcipue conarentur taliter maritima custo-
dire, quod inimicis nihil penitus portaret. **P**ossent insuper nostri Christiani
à nostra insula præmuniri, quæ quidem insula in loco competenti & utili
noscitur esse sita, pro comodo galearum. **E**xinde possent Christiani inimi-
cis inferre non modica detrimenta. **V**eruntamen modū incipiendi guerram,
& terras inimicorū inuadendi, ad præsens dicere prætermitto, quoniā iuxta
inimicorum conditionem & statum oportet consilium mutari, & operari con-
silio sapientū, qui præsentēs his negotijs intererūt. **C**ommoda uero, quæ de
isto primo scilicet paruo passagio consequi poterunt, dante domino, Chri-
stiani, inferius breuiter describentur.

De commodis primi passagij **Capit. LVIII.**

Primum igitur comodum esset istud, primum passagium poterit taliter
ordinari, cum auxilio aliorum fidelium partiū orientis, uel etiam Tartar-
orum, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plu-
rima, & etiā detrimenta. **N**ā si per Christianos & Tartaros guerra moueat
Soldano Ægypti, per terram & per mare, ut superius est expressum, ad de-
fensionem terrarum suarum, Soldanus compelleretur transmittere gentem
suam, ut tam terras illas quæ mari sunt propinquæ, quàm alias quæ possent
inuadi, faciat custodiri. Si ergo moueat guerra per Tartaros & Christianos
in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniam usq; ad ciuitatē Halappi, quæ
distat per xxv. dietas, oportebit inimicos uenire ut terras tueant, & Christia-
nis & Tartaris se opponāt. **E**t illi q; pro isto seruitio trāsmittēt post modicū
temporis

temporis spatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expensis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterunt diutius commorari, multis rationibus atq; causis, quas exprimere seriatim esset forsitan tædiosum; unde redeuntibus primis ad propria, alij ad terræ custodiã mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus sic peractis, inimici prædarentur, uacuarentur expensis, & damna incurrerent infinita. Per primum passagium inimici possunt plurimum infestari, uidelicet quod si cum armamento decem galearũ passagij, & alias quæ armari poterunt in regnis Armeniæ atq; Cypri, terræ Saracenorum positæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterunt deuastari, & bonis omnibus spoliari, & Christiani cum galeis ad insulam Anteradensem possent sospites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum toto suo posse ad regnum Syriæ se transferre, ut sufficientem habere posset copiam armatorum, per quos daret subsidium omnibus terris, quæ prope maris littora situm habent. Egressio quidem Soldani de Aegypto, causa ueniendi ad regnum Syriæ, eidem esset periculosa, & plurimum damnosa. Periculosa, propter dolum & prodicionem suæ gentis. Tædiōsa, quia sæpius posset à fidelibus Christicolis infestari. Damnosa, quia suum ærarium consumeret & uastaret. Vix enim crederetur, si dicerem summam thesauri quam Soldanum & gentem suam oportet expendere, quotiescunq; egreditur de Aegypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uia maris poterunt taliter coartari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis, præcipue quibus magis indigent, & sine quibus diutius stare non possent, sicut ferrum, ligna, pix, & serui empti & alia, sine quibus non possent eorũ exercitum sustentari, nec ista habere possunt, nisi per mare ab extraneis partibus deferantur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedunt pecuniæ magnam summam. Item, si inimici aduersitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno Aegypti egredi non ualerent, nec terris Syriæ præstare iuuamen, tunc enim Christianis primi passagij cum auxilio aliarum partium orientis sufficientes essent ad reedificandam ciuitatem Tripolis. Sunt enim in monte Libani Christiani degentes sagittarij, pedites ualde boni circa xl. milia uirorum, qui libenter subsidium & iuuamen impenderent peregrinis, qui multoties fuerunt Soldano rebelles, & Saracenis damna plurima intulerunt. Et postquam ciuitas Tripolis esset reedificata, Christiani possent illam defendere & tenere usq; ad aduentum passagij generalis, & per consequens possent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc cederet ad magnum commodum Christianorum generalis passagij, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi possent commode applicare. Item, si Tartari acquirerent regnum Syriæ, & per consequens terram sanctam, Christiani primi passagij inuenirentur parati recipere ciuitates & castra, aut Tartaris eas munirent & tenerent. Nam ego qui satis bene noui Tartarorum modum, credo firmiter

firmiter quod Tartari libenter terras quas acquirerent, custodiendas & tenendas traderent Christianis libere & quiete, & absq; censu, seu aliqua seruitute. Nam propter æstum in illis regionibus Tartari pullatenus habitarent, unde gratum esset eis plurimū & acceptum, quod Christiani illas terras caperent & tenerent; non enim præliantur Tartari cum Soldano Aegypti, ut terras occupent & acquirant, quum tota Asia eorum dominio sit subiecta: sed ideo quod Soldanus semper eorū extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negocia inchoanda satis credo sufficere quantitatem superius nominatam, uidelicet milia militum, decem galearum, & trium milium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principijs plura non operarentur plures, etiamsi totidem adderentur, & expensas plurimum augmentarent. Præterea de isto primo passagio, alia duo cōmoda sequi possūt. Iam postquā peregrini primi passagij per spaciū temporis stetissent in partibus Syrianis, & uidissent conditionē prouinciæ, & nouissent potentiam inimici, & modum etiam præliandi, instruere possent consocios, uenientes passagio generali. Item, posito quod Tartari propter guerras, quas forsitan haberent cum Tartaris conuicinis, nō possent aut uellent Christianis subsidium impertiri, & quod Soldanus in sua prosperitate persisteret, ita quod laboriosū esset nimium eruere terram sanctā de manibus paganorū. Reuerenda S. V. conditione terræ sanctæ plenius intellecta, uisa etiam & cognita potētia passagij generalis, posset melius discernere quid super his fieri expediret, utrum uidelicet transfretare deberet passagium generale, an deceret tempus magis congruum expectare, & sic possent multa incumbētia discrimina euitari. Insuper si mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S. P. V. scribere dignaretur regi Georgianorum qui sunt Christiani, & terræ sanctæ peregrinationibus deuotiores quā aliæ nationes, mandantes quod peregrinis darent subsidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerentiā domini nostri Iesu Christi, & uestre etiā sanctitatis, libēter & deuote uestrū studerent adimplere mandatū, sunt enim, ut diximus, deuotissimi Christiani, & sunt potentes, & multi atque strenui bellatores, & regno Armeniæ quodammodo sunt uicini. Aliud, quod S. P. V. dignaretur etiā scribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apostolum ad fidem Christi in Æthiopia sunt conuersi, mandantes quod Soldano Aegypti guerram mouere debeant, & posse suū impendant & infestent. Credo etiā firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini nostri Iesu Christi, & ob reuerentiā V. S. terrā Aegypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti suæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et istæ literæ de mandato V. S. procedentes, mandari poterūt regi Armeniæ, qui ipsas faceret trāsferri eorū idiomate, & per bonos nuncios destinabit. Hucusq; deuotissime & fideliter reseraui ea, quæ parua

parua mea notitia sentiebat, super initio passagij & subsidij terræ sanctæ. Nunc uero **S. V.** obediendo mandatis, ad generale passagium me cōuerto, de his quæ expediunt aliqua loquuturus ad correctionē semper **S. P. V.**

De passagio generali, Caput **LIX.**

Generale passagium per tres uias potest arripere iter suum, per uiam uidelicet Barbariæ. Sed de ista uia cōsulendum relinquo illis, qui statum & conditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Constantinopolitanam, per illam uidelicet, quam tenuit dux Godefredus de Bolicino, & alij illius terræ peregrini. Et per hanc uiam passagium generale usq; ad ciuitatem Constantinopolitanā secure, ut credimus, posset ire. Vltorius nominatur per Turquiam usq; ad regnum Armeniæ procedendo: uia illa non est libera, nec absq; discrimine peregrinis, propter Turquos qui in partibus illis degunt: posset tamen per Tartaros uia illa securari, & totaliter expediri. Possent insuper Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquiæ haberent uictualium copiam, & equorum etiam precij competentis. Alia uero uia est per mare, quæ est omnibus manifesta: unde si per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portibus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna sufficientia ad passagium transportandum, & oportet quod in termino prætaxato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad littora maris, parati naues inscendere, & cū dei adiutorio faciliter transfretare. In Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipsis quàm eorū equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Postquam uero in Cyprum passagium incolume applicasset per dei gratiam, & per dies aliquos quieuisset, si primi passagij peregrini ciuitatem aliquam firmauissent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam posset passagiū se transferre. Et si forte primi passagij peregrini non firmassent ibi aliquod munimentum, oportebit passagium per regnum Armeniæ arripere iter suum, hoc modo uidelicet: quod peregrini in regno Cypri cum equis suis pacifice requiem sibi darent usq; ad festum **B. Michaelis**, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æstiuo tempore euitetur. Post uero festum prædictum ad regnum Armeniæ secure poterunt se transferre, & ibi inuenirent omnia necessaria affluenter. Veruntamen in ciuitate Tarsensi poterunt cōmodius permanere, quia ibi est abundantia aquarum & pabulorum, & tam de regno Turquiæ, cui uicina est, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia necessaria habere poterunt abundanter. Post hæc autem ueris tempore ueniente, passagium poterit per terram dirigere gressus suos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ, quæ distat à regno Armeniæ solummodo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terrestriis maris nauigio appropinquabit. Obsessa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requiescere in eadem,

eadem, & inimicorū terras undiq; deprædari, ac interea scire & cognoscere in eadē. **S**unt præterea in illa regione Christiani sagittarij ualde boni, qui sine dubio ad exercitum Christianorum uenirent, & multa possent passagio impertiri. **P**ost hæc uero de Antiochia recedentes, peregrini poterunt incedere per littora maris uersus ciuitatem Lyciæ, & illa uia esset breuior & melior, & semper nauigiū exercitui appropinquaret. **V**eruntamen prope castrū Margati in maris littore, est quidam transitus magnæ genti, plurimum tædiosus, quem quidē transitū si nō haberent, possent absq; discrimine Antiochiā remeare, & incedere per uiam Fenick uersus Cæsaream, per littora cuiusdā fluminis ascendēdo, quod flumen Kenel uulga^riter appellatur, & per illā uiam inuenirent aquas & pascua, & terras inimicorū abundantes frugibus, uictualibus, & alijs bonis, ex quibus Christiani prædas caperent, & exercitui necessaria ministrarent, & sic possent per uiam illam ire de Antiochia usq; ad ciuitatē Hamam, quæ est ciuitas opulēta, & per potentiā passagij cum auxilio dei faciliter caperetur. **E**t si forte Soldanus se opponeret Christianis resistendo ne caperēt ciuitatē, tunc Christiani in illo loco magnā haberent prærogatiuam si præliū iniretur. **E**t si per dei gratiam peregrini possent debellare Soldanum, nullam postmodū resistantiam inuenirent, unde recto tramite possent ire ad ciuitatē Damasci, quæ cum cæteris conditionibus libenter se redderet Christianis. **N**am postq; ciues Damasci scirent debellationē Soldani, resistendi audaciā nō haberent, imò fauerent in omnibus Christianis, sicut fecerunt Haolono & Casano, qui Damasci dominiū habuerūt absq; labore aliquo post debellationē Soldani. **E**t postquā Christiani occupassent Damascum, residuum regni faciliter obtinerent. **E**t si forte Soldanus præliū euitando nō ausus contra Christianorū potentiā belliger apparere, Christiani recedentes inde ad Tripolim possint ire, & ibidē in quatuor dierum spacio peruenirent, ibiq; etiā posset nauigium applicare, unde posset Tripolitana ciuitas reparari, & magnū possent peregrini habere subsidiū & iuuamen, per Christianos qui in monte Libani sunt degentes. **E**t per hunc modū ciuitatē Tripolitana acquirerent & tenerent, deinde possent regnū Hierosolymitanū occupare, cum auxilio domini nostri Iesu Christi.

De societate Christianorum & Tartarorum. **Cap. LX.**

DE societate uero Christianorum & Tartarorum, uidetur mihi, quod aliqua quantitas Tartarorū, uidelicet circa decem milia, possent multa conferre cōmoda Christianis per uias & itinera incedendo. **N**ā propter timorē Tartatorū Beduini, nōq; Turquiniani essent ausi Christianorū exercitui appropinquare. **P**ræterea uictualia & alia necessaria exercitui procurarent, & uendēda de longinquis partibus deferrent, & inde aliquid lucrarentur. **I**tem per Tartaros posset inuestigari intentio & conditio inimicorū, quia Tartari sunt agiles ad currendū itinera, bene sciunt unde possunt ingredi & egredi ad eorū

ad eorum liberam uoluntatē. **I**nsuper ad inuadendum inimicos in campo, & ad insultandum ciuitates, castra, seu alia munimēta Tartari necessarij & utiles esse possent, quia ad talia sunt ualde ingeniosi. **S**i uero Carbanda uel alius loco sui, ingrederetur Aegyptum cum magna multitudine Tartarorum, tūc eorum esset societas euitanda. **N**am dominus Tartarorum non dignaretur sequi uoluntatem Christianorum, imō uellet quod Christiani suis parerent mandatis. **P**ræterea Tartari sunt omnes equites, & ualde festināter incedūt, unde Christianus exercitus eos sequi nō posset propter peditum comitiua. **I**nsuper Tartari habent talem modum, quia quando sunt debiliores, mirabiliter se reddunt obsequiosos, humiles, & deuotos. **Q**uando uero sunt fortiores, ualde sunt austeri, tumidi & superbi: & non possent stare, quoniam debilioribus iniurias irrogarent, quod quidem Christiani nullatenus paterent, unde posset per hoc materia scandali pullulare. **S**ed super his posset tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damasci, sicut consueuerunt, incederent, & per partes illas occuparent, & Christiani ad regnum Hierosolymitanum dirigerent gressus suos. **E**t hoc modo inter Christianos & Tartaros concors amicitia per utrorumq; distantiam seruaretur, & facilius per duos quā per unum totaliter destrueretur potentia inimicorum fidei Christianæ. **V**num insuper reducere audeo ad memoriam **P. V.** reuerendissimę, uidelicet quod omnibus modis sagaciter occultetur intentio & consiliū Christianorum, ita quod inimici ignorent Christianorum propositum atq; uelle. **N**am quod Christiani noluerūt sua consilia præteritis temporibus occultare, multa dignoscunt incōmoda incurrisse, & econtra inimici propterea multa sibi incumbētia pericula euitarent, auferendo Christianis materiam adimplendi eorum uota diutius affectata. **E**t licet non ualeat occultari fama passagij generalis, quæ longe lateq; diffundetur per orbem, ad nullū tamen potest cedere commodum inimicis, quia eis ab aliquo domino Saracenorū non potest præstari subsidium quoquo modo. **E**t multis modis poterit euitari, ne Christianorum uoluntas uel propositum ad inimicorum notitiā deferatur, aliqua uidelicet uelle facere simulando. **I**llud uero quod Tartari nequeunt sua consilia occultare, ad magnum incommodum eis cessit. **N**ā Tartari talem modum obseruant, prima quidem luna Ianuarij consiliū capiunt super his quæ intendunt facere anno futuro, unde si intendant mouere guerras Soldano Aegypti, scitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano significant ea quæ Tartari ordinant, & ipse circa hoc conatur apponere remedia opportuna. **S**araceni uero ualde bene faciūt, suum propositum occultando, & hoc sæpius confert eis. **E**t hæc dicta sufficiant de passagio terræ sanctæ.

FINIS.

S

MATHIAE A. MICHOV MEDICINAE DOCTORIS, ET CANONICI

Cracouiensis praefatio.

I CET multi fuerint qui orbem & partes eius descripserint, tamen utramque Sarmatiam transiliētes, nihil ferè de ea scripserūt, nisi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerūt, sed adeo obscure, ut nihil certi hinc colligere possis, quibus fragmenta multa & meras nugas immiscuerunt, dum ultra Sarmatiam ad oceanum Septentrionalē campos ponunt Elysios, ubi scilicet aura sit temperatissima, uita placidissima & perpetua, omni referta iucunditate, homines uero multorum seculorum confecti aetate & tadioso grauati senio, sponte sese in oceanum praecipitent, quo misera senectutis euadāt molestias. Scripserūt quoque illic reperiri terrēnascentia ambrosia, succo praedulci & odore suauis, quibus homines quasi paradisi fructibus diu in uita conseruentur: itemque terrā producere aurū in magna copia, & nutrire gryphones, apes horribiles raptu uiuentes, quae equum cum leffore in altum leuare queāt, atque aurū effodi & exportari prohibeant. Aiunt praeterea illic solem & lunam, ceterasque stellas perpetuo gyantes & lucentes, dies temperatissimas & iucundissimas constituere. Verum hac omnia conficta sunt, carentque ueritate. Ponunt etiam moderni scriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam esse Aganā Sarmatiae, & à seculo Scythiam inhabitantem, quum tamen cōstet eam esse gentem nouā & aduenticiam, à partibus orientis mutatis sedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Asia Sarmatiam ingressam, antehac uero incognitam, quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes Alanos, Hyperboreos & Ripheos in orbem terrarum uulgatissimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex quibus nominatissima flumina originem trahere dixerūt, nempe Tanaim, Boristhenem maiorem & minorem, atque Volham ingentem fluuium: sed quum id à uero alienum sit, hodierna docente experientia, non sine causa reijcimus quicquid ueteres somniarunt de his montibus & fluminum originibus. Nam scimus & experientia didicimus praedicta tria flumina Volham, Tanaim & Boristhenem maiorem ex Moscouia originem ducere: minorem uero Boristhenem, quem Aristoteles Diabolisthenidem uocat, ex Russia superiori erumpere, & in maiorem Boristhenem transire. Montes autem Hyperboreos, Ripheos & Alanos scimus & uidimus illic non esse, nec dicta flumina ex eis, sed ex planicie terrae scaturire, id quod sequenti libro clarissime indicabimus, nihil nisi quod uerum scimus & experti sumus scripturi. Immutata quidem sunt prisca regionum illorum uocabula, id quod alijs quoque accidit terris & habitationibus: sed nos ea intacta non praeteribimus, indicaturi quid ueteres senserint, quibusque usi sint uocabulis, & in quae hodie migrarint. Aperuit nobis rex Portugalliae nauigationibus suis regiones Indicas & Africas ad meridiem expositas: & rex Poloniae, qui Tartaris & Moscouitis confinis est, indies patefacit nobis per militiam suam plagam Septentrionalem cum gentibus quae ad oceanum Aquilonis sunt expositae, & extenduntur in orientem.

MATHIAE

MATHIAE A MICHOV

DE SARMATIA ASIANA ATQVE EUROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatijs in genere, Caput I.

ANTIQUIORES duas Sarmatias posuerūt, unā in Europa, alteram in Asia, sibi inuicem coherentes & contiguas. In Europiāna sunt regiones Russorū seu Rutenorum, Lithuanorum, Moskorū & eis adiacentes, ab occidente flumine Vissæ, & ab oriente Tanai inclusæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Asiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, à flumine Don seu Tanai ab occidente usq; ad mare Caspiū ab oriente cōtenta. Horum imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudoq; terrarū, flumina & circumcirca adiacentia in subscribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum, Caput II.

AMno domini M. CCXI. apparuit grandis cometes in diebus mensis Maij, octodecim diebus durans, & supra Poloucos Tanaim ac Russiam gyrans, caudamq; in occasum porrigens, & aduentum Tartarorū significans, unde sequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiso ut fertur proprio rege Daud, de submontibus Indiæ, confluisq; pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci siquidem fuerunt gentes secundū latus Septentrionale Euxini maris cōmanentes, ultra paludes Meotidis, quos alij Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorū sonāt & interpretant uenatici seu rapaces, quia sæpenumero inuadentes eos spoliabant, & bona ipsorū rapiebant atq; abducebant, quemadmodū & Tartari hisce temporibus faciunt. Itaq; Tartaris ingredientibus terras Poloucorum, postularunt per ambasiatam, ipsos principes Rutenorū, uniuerlis copijs & potentijs se adiuuarent, quoniā par exitiū & discrimen eos sicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autē & Tartarorū nunciij denunciante ducibus Russiæ, ne immiscerent sese bello & adiutorio Poloucorum, sed potius exterminium eorū tanq; aduersariorum procurarent. Russiæ uero immaturo usi consilio, nuncijs Tartarorū comprehensis & occisis, perrexerūt exercitū aliter Poloucis in adiutorium, terra mariq; uidelicet Mscislaus Romanouic cum militia Kiouieñ. Mscislaus Mscislaui cum militia Halicieñ. Item cæteri duces Russiæ Vlodimir, Rurikouicz: duces Cirneouieñ. & duces Smolnenses. Iunctiq; exercitui omniū Poloucorum peruenerūt in Protolce, & abinde singuli ascensis equis, uenerunt duodecim stadiis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari castra metati fuerunt, & illico respirandi spacio non dato, Tartari in

S 2 eos

eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum dissi-
ciuntur, plurimâq; cæde peracta bini duces Mscislaus Kiouien. & Cirneo-
uieñ. captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile dictu) à Poloucis socijs,
per quorum terrâ fugam maturabant trucidabantur. Equites quoq; propter
equos, pedites propter uestes occidebantur, & in aquis suffocabantur. In illa
ergo die Ruteni in pessimum horrendumq; inciderunt periculum, quale in
terris Russiæ nunquam auditum est. Ea q; prima clades extitit quam Ru-
teni à Tartaris pertulerunt. Mscislaus autem Mscislaui Halicieñ dux dum
ad naues fugiendo peruenisset, superatis fluuijs persequutionem Tartarorû
ueritus naues abrumpi præcepit, abindeq; fugax in Halic pauore & trepida-
tione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurikouic fuga & ipse saluatus in
Kiou perueniens, sedem accepit Kiouien. Alia uero omnis multitudo Rute-
norû dum ad naues fugiendo peruenisset, & eas abruptas offendisset, in mor-
rorem uersa, dum undas tranare non posset, fame contabescens illic consum-
pta est, præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios
traiecerunt. Præterea anno domini millesimo ducentesimo uigesimo octauo,
in maxima multitudine Tartari Russiam ingredienti, uniuersam terrâ Re-
nesanica uastauerunt, ducem occiderunt, senes & impuberes necauerunt, re-
liquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, castra incenderunt. Iterû
hyeme eiusdem anni uenerunt Tartari in terram Susdalarum, & ea uniuersa
uastata, ducem Georgium & filios eius pluresq; alios Susdalarum prin-
cipes interfecerunt, castrum Rostou incenderunt, captiuos & prædam pro li-
bito abduxerunt. Sequenti quoq; anno in Smolnensem & Cirnyeouieñ. re-
giones uenientes, eas crudelissima cæde nulli ætati parcentes peruastauerunt,
castra & fortalitia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incende-
runt, & onusti captiuorum multitudine in terras suas redierunt.

De crudeli uastatione Poloniæ & Hungariæ per Tar-
taros, Caput III.

Kiou metro-
polis Russiæ

Post prædicta, Tartarorum horrêda uastatio ex ordine narrationis sub-
nectenda est. Anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo pri-
mo. Tartari in Russiam uenerunt, & Kiou amplissimam urbem & metropo-
lim Rutenorum magnifice constructam funditus deleuerunt. Habuit siqui-
dem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarû portarum
tectâ deaurata & splendentia, habuit & usq; nunc habet Metropolitanum
de ritu Rutenorum seu Græcorum, plurimis Vladicis & episcopis à Danu-
bio per Moldauiam, Valachiam, Russiam, & Moskouiam præsentem, in
Kiouia iam post destructionem non residentem. Habuit insuper ecclesias
supra trecentas ornatissimas, quarum aliquæ in campis inter uepres & ar-
busta in hanc diem permanent, & stant desolatæ pro latibulis ferarum: ex qui-
bus binæ

bus binæ ecclesiæ, uidelicet sanctæ Mariæ & sancti Michaelis aliquas la-
 minas tecti adhuc tenent deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, &
 inspicientes altim bassina uocant, altim bassina, id est, aureum caput habentes,
 quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempestate in monte ubi
 olim castrum Kiouieñ. stabat, Lithuani domini illius loci, fortalicium amplū
 de roboribus & lignis extruxerunt & tenent. Itaq; tota Russia cum sua me-
 tropoli & Podolia omniuaq; pessundata, Bathus Tartarorum Imperator
 uolens Hungariam ingredi, misit ducem Petam nomine cum magno exer-
 citu uastandum Poloniam. Aiunt Poloni Bathum regem Tartarorum Po-
 loniam, Slesiam, Morauiam uastasse. Verior tamen historia eorum, sicut &
 chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuisse in Polonia, sed duces
 ipsius, qui trucidatis tyrannis & principibus Rutenorum, receptaq; præda,
 in oppidum Lublin & Zauichost, uicinhsq; eorū, reduxerūt eam in Russiā,
 festinanterq; redeuntē, expugnauerunt Sandomiriam cum castro. Illicq; oc-
 ciderunt abbatem Pokrzyunien cum fratribus eius, & magnum numerum
 utriusq; sexus nobilium & ignobilium uiro-
 rum ac matronarum ad conser-
 uandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Vissicam, in
 Skarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Russiam.
 Dumq; statua tenerent ad fluuium Zarna, apud uillam quæ maior Thur-
 sko uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouieñ. palatinus cum militibus
 Cracouiensibus. Vbi inter pugnandum omnis captiuorum multitudo diffu-
 giens, in propinquas syluas se recepit: superati tamen sunt pauci à multis,
 Vlodimirus palatinus Cracouieñ, cum suis à Tartaris. Verum strage suorū
 perculsi Tartari, per syluam Stremech in Russiam recesserunt, & in supple-
 mentum accersitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redie-
 runt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenien-
 tes, bifariam diuiserunt eum, minoremq; exercitum in Lancitiam, Siradiam
 & Kuiauiam destinarunt cum principe Cadano, quem Poloni Caydanum
 nuncupant, qui nullo obice apparente uastauerunt crudelissime illos tra-
 ctus cædibus atq; igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor
 fuit Peta Tartarorum princeps uersus Cracouiam iuit, omnem oram tran-
 situi propinquam cæde & incendio peruaftans. Occurrunt ergo ei in uilla
 Chmelik prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemens Castel-
 lanus Cracouieñ. Pacoslaus palatinus, Iacobus Raciborouic Castellanus,
 Sandomirieñ. cum nobilibus & militibus Cracouieñ. & Sandomirieñ. Et
 facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipsaq; attrita pedem referente,
 & ad alteram præstantiorem turmam sese diuertente, Poloni certamine pri-
 ori fessi, pauci à plurimis aduerso pectore confossi ceciderunt, reliqui uero in
 fugam conuersi, per itinera nota euaserunt. Ceciderunt in eo conflictu desi-
 derati

Polonorum
clades

derati Christinus Sulkouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stampotic, Zementa, Grambina, Sulislaus, milites strenui, & alij plures ualidi. Ex quorum strage tantus pauor irrepsit, ut alij in alias regiones fugerent: agrestes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & syluas, & in inuia se conderent. Sed & Boleslaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzi mislaua matre, & Kinga cōiuge sua primum uersus Hungariam in castrum Pieninide prope oppidū Sandecz, postea uero in Morauiam ad monasterium Cistertiē. effugit. Tartari autē post cladem apud Chmelik peractam, Cracouiam in die cinerū peruenerunt, & eam uacuum hominibus inuenientes (omnes siquidem in abdita diffugerant) in ecclesias & domos incēdio sauiuerunt. Ecclesiā uero sancti Andreæ tunc extra muros Cracouiē. extantē, uallantes oppugnabant, expugnare tamen nō ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine se & sua illic defendentibus, irritō cēpto recesserunt, & in Vratislauiam perrexerunt, eam similiter ut Cracouiam desertam habitatoribus, sed & conflagrata habitationibus repēientes. Ciues enim Vratislauiē. pauore consternati, ferē omnibus relictis, preciosioribus duntaxat festinē raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes descenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducentes urbem cum tectis eius flammis exusserunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot dies obsidionem soluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Cessai prioris ordinis prædicatorum & fratrum eius in castrum admisorum depulsi, recesserunt. Interimq; feria secunda pasce Tartaris qui Kuiauiam uastauerunt, superuenientibus simul iuncti in Leguiczā profecti sunt. Dux etenim Henricus secundus sanctę Heduujs filius per illud tempus ibi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quā agrestes maioris Poloniæ & Slesię. Aduenerant & principes cum suis militibus Myeczlus Kazimirides dux Opoliensis, Boleslaus filius Depoldi marchionis Morauię expulsi, qui Syepiolka cognominatus est, & Pompo de Hosterno magister cruciferorum de Prussia cum fratribus sui ordinis, insuper & cruci signati plures. Quumq; ex oppido Legnice. duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de summitate ecclesię beatę Marię decidit, parūq; absuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infaustū omen fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicensis prætergressus, quatuor acies instruxit & ordinauit. Primam de cruce signatis uoluntarijs, & de auri fossoribus oppidi Goltberck, alijsq; peregrinis militibus: hanc Boleslaus Syepiolka filius marchionis Morauię ducebat. Altera acies fuit militum Cracouiensium & maioris Poloniæ: hanc Sulislaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouiensis circa Chmyelik occisi ductitauit. Tertiam aciem gubernauit Myeczlus dux Opoliensis, in qua erant milites Opolienses, & Pompo magister Prusię cum fratribus

tribus & militia sua. Quartam aciem ipsemet dux Henricus ex præstantioribus militibus Slesia, & maioris Polonia, ac precio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, sed robore & frequentia pugnatorum præstantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterque exercitus quinto idus Aprilis, alias feria secunda post octavas pasce conuenit. Primumque cruce signatorum & auriflorum exercitus cum Tartaris magno impetu congressus, uelut teneræ aristæ à grandine percussæ, à sagittis Tartaricis obrutus est. Deinde duo agmina sub gubernatione Sulislai militis, & Myeczalai ducis Opoliensis consistentia, pugnare cum tribus Tartarorum agminibus ingressi, ualidam in Tartaris stragem ediderunt, ita ut pedem referrent, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo cursu circa utrumque exercitum discurrens, terribili uoce clamauit, Byegayce byegayce, quod sonat, fugite fugite, Polonis terrorem incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opoliensis audiens, deserto prælio fugit, & secum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiscens dixit, Gorze se nam stalo, id est, peius & moleste nobis accidit. Inducensque suam quartam aciem fortissimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum dissectas prostrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum suo duce Peta superueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utrosque durauit, magna ex parte Tartaris cæsis, & in fugam spectantibus, quidam Tartarorum uexillifer ualde magnum ferens uexillum, in quo chi litera Græca depicta erat, talis X, & in summitate hastilis imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffusa est, ut penè exanimati, & inualidi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuersus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Boleslaus filius marchionis Morauia dictus Syepiolka, & Pōpo magister cruce signatorum de Prussia cum multis insignibus militibus necati sunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circumfusus est, ut à tergo & fronte caderetur, iamque suis omnibus unà pugnantibus prostratis, ad extremum circa eum non nisi quatuor milites uersabantur. Sulislai frater olim Vlodimiri palatini Cracouiensis, Clemens palatinus Glogouiensis, Conradus konrathouicz, & Ioannes Iuanouicz qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum disponebant, sed ducis equus sauciatus subsistebat. Tartari igitur ne Henricus euaaderet, ueloci cursu consequutū cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne

De cruenta uastatione Hungariæ per Bathi Imperatorem
Tartarorum, Caput IIII.

Bathi uastata & ad nihilū redacta Russia, Hungariam cum quinquiescentum milibus ingredi contēdebat. Resistentē ergo inter montes Sarmaticos, & in clausa dicta Russia introitum prohibentem, comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gentibus missum præfatus Bathi obruit & expugnauit, festinanterq; exurendo oppida & uillas, ad Titiam fluuium qui uulgariter Cisa appellatur, ex montibus Sarmaticis uersus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorum excurrentes, Vatiā cum sua cathedrali ecclesia uastauerunt & incenderunt. Ad Pest quoq; ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout est mos pugnandi Tartaris. Quumq; copiosum exercitum, tam ex nobilibus quàm spiritualibus rex Bela coadunauerat, aduersus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & castra metatus est, adhibitaq; custodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non transire fluuium, quoniam altus est, limosus multum, & impermeabilis. Tartari autē qui multo maiores fluuios transierant, inuento uado Titiam noctu transnatarunt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undiq; circundederunt, missisq; densis, & quasi infinitis sagittis, uelut quum grando nebulosus ac densus cum fragore descendit, Hungaros perturbarūt, multos occidendo, plurimos uero uulnerādo. Hungari ergo ueluti impræparati, & absque ordine contrahientes cadebant. Quod alij uidentes, meticulosi clam discedebant & fugiebant. Tartari uero tanquā astuti, sinebant eos per medium sui transire. Vnde Colomannus frater regis sic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaserunt. Reliquos uero conclusos Tartari crudelissime ad unum necauerunt. Inter quos spirituales maiores ceciderunt, Mathias Strigoniensis archiepiscopus, Vgolinus Colocē. archiepiscopus, Georgius episcopus Iauriē. Reynaldus episcopus Transsylvaniē. & ecclesiæ Nitriensis episcopus, Nicolaus Scibiniē. præpositus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachiensis, magister Albertus Strigoniē. archidiaconus. De alijs autem secularibus nobilibus & ignobilibus ferē infiniti occisi sunt: & qui fugerāt consequuti in uis necati iacuerunt. In Pest etiam multi plebani collecti in ore gladij superuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properē fugit ad metas Austriæ, ubi captus & detentus fuit per ducem Austriæ: tandem dimissus ad reginā coniugē suam perueniens, secessit in Slauoniam, illic usq; ad persequutionē Cadan cōmoratus. Vastata itaq; Hungaria ex una parte Danubij, in hyeme p̄xima gelato Danubio in partem alterā penetrauerunt, & sedes inter Iaurinū & Strigoniū fixerunt, ubi in hāc diē fossæ & tumuli habitationis eorū cernunt. Ex quo loco præfatā trans

Danubium

Danubium regionem spolijs, incendijs & occisionibus crudelissime afflixerunt. Quumq; in Tartariam secedere proponerent, diuiso exercitu, princeps Cadan aduersus regem Belā in Sclauoniā diuertit. A cuius facie territus rex, ad mare, tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi constituerat, pertransitis & uastatis Bosna, Seruia & Bulgaria, substitit circa Danubium, donec horda Imperatoris Bathi superueniret. At Bathi post discessum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempestate nobilem, cuius incolæ erant uarij mercatores, **Almani**, **Gallici** & **Italici**: & quia thesauros quos **Tartari** expetebant in terra suffoderant & occuluerant, idcirco omnes necauerunt, nulli sexui nulliq; ætati parcētes, destructaq; Strigonio, secus Danubium transeuntes ad exercitū principis Cadan opperientem & expectantē peruenerunt. Tandem iuxta paludes Meotidis uia priori in Tartariam abierunt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt, & multimode uastauerunt, erat ferè biennium.

Quomodo Innocētius papa quartus misit ad Cham Tartarorū, ne Christianos persequeretur: & quomodo fidem Mahumeti suscepit.

Caput v.

Discedentibus Tartaris tota Europa contremuit, & principes Christianorum timore perculsi, ne redirent consulebant inuicem. Innocentius quoq; papa quartus ex concilio Lugdunē. fratrem Ascelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiusdem & aliorū ordinum ad eos misit, anno domini **M. CCXLVI.** qui per Almaniā & Bohemiā in Vratislauiam uenit, exceptusq; & ueneratus est à Boleslao Slesiae & Vratislauiæ duce. Exinde transiens ad Lancitiā peruenit, à Conrado duce Mazouie cum suis relictus & hospitatus. Dehinc ad Crocuiam deductus, à Boleslao pudico, genitriceq; eius Grimislaua, & à Prandotha ordinario loci benigne suscepti & habiti sunt: pluribus pellibus subtilibus prouisi, supra id quod proprio ere potuerunt emere, quoniā principes Tartarorū sine munere adire ne phas est. Tulit autem fortuna, ut esset apud Boleslaum pudicum principem Crocuiæ atque Sandomiriæ, Vasilko princeps Russiæ, nepos matris suæ: huic itaq; commendati, in Russiam per ipsum deducti sunt: ad Kiouiā uero uenientes, equos acquisuerunt pro conditione terrarum Tartarorū ualentes, qui pedibus aquam & pabulum sub niuib; sibi quærent. Tandem ex Kiou procedentes, plures duces Tartarorum pertransierūt donec ad Cham seu Imperatorem Tartarorum applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocentiij quarti exposita, postulauerunt ut deum uniuersorum agnosceret atq; coleret, & eum quem misit **Iesum Christum**: ut que gentem Christianam crudeli nece quemadmodum fecit in Polonia, Hungaria & Morauia non perderet. Et accepto responso, quod Cham per quinquennium gentem Christianam non intraderet, per eandem uiam ad dominum apostolicum cum

cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt. **H**abes in speculo historiali Vincentij libro xxxij. hanc historiam, quam caute legas necesse est, quoniā *Vincentij historia fabulosa* in aliquibus superstitiosa est. Post discessum legatorum Christianorum su- peruenerunt legati Saracenorum, persuadētes Tartaris, ut sectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquā faciliore & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uirisq; belligeris competentiorē. Christianorum autem religionem confutando dicebant esse ociosorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentiū. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atq; uoluptatibus refertam, & ceterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut superbos debellaret, humiliatis uero tributū constitueret. Placuit barbaris & ipsi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & sensualibus persuasio Saracenorum, ideo illam & non alteram susceperunt. Et quum dicant Eissa Rocholla, id est, Iesus est spiritus domini: Mahumet uero Rossolai, id est, Mahumet est iusticia dei, noluerunt spiritum dei Iesum benedictum spiritualiter uiuere docentem acceptare: sed iustitiam dei, hoc est Mahumet carnaliter & tanquam bestiam sensualem in spurcijs uolutantē, ab omnipotenti deo iuste in lacu poenarum die ac nocte cruciandam amplexati sunt. Itaq; extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes sequuntur. Pentateucho Moyssi obediunt, circunciduntur, & legalia obseruant, campanis carent: sed quotidie lahi illo illoloh, quod in latino sonat, Non est deus nisi unus deus clamant: ingenue se profitentur Ismaelitas, quia de Ismael ortos. Christianos uero dzintis, id est paganos, & gaur, id est infideles, & sine religione appellāt. Celebrāt uelut alij Saraceni, tria in anno festa, primū kuiram, id est oblationis pasca in memoriā oblationis Isaac, quando Abraam multarū gentiū pater praecepto dei ipsum necare & offerre proposuerat. In isto festo offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud festū colunt pro animabus, tunc uisitant sepulchra suorum maiorum, operibus misericordiae insistant, & alunt pauperes. Tertium festum agunt pro se suaq; salute. Pro primo festo rite peragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno mense, pro tertio duodecim diebus.

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum **Caput VI.**

Tartari sunt homines ut frequenter staturæ mediæ, pectore, & scapulis amplius, facie lati, naso limi, colore terri & deformes, robusti uiribus & fortes, famem, frigus & æstus facile patientes, equitatu ab ineunte ætate & arte sagittandi gaudentes. Omnia sua secum ducunt, uagi & instabiles loco cum uxoribus, pueris atq; pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caspiū diuertūt, quoniā illic ratione maris temperiē aëris inueniunt. Ad æstatem in suam regionē redeunt. Aliqui eorū unam porcā, duas, tresue in longū per iugera

tria,

tria, quatuor & ultra sulcāt, arant, & milio seminant, inde cibos & bairam, id est, pastas faciunt. Non habent frumentum nec aliquod aliud legumen, pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremq; & per se & cum milio uorant: carnes pecudum, pecorum & equorum comedunt etiam semicrudas. Caballos pridie tum sponte tum morbo mortuos exciso loco apostemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam, lac, & ceruissiam ex milio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant, Su: interdum Tartari dicunt Suha, & est aqua. Ceruissiam aut milialem seu ex milio factam, buzam nominant, eandem Ruteni Braha uocant. Laudant lac, præsertim komiz, id est acetosum, eo quod stomachum eorum confortet, & medicinam purgatiuam faciat. In conuiuijs & cum hospitibus aduenisq; bibunt Araka, quod est lac sublimatum, quod mirabiliter & cito inebriat. Non furantur, neq; fures inter se patiuntur, rapto tamen uiuere uicinos spoliando periucundum & deificum est apud eos. Non sunt artificia inter eos, nec pecuniæ, sed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhensi, inceperunt aspros, id est, argenteos obolos Turcorum accipere & tenere. In horda uero Prekopeni, ducatos acceptant. In horda Nohaiska res pro rebus dant, uasfri & perfidi sunt exteris, sibi inuicem uero & suis omnibus fidelissimi. Indumenta sæpenumero ex filtro & lana alba grosse & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt, in expressione huius nominis præponunt literam i, ioponce, & non oponce nuncupantes, & est pallium album spissum inconsutile pro imbribus & fluuijs bene utile. Terra eorum terra plana & absq; montibus, absq; lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias non habet, neq; nauigia, sed per dies iter suum computant, ut terra Zauolhensium Tartarorum citissime equitatio nis à flumine Volha ad mare Caspium est quasi triginta dierum (equitat una die uiginti miliaria magna Germanica) pedibus non gradiuntur nec itinerant.

Snake animal Fere apud eos reperiunt, cerui, damæ, doreæ, & snak, quod est animal quantitatatis ouis, in terris alijs non uisum, lana griseum, duo parua cornua habens, cursu uelocissimum, & esu carniū eius suauissimum. Et dum grex snak in aliquo campo inter gramina cōspicitur, Cham seu Imperator Tartarorum cum suorum multitudine equestres uadunt, & omni quaq; circundant in altissimis graminibus delitescētes. Dumq; tympanis incipiunt sonare, tunc snak tanq; metu percussæ, rapidissime hinc atq; illinc ab una parte circumstantiū ad alterā procurrunt, & iterum atq; iterum decursando uadunt, usquequo fatigati deficiant, tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

De finibus & metis Tartarorum Zauolhensium, Cap. VII.

Clauditor terra Cham & Tartarorum Zauolhensium ab ortu solis mari Caspio seu Hircano. A Septentrione capis longissime latissimeq; protensis. Ab occasu fluminibus Tanai & Volha. A meridie partim mari Euxino seu

no seu ponto, partim altissimis montibus Iberiæ & Albanix. Mare Caspiū uocant Ruteni Chualens ke more: & est mare non ab oceano, sed à fluminibus illic defluentibus cōgestum. Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuose & quasi per saltū ex alto in mediū decidentibus, & iuxta ripas sub ipsas transeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi in æstate à Persis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & post ad orientē, ut Ruteni proferūt, sunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nuncupant, quoniam ritum Mahumeticū non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adolescentes, qui raso coma binos radios criniū ab aure dextra, & alium à sinistra usq; in brachia prominentes, in signum innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occasu sunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellāt, qui secundū fontes suos ex ducatu Resensco à duce Moscouiæ occupato, uersus septentrionem fluit. Post flectitur in meridiem, & tribus ostijs paludes Mæotidas ingreditur: imò ipse paludes Mæotidas causat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomaq; & alij fructus: sunt & mellificia quercina nonnulla, & pauciora de pino. Inde est quod Tartari sanctum Don dicunt, quia iuxta illum, uictū ex fructibus, melle & piscibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus, ex Moscouia profluit, ex fontibus septentrionalioribus & occidentalioribus quàm Tanais, qui quum ad septentrionē flueret, longo Tanaim circuiens interuallo, deflectitur in orientē & meridiem, & uiginti quinque ostijs seu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Distat Tanais à Volha quinque hebdomadarum itinere: ad minus ueloci cursu trium hebdomadarum equitatione, uel plus. Et est Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinque autē partitiones, seu particularia flumina ipsius Volhæ sunt magna: minora autē ex eis sunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Visla post Cracouiam. Sunt multum piscosi præfati fluuij, ita quod framea Tartari cæteri q; transeuntes in ripa stando pisces cum aqua decurrētes secant & tollant. Est iuxta hos fluuios Tanaim & Volha air, id est, calamus aromaticus, qui & brostuorce dicitur, in maxima copia. Ibidem reuponticum, quod Tartari nominant cinireuent, crescit: & cinireuent nomen est Persicum. Item cucilabuca, uel ut alij exprimūt kilcabuha: & in Latino sonat oculus cornicis: & est multæ calefactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel, quum de Moscouia tractauero clarius dicam. Quoties autem Tartari Zauolhenses in terras nostras spoliatum ire uadunt, per hæc & alia flumina absq; nauigio, alligatis sarcinis desuper, coniugibusq; & pueris in dorsis equorum sedentibus, ipsimet caudas caballorum tenentes transnatant, & rapinas crudelitatesq; plurimas inferunt. Ad meridiem uersus mare Caspiū sunt montes Iberiæ & Albanix, quos Rutenia gente Piacihorsci Circaci, quasi quinquemontani Circaci uocāt. Inter illos

ter illos siquidem montes sunt Gazarorum gentes, quas ut Morauica legenda depromit, sanctus Cirullus & Metudius fratres, per Michaëlem imperatorem Constantinopolitanum missi, ad fidem Christi conuerterunt, & usque nunc fidem & ritum Græcorum profitentur: sunt homines bellicosi, in tota Asia & Aegypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenfes tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominant, & uicinæ iuxta illos sunt gentes Circassi & Mengrelli, omnes de ritu Græco per beatum Cirillum in fidem Christi reductæ. Inde sanctus Cirullus rediens ex mari Euxino seu pontico (in quo omnipotens deus mirabilis & gloriosus in sanctis suis, dederat habitaculum & ecclesiam marmoream per manus angelorum sancto Clementi structam, quam singulis annis in festo sancti Clementis & septem diebus, mari recedente & siccato, secure circumscripti incolæ aggrediebantur, sanctum dei uenerando, colendo & extollendo) sustulit corpus sancti Clementis, & in Morauiam prædicaturus Christum dominum secum tulit & asportauit. Deinde Romæ euocatus, & per papam Nicolaum citatus, prædictum corpus sancti Clementis Romam detulit, & in ecclesia sancti Clementis honorifice deposuit. Ipse Cirullus cum Metudio fratre in eadem basilica beati Clementis Romæ sepulti: sed non sunt reperta ossa illorum, quantumlibet summie desiderata in eadem basilica quaesita. Ex montibus Circassorum piaci horski, seu quinque montium fluit magnus fluuius Tirk in Tartarico nuncupatus, rapidissimo cursu lapides secum uoluens, & multos pisces, in mare Caspium defluit. Post hunc ex eisdem montibus fluuius Cohan, minor quam Tirk, in prænominatum mare Caspium descendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentiū. Cap. viii.

Quatuor sunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem, scilicet horda Zauolhensium, horda Precopensium, horda Cofanensium, & quarta horda Nohacensium, quintamque addunt quæ imperatorem non tenet, & nuncupant eam Cazacca: de his inferius dicetur. **Horda** in Tartarico multitudinem significat. Principalis ergo horda est Czahadaiorum siue Zauolhensium, quæ Tak Xi, id est, capitalem hordam, uel homines principales & liberos sese nominat, tum quia nulli subiicitur, tum quia ab ipsa cætera hordæ propagatæ sunt. Ob hoc & Moscouitæ magnam hordam Zauolhensium hordam appellant. Inde etiam imperatores eorum Ir Tli Xi lingua ipsorum, hoc est, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod sonat magnus dominus, siue magnus imperator: ulu enim magnus, cham uero dominus & imperator est. Eundem aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati sunt, quia Vlu cham non significat magnum canem: cham etenim cum aspiratione dominum & imperatorem: & cam sine aspiratione cruorem & nunquam canem sermone Tartarorum designat. Produunt itaque & referunt Tartari

Tartari, quod quædam uidua concepit & peperit filium nomine Cingkis, & cum filij ipsius tanquam adulteram necare uoluerunt, finxit & excusauit se non ab homine, sed à radijs solis concepisse. Cui figmento filij credentes matrem liberam dimiserunt. Natus ergo eius Cingos uel Cingkis, homo fortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem, & is fuit primus propagator & fator imperatorum Czahadaiorum seu Zauolhensium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zaincham tertium imperatorem, qui in orbe terrarum, & maxime in Polonia, Hungaria & Russia dicitur Bathi. Iste destruxit Gothiam & Russiam, & uastauit Poloniam, Slesiam, Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum est. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem sectam Mahumeti persuasus cum Tartaris suscepit, quam in hanc diem tenent & sequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: temir felix, & cutlu ferrum: erat siquidem felix & bellicosus. Iste est ille Temerlanes in historijs celebratus, qui totam Asiam uastauit, & usque ad Ægyptum pertransiit. Iste imperatorem Turcorum Pelsaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & post in breui dimisit. Iste habuit exercitum duodecies centena milia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Aclac Cutlu, quod in Latino sonat claudus, uel claudum ferrum: quoniam claudus erat, sed ferox. Is multa bella feliciter gessit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai, id est, Tartarorum Zauolhensium, nomine Cumumedczar, expugnando desertauit, & in solitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuae, & ecclesiæ olim Gothorum trecentæ in ritum Mahumeticum & Mesquitas absq; habitatoribus redactæ. In castro illius ciuitatis sit sepultura imperatorum Zauolhensium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temir Czar. Iste, ut dicitur, per Vitoldum ducem Lithuaniae & Vladislaum regem Poloniae in auxilium contra cruciferos Prussiae euocatus fortiter pugnans ferro occubuit. Sextus imperator ex Temirczar genitus fuit Macmetczar. Ex isto genitus est Achmetczar septimus imperator: & achmet sermone Tartarorum exponit componibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorem. Sziachmet sonat quasi religiosus achmet, & Tartari cognominant ipsum Siachmet, quod est martyrizatus achmet: quia per Lithuanos captus detinetur in Couno incarceratus. Iste euocatus per Albertum regem Poloniae, & per Alexandrum magnum ducem Lithuaniae in solatium contra Mendligeri imperatorem Precopensium Tartarorum, anno domini millesimo quingentesimo uenit sub hyemem cum sexaginta milibus pugnatorum (mulieres uero & pueri fuerunt supra centum milia) & quia hyems fuit horrida intensiq; frigoris, coniunx eius per imperatorem Precopensem clam uocata, frigus & inediam non ferens, in Precopa Siachmet marito suo cum magna parte exercitus fugit. Itaq; Siachmet militibus diminu-

Catalogus imperatorum Tartarorum

T 2 tus &

tus, & intensissimo frigore pressus, per Mendligeri Precopensem oppugnatus, disiecto eius exercitu confectus est. & cum trecentis equis uersus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Quumq; in Bialigrod, quod sonat albu castrum iuxta mare ponticum peruenisset, intellexit se captiuandum mandato imperatoris Baizet. Idcirco præpeti cursu retro cum quinquaginta equis fugit, & in campos prope Kiou euasit. Capitaneus uero Kiouiēsis per exploratores de ipso certior redditus, circumdedit eū cum suis & captiuauit, in Vilnāq; Lithuanis misit, unde aliquotiens fugerat, & consequutus, cōprehensus & reductus est. Alexandro autē rege Poloniae & magno duce Lithuaniae cōuentionem generalem in Bresce Rutenorum agente, aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna, & magnifice per regem Alexandrum ad unum miliare obuiā sibi eunti susceptus est. deinceps in Radom per Polonos, ut reducere tur in Tartariam trans Volham, cōductis aliquot milibus armatorum leuis armaturæ, decretum est, & ut competētor reductio, & à suis laudabilior susceptio fieret, præmiserunt Cazac Soltan fratrem germanū Szachmet: qui trans Volham peruenit, & cū Albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Sachmet uero pro expeditione armatorū in Lithuaniam transiens, ad suggestionem Mendligeri Precopensis imperatoris captiuatus est denuo per Lithuanos, & in Couno, quod est castrū iuxta mare Balteum, detrusus, ac incarceratus est. uere Sachmet, id est martytizatus, à suis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ sunt & semper rapaces, Cap. IX.

Non possunt Tartari in quiete uiuere, quin semper uicinos impetāt ac inuadant, prædamq; ex spolijs hominū ac pecorum abigant & reportent, & hoc commune est omnibus hordis Tartarorum, ab exordio & ingressu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto ingens Tartarorum exercitus ex multis legionibus conflatus, & per gentes Rutenorum atq; Lithuanorum adauctus, cum ducibus Tartarorū Nogay & Thelebuga post festum sancti Andreę in terram Sandomiriensem aduenit, transiensq; per glacies induratas fluuij Vislæ, tam ciuitatem quā ecclesias eius incendit, castrumq; in quod uniuersa Sandomiriensium regio cū uxoribus, pignoribus, ac fortunis confugerat cinxit, & illud nocte ac interdiu expugnauit, sed quū non præualuisset, duces Russiæ Vasilco & Leo filij Danielis regis Russiæ dolose suaserunt omagium & subiectionem præstituros propter securitatem, quod Sandomiriēn. fecerunt. Tartari autē fide uiolata clamore ualido & concursu inuecti in castrum, omnes crudelibus supplicijs truculentissime enecauerunt, fluxitq; sanguis occisorum de colle arcistanquam quidam riuus in Vislam. Alios uero homines occidere fastidientes, tanquam gregem cumulatōs in Vislam impulerunt & submerserunt, effusi q; è Sandomiria Tartari ducatū

Tartarorum
perfida se-
uitia

ducatum præbentibus Rutenis, in Cracouiam uenientes, & eam uaciam habitatoribus reperientes, in tecta & ualitudinarios sæuierunt, tribusq; mensibus grassati, nullam resistantiam passi, onusti præda in Tartariâ reuersi sunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix semestris (mirabile dictu) articula *Prodigium* ta uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præcisuros prædixit. Cunctis tremantibus interrogatus, an ipse etiam Tartarorum aduentum timeret, respondit plurimum sese timere, quum inter alios suum caput essent præcisuri. Et ecce sub intensissimis frigoribus & densissimis niuibz ferocissima gens Tartarorum famem sedatura, ducibus Nogay & Thelebuga primū in Lublienses & Mazouia, ex post in Sandomiriensium, Siradiensium & Cracouiensium oras in numero locustarum uenit. A castro & ciuitate Sandomiriē, cum ignominia & strage, militibus qui in præsidio erant, strenue tutantibus repulsi, plures ecclesias, monasteria & munitiones obtinuerūt & incenderūt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorsi, aliquot insignes eorū amiserunt, ululatuq; edito ab ea discesserunt, & depopulationem cum spolijs longius extenderunt. Dux Lesco niger de uiribus suorum militum diffidens, in Hungariam cum Griffina sua coniuge secessit. Et Tartari grassantes ad alpes Pannonias & ad Slesia perueniunt. Terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abscefferunt, quā apud Vladimiriā Russiæ partientes uiginti unum milia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt. Ex quo multitudo cæterorum uirorū & foeminarum poterit æstimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti, Hungariam cedibus & spolijs usq; ad Pest uastauerunt, & in ea ab octaua epiphaniarum usq; ad festum paschæ commorati sunt. Itē eodem anno Tartari imperium Constantinopolitanū inuaserunt, & pluribus hominibus trucidatis, multa loca desertauerunt. Vnde ex his liquet, qd Tartari nunquam sine spolijs uiuunt, & quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti istis annis Tartari Precopenfes sæpenumero Valachiam, Russiam, Lithuaniam & Moscouiā affligunt. Tartari uero Nohaienses & Cofanenses Moscouiam inuadunt, & spolijs atque cædibus implent.

Quæ gens, quæue natio habitet in Scythia, *Cap. x.*

Quam sint trecenti & sex anni, quod Tartari ingressi occupauerunt Sarmatiam Asiaticam seu Scythiam, pulsaret forsan quempiā dubitatio, quænam gentes inhabitarent præfatam Sarmatiam Asiaticā, & nunc & prius temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile est secundum historias respondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingressionis Tartarorū incoluerunt, à uicinis Polouci nuncupati, quod sermone Sclauorum, Rutenorum & Moscouitarum rapaces & spoliatores sonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uenia

tici uicinas inuadentes nationes molestabant ac spoliabant. Sed altius exor-
diendo dicamus quod secundum Ptolemæum Pheludianum in secundo qua-
drupartiti angulus Aquilonis septentrionalis, ubi nunc resident Tartari, est
de partitione trianguli signorum septentrionalium aureorum: dominaturque
in eo Saturnus cum signo aquarii, qui reddit præfatum angulum ferocem &
horrendum secundum incolas eius: sic enim inquit idem Ptolemæus: Qui
in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Ascardæ conuersantur, **A**quario
& Saturno assimilantur: unde maioris sunt crudelitatis, qualitatesque anima-
rum suarum ferocissimæ. Hæc ille. Malignæ siquidem est influentiæ ille fal-
cifer Saturnus, & humano generi infestissimus, suis contrariis qualitatibus fri-
giditatis & siccitatis semper contrarius. Ex illo ergo angulo consurrexerunt,
& usque in hanc diem insurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum ge-
nus perturbantes, secundum quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aqi-
lone pandetur omne malum super omnes habitatores terræ. Quod cui pla-
ceret examinare, manifestissimum & uerum, quia diuinum oraculum, appa-
rebit. Ibi enim historiæ, & Ptolemæus in loco præallegato tradunt mulieres
Amazones quæ Amazones dicuntur, habitasse, illis temporibus terror mundi: nam fra-
gilitate sexus abiecta, plures terras uexauerunt, Asiamque minorem occupa-
uerunt, & Ephesum famosam urbem construxerunt. His deletis & extermi-
natis successerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terra-
rum ut plurimum molesti. Tandem superuenerunt **Gothi** qui & **Geta** uo-
Geta cantur, quorum captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus &
Dacus, tanquam Sclauī & serui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempo-
re possederunt illas terras, ciuitatesque & castra mutauerunt: præda ut semper
uixerunt, donec ex Iuhra à finibus septentrionalis Scythiæ superuenerunt
Hungari Iuhri, qui postea Hugui, deinde Hungari sunt dicti. Hi Gothos sui multitu-
dine presserunt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam castra non obti-
nuerunt. Gothi pulsi alienas sedes intrauerunt: primumque Alanos, Roxola-
nos, Rutenos & Vandalos eiecerunt, tandem iuxta mare ponti commorati,
Bulgariam, Thraciam, & imperium Constantinopolitanum inuasērunt, quos
Zeno imperator perhorrescens & suspectos habens, ad Italiam liberandam
de manibus Odoacri Eruli misit, prout infra dicitur. Vandali uero & Alani
uagi, à Constantino magno sedem petierunt, & pro mansione Pannonias ac-
Iuhri ceperunt. De his specialiter inferius tangetur. Iuhri autem multiplicati per
flumina magna transeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam sequentes ducti
& animati, terras Russorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggressi
sunt: præficientesque eis Atrilam in ducem, ferè toti Europæ molesti fuerunt.
Deinceps Gothi qui super remanserant, pace oblata multiplicati sunt, &
Tartaros inuasores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis
diximus, acceperunt. Hæc summarie de habitatoribus Sarmatiæ Asiaticæ
dicta

dicta sunt. In sequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis,

Cap. XI.

Gothi de Scythia pulsi partim in Taurica insula, & iuxta eam, iuxtaque mare ponti commorati sunt: partim uero cum Ragaso rege eorum plus quam ducenta milia Italiam inuaserunt: & quum Roma tremere, & tantam potentiam expauesceret, multitudo eorum in aspero montis Fesulani iugo inedia consumpta est: captusque & in uincula coniectus est Ragasus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes dissectus, trucidatus, & uenundatus est. Hi autem qui circa Tauricam & pontum federunt, bifariam diuisi sunt, & qui cum duce Alarico ad occasum in Italiam & Galliam profecti sunt, Visigothi, id est occidentales Gothi uocati sunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis suis ad mare ponti permanserunt, Ostrogothi, hoc est orientales Gothi sunt appellati. Exinde apertum & manifestum est, unde Ostrogothi & Visigothi dicti sunt. Patet etiam, quod Gothi sub rege Daciae in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Ostrogothorum & Visigothorum appropriant, quum non de ipsis, sed de his quos diximus circa pontum & Mysiam commorantibus, & illis ad Gallias transeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum sit. Illi autem in Gothia, in septentrione ad oceanum in terra algidissima, haud in oriente degunt: maleque & absurde aliena nomina eis usurpant. De hoc uide Paulum Diacolum libro decimo sexto, capite secundo. Orientales quoque Gothi Mysiam & Thraciam, ceterasque Constantinopolitani imperij prouincias ingressi sunt: quos imperator expauescens, & ab imperio Constantinopolitano remouere cupiens, cum Theoderico rege eorum ad liberandam Italiam contra Odoacrum misit. Hi per Seremium & Pannoniam gradientes, quum prope Aquileiam circa fluuium Sontium se suaque iumenta reficerent & pabularent, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clausas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit, quem Theodericus obsidione cinxit, & post triennium cum eo compositione facta, dolo occidit, totique Italiae dominatus est. Qui autem reges Gothorum in Italia, Gallia, & Hispania fuerunt, de facili ex historicis colliges: quoniam de his non est mihi intentio principalis scribendi. Iuhri autem, siue Hungaris, de Sarmatia Asiana in Pannoniam abeuntibus, reliquiae Gothorum auctae & multiplicatae sunt, quas Tartari ab oriente superuenientes in toto deleuerunt: sed & ciuitates castraque demoliti sunt, ut solum in Taurica insula residui reperirentur. Verum Ianuenses ex Italia Theodosiam seu Cassam urbem famosam in Taurica insula sub ipsis obtinuerunt, & coloniam fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanpru, de quibus infra dicetur, per portam septentrionalem insulam ingressi,

T 4 totam

totam cum oppidis, pagis & campis occupauerunt, ducibus de Mancup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat castrum Mancup retinentibus. Postremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam insulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Precopenfes seu Vlanos cum toto Cheroneso omagiales sibi fecit, & ultra insulam ad septentrionem castrum Azou in ripa Tanais instellauit, & in hunc diem Turci tenent. Binos quoque duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagij superstites, ad spem gregis Gothorum prolificandorum, gladio percussit & castrum Mancup possedit. Sicque Gothi penitus tam circa Sarmatias, quam in Italia, Hispania, & Gallia extincti sunt, nec eorum genealogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis,

Cap. XII.

Alani fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ, flumini Tanai contiguæ & coterminæ: & est regio plana, sine montibus, paucas sîmositates & colles habens: caret colonis & habitatoribus, quoniâ ab inuasoribus eiecti & dispersi, in alienis prouincijs consumpti & extincti sunt. Stant campi Alaniæ late profusi, tam Alanis quam aduenis possessoribus orbatî ac deserti, duntaxat interdum Cazaci eam pertranseunt, quarentes, ut moris eorum est, quem deuorent. Cazac Tartaricû nomen est, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina seruilem stipendiarium, grassatorē seu reytteronē. Spolijs enim uiuunt, nulli subiecti, gregatim latissimos & uacuos campos tres, sex, decem, uiginti, sexaginta & c. numero percurrentes. Crescit in illa terra calamus aromaticus uberrime, tartarskiezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam nō longe à Tartarorū regione crescit & multiplicatur. Ast Vandali sunt & fuerunt populi Germaniæ, ut suis traditionibus celebrât Plinius, Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, secus flumen Vandalum à regina eorum in libamen & sacrificium dijs suis pro uictoria ex inimicis adepta, sponte in ipso submersa appellatû. Hoc flumen Istula & Visla uocatur. Ut autem de Vandalis completior historia referatur, accipiendum est quod Sclauî ex Iauan filio Iaphet per Helisam procreati sunt. Noë siquidem genuit Sem, Cham & Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius, Iauan iuxta mare Ionium & Ægæum Græcos edidit & multiplicauit, simul & Helladicos & Æolios Sclauos que per filium suum Helisam propagauit. à Iauan enim Ionium mare dictum est. Hebræi quoque Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc est sententia Iosephi de filijs Noe. Sclauî itaque mox post Græcos ad occidentem terras possederunt, Seruiam, Rasciam, Dalmatiam, Mysiam, Bulgariam, Bosnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini fratres, Iauan nepotes, de femore Helisæ descendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & ue-

locem

locem determinatas, sorte cum cognatione & familijs eorum inhabitantes, regiā locumq; principalem suæ residentiæ in Psari castro ac uillagio eius nominis tenentes. **P**uilla usq; in hodiernum diem cum suo nomine Psari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, nostro æuo etiā linguagij Sclauonici habens. Castrum uero demolitum solas ruinas & fundamenta arcis demonstrat. Quum autem ex multiplicatione hominū & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas nō comprehenderet, sæpenu-mero iurgia & cædes inter fratres, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando pessima facinora, parricidia & mortes hominum animo concordi & consilio salubri collectis rebus & gentibus eorū, per familias & colonias cum tota supellectile, quantulacumq; tunc habebatur, relictis sedibus natiuis, ad occidentales diuerterunt regiones exploratum ire & percontari nouas sedes. Sciebant namq; orientales meridionalesq; regiones colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas: & idcirco frustra eas aggrediendas & quærendas. Profecti itaq; peruenere in Morauiam & Bohemiā, & lustrata uniuersa illa regione, uasta quidem & nondum culta, perspecta & aura eius salubri, & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui Rzip dicitur: **C**epitq; Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano suo Lech plurimis instantijs petere terras Morauie & Bohemie in hæreditatem suam posterorumq; suorum perpetuandas & populandas. Lech autem ad obeundam & nutriendam beneuolentiam fratris nam, consensit uotis petitionibusq; Cech, & ualedicens processit cū suis uersus orientem & septentrionē, deueniensq; in terras incultas, à nemine unq; habitatas, Slesie & maioris Polonie, suos suaq; omnia exposuit & firmavit. Multiplicatiq; Lechitæ, qui & Poloni, in his locis maioris Polonie & Slesie, creuerunt deo uolente in maximo numero, & impleuerunt Vandaliam, id est Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Visla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Cassubiam, & totam regionem secus mare Germanicum, ubi nunc est Marchia, Lubec & Rostoc usq; ad Westualiam, sortitiq; sunt uarias nominationes secundum uarietatem locorum quæ inhabitantur: & hi qui penes fluuium Sueuū, nunc in Teutonico Spre seu Spreua dictum commorati sunt, Sueui nuncupati, & alij iuxta eos Burgundi, à casis & acruis, quos lingua sua Polonica brogi uocant, appellati sunt: sicq; de reliquis, Dreuianæ & Trauianæ à copia lignorum & graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Augusti, ut refert Bergomensis in supplemento Burgundorum, octuaginta millia ex septentrione uenientes, ripas Rheni infederunt, quos Drusus & Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Orosius, expulerunt, & repedare in cognatas sedes compulerunt. Tandem Drusus Rhenum & Albim fluuios transeundo pugnauit: Albis fluuius est per Bohemiam & Misnam usque in mare Germanicum decurrens

Bohemi
Poloni ex
Sclauis

Sueuus flu.

Albis flu.

decurrentes, Labia in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos incidit, quibus cum cruentissimam pugnam egit cum uictoria. Sed uictor Drusus in eodem praelio per ferocissimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus sepultus quieuit. Exinde Cæsar Octavianus, ut mitterent sub initiori celo, Sueuos, ut inquit Suetonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit (ubi urbs Augusta in honorem imperatoris Augusti structa est: qui translati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atque Sclauorum nominantur, ipsaque urbs Augusta, Vindelicorum Augusta dicitur. *Augusta.* Hæc referunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in sua Martiniana parte secunda, sub descriptione Cæsaris Augusti: tametsi Sueui de provincia eorum cis mare Germanicum sita, educti fuerunt (alii tamen Poloni, Vindelici & Sclauī subintrauerunt, & illam regionē repleuerunt. Vnde tempore Valentiniani imperatoris, ut dicit Orosius & Bergomensis in supplemento, Burgundi iterum ex septentrione de terra Vindelicorum surgentes, ad Rhodanum fluuium pertransierunt: & quia pacifice illas terras coluerunt, à uicinis eorum intacti Burgundiam ex suo nomine uocatam constituerunt. Sed Vindelicos circa Lubec, Rostoc, Mekelsburg, & fluuium Sueuum imperatores Henrici, tanquam gentiles Christum colere nolentes expugnauerunt: sicq; ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque historia Henrici tertij, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus festis & diebus coronationis suæ, lebetes & caldaria in ignominiam eorum ad coquinam eius ferebant. Et uerum quidem est, quod usque in hodiernam diem perdurant Vindelici seu Sclauī in illis locis circa Lubec, Rostoc, Misnam & Marchiam, non in urbibus, sed in pagis & uillagijs, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur: permanent & nomina Polonorum atque Vindelicorum prisca in nominatione locorum, castrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Rostoc, Mekelsburg & c. nomina sunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis. Cap. XIII

Expulsi Alani è suis sedibus ad Vandalos declinauerunt, & simul Panoniam intrauerunt, ipsamq; quasi sexaginta annis inhabitauerunt: post ea rempublicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt historici, ad Vandaliam seu Poloniam redierunt: & usque ad tempora Stiliconis commorati sunt: intuleruntq; ut ex quibusdam signis coniectio, immensam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & superscriptio ostendit. Quam monetā in hanc diem est reperire apud Polonos secus decursus aquarum, & illuua pluuiarum, & in campis in cultura agrorum, uocantq; eam ruricolæ denarijs sancti Ioannis Baptistæ, propter expressam imaginem capitis & colli ad similitudinē

litudinem capitis sancti Ioannis in disco. Tempore autem Honorij imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio suo Eucherio apicem & culmen imperij conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominium Romanorū. Qui in Gallijs debacchantes, diuina & humana pessundarunt atq; destruxerūt. Deinde Gothis cedentes Hispanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente affligerunt. Deinceps ad Aphricā occupandam per Bonifacium principem Rom. euocati transierūt, & illam ferro & igni uastantes conquisuerūt. Primo itaq; anno Gratiani, puta anno domini tricentesimo octuagesimo primo, & deinceps super Vandalos de regno Poloniae exeuntes regnauit Modigifilus annis triginta. Post hūc filius eius Gundericus in Hispanijs annis sedecim: hic capta Hispali quum manus in ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, a dæmone correptus interiit: cui Gensericus frater successit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hispanijs ad Aphricam transiens, cunctā penē Aphricā ferro, flamma, rapinis crudelissime deuastauit, fidem catholicā impietate Ariana infectus subuertit, episcopos profligauit. Sub hoc turbine, teste eodē Paulo Diacono & Possidonio beatus Augustinus episcopus Hipponensis, ne suæ ciuitatis ruinā cerneret, expletis annis uite suę septuaginta sex migravit ad Christum. Deinde Gensericus Carthaginem inuadit, atq; capit cum ualidissimo exercitu ex Aphrica aduectus Romam spoliatur, multa milia capiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quam Trasamundo filio suo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis cōsumpsit, Capuam & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas uir piissimus Paulinus Nolanæ urbis Episcopus, pro cuiusdam uiduę filio sese in seruitutem tradidit. Regnauit Gensericus annis quadraginta octo. Eo mortuo successit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quā CCCXXXIII catholicis episcopis, & ecclesijs eorum clausis, plebem uarijs supplicijs affecit, & quidem innumeris manus & linguas abscidit: illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in gestis Romanorum. Tandem iudicio dei percussus, scatens uermibus miserabiliter expirauit. Post hunc Guntamundus nouem annis regnauit. Post quem Trasamundus, qui ducentos & uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingentesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris a Genserico captiuata genitus. Hunc pater Trasamundus ad mortem ueniens, sacramenti nodis astrinxit, ne unquam in regno suo catholicis consulere. Qui mox patre mortuo antequam regnum suscipere, omnes catholicos ab exilijs iussit reuocare, & episcopis ecclesias reformare. Regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinque post eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandem Belisarius patritius a Iustinia

Genserici crudelitas

à Iustiniāno imperatore missus est ad Aphricam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regemq; eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iustiniāno Constantinopolim misit. Sic Vandalorum regnum in Aphrica destructum est. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sicuti & Burgundi fuerunt de regno Polonia, à locis Polonia, quæ inhabitantur, appellationem & nomina sortiti, linguam & sermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes secundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neq; Scythæ fuerunt. Ideo Sigisbertus Vincētius in speculo historiali, & cæteri antiquiores, inconcinne & iniuste Scythas fuisse scripserunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia insula, sed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Aphricam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandia insula, quæ Scythia proprie sit post Tanaim in Asia ad orientem: Scandia uero, siue Scandinauia fuit & est ad occasum solis post mare Germanicum in septentrione, Dacia coharens, quam rex Daciæ possidet, multis milibus passuum à Scythia distans. Valde ergo indistincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaniq; Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exisse, quum in ea nunquam fuerunt, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorum post diluuium in hanc ætatem in suis sedibus & cognatis regnis permanent, & non aliunde superuenerunt. Nec est uerum quod fassus est Blondus (salua uenia tanti historici, in alijs doctissime scribentis, & modernorum sequaciumq; eorum) quod Sclauī à Tanai & Bosphoro ascenderunt in Illyricum, Dalmatiam & Croaciam. Lech quoq; & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum post egressum ipsorum in Gallias intrauerunt, quum Sclauī in ipsorum prouincijs, & principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuiō in nostram ætatē permanserunt, permanent, & deo fauente permanebunt. Veruntamen Ruteni cum suis principibus ascenderunt eo tempore & alijs de Russia & Bosphoro in Illyricum & Croaciā, & spolia referebant pingua, nec illic permanserunt. Etiam exeunt de Vandalia seu Polonia armigeri sexaginta milia, nonnuncq; centum milia ad oppugnandum hostes: nec per hoc desertatur regnum Polonorum, quum ciues, mercatores & coloni agrorum in oppidis & uillagijs intacti permanent absq; desolatione, sic q; non sint loca ingrediendi & occupandi exteris, sicut fuit & tempore Honorij Cæsaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt historici, quod regressi Vandali, qui primū Gallias affligebant, sedes eorum in Vandalia inhabitauerunt: ergo alij ipsas non occupauerunt. Collige quinto, quod linguagiū Sclauorum amplissimum est & diffusum, plurimas terras & prouincias possidens, ueluti sunt Seruij, Mysij, Rasci seu Bulgari, Bosnenses, Turco hac tempestate

Lingua Sclauorum latiss.

peſtate ſubiugati ueluti ſunt **Dalmatae**, **Croatae**, **Pannonij**, **Slauj**, **Carni**, **Bohemi**, **Morauj**, **Sleſitæ**, **Poloni maiores & minores**, **Mazouitæ**, **Pomerani**, **Caſſubitæ**, **Sarbi**, **Ruteni**, **Moscouitæ** hi omnes **Sclauj & Vindelici** ſunt, per ampla regna inhabitâtes. Sed & **Lituani** iam ſclauonizant: **Nugardi** quoq; **Pleſcouienſes**, **Smolnenſes** & **Ohulici**. Vide chronicas eorum & cosmographias. Collige ſexto, quod cis mare Germanicum **Poloni**, **Sueui** & **Burgundi**, conſumpti & exterminati ſunt per **Henricos imperatores**, duntaxat **Sarbis**, & **Vindis** ſeu **Vindelicis** adhuc manentibus, ut expreſſum eſt ſupra.

De Iuhris,

Caput

XIII.

Iuhri de Iuhra terra **Scythiæ** ſeptentrionaliffima & frigidiffima, iuxta oceanum ſeptentrionis, à **Moscouia** ciuitate **Moscorum** ad orientem & ſeptentrionem quingentis miliaribus magnis germanicis diſtante, aſcenderunt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem **Gothorū** in **Scythia**, ubi nunc **Tartari Zahadaienſes** ſeu **Zauolhenſes** degunt, preſſeruntq; ſui multitudine, & eiecerunt **Gothos** de **Gothia** in **Sarmatiam**. Quumq; coaluiſſent, & penè in infinitū multiplicati fuiſſent, audientes à uenatoribus, qui ceruam ſequentes tranſierant flumina **Volhæ** & **Tanais**, quod eſſet terra **Sarmatarū** **Europæ** fertilior & auræ mitioris, coaceruatim præfata flumina tranſnatantes, **Sarmatas** & **Rutenos** conſlixerūt, **Gothosq;** inſequentes cum eis in **Myſia** & **Thracia** bellarunt, & eos ſuperarunt, intrantesq; **Pannoniam** ſolo uino & regionis ubertate delectati, manſionem in ea fixerunt: **Maternum** & **Detricum** capitaneos **Romanorum** cum eorum gentibus aggreſſi conſlixerunt, & **Materno** occiſo **Detricum** in fugam uerterunt: præterea regem elegerunt, & ſupra ſe conſtituerunt uirum uaftrum, animoſum & ſtrenuum, **Attilam** nuncupatum, quem **Hungari** ſuo idiomate **Ethele** uocant. Is aduocatis & recēſitis multis regibus & gentibus, **Gallias** ingreſſus, eas tyranniter & crudeliter uaftrauit. Et quum ad campos **Cathalaunicos** longe lateq; patentis deueniſſet, **Aetius** patritius cum **Romanorū** cohortibus, cum **Theoderico** rege **Gothorum**, multisq; alijs gentibus aduerſus eum accelerabat. Quo comperto **Attila** aruſpices de uictoria conſuluit, qui inſpectis extis ſuperatum iri inferioremq; ipſum in illo bello fore dixerunt, adiçientes quod maior de inimicis occideret, putabatq; **Attila** quod **Aetius** ſupremus dux partis aduerſæ caderet, aliquo modo de morte ipſius gaudens (terribilis enim uiſa eſt ei potentia **Aetij**) acies ordinauit & inſtruxit, cauteq; ad ueſperum, non in meridie tubas canere iuſſit & congregi. Vbi numeroſiſſimus populus cæſus eſt, & **Theodericus** rex **Gothorum**, non **Aetius**, quod **Attila** optabat, cecidit & occubuit. **Attila** uidens ſe uictum, ſe & ſuos inter currus in medium caſtrorū recepit: nox enim aderat: præcepitq; è ſellis equitum in ſtruem congeſtis focum accendere, ut ſi impeteretur præcipitaret ſe in ignem, & arderet potius quàm in manus hoſtium deueniret. Altera autem die **Thorismundus** filius

V

Theoderici

Theoderici regis Gothorum, ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies instruebat. Aetius uero suspectam habens potentiam Gothorum tanquam & Hunorum, persuasit Thorismundo, ut omissa pugna ad possidendum solium paternum properaret, ne frater eius regnum preoccuparet: quo permotus discessit, Aetiusque & omnis exercitus ipsius solutus recessit. **Tunc** Attila exhilaratus, spes iniquas ultionis coquebat, & e loco secedens urbem Remensem obsedit & expugnauit, sanctumque Nicasium eiusdem urbis praesulem cum sorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. **Ad** Trecas autem quum accessisset, occurrit ei pontifex sanctus Lupus, & percontando dixit: **Tu** quis es? **Cui** ille: **Attila** sum, inquit, flagellum irae dei. **Et** Lupus arrepto freno equi eius introduxit eum cum suo exercitu in ciuitatem dicens: **Bene** ueneris flagellum irae dei. **Ille** autem cum suis caecitate percussus, ut aiunt, pertransiit urbem in partem alteram pacificus. **Mulier** autem pauperrima habens decem filias, timore perculsa de suburbio fugiebat, filiam postremo aditam, & in bimatu natam, in sindone ad collum ligata gestabat, duasque minores puellulas in iumento, quod ante se pellebat, portabat: reliquae filiae circum circa matrem gradiebantur & ambulabant. **Hanc** quum bellatores Attilae consequuti sunt, filiae eius territae ad matrem concurrerunt. **Mater** autem stupida & sui incompos, uiso fluuio properanter currebat, uolens se praecipitare, & in fluuio submergere. **Sed** milites eam insequuti in ripa fluuii rapuerunt, & cum filiabus ad Attilam perduxerunt. **Quae** supplex ad terram procidens gratiam precabatur. **Cui** Attila misertus, datis pluribus nummis & uestibus, liberam cum prole sua dimisit. **Sed** & alij qui cum ea adducti fuerunt propter ipsam perierunt. **Deinceps** Attila in Germaniam descendit, castraque, oppida & uillas eius uastabat, donec audiret quod Aetius & Gothi denuo nouum militem contra eum pararent: quo permotus ad Pannoniam abcessit, & renouato exercitu uir ultius in Italiam per Stiriam & Coritaniam properabat. **Ab** exploratoribus autem certior redditus, quod Aetius & innumerae gentes in radicibus alpium opperirentur eum, declinauit & diuertit ad Dalmatiam & Histriam, euersisque notabilibus urbibus, iuxta mare Adriaticum ad Aquileiam uenit, & eam per triennium obsedit. **Et** quum uictualia obfessoribus etiam in longinquo defecissent, militesque praeter inedia contra eum murmurarent, cepit iterum obsequitare urbem, prospiciens qua parte impeteret eam & dirumperet. **Uidit** quae ciconia uocatur, pullum suum e summitate arcis rostro in propinquum arundinetum portare, sic consequenter & alium & exclamans dixit, aue praesciam futurorum, nosse urbem perditum iri, ideo fugere: & inualescens contra ciuitatem cepit eam, & more tyrannico omnes quos in ea reperit, in ore gladii trucidauit. **Eo** tempore urbs magnifica & praepotens Venetiarum ob metum Attilae extructa est. **Progrediens** autem ad Lombardiam Attila, crudeliter afflixit & uastauit eam. **Quum**que ad Rauennam uenisset, aduolauit **Leo** papa, ob-

nixe

nixe & humiliter supplicans, ut à uastatione urbis Romæ & totius Italiæ superederet & cessaret, quod & fecit. Et dum pugnatore eius admirantes adinuicem replicarēt, quod Attila neminem timeret, nisi bina animalia, lupum & leonem, de pōtificibus propter quos genti eorū pepercit, parabolā sumentes. Respondit Attila, Maturū uirum clericali habitu indutū iuxta leonem cum gladio bisacuto stetisse, & uibrato gladio mortē ei cōminasse, nisi pacē redderet, petitem exaudiendo. Abscessit itaq; & in Pannoniā rediit. Celebransq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multū uini hausit, & in nocte inter cubandū apoplexia suffocatus, centum & uiginti quatuor annis ætatis expletis interiit, & sanguis per nares & os ipsius fluxit. *Attila mors* Illa nocte Marcianus Imperator in Constantinopoli per somnium uidit Attilæ arcum fractū, arcubus enim gens Iuhrorū potissime utebatur. Defuncto autem Attila, insurrexerūt inter Hungaros dissensiones, digladiationes & strages, ita ut plures eorū occisi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, & alij olim Attilæ subiecti de Pannoniā expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas transierunt, tria uero milia ex eis inter eundū de Pannonia segregauerunt se ab eis, & in Transsylvania manserūt, & ne à uicinis impeterent, Siculos in uulgari eorū Czakle se nominauerūt. Qui autē trans Mæotidas & mare Euxinum penetrauerunt, sæpenumero reminiscētes fertilitatis abundantiaq; panis & uini ipsius Pannoniæ suis posteris differebāt & narrabāt, utq; in Pannoniā redirent hortabantur. Factumq; est, ut post mortem Attilæ anno tricentesimo primo, recensitis pugnatoribus ducentis & sedecim milibus, uia patrum eorū ingressi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiā, in Pannoniā peruenerint, temporibus Constantini Imperatoris quinti, & Zachariæ papæ, uidelicet anno domini septingentesimo quadragesimo quarto. Primumq; in Iazyges ascenderūt, & illic septē capitaneos elegerūt, unicuiq; eorum propter insultū inimicorū triginta milia pugnatorū consignantes, & ut melius ab hostibus tuerent, septē castra, cuiq; capitaneo unū assignando, rude & grosse de terra fecerunt & erexerunt, à quibus septem castris in hanc diem terra Septemcastrensis dicitur. Præterea miserūt exploratum ire Pannoniā quendā è suis militibus Cusid appellatum. Is offenso & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nā & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præstiebant, ipsum nomine Iuhrorum aduenarū præsalutando, equū albū cum sella & freno deauratis obtulit, & parū terræ, aquæ & herbæ ab eo postulauit: quod rex Suyatoplug concessit, æstimabat enim agricolas fore, & tanq; hospites aliquid piā terræ pro cultura exposcere, ideo subridens ait, Habeant quantū uolunt. Cusid ergo lagenam terræ, alterā aquæ Danubij, tertiā graminis reportauit, & quæ egit suis exposuit. Iuhri cognoscentes Pannoniam terram feracem & optimam esse, nomine primi præfecti Arpad nuncupati.

Suyatoplug intimauerūt, ut peramplius in terra eorū, pro equo albo sella & freno deauratis empto nō maneret. **I**s sero intelligens bellū ei imminere, exercitum coadunabat. Iuhri autē festine accelerātes ad regem prope Danubium uenerūt, & facta pugna Pannonios cum rege eorū profligauerūt. Rex quoq; Suyatoplug à facie eorū fugiens in Danubiū incidit, & aquis uehementibus absorptus periit. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt, terramq; eorū in hāc horā possederunt, Sclauis undiq; in finibus Pannoniæ remanentibus & habitātib. Accipe primo, quod Iuhri à Iuhra regione Scythiæ, de qua oriundi exiuerunt, uocati sunt, & usq; in nostra tempora à Bohemis, **P**oni al. lonis & Sclauis Iuhri appellantur, ab alijs autē Hugui, tandem & Hungari dicti sunt. Accipe secundo, quod idem linguagiū & loquela pronuntiatioq; acuta sunt Iuhrorū in Hungaria, & illorum qui in Scythia in Iuhra degunt. Verū Hungari in Pannonia Christicolæ sunt & politiores abundantioresq; in omnibus. Iuhri autem in Scythia usq; huc idololatræ sunt & agrestes. Accipe tertio, quod Iuhra Septentrionalissima est absq; altissimis et inaccessibilibus montibus, nec tantis ut sunt alpes iuxta Italiam, neq; sicut montes Sarmatici. Nō recte ergo quidā historici tradiderunt, dicētes Huguos exisse de prouincia eorum de montibus maximis et inaccessibilibus. Enimvero sunt montes in Iuhra cum densis syluis patentes et bene permeabiles, quantitatis mediæ et altitudinis, petrosi et saxosi quales sunt per totū Septentrionem in fine terræ iuxta oceanū septentrionis. **E**t scias quod ex oceano Septentrionis **Mos. p. piscis** quidam pisces idiomate Moscouitarū morss nuncupati, in summitatē montis mari adiacentis scandunt, et dentem fricando se in ascendēdo appendūt, de culmineq; montis deorsum in partē alteram prolabantur et cadūt, quos Iuhri et cæteri incolæ Septentrionis capiunt, dentesq; eorum qui ponderosissimæ sunt grauitatis, in Moscouiā mittunt, et post ad Turcos et Tartaros. De quibus manubria et tenacula ensiū, framearū et cultellorū faciunt, ut impetuosiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quod montes Riphæi et Hyperborei nō sunt in rerū natura, nō in Scythia, nō in Moscouia, nec usquā locorum: et quū ferè omnes cosmographi asserant Tanaim, Edel seu Volhā, Dzuina, et magnos fluuios ex prædictis montibus effluere, conficta conficte, et potius fabulosa inexperti scripsere. Fluit Tanais, Volha et maxima flumina ex Moscouia, de terra plana, cœnosa et nemorosa, nullis montibus obsita, prout de Moscouia quum peruentū fuerit dicā, si deus annuerit. Bone lector hic est barathrum profundissimū propter clarissimos scriptores montes Riphæos et Hyperboreos ponentes. A quorum contradictione ueritas ipsa me tueatur et defendat, pro omnibus argutis rationibus, experiētiā rerum opponendo, ut qui nō credit, uideat et experiat quod ita est quēadmodū dixi. Accipe quinto, quod Iuhri in Iuhra Scythiæ nō colunt agros, non seminant, non habent panem, uinum aut ceruisiam, degunt miserrime

ferime in syluis & foueis subterratis, piscibus uescendo & carnibus ferarum, quarum copiā habent, & aquam bibunt, pellibus induuntur ex diuersis animalibus in unū consuendo, pellem lupi, cerui, uulpis, marduris &c. Misera ergo regio est sub polo arctico, ut dixit Hippocrates in lib. de regionibus, aëre & aqua. Subiecti sunt duci Moscouiæ, & pendunt pro tributo pelles sabelorum schismorum & similium, quoniā alijs donatiuis carent. Accipe sexto, quod aliqui famosi cosmographi & historici in illo angulo ad mare Septentrionis temperatissimas regiones confinxerūt, in quibus propter temperiem & auram placidissimam beate & diutissime uiuant, donec tædio affecti, de montibus sese in oceanum præcipitent. Hoc totum fabulosum est: qualis etenim beatitudo sit, nō habere panem, merū, & cætera delectabilia: qualis temperies est, continuū frigus quod illic est pati: In solstitio hyemali perpetuam & continuam noctem sentire: In solstitio uero æstiuo permanētes, & parum repentes soles uidere: sed hæc omitto. Accipe septimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis nō effoditur aurum, argentū, nec aliæ mineræ. Nec correspondent fabulæ, quod illic essent griffi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Vnde secundum hoc dico, contrariū autoribus antiquis, quod griffi non sunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in alijs partibus orbis. Afferitur autem ad nos auis quædam rapina uiuens, quantitatis aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus quā aquila, in similitudinem accipitris, & uocant eam Moscouitæ Kiczoth, nostri uero homines uocant ipsam Byalozor, quasi albicans splendor, quia subalba est secundum uentrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto uiuentes in tantum metuunt, quod inspecta ea tremunt & cadunt, & extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione post Gothiam, Sueciam, Filandiam, Iuhram, & post mare Caspium non sunt monstrosi homines, scilicet monoculi, bicipites, canina capita habentes &c. sunt nobis similes, rare, sparsim, & abinuicē distantes, pauci numero habitantes, colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporibus eorum imprimens. Hæc uera sunt, & qui scripsit uerum scripsit, & scimus quia uerum est testimonium eius.

De Turcis Caput xv.

HActenus diximus de quibusdam nationibus ante aduentū Tartarorū, Sarmatiam Asianam seu Scythiam per tempora & tempora inhabitantibus, si de Amazonibus, de Scythis, de Gothis & Iuhris seu Huguīs. Consequenter dicemus de ualidis gentibus ex Tartaris Czahadaieñ. originaliter disseminatis, quales sunt Turci, Vlani seu Tartari Prezecopenſes, & Tartari Cosanenſes, item Tartari Nohaiēñ. Et primo de Turcis pauca dicamus. Post aduentum Tartarorum ex oriente, in terram Gothorum quā ipsi Czahadaieñ. uocāt, anno quasi nonagesimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanus, fortis humilis & fortuna tunc obscurus, uiribus tamen

Otumanus a quo Turc. Imperat. Otumani

corporis robustus & audax, propter certas ut ei uidebat iniurias, è Tartaris in quadraginta equis secedēs, cœpit occulte in Cappadocia mōtes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prēdas agere: ad quē plurimi grassatores, ut sit in huiuscemodi genere hominū, cōfluxerūt & coaluerūt uehemēter: ita ut q̄ prius occultis insidijs egit, palam & pari marte tunc cœpit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia nō reperit resistentes, ipse celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per terrores, cōminationes, & per aliquarū ciuitatum direptiones, occupauit & possedit Cappadociā, Pontum, Bithyniā, Asiam minorē, Pamphiliā & Ciliciā. Itaq; ex ipsa familia Otumanorū siue Turcorū originē duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malū super uniuersam terrā. Quod aut Turci propago & soboles sit Tartarorū, identitas morū, loquelæ & pugnandi demonstrat. Iā habitum modumq; equitandi & curte insedendi, sagittis quoq; & arcubus pugnandi eundem habuerunt, & nunc ut plures habent cum Tartaris. Sermonem etiam & linguagiū Tartarorū connatum habent: nō differt loquela Tartarus & Turcus, nisi modice, uelut exemplariter diceretur, sicut Italus & Hispanus, uel Polonus & Bohemus. Otumano ex humanis raptō, filius eius Archanes secundus rex Turcorū successit, audacia & ambitione patri haud absimilis, sed disciplina rei familiaris longe peritior: quo factum est ut dominium & imperiū à patre cœptū, suapte industria auxerit & cōseruauerit. Deinde tertius rex subsecutus est filius Archanis nomine Ammurates, hic Græcis dissentientibus, & Imperatore Trapesuntino & Constantino de imperio certantibus, in adiutoriū per Trapesuntinum Imperatorē precio euocatus, & in Thraciam per Hellepontum traiectus, uaser & astutus euentū belli prorogauit atq; protraxit, donec Græcis uiribus & diuitijs fractis & enervatis, occasione habita, in eos arma uertit, & Thraciā occupauit. Eo defuncto Pesaites quartus rex filius surrexit, qui rerum maximarū cupidus, Macedoniā, Tessaliā, Phocidē, Bœotiā, Atticam sui iuris effecit, Bulgarosq; & Illyricos assiduis excursionibus debilitauit, & suburbia egregiæ urbis Constantinopolitanæ spoliāuit, & ciuitatē obsidione atq; fame intantū excruciauit, ut Imperator Constantinopolitanus ad Italiā & Galliā auxilia mendicaturus profectus sit. Sed deo disponēte, Temir Cutlu magnus Cham Tartarorū, quem historici Temerlanē dixerunt, affligendo & tanquam fulgur Asiam pertransendo, incidit in Pesaitē pręparatū & occurrentē ei, quem profligauit, & captiuatum catenis aureis alligauit & abduxit, breuicq; dimisit, qui paulo post obiit. Post hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduersus istum Sigismundus Hungariæ & Bohemiæ rex ac Romanorum Imperator copiosum duxit exercitū. Collatisq; signis, tumultuose fusus castra reliquit, & paruo nauigio uix per Danubiū turpem sibi inuenit salutē. Amplius sextus in ordine rex Turcorū Mahumetes tributa grauiā imposuit, excursionibusq;

fines

fines sui imperij dilatauit: preterea sublato Mahumete morte, filius eius **M**urates secundus regnauit, hic Thessalonicā urbē illustrē euertit, Cyprū & Ætholiā subegit, Tribulos, Illyricos & Hungaros uastauit, Vladislau Poloniæ & Hungariæ regē in primis feliciter pugnantē, ultimo congressu ad lacū Varnensem, Ioanne Hunyad cū Hungaris è prælio secedentibus superauit, et misere cum suis occidit, elatusq; uictoria, Peloponesum ui cepit, et muros Isthmi Corinthiaci funditus deiecit, uita deniq; functus, Mahumetē filium octauū regē reliquit, qui Constantinopolim anno Christi **M. CCCC. LIII.** die ultimo Maij, post obsidionis quartū et quinquagesimum diē, summa ui et extrema oppugnatione cepit, Perā subinde opulentissimū oppidū per ditionem demolitis muris accepit, Bulgariāq; et Rascia potitus, Smyderou magnificū castrum Rasciæ supra Danubiū situm adeptus est, et ex eo Dalmatiam et Croaciā in solitudinē redegit, Stiriā quoq; et Austriam penetrauit. Deinde Nigropontū sub Venetis expugnauit, Theodosiā, nūc Cassam nuncupatā in Taurica insula, Ianuensū coloniā unā cum præfata insula expugnauit et comprehendit, binosq; principes de castro Mancup, ut ferē, postremas Gothorū reliquias gladio percussit, et Mendligeri Imperatorē Tartorū in prædicta Chersoneso Taurica, sui iuris fecit. Moldauiam et Valachiam uastauit, et cum Venetis sedecim annis continuis pugnauit, cum Husacassan rege Persarū similiter continuū bellum gessit, sæpe uictus, nōnunq; et ipse uictor fuit. Obijt prima die Maij, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, in Cōstantinopoli sepultus, pro ipso Turci Baissetum filium eius ad imperiū assumpserūt. **Z**eliabus uero minor natu, **Al. Baiazet** filius Mahumeti indignatus, ad Soldanū Ægypti recurrens, et exercitū comparans, cum Baisseto infelicitè pugnauit, et ad Rhodiē. fugit, quē magister ordinis Rhodiensis captiuū in Franciam misit, et postea Alexandro papæ sexto obtulit. Ludouicus autem rex Galliarū ad Appuliā cōsequendam per Romā transiens, **Z**eliabū à domino papa per contractū accepit, et inter eundū ueneno, an fatigatione itineris, incertū est, extinxit. Expugnauit aut Baissetus nonus rex Turcorū Ciliā et Albū castrū in Moldouia. Modon quoq; insulā et urbē eiusdē nominis, sub Venetis ui et obsidione cōquisiuit. Cū Sophi rege Persarū sæpe pugnauit, et quasi semper succubuit. Pū aut senuisset, filius ipsius Selimszabeg, quē nostri homines Selēbeg uocant, imperiū sub eo arripuit, et Baissetus ad insulā in qua nutritus erat, deductus breuī occubuit. Decimus rex Turcorū **Z**elembeg modernus surrepto imperio, fratres suos necauit et extinxit, deinde minax Christianis, præcipue Pannoniæ bellum inferre proposuit. **D**eus autem omnipotens excelsio suo iudicio aduersus eum Sophi regē Persarū cōcitauit, et aliquot prælijs conflictū superare concessit. Tribus aut Imperatoribus postremo dictis Cōstantinopolis sedes imperij, quondā secunda Roma dicta, domicilium assiduū factum est, ita ut à

circumsitis incolis, præsertim à Sclauis, non Byfantium nec Constantinopolis, sed Czarou domus id est, domus Cæsaris diceretur, & est Constantinopolis triquetre figure, duobus angulis mari adiacens, tertio cāpos prospectans, eius ambitus decem octo miliaria Italica continet, non habet grandia palatia, nisi thermas & scholas philosophantiū magnifice nouiter structas, templū uero sanctæ Sophiæ, hoc est, sapientiæ dei, qui est Christus uera sophia patris, egregiè olim ædificatū, per Mahumetē Imperatorē secundum Turcorū deiectum est, & stabulum ferarum factum. Roma uero Italiæ rotundæ figuræ, ambitu murorum triginta duo miliaria continet, ferè duplo ambitum Constantinopolis excedens, & habet septem colles & palatia preciosa.

De familia Tartarorum Vlanorum siue Precopen-
sum, Caput XVI.

Altera soboles & genealogia ex Tartaris Zauolhenlibus deriuata est Tartarorum Vlanorū, ab Vlano inuasore insulæ Tauricæ cognominata. Vlan puella est & uirgo, & quia Vlanus de uirgine uel puella genitus est sine legitimo thoro, Vlanus nūcupatus est, suisq; posteris in Chersoneso Tauricano nomen indidit. *Virgines purpureæ* Etiam uirgines impregnari & concipere absque uiro apud Machometistas nullum miraculum est, quum apud ipsos hoc sæpius contingat & prædicetur. Est autem Tauricana insula inter paludes Mæotidas, longitudinis uiginti quatuor miliarium, latitudinis uero quindécim miliarium: habet tres ciuitates, Solat, Kirkel, Caffam: & duo castra, Man-
kup & Azau. Solat Tartari appellant Chrim, & Cæsarem Precopensem, exinde Chrimensem Imperatorem uocant, & ciuitas illa domus exiles habet, & est deserta pro maiori parte. Alia ciuitas minor est Kirkel, & supra eā in rupe alta est castrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe, ut fertur, draco commorabatur, & trucidabat homines & iumenta, propter quem incolæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt, & quia Græci & Italici insulam inhabitantes gloriosam dei genitricem Mariam precati sunt, ut eos à dracone liberaret, uiderunt successu temporis candelam ardentem intra rupem, inciderunt ergo & secuerunt gradus ascendendi in rupem, & peruenientes ad candelam ardentem, imaginem sanctissimæ genitricis Mariæ conspexerunt, coram qua lumen arsit, draconemq; desubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda liberatione, & draconem in frustra sectum, proiecerunt extra rupem, & quia incolæ glorificantes beatam uirginem, ad imaginem eius ascendebant ueneratum. Acigeri Cæsar Precopensis contra fratres suos pugnans, exemplo eorum motus, supplicauit beatæ uirgini Mariæ, ut eum adiuuaret, uotum uouens quod uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahometici uenerantur beatā Mariam, profitentes eam uirginē absq; thoro uirili magnum prophetā Iesum benedictum concepisse & peperisse. Quumq; adiutus su-
peraret

raret suos æmulos, binos equos quos habuit meliores uendidit, et exinde cera empta, maxima duo lumina siue candelas fecit, et ante imaginem coram ardere quotannis iussit, quod in hanc usque diem per subsequentes Imperatores continuatur. Tertia ciuitas est urbs Theodosia, nunc Caffa dicta, quam expugnauit sub Ianuensibus Mahumetes secundus Imperator Turcorum: *Theodosia urbs* castrum uero Mankup, quod est uersus occasum à Caffa, præfatus Turcus Mahumetes ui accipiens, binos fratres principes & dominos castri Mankup, ut dicitur, reliquias ultimas Gothorum gladio occidit. Azou quoque castrum circa ostia fluminis Tanais situm in castellauit, & Turci usque nunc tenent. Tartari uero Vlani ab ingressu insulæ in campestribus eius, ut est innata consuetudo Tartarorum, degunt, & extra insulam iidem campestria Sarmatiæ Europianæ iuxta paludes Mæotidas & mare Ponti usque ad Album castrum occupando possident. Ingressumque in insulam seu introitum ad occasum solis fecerunt aggerem de terra longitudinis unius miliaris, in modum pontis sternentes, rude tamen & semiplene, ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem pertranseant. Insula ergo antiquitus Taurica dicebatur: nunc uero Prezekop, quod sonat fossatum, quoniam aquæ circumdederunt & eam protegunt, tanquam fossata aquis plena ciuitates: sed hæc hæctenus. Videamus deinceps genealogiā. Post Vlanum in Taurica regnauit Tachtamis Czar, qui unā cum Vitoldo duce Lithuanie contra fratrem suum Temir Outlu Czar Imperatorem Zaoulhen pugnauit, & superatus est. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidachmeth Czar regnare uoluit: sed Acikerei Czar expulit eum, & ipsemet pro eo regnauit. Szidachmet autem pro auxilio in Lithuaniam perrexit, & captiuatus per Lithuanos cum uxore & filiis in castro Couno incarceratus est, ibi cum coniuge & filiis mortuus, in diebus Cazimiri tertii regis Polonie & magni ducis Lithuanie, defuncto Adzigeri Czar, quia septem filios reliquerat, senior filius Haider nominatus obtinuit imperium. Mendligeri uero unus ex præfatis filiis ad Imperatorem Turcorum confugit, & accepto subsidio & uxore à Turco, disperisit & eiecit Haider & Iamurci cum alijs fratribus. Hi ad Iuam Vasilouicz Moscouie ducem fugerunt, qui suscepit eos, & ducatum Cosanensem eis donauit. Ex Mendligeri Czar nouem filij nati sunt, primus Mahumet Cerei, alter Achmet Cerei, tertius Machmut Cerei, quartus Bethi Cerei, & est submersus dum prædā ageret per fluminem in Valachia, anno domini m. d. x. Quintus Burnas Cerei, sextus Mubarec Cerei, septimus Sadech Cerei, octauus & noni nomina non teneo. Nunc pro patre suo regnat Mahumet Cerei Czar. Et scias quod licet Tartari Prezekopenses magis ciuiles mitioresque ratione auræ sexti climatis quod inhabitant deberent esse, tamen non deseruerunt priscam suam lupinam rapacitatem & ferinam crudelitatem, sicut bestiales qui campos & syluas inhabitant, & non ciuitates nec uillas. Inuadunt enim singulis annis, uastant & depredant Russiam, Lithuaniam, Valachiam, Poloniam, & quandoque Moscouiam.

De Tar

De Tartaris Kosanenſibus, & Tartaris Nahaienſibus Caput XVII.

Tertia horda Tartarorum Kosanenſium nuncupata eſt ſic à caſtro Koſan ſupra flumen Volha circa metas Moſcouiæ ſito, penes quod cōmorantur. Et exiuerunt de principali horda omniū Tartarorū uidelicet de Tartaris Czahadaieñ. ſiue Zauolheñ. ſicut & cæteri Tartari omnes. Habet autē prædicta Coſanenſis horda quaſi duodecim milia pugnatorum in neceſſitate autem, quando aduocant alios Tartaros ad triginta milia bellatorum conſtituunt. Iſtorum principes, & facta eorum, genealogiaq; nō ſcribuntur, quoniam omagiales ſunt ducis Moſcouiæ, & pendent ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando, & duces ſibi eligendo: idcirco quod de Moſcorum principe dicetur, de ipſis poterit accipi & adaptari. Quarta horda recēs & noua, ultimo ex Tartaris Zauolhenſibus orta eſt Occaſſorum ſiue Tartarorū Nahaiēñ. Nam poſtquam Occaſſ inſignis ſeruus & miles magni Cham, habēs triginta filios, occiſus eſt: filij ſeceſſerunt à capitali horda Zauolheñ. & iuxta caſtrum Sarai degere cœperunt ante hunc annum Chriſti, milleſimū quingentēſimum decimū ſeptimū, circiter ſeptuaginta annos, uel paulo minus, ſubitoq; in immenſum creuerunt, intantū, ut hac tempeſtate numeroſiſſima & maxima ſurrexerit horda ipſorū. Iſti ſunt ſeptentrionaliōres & frigidiōres omnium Tartarorum, Moſcouiæ à parte orientali adiacētes, & ſæpenumero eam inuadentes atq; ſpoliantes. Dominant inter eos filij & nepotes Occaſſ. Non habent pecuniam nec monetam, ſed res pro rebus uendunt, puta pro ſeruis, pro filiis, pro pecoribus & iumentis.

MATHIAE A MICHOV DE SAR-

MATIA EUROPEA, LIBER SECVNDVS.

De Ruſſia, de tractibus eius, de abundantia, & contentis in ea. Caput I.

POST QVAM diximus de Sarmatia Aſiæ, quæ Scythia uocatur, reſtat dicere de Sarmatia Europea, & in ea primum occurrit Ruſſia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, & paludibus Meotidis, ſecernētibus Aſiam & Europam. Priſcis autem ſeculis Alani habitauerunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem Roxolani. Hæ autē gentes in toto deletæ perierunt, campi q; latiffime patentes ſpectant deſerti, ſolis feris & Coſacis ſeu prædonibus peruij, prout ſupra dictū eſt. Poſt hos ſuperſunt reliquæ Circaſſorum uerſus meridiem, & ſunt gentes ferociſſimæ & bellicoſiſſimæ, genere & lingua Ruteni. Deinde eſt caſtrum

strum **Oczarcou** nuncupatum, quod Imperator **Tartarorum** **Prezecopen-**
sium extruxit, in dominio **Lithuanorum**, & post quasi duobus miliarijs ab
Oczarcou in meridiē sequitur **Dzassou**, & fuit castrum quod ante tempora
 nostra demolitum est: à **Dzassou** in **Byaligrod** quod **Turci** occuparunt, sunt
 sex miliaria. Sequitur **Podolia** ad occasum, **Moldauia** & **Valachia** conter/
 mina ad meridiem, ad orientem uero campis **Tartarorum** & **Taurica** insu/
 la: hæc est terrarū fertilissima, cererisq; & mellis feracissima. Nam agro rude *Mira Rusiæ*
 culto & parū inuerso atq; exarato, frumentoq; superfeminato, tribus annis *fertilitas*
 sponte frumentū germinat, ita tamen, quod colligendo tēpore messis segetē,
 aliquidpiā granorū permittatur in terrā decidere ad surgendū ex eis frumen/
 tum in anno sequenti, sine cultura & sine agri aratura. Gramen quoq; & pa/
 sca tam cito ac uberrime fundit & prodit, ut perticā in tribus diebus super/
 crescendo contegat, & aratrū in locis graminosis derelictū in paulo pluribus
 diebus, graminibus sepiat & cooperiat. Examina uero apum non solum in
 mellificijs & arboribus cauatis mellificant, uerū in ripis & terra sponte mella
 reponunt. Contingitq; sæpenumero, ut examina apum superuenientia, &
 priores apes exterminātia, ruricolæ aduolantia agmina apum trucidant aut
 in aquis mergant, ut quę præfuerunt, hæreditarie mellificarent & manerent.
 Postea ad montes **Sarmaticos** habitat genus **Rutenorū**, quibus præsident
 nobiles **Polonorum**. In **Kolomya**, in **Zidazou**, in **Snyatin**, in **Roatin**, in **Bu-**
sco &c. Sub eisdem montibus sunt tractus **Halicienses**, olim **Gallicia** dictus,
 & **Prezemisliē**, & inter montes **Sarmaticos** tractus **Sanocensis**. In mediū
Russia tenendo est **Leopoliensis** terra, & urbs in ea bene munita eodem no/
 mine nuncupata, habens duo castra, superū & inferū, & est metropolis **Rus-**
sia. In **Septentrionem** sunt tractus **Chelmenis** & **Belzensis**, terraque in
 medio iacens. Clauditur autem **Russia** à meridie **Sarmaticis** montibus, &
 flumine **Tyras**, quem incolæ **Nyestr** appellant. Ab oriente finitur **Tanai**, &
Mæotidibus **Taurica**q; insula. A **Septentrione** **Lithuania**, ab occasu uero
Polonia. Ex **Moscouia** autē aduenit **Borysthenes**, ab incolis **Dienpr** nuncu/
 patus famosus fluuius, per **Lithuaniam** & **Russiam** currens, & sub **Smolen-**
sco & sub **Kiou** labens, in hunc ab occasu circa **Chmyelnik** oppidum consur/
 gens, Boh non exiguus fluuius illabitur! & quū mensus esset **Borysthenes**,
 quasi trecenta miliaria **Germanica**, in mare **Ponti** cadit. Amplius terra **Rus-**
sia quū sit fertilis, abundat melle & medone, potu ex melle facto, adducitur
 & uinum ex **Pannonia**, & uinum ex **Moldauia** atque **Valachia**, quibus ad/
 iacet sed & uinum **Græcū** ex **Græcia**, & est forte: etiam ceruisiam ad nutum
 habet. Abundat equis, bobus, & ouium gregibus. abundat cera in maxima
 copia, abundat pellibus mardarum, scismorum, uulpium & boum. Abundat
 fluminibus quibus irrigat, & aquis pisculentis, ita ut ubi aqua inuenit & pi/
 sces in ipsa reperiant, nō impiscant stagna & piscinæ **Russorum**, sed ubicūq;
 aquæ

Russitarum
religio

aquæ reperiuntur, illic & pisces de rore cœli, ut aiunt, demittuntur, absq; hominum cura & impiscatione: sunt que in tractu Leopoliensi lucei magni & laudabiles, & in petras tanquam in lamina diuisibiles. Abundat Russia calamo aromatico in terris uersus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eisdem terris & in Lithuania, sic & pluribus herbis ac radicibus alibi nō uisis. Abundat tota terra Russiae granis tinctorum quæ copiosissime excrescūt: & quum priscis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur, nunc uix aliquid de eisdem colligitur, fereq; in toto frustrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmenfi rami pini arboris defecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in saxa & silices uertuntur: est que ibi creta seu terra alba in copia quæ ad nos ducitur. Est & sal quod in lacu Kaczibeio temporibus siccis colligitur, & quia prope est Oczarkou castrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdū per Tartaros ductores, salis unā cum plaustris ducentis quandoq; & trecentis. In terra quoq; Prænemissiensi & in Drohobiz sal coctum & in bolas ac portiones collectū reponitur. Præterea in Russia sunt plures sectæ: est enim religio Christiana Romano pontifici subiecta, & illa regit, & præualet, quantū sit exigua numero. Est altera secta Rutenorum amplior, quæ ritum Græcorū infectatur, totam Russiam adimplens. Est tertia secta Iudæorū nō usurariorum uelut sit in terris Christianorum, sed laboratorū agricolarū & mercatorū magnorū, præsidētesq; ut sæpe teloneis & exactionibus publicis. Est quarta secta Armenorū, præcipue in ciuitate Kamyenyecensi & Leopoliensi. Hi sunt mercatores peritissimi, ad Caffam, Constantinopolim, ad Alexandriā Ægypti, ad Alkairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & ecclesiasticis officijs Græcos insequuntur, habētq; proprias literas, & abecedarium instar & proximū græcis. Hebræi similiter Hebræorū literis utuntur & disciplinis, uerum etiam artes liberales, astronomiam & medicinā perscrutantur. Armeni suo ritu gaudēt et literis. Inter sanctos colūt plus Taddeum apostolum, afferentes quod eos conuerterit, et fidem Christi docuerit. Deinde et Bartholomæū sanctum dei apostolū uenerant, per quem multos articulos, ut asserunt, de fide acceperunt: habent magnifica et plurimū decora ecclesiastica apparamenta, planetas et ornatus non scissos, sed omniquaque rotundos, libros, calices, et ceterā Christianorū ueteranorū splendidā supellectilē. Quo aut ad spirituales præsides et pastores, Christianorū archipræsul est Leopoliē. Metropolitanus Russorum et Lithuanorū, habēs sub sua ditione Kiouieñ. Kamyenyecē. Prænemilieñ. Chelmeñ. Lucerieñ. et Medniceñ. episcopos. Rutenorū uero metropolitanus est Kiouieñ. quæ olim metropolis Russiae fuit: habet subiectos Vladicas, et episcopos de ritu Græco in Moldauia et Valachia usq; ad flumen Histri seu Danubiū: unum in Russia Chelmensē, alerum in dominio Lithuanorū Vladimiriensem siue Bresteñ. tertiū

steñ. tertiu Pinſci ſeu Murouſci; quartu Poloceñ. quintu Luceñ. ſextu Smolenſem, et paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcoru et in Septentrione de iuriſdictione Moſcorum protenſorum. Iſidorus metro- politanus olim kiouienſ. lingua et doctrina Græcus peritiſſimus, tempore Eu- genij papæ quarti ad conciliu Florentinu in centu equis iuerat, et unione ec- cleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat; huc Moſcouitæ obedientiam Romanā eis prædicantē ſpoliauerunt, & in necem extremā impulerunt. Se- quuntur Ruteni doctores & theologos Græcoru, præcipue Baſiliu magnu, Gregorium Nazanzenu, & Ioannē Chryſoſtomu. Gregoriu Nazanzenu eorum ſermone Bogoslou nuncupant, quod in latino ſonat, laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium papam Romanum, præcipue in libris moralium, quem tranſlatu legunt, & lingua eoru Byeſſednic, quod ualet concionantē, perſuadentē uel prædicantem, uocant. In eccleſijs Ruteno- rum lingua Seruioru quæ eſt Sclauonica, diuina celebrant, legunt & cantāt. In eccleſijs Armenorum ſermone Armeno. In ſynagogis Iudeorum lingua Hebræa orant. Chriſtiani autē ritu Romano latino ſermone cantant, orant & legūt. Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuania, præcipue in Bori- ſthene et Boh, tempore æſtatis multiplicant ephimeræ, et ſunt uermes et uo- latilia alata, quaternis, interdum ſenis alis oriuntur et generant, mane currūt ſuper aquas, et uolant ſuper ripas circa meridiem: in occaſu autē ſolis extin- guuntur. De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtorijs animaliu et in Pro- blematibus: et medici de febre ephimera.

De Lithuania et Samagithia Caput II.

Magnus ducatus Lithuania eſt regio latiffima, in ea ſunt plures duces Lithuania et Ruſſiæ: unus autem præſes et monarcha, cui cæteri om- nes ſubſunt, magnus dux Lithuania uulgo nuncupatus. Aiunt aut uetuftio- res et antiquitatum relatores, quod quidam Italici propter Romanoru diſ- ſenſiones deferentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuania, et nomen patrię Italia, genti uero Itali indiderunt; quæ per paſtores terra Litalia et gens Li- talia, littera præpoſita ccepit nuncupari. Ruteni autem et Poloni eorum uicini maiorem immutationē faciētes, uſq; in hodiernā diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidū Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduū, et ex nomine ducis Viliſ, quo cum illas regiones ingreſſi ſunt, Vilno uocauerunt, fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia et Vilna ex eiufdem ducis nomine indiderunt nomi- na. Samagithiam autē de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat. Aliqui aut ignari hiſtoriæ, à lituo quod eſt cornu, et tuba uenatoru, eo quod regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniam appel- lari uoluerunt, quod ad effectū, non ad hiſtoriæ originē ſpectat. Hæc gens Lithuanoru annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, et uilis apud Ru-

X tenos

tenos fuit, ut principes Ciouien. ab ea sola perizomata & subera ob egestatem & soli natui sterilitate in signum tantummodo subiectionis exigent, donec **V**ithenien dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & seipsum ducem inter populares constituens, astu principes Russiae aggressus confligit, sensimque adeo crevit uiribus, ut iugo principibus Russiae iniecto, etiam in tributa eos redigeret sibi pendenda, quae per plures aetates Rutenis ipse penderat. **P**osteriorque duci Vithenien succedentes furtiuus lupinis & subitis incursionibus finitimas gentes Russiae, Prussiae, Mazouiae & Poloniae inuadebant & diripiebant, donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatae Mariae per Conradum ducem Mazouiae aduocati, & in auxilium assumpti, Prussia ui & continuis armis conquisita, **S**amagitas & Lithuanos aggressi, debellare, captiuare, & opprimere pluribus oppugnationibus coeperunt, tandem donec ad Olgerdum & Ceystuthum duces Lithuaniae successiue peruenerunt. **F**uit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniae, cuius filius erat Jagello, postea baptizatus, & Vladislaus nominatus, in regem Poloniae coronatus. **F**rater autem ipsius Olgerdi fuit Ceystuth, maximus expugnator & persecutor Christianorum, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Prussia ter captus, terque astu & mira euasione contra uoluntatem cruciferorum liberatus e uinculis fugerat. **H**uius Ceystuth filius fuerat Vitaudus seu Vitoldus maxime uirtutis princeps. **J**agello autem qui postea & Vladislaus, sub treugis pacis captiuando Ceystuth, & filium eius Vitaudum, Ceystuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. **T**andem a cruciferis & Christianorum exercitibus saepenumero Jagello pressus, deo miserante ad Polonos declinauit, fideque Christiana cum fratribus suis, quos octo in numero habuit, unda baptismatis ablatus, & in regem Poloniae coronatus, **H**eduigim filiam Ludouici Hungariae & Poloniae regis illustrissimam ac speciosissimam in consortem accepit, anno Christi millesimo tricentesimo octuagesimo sexto, die Iouis, quartadecima mensis Februarii, quae fuit sancti Valentini. **C**epitque praefatus rex Vladislaus secundum promissa uigilare & instare, ut gentem Lithuanicam a tenebris erroris ac idololatria expurgaret, assumptis quoque secum Bodzanta archiepiscopo Gneznensi, & pluribus uiris ecclesiasticis atque religiosi. **I**tem regina Heduigi, Semouito & Ioanne Mazouiae, Conrado Olesnicensi ducibus, & copulurimis baronibus, anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo, in Lithuaniam intrauit, & baptismum suscipere Lithuanos procurauit. **C**olebant autem ab origine Lithuani numina, ignem, syluas, aspides & serpentes: ignem qui per sacerdotem lingua eorum zincz nuncupatum, subiectis lignis adolebatur; syluas autem & lucos sacrosanctos & habitacula deorum putabant: aspides uero atque serpentes in singulis domibus uelut deos penates nutriebant et uenerabantur. **R**ex itaque Vladislaus ignem sacrum putatum in ciuitate **V**ilnensi, barbaris inspectantibus, extinguit, templum

templū & aram in quibus fiebat hostiarum immolatio dirumpi, sylvas uero succidi et confringi, serpētes quoq; necari præcepit, barbaris flentibus deorū suorū falforum exterminium, contra regem autē nec mussitare audentibus, mirantibus quoq; quod Poloni sacrorum uiolatores ignis syluarū et serpentium intacti illæsiq; à dijs eorum, secus quā ipsimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei et oratione dominica per sacerdotes Polonos, magis tamen per regē Vladislauum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, et sacra baptismatis unda renascebatur, largiente pio rege Vladislao singulis ex populariū numero post susceptū baptisma, ex panno de Polonia adducto nouas uestes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis et pannosa, lineis in eā diē contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro consequendis lanceis ceteruatim ad suscipiendum baptisma ex omni regione accurreret, et quoniā labor erat immensus unumquemq; credentium baptizare singillatim, mandante rege multitudo sequestrabat in turmas et cuneos, et uniuersis de qualibet turmarum benedicta aqua sufficienter conspersis, cuilibet turmæ et uniuersis qui in ea constiterant, nomen usitatum Petrus, secundæ Paulus, tertiæ Ioannes etc, sceminis per turmas diuisis, Catherina, Margareta etc. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen spiritualis impendebatur baptismus. Fundauit insuper rex Vladislaus in Vilna ecclesiam cathedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorum, principalemq; aram in loco ubi ignis qui falso perpetuus credebatur, constituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Constituit etiam in eadē ecclesia Vilnensi episcopū uirum spectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonū, genere nobilē, de domo accipitrum, professione fratrem ordinis minorū, olim Elizabet reginæ Hungariæ confessorem et prædicatorem insignem episcopū Ceretē. Eodem quoq; Vladislao rege instante, Samagithia fidem Christi et baptismum suscepit. Ad cognoscendam autem naturā prouinciæ et gentis illius, animaduerte quod regio Samagithia est Septentrionalis et gelida, Lithuanix, *Samagithia* Liunionix et Prussix contermina, syluis, collibus et fluminibus circumsepta, *situs* in hos tractus distincta, scilicet Iragola, Myednici, Chrossæ, Rosena, Wioduki, Wyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ et altæ staturæ, agrestes et incultæ, pauco et castigato uictu uiuētes, sitim aqua sedare solitæ, raro ceruisia aut Medone, auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempestate expertes et ignaræ, apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, et patre mortuo nouercam, fratresq; glotem in uxorē accipere, nullus illic stubarū, nullus ædificiorum nobilium, sed tantummodo tuguriū unius usus, uentrem distentum et porrectum, extrema uero habens coartata, ex ligno et culmo structura largius ab imo sensim operis incremento ædificium in artius cogitur, in carinæ seu galeæ maximæ similitudinem elaborata, in cacumine fene-

Mortuorum pa-
rentationes

Stra una superne lumen reddens, subter quam focus et cibos parabiles co-
quens, & frigus quo regio pro maiori anni parte constricta est repellens, in
ea domo se, uxores, pignora, seruos, ancillas, pecus, armentum, frumentum, &
omnem supellectilem condunt; gens ad diuinationes & auguria procliuis.
Praecipuum numen Samagitticum erat ignis, quem sacrosanctum & perpe-
tuum putabāt, qui in montis altissimi iugo super fluuium Neuyasza sito as-
sidua lignorum appositione à sacrorum sacerdote alebatur. **A**ccedens itaque
Vladislaus rex turrim in qua cōsistebat incendit, & ignē disiecit & extinxit.
Succidit deinde per milites suos Polonicos syluas, quas non secus quā san-
ctas & deorum habitacula Samagittae iuxta illud poëticum **H**abitarūt dī
quoq; syluas, uenerabantur, in eam caliginem mentis prolapsi, quod & syluę
præfatæ & aues, feræq; in illis cōsistentes sanctæ forent, & qcquid in illas in-
grederetur, ut sanctum deberet cēseri, uiolanti quoq; nemus, feras uel ali-
res, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. **M**axima itaque barba-
ros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum exci-
dentes, nulla læsio qualem ipsi in se frequentius experti erant sequeretur.
Habebāt præterea in syluis præfatis focos, in familias & domos distinctos,
in quibus omnibus charorum & familiarium cadauēra cum equis, sellis &
uestimentis potioribus incendebant. **L**ocabant etiam ad focos huiusmodi ex
subere facta sedilia, in quibus escas ex pasta in casei modum præparatas de-
ponebant, medonemq; focus infundebāt. **E**a credulitate illusi, quod mortuo-
rum suorum animæ, quorum illic combusta fuerant corpora nocte uenirent,
escasq; se exsatiarent. **I**nsuper prima Octobris die, maxima per Samagittas
in syluis præfatis celebratas agebatur, & ex omni regione uniuersus utriusq;
sexus comueniens illuc populus, cibos & potus quilibet iuxta suæ conditio-
nis qualificationem defererebat, quibus aliquot diebus epulati dīis suis falsis
præcipue deo lingua eorum appellato Perkuno, id est **T**onitru, ad focos
quisq; suos offerebat libamina. **R**ex itaq; **V**ladislaus primum eos pater nō-
ster, deinde symbolum docuit, quoniam nullus sacerdotum linguam Sama-
gitticam nouerat, & undis baptismatis ablui iussit. **V**nus autē ex maioribus
Samagittarum pro omnibus respondit. **E**x quo, inquit, serenissime rex, dī
nostri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti sunt, deos nostros
& sacra eorum deserimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori adhæremus,
sicq; baptizati sunt. **R**ex autem in Myedniki cathedralem ecclesiam sub ho-
nore & titulo sanctorum martyrum **A**lexandri Theodori & **E**uancij, in alijs
autem locis ecclesias parrochiales fundauit, & illis dotem sufficientem consi-
gnauit & inscripsit. **M**ednicensis ecclesię primus episcopus **M**athias origine
Almanus, in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Sama-
gitticam norat præfectus est & consecratus. **C**ontigit autē in prima planta-
tione, dum Samagittae per magistrum **N**icolaum **V**azic, fratrē ordinis præ-
dicatorum

dicatorum regum prædicatorem per interpretem instruerentur de fide, creatione mundi, et lapsu primi hominis Adæ, unus Samagitharum sufferre sermonem prædicantis non ualens in hæc uerba prorumpit, **Mentitur**, inquit, illu-
strissime rex iste sacerdos, asserit mundum creatum esse, quum sit homo non lon-
gæ ætatis, sunt etenim inter nos plures annorum numero seniores eo, cen-
tenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur, sed solè
et lunam, cæteraquæ sydera semper eisdem motibus luxisse referunt. Rex autem
Vladislaus iubens eum silere, declarauit magistrum **Vazik** creationem mundi non
asseruisse in diebus suis incepisse, sed longe ante, puta ante sex milia annorum,
et paulo plus ordinatione diuina prouenisse. **Cōtulit** autem rex **Vladislaus**
magnum ducatum Lithuanie et Samagithie **Alexandro Vitoldo** fratri suo
patrueli, is quia acer et animosus erat pugnando, adiecit Lithuanie ducatum
Pskou, quem **Plescouiam** appellant. **Deinde** alterum ducatum **Nouogrodien-**
qui Nugardia agnomitur. **Tertium** ducatum **Smolnensem** suo dominio
apposuit. **Facta**que in circuitu pace, in orientem penetrauit, et incidens in hor-
dam **Tartarorum** multitudinem eorum, in **Lithuaniam** appulit, ac in certo ter-
ritorio **Lithuanie** locauit, usque in hanc diem permanentem. **Congesto**que
fortiori exercitu, iterum in **Tartariam** perrexit, et superatis fluminibus, in pla-
nitiem diffuse porrectam circa flumen **Vorzscla**, quartadecima die **Augusti**
peruenit. **Ibi** occurrente ei **Imperatore Zauolhensi Temir kutlu**, quem scri-
ptores **Temerlanem** nuncupant, cum infinita ac innumerabili **Tartarorum**
multitudine, de treugis et pace utrinque tractabant, concordia tamen nequa-
quam à **Tartaris** acceptabatur. **Vitoldus** igitur à suis persuasus cum custodi-
bus corporis sui retrorsum abiit, & in **Lithuaniam** fugitiue rediit: exercitus
uero ipsius ab infinita multitudine **Tartarorum** obrutus, in toto deletus est.
Præterea **Sigismundus** rex **Romanorum** iaciendo inter **Vitoldum** & **Vladis-**
laum fratrem eius regem **Polonie** fomitem discordiarum, coronam **Vitoldo**
promisit & in regem **Lithuanorum** sublimari persuasit, uerum quum asseret
corona per loca tutiora **Marchie** & **Prussie**, nobiles maioris **Polonie** sese
opposuerunt, & cum exploratoribus in custodia permanendo, in loco qui
Turzagora uocatur, legatos **Imperatoris Romanorum** opperiebantur, & expe-
ctarunt. **Illi** uero rem infectam cognoscentes, terrore perculsi retrocesserunt.
Vitoldus autem de hoc certior factus, præ tristitia ab anthrace inter scapulas
orto, uitam cum principatu finiuit, anno domini millesimo quadringentesimo
trigesimo. **Post mortem** **Vitoldi** **Vladislaus Jagello** rex **Polonie** **Suitrigellum**
fratrem suum in ducem **Lithuanie** anulo suo inuestiuit & substituit, qui im-
memor beneficii, contra **Vladislaum Jagellonem** tumultuauit & bella gessit,
propter quod rex **Vladislaus** principi **Sigismundo** de **Starodup** suggessit,
comisitque, ut ducatum **Lithuanie** sub **Suitrigello** surriperet. **Apparente** igitur
comete exili supra illum ducatum, dux **Sigismundus** de **Starodup** **Suitrigellum**
X 3 expulit

expulit, & ducatum magnum Lithuaniae possedit. **H**unc Sigismundus Iuan dux Czarthoriensis, genere & secta Rutenus post aliquot dies occidit. Ingre diebatur siquidem ex consuetudine ursae ad tabernaculum ducis Sigismundi Ruteni itaq; more ursae ostium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigismundus ursam aduenisse putando, ostia aperuit, & à Rutenis uulneribus concisus occubuit. Aeneas de Picolominibus scripsit, non hunc Sigismundum, sed Vitoldum sicut praemissum est; per suos in forma ursae delusum interfectum. Sed inscijs relatoribus credidit, & erronee scripsit, quem admodum simili errore ductus, plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Posteriq; historiographi errantem erronee sequentes, ipsius Aeneae absurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquam uisa, aliter quam fuerunt & quam sunt, tanquam uera literis demandare non erubuerunt, quum experientia praeteritorum atque praesentium ipsum & ipsos inexpertos & aliter quam res habeat scribentes redarguat. Successit duci Sigismundo de Starodup, Kazimirus Vladislai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniae, quem ferè quinquaginta annis gubernauit, sub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moscorum auulsit, & sibi appropriauit ducatum Nouogrodiensem, alias Nugardiam seu Nouogrodiam nuncupatum. Post Kazimirum in Lithuania dominatus est Alexander filius eius quartogenitus, cuius temporibus praefatus Iuan dux Moscorum principatum Mozaisensem, longitudinis septuaginta, latitudinis totidem miliarium, & castra quadraginta subripuit. Alexandro uita functo, Sigismundus modernus in magno ducatu Lithuaniae susceptus est, sub cuius dominio Vassilo Moscouiae dux & principatum Pskou, quem Pleiskouiam appellant, & ducatum Smolnensem expugnauit & possedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniae. **Caput III.**

Amplitudo magni ducatus Lithuaniae est talis. A mari Balteo seu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniae sexaginta miliaria, à Riga uero ad Vilnam recto itinere septuaginta miliaria. **E**undo uero super Poloczko ut communiter uadunt, erunt à Riga in Vilnam centum miliaria. Deinde à Vilna in Kiou sunt centum miliaria. A Kiou usq; ad confluentiam, ubi iunguntur flumines Dinepr & Boh, quos Graeci Borysthenem maiorem & minorem appellant, sunt decem dietae, quae faciunt septuaginta miliaria, ibi steterat castrum Dzassou, quod destructum est, & ibi est finis domini Lithuanorum, quum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album castrum nuncupant, & ipsum Turci expugnarunt & possident: circumcirca uero Tartari in campis degunt. **I**sta est computatio uersus meridiem, quinimo uerius dicam inter orientem & meridiem. Iterum ex transuerso computando, à Parzou & metis Lithuaniae in Vilnam sunt octuaginta miliaria: sed à Cracouia

couia per eandem uia usq; in Vilnam sunt centū & uiginti miliaria. A Vilna in Smolensko centū miliaria, à Smolensko in Moscuā ciuitatem Moscorū centum miliaria, & sunt miliaria Germanica magna. Prima autē & capitalis ciuitas in Lithuania est **Vilna**, & est tanta quanta Cracouia cum Kazimiria Clepardia, & omnibus suburbijs: uerum domus nō sunt cohærentes sicut in nostris ciuitatibus, sed ut sæpe mediant horti & pomaria. **Vilna** bina castra murata, superum in mōte & inferum in basso. **Nouigrod** uero, quam Latini Nugardiam uel Nouogardiā uocant, fuit de possessione magni ducatus Lithuanie, per ducem **Vitoldum** armis conquisita, & est **Nouigrod** in amplitudine paulo maior quā Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo miliaria Italica, quæ faciunt sex miliaria Germanica. & duo miliaria Italica supersunt. **Nouigrod** autem continet integra septem miliaria, aliās trigintaquinq; miliaria Italica. Item **Nouigrod** lignea habet ædificia, Roma uero murata. **Distat** **Nouigrod** à mari Balteo duobus uel quasi tribus miliarijs. **Et** fuerunt, adhucq; sunt in ea ditissimi mercatores: intantum quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium est Crancz, id est, referuaculum loco testudinis, in quod argentum, aurum & res preciosæ conquisitæ proijciuntur absq; numero. **Vnde** Iuan, quod sonat Ioannes princeps Moscorū anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimonono, surripiendo **Nouigrod** de manibus Kazimiri magni ducis Lithuanie, huiusmodi thesauros **Nouogrodien.** exhaustit & tricentos currus ad summum implendo, duntaxat de auro, argēto & unionibus preciosis, in Moscouiam abduxit. **Et** quia in eadem **Nouigrod** perniciofa consuetudo inoleuerat sicariorum & raptorum, sepeq; aliquo reo inuento uel designato pulsabatur campana prætorij, ubi centum senatores tanquam iudices sedebant, omnes more illius patriæ barbam protensam nutrientes: uulgus autem audito sono campanæ, concurrebat de tota ciuitate, ita q; quilibet hospes duos acciperet lapides in brachio, & filij hospitum similiter. **Quumq;** reus per senatores condemnaretur, lapidibus adstantes obruebant & interficiebāt eum, tumultuoseq; ad domum condemnati currētes diripiebant omnia bona occisi, & area domus postea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiscabatur. **Idcirco** Iuan dux Moscorum præfatus apprehensa & possessa **Nouigrod** in quinque famosioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris constituit ad sedandum & prohibendum solitos tumultus, inuasiones & spolia. **Est** in **Nouigrod** castrum Deczen nuncupatum, in eo principalis ecclesia est sancti **Sophiæ**, id est, saluatoris, & est tecta aureis laminis splendentibus, suntq; in eadem **Nouigrod** septem monasteria: **Zirnkorū**, id est, nigrorū monachorū de regula sancti Basilij, & distant à seinuicem ferè uel propè per mediū miliare. **In** primo monasterio **B. Mariæ** uirginis sunt mille monachi, in altero sancti **Georgij** septingenti, in tertio sexingenti, in quarto quadringenti: sic

Vilna metropolis Lithuanie

Nugardie magnitudo

consequenter in alijs monasterijs. Sunt & ecclesiæ sanctorum plurimæ, & solius sancti Nicolai, quem Ruteni inter alios sanctos plus colunt: ecclesiæ sunt tot, quot sunt dies in anno. Habet eleuationē poli Nouigrod sexaginta sex graduum, & in æstate circa solstitiū æstiuale post occasum solis apparet lux cœli usq; in ortum solis, ut artifices, sartores, sutores, & cæteri mechanici suere & laborare possint. Post Nugardiam ad Septentrionem est Suetia & Filandia usque in oceanum Septentrionis. Pskou urbs nobilis murata & magna, minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moscouiæ & Lithuanie, hanc *Plesconia* Latini Plescouiam appellant, inhabitatores ipsius omnes sunt lingua & ritu Ruteni, barbam non radunt, & crines capitis non tondent, habitum uero in toto deferunt Almannicum. Habet terra Plescouiæ triginta castra murata, & sunt uersus Liunioniam, & non sunt tam bona castra in Moscouia, neq; in Lithuania. Tota autem terra Plescouiæ sexaginta miliaria in longitudine, & quadraginta in latitudine cōtinet. Vassilo modernus princeps Moscouiæ per compositionem & tradimentum seniorū adeptus est, & possidet Pskou, deposuitq; campanam, ad cuius pulsum tota ciuitas confluebat, & iniuriantes opprimebat. Contra pactum quoque & promissa sua abegit Vladicam, id est, episcopum loci, & plures nobiles ac ciues Plescouiæ, & locauit in ciuitate Moscuæ, & alijs locis Moscouiæ. Deinceps uersus orientē est Poloczko castrum & ciuitas magna, & pertinet ad ducatum Smoleñ, possidet eam magnus dux Lithuanie. Post hanc ad orientem est Smolensco castrum & ciuitas ex roboribus structa, & fossis profundis munita, ipsa autem terra seu ducatus Smolensco cōtinet in longum sexaginta aut septuaginta miliaria Germanica. Præterea linguagium Lithuanicum est quadripartitum, primum linguagium est Iaczingorum, ut horum qui circa castrum Drohicin inhabitauerunt, & pauci supersunt. Alterum est Lithuanorum & Samagitharum. Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua seu Lothihola, id est, Liunia, circa fluuium Dzuina, & Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem sit lingua, unus tamen non plene alterum intelligit, nisi cursiuus & qui uagatus est per illas terras. Habuit hoc linguagiū quadripartitū tempore idololatriæ pontificem maximū unum, quē Criue appellabant, morantē in ciuitate Rome à Roma dicta, quoniā hoc linguagiū de Italia iactat sese aduenisse, & habet nonnulla uocabula Italica in suo sermone. De isto Criue & ciuitate Rome in legenda sancti Adelberti pontificis & martyris legit. Et scias quod in Prussia iam pauci proferunt Prutenicum, subintrauit siquidem lingua Polonorum et Almannorum, sic et in Lothua pauci uillani profitentur hanc linguam, quia subintrauit Almannicum. In Samagithia autem, quæ est longitudinis quinquaginta miliariorum, et in Lithuania, quæ in longum triginta miliaria continet, in uillis Lithuanicum loquuntur, et in magna parte Polonicū profitentur, nam et sermone Polonico sacerdotes eis prædicant in ecclesijs.

ecclesijs, insuper scito quod hoc linguagiū quadripartitum totum est de obedientia & fide Romanæ ecclesiæ, in alijs autem prouincijs circumiacentibus, ut in Nouigrod, in Plescouia, in Polocko, in Smolensco, & in meridiē usque post Kiou Ruteni sunt omnes, & Rutenicum seu Sclauonicum loquuntur, ritumq; Græcorum obseruant, & obedientiā Constantinopolitano patriarchæ præstant. Amplius sunt in ducatu Lithuanie Tartari circum Vilnam, & habent proprias uillas: colunt agros, more nostro, laborant & uehunt merces, ad mandatumq; magni ducis Lithuanie omnes ad bellū assurgunt, loquuntur Tartaricū, & colunt Mahumetē, quia Saracenorū sectā profitentur. Insuper sunt Hebræi in Lithuania, præsertim in ciuitate Troki, hi laborāt & mercantur thelonea & officia publica tenent, de usurisq; nō uiuunt, post hoc de fluminibus dicamus. A parte orientali dominiū Lithuanorū terminant fluuij, Olscol, Iugra Doneyecz, id est paruus Don, & est paruus Tanais, hi & plurimi alij in Tanaim decurrūt. Item ex dominio Lithuanorū post castrū Vesnya, quod dux Moscouie Modernus Vassilo occupauit, ortus est Dinepr, seu Boristhenes ex terra plana lutosa, ex stagnis in dēsis syluis, & fluit sub Smolensco & sub Kiou, tandē emensis quasi tricentis miliarijs Germanicis, in mare Ponti incidit. Item Vilia alius fluuius triginta miliarijs ad orientem Vilnæ ciuitatis ortū cepit, & sub castro Vilnensi cum alio fluuio minori Vilna dicto, & initium eius duobus millarijs à præfata ciuitate Vilna computat, cōmiscetur, unaq; ad magnū fluuium Niemen influunt. Niemen autem fluuius ualde flexuose decurrit, naues defert & merces, & post castrū Couno in mare Prutenicū cadit. Item Dzuina magnus fluuius fontes habet in Moscouia, & in dominio Lithuanorum, fluit sub castro Vitepsk, deinde sub Poloczko, ostia eius circa Rigā ciuitatē Liouonie, ubi in mare cadit, & scias quod quēadmodū in superioribus præmissi tria magna flumina prope se inuicē oriuntur, scilicet Dinepr, Dzuina, & Volha, oriuntur inquā in locis planis, nemorosis, palustribus, non ex montibus Hyperboreis, nō Riphæis, nec aliquibus montibus qui in natura minime sunt, duntaxat figmēto olim Græcorū tanquam in rei ueritate existerent gloriose & ampulose prædicati sunt, et quod præfata flumina ex ipsis erumperēt ac orirent per sequaces historicos cosmographos et poētas in experte descripti decantatiq; sunt, quū nusquam compareant: plana siquidē est terra per totum, unde illa ortum ducunt. Et Dinepr qui est Boristhenes ad meridiē fluit usq; in mare Ponti incidens. Dzuina grande flumen ex Moscouia erumpens, ad occasum solis per dominia Lithuanorū, et per Liouoniā labens iuxta ciuitatem Rigam, in mare Balteum descendit. Volha maximus fluminū etiam ex Moscouia oriens, in Septentrionē tendit, reuersusq; in orientē, longinque circuit Tanaim: tandē conuersus in meridiē per Scythiam seu Sarmatiā Asianā & campos planissimos Tartarorum peruagatus, in uiginti quinque flumina magna partitus,

mare

Tartari cohabitant Lithuanis

Ortus Boristhenis

Nulli montes in ijs locis

mare Euxinum ingreditur. Distat Tanais à Volha in Tartaria itinere sex hebdomadarum, ad minus trium aut quatuor uelocissime currentibus. Sunt & alia in Lithuania & Moscouia multa flumina & stagna magna: parua uero flumina & riui sine numero in maiora defluunt. Omnia piscosa abundanter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & pisces: & sunt pisces sapidiore & delectabilioris gustus quàm in regionibus nostris, piscinæ & fodinæ pro aquis & impiscationibus tanquam inutiles illic non fiunt. **A**mplius in ducatu Lithuaniae panis rusticorum nigerrimus est nō cribratus, ex filigine aut ordeo unā cum furfuribus, dominorum uero & potentum panis delectabilis de pura similagine tritici albissimus pinfitur & habetur, uino carent, nisi quod aliunde ducitur, præcipue uinū Rhenense, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteū, adductū alicubi reperitur, medone & spisso, & tenui & uario modo cocto abundant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruissas coquunt diuersimode & ex uarijs granis, puta frumēto, filigine, ordeo, auena, milio &c. & non sunt sapida, uulgius autem ut semper aquam bibit: oliuæ & fructus dulces ac delicati illic non crescunt, algida etenim & frigida est prouincia. Armenta habent omnis generis & feras sylvarum, plus quàm in orbe Christianorum reperiantur: saltus, deserta, & syluæ sunt magnæ, decem, aliquando quindecim miliariorum, nonnūq̃ & uiginti quinque miliariorum, ad latera desertorum & syluarū uillæ & habitatores inueniunt, & idcirco quia magna nemora sunt, magnæ feræ & multæ abundantissime uisuntur & capiuntur, uri & boues syluestres, quos lingua ipsorum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi syluestres, cerui, damæ, dorcæ, capræ, apri, ursi, mardures, scismi, & cætera genera ferarum. Insuper aues abundant & ficedulæ, quamuis illic uineæ non sunt, aduolant & impinguant, atq; cum suauitate eduntur. Estq; in Lithuania & Moscouia animal uoracissimum & inutile, quod alibi non comparet, rossomaka nominatum, quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus uescitur, inuentoq; cadauere, intantum uorat, ut extendat & infletur tanquam tympanū, repertaq; angustia, stricta inter arbores intrat & intrudit se cum uiolentia premendo, ut uiolenter comesta uiolentius egerat, sicq; extenuatū denuo cadaueri accurrit, & ad summū implet, cū uicissitudine expressionis, & ad morticinium reuersionis, donec totū absumat & deuoret. Et forsan natura tam insatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines simili uoracitate laborātes redarguat. **Q**uoniam potentes quū conuiuari cœperint, sedet à meridie in mediū noctis cōtinuo cibo & potu sese opplendo, & à mēsa quoties natura propellit assurgēdo & egerendo iterū & iterū uorant usq; ad uomitū & amissionem discretionis & sensus, tuncq; inguinis & capitis quæ sunt discrimina nesciūt: estq; illa cōsuetudo perniciofa in Lithuania & Moscouia, magis uero & absq; rubore in Tartaria. Est etiā in illis terris Lithuaniae Moscouiæ.

Moscouia & Tartaria ab origine consuetudo uenditionis hominum : serui natura uenduntur à dominis suis tanquam pecora, pueriq; eorū & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias suas interdum, & semetipsos, ut apud patronos siliquis & grossis cibis saturentur.

De Moscouia Caput IIII.

Moscouia est regio longissima latissimaq; nam à Smolensko usque ad Moscuam ciuitatem sunt centum miliaria, à Moscuua ad Volochda centum miliaria. Et Volochda est prouincia, & fluuius per ipsam labens eodem nomine uocat: à Volochda ad Vsczuga centum miliaria, ab Vsczuga ad Viathka centum miliaria & ista quadringenta miliaria sunt de regione Moscouia, & sermo per totum est Rutenicus seu Sclauonicus. Ultra prædicta à Viathka ad regionem Permsca centum miliaria, inde ad terram Vahulezka triginta miliaria, & hæc Scythia confinis est. Et ista prouinciæ subiectæ sunt duci Moscouia, additisq; terris ad Septentrionem & orientem ab eodem duce Moscouia possessis, Iuhra & Corela quæ sunt in Scythia erunt quingenta miliaria Germanica magna. Verum Moscouia non per miliaria nostra computant, sed per uerst: & uerst est quinta pars miliaris Germanici. Numerant itaq; à ciuitate Moskuua ad Vlodomiriam ciuitatem decem & septem miliaria Germanica: abinde ad Vsczuch quingenta uerst: iterum ab Vsczuch ad Iuhram quingenta uerst. Intra Moscouiam aut sunt multi ducatus. Est ducatus seu terra Moscouia, de qua triginta milia pugnatorum nobilium ad bellum egrediunt, agrestium uero sexaginta milia. Est & ducatus seu terra Tuerzka, de qua quadraginta milia armatorum nobilium duntaxat ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuerd Tuerd nuncupat, & est ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea sunt ecclesiæ lignæ centum & sexaginta: castrum etiam ligneum est, & sunt in ipso noue oracula seu ecclesiæ: principalis est sancti saluatoris, & illa duntaxat est murata: sub hac ciuitate & castro amplissimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmsci, de quo septem milia pugnatorū exeunt. Ducatus Zubczouski, de quo quatuor milia armatorum. Ducatus Kliniski, de quo duo milia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerden. annumerantur. Item ducatus Kubensis triginta miliaria in longum cōtinens. Ducatus Iaroslauien. quadraginta miliaria de terra habens. Ducatus Szuhersien. uiginti miliaria terræ habes. Ducatus Szachouensis triginta miliaria in longum continens: omnes sunt in miliarijs Moscouia in longum computatis. Insuper ducatus Rzezensis, de quo quindecim milia baronum seu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatissimus Tanais de ipso oritur. Item ducatus Susdolorum, & plures ei adiacentes desolati & destructi sunt per Tartaros. Est & terra Tartarorum Cozana, Horda nominata, triginta milia pugnatorum producent.

Moscuua ciuitas

producens, principi Moscorum subiecta, in campis iuxta castrum Cozan, quod dux Moscouiæ possidet, & alluit magno flumini Volha, degens. Moscuua est ciuitas principalis satis magna, bis maior quam Florentia Thufciæ, aut bis maior quam Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quâ tu uidisti: non Praga, quam quidam nouus historicus fecte astringit longissimâ trium dierum itinere ciuitatē, quod fabula est. Verū Moscuua lignea est, non murata, plurimas habens plateas, & ubi una platea finitur, altera non statim incipit, sed campus mediat. Inter domos quoque sepes mediant, ita ut domus sibi inuicem non cohæreant. Nobilium domus sunt maiores, plebeiōrū uero humiles. Fluit per medium ciuitatis, & sub castro ipsius fluius eiusdem nominis cū ciuitate, Moscuua appellatus, & est tantus, quātus Multaua in Praga, aut Arnus in Florentia. Castrum autē quod est in medio ciuitatis in plano, est castrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria, habet tria propugnacula, & cum his turres magnæ simul cōputatæ sunt decem & septem, tegulis latericijs tectæ, sed unus murus: in eo castro ecclesiæ sunt sedecim, tres muratæ scilicet, sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, & sancti Nicolai, reliquæ sunt de ligno. Palatium ducis in præfato castro est muratū ad instar Italicum, nouum, nō amplum, nec magnum: tres curiæ nobiliū sunt muratæ, aliæ domus ligno constructæ, stibæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moscorū sunt minores, & castra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moscouiæ plena est boscis ac syluis, aquis quoque, fluminibus, piscibus & feris, quemadmodum Lithuania referta, sed frigidior & Septentrionalior, unde pecudes & pecora parua sunt & mutila absque cornibus, quasi semper propter frigus: homines uero proceræ, altæ, & robustæ staturæ sunt, bibunt aquam, medonem, & quassiecz, id est, fermentatos liquores. Arant & sulcāt ligno sine ferramēto, & arpicant frondibus arborū supra seminata ab equis tractis, raroque propter intensa & longa gelua segetes maturescunt, ideo messes sectis frugibus in stubis desiccant, maturant & triturant. Sæpenu-mero autem utuntur calefacientibus aromatibus, sæpe & sublimatis, de aromatibus, de melle, uel alio calefactorio, ita ut & de auena aquam ardentem siue sublimatum faciant & bibant ad effugandum et repellendum algorem et frigus, alioquin ex frigore congelaret. Carent uino et oleo, et ne inebrient, princeps terræ prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur sub priuatione uitæ, nisi bis aut ter in anno ex admissione principis. Monetam habent argenteam puri argenti, dzingis nominatam, maiorem et minorem, formæ oblongæ, quadrangularem, non orbicularem, nō politā, nec bene planatam. Estque terra diues argēto, et custodia undique clausa, ut ne dum serui et captiui, sed et liberi, indigenæ et aduenæ exire absque literis ducis nequeant. et hæc hæcenus. Flumina in Moscouia sunt plurima, aliqua autē maiora scitu digna enumerabo. Tanais nominatissimus fluius à Tartaris et Mosco

Tanais origo

& Moscouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moscouia propè in ducatu Rezensi. **C**onsurgit de terra plana, sterili, limosa, paludinea & nemorosa. Quumq; ad orientem solis processisset usque ad metas Scythiæ & Tartariæ, declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic ostia tenet & ingreditur. **E**st tantus Tanais, quantum dicerem triplatum Tyberim post Romam in mare Tyrrhenum decurrentem, aut quantum Danubium in duplo circa Budam. **E**t doctrina astrologorū tenet, quod Tanais sit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius Ægypti, puta circa sexaginta gradus longitudinis. **E**t sicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ descendit, sic Tanais à septentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. **N**ec piget repetere quod supra dixi, alia magna flumina ex Moscouia esse orta, uidelicet **D**zui na, **V**olha, & **D**inepr seu Borysthenem. **E**t quum Moscouia sit regio plana, non montosa, prædicta flumina in distantia non ualde longinqua à se inuicem ex terra plana, nemorosa & paludinea oriuntur, maximusq; fluminū ille **V**olha in Tartarico dictus Edel, tendens in septentrionem procedit ducentis miliarijs usq; ad Nisni nouigrod, quod sonat inferius nouum castrū, & est in terra Moscouia, & illic accurrit & ei coniungitur magnus fluuius ex media Moscouia procedens, Occa cognominatus. **D**einde octuaginta miliarijs germanicis Volha sub castrū Cosan, quod dux Moscouiæ possidet, tandem sub castrum Sarai, quod Tartari tenent, fluit deinceps uersus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut est **T**yberis **R**omæ, & alijs multo maioribus influit in mare Euxinum. **A**ccipiat itaq; lector tua humanitas, & contra omnes aduersantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina non de montibus, nec de radicibus montium, quoniam ibi montes sunt nulli, oriuntur & fluunt. **A**ccipiat secundo, quod montes Hyperborei & Ryphei, de quibus emanasse illa flumina ab aliquibus fabulose scripta sunt, nec in Moscouia, neq; in alijs partibus septentrionis sunt: recteq; dicetur confictos esse, & nusquam existere, nisi forte in libro scripti aut picti, & non in terra reperiri affirmarentur. **A**ccipiat tertio, quod in dominio Moscorum, quemadmodum & in terris Turcorum, homines de loco in locum, & de territorio in territorium ad incolendum transferuntur, & alij pro his commutati mittuntur & locantur. **A**ccipiat quarto, in Moscouia unam linguam & unum sermonem esse, scilicet Rutenicum seu Sclauonicum in omnibus satrapijs & principatibus, sic quod etiam Ohulici, & qui in Viathca degunt Ruteni sunt, & Rutenicū loquuntur, unamq; sectam & religionem instar **G**recorum tenent, omnesq; **V**ladicæ, id est episcopi, qui plurimi sunt, patriarchæ Constantinopolitano subsunt, & confirmationē ab ipso postulantes obedientiam promittunt, præter Tartaros Cosanenses, qui ducem Moscorum recognoscentes, **M**ahumetum unā cum Sarracenis uenerantur, & linguagium Tartarorum loquuntur, etiam præter alienigenas ad septentrionem in Scythia commorantes, qui ser

Y mone

mone, & linguis proprijs loquuntur, & idola colunt, prout in sequenti capitulo dicitur. Accipiat quarto, quod post terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Zlotababa, quod interpretatum sonat, aurea anus seu uetula, quod gentes uicinæ colunt & uenerantur, nec aliquis in proximo gradiens aut feras agitando & in uenatione sectando uacuis & sine oblatione pertransit: quinimo si munus nobile deest, pellem aut saltem de ueste extractum pilum in offertorium idolo projicit, & inclinando secum reuerentia pertransit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baskird, Iuhra & Corela, per ducem Moscouiæ subiugatis. Cap. v.

*Homines sine
pane uiuunt*

Post Moscouiam sunt gentes & regiones inter septentrionem & orientem in fine Asiæ septentrionalis, quæ proprie Scythia dicitur, principi Moscouiæ subiectæ, per Iuan ducem Moscouiæ principaliter subiugatæ, scilicet Perm, Baskird, Cziremissa, Iuhra, Corela. Perm monosyllabum est, inde terra Permsca, bisyllabè Permsca pronunciando, & fuit regio idola colens, quam Iuan dux Moscorum citra annos uiginti baptisma percipere coëgit, more Rutenorum seu Græcorum: & posuit eis Vladicam, id est episcopum, nomine Stephanum, quem barbari post discessum ducis uiuum excoriarunt & necauerunt: reuersusque dux afflixit eos, & alium denuo præfulem constituit, sub quo tanquam noui Christicolæ, Rutenorum schisma & ritum profitentes permanent. Aliæ uero regiones præexpressæ in infidelitate & idololatRIA persistunt. Colunt solem, lunam, stellas, bestias sylvarum, & quod eis occurrat: habent propria linguagia & idiomata. In terra Permsca proprium idioma, in terra Paskirdorum proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiam proprium. In his regionibus non arant, non seminant, panes non habent nec pecunias: feris sylvarum, quæ apud eos abundant, uescuntur, & non nisi aquam bibunt: morantur in densis syluis, in tugurijs ex uirgultis factis. Et quia syluæ illas terras contexerunt, homines syluestres & ferinos effecerunt. Sunt uelut bestiarum ratione non utentes: uestimenta de lana non habent; pellibus teguntur rude & grosse, consuentes uarias pelles in simul, ex lupo, ceruo, urso, sabellis & scismis & cæteris, prout fors obtulerit. Et quia ipsorum terræ mineras non nouerunt, pro omaggio duci Moscouiæ mineras non pendunt, sed pelles animalium syluestrium quibus abundant. Proximiores oceano septentrionis, ut Iuhri & Coreli, piscantur & capiunt balenas seu uitulos & canes marinos, quos ipsi uor uol appellant: & ex cute eorum parant redas, bursas & calceas: axungiam autem pro impinguatione seruant & uendunt. In Iuhra & Corela sunt aliqui montes mediocris tumoris, non altissime eleuationis, prout quidam putauerunt & scripserunt. Supra montes autem oceani qui mediocres sunt, per totam septentrionem oceano adiacentes, scandunt ex mari pisces mors nuncupati, dente sese supra montem continendo, fricando, & ascensum

sum promouendo: dumq̃ ad summitatem montis peruenerint, ad ulteriora gressum promouendo, ad alteram partem montiũ uolitando decidunt. Hos illæ gentes colligendo dentes eorũ satis magnos, latos & albos pondere grauiissimos capiunt, & Moscouitis pendunt atq̃ uendunt: Moscouitæ uero his utuntur: ad Tartariam quoq̃ & Turciam mittunt, ad parandum manubria gladiorum, framearũ & cultrorum, quoniã grauitate sui maiore ac fortio rem impressione impingũt, & præbent impellentibus, laborantibus, præliantibus, & occidentibus. Et memineris quod supra dixi, hanc esse illam Iuhra regionem Scythiæ, de qua egressi sunt Iuhri, à posterioribus Huni & Hungari dicti, qui ad Gothiam ascendentes uehementer multiplicati transierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas, intraueruntq̃ Pannoniam, & secundo regressu eam occupauerunt, possederunt, & in hanc diem tenuerunt, suntq̃ eiusdem sermonis & loquelæ præcisæ, nisi quod addiderunt nostri Hungari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earum rerum quæ in Scythia & Iuhra nõ reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri sunt Christicolæ: in Iuhra uero patres eorum idololatæ, politioresq̃ & cultiores sunt Hungari in Pannonia, omnibus delitijs pleni (quamuis in toto ferocitatem nondum deposuerunt) quàm Iuhri septentrionalissimi in Iuhra, qui in toto syluestres sunt, bestiales, & in frigidissima regione miserrime degentes. Insuper memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum septentrionis non esse magna flumina, sed esse quasdam rupes & montes mediocris molis, & non excellentissimæ celsitudinis inaccessibilesq̃, uelut aliqui historici antiquiores protulerunt & scripserunt, Potius itaq̃ secundum experientiam dixissent, de nemoribus & densis syluis eos exiuisse, quàm de inaccessibilibus montibus.

F I N I S.

Y 2

PAVLI

PAVLI IOVII NOVO

COMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM
libellus, ad Ioannē Rufum Archiepiscopū Consentinū.

PFLAGITASTI amplissime antistes Rufe, ut ea quæ de Moschouitarum moribus à Demetrio eius gentis legato, qui ad Clementem VII. Pontificem nuper uenit, quotidianis propè sermonibus didicissem, Latinarum literarum memoriæ cōmendarem, quum pro uetere tua pietate atque uirtute ad amplificandam Romani Pontificis dignitatem pertinere arbitrareris, si homines intelligerent, non fabulosi, aut omnino obscuri nominis regē, sed qui numerosissimis extremi Aquilonis populis imperet, in causa religionis omnibus nobiscū sensibus cōiungi, scēdereq; perpetuo colligari, opportunissimo tempore cupiuisse, quando nuper aliquæ Germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præstare uideri uolebant, insana atq; scelestā defectione non modo à nobis, sed ab ipsis etiam superis exitiabili errore descuerint. Cæterum id munus impositū quod certe grauioribus studijs occupatus iure optimo poterā recusare, egregia uoluntate celeritateq; perfeci, ne nimia mora uel accuratiori castigatione gratiā nouitatis exueret, qua uel una re meæ erga te ueteris obseruantia studium, præstandiq; officij uoluntas manifeste declaratur, quū honoris iacturam facere, si quis ex hac ingenij tenuitate sperandus est, quàm desiderium tuum longe honestissimum diutius frustrari maluerim. Vale.

REGIONIS primo situs, quem Plinio Straboniq; & Ptolemæo parum notum fuisse perspicimus, pressa breuitate describetur, & in tabula typis excusa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiaq; instituta, Tacitum imitati, qui à perpetuis historijs libellum de Germanorum moribus seiunxit, perstrictiore stylo narrabimus, eadem ferè sermonis simplicitate utentes, qua nobis ab ipso Demetrio curiosa ac leni uestigatione lacescēdo, per ocium exposita fuere. Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua, utpote qui in Liunia à teneris annis in ludo prima literarum rudimenta didicerit, & insigni uariarum legationū munere functus, plures prouincias Christianorum adierit. Nam quum antea ob spectatam fidem ac industriam apud Suetiæ Daciæq; reges, & magnū Prusiæ magistrum, oratorem egisset, nouissime apud Maximilianum Cæsarem, dum in eius aula omnis generis hominum refertissima uersaretur, si quid barbarum quieto dociliq; ingenio inerat, elegantium morum obseruatione deterfit. Causam uero huiusce suscipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuensis, qui quum acceptis à Leone decimo Pontifice commendatitijs literis, mercaturæ causa in Moschouia

Demetrii laus

Moschoiā peruenisset, cum Basilij principis familiaribus ultro de conspiciendis utriusque ecclesiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus insano uastis animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus; fama nanque cognouerat, quum in Syria Ægypto & Ponto negociaretur, aromata ex ulteriore India aduerso amne Indo subuehi posse; atque inde modico terrestri itinere superatis Paropanisdidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui iisdem ferè montibus, quibus Indus oritur, aduerso fonte in Hyrcanum mare raptis secum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porro ab ipsa Straua tutam facilemq; nauigationem uideri usque ad emporium Citracham ostiumq; Volgæ amnis, inde uero aduersis semper amnibus, Volga scilicet & Occha & Moscho, in urbem Moscham: ab Moscha autem terrestri itinere Rigam, & in ipsum mare Sarmaticum, omnesq; occiduas regiones facile perueniri posse contendebat. Vementer enim & supra æquum Lusitanorum iniurijs erat accensus, qui India magna ex parte armis domita, occupatisq; omnibus emporijs, cuncta aromata coëmerent, & in Hispaniam auerterent, atque ea grauiore quàm antea precio, ac impotenti quæstu omnibus Europæ populis uenditare consueuissent; quin & diligenti adeo cura Indici maris litora perpetuis classibus custodirent, ut eæ negociationes penitus intermissæ atque desertæ uideantur; quibus per sinum Persicum, ac aduersum Euphratem, & per Arabici maris angustias, secundoq; demum Nilo per mare nostrum Asia omnis atque Europa abunde & uiliore quidem precio complebantur; deteriore etiam Lusitanorum mercimonio, quum remotissimæ nauigationis incommodo, sentinæq; uitijs aromata corrumpi, eorumq; uis & sapor, odoratusq; ille spiritus multa demum mora in Olyssipponensibus conditorijs promercalibus euanescere atque expirare uideatur, quum asseruatis semper recentioribus, uetera tantum, & multo quidem situ mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de ijs rebus acerbissime apud omnes differendo, & Lusitanis ingentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uestigalia regia, si id iter aperiretur, & aromata ab ipsis Moschouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis absumerent, uilius emi posse perdoceret, nihil tamen quod ad eam negociationem pertineret, impetrare potuit, quoniam Basilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caspium mare & Persarum regna aditum præberent, minime aperiendas esse existimabat. Itaque Paulus omnibus exclusus uotis, ex mercatore legatus factus, Basilij literas Leone iam uita functo ad Hadrianum Pontificem retulit, quibus ille cum multo uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem ostendebat. Paucis enim ante annis Basilius ardente cum Polonis bello, quum Lateranensis conuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Christiæ qui nuper regno expulsus est, patrem postularat, ut iter tutum legatis Moscho-

*Aromatum
caritas unde*

tis Moschouitis ad urbem Romam præberetur. Verum quum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis excessissent, sublato ad id sequestro, consilium mittendæ legationis omisit. Exarsit subinde bellum inter ipsum & Sigismundum Poloniæ regem, quod quum insigni ad Borysthenem parta uictoria, à Polono feliciter confectum esset, Romæ supplicationes sunt decretæ, ueluti deuictis cæsisq; Christiani nominis hostibus: quæ res & regem ipsum Basilium, & uniuersam gentem ab Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At quum Hadrianus sextus fato extinctus Paulum iam secundo itineri accinctum destituisset, successus ei Clemens septimus illum etiam tum orientis iter insano animo uoluantem cum literis in Moschouiam transmisit, quibus Basilium propensissimis adhortationibus inuitabat ad agnoscendam Romanæ ecclesiæ maiestatem, feriendumq; communibus in religione sensibus perpetuum fœdus: quod illi maxime salutare atque honorificum fore testabatur, ita ut pontifex polliceri uideretur, se ex sacrosancta autoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, si reiectis Græcorum dogmatibus ad autoritatem Romanæ ecclesiæ se conferret. Cupiebat enim Basilus regij nominis titulum concessione pontificia promereri, quum id dare sacrosancti iuris esse, & pontificiæ maiestatis iudicaret, quando & ipsos quoq; Cæsares à pontificibus maximis diadema aureum & sceptrum Romani imperij insignia accipere inueterata consuetudine cognouisset, quanquam & id pluribus à Cæsare Maximaliano legationibus postulasse ferebat. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto cursu, quàm multo cum quæstu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat, quanquam senex & antiqua stranguria tentatus, prospero celeriq; itinere Moscham peruenit, ubi à Basilio humaniter est susceptus. Fuit interea in eius aula menses duos, diffususq; uiribus, & eius immensi itineris difficultate deterritus, quum Indicæ negotiationis spes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abieciisset, cum Demetrio legato, priusquam eum in Moschouiam peruenisse putaremus, Romam redijt. At pontifex magnificentissima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti serici, aureaq; eximij operis uisebantur, Demetrium suscipi, & togis sericis uestiri iussit, attribuitq; ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monstratorem, Franciscum Cheregatum episcopum Aprutinum, longinquis sæpe ac dignissimis legationibus functum, qui ipsi Demetrio uel in Moschouia Pauli sermonibus erat notissimus. Porro Demetrius ubi aliquot dierum quiete recreatus est, deteris elotisq; sordibus, quas longo ac laborioso itinere contraxerat, assumptoq; insigni patrio habitu ad pontificem deductus, eum de more supplex adorauit, munusq; Zebellinarum pellium suo regisq; nomine obtulit, tum uero Basilij literæ datæ, quas ipsi antea, & demum Illyricus interpres Nicolaus Siccensis in hanc sententiã latinis uerbis transtulerunt.

Clementi

Fr. Cheregati
ti laus

Clementi Papæ, pastori ac doctore Romanæ ecclesiæ, magnus dominus **Ba** *Basilij literæ*
 filius, dei gratia imperator ac dominator totius **R**ussiar, necnon magnus dux
Volodæmaria, **M**oschouia, **N**ouogrodia, **P**leschouia, **S**molenia, **I**fferia, **I**u
 goria, **P**ermnia, **V**etcha, **B**olgaia &c. dominator & magnus princeps **N**o
 uogrodia inferioris terræ, **C**ernigouia, **R**azania, **V**olotchia, **R**ezeuia, **B**el
 chia, **R**ostouia, **I**aroslauia, **B**elozeria, **V**doria, **O**bdoria, **C**ondinia &c.
 Misistis ad nos **P**aulum **C**enturionem ciuem **G**enuensem cum literis, qui
 bus nos adhortati estis, ut uobiscum cæterisq; **C**hristianorum principibus
 consilio ac uiribus coniuncti esse uellemus, aduersus **C**hristiani nominis ho
 stes, ac nostris uestrisq; legatis ultro citroque commeandi tutum ac expedi
 tum iter pateret, ut mutuo amicitie officio de amborum salute & statu rerum
 cognosci possit. **N**os autem deo bene ac feliciter adiuuante, sicut hæctenus,
 aduersus impios **C**hristianæ religionis hostes impigre constanterque steti
 mus, ita & in posterum stare decreuimus. **I**temq; cum cæteris **C**hristianis
 principibus consentire, & pacata itinera præstare parati sumus. **Q**uas ob res
 mittimus ad uos **D**emetriū **E**rasmum nostrum hominē cum hac nostra epi
 stola, **P**aulumq; **C**enturionem remittimus. **D**emetriū autem celeriter remitte
 tetis, eumq; incolumem & inuiolatum usque ad fines nostros esse iubebitis.
Idem nos quoque præstabimus, si cum **D**emetrio legatum uestrum mitte
 tis, ut sermone ac literis certiores de rebus administrandis reddamur, sic ut
 perspectis **C**hristianorum omnium uoluntatibus, nos etiam optima consi
 lia capere ualeamus. **D**atum in dominio nostro in ciuitate nostra **M**oscho
 uia, anno ab initio mundi septimo millesimo tricesimo, tertio Aprilis. **Cæ** *Demetrii latis*
 terum **D**emetrius, uti est humanarum rerum, & sacrarum præsertim litera
 rum ualde peritus, occultiora de magnis negocijs mandata habere uidetur,
 quæ mox eum priuatis congressibus expositurum speramus; nam à febre,
 in quam ex cæli mutatione inciderat, pristinas uires, & natium uultus ru
 borem recuperauit; ita ut pontificijs sacris, quæ in honorem diuorum **C**os
 mæ & **D**amiani solenni apparatu, musicisq; concentibus confecta sunt, se
 xagenarius senex & cum uoluptate quidem astiterit, & in senatum uenerit,
 quum **C**ampegius **C**ardinalis à **P**annonica legatione tum primum rediens,
 à pontifice omnibusq; aulæ ordinibus exciperetur, quin & sacrosancta **V**r
 bis templa, & **R**omanæ magnitudinis ruinas, præscorumque operum deplo
 randa cadauera mirabundus inuiserit, ita ut credamus eum propediem ex
 plicatis mandatis, cum legato pontificio episcopo **S**carense, dignisq; ac
 ceptis à pontifice muneribus in **M**oschouiam esse rediturum.

Moschouitarum nomen recens est, quanquam de **M**oschis **S**armata *Descriptio*
 rum affinibus **L**ucanus poëta in **P**harsal. memininerit, & **P**linius **M**oschos *Moscouia*
 ad **P**hasidis fontes supra **E**uxinum ad orientem constituat. **E**orum regio
 latissimos habet fines, & ab aris **A**lexandri **M**agni circa **T**anais fontes ad
Y 4 extrema

extrema terrarū, Borealemq; oceanum sub ipsis ferè septentrionibus extenditur, campestris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, sed æstate pluribus in locis admodum palustris: nā ea omnis terra magnis frequentibusq; amnibus irrigatur: qui ubi niuib; hybernis multo solis uapore colliquatis, & resoluta ubique glacie cōtumescent, campi passim in paludes abeunt, cunctaq; itinera continentibus aquis & cœnosa illuue defœdantur, donec nouæ hyemis beneficio restagnantia flumina, ipsæque paludes iterum cogantur, & uias solidissimo constratas gelu, uel transituris curribus præbeant. **Hercynia** sylua quotam Moschouia partem occupat, ipsaq; passim positis ubique ædificijs incolitur, iamq; longo labore hominum rarior facta, non eam sicuti pleriq; existimant, horridam densissimorū nemorum impenetrabiliumq; saltuum faciem ostendit. Cæterum ea immanibus feris plenissima per Moschouiam perpetuo tractū inter ortum solis & Boream ad Scythicum oceanum excurrere traditur, ita ut spes hominum eius finem curiose scrutantium, infinita magnitudine sua semper eluserit. **Ea** in parte quæ uergit ad Prussia, uri ingentes & ferocissimi taurorum specie reperiuntur, quos bisontes uocāt. itemq; alces ceruina effigie, & cum carnea proboscide altisq; cruribus, & nullo suffraginum flexu, lozzi à Moschouitis, à Germanis uero helenes appellati, quæ animalia **C. Cæsari** nota fuisse uidemus. Præterea ursi inusitatae magnitudinis, & prægrandes lupi atro colore formidabiles. **Ab** ortu Moschouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus seculis illustrem. Tartaris pro domibus sunt carrentonibus corijsq; contexti: ab quo uitæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac oppidis immensa castra, non fossis aut materiæ claustris, sed infinita sagittariorum equitum multitudine uallata. **Di** uiduntur Tartari per hordas: ea est eorum lingua consentientis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. **Hordis** singuli præsunt imperatores, quos genus aut bellica uirtus dedit: sæpe enim cum finitimis bella gerunt, ac ambitiose admodum & atrociter de imperio decertant. **Hordarum** infinitū propè numerum esse constat: quippe Tartari ad Cathaium usque celeberrimam in extremo ad orientem oceano ciuitatem, latissimas solitudines tenēt. Porro qui proximi sunt Moschouitis, mercaturæ commercio, & frequentibus eorum irruptionibus sunt noti. **In Europa** ad Dromon Achillis Taurica in Chersoneso sunt Præcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarum imperator uxorem duxit. **Hi** Polonis maxime sunt infesti, lateq; inter Borysthenem & Tanaim cuncta populantur, & cum Turcis sicuti religione, ita & cæteris in rebus mirifice consentiunt: qui in eadem Taurica Cassam Ligurū coloniam obtinent, Theodosiam antiquitus appellatam. **Hi** uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Asia latos campos inhabitant, **Basilio** Moschouitarū regi parēt, & imperatorē aliquādo eius iudicio deligūt. **Inter** cos

eos Cremij intestinis seditionibus laborantes, quū antea opibus & belli gloria maxime ualuisse, paucis ante annis uires simul ac omnē dignitatē amiserunt. Trans Volgam Casanij Moschouitarum amicitiam religiose colunt, ac eorum se clientes esse profitentur. **V**ltra Casanios ad Boream sunt Sciabani, multitudine armentorum ac hominum potentes. **P**ost eos sunt Nogai, Nogai qui summam hodie opum & bellicae laudis obtinent auctoritatē. Eorum horrida quam amplissima nullum habet imperatorem, sed reipublicae Venetae more multa seniorum prudentia, strenuorumque uirtute gubernatur. **V**ltra Nogaios haud magno ad meridiem deflexu uersus Hyrcanū mare, **Z**agathai Zagathai Tartarorum nobilissimi oppida lapide constructa incolunt, regiamque habent Samarcandā urbem eximiae magnitudinis & claritatis, quam Iaxartes maximus Sogdianae amnis interfuit, atque inde ad centum miliaria in mare Caspium effunditur. **C**um ijs populis aetate nostra Hysmael Sophus rex Persarum Hysmael Sophus. dubio saepe euentu bella gessit, timoreque eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponuntur, **S**elymo una acie uictori Armeniā Tarisiumque regni caput praedae reliquit. **S**amarcanda urbe ortus est Tamburlanes, Tamburlanes siue ut **D**emetrius dicendum monet, Themircuthlu, qui **B**aiazetem Otomanum, huius **S**olymani tritauū, apud Ancyram Galatiae urbem ingenti praelio superatum cepit, & per omnem Asiam ab se terribili maximi exercitus impetu deuictā, ferrea inclusum cauea in triumphi pompa circumduxit. **A**b hac regione ad Moschouitas plurima uestis serica adducitur. **C**eterum mediterranei **T**artari nihil praeter equorum pernecium greges, & nobiles nulla filorum textura, sed coactis ex lanis candidos centones praebent, e quibus **F**eltriae uestes penulae ad perferendam omnem imbrum iniuriam idoneae atque pulcherrimae conficiuntur. **A** Moschouitis autem laneas tunicas & argenteam monetam petunt, quum ab ijs omnis corporis cultus, superfluaque suppellectilis apparatus contemnatur: solo etenim centone ad irati coeli contumeliam fortiter sustinendam contenti sunt, & solis confisi sagittis hostem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum esse decreuissent, principes eorum ferreas galeas & loricas gladiosque falcatos a Persis nostra tempestate coemerint. **A** meridie Moschouitarum fines iisdem ab Tartaris clauduntur, qui supra Maotim paludem in Asia, & circa fluuios Borysthenem & Tanaim in parte Europae planitiem ad Hercyniam uergentem tenent. **R**oxolani Roxolani **G**etae & **B**astarnae, antiquitus eam plagam incoluere: unde **R**ussiae Russiae nomen effluxisse crediderim: nam **L**ithuaniae partem **R**ussiam appellant inferiorem, quum ipsa **M**oschouia **R**ussia alba nuncupetur. **L**ithuania itaque ab **C**ori uenti flatibus **M**oschouiam spectat: ab occasu uero mediterranea **P**rusiae atque **L**iuoniae ipsis **M**oschouiae finibus inferuntur: ubi mare Sarimaticum ab Cimbrica Chersonesi angustijs irrumpens, lunato sinu ad Aquilonem inflectitur. **I**n extremo uero eius oceani litore, ubi **N**orwegia atque **S**uetia amplissima

Lapones po
puli

Pygmaeorum
statura

Diuidna flu
uius ingens

plissima regna, Isthmo ueluti quodam continenti adhærent, Lapones exi-
stunt, gens supra quàm credibile sit agrestis, suspiciosa, & ad omne externi
hominis uestigium nauigijq; conspectũ maxime fugax. Ea neq; fruges, ne-
que poma, neq; ullam omnino uel terræ uel cœli benignitatem nouit: sola sa-
gittandi peritia cibum parat, uarijsq; ferarũ tergoribus uestitur: gentis cubi-
lia, cauernulæ siccatis repletæ folijs, cauiq; arborũ stipites, quos uel intromis-
sa flamma, uel ipsa uetustas inducta carie fabricarit. Aliqui ad mare, ubi in-
gens est captura piscium, ineptis sed felicibus artificijs piscantur, duratosq;
fumo pisces tanquam suas fruges recondunt. Laponibus exigua corporum
statura, luridi contusiq; uultus, pedes uero uelocissimi. Ingenia eorũ ne ipsi
quidem proximi Moschouitæ nouerũt, quum eos parua manu aggredi, exi-
tialis insanix esse dicant, magnis uero copijs inopem rerum omnium uitam
ducentes lace ssisse, neq; utile, neq; omnino gloriosum unquam existimarint.
Ii candidissimas pelles, quas Armelianas uocamus, cum uarij generis merci-
monijs permutant, sic tamen ut omne mercatorũ colloquium conspectumq;
defugiant, adeo ut mutua rerum uenaliũ collatione facta, & relictis medio
in loco pellibus cum absentibus & ignotis syncerissima fide permutationes
transigantur. Ultra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem perpe-
tua oppressa caligine, Pygmaeos reperiri, aliqui eximix fidei testes retulerũt,
qui postquam ad summũ adoleuerint, nostratis pueri denum annorũ men-
suram uix excedant, meticulosum genus hominum, & garritu sermonem ex-
primens, adeo ut tam simiẽ p̃p̃inui, quàm statura ac sensibus ab iustæ p̃ce-
ritatis hominẽ remoti uideantur. Ab Aquilone uero innumerabiles populi
Moschouitarũ imperio parent, qui ad oceanũ Scythicum itinere trium ferẽ
mensium extenduntur. Proxima Moschouix regio est Colmogora, frugibus
abundans, quam interluit Diuidna, fluuiorũ totius septentrionis longe am-
plissimus, qui alteri fluuiõ minori in mare Baltheum erumpenti, nomen de-
dit. Is statis & Niloticis similibus incrementis, nec incertis anni temporibus
circumie ctos inundat campos, pinguiq; alluue algentis cœli iniurijs, seuisq;
Aquilonis flatibus mirifice resistit, quum niuib; imbribusq; auctus infla-
tur, adeo lato alueo in oceanum per incognitas gentes in speciem ingentis pe-
lagi defertur, ut expedito nauigio unius diei remigatione transire nequeat, u-
bi uero aquæ mox resederũt, uastæ passim insulæ fertilitate nobiles relinqui-
tur. Frumentum nanque terræ traditum nullo aratri beneficio prouenit, ad-
mirabiliq; celeritate naturæ festinantis, ac nouam superbi amnis iniuriam
timentis, oritur simul & adolefcit, atque in aristas educitur. In Diuidnam
influit Iuga amnis, in ipso que confluentium angulo celebre est emporium,
nomine Vstiuga, à Moscha regia urbe sexcentis miliaribus distans. In Vsti-
ugam à Permijs, Pecerris, Inugris, Vgulicis, Pinnagis, que ulterioribus po-
pulis preciosæ pelles Martarum Zebellinorumq;, Luporum, Ceruariorum,
& nigra

& nigrarum albarumq; uulpium comportantur, & ab ijs uario mercimoni
 genere permutantur. Zebellinos uero leuium pilorum tenui canicie proba
 tissimos, quibus nunc principum uestis fulcitur, & delicata matronarum col
 la, expressa uiuæ animantis effigie conteguntur, Permiij & Pecerri præbent,
 sed quos ipsi ab remotioribus etiam gentibus, quæ ad oceanum pertinent, per
 manus traditos accipiant. Permiij & Pecerri paulo ante ætatem nostram mo
 re gentilium idolis sacrificabant, nunc uero Christum colunt. Ad Inugros,
 Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, qui fortasse Hyperborei antiqui
 tus fuerunt. In eorum iugis nobilissimi falcones capiuntur: ex ijs genus unum
 est candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ar
 dearum hostes & sacri & peregrini, quos antiquorum principum luxus in au
 cupijs non agnouit. Ultra eos quos modo nominaui populos, Moschouitis
 regibus tributa pendentes, aliæ sunt nationes extremæ hominum, nulla cer
 ta Moschouitarum peregrinatione cognita, quando nemo ad oceanum per
 uenerit, sed fama tantum, ac ipsis plerumq; fabulosis mercatorum narrationi
 bus audita, satis tamen constat, Diuidnam innumerabiles trahentem amnes
 ingenti cursu ad Aquilonem deferri, mareq; ibi esse longe uastissimum, ita ut
 illinc ad Catayum legendo oram dextri litoris, nisi terra intersit, nauibus per
 ueniri posse certissima coniectura credendum sit. Pertinent enim Cathayni
 ad extremam orientis plagam ad Thraciæ ferme parallelum, Lusitanis in
 India cogniti, quum proxime ad coemenda aromata per regionem Sinarum
 Melacham usq; ad auream Chersonesum nauigarint, uestesq; ex Zebelli
 nis pellibus attulerint: quo uel uno argumento non longe ab Scythicis lito
 ribus Cathaium urbem abesse putamus. Cæterum quum à Demetrio que
 reremus, an apud ipsos ulla de Gothis populis uel fama per manus à maio
 ribus tradita, uel ex ipsis literarum monumentis memoria superesset, qui an
 te mille annos & Cæsarum imperium & urbem Romam omnibus iniurijs
 deformatum euerissent, respondebat, & Gothicæ gentis, & Totilæ regis no
 men clarum esse atq; illustre, in eamq; expeditionem coiuisset plures popu
 los, & ante alios Moschouitas, creuissetq; eum exercitum ex colluie Liuonio
 rum & circumuolganorum Tartarorum, sed propterea omnes Gothos fuisse
 appellatos, quoniam Gothi qui insulam Islandiam siue Scandauiam inco
 lerent, auctores eius expeditionis extitissent. His maxime finibus Moschouitæ
 ex omni parte clauduntur, quos Modocas Ptolemæo fuisse credimus: hodie
 autem à Moscho amne haud dubie sic dicti, qui & regiæ urbi, quam inter
 fluit, suum quoq; nomen indiderit. Ea est omnium Moschouiarum urbium lon
 ge clarissima, tum situ ipso, qui regionis medius esse existimatur, tum insigni
 fluminum opportunitate, domorumq; frequentia, & munitissimæ arcis celebra
 te. Oblongo etenim edificiorum tractu, secundum Moschi fluminis ripam ad spa
 tium quinque miliarium extendit, domus in uniuersum sunt lignæ, distinctæ in tri
 clinia,

*Zebellina pel
les præstantio
res*

*Cathaium
Gothi*

*Moschus
amnis
Moscha*

cliniā, coquinas & cubilia, capacitate amplā, nec structuris enormes, aut nimium depressā: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua supportantur, quibus ad rubricā lineam delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa singulari firmitate, nec multa impensa, & summa celeritate constituuntur. Domus ferē omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatē priuatos habent hortos, unde rarā urbis circuitus longe maximus apparet. Singulā regiones singula habent sacella: sed conspicuo in loco templum est deiparā uirgini dictum celebri structura atq; amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mirabilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumentarias agit molas, Moschum amnem ingreditur, peninsulamq; efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Itolorum architectorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolorum & leporū incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulserit. Tres ferē urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atq; ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata præcingitur. Urbs etiā ab aduerso latere alio flumine, quod Iausa dicitur, munita est, id pariter in Moschum paulo infra urbem euoluitur. Porro Moschus ad meridiem excurrens in Ocham amnem multo maiorem apud oppidum Columnnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alienis undis magnus & tumens exoneratur in Volgam, ubi ad confluentes sitū est oppidum Nouogrodia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta est ea colonia, nuncupatū. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, ē magnis uastisq; paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eā supra Moscham inter Aquilonem & Corum, emittuntq; cunctos ferē amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, ē quorū iugis ac fontibus Rhenum, Padum ac Rhodanum, innumerabilesq; minores fluuios manare compertum est. Siquidem eā paludes pro montibus perenni scaturigine humore affatim præbent, quum nulli omnino montes ea in regione multa etiā hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphēos montes & Hyperboeos, toties ab antiquis celebratos, pleriq; cosmographiā ueteris studiosi penitus fabulosos esse arbitrentur. Ex ijs itaq; paludibus Diuidna, Ocha, Moschus, Volga, Tanais atq; Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nuncupatur. Hic paulo infra Tauricam in pontum Euxinū decurrit. Tanais autē à Mæotipalude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meridiem Moscham urbē relinquens, uasto circuitu ingentibusq; mæandris primo ad orientem, mox in occasum, ac demum ad Austrum magna aquarum mole

Aristoteles
architectus

Ocha flu.

Rha qui
Volga flu.

mole præcipitatus in Hyrcanū mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenisq; & Persis merca
toribus nundinæ celebrantur. In ulteriore Volgæ ripa Tartarorū oppidum
est Casanum, à quo Casaniorum horda nomen ducit, distat à Volgæ ostio
Caspioq; mari quingentis milibus passuum. Supra Casanum autem cente/
simo & quinquagesimo miliari ad ingressum amnis Suræ, Basilius qui nunc
regnat, Surcicum oppidum condidit, ut in ea solitudine mercatoribus ac uia
toribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis motibus proximos
finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis hospi
talibus statueret. Moschouitarū Imperatores uarijs temporibus, uti ex usu
præsentium rerum fuit uel libido, noua ac obscura loca nobilitandi longius
pertraxit, apud diuersas urbes imperij atq; aulæ sedem habuere. Siquidem
Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentem spectat uersus Li
uonium mare non multis ante annis totius Moschouiæ caput fuit, summāq;
semper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum, la
tissimiq; & piscosi lacus opportunitatem & uetustissimi ac uenerabilis tem
pli famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæsarum æmu
latione, sanctæ Sophiæ dei filio Christo dicatum fuit. Nouogrodia perpe
tua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam, polum
arcticū ab horizonte sexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, sex ferè gra
dibus ipsa Moscha ab æquatore remotior, qua cœli ratione solstitij tempore
propter exiguas noctes, cōtinuatis ferè solis ardoribus æstuarie perhibetur.
Urbs quoque Volodemaria regiæ nomen adepta est, quæ ad ortum solis
ducentis amplius miliaribus à Moscha distat, eoq; sedem imperij ab stre
nuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo,
quum tum bella cōtinenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia ad
uersus Scytharum irruptiones opponerent. est enim citra Volgam in ripis
Clesmæ amnis sita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moscha, uel ob eas,
quas diximus dotes, regiæ nomine dignissima iudicatur, quoniam medio
quodam totius frequentioris regionis ac imperij loco sapientissime constitu
ta, munitaq; arce & fluminibus, consensu omnium, præcellentia merita lau
dem honoremq; nulla ætate defuturum sibi uendicasse cæterarum urbium
collatione uideatur. Distat Moscha ab urbe Nouogrodia quingētis milibus
passuum, medioq; fermè itinere Ottoferia Volgæ amni imposita occurrit.
Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus lenisq;
permeat. Inde per nemora & campestres solitudines Nouogrodiam perue
nitur. Porro à Nouogrodia ad Rigam proximū Sarmatici littoris portum
paulominus quingentorum miliarium iter est, isq; tractus superiore com
modior putatur, quum frequentes habeat uicos, urbemq; Pleschouiam uia
impositam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni
Z magistri

Cytracham
emporium

Surcicum op
pidum

Nouogrodia
laus

Altitudo po
laris

Volodemar
ia urbs

Opportunitas
& nobilitas
Moschæ urbis

Riga Li
uonia

magistri militiæ Liuoniorum ditionis est, ad Lubecam Germaniæ portum in sinu Cimbricæ Chersonesi miliaria paulo plus mille periculosa navigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moscham duobus millibus & sexcentis miliaribus distare compertum est. breuissimo scilicet itinere euntibus per Rauennâ, Taruisium, Carnicas alpes, Villacumq; Noricum, & Vienne nam Pannonicam, atq; inde superato Danubio, per Olmutium Morauorū usq; ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum miliaria existunt. Ab ipsa uero Cracouia ad Vilnam Lithuanie caput quingenta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Borysthenē situm: & à Smolenchō ad Moscham sexcenta computantur. Verum id iter quod est à Vilna per Smolenchum ad Moscham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricamq; sed multo attritu solidatā glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate cōficitur. Estate uero nisi difficili laboriosoq; itinere campestria superari nequeunt: nam ubi niues perpetuis solibus dissolui eleuariq; cœperint, in paludibus cœnosaq; uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, nisi ligneis pontibus infinito propè labore consternantur. Terra Moschouia in uniuersum neque uitem, neque oleam, neque paulo suauioris pomi frugiferā arborem præter melopepones & cerasa producit, quum teneriora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurantur. campi tamen tritici, siliginis, milij, panicij, & omnis generis leguminum segetes ferunt, sed certissima messis in cera & melle consistit. Regio enim tota fecundissimis apibus plena est: quæ non in manufactis agrestium aluearibus, sed in ipsiſ arborū cauis probatissima mella conficiunt. Hinc per syluas & opacissimos saltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere est, quæ nullo aris crepitu colligere sit necesse. Reperiuntur sæpe fauorum ingentes massæ arboribus cōditæ, ueteraq; mella deserta ab apibus, quum singulas arbores in uastis nemoribus rari agrestes minime perscrutentur, ita ut in admirandæ crassitudinis arborum stipitibus, permagnos mellis lacus aliquando reperiunt. Retulit & cum multo omnium risu Demetrius legatus, ut est ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniae suæ agricolam, quærendi mellis causa in prægrandem cauam arborem superne desilisse, eumq; profundo mellis gurgite pectore tenus fuisse haustum, ac biduo uitam solo melle sustinuisse: quū uox opem implorantis in ea syluarū solitudine, ad uiatorū aures penetrare nequiuisset. ad extremum uero desperata salute mirabili casū, ingentis ursæ beneficio inde extractum euasisse: quū forte eius beluæ ad edendā mella more humano, se demittentis auersos renes manibus comprehendisset, & eam subito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipso, tum multo clamore concitasset. Nobile quoque linum, & canabum in restes, multaq; item boum tergora & massas ceræ ingentes, Moschouitæ in omnem Europæ partem mittunt. Nulla auri argenti ue uel ignobilioris metalli, ferro excepto

Vilna Lithuanie caput

itinera difficilia

Mella nobilia

Casus facetus relatus

Ursæ miraculum

Metallo caret Moschouia

cepto, apud eos uena, secturæue reperitur, nullumq; est tota regione, uel gemmarum, uel preciosi lapilli uestigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorsus inuiderit, uno pellium nobilissimarum mercimonio refarcitur, quarum precium incredibili hominum cupiditate & luxu adeo creuit, ut in singulas uestes suffulturæ millenis aureis nummis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, quum remotissimæ Septentrionis nationes politioris cultus, nostræq; adeo anhelantis luxuriae penitus ignaræ, summa simplicitate, eas uilibus ac ridiculis sæpe rebus permutarent, ita ut uulgo Permiæ atq; Pecerri, tantum pellium zebellinarum pro ferrea securi rependerent, quantum earum simul connexarum ipso securis, foramine, quo manubrium inducitur, Moschouitæ mercatores extrahere poterant. Ante quingentos annos Moschouitæ gentilium deos coluere, Iouem scilicet, Martem & Saturnum, & plerosq; alios quos sibi insano errore hominibus ex industrijs, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Christianis sacris initiari, quum Græci antistites baud satis constâtibus ingenijs, à Latinorum ecclesia dissentire cœperunt. Factumq; est, ut Moschouitæ eos religionis ritus, quos à Græcis doctoribus accepissent, iisdem sensibus, & sincerissima quidem fide sequerentur. Spiritum enim sanctum tertiam in diuina trinitate personam, à patre deo solum produci persuasum habent, quum rectissima ueritate à patre simul Christoq; filio proficisci credendum sit. Verum ea controuersia apud conuentum Florentinum, præsidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitata, eum exitum habuit, ut pertinacia Græcorum in sermone potius quam in sensu castiganda uideret, quum Græci antistites euidentissimis conuicti rationibus, spiritum sanctum à patre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, sed ex fermentato pane conficiunt, idq; sub utraq; specie, sicuti soli apud nos sacerdotes, panis scilicet diuiniq; sanguinis, ab eorum presbyteris uniuerso populo communicatur, quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum nostrorum memoriam à Latinorum ecclesia descuerunt. Cæterum quod ualde alienum à Christiana religione esse uidemus, nullis sacerdotum suffragijs, nullaq; propinquorum aut amicorum pietate iuari mortuorum manes arbitrantur, fabulosumq; esse purgatorii locum putant, è quo tandem piorum animæ, quum diuturna ignis poena, tum multis parentationibus, indulgentiaq; summorum pontificum expiata, immortalium felicitatem beata in cœli sede consequantur. Cæteris in rebus easdem ferè ceremonias tenent, quæ à Græcis usurpatæ sunt, Romanamq; ecclesiam cæterarum omnium principatum obtinere, superbe & pertinaciter negant, sed ante alia, Iudæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti pessimos atque maleficos homines, qui etiam nouissime Turcas ænea tormenta conflare docuerint. Christi uitæ miraculorumq; omnium historia

*simplicitas
mercatorum*

*Moschouitæ
olim gentiles*

*Dogmata Moschouitarum in
religione*

*Purgatorium
non admittunt*

Euangelia. ab euangelistis quatuor conscripta, itemq; Pauli epistolæ, dum sacra fiunt, &
Pauli epi- suggestu clariore uoce recitant, probataq; uitæ sacerdotes homilias ecclesiæ
stole doctorum publicè legunt. etiam ijs horis quibus sacra minime conficiuntur,
Homelie do- non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitiose
ctorum nimis atq; subtiliter de diuinis disserere soliti sunt, admittere fas putant, quo-
Concionatores niam rudes imperitorum animos simplici potius doctrina, quàm altissimis
nō admittūt arcanorum interpretationibus ad sanctiorem morum frugem euadere, uiri
Libri sacri solidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, sacros libros, itemq;
translati noui ac ueteris instrumenti enarratores, præterea Ambrosiū, Augustinū,
Metropolita Hieronymum atq; Gregorium, in linguam Illyricam traductos habent, reli-
Archimandri giosq; custodiunt. Antistites, principesq; minorum sacerdotum singulis ur-
ta. bibus, pagisq; præfecti sacra curant, controuersias dirimunt, & moribus de-
Episcopi prauatos summa quadam uindicandi potestate persequuntur. Regem sa-
Sanctioris ui- crorum quem ipsi metropolitam uocant, à Constantinopolitano patriar-
tae professores cha petunt. Archimandritæ autem & episcopi, coniectis in urnam meliorum
ieiunia gentis nominibus, sorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupidita-
quatuor tibus ultro renunciarunt, diuinarum que rerum contemplationi & sacrorum
Mercurij dies ministerio sese dedicarunt, duplex est genus, utrunq; cœnobia incolit: sed al-
sine carnibus. terum est uagum & paulo solutionis uitæ, sicuti apud nos diuorum Francisci
Veneris sine atq; Dominici sectam profitētes: alterum constat ex sanctioribus monachis,
ouis & lacte quorum ordinem diuus Basilus instituit. ijs ne limine quidē uel in suprema
Saturni dies uitæ necessitate, pedem efferre fas est. Procul enim ab oculis prophanorum
genialis singulari duritie uitam in occultioribus adytis degunt, summamq; subactæ
sacra apud carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuersus po-
flumina pulus quater in anno & pluribus semp diebus ieiunare consuevit, abstinereq;
 ab esu carniū, ouorum, & lactis. In uere primum, more Latino post diē ci-
 nerum: mox adulta æstate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio au-
 tumni demum, quum assumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriam cele-
 bramus: postremo sub ipsam hyemem, quum aduentus domini pronuncia-
 tur. Per hebdomadam uero, diem Mercurij sine carnibus, diem autem Ve-
 neris sine ouis lacteq; traducunt, sed Saturni dies mensa omnibus obsonijs
 opipare referta hilariter excolitur. Cæterum secus ac nos solemus, nullas fe-
 storum dierum uigilias obseruant. Religiosissimè templa uenerantur, adeo
 ut ea neq; uiros neq; fœminas ueneris pollutos complexibus intrare fas sit,
 nisi prius priuatis balneis abluantur. Sæpeq; accidit, ut complures utriusque
 sexus sacra audiētes extra limen consistāt, & propterea à petulcis iuuenibus
 recentis incontīentiæ notati, faceris aliquando nutibus salutentur. In ipso na-
 tali die Ioannis baptistæ, & in paschate, trium magorum, presbyteri sacros
 panes paruos toti populo largiuntur, quorum esu febribus conflictatos alle-
 uari existimant. Alia quoq; sacra, certo anni tempore apud flumina gelu con-
 creta

creta celebrantur. In ripa tabernaculum constituunt, & aduocata nobilitate, hymnos numeroſo concentu pronunciat; ſacræq; lymphæ multa aſpergine profluentem purificant, & ſolenni ceremoniâ ſtratum & conſecratum circunſiſa & reuulſa glaciæ protinus aperiant. His rebus rite conſectis, ſi qui adſunt languentes uel morboſi, in flumen deſiliunt, & ſacris aquis abluuntur, quum ob id elui morborum ſordes perſuaſum habeant. Defuncti uti apud nos, mediocri funeris pompa comitantibus preſbyteris efferuntur, capite mappa uelato. *Funerâ* Cæterum non in templis, uti apud nos impia propè, uel abominabili certe corruptela uſurpatum eſt, ſed in ſeptis ac exterioribus templorum ueſtibus ſepulturæ traduntur: ijs quoq; more noſtro quadragenis diebus parentat: quod certe mirum uidetur, quum in purgatorio loco expiari animas & criminum pœnam ullis amicorum ſupplicijs, ulloq; pietatis officio mitigari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione ſentiuntur, conſantiſſime credunt. Moſchouitæ Illyrica lingua, Illyricisq; literis utuntur, *Illyrica lingua omnium latiffima.* ſicuti & Sclauī, Dalmatæ, Bohemī, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omnium longe latiffima eſſe perhibetur, nam Conſtantinopoli Ottomanorum in aula familiaris eſt, & nuper in Ægypto apud Memphiticum Sultanum & equites Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguam ingens multitudo ſacrorum librorum, indiſtriâ maximè diui Hieronymi & Cyrilli tranſlata eſt. Præter quoq; patrios annales, Alexandri etiam Magni, Romanorumq; Cæſarum, itemq; M. Antoni & Cleopatræ memoriâ iſdem literis commendatam tenent. Philoſophiam uero & ſyderalem ſcientiam, cæterasq; diſciplinâs, & rationalem medicinam nunquã attigere, iſq; pro medicis ſe gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbæ uires, ſe pluries obſeruaſſe profitentur. Anni apud eos non à natali Chriſti, ſed ab ipſo mundi initio numerantur, qui non à menſe Ianuario, ſed à Septembri incipiunt. Leges toto *Leges ſimplices* regno habent ſimplices, ſumma principum & iuſtiſſimorum hominũ æquitate conditas, & propterea populis ualde ſalutares, quoniam eas ullis cauſarum cauillationibus interpretari atq; peruertere non licet. De furibus, ſicarijs & latronibus ſupplicium ſumunt: quum de maleficijs quæſtionem habent, reos multa gelida aqua ſuperne demiffa profundunt, quod intolerandum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut confeſſio criminis exprimat, ligneis cuneolis digitorum ungues conuelluntur. Iuuentus omnis uarijs ludis, ſed militiæ proximis ſeſe exercet: *Exercitatio gentis* in ſtadio curſu contēdit, in palæſtra colluctatur, pernicipitati equorum ſtudet, omnibusq; præmia, & præſertim ſagittariorum peritiſſimis præponuntur. In uniuerſum Moſchouitæ ſtatura ſunt mediocri, ſed quadrata & ualde toroſa, cæſij omnibus oculi, prolixę barbæ, crura breuiâ, & uentres extenti: equitant contractis admodum cruribus, & peritiſſime uel auerſi & fugientes ſagittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuūt, nanq; omnium ſermē *Viſtus qualiſ* cibariorum

cibariorum quæ uel à luxuriosissimis desiderari possunt, mensæ eorū & paruo quidem precio passim instruuntur. Gallinæ siquidem, & anates singulis sæpe argenteolis tenuibus nummis ueneunt: maioris minorisq; pecoris incredibilis est copia, & occisæ media hyeme iuuenæ, cōcretis gelu carnibus duorum ferè mensū spacio non putrescunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obsonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & asturibus atq; falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phasianos, & anates, sed cygnos & grues consecretantur. Astures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus. Capitur quoque auis subnigra, puniceis supercilijs, magnitudine anseris, quæ pulparum sapore phasianorum superat dignitatem. Moschouitica lingua Tetrao nuncupata, quæ Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui saltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiā sapidissimosq; pisces, & ante alios sturiones, quos Siluros antiquitus fuisse putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa inclusi glacie, recentes pluribus diebus asseruantur. Aliorum uero piscium multitudinem ferè incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiscantur. Vino natiuo quū penitus careant, aduectitio uti solent, sed in festis conuiujs tantum, & sacrificijs. Ante alia Creticū subdulce, maximo in honore habetur, sed in usum medicinæ tantum, uel principalis luxurię ostentationē: quum miraculi loco sit. Reductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis conclusi maris oceanicq; fluctibus agitatum incorrupta suauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibisse. Populus uero medonem bibit ex melle lupulisq; decoctum, quod picatis in cadis ueterascit, & ex antiquitate nobilitatem adsequitur. In usu quoque sunt birra atque ceruisia, sicuti apud Germanos Polonosq; uidemus, quæ ex tritico zeæq; uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino potestate, largius compotantibus ebrietatem inducere adfirmant. Medonem ac birram per æstatem infrigidare infusa poculis glacie, uoluptatis gratia solent: nam ingentia glaciei frustra nobilium in cellis subterraneis singulari studio reconduntur. Sunt & qui in delicijs habeant succum ex subausteris cerasis expressum, qui perspicui & purpurissantis uini colorem, & saporem iucundissimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore sunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propè ancillarum loco habentur. Viri insignes earum uestigia mirum in modum obseruant, & pudicitia diligentissime cauēt: non enim adhibentur conuiujs, neque sacrorum causa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem precio ad Venerem omne uulgus fœminarū facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus studere uiri nobiles existimentur. Basilius ante uiginti annos Ioannem patrem amisit. Is Sophiam Thomæ

*Mira de carni
bus asseruatis*

*Tetrao auis
lingua Mos/
chouitica, Pli
nio Erythra/
tao*

Vino carent

*Medonē, bir/
ram & cerui/
siam bibunt*

*Succus ex ce/
rasis*

*Pudicitia fœ/
minarum ob/
seruant*

*Sophia uxor
Ioannis*

Thomæ Palæologi, qui late in Peloponneſo imperabat, Conſtantinopoli-
taniq; Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma
patre Turcarum armis Græcia pulſo. Ex hac quinque liberi felici ſœcundi-
tate ſuſcepti, ipſe Baſilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. De-
metrio & Simone iam pridem morbo abſumptis, Baſilius Salomoniam Ge-
orgij Soborouij, eximie fidei atque prudentie conſiliarij filiam, in matrimo-
nium ſibi collocauit, cuius ſceminæ ſingulares uirtutes una ſterilitas obſcurat.
Solent autem Moſchouitæ quum de uxore ducenda deliberant, omnium to-
to regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtutēque animi
præſtantes ad ſe perducere iubere, quas demum per idoneos homines, fide-
lesq; matronas inſpiciunt ita diligenter, ut ſecretiora quoque ab ijs contri-
buti explorariq; fas ſit. Ex ijs uero magna atque ſolicita parentum expecta-
tione, quæ ad principis animum reſponderit, regijs nuptijs digna pronun-
ciatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitieq; & morum dignitate conten-
derant, ſæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atq; militibus nu-
bunt: ſic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regie ſtirpis clara
ſtemmata contemnunt, ad ſummum regalis thori faſtigium, uti & Turcas
Ottomanos ſolitos eſſe uidemus, pulchritudinis auſpicijs euehantur. Baſi-
lius quadrageſimum ſeptimum ætatis annum non attingit, ſpecie corporis
eximia, animi uirtute ſingulari, ſuorumq; ſtudio ac beneuolentia, & rebus ge-
ſtis, progenitoribus ſuis anteferendus. Nam quum per ſex annos cum Li-
uonijs, qui ſeptuaginta duas urbes ſcæderatas in eius belli cauſam trahebāt,
armis contendiſſet, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor diſceſ-
ſit. Polonos quoque initio ſtatim ipſius imperij, acie proſtigauit, Conſtan-
tinumq; Ruthenū copiarum ducem captum & catenis uinctum Mo-
ſcham perduxit. Sed ipſe aliquanto poſt ad Boryſthenem ſupra Orſam ur-
bem, ab eodem Conſtantino quem dimiſerat, magno prælio eſt ſuperatus:
ita tamen ut Smolenchum oppidum, quod antea Moſchouitæ occupant,
poſt tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Baſilij relinque-
retur. Sed aduerſus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, ſæpius ſe-
cundo prælio à Moſchouitis eſt dimicatum, ulciſcendis fortiter iniurijs, quas
illi repentinis incurſionibus intuliſſent. Supra enim centum & quinquagin-
ta milia equitum Baſilius ad bellum ducere conſueuit, diſtinctis per uexilla
turmis, quæ ſuos duces ſequuntur. Regiæ alæ uexillo inſcripta eſt Iofue
Hebræi imago illius, qui, ut ſacræ reſerunt hiſtoriæ, à deo maximo longiſ-
ſimum diem, retardato ſolis curſu pijs precibus impetrauit. Peſtres co-
piæ nullo propè uſui ſunt in illis ualtis ſolitudinibus, tum ex ipſa ueste quæ
fluxa talarisq; eſt, tum ex hoſtium conſuetudine, qui curſu potius & equi-
tandi celeritate, quàm ui ſtatarie pugnæ, uel ipſo congreſſu militiam exer-
cent. Equi eorum ſtatura infra mediam exiſtunt, ſed robuſti & uelociſſimi
habentur.

Salomonid.

Vxor Baſilij

Delectus uir-
ginum.

Baſilij ætas

Baſilij laus

Incredibilis
equitatusInſigne regij
uexilli

Arma gētis habentur. Equites præpilatis hastis, clauisq; ferreis & sagittis rem gerūt. *Pau* cis falcati sunt gladij: corpora uero clypeis rotundis, ut Asiatici Turcæ, uel in flexis & angularibus parmis, more Græcorū, itemq; lorica & galea pyramidalis proteguntur. *Basilus* etiam Sclopettariorum equitum manum instituit, multaq; ænea tormenta *Ita*lorum fabrorum artificio conflata, suisq; imposita curribus in arce Moschæ uisuntur. *I*psæ insigni apparatu & singulari comitate, qua tamen regia maiestas nulla ex parte corrumpitur, publice cū proceribus atq; legatis epulari solet, magnumq; inaurati argenti pondus duobus abacis expositum eodem triclinio conspicitur. *N*ullam prætoriani militis cohortem, præter ipsam familiam, corporis custodiæ causa circum se habere uel alibi alere consuevit: ab urbana enim fidei multitudine stationes habentur, nam unaquæq; urbis regio foribus, cancellisq; sepitur, nec temere per noctem, aut sine lumine in urbe uagari licet. *A*ula omnis constat ex regulis & ex ipso militum delectu, qui per statos mensium circuitus, frequentandæ nobilitandæq; regię causa per uices ad implenda comitatus officia è singulis regionibus accersuntur. *P*orrò exercitus omnis quum bellum ingruit, uel hostibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouisque prouinciarum delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutem inspiciunt, idoneosq; in ordines militum transcribunt, quibus ex ærario prouinciariū, certa pacis tempore, sed ea quidem exigua stipendia persoluuntur. *V*erum qui militant, immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præstant, regiæq; gratia omnibus in rebus potentes existunt: patescit namq; ueræ uirtuti nobilis locus, quum bellum geritur, siquidem egregio & in omni rerū administratione salutare instituto, ad suum quisque spectatum facinus, uel perpetui præmij uel ignominia sempiternæ fortunam adsequitur.

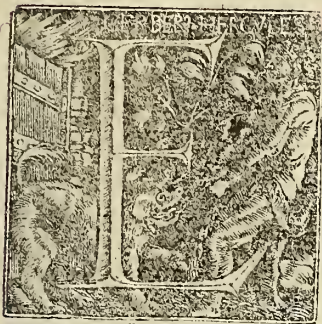
F I N I S.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Rufe labores
 Anfractus longos, & spatia ampla maris.
 Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
 Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
 Magna quidem Iouius donat tibi Rufe, sed ipse
 Longe maiori munere dignus eras.

PETRVS MARTYR DE

INSVLIS NVPER REPERTIS, ET DE
moribus incolarum earundem.

Hmeorum decadum libellis in vulgus emissis col-
ligere licet, fugitiuos quosdam ad uicina **D**arienis *Darienes flus*
appullos nostrorum libellos admirantes dixisse, ter-
ras se aliquando incoluisse, quorum habitatores in-
strumentis uterentur eiusmodi, ac politice legibus
parentes uiuerent, atriaq; ac templa lapidibus con-
structa magnifice, plateas etiam, stratasq; uias or-
dine composito, ubi negociantur, haberent. Eas nūc

terras nostri reperere: qui autores fuerint, quomodo res processerit, attēte au-
diat quisquis peregrinorum regionum condiciones & populi mores scire de-
siderat. De insula Cuba, quam **F**ernandinam placuit appellari, Hispaniolæ
occidentali proxima, Septentrionalis tamen adeo, ut Cancrī tropicus mediā
secet **C**ubam, Hispaniola uero à tropico distet ad æquatorē gradus aliquot,
pauca tetigimus hæcenus. In hac insula sex iam sunt oppida erecta, prima *In Cuba oppi-*
rium à diuo Iacobo Hispaniarum patrōno nomen sumit. Natiū est ibi au- *pida excitata*
rum, & montanū, & fluuiale: auro suffodiendo inuigilatur. Quo anno libelli
mei portas clausurunt, tres Hispani ex antiquioribus Cubæ ciuibus, **F**ranci-
scus **F**ernandes **C**ordubēsis, **L**upus **O**cho, **C**aicedus & **C**hristophorus **M**o-
rantes, nouas quærere terras instituunt. Est inquietus & semper magna mo-
liens Hispanorum animus: tria instruunt eius generis nauigia, quæ appellat
Hispanus **C**arauellas, proprijs impēsis, habita à gubernatore **D**ieco **V**elas,
quem nauigandi potestate ex angulo Cubæ occidentali, qui sancti Antonij
nomen adeptus est, altum capiunt cum centum & decem uiris. Est hic angu-
lus ad reficiendas naues, ac aquationi, ac signationi aptissimus: cœlo tantum
& aqua contenti sex ad nauigant inter **Z**ephyrum & **A**ustrum dies ac dimi-
dium, quo tempore sex tantum & sexaginta se miliaria percurrisse arbitrant.
Stabant autem in ancoris ubicunque sol cadens illos deprehendebat, ne per
ignotum pelagus errantes, scopulis illiderentur, aut arenosis uadis impliciti
mergerentur. In insulam incidunt ingentem, nomine **L**ucatanam, cuius initium *Lucatana ins.*
incolæ **E**ccampi uocant. **O**ppidum in littore situm adeunt, magnum adeo, ut
Cayrū illud nostri dixerint: hospitaliter ab incolis nostri suscipiunt; ingressi
summa sunt repleti admiratione, turritas domos, templa magnifica, uias or-
dine stratas ac plateas, ac nundinaria ibi agi commercia reperiunt; lapideæ
sunt domus, aut ex lateribus & calce, arte & industria confectæ: ad prima do-
morum impluuiā, & primas habitationes per duodecim aut decem gradus
ascenditur, nō tegulis tantum, sed culmīs aut herbarum fruticibus coopertæ
sunt.

sunt. Mutuis se muneribus afficiunt, bullas aureas & ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata barbari nostris, nostri aut illis sericeas ac laneas vestes, uitreos etiam calculos, & aurichalcea tintinnabula, munera illis grata, quia peregrina, sunt impartiti. Specula floccifaciebant nostra, quia illi lucidiora ex quibusdam lapillis assequuntur. Vestita est hæc gens non lana, quia pecudes non habent, sed consapio mille modis & varijs fucato coloribus. Fæminæ à cingulo ad talum induuntur, uelaminibusque diuersis caput & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes aut crus illis uisatur. Tempa frequentant, ad quæ primarij uias ex proprijs domibus sternunt: idolorum culturæ indulgent, sunt recutiti: summa fide negotiantur, permutando tamen sine pecunijs: crines ornant. Vnde id habuerint interrogati per interpretes, dicunt aliqui, transisse aliquando uirum quendam formosissimū per eos tractus, qui eis id insigne in sui memoriam reliquerit. Alij, obisse lucidiorem sole hominem in eo opificio, certi nil habetur. Aliquot ibi dies comorati, iam uidebantur incolis esse molesti: nullius enim hospitis est grata mora longa. Commeatum capiunt, recta tendunt ad occidentem per prouinciam Comi & Maiam dictas ab accolis: præterlapsi sunt, aquam tantum & signa ex itinere capientes: barbari littorales nostras admirabantur naues mari innatantes, ad quas uisendas & fæminæ permixtæ uiris cum infantibus passim prodibant. Nam ex mari non sine stupore illorum ædificia, sed præcipue templa littoribus proxima, in modum arcium erecta prospectabant. Iacere tandem ancoras placuit ad miliaria centum, decem in prouincia, cui nomen Campechium, cuius oppidum est domorum trium milium, amice seinuicem complectuntur. Nauticam nostrorum artem, nauigiorum magnitudinem, uela, amplustra, resque cæteras barbari attenti admirabantur. Vbi excussorum tormentorum tonitrua, fumosum ac sulphureum odoremque ignitum senserunt, à deo mitti fulmina arbitrantur. In atrio regulus nostros benigne magnificèque hospitatus est. Post sumptas more illorum epulas, in quibus pauones habent & altilia, uolucres etiam montanas & nemorales, ac aquatiles, perdices, coturnices, turtures, anates, & anseres, cuniculos: ultra hæc lupos, leones, tigres, uulpes, & quadrupedes agrestes, ut apros, ceruos & lepores. Ducti sunt nostri cum regio comitatu ad latum compitum in oppidi latere situm, ostendunt nostris quadratum quatuor graduum erectum marmoreum, partim ex tenaci bitumine, partim ex lapillis pulpitum, cui hominis inhærebat simulacrum super sculptum, adhærentibus illi duobus quadrupedibus ignotis, quæ marmorei hominis uterum, uti canes rabidi uidebantur uelle dilacerare. Serpens bitumine ac lapillis compacta, pedum longa septem & xl., uti bos magnus marmoreum leonem uorans, recenti cruore irrorata simulacro astat, proximi solo affixi erant tres tigni, quos tres alij lapidibus suffulti transuersabant. In eo loco reos puniunt, in cuius rei argumentum, stratas uidentur innumeras cruore illitas & confractas sagittas, & mortuorum ossa in uicinum cortem

cortem proiecta. Domus & hic sunt ex calce & lapidibus ædificatæ. Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die terram ceperunt. Abiit ad milia inde, ad occidentem semper, quindecim. Prouinciâ captant nomine Aquanil, cuius oppidum Mosco dicitur, regulus Capoton, ultima acuta. Hostiliter inspectat nostros hic regulus, insidias nostris struit, petentibus aquam, trans collem proximum fontes esse innunt, quâ iter erat per angustas semitas. Ex mutatis in fronte coloribus, & arcuum & telorum gestamine, fraudē sentire, tendere ulterius nostri recusant. Palantes & imparatos adoriuntur nostros barbari, mille amplius sternunt fugientes nostros, cœnoso in littore (erat enim ibi mare cœnoso) implicantur, duos & uiginti sagittis transuerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte uulnerant. Tribus & triginta iniquiunt classis ipsum prætorem Franciscū Fernanden uulneribus percussum. Ferè nullus euasit incolumis. Si ad monstratos colles processissent, perempti fuissent ad unum. Mœsti ergo redeunt, qui superfuere ad Fernandinam insulam unde uenerant, ac cum fletu & gemitibus ob relictos & præsentis uulneratos à socijs recipiuntur. His intellectis Cubæ Fernandinæ gubernator Diecus, Velasquem quatuor Carauellarū classem instruit cum hominibus circiter trecentis. Huic classiculæ præfecit nepotem suum Ioannem Grisaluā, additis subprætoribus Alfonso Auila, Francisco Montegio, & cômédatorio Petro Aluarado, Naclero autem eodem Antonio Alamino prioris classiculæ rectore. Idem iter capiunt, sed australius aliquanto ad milia forte septuaginta, turrim ex alto uident, terram minime. Ea turri duce, insulam apprehendunt nomine Cozumellam, à qua suauis se olfecisse odores spatio triū miliariorum uento inde perflante, inquit. Ambitu reperiunt esse miliariorum quinque ac quadraginta: plana est, gleba fortunatissima: aurū habet, sed peregrinum aliunde allatum: melle abundat & fruticibus ac hortensibus, uolucris etiam & quadrupedibus. Est horum incolarum, ut breuibus absolvam, ea cœconomia & politica, quæ de Iucatana: domus, templa, uic, commercia, uirorum ac fœminarum gestamina ex gossipino, non laneo uel serico: domus lapideæ, culmo contectæ, ubi sit lapidum penuria: sed ubi sit lapididinarum copia, laminis lapideis conteguntur, marmoreos postes in plerisque, uoluti apud nos plerique domus habent. Turres ibi uetustas dirutarum uestigia redolentes repperunt, unâ præ cæteris graduū octodecim, ut ad illustria templa cōscendit. Nostros sunt admirati naues, & nauticā artē, noluerūt hospites primo impetu, benigne eos tandē admiserūt: turrim conscendūt duce primario, quē sacerdotē credunt: uexillū in cacumine sistūt, regi Castellæ imperiū adiudicant, Sanctę crucis nomen insulæ assignāt, quia ad nonas Maij Sanctę crucis festo sunt insulā ingressi. Cozumellā uero, inquit, appellari à regulo Cozumellao, cuius maiores ipse iactat fuisse huius insulæ habitatores. Cameras in turri reperere, statuis tū marmoreis, tum fictilibus urforū simulacris

simulacris instructas, quos unisono cantu elato inuocant, suauibus adolent
 odoribus, uti penates eos colunt: res ibi diuina celebrata est, sunt recutiti. Re-
 gulus hic eleganter ex gossipino uelamine indutus, pedis unius digitos ab-
 scissos habebat, natanti piscis uorax, qui Tuberon dicitur, uno morfu digi-
 tos raptauerat, laute copioseque nostros alluit. Post triduum abeunt ad occi-
 dentem semper, uident procul montes, Lucatana erat insula, quæ à Cozumel
 la quinque tantum milibus passuum distat, Lucatanæ latus meridionale ca-
 piunt, putato continenti proximum circumeunt, illam nequeunt uniuersam,
 ob frequentes scopulos, & ob harenosa uada. Ad iam notum latus boreale
 Alaminus nauclerus naues reducit. Ad idem oppidum Campechiũ & La-
 zarum regulum, ad quem priores superiori anno proficiscuntur, placide sur-
 cepti ad oppidum inuitantur: inuitasse poenituit, ad lapidis iactum ab op-
 pido nostros sistere iubent, accolæ abire imperant, aquandi petunt copiam
 priusquam discedant nostri, puteum à tergo relictum monstrant, sicere inde
 aquam haurire, aliunde minime inquirunt: pernoctatũ est in uicino putei cam-
 po: diffidunt barbari, armatorum tria circiter milia castra locant non longe à
 nostris, pars utraq; noctem duxit insomnem, illi nostrorum eruptionem in-
 pagum, nostri barbarorum impetum repentinum ueriti, tubarum clangori-
 bus, & tympanorum boatu somnolentos excitabant: ubi illuxit, accedunt bar-
 bari, appellant interpretes Cubenses nostros, quorum idioma, si non idem,
 consanguineum tamen: face thurea inter utrunq; agmen accensa, minantur
 internecionem, ni prius abire properauerint quàm fax extinguatur, nolle se
 hospites protestantur: fax consumitur, deuenitur ad manus, perimunt è no-
 stris unum, quem sagitta male scutatũ reperit, multi feriuntur, ad tormenta
 quæ apud puteum erant locata, se reducunt nostri, ut inde globos iaculentur
 in barbaros: retrocedunt ad oppidum barbari, milites feruenti animo cupie-
 bant illos persequi, uetuit Grisalua prætor. Inde procedunt ad Lucatanæ cal-
 cem ultimum, ducentorum reperiunt esse miliarium, amplius productam ab
 oriente in occidentem: portum petunt egregium, cui nomen dedere Portus
 desyderatus. Ad terras deinde transfretant alias, & terramprehendunt Luca-
 tanæ uicinam ab occidente: dubitant sit insula nec ne, continenti esse annexã
 arbitrantur. Est ibi sinus quem suspicantur ambitum utraque terra, nil certi,
 Caluacã, aliàs Oloan ab accolis hæc tellus appellatur. Flumen ingens ibi re-
 pertum, dat suo furore in pelagus potabiles aquas, duorum milium spatio à
 prætore Grisalua appellarunt flumen. Admirati nostras moles mari natan-
 tes barbari accolæ utranq; fluminis ripam ad sex milia armatorũ, scutis au-
 reis, arcubus & sagittis, ensibus etiam latis, & hastis adustis armati obsident,
 prohibitori descensum & littus tutaturi. Stat ea nocte pars utraq; in alis, pri-
 ma luce ecce Canoas circiter centum armatis plenas, diximus aliàs, Canoas
 esse lembos uniligneos: & hic se Cubenses interpretes, & hi sat cõmode con-
 ueniebant.

ueniebant in lingua: pax oblata per interpretes admittitur, accedit una Canoa, reliquæ sistunt. Canoæ rector quid nostri quærerent per alienas terras percontatur: aurū cupere respondetur, permutatione tamen, nō gratuito aut uiolenter. Redit Canoa, quid actum sit regulo referunt nautæ: accersitus regulus uenit libens: narratu dignum: cubicularium ad se uocat regulus, cubicularia iubet afferre ornamenta, ut prætorē nostrum Grisaluam ornet imperat, à calceo incipit aureo illum induere, ocreas, thoracē & quicquid armorū ex ferro aut calybe solet cataphractus noster aliq̃s proditurus ad pugnam sibi sumere, uniuersum id ex auro miris modis formato regulus Grisaluæ impartit. Compensat Grisaluæ sericeis, laneis ac lineis uestibus, rebusq̃ alijs nostratibus. In huius Iucatanae initio, quando in Cozumellā traiecerunt, in Canoa piscatoriā inciderunt: nouē inerant hamis aureis piscantes incolæ inermes, capiunt omnes nil timentes. Ex illis unū agnouit hic regulus, se tantundem auri missurū in crastinū pollicetur ad Grisaluā, quanti ponderis uir ille reperiretur. Negauit redemptionē socijs inuitis prætor, illū retinuit ac discessit, quid ultra faciat recogniturus, ad milia centū circiter, ad zephyrum semper, sinum ingentem reperiunt, in quo tres parua insulæ sitæ erant, adeunt graviorē proh crudele facinus, proh truculentas hominū mentes, stomacho claudat portas quisq̃ pius ne perturbet, pueros puellasq̃ suis dijs immolāt passim, sunt recutiti, simulacra quæ colunt, partim sunt marmorea quædam, alia fictilia: marmoreas inter imagines exstat leo pertusa ceruice, in quam miserorū sanguinē proijciunt, ut inde fluat in lacunam marmoream. Quibus ceteronijis miserorum sanguinē litent referamus, non iugulis, sed pectoribus apertis ex infasta uictima cor eruunt, ex cuius calido cruore idolorum labia illiniunt, reliquum fluere patiuntur in lacunam, inde in apertum, cor & extra comburunt, gratum fumum dijs fore arbitrantur. Ex idolis unum est uirile, quod inflexo capite lacunam sanguinariam superinspectat, tanquam accipiens sacrificium hostiarum. Torulos brachiorum & fœmorum, ac surarum pulpas edunt, præcipue si hostem bello uictum sacrificauerint. Riuum concreti sanguinis, uelut ex carnificina exeuntem reppererūt. Ex insulis uicinis ad id facinoris miseros transportant, capita cadaueraq̃ ibi truncata uiderūt innumera, integra etiam pleraq̃ uelaminibus cōtectā. Vniuersi tractus illi auro gemmisq̃ abundant. Pererrans insulam unus ē nostris in duos semisusos urceos alabastrinos perpulchre laboratos lapillis incidit, diuersorū colorum plenos. Aiunt lapillū se reperisse, qui missus est ad gubernatorē, ualoris duorum milium Castellanorū auri. Sacrificij hanc insulam appellant. sacrificij
Extant & in huius Colluacanae lateribus aliæ sitæ insulæ, in quibus solæ mulieres habitant sine uirorū cōmercio. Putant aliqui Amazonico uiuere more, qui prudentius rem ponderant, cœnobitas esse uirgines, secessu gaudētes, uti apud nos, & multis in locis apud ueteres Vestales, aut Bonæ deæ sacræ. Cer

tis anni temporibus trañciunt ad eas uiri, non coitus causa, sed moti pietate, campos & hortos illis composituri, quo cultu queant uitam ducere. **F**ama tamen uiget, esse alias insulas scēminarum sedes, sed corruptarum, quā mām millam à teneris scindunt, quo facilius queant sagittariam artem exercere: ad easq; trañcere coitus causa uiros, nec retinere mares. Fabulā puto. **A**d littus ergo Colluacanæ terræ se applicant nostri, placide negotiantur, aureum regulus cacabum, armillas, torques, bullas, multaq; præterea diuerforum generum monilia nostris impartitus est: nostri contra nostratibus illum alacrem reddunt. **F**igere hic pedem, & coloniam deducere cupiebant; prohibuit **G**riſalua prætor, desperatis animis uixerunt eo tempore cōmilitones in prætorē. Turritis constat ædificijs hæc prouincia, oppidis amplissimis quindecim, & alicubi uiginti milium domorum se aliqua uidisse attestantur. **S**unt nō ubiq; connexæ domus, hortis & cortibus interfecantibus, multæ distant à seipsis, plateas habent mœnibus circumseptas, in quibus fora nundinasq; exercent, uias ordine stratas, furnos, fornacesq; calcem ac lateres coctos habent; figulos, lignariosq; fabros, & artifices, mœchanicarumq; artium omniū opifices assequuntur egregios. **P**otanchanus hic regulus dicitur, regio Palmaria, eius oppidum regium aiunt esse domorum quindecim milium. *Amicitie* *foedus* Quando novos hospites suscipiunt, qui pacem in illis terris admittūt, in amicitiaæ foedus sibi, ipsis cum nouacula uel gladio lapideo sanguinis parumper ex lingua uel manu, aut lacerto, uel alia quauis corporis parte, hospite inspectante eruunt. **S**acerdotes uiuūt cœlibes & incorrupti. **Q**uid sit coire nemo intelligit, donec nubat. **N**eplias & morte piandum est aliter accidere. In scēminis mira castitas, **L**icet unicuiq; potenti, postquam unam duxerit uxore, habere pellices quot, quot uoluerit, sed nupta adulterio comprehensa uenditur à marito, primario tamen principi, à quo licet mulieris propinquis illam redimere. **N**emini non coniugato phas est iungi in mensa, uel eadem lance uesci, aut poculo bibere, parem q; coniugato se præbere. **A**ugusto Septembriq; mense quinq; ac triginta dies abstinent, non à carnibus modo, quas assequuntur optimas, sed neq; piscibus uescuntur, aut re aliqua, quæ sanguinē nutriat: hortensibus ac leguminibus illos dies peragunt. **M**enses uiginti dierum numero claudunt; annum uero mensibus uiginti: aliquot ibi dies lautos egere. **A**beunt, littus idem sequuti, regulum conueniunt alium, cui nomen dedere **Q**uandus: regulus ubi nostros aurum cupere intellexit, laminas conflatas attulit aureas, se copiā eius metalli desiderare prætor significauit per interpretes. **P**ostero die aureum hominis simulacrum, pigmeum, flabellumq; aureum, & artificio uario laruam iubet afferri, calculorumq; ferta, pectoralium, & bullarū copiam, & diuerforum generum ornamenta & uariorum colorum lapillos nostris est impertitus, dapibus quoq; lautissimis persapide conditis saturauit. **I**n littore inuitatos properati cursu, frondētib; ramis ex reguli mandato erectis, ilico

scenis

scenis contegebant, inertes in ramis ferendis: familiares regulus percutiebat sceptro, quod manu gestabat. Serui demisso vultu quæcunq; uerba patienter sustinebant. Interrogatus, ubi nam auri tanta colligeret copia, proximos digito monstrauit mōtes, & flumina ab illis decurrentia. Sunt hi fluminibus ac lacubus adeo assueti, ut idem illis sit natare, quod terra incedere. Mergunt flumine quando aurum placet colligere, manusq; arenis efferunt plenas, deum de manu in manum cribrantes arenam, aurum deligunt. Spatio duarū horarum dicunt auro implere cannulam digitalem. De suffumigijs & harū terrarū odoribus dulcia molliaq; dici queunt, quæ prætermittimus, quia magis ad effœminandos animos faciunt, quàm ad bonos mores. Puerū annorū duodecim oblatum à regulo recusauit prætor, puellam admisit pulchre ornata, socijs inuitis puerum abiecit. Ex lapillis ab hoc regulo habitis, unum scribunt esse ualoris duorum milium castellanorum auri. Discedunt tandem ab hoc regulo auro & gemmis onusti. Grisalua prætor unā è Carauellis ad patrui gubernatorē destinat ad Fernandinā cum nuncijs & habitibus auro & gemmis. Littus interea secant, reliqui occidētem uersus, una uero propius ferē littus abradebant, qua Franciscus Montegius subprætor uehebatur: duæ per altum tendebāt in prospectu: admirati accolæ, rem nouā miraculo ascribunt. Duodecim ad Montegium ueniunt Canoæ, per interpretes colloquuntur, benigne se inuicem salutant, supplices orant incolæ ut descendāt, magna pollicentur si regulum patriæ adierint. precibus eorum negat Montegius se posse annuere, quia socij nimis à se distarent, contentos tamen dimisit, datis quibusdam nostratibus muneribus illis gratis, quia ignota sunt. Celebre opus aliud adeunt, ad littus sese applicant unā tres Camarellæ, prohibent ab accolis descendere, scutis, arcubus plenis pharetris & ligneis latis ensibus atq; hastis adustis armati, ad nostros prodeūt, sagittas iaculant ēminis illi, tormentorum globulos in barbaros nostri. Machinarum strepitū admirati, ac furore perterriti aufugiunt, pacem optant. Iam cōmeatus nostris deficiebant, iam quassatæ longis itineribus naues erant. Ad insulam igit Fernandinam factis & repertis antedictis, contentus Grisalua, socij haudquaquam reuertunt. Nunc diuertendū est parumper, & alia nauigatio pertractanda. Hinc ad has regrediemur terras, quas nostri repetierunt. Diebus idem Velasquen gubernator eodem ferē tempore, quo classem eam quatuor Carauellarum parauerat, aliam destinauit unius Carauellæ tantum, & uno Bergentino comite, cum uiris quinque ac quadraginta. Violentas hi manus in accolas exercuerunt. Idolorū sectatores sunt & recutiti, propterea licere illos trahere ad aurum suffodiendum putauerunt. Sunt littori continentis in modū proximæ parue insulæ multæ, ubertate soli, & fortunatissima gleba beatæ, Guanapan, Guanguan, Quitilla. ex una istarum tercentum rapiunt utriusq; sexus accolas (huic insulæ posuere nomen Sanctæ Marinæ) in Carauellam hos inculcant.

culcant, & ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum socijs quinque ac uiginti relinquunt, qui dent operam uenationi hominum ulteriori. Portus quēprehendit Carauella, Carenas dicitur distat is ab angulo Cubæ primario diui Iacobi milia ducenta quinquaginta. Hæc insula est longissima, porrecta ab oriente in occidentem, quam cancri tropicus interfecat. Miserorum uindictam quærente fortuna, è custodibus in terram descendunt quidam, pauci remanent. Nacti occasionē recuperandæ libertatis insulares, raptis nostrorum telis ruunt in custodes: perimunt sex, desiliunt in mare reliqui. Carauella potiuntur insulares, regere illam didicerant, redeunt in patriā: sed primo in eandem insulam uicinam descendunt, Carauellā exurunt, tela secum asportant, lembis traſciunt ad suos, relictos nostros cum Bergantino adoriuntur, prostrant, perimunt: qui euasere, infelices ad Bergantinū profugiūt. Arbor est littori proxima, crucem in eius arboris cacumine locant, & superiorem arboris corticem his uerbis inscribunt, Vannuis Aldarieci. Est Dacien fluuius, in cuius ripa situm est oppidū putati continentis primarium. Re intellecta gubernator, in relictorū auxilium propere mittit naues duas bellatoribus onustas, sero sapiunt: res iam acta erat, crucem sequuti littus adeunt, literas legunt arbori insculptas, non ausi sunt fortunā tentare, cum desperatis egregie armatis præcipue recedunt: ex insula proxima isti tanquam lepores abducūt utriusq; sexus quingentos, eadē causa arbitrati iure merito posse id efficere, quia recutiti. Idem his euenit ad Fernandinam applicatis, unum è nauibus ferociter aggrediuntur, acriter dimicando, custodes Hispanos perimunt quosdā, cæteri sese in mare proſciunt, & ad sociam, quæ proxima erat, Carauellā adnatant, unā omnes cum superstite Carauella raptatā adoriuntur. Dubia fuit quatuor horarum spacio uictoria, pro libertate recuperanda tam uiri quāmfœminæ rabide pugnabant, ne adeptam amitterent prædam. Hispani acius dimicabant: uicerunt Hispani tandem, quia pertractandis essent agiliores: in mare sese proſciunt uicti barbari, cum lincibus recolliguntur, tum ferro perempti in certamine, tum aquis suffocati circiter centum. Adfuerunt ex Hispanis pauci, ad diui Iacobi oppidum & aurifodinas trahuntur. Ad aliā dehinc tendunt è uicinis insulis, quæ sunt ibi frequentiores, quā in nostro Ionio symplegades, quarum congeriem Archipelagus uulgus appellat: hostiliter suscipiuntur, quotquot è nauibus descenderunt, perempti aut percussi sunt. Putāt hanc esse insulam, Ioannes quidā Pontius, unius classicæ præfectus adiuit, & perturbatos reliquit: fugatur ab accolis, floridamq; appellauerat, quia resurrectionis die eam insulam reppererint, uocat Hispanus pascha floridum resurrectionis die. Sex & uiginti, inquiunt, se uidisse insulas, sed à colono prius præterlapsas, tanq; Hispaniæ Cubæq; custodes, in quibus uenientes oceanī procellæ illiduntur. Natium in plerisq; Granatum aurum reperiunt, monilia & isti uaria gestant, & laruis utuntur, tum ligneis deauratis, tum aureis perpulchris

perpulchre ornatis. Opifices sunt ubiq; argutissimi. Ex laruis unam secum attulit Franciscus Chieriegattus, ex ea colligere licebit, quali polleant ingenio. **Nouacularū** structurā mirū est uidere, ex lapidibus flauis quibusdā diaphonis uti crystallinis eas formant, & cum eis radunt haud secus ac si ex egregio *Nouacula ex lapidibus* chalybe factæ essent: sed, quod spectatu dignū est, quando obtusam iam habent ex exercitatione aciem, non cote, non lapide, neq; puluere illas acuunt, sed tantum aqua imposita temperantur. Sunt & apud hos instrumentorum & elegantium rerum mille genera, quæ longum esset narrare. Redeamus ergo unde sumus digressi, ad Cozumellam, Iucatanam, ac Colluacanam siue Olloam, terras dites ac elysias recenter repertas, à quibus diuerteram reuertor: ubi quanti sint momenti tractus illi, cognitum est, **Cubæ** insulæ habitatores **Hispani**, gubernatore **Annunçte**, nouam classem instruunt Caruelarum decem, cum uiris quingentis, additis, uti leuis armaturæ, equis duobus bergantinis, quorum opera utuntur ad uadosa litora, frequentium scopulorum discrimina tentanda. Equos nauibus imponunt, quinque mares, scemelas uero sedecim bello aptas. **Fernandum Corchesum**, qui tunc erat prætor urbanus, generalem eligunt classis gubernatorem & prætorem, subprætores uero **Alfonsum Fernandem Portucarerium**, **Franciscum Montegium**, **Alfonsum Auilam**, **Alueradum commendatarium Spatensem**, **Ioannem Velasquem**, **Diecum Ordassum**: uentum sequuntur eundem, ab angulo **Cubæ** ultimo, ad occidentem. Quamprimū **Franciscus Fernandes Cordubēsis**, mox **Ioannes Grisalua**, ad prospectum insulæ sacrificiorum, de qua mentionem fecimus, deueniunt, insperatus acer turbo captare terram uetuit, uersis illos uestigijs ad Cozumellam Iucatanæ orientalem fera tempestas transportauit. Portum habet unicum hæc insula, cui nomen **Sancti Ioannis porta**, latine indiderunt, sex oppidis tantum contenta est, & aqua puteali, aut cisternali, fluminibus caret & fontibus, quia plana, quinque tantum ac quadraginta mille passuum spacio ambitur. Aufugiunt incolæ ad syluas nemorosas, oppida deserunt præ timore: uacuas domos ingrediuntur nostri, patrijs fruuntur cibis, domorum ornatus uariorum colorum, aulæa, uestesq; ac lodices, amacæas appellant, ex gonfapio natiuo reperiunt. **Habēt etiam innumeros libros.** De his cum cæteris ad nouum **Cæsarem nostrum** aduectis late dicemus. Perlustrant uniuersam nostri milites, compositis tamen agminibus, ne quis ingrueret: paucos repperunt accolæ, una scemina comite, per interpretē **Cubensem**, **Iucatanos** tres alios abductos à primis **Hispanis**, sceminam hortantur, ut absentes accersat regulos. **Sceminæ** familiares etant accolæ cum ea ducti, à scemina uocati per nuncios ueniunt reguli, fidem amicitia præstant, domos patrias alacres repetunt, multa ex raptis supellectilibus restituuntur, idololatrias & recutitos esse reperiunt: pueros puellasq; **Cemibus** immolant. **Sunt Cemes** nocturnorum lemurum simulacra quæ colunt. Interrogatus à **Cemes**

me **A**laminus **N**auclerus, **F**ranciscus **M**ontegius, & **P**ortucarerius nunciū,
 qui regi munera attulerunt, unde immolandos habeant pueros puellasq̃.
Ab insulis collateralibus, inquit uenum ducuntur permutatione auri aut
 aliarum mercium. **N**usquam enim feralis monetæ dira sollicitudo in tam ua-
 sto terrarum spacio habitatores premit. **I**dem aiunt de reliquis nuper inuen-
 tis insulis, è quibus duas nominant, **D**estam & **S**estam, ubi nudi degunt,
 puerorum puellarumq̃ inopia canibus litant. **C**anes alunt comedendos, uti
 cuniculos alit gens nostra, non sunt latrabiles, rostro uulpino, quos ad esum
 destinant, pullos castrant, ad sobolem procreandam scæminarum copiam,
 marium numerum exiguum seruant, uti de ouibus pastores nostri: pingue-
 scunt castrati usque ad quadrimestre mirum in modum. **A**b his sacris nostri
 illos deterrent, nephas esse ostendunt, legem petunt quam sequantur, esse
 deum unicum qui cælum creauit ac terras, bonorum omnium datorem, sub
 triplici persona unitum in substantia, facile persuadent: **C**emes perfringi pa-
 tiuntur: **B**eatæ uirginis imaginem depictam à nostris præbitam in sacro sui
 templi loco sistunt, templum ac eius pauimenta uerrunt & abradunt, crucem
 ob ipsius dei atq̃ hominis laudem, ob salutem humani generis superimpo-
 sitam recordatione adorandam receperunt, in templi cacumine unam in-
 gentem ligneam locant. **C**onueniunt omnes deiparæ uirginis cum tremore
 reuerenti figuram suppliciter ueneraturi. **P**er interpretes significarunt hi ac-
 colæ esse in **I**ucatana uicina insula **C**hristianos captiuos septem, qui ad eam,
 tempestatibus raptati, appulerant, quinque tantū miliorum spacio dirimitur
 à **I**ucatana hæc insula. **Q**uinquaginta uiros cum duabus carauellis prætor
Cortesijs ad id negocij destinat perquisitores, **C**ozumellanos tres secum
 aduehant cum literis ad **C**hristianos, si qui reperiantur: quàm egregium fa-
 cinus sint acturi, si aliquem adduxerint, ostendit, rem ardentem commendat,
 ab illis nanque sperat lucidiorem sole se tractuum illorum omnium noticiā
 habiturum. **A**beunt bonis auibus, sex dies eis assignantur ad reditum, octo
 expectarunt: demissos in terram **C**ozumellanos nuncios trucidatos aut de-
 tentos suspicati sunt: illis relictis, redeunt ad **C**ozumellam nostri. **D**e discessu
 ex **C**ozumella cogitabat iam uniuersa classis, opposita illam uis maris deti-
 nuit. **E**cce ab occidente **C**anoam inspeçant uenientem ab **I**ucatana, **C**hri-
 stianum unum è captiuis aduehit, septennio is uitam degerat apud **I**ucata-
 nos, **H**ieronymum **A**quillarem nomine, uirum **A**stigetanus **V**andalum:
 quo gaudio seinuicem fuerint complexi, casus loquatur: infelicem sortem suā,
 & sociorum unā amissorum enarrat, auditur attētis mentibus: nec dissonum
 fore arbitror, nec tuæ beatitudini molestum, si rem, ut accidit, recensuero. **I**n
 meis decadibus mentio facta est de nobili quodam **A**ldiuiā ab **D**arianensi-
 bus misso. **S**inus **V**rabæ in putato continenti habitatoribus, ad **H**ispaniolā,
Admiranti **C**olono, proregi & senatui regis (ad quos pertinet putati conti-
 nentis

nentis remedium) significatum qua rerum omnium penuria urgerentur: **Sini-**
stris auibis miser **Aldiuia** prouinciam suscepit: in **Iamaicæ** insulæ **Hispanio-**
læ **Cubæ**q; laterali à meridie prospectu repentinus uortex in arenosas detu-
 lit syrtes. **Ea** uoracia cæcæq; uada **Hispani** uocāt uiperas & quadranter uipe-
 ras, quia ibi multæ naues implicantur, uti uiperina cauda lacerti: discinditur
Carauella, uix **Aldiuia** & è socijs triginta licuit in **Carauellæ** scapham de-
 scendere: sine remis, sine uelis misere raptantur à pelago defluenti: diximus
 nanque in **Decadibus**, esse ibi maria perpetuo fluxu labentia in occidentem:
 tredecim errarūt dies inscijs quò tenderent, nil e sui aptum reppererunt unquā,
 septem ex eis consumpsit fames, fuerunt ipsi marinis piscibus esca, in **Luca-**
tanam transportantur. **Superstites** iam inedia deficientes in crudelis reguli
 potestatem inciderunt. **Valdiuam** prætorem unā & socios quosdam truci-
 dauit, mox immolauit **Cemibus**, demum cum unitatis amicis comedit. **Ho-**
stes autem, aut appullos hospites hi depascunt, de reliquo, à carne huma-
 na abstinent. **Hic Hieronymus Aquillaris**, & socij sex in tertium diem im-
 molandi seruabantur, nocte ruptis uinculis truculenti manus tyranni eua-
 sere: ad regulum huic infensum, supplices confugiunt: admittuntur, sed in
 seruitutem. **Admirandum** auditu est de huius **Aquillaris** genitrice: ubi rem
 intellexit, illico insaniuit præ dolore, licet in nube tantum filium audiuerit,
 in potestatem carnes humanas edentium incidisse. **Hæc** si quando carnes
 affatas inspectat, aut ueribus affixas, clamoribus domum replet, inquiens,
En matrem omnium miserrimam, en filij mei frustra. **Habita** igitur epi-
 stola prætoris **Aquillaris** per **Cozumellanos** nuncios, coram regulo **Hero**,
 qui **Taxmarus** dicitur, quid **Cozumellani** afferant enarrat, de potentia
 regis eorum, qui ad eas partes appulerunt, deque uirorum fortitudine, de
 illorum beneficentia in amicos, de sauitia in detractantes, uel eorum po-
 stulata respuentes, multa edisserit: trementem reddidit **Taxmarum**. **De-**
operam, ne hostes suam ditionem ingrediantur, seruum rogat, sed pa-
 cato ueniant animo. **Pollicetur** **Aquillaris** pacem, & si opus fuerit, contra
 hostes auxilium & fauorem. **Aquillarem** dimittit, tresque illi dat familia-
 res comites: ita iunctim trañciunt ex **Cozumella** in **Iucatanam**, ad flu-
 men, **Alamino** nauclero regente, aliàs repertum tendunt: fauces eius a-
 renis erant conclusæ, uti de **Nilo** **Ægyptio** legitur, flantibus **Etesijs**, pro-
 pterea maioribus non licuit nauibus aduerso flumine procedere, quam-
 uis sit aliàs huiusmodi nauibus aptum suscipiendis. In **Bergantinos** & na-
 uium lintres ducentos uiros in littus exponit prætor. Per **Aquillarem** pax
 offertur. Quid sibi uelint percontantur accolæ: **Dapes** inquit **Hieronymus**
Aquillaris. **Spacium** erat ingens arenosum ad latus oppidi, illuc tendant,
 insinuant accolæ. **Eunt**. **Postero** die afferunt gallinas octo earum more, quæ
 sunt pauonibus neq; minores, neque insipidiore, suffusci coloris, & tantum

Maijciū Maijciū, quantum uix sufficeret decem famelicis. Est aut Maijciū frumenti granum quo ipsi panem conficiunt, nostro panico non multum dissimile. Protestantur unā ut inde discedant, propere ingens armatorum ad nostros discedere renuentes multitudo cōcurrit iterum, quid sibi uelint per alienas terras uagantes interrogant: pacem se cupere, per Aquillarem respondent nostri, & rerum permutatione dapes, aurum q̄, si aurum possident: nolle se pacem aut bellum cum eis, respondent: abeant iterum, ni malint usq; ad unum trucidari. nolle abire, nostri inquirunt, non habita ciborum copia, quæ alendis militibus præsentiis sufficiat: crastinum adferenda cibaria signant. mentiti sunt. mane sequenti nostris, qui castra locarant in arena, & fuerant pernoctati, tantundem afferunt epularum, & sui reguli nomine iubent abire. Cupere se oppidum uidere, & potiores dapes, nostri dicunt. Recusant illi, & terga uertunt submurmurantes. inedia nostri urgebantur, uictum quærere coguntur. In terram mittit subprætores prætor cum uiris centum quinquaginta: Per diuersa tendunt ad oppidana rura: è turmis unam, obuī barbari male tractabant: non longe aberāt socij, audito strepitu, laborantibus socijs opē ferunt. Alia ex parte prætor tormenta in Bergantinos & scaphas locat. ad litus se applicat cum reliquis militibus, litus tutaturi, & prohibitori descensum: prosperanti cursu ad pugnam parati, occurrunt barbari, sagittis & iaculis eminus nostros impetunt, feriunt imparatos: uiginti circiter tormenta in hostes prætor exonerat. strage globorum & stridore, ac flammarū eruptione percussī, perturbantur palantes crurum tenus, in aquas se proijciunt. & nostri hostes insequuntur fugientes, unā cum perterritis oppidum ingrediuntur: continuo cursu barbari trañciunt oppidum, & domos deferūt. Ad fluminis ripam protentum dicunt esse oppidum, quantum non ausim dicere, mille quingentorū passuum, ait Alaminus nauclerus, & domorum quinque ac uiginti milium: stringunt alij, ingens tamen fatentur & celebre: hortis intersecantur domus, quæ sunt egregie lapidibus & calce fabrefactæ, maxima industria & architectorum arte. Ad quarum sedes habitabiles per decem & duodecim alicubi gradus ascenditur, & spacijs interiectis secantur. Nemini quidem licet uicini murum trabibus onerare, sunt domus omnes trium domorum intercapedine separatae, culmis tamen & paleis coopertæ maiori ex parte, lapideis laminis pleraq; Quadraginta hominum milia barbari professi sunt eo die pugnae interfuisse, uictos tamen à paucis ob nouum pugnandi genus cum tormentis: & quia prætor in terrā equites sexdecim exposuerat. qui pugnae interfuerunt, à tergo barbaros adorti, turmas findebant celeri cursu, non aliter q̄ si greges ouium interficerent, perimendo, feriendo à dextris & à sinistris: miraculo percussī miseri hæsitabāt. neq; exercēdi tela locus dabatur, idē animal arbitrabant hominē equo annexū, uti de centauris nata est fabula. Duos & xx. dies sunt potiti oppido, laute sub tecto nostri, sub dio barbari esurientes degunt:

degūt, neq; sunt aulī nostros adoriri: munitiorē oppidī partē, ueluti arce tuti elegerunt, nocturnisq; freti custodijs, suspecti semper eruptionem timentes, somno uacabant. **P**otanchanum dicitur ab accolis oppidum, & à uictoria ibi adepta. **V**ictoriā nostri appellarunt. **M**ira etiam de atriorum ruralium ad delicias in prædijs ædificiorum magnificentia, magnitudine atq; elegantia, cum solarijs, impluuijs, & tabulatis egregijs more nostro: ut quatuor **H**ispani rurale quoddam ingressi, per horas quatuor in eo uagati fuerint, antequā ipsius exitum ob magnitudinem comperire potuerint. **P**er interpretes tandem & captos in prælio, regulum & eius primarios accersunt, ut inermes & supplices ueniant: datur opera, parent dicto, domus quisque suas repetit, pacem illis præstant lege proposita, ut ab horrentibus humanorum corporum ceremonijs erga manes & perniciosos dæmones, quorum simulacra uenerantur, abstinerēt, nostroq; deo **C**hristo cœli terrarumq; satori, ex uirgine munda præstito, & ad humani generis leuamen crucifixo, dirigant mentis oculos, ut que regi **H**ispaniæ se subditos fore profiteantur. **P**ollicentur utrunq; quantum breuitas temporis passa est instruuntur, restitutos nostratibus muneribus contentos reddunt. **E**cœlo missos arbitrantur uiros, qui adeo pauci numero aulī sint contra ingentem multitudinem manum conferere: nostros & illi quibusdam aureis donis affecerunt, seruas etiam uiginti donarunt. **H**is ita relictis, alias eorundem littorum terras quæsituri abeunt, sinum repetunt sub **G**risalua repertum ab **A**lamino, cui nomen dedere **B**ian sancti **I**oannis: **B**ian uocat **H**ispanus sinum. pacatis animis ueniunt accolæ. **A**b littore oppidum erat distans miliare, domorum aiunt mille quingentarum, super tumulo erectum: ad oppidī hospitia inuitāt nostros, dimidiā oppidī partem offerunt, si perpetui uelint esse habitatores secum: putant, uel **P**otanchanensium exemplo perterritos, ad quos iam forte fama peruenerat, uel sub talium uiroꝝ umbra sperasse in uicinos hostes fauorem & auxilium habituros. **P**erpetuis nanq; mutuis se bellis conficiūt imperij cupiditate. **R**ecusant æternam sedem, annuunt temporaneæ. **R**edeunt ad littus nostros sequitur populus, scenas illis & ramata mapalia summa cum diligentia erigunt, & tutissimis tegminibus à pluuia cooperiunt: castra ibi locant, ne marcescāt focij. **P**rætor **A**lamino nauclero & **F**rancisco **M**ontegio dat negocium, ut illius terræ occidentem uestigare intendant, fessos interim ipse recreaturus, & curaturus faucios. **I**n **P**otanchano manet ergo prætor cum reliquis, **B**ergantinos præbet ituris duos, homines quinquaginta. **A**d hunc usque sinum lenis erat decursus aquarum: ubi paulo inferius ad occidentem adnauigarunt, ac si ex montibus altis à torrente raperentur, ita impetus illos æquoris breui spacio ad quinquaginta à focijs transportauit miliaria: in aquarum concursum incidunt. **A**læua uasta maris planicies sese ostendit, quæ descenditibus ad occidentem undis obuiabat, uti duo ingentia flumina, quando conueniunt ex aduerso.

ex aduerso ita uidebantur à meridie uenientes aquæ, tanquam hostibus in ius alienum pedem inferentibus, primis possessoribus uelle obistere. Ex opposito terram uiderunt longe à læua & à dextra, minime fluctuabant, inter eos conflictus uorticibus agitabantur in diuersa, qui ferè illos deglutierāt, sine spe uitæ diu hæstarunt, flectunt proras, aduerso torrente unde uenerāt, luctantur remis uelisq; innixi superare uix poterant impetum, quando secessisse putarūt ad minus passuum duo milia, una nocte quatuor se fuisse retractos inuenerunt. Vicerunt tandē illud graue certamen deo fauente. Duos & uiginti dies in eo paruo maris spacio consumpserunt, ad socios tandem redeunt, rem aperiunt, finem eum esse terram Colluacanæ, putatiq; continētis adiudicarunt. Terram uero procul uisam à fronte, uel continenti nostro annexam, uel Septentrionalibus coniungi plagis ad Bachalaos, de quibus late in decadibus. Restat adhuc res hæc in dubio, detegetur aliquādo. Dum Alaminus & Franciscus Montegius hæc secreta inuestigarent à rege prouinciæ, qui Multoxumam dicitur, per unum ex eius proceribus prædicto imperatorem oppido, nomine Quintalbitor, multis preciosis mirisq; modis laboratis muneribus aureis, argenteisq; & lapillis ornatis nostri donantur: statuūt ad nouum Cæsarem nostrū mittere de colonia deducenda, gubernatore Dieco Velasquen inconsulto, qui eos cum mandatis miserat, ut prouincijs peragratiss, & redempto auro, regrederentur. Consilium ineunt, in diuersa tendunt, errorem fore proponunt aliqui: pars maior suffragatur, non esse de gubernatore curandum, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regem scilicet deduceretur: uicit populus. A benigno rege commeatum capiunt. Ad milia inde duodecim in gleba fortunatissima condendæ coloniæ locum assignant, generalem eligunt gubernatorem, prætorem ipsum Corthesium non desunt qui putent eo inuito. Is magistratus alios creat, ad condendæ urbis regimen. Portucarerium & Montegium, de quibus satis: nuncios ad regem mittendos eligunt eodem Alamino nauclero duce, quatuor sponte sua primarij nostras, uisum terras ueniunt, regemq; adeo potentem, ut eius autoritas tam in infinitū protendatur: ducuntur & sceminæ duæ, quæ nostris more patrio pareant & obsequantur. Suffusca gens est, auricularum torulos uterq; sexus perforat, gemmatosq; aureos perpendiculos circumferūt. Sed uiri quicquid est inter inferioris labij marginem extremum & dentium inferiorum radices perturant (uti nos auro digitos gestando circumligamus) in eo labiorum foramine ampliori, lamina subtili retinente interius prodeuntem, argenteum Carolenum æquat eius morulis rotunditas, crassitudo digitum. Fœdius me uidisse nunquam recordor. Putant tamen illi elegantius nihil esse sub orbe lunæ. Quo exemplo quàm uane ruat gens humana in sui cæcitatem, quàm que fallamur omnes edocemur. Existimat Athiops nigrum colorem candido pulchriorem putat & candidus aliter: detonsus capillato, barbatus imberbi

imberbi se credit esse spectabiliorē. **A**ppetitu ergo urgente, non ratione sua-
dente tendit gens humana ad ineptias huiusmodi, regiturq; suo sensu quaq;
provincia, ut inquit diuus Hieronymus, **V**ana eligimus, à certis & commo-
dis abhorremus. Vnde habeant aurum satis dictum est, sed unde argentum
nostri sunt admirati. **M**ontes altos ostendunt, horum cacumina perpetuis
canescunt niuibus, & paucis anni temporibus uerticem ostendunt, ob nubiū
aut nebularum densitatem. **P**lana ergo uel mitia montana, aurum procrea-
re uidentur, asperi uero montes & gelidæ eorum ualles argentum: aurichalcū
etiam assequuntur. **S**ecures bellicas nanq; ac ligones fossorios apud hos in-
ueniūt, ferrum aut chalybem minime. **A**d munera ergo regi allata deuenia-
mus, & à libris ordiamur. **D**iximus libros habere gentes has: libros attule-
runt unā cum cæteris muneribus, hi Colluacanae noui coloni, procuratores,
nuncij multos. **S**criptibilia sunt eorum folia ex interiore arborum tenui cor-
tice, sub libro superiore creato. **R**arum aiunt esse, uti uidemus, non in saliceo
aut ulmeo, sed uti cernere fas est in palmularum esui aptarum, tela dura folia
exteriora intersecante, ueluti retia foraminibus & maculis angustis contexta,
bitumine tenaci retiacula compingunt. **A**d aptatam hinc formam mollesca-
cta conuertunt, & extendunt ad libitum, dureq; facta liniunt gipso. **P**utan-
dum est autē eos aliqua gipso consanguinea materia tabellas uidisse. **C**re-
dendum est gipso in farinam cribrato superfultas, in quibus quicquid uenit
in mentem, scribi potest, dehinc spongia uel pannulo deleri, ut denuo reite-
retur. **E**x sicum tabellis fiunt libelli, quos magnarum domorum dispensato-
res per fora secum ferunt, stiloq; metallico merces emptas coaptant, delen-
das quando iam in computatorios codices traduxerint. **N**on foliatim libros
concinnant, sed in longum distendunt, ad plures cubitos: materias in qua-
dratas reducunt partes, non solutas, sed tenaci bitumine flexibili adeo con-
iunctas, ut ligneis compactæ tabellis, arguti librarij uideant manus subisse.
Quacunque pateat liber apertus, duæ sese facies inscriptæ offerunt, duæ pa-
ginae apparent, totidem sub illis latent, nisi protendatur in longum. **S**ub uno
nanque folio multa coniuncta folia consistunt. **S**unt characteres à nostris
ualde dissimiles, taxillis, hamis, laqueis, limis, stellisq; ac formis eiusmodi,
lineatim exarati nostro more, **A**gyptias ferè formas æmulantur: interlinea-
tim hominum, animaliumq; species, regum præcipue ac procerum depin-
gunt, quare credendum est gesta esse ibi maiorum cuiusque regis conscri-
pta, quemadmodum nostra fit tempestate. **V**idemus sæpenumero eos
generalibus historijs, fabulosis etiam codicibus, ipsius rei, quæ narratur, ad
alliciendos emere cupientium animos autorum, figuras interserere, arte
quoque grata superiores tabulas compingunt, nil differre à nostris clausi ui-
dentur: legū quoq; & sacrificiorum, cæremoniarumq; ritus, astronomicasq;
annotationes, & computationes quasdā, seminandiq; rationes & tempora.

libris

libris comendāt. Annum ab occasu heliaco Vergiliarum incipiunt, & mensibus claudunt lunaribus. **Tona** Mensē autem à luna nominant tona: quum menses signare intendunt, tonas inquirunt: lunam eorum lingua tona dicūt. Dies autem à sole, unde tot soles tot dies: eorum idiomate sol tonaticus dicitur, alibi tamen aliter: sed nulla ratione moti, annū distribuūt in menses uiginti, menses autem etiam diebus uiginti concludunt. **T**empla quæ frequentant, aureis ornant auleis, & suppellectilibus gemmeis admixtis, die illucescente thurificāt templa, piasq; spargunt preces ante rerum initia. **H**orrendum facinus in sacrificijs, & istorum tractuum habitatores omnes pro uictimis pueros puellasq; sacrificant, eo modo quo supra dictum est. **Q**uo tempore semina iacit in terram, & quando iam spicat segetes, populus seruos precio emptos, laute depastos, & preciosis uestibus ornatos suis **C**emibus destinat sacrificandos: per dies uiginti immolandos circumducunt, transeuntes per uicos oppidani suppliciter salutant, ueluti inter cœlites propediē annumerandos. **A**cri alia pietate **C**emes uenerantur, suum proprium sanguinem offerunt, & lingua, hic è labijs, ille ex auribus, aliqui à pectore uel femore, aut cruribus, multi acutis nouaculis uulneratim emungunt sanguinem, quem manu receptum roratim proiectum cœlum uersus, per templi pauimenta conspergūt, ita placatos reddi deos arbitrantur. **A**uilla **R**icca, id est, noua colonia, distat miliaria nouem oppidum domorum quindecim milium, ueteri incolarū nomine **C**emobal, nouo **S**ibylla, regulum reperiunt clausos habentem immolandos seruos quinque: abductos regulus supplex repetit, inquires, pernitiē mihi regnoq; huic meo uniuerso astruitis, si seruos immolādos mihi auferetis. **I**rati nostri **C**emes fata omnia à gurgulionibus corrodi, uel grandinibus deturbari, aut siccitate consumi, uel torrentibus imbribus uastari permittent cessantibus sacrificijs. **N**e desperati desciscerent **C**empoalani, minus malum elegerunt, in præsētia rati nō esse tempus eis inuitis prohibere, quin ueteres ritus exerceant, seruos restituerunt. **L**icet illis sacerdotes gloriam æternam, & perpetuas delicias polliceantur, deorumq; familiaritatē post huius seculi procellosos dies: mœsti tamen hęc promissa auscultabāt, maluissentq; liberari.

Quines **S**acerdotes **Q**uines appellant, singulari numero **Q**uin, cœlibes uiuunt & incorrupti. **C**um timore reuerēti sacerdotes uenerantur: hostium & in bello captorum ossa carnibus exelis in fasciculos ligata, ad **C**emium pedes suspendunt, ueluti uictoriæ trophæa, luctorum titulis superpositis. **N**otandū aliud. **R**efert, anniculos iam pueros puellasq; cum pijs ceremonijs, sacerdotes in templis aqua in crucem cum urceolo capiti superiniecta baptizare uidētur, uerba non percipiunt, actus & murmura licet animaduertere. **N**eque illi, uti **M**ahumetici aut **I**udei, putant eorū templa uiolari, si alienigenæ legis quisq; eorum sacris interfuit. **D**e libris, templis, ac sacrorum ritibus satis dictum putamus, ad alia regi allata munera deueniamus. **D**uas attulerūt molas, uti trufatiles,

fatiles, unam auream, argenteam alteram, solidas, tenues tamen: circumferentia ferè pari spitonarum octo & uiginti ponderis **C**astellanorum, est aurea trium milium octingentorum. Diximus castellanum esse monetam auream, quæ ducatū triente superat. Eius centrum occupat ueluti regis in throno sedentis cubitalis imago dimidia, ad genu usque uestita, **G**enij similis, eo uultu quo nocturnos lemures pictores nostri pingere sunt soliti, campus ramis, floribus effigiatus: eadem est argenteæ facies. Ferè idem pondus utrunque metallum purum. Aurea etiam grana rudia, non conflata, in argumentum auri natiui, uti ciceres aut lentes attulerunt. **T**orques quoque aureos duos, quorum alter constat catenulis octo, quibus inserti sunt rubri lapilli, non pyropi tamen, duo & triginta supra ducentum: uirides autem tres & octoginta supra centum, non smaragdi tamen. Eiusdem sunt existimationis illi, qua hi apud nostros nobiles. Ab eius torquis fimbria tintinnabula pendent aurea septem & uiginti, figuris quatuor gemmeis auro ligatis intersecta. Dependent à singulis aurei perpendiculi. **T**orquis alter est quatuor catenularum aurearum, per gyros rubris ornatarum lapillis centum duobus, uiridibus autem centum septuaginta duobus, sex & uiginti aureorum tintinnabulorū eleganter comptorum. In ipsius torquis medio decem sunt insertæ magnæ gemmæ auro circumligatæ, à quibus centum perpendiculi suspensi egregie laborati. **C**oriaceos cothurnos diuersorum colorum afferunt, forte duodecim, hos auro, argento illos, gemmis alios fultos, coloribus tum glaucis, tum uiridibus, à singulis tintinnabula pendent aurea. **T**iaras mitras, uarijs gemmis insutas, glaucis sapphyros æmulantibus refertas portant. **D**e cristis, zonis, & flabellis plumeis quid referre queam non sentio. **S**i quid unquam honoris humana ingenia in huiusmodi artibus sunt adæpta, principatum iure meritò ista consequentur. **A**urum gemmasq; non ad miror quidem: qua industria, quo uel studio superet opus, materiam stupeo: mille figuras, & facies mille perspexi, quas scribere nequeo. **Q**uid oculos hominum sua pulchritudine æque possit allicere, meo iudicio uidi nunquam. **N**otarum nobis uolucrum sunt pennæ lucidissimæ, uti pauonum aut phasianorum caudas uisas admirarentur: ita & nos illorum pennas, quibus & flabella & cristas conficiunt, & elegantia ornant cuncta. **G**laucos, uirides, flauosq; ac rubros, ac candidos, suffuscos etiam colores pennis inesse natiuos inspeximus: auro cuncta illa instrumenta confingunt. **G**aleas attulere duas gemmis glaucis coopertas: unam tintinnabulis aureis fimbriatam, & aureis pluribus laminis, duobus aureis calculis tintinnabula sustentibus: altera gemmis eisdem, sed quinque ac uiginti fimbriata est tintinnabulis aureis, cristata uiridi uolucris conum occupante, cuius pedes, rostrum, & oculi, aurea. **S**ingula uero tintinnabula singuli sustent aurei calculi, fuscinas

quatuor tridentes pennatas uarijs coloribus intextas, quarum dentes sunt gemmei, filis aureis colligati. Eodem ordine sceptrum ingens gemmatum cum duobus aureis tintinnabulis. Aureum etiam brachiale, calceos ex corio ceruino, aureo filo confutos, solea candida subiecta: ex lucido lapillo semiglaucio, unâ & candido circumseptum auro speculum, sphingem, forte lapidem diaphonium auro circumligatum: magni lacerti caput, & cochleas ingentes duas, anates aureas duas: & uariarum uolucrum species aureas. Quatuor & pisces cephalos aureos: & ex aurichalco uirgam: pennis miris modis insuta omnia. Portarunt bellicas peltas, & ancylia. Scuta quatuor & uiginti aurea, & argentea quinque. Mitram plumis uarijs contextam, in cuius fronte media lamina insculpta est aurea, effigiata Cemi idolo. Figuram quatuor aliarum sepiunt in modum crucis aureae laminae, uariarum animalium, leonum puta, tigrium, & luporum capita, uirgis & tabellis formata animalia, ipsorum corijs superinsutis, aurichalceis tintinnabulis ornata, & diuerforum animalium corijs integra, & egregie confecta. Lodices uarias gossapinas, candido, nigro & flauo coloribus intextas, duas auro & gemmis ditas, tresque alias pennis & gossapino intextas scacorum ludo: quod argumentum est & scacorum fritillos habere eos in usu. Aliam à fronte nigro, candido, rubroque coloribus intrinsecus rasam sine uarietate. Aliam eodem modo intextam, aliorum colorum, rota nigra medium tenente, radiata pennis lucentibus intermixtis: candidas & alias lodices duas, peristromata, aulæa, & sagulum patrio more uiri gestamen, & textas interiores, & capitis uelamina uaria tenuissima: & pleraque alia pulchra uisu magis quam preciosa, quæ arbitror iam plurimorum lectorum ingenijs, quod harum rerum cognitio parum sit frugifera, tædiosa potius fore, quam delectabilia narratu. Prætermitto & innumeras nauigantium particulas, de laboribus, egestate, & periculis, & de monstris, & aduersis multis, quibus interdum non absque uitæ discrimine exerciti fuerunt, quæ in suis annotationibus quisque edisserit, in nostroque regio rerum Indicarum senatu legunt, ex uarijs & multis eorum indicibus & priuatis literis hæc pauca collegi. Munerum tamen laudatores & Ferdinandus Cortesius, classis ipsius præfectus, & condendæ Coloniæ nouæ in extremis terris autor, à regio Indico senatu contra rectum iustumque fecisse iudicantur, qui inconsulto Cubæ gubernatore, qui eos auctoritate regia miserat, prouinciā susceperint ab eius mandato alienam, quicquid uenerint, licet ad regem, se insalutato. Per procuratorem fugitiuos latrones, & læsæ maiestatis reos Cubæ gubernator appellat, ac in ius uocat. Illi autem se maius multo præstitisse regi obsequium, uenisseque ad maius tribunal arguunt. Petit capite puniantur gubernator. Petunt magistratus isti, & sumptorum tot laborum & periculorum præmium. Præmium & multa differt: ut pars

ut pars utraque audiatur, statutum & sancitū est. Iam ad Darianenses Vrabæ sinus in putato continenti habitatores ueniamus. Darienem diximus esse fluuiū in occidentale Vrabæ sinus cadentē latus. In huius ripa Hispani coloniam, regulo Cemato ui armorum pulso, posuerunt. Colonia nomen ex uoto pugnae tempore promisso dixere, Sancta Maria antiqua. Ad hos diximus in calce decadum fuisse missos eo anno quo scribere desijmus, duce Petro Aria Abulensi, uiros mille ducentos, id petente Vasco Mugnoe Balboa, qui primus australe pelagus latens adhuc detexerat, & Darienensibus præerat. Appulso ad Darienem Petro Aria gubernatore cum ampla regia potestate, diximus fuisse destinatos per diuersa cum uarijs peditum turmis diuersos centuriones. Breuibz absoluam, quia horrida omnia, suauia nulla: ex quo nostræ decades desierunt, nil aliud actum est, nisi perimere ac perimi, trucidare ac trucidari. Ad uoluntatem creauerat rex Vascum: nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperium: dissiderunt animis: confuderunt omnia: intercessit tempus, Ioannes Gaicedus Franciscanæ religionis pulpitaris Vasco promisit filiam in uxorem Petri Ariæ. Ars inter rerum duces, qua conueniant, nulla reperitur. Dissident multo acrius, & res ad talem casum deducta est, ut occasionem nactus in Vascum Petrus Aries, processu per prætores urbanos formato, iugulari Vascum mandauerit, & unâ primarios quinque alios: inquiens Vascum sociosq; defectioni studuisse in mari australi, ubi classiculam nauigiorum quatuor Vascus ipse construxerat, ad australia putati continentis littora inuestiganda, dixisse Vascum commilitonibus trecentis, quos secum habebat: En quid uiri tot laborum & periculorum mecum participes alieno semper subiecti imperio erimus? Quis ferre possit iam huius gubernatoris insolentiam? littora hæc sequamur quod fors dederit, & inter tot Elysiæ prouincias tam uastæ telluris unam eligamus, in qua nobis ipsis quod uite superest, liberi iam tandem uiuere possimus. Quis hominum nos reperire poterit, aut repertis uim inferre? Res ad gubernatorem delata est: Vascum ab Austro accersit Petrus Aries: paret dicto Vascus in catenas conijcitur: negat Vascus tale consilium cogitasse: testes quærantur male factorum quæ patrauerat: ab initio dicta colliguntur: morte dignus censetur: perimitur. Ita laboribus & periculis, quæ subiuit innumera miser Vascus, quando maiores se titulos adepturum sperabat, finem imposuit. Classiculam Petrus Aries ipse, uxore in Dariene relicta, conscendit, scrutaturus littora: nondum an redierit intelligimus: neque ipsi deest fortuna. Iam alius est designatus gubernator, dictus Lupus Sofa, ex fortunatis insulis, ubi extitit prorex, reuocatus ab Dariene, quid stomachi sit habiturus si redierit Petrus Aries, boni iudicent: nil unquam gloria dignum sub eo actum est: nimium remissum ab initio fuisse hinc arguitur: illinc autem nimis indulgentem, & parum seuerum in corrigendis erroribus. De hoc satis. Ommissa quædam

dam repetamus de flumine ingenti **D**abaida profundissimo, quem nostri ob latitudinem ac magnitudinem eius immensam **G**randem uocitarunt: qui labitur in ultimum **V**rabæ sinus angulum, per portas (uti Nilus in **E**gyptium mare) septem. Cuius copiosam descriptionem reperies in decadibus nostris. Quod eius montana sint auro ditissima, ex accolarum quos super ijs rebus accurate interrogauimus, relatu dixi. **D**abaidæ arcana scrutaturi **V**ascus & prætores alij compositis agminibus aduerso flumine cum nauibus diuersarum specierum, quater conscenderunt, quadraginta milia passuum primo, mox quinquaginta, demum octuaginta, ex transuerso aliàs. **O** ingens facinus, ò nostram detestandam ignauiam, gens nuda uestitam, inermis armatam in omni ferè conflictu profligauit semper, trucidauit ad unum, aliquando uulneribus cōfecit omnes. Sagittis bella gerentes uenenatis hostem laceffentē impetūt: & quā uisu hostium carnes assequuntur detectas, ictum figunt certissimum. **H**abent & iacula, quæ pugna tempore tam crebra iaculantur eminus, ut more nubis solem hostibus eripiant. **H**abent & ligneos durefactos enses latos, quibus cominus certant ferociter, si ad manus deueniatur, & **V**ascum ipsum multis uulneribus confecerunt aliquando. **I**ta flumen **D**ebaida propulsantium accolarum rabie inexploratum relinquatur. **H**ispaniola **R**estat ut de Hispaniola reliquarum insularum genitrice ac ceu primaria earum, de quibus narrare instituimus, pauca dicamus. Resarcitus est in ea senatus, quinque sunt additi iudices, qui uniuersis illis tractibus leges præbeant. **S**ed propediem in ea colligere aurum, licet sit auro prægnans, desinent, quia fossiores deerunt, ad exiguum miseri accolæ redacti sunt numerum, quorum opera auro legendo usi sunt. **A**bsumpti sunt ab initio bellis acerbis, fame multo plures: quo anno radicem, qua panem nobilium conficiebant, eruerunt, & à maïcio grano seminando pane populari abstinerunt: reliquos uarij morbi, ignoti hactenus, anno millesimo quingentesimo decimo octauo, qui tanquam morbosas pecudes contagioso halitu eos inuaserrant, & unā, ne mentiamur, auri cupiditas, in quo effodiendo, cribrando ac legendo miseros post iacta semina, ociosis ludis ac tripudijs, & piscationi, aut parui cuniculi uenationi assuetos inhumane nimis exagitarunt. **I**am per regium uniuersum senatum sancitum est, ut liberi reducantur in populos & agriculturæ generationi que indulgeant. **S**erui autem & aliunde empti, ad id aurifodinarum opificium trahantur. **D**e auri mortifera fame satis dictum. **A**uditum est mirandum, quantū in hac insula coalescant omnia. **O**cto **S**accari copia & uiginti in ea sunt torcularia erecta, quibus magna saccari copia extorquetur. **S**accareas aiunt cannas altiores crassiores que in hac insula creari quàm alibi usquam reperiuntur, ad crassitudinem lacertalem aiunt & uirilis stature, ac semis altitudinem nutriri, & quod maius, **V**alentia Hispanæ, ubi ingens saccari copia quotannis elicitur, ubicunque saccareis cannis inuigilatur,

latur, quinque uel sex, aut quando copiosius, septem phialas cannas quæque radix parturit: in Hispaniola uiginti aut triginta interdum. Quadruplum est in ea copia immensa. Auri rabida sitis à cultura Hispanos hactenus diuertit. Triticum augetur in immensum, ut centesimum aliquando reddidisse dicatur: ubi cura sit, in collibus aut montanis iugis, ad Boream præcipue uersis, tritico, serendo intendere. Coalescunt & uites in eisdem partibus. De arboribus uero cassiam fistulam gignentibus, ex insulis putato continenti uicinis asportatis (de quibus mentionē fecimus in decadum libellis) quid dicemus? Tanta est iam copia, ut post paucos annos libram simus unciae loco à pharmacopolis habituri. De syluis coccineis, de cæ reliquis huius beatæ insulæ prærogatiuis, & naturæ in illam porrecta beneficentia, satis multa in decadibus. Placuit tamen pleraque repetere, quia à grandium negotiorum mole arbitror ad huiusmodi rerum recordationem multorum lectorum ingenia diuertisse: nec labia detorquent, quæ sunt sapida, modo materia preciosa
preciosis uestibus induatur

R. PETRI MARTYRIS DE INSVLIS NVPER
INVENTIS FINIS.

Bb 3

AD ILLVSTRIS.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCI
PEM FEDERICVM SACROSANCTAE MILITIAE OR
dinis diuæ uirginis Teutonicorum protomagistrum, Saxoniae du
cem, Thuringiae Lantgrauium, ac Marchionem Misniae, Erasmi
Stellæ Libonothani in antiquitates Borussiae præfatio.

Esi uereor Federice princeps, res Borussicas altius & à pri
ma origine repetiturus, antiquitatem in his quæ usque eò la
tuit, ueluti ex cauea in scenâ theatrumq; producturus, mul
torum risus, ronchos & cachinnos, demumq; explosionem
magis quàm applausum legentis turbæ me incurfurū, tum
quod id secum ferat antiquitas, ceu Aristoteles in problema
tis perhibet, ut res anilibus fabulis simillimas narrare uideat, tum quod res
Borussiae diuturna barbarie, sine ullis literarum monumētis quasi perpetuis
tenebris mancipatæ, & in ipso lethæo demersæ penè obriguissæ extimantur,
adeoq; cōcretæ, ut etiam phœbeo calore agitata uix incallescere possint, quo
iterum lucem solemq; admittant. Verum dum hi blaterones tuam celsitudi
nem istius ludī agonotheam in orchestra conspexerint, sub cuius umbracu
lis me in hanc scenam prodīssæ pernoscant, forte ne lingulaces infreniq; ore
à te sapientissimo principe iudicentur, maledictis temperabunt, simul & na
sum continebunt. Quod si nec reueriti tuā maiestatem, effrenataq; lingua uer
bis non equis defluant, malignitatis quoque aculeos haud recondere uelint,
imò blaterare malint, nihil est quo perhorrescere oppidò possim, ut cœptā
scenam interturbem. Ronchissent hi nasutuli, obstrepant, clament, arguāt, cri
minentur, exhibilent deniq; dummodo tibi plausibilis, lepida ac iucunda no
stra actitatio uisa fuerit. Antigonidas olim musicæ artis peritissimus, cum di
scipulo in arte probe instituto, populo tamen non admodum grato, in scenā
progressus cunctis audientibus dixisse fertur, Mihi cane & Musis: quia uide
licet ars bene cœpta, quanquā populi lenocinio destituatur, iusta tamen com
probatione non exiit. Sed ut tandem his respondeam, qui longe petitas
historias calumniantur, ceu minus fidei illis insit: cæcutientibus id forsan eue
nit & nocturnis oculis, sed penes clare cernentes plus dignitatis antiquitati
inesse, nemo sanæ mentis ambigit. Ne quoq; res Borussicas ceu sempiternis
tenebris obnoxias, & minime ad solem lucemq; ex caliginoso uetustatis re
cessu redituras, possint argumentari, meminerint saltem quæ de Hercule fe
runtur, qui Cerberum tricipitem ab inferis, solemq; hunc nostrum ac calorē
ferre coëgisse dicitur, Threiciū & uatem raptam sibi Eurydicen ex tartar
eis sedibus diuina sua suauiloquentia eduxisse. Ob id nec inficias eant locu
tulei, res Borussicas quantumcunq; umbra uetustatis contectas ac rubigine
obductas, imò in abditissimos recessus actas, curiosa indagatione non posse
non restitui, ex noctisq; caliganti nebula eximi, ac claritate dei illustrari orna
riq;

riq̃: quum hæc ipsa indagatio, puta industria, unica ab omnibus esse asseritur, cui nihil inaccessum, nihil occlusum relictum sit. Hæc res quomodolibet obstrusas, & in penetralibus reconditas elicit, exprimit & promit. Hæc cœlum petit, & subterranea regna subintrat, maria scrutatur, oculis subiicit quicquid usquam latet sepultumq̃ est. Illa ipsa Homerum cæcum plus Argo mille oculos habente uidere dedit. Hæc Zeusim Helenam nunquā à se uisam tanta uenustate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter quam tantum laboris subiisset Græcia, & alta Pergama ruerent. Hæc Phidiam statuarium dignissimum, simulachrum Iouis exprimentē eò usq̃ euexit, ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores antiquitatum Borussiae uectibus è cardine semotis, ut paterent effecit, extraq̃ latebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hæc adminiculatrice eximo lethæi fluminis cœno hæ ipsæ conquestæ erutæq̃ sunt, & utcunq̃ à sordibus deteras, sese ceu postliminio reuersæ, tuis luminibus conspectuiq̃ illustrissime princeps, primum ostentantes, te ut felicem moderatorem suum saluant, ut patrem patriæ uenerantur: & quicquid usquam in secundiorem sortem, faciemq̃ splendidiorem commutatum, ceu fermè singula aspexerint, id totum tibi sacroq̃ sanctæ militiæ, cuius tu magister, imò dictator perpetuus extas, tribuūt. Quod si sunt qui te circūstant, & has ineffigiatas rudesq̃ Borussiae imagines toruis luminibus respexerint, abigendasq̃ duxerint, quod sine cultu ornatiori, & penè inuestes in hunc augustissimum confectum productæ sunt, his responsum sit: **F**œminam probam pigmenta fucumq̃ non decere, nec orationē fidem habiturā unguenta usqueadeo redolere. **L**ogographis id tribuimus, ut quodcunq̃ suauius quàm uerius narrent. **N**os in his commentariolis sine fraude, omni apparatu orationis seposito, Borussiae antiquitates exposuimus: ut si qui futuri sint, cultiori sermone res Borussicas describere uolentes, hinc sumere possint, quod ornatum iri tantopere uelint. **N**uda namq̃ hæc oratio facile quem quis imponet cultū perferet. **U**t autem fidem sine scoria habituri sint hi nostri commentarioli uetustate & carie oppleti, ipsos ex præclarissimis rerum scriptoribus elucubratos esse fidem facio, **P**linio scilicet, **S**olino, **P**omponio **M**ela, **C**ornelio **T**acito, **S**trabone, **P**tolemæo: ex neotericis **G**ordano, qui primus res Gothorū literis mandauit, nostro **A**lberto **M**agno, qui has inuisit & peragrauit, **O**thone **F**reislingensi episcopo, qui quinq̃ imperatorū **R**o. res gestas luculenter scripsit, **H**elmodo **L**ubecensi presbytero, qui res **S**clauorum haud ineleganter prosequutus est, **B**orussicasq̃ simul attigit, **B**londo **F**oroliuiensi, **A**enea **S**yluio, & præter hos qcquid annales Borussiae usquam uetustatis habuere, pleraq̃ etiam per acceptionē. Nam apud **V**al. **M**aximum locus est, quo res suo seculo cognitæ, & absq̃ literarū monumentis cōseruatas manare ad posteros indicant, sola scilicet traditione patrū. Id genus disciplinæ **H**ebreis etiā usitatissimū est. Huiuscemodi

innixus fulcimentis, commentariolos nostros non temere edi posse arbitrat^{us}. Ne autem manus nostras excedentes absque patrocínio uagabundi er^{rent}, ipsos nomini tuo illustrissimo dedicandos duxi, tum quod neminē magis rerum Borussię cognitio deceat, quā Borussię principem, tum quod pari tutela hac nostra ætate ac prisca Borussia fruatur. Quum igitur princeps illustrissime simul & inuictissime à curis publicis feriat^{us} fueris, frequēti quoque ueterum, quibus inhias, lectitatione satiat^{us} magis quā lassatus, etiam domestica peculiariaq^{ue} inuisas legasq^{ue} subinde agnosces in his Borussia preter ueteres eius limites, uarios ipsius cultores. Crebro enim illinc migratū est, aliquorum maiore numero cogente, morēsque uetustiores: quos si ad præsentes accommodabis, non obscure lucebit quanta sunt quæ sacrosancta militia Teutonicorū in Borussia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, asperam, idololatrā, scēdam, ac rerum omnium inopem acceperāt, illam ipsam splendidam, cultam, ciuilem, opulentam, humanam, & quod maximum est, Christianam reddiderunt & reliquerunt. O felix nimium Borussia, si sua norit bona illo principatu. Facile demum illustrissime princeps deprehendes, quā iusto dei iudicio Borussia ad Germanorum redierit incolatum. Quum Germaniæ & pars sit, & Germanis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentissimorum scriptorum testimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuscunque alijs gentibus inhabitatur administraturue? Ego autem hanc scribendi prouinciā non tam mea sponte quā iussu uenerandi antistitis Iobi Pomesamiensis, à nullo antea tentatam accepi, ut meo Marte aduersus quosunque aliter de Borussia finibus & populo sentientibus, ceu pro aris & focis dimicaturus sim, ultima potius perpeti certus, quā ignauiter cessurus. Te igitur principem inuictissimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne desistas auxilia ferre tam pio ac iusto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiē barbarorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubiū uertitur, si tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuste occupantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata sinant, tuæ auitæq^{ue} uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora admo^{nent}. Nunc ad institutū pergamus.

ERASMI STELLAE 575

LIBONOTHANI DE BORUSSIAE ANTIQVI
TATIBVS LIBER PRIMVS.

BORUSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Vistula a *Borussia situs*
mne, quem ad occidentē terminū habet, incipiens,
sinusq; Baltici maris, qui septentrionale latas eius
ambiunt, percurrēns, orientālē solem ab Alanis ex
cipiēs, mōtibus Hamaxobijs australe latas eius ob
tegentibus, à quibus cōtinuis sylvarum iugis diste
minat. Fuit hæc terra diuersis habitata cultoribus.

Nam ut Gordianus Gothus scribit, nuper *Hulmigeri*

gerij Germani eam tenuere, à quibus aliquādiu Hulmigeria dicta, hodieq;
ea pars quæ Vistulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uocitat. Sed hi per
Gothos quamprimū ex Scādania in continentem descendissent, inde pulsi
eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus autē uetustiores incolas recensens, Go
thones, Venedos, Stagnanos, & Sargatios Sudinosq; his locis insedis scri
bit, qbus Gelidanos simulq; Gillones, Vacinos & Charinos, quos ipse Cha
rionas nominat, addit, finesq; ad Hamaxobios usq; protendisse indicat. Ad
Vistulam uero pauciores sedisse cōmonstrat: nam Finnos cum Venedis &
Sulones duntaxat hanc oram habitasse ait. Hos autem populos nullo alio
quodam cōmuni nomine dignatur: forte quia non unus populus, nec in unū
concessit nomen. Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc loca cōquirens,
ipsa Germaniæ prorsus adscribit: quanq; promiscue Sarmatis Germanisq;
populis habitata asseueret. Venedos enim Germanis connumerandos cen
set, quod & domos fingunt & scuta gestant, peditum usu ac pernitate gau
dent. Quæ omnia diuersa Sarmatis exitere, in plaustris solūmodo ac equis
uiuentibus: quanq; & ipsi ex Sarmatarum moribus traxerant, quod uicinos
latrocinio infestarent. Quicquid enim inter Peucinos, quos quidam Baster
nas dixere, sylvarū ac montiū erigitur, latrocinio pererrauere. Erant autē *Peucini*
cini & Basternæ, ut Plinius testat, cōtermini Dacis, sermone, cultu, sede ac do
milio Germanos referētes, multa tamen fœditate Sarmatarū cōtacti, nā &
cōnubijs pmiscuis utebant, & proceres eorū pari sorde ac plebs torpebat. In
dubiū Tacitus uertit, Sarmatis ne an Germanis ascribant: uerū hæc loca ho
die Poloniæ ascribunt. Plinius tamen ipsos Germanis cōnumerat: cui & Va
rini & Gothones Germani sunt, ex Vindelicorū genere. Ultimo autē regionē
Borussij intrauerūt, populi qui Ptolemæo teste ad Riphæos mōtes, ubi in se
ptentrionē fufius excurrūt, nec longe quā Tanais ex eis erumpit, sedes habue
re, q infelicitate sua cōciti (ppetuis nanq; niuib; algoribusq; illic terra riget,
ad omneq; naturæ ministeriū damnata est) ad nouas sedes capeffendas pa
triā egressi in hæc loca delapsi sunt: quæ tū soli fertilitate, tū pascuorū lacuūq;
amgenitate

Peucini
Basternæ

amicenitate ipsis quum primū placuere, nec non ultra progressi sunt, hic sedes unanimi consensu sibi desumentes, utq; sibi ac posteris perpetuū essent duraturā, terram uocabulo gentilitio **Borussiam** appellauere, quā usque hodie unius literā suppressione **Brussia** uulgo dicitur. **H**æc est uera huius gentis origo. **E**t cæterum quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam habendum esse censeo. Facit istius rei fidem permaximam, quod usque hodie populi ad Riphæos habitantes eodem pariq; sermone quo hi utuntur. **Borussij** uero sedibus formati, terram cultoribus uacuam (**Gothi** enim populariter eam excessere) nullo repugnante facile occupauerunt, citra eam portionē quā ad **Vistulam** est. **H**æc adhuc à paucissimis Germanis tenebatur. **P**ro pagantes igitur sese à **Chrono** flumine usque in contingentiam **Hulmigerorum**, quā nuncupatio post pulsos per **Gothos** ueteres colonos, è medio orę huic regioni accommodari cœperat. **I**n nomine suo breui cæterorum hic habitantiū nomina obfuscauere: quod forte euenit, quia **Borussij** cōterminis gentibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine suorum, amplaq; ac spaciōsa orę occupatione, ipsos etiam indigenas superarunt. **T**errarum nanque limites pro nutu potentiorum sæpenumero nomina fortiuntur: duratq; hodie ea nuncupatio, quod qui ex Germanis uel **Vistulam**, uel illic maris tractum accolunt, **Borussij** uocētur, qui tamen cum illis ipsis præter cœlum commune habeant nihil, iustiusq; **Borussien**ses nuncupandi forent. **T**erram hanc **Borussij** undiquaq; fecundam longe lateq; incolentes, ipsam tamen minime excoluere, uel ob ignorationem rei rusticæ, uel ne bonitate soli deprehenſa, & ipsi finitimorum metui obnoxij fierēt, indeq; eliminarentur, uel quod uictum è terræ nascentibus nondum nouere: carnibus nanque ferinis, & quidem crudis pro cibo, lacteq; pro potu uescebantur: quandoq; etiā sanguine equino mixto, & eo usque ad ebrietatem. **D**omos non fingeant, sed specubus & arborum subere (unde etiam **Subaria** dicta comperitur) ab imbris & algoribus sese ac infantes protexere. **N**ulla eis sacra aliquandiu fuere: tandem in eam deducti insaniam, ut serpentes ferasq; & arbores religiose colerent, ceu de his in subsequētib; dicemus. **N**on leges, non magistratus nouere: tantum cuiq; licuit, quantum audebat. **N**ihil à feris uita illorū distabat. **E**rga tamen naufragos, & maris tempestate iactatos, humaniores & illis ipsis undiquaq; auxilio fuere: in reliq; mira fœditas ac fœda paupertas: nam eis nec arma, nec ferrū fuerāt. **S**i quando ad prælia inter se concurrerent, sudibus præuſtis & perticis utebantur. **N**on autem multi effluxere anni, quum **Germani** **Hulmigeriam** incolentes resumptis uiribus (nam per **Gothos** multum attriti fuerant) accitisq; trans **Vistulam** socijs, qui amne lintribus transmissis eis confedentes, & iunctis uiribus contra **Borussios** bella parant: penitiora quoque regionis ingressi, quotquot **Borussiorum** offenderāt aut in seruitutem acceperant, aut retrocedere cōegerant, breuiq; sese suosq; à metu

à metu barbarorū asseruere, Borussij uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, se cum Sudinis, qui ultra Chroni fluenta sedes habet, eiusq; regionis aborigines creduntur, societate iniere, qui tum uirtute & potentia plurimum pollebant. Est autem Chronus fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quē in finibus Borussie ortū brumalem uersus, multi lacus eodē ferme loco se mutuo influentes efficiūt: qui Borussios à Samijs primū, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis determinat, populis etiā Ro. armis tentatis magis quā uictis. A Druso enim Germanico, testante Plinio, classibus oppugnati sunt: qui primus Ro. ducum septentrionalem oceanū ingressus est, & post eum, Domitianum Cæsarem in expeditione quam contra Sarmatas, quod legionem cum legato necarant, instituit, ob succinum quod abundantius barbari illic inter maris eiectionia, soli omnium gentium excepere. bello petiti sunt, sed se magna eius rei propter quam peti se senserant copia, succini scilicet, redimentes, illacessiti remāsere. Sed hic de succino obiter dicamus: abundat enim eo hæc ora, quæ quasi peninsula est ob sinuosos flexus maris, terramq; spatiose in freta excurrentē, in quā ui tempestatū id ipsum aduehit: id olim à Germanis glessum dictum est, ut eruditi scriptū reliquere. Inde Glessaria regio ipsa à Ro. militia nuncupata, & ab alijs Subaria à subere, quū patrio nomine Sudinia uocet, ab eruditis uero Austrasia. Succinū etiam sualternicū Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiis autē loci succinū gignat, scriptores non cōueniunt. Præter enim ea quæ fabulose de ipso in Phaëthōtis fabula p̄dita sunt, Pitheas Gothonibus Germaniæ gentis accolis estuariū Mentonomon nomine esse ait, ab oceano stadiorū sex miliū: ab hoc diei nauigatione insulā abesse Abalū, ex illa uernis fluctibus succinū aduehi, & esse cōcreti maris purgamentū: incolascq; pro lignis eo uti dicit, p̄ximisq; Teuthonis uēdere: huic & Timæus assentit: sed insulam Basiliam uocauit. Nitias autem solis radiorum succum esse uoluit, hosq; circa occasum, ut ipse credit, uehementiores in terram actos, sudorem pinguem in eam partem oceani relinquere: deinde æstuante mari in Germaniæ littora eijci. Mithridates in Germaniæ littoribus insulam esse asserit, uocariq; eam Cedron, cedri genere syluosam, inde & in petras defluere, Cornelius Tacitus Effluorum gentem, qui dextro Suiōnici maris alluuntur, nuncq; Lissom uulgo nominantur, ipsum legere inter uada, ac cætera maris eiectionia ipso littore asserit: quod & hodie fieri cernimus. Quidam nostri temporis experti, ipsum è limo quorundam montium sole excalescente fluitare existimant, in herbidoque solo atque algido, quod his montibus subest, indurari, oceano illic efferuescente inde rapi, in proximacq; littora expelli. Indiciū istius esse, quod ipsum aliquando ex solido eruitur, quod & ipsi uidimus: quanq; cerea mollicie, & penè lentum sit, ob id ipsum mari denuo immergunt, cuius rigore lapidescit. Hanc uero opinionē neq; omnino adstruere, neq; refellere in animo est. Quod autem hos montes nomi-

Sudini

Chronus flu.

Succini descri
ptio

Succini pro
uentus

tes nominatim non addunt, mihi suspicionem incertitudinis facit. **Plinius** uero naturę fidissimus interpres, **Germanici** **Cæsaris** classibus bellum, ut dictum est, in septentrionali oceano, gerentis experientia innixus, tradit succinum gigni in insulis septentrionalis oceani, ipsumque nasci defluente medulla ex pinei generis arboribus (ceu enim resina in cerasis, ita & in pinis humoris abundantia erumpit) densarique rigore maris, eo intumesciente ex insulis rapi, certoque littore expelli: ita inuolutum herbis, ut ex his pendere uideatur, salo expulsi succum uero arboris esse, ipsumque primum liquidum distillare, argumento sunt quaedam intus lucetia, ut formicae, aut apes, etiam lacertae, ceteraque id genus, quae adhæsisse musteo non est dubium, indurescente uero humore inclusas remanere. Pineae autem arboris indicium est pineus in attritu odor, & quod accensum tædæ modo fragrat. Rude est informeque ac glebæ simillimum, dum ex aquis excipitur, corticibus ac alijs rebus sibi inhærentibus: ob id diu incognitum barbaris, inter maris quisquiliis iacebat. **Germani** id ipsum primum nouisse traduntur, in Pannoniamque ad Carnuntum oppidum aduexisse, inde **Veneti** ipsum accipientes, primum rei famam fecere, mox proximi Pannoniae circa Adriaticum mare Transpadanicumque, quorum agrestes foeminae morum uice, & decoris gratia succinum gestauere. Hinc natam fabulam de Pado omnibus notam credimus. Eius esse genera quamplurima constat: candida, sed odoris præstantissimi sunt, quibus diu minus precium erat: hac uero tempestate & fulua & cerea mercede præstant: ex fuluis etiam translucetibus amplior erat autoritas, præterquam si nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam, non ignem inesse placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis, molli fulgore conspicuis, id ab aliquibus Chrysolectrum dici comperimus, quasi coloris aurei: rapacissimum id est ignium, & si iuxta fuerit celerime ardescens. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. **Domitius Nero** **Romanus** imperator, capillos coniugis suae **Poppeae** in hoc nomen adoptauerat, ipsos quodam carmine succinos appellando. Ex eo tertius hic color à matronis expeti coepit in capillis. Dum quoque is gladiatorum munus **Po. Ro.** exhibiturus esset, **Iuliano** quodam equite **Ro.** id curante, ad ipsum comparandum misso, qui hæc littora peragrauit, uidit, ac commercia tentauit, tantamque copiam **Romam** inuexit, ut retia in uenatione publice edita eo non dareretur, armaque & librilla, totusque simul diei unius apparatus è succino esset: uisa tunc fuit gleba tredecim librarum. **Solinus** tamen refert id succinum a rege Germaniae **Neroni** dono datum: cui sententiae magis accedo. Tanta fuit eius, ut eruditi scriptum reliquere, in delitijs taxatio, ut hominis quamuis parua effigies uiuorum hominum uigentiumque precia superaret. Quumque in alijs ad luxuriam quaesitis ostentatio & usus placeret, ceu in Corinthijs es auro argentoque mixtum, in cælati ars & ingenium: uniones quod capite, gemmae quod digitis circumferuntur. In succino, ut **Plinius** inquit, tantum deliciarum conscientia

Fuluum succinum

Succini precium

scientia luxuriâq; expetita est. Est usus eius multiplex in medicina: nam ab ^{succini phar} infantibus pro amuleto gestatur ^{maca}; contra lymphationes & noctis metus cui-
 cunq; ætati prodest: urinæ difficultatibus potum alligatumq;, quod Chry-
 solectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Callistratus prodidit. Tri-
 rum cum melle ac rosaceo aurium uitij, & si cum Attico teratur, oculorum ca-
 liginem remouet. Stomachi etiam uitij uel per se farina eius sumpta, uel cū
 mastice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonsillis quo-
 que resistere creditur, & faucium uitij, ob id mulieres Padanae ipsum circa col-
 la longo seculo gestauere: uario genere aquarum iuxta illos infestante guttu-
 ra ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equestres copiae in equis suis ob-
 seruant. Neotericorum pariter experientia ad citandos partus candida ope-
 rari depromit: notissimum id Germaniae mulieribus. Calculos quoq; uesicae
 & renum eo poto elidi euocariq; quamplurimi testantur. Venena pestilen-
 temq; aërem eius nidore fugari compertū est. Distillationes quoq; sisti, uul-
 neratis, si in potu sumpserint, prodest: malagmatis ob id etiam assumuntur.
 Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunq; libeat colore tinci
 hœdorum seuo & anchusæ radice: quippe etiam ipsum conchylio infici tra-
 dunt. Quæ uero translucida sunt, ad gemmas adulterandas magnā habent
 uicinitatem, & maxime ad amethystos. Politur succinū adipe suis lactantis
 incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quā li-
 ni medulla. Notissimum cuiq; est quod attritu digitorum caloris ui accepta,
 attrahunt ad se paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Visum esse quidam
 retulere, quod æris etiam ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrū
 quasi adnatum inhæserat, quod ui sua forte attraxerat. Multi tentauerūt suc-
 cinum flexile ac ductile reddere, sed nequicquam cessit, mirum, quum nimia
 humida & succulenta prodeat, uti indicauimus. Hec tumultuarie de succino,
 Sudinorū opibus dicta sint, propter quas sæpenumero ab exteris gentibus
 bello petiti. Sensere nanq; præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupati-
 tium oppugnationem, à quibus se terra & mari impigre defensasrūt. Habue-
 re enim uero hi populi, ut de moribus eorum aliquid transeunter dicam, regu-
 los suos, quorum legibus obtemperabant: agrosq; coluere & commercia no-
 uere. Vestium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, foeminae linea tunica ute-
 rentur, circuloq; ex ære uel orichalco colla circumdebant. Auribus etiam cro-
 talia suspenderunt, rem friuolam, quod tamen neq; hodie desitum. Domos
 in uillarum modum extructas inhabitauere uicosq;, ac sine muro & uallo o-
 mnia, quod forte ab externis, ipsos cōmercij gratia adeuntibus didicere: alio-
 quin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Borussios repedemus, societatem cum
 Sudinis eos iniisse diximus ob Germanorum finitimorū metum. Nec à Su-
 dinis aspernati sunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quosuis conter-
 minos populos tutiores facti, aliquandiu in sua fœditate degerunt: de qua

Cc posthac.

*Bestia Borus-
siorum*

posthac. Nunc de cæteris Borussiae rebus æditis prosequamur. Generat & terra hæc feras multijugas, eas etiam nec alibi cognitās. Præter enim urfos, apros, ceruos, quibus abundat. Vros excellenti vi & uelocitate profert, qui uacillitate corporis parum infra elephantum sunt, eaque ferocitate, ut neque homini neque feræ si quam conspicati fuerint, parcant. Cornutumque id animal est, eius cornuum magnitudo tanta uisa est, ut urnas binas unius capitis cornua, ut Plinius testatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte qua labris admouetur circumducto. Sunt enim caua & in mucronem demum concreta. Alij pila his præfixa cuspidant. Romani in laminas ea secabant, ut lumen quod his includebant latius funderent, ipsisque pro lichnuchis ac lateribus usi sunt. Qui sese uenatione eorum exercent, si plurimos interfecere, relictis in publicum cornibus, quæ testimonio sunt, magnam laudem adipiscunt. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captosque iugulare, forte quod ea tempestate ferro caruere, sed eo mortis genere, feram tam insignem posteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignum censentes, ob id canibus ipsos insequi placuit, uenabulisque cominus ac eminus petere. Arboribus sese robustioribus semper condentes, ne & ipsi à fera rursus impeterentur, quæ cornibus arbori insertis, uindictæ audacia, inhæret, donec insequentium telis saucia concidat. Tali morte feram dignantur atrocissimam. Fera hæc sub mento uillos longiusculos habet in arunci speciem, cæteris tauro persimilis existit. C. Caligula Romanus Imperator primus Romæ Vros in arena ostendit, quos tum imperitum uulgus bubalos falso credidit. Gignit hæc terra & bizontes iubatos, qui è bouum syluestrium genere sunt, sed nostra ætate admodum infrequentes. Aiunt hos solipedes, maribusque ac foeminis iuxta iubas cornua, eadē utrique forma & magnitudo, colore quoque & specie haud dissimiles tauro sunt. Aliqui ex horum genere unicorner perhibentur: quod uerum sit, nec ne, incertum habeo. Plinius tamen Indicos boues syluestres unicorner, tricornesque esse scripsit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco nasci, uerum esse alterius generis à bizonte suspicandum est. Tale forte est cornu quod hodie in Archiuo protomagistri integrum custoditur, ac Monocerotis asseritur, quum nigrum illud sit, hoc uero luteum conspicitur. Sunt & in ea regione greges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio uocabulo nominari non possunt. Hi cicuribus equis omnino similes extant, præterquam quod dorso molliori sunt, ob id nec usui apti. Dicuntque ipsos nequaquam manescere posse. Carnibus eius incolæ etiam hodie uescuntur, quas non insuaues asserunt. Gignit & alces (quos falso syluestres asinos quidam autumant, quum hos Asia tantum ac Africa procreet) specie media inter ceruinam & iumentum, nisi quantum aurium proceritas, ipsaque ceruix distinguit, magnitudine inter camelum & ceruum; maribus in supercilijs cornua nascunt, quæ quotannis

Bizontes

Equi feri

Alces

quotannis amittunt, latiora quàm ceruis, ramosa tamen & per totū concreta ac solida: ungulae bifidae, coloreq; ceruum imitatur: uenatorem è longinquo sentit: animal certe simplex, & quod plus latebris quàm fugae fidat. Si ui canum urgetur, magis in canes se calce quàm cornibus tueatur: in locis palustribus sese plurimum condit, illic & partus aedit suos, formidinis eius argumentum esse aiunt, quod rarenter solitarius, in armento multum appareat. Ungulis eius comitalem morbum, & iam spumantem abigi creditum est, si cute attingitur. Hallucinati sunt qui alcem nullo suffraginum flexu dixerunt, neque quietis causa procumbentē, uerum accliuem arbori somnum capere, quae ad insidias à uenatore incisa feram unà affligit ac cōcidit. Quod & pascendo retrograditur ob superius labrū prægrande, quasi progrediēdo pasci nequeat: quae singula non de alce, sed de machlin fera, illi haud dissimili, quam Scandaniā mittere aliqui prodidere, dicta sunt. Habet & syluas incæduas, unde uis ingens lignorum & ad naualem usum & domesticum conuehitur: retumq; arborum ad malos nauium accōmodam, quae inde in remotissimas oras deferuntur, habent & syluae præter id suas diuitias, unde quasi sponte compendium non modicum incolis prouenit, apum scilicet ingentem multitudinem, quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere est: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit, ut Germaniæ Britanniaq; ac cæteris adiacentibus insulis, commode harum rerum usum suppeditet. Nec apiarij arte uel industria examina illic curant: nullis enim satorum floribus, aut herbis ipsa inuitant, nec si longius euolent reuocant: è frondibus & syluestribus floribus succum contrahunt, quo opera conficiunt sua, quae compendij ingentis argumēto sunt. Præter illa & pelles quasdam non ignobiles mittunt hæ syluae, quae uestium ambitis principum hominum subduntur. Lectorum etiam stragula ex his consuunt, precioq; ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperunt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes, è mustelarum syluestrium genere, ab aliquibus historiam naturalem commentantibus, esse scribuntur. Piscationes quoque diuersis in locis non incommodas exhibet: nam pisces omnis generis tum ex lacubus, tum ex astuante mari illic prendunt, ceu psittas, soleas, lingulas, rumbos, troscullas, mullos, asellos, salmones, marinos canes, & id genus alios, anguillas præter cæteros numerosiores; nec de his incolae uescuntur, nisi quod sole aëreq; siccatum tostumq; sit.

Sed ad alia pergamus. Hæc ad loci situm, ac terrarū prouentum, uti antiquitas possedit, tradita sunt.

LIBRI PRIMI FINIS.

Cc 2

ERASMI

Empore quo **Valentinianus** Romanis imperauit, **Alani** populi septentrionales **Borussijs** contermini, contra Rom. imperium arma sumentes, post diutinas in imperij fines excursionēs à **Sicambri** compressi sunt, quo bello **Sicambri** sibi & posteris libertatem pepererunt. **Alani** qui cædi supererāt, pars per imperij terminos delapsa **Hispanias** usq; peruenit, ubi se **Gothis** illic belligerantibus iunxerant, qui tandē sedibus ibidem sumptis, se confusaneo duarum gentiū uocabulo **Gothialanias** appellauere, quasi **Gothorum** & **Alanorum** sedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanserat, ac cæde patrata patriam repedauerat, exuta præcipue iuuentutis manu, sibi non satis in sedibus proprijs fidens, cum uxoribus & filijs, omniq; seruitiorum multitudine, ad **Borussios** conterminos secessit: supellectilem tum omnem secum in carris ac plaustris trahens, tum etiam pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat, uniuersa ac sese **Borussiorum** fidei & tutelæ commiserant. Nec ipsi à **Borussijs** repulsi, quod eorū multitudine adaucti, facilius quibusuis populis resistere posse crederent, etiam tum magis **Germanos** formidabant, qui penitiorē **Vistulæ** ripam accolebant, ipsosq; sæpiusculē à suis quæ possederant locis, disturbarunt. Concesserunt itaq; **Alanis** cohabitandi ius, qui rursus **Borussijs** mulierum suarum coitus permiscuerunt: connubia enim nulla habuere, sed ut quisq; in mulierem incidit, ea ad **Venerem** uti licebat: qua re breui in eam multitudinē coaluere, ut quoscunq; contingentes populos superarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter sese angustia finium premi: utcunq; enim placuerat, ac commodum quisq; ratus, tantū terræ sibi equisq; desumpserat: unde rixis uarijs inter se dissidere cœperant, quæ plerunq; cædibus transigebant: id populum hunc agrestē intra se discordē, in eo concordē fecit, ut de rege sibi constituendo cōuentus agere cœperint: ubi pro ruditate populi uaria undiquaq; ea de re dicta agitataq; sunt. **Viduutus Alanus**, qui cæteris & dignitate & uigore animi præstabat (magna enim seruitiorum classe abundabat, unde etiam sibi in alienis terris auctoritatem nō modicam acquisiuit) inquit, **Ni** ò **Borussij** apibus uestris hebetiores essetis, de hoc quod inter uos agitat, dissidium nullum esset: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperāt, qui opera eorum dirigit: singulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes castigat, inertesq; foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operaq; sua perficiūt: uos qui hæc indies uidetis, illas sequamini duces, & regem uobis constituite, eiusq; uoluntati obsequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cædes ulciscatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is solus in omnes sine ulla exceptione ius dicendi potestatemq; habeat. Eius dictis cuncti ingenti

genti sublato clamore assensere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipsorum lingua apum regem significat. Is nec uocem aspernatus, omnium ore rex salutus est. **Miranda** mortalibus gloriae cupiditas, qua humilis quisque se dignum fastigio regio existimat. Is usque in eum diem pari sceditate qua caeteri humi uitam trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regem agere coepit. Nec ei regius animus defuit. Nam quamprimum a plebe malestate regia secretus fuerat, non aliud animum applicuit, quam ut apum ducem imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus instar examenum inclusit, quae peculiaribus aluarijs labores suos perficiunt. Operaque agrestia exercenda monuit, & prout loci situs admittebat peragenda, puta ut hi terram colerent, sementaque spargerent, ac arbores consererent. Illi uero apum compendio insisterent: alios pecori, alios piscationi deputans. **Leges** condidit, quibus futuris finium angustijs prouidere se credidit. In primis, ne quispiam paterfamilias pluris partus aleret, nec etiam seruitia quam pro laboribus suis explendis sibi sufficerent, caeteros aut uenundaret, aut necaret: ne quis paterfamilias partus inutiles mancosque, ceu ad labores inefficaces educaret, utque filio parentem senecta oppressum, uel imbecillitate uirium labores non ferentem, impune strangulare fas esset, utque pueri non adeo incerto patre nascerentur, coitum promiscuum prohibuit, & sub connubij specie instituit, ut quotquot & quacumque paterfamilias puellam suscipiendam prolis gratia iniret, siue ex seruitijs peculiaribus uel alienis foret, siue ex liberis, ea secum suo detineret tugurio, aleretque. **Alieni** tamen iuris puellam non nisi pretio, quasi aere emptam, a quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit. **Adulteria** tamen non usqueadeo prohibuit, sed abigendos moechos potestate castigauit. Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret mansuetiorem, comestiones frequentes & publicas instituit, quibus feros hominum animos demulctos iri credidit: nec in eo hallucinatus est. Nam breui ad eam deuenire molliem, ut eos quocumque uellet perduceret, hinc hospitalitatem maxime colendam esse statuit, quia ipsa amicitiae firmissime glutinarentur. **Potum** ex aqua & melle concinnare docuit, qui latine mulsum dici potest, quo in comestationibus & publicis & priuatis uti concessit: cuius dulcore mirum in modum barbari delectati facile ad enervationem peruenere. **Ad religionem** autem se uertens, sacerdotes a **Sudinis** focijs populis accersuit, qui insana superstitione contaminati, eos immunda quaeque animalia, ut serpentes colubros perinde ac deorum famulos nunciosque religiose colere docuerunt, quos intra domos nutriebant, eisque ut dijs penatibus litabatur. **Deos** in syluis ac lucis habitare dixerunt, illis uictimis ibidem ut placarentur, immolandum esse, ab his solum pluiasque expetendas fore. **Sacra** eorum aditu aduenarum pollui, nec aliter quam humana uictima expiari constanter crediderunt. **Feras** omnes, alcem praecipue, has syluas incolentes, ut deorum seruos uenerandas esse

Primus Borussiorum rex

Leges

Idololatria

das esse monuerunt, ideoque ab eis abstinendum. **Solem & Lunam** deos omnium primos crediderunt, **Tonitrua** fulgetrasque ex consensu gentium adorabant: tempestates aduertendas citandasque precationibus dixerunt. **Hirco** in sacrificijs usi sunt, ob fecundam animalis istius naturam: nam ad coniunctionem sexuum maxime defertur, sine qua generatio est nulla in animantibus. **Præcellentes arbores**, ut robora, quercus, deos inhabitare dixerunt, ex quibus sciscitantibus responsa reddi audiebantur: ob id nec huiusmodi arbores cædebant, sed religiose ut numinū domos colebant. **In eo numero & sambucum, & plerasque alias habuere.** **Statuit & dies natalitios & funera** pari modo celebranda, mutuis scilicet comestationibus & compotationibus, tum lusu & cātu, absque mœrore cum summa hilaritate & gaudio, utque alterius uitæ spem præ se ferrent, illo saltem ostenderunt, quod exutos spiritu, armatos uestitosque ac magna supellectilis parte circumposita humarunt. **Quo more usque nunc sepeliuntur**, addito etiam potu melleo, aut ex frumentis facto in testaceis uasis. **In funebri epulo** partem obsonij potusque uita defuncti manibus libarunt, hodieque libant, pudendo illic Christianorum præsulū dedecore. **His & cæteris populo illo instituto, religioneque firmata.** **Viduutus** hanc oram prudenter & quietissime rexit, nullis excursionibus in uicinos populos permissis, nec aliqua rursus ab eis perpeßus incommoda. **Eo uita defuncto** filios quatuor sibi superstites reliquit, qui inter se de imperio dissidentes, gentem iam paci diutinae assuetam, ad prælia mutua suscitabant. **Concurrebant ergo inter se multis prælijs:** sed senior natus quia ex matre **Alana** progenitus, solus **Alanorum** suffultus auxilijs, **Borussijsque** exosus, fratribus qui multitudine abundabant, cedere cogitur. **Post multas igitur cædes ex utraque parte commissas,** cum statuere dissensionis finem, ut senior natus **Viduuti** filius, ex matre **Alana** prognatus, cum suis **Alanis** retrogrederetur, auitaque loca repeteret, his ut posset dominaretur. **Terram uero Borussiae** fratribus tribus ex matre **Borussica**, ac in solo **Borussico** natis relinqueret. **Accepit conditionem hanc Litalalanus,** ita enim senior natus iuuenis nuncupabatur, **Borussiam** egressus magno suorum numero. **Et quum supra modum aucti essent,** pristinas sedes quas uacuas inuenerunt, facile implerunt. **Ab hoc quoque eorum duce in posterum, qui prius** *Litfani* **Alani dicebantur, Litalalani dicti sunt,** nunc hodie uulgo **Litfani** nuncupantur. **Qui in Borussia remansere,** terram secundum capita diuiserunt. **Pomesamus,** qui ex his ætate præcellebat, sorte eam occupauit orae portionem, quæ **Hulmigeriae** propinquior est, tum à Germanis habitata, à quibus **Borussij** magis formidabant. **Sed quoniam Pomesamus strenuus manu uideretur ac animo feroci, multitudinisque admodum studiosus,** hanc magis tutari eum posse confidebāt, & ex ipso hæc portio posthac **Pomesamia** dicta. **Alter Viduuti filius Galingus** nominatus: huic terra quæ nunc **Galingilia** nuncupatur obuenit, à quo & terra nomen sortita est. **Tertius uero Nantangius, Nantangia** terram à se nominauit & obtinuit. **Hæ sunt tres primæ terræ Borussiae** portiones

tiones. Nati uero eorum & nati natorū, iterum paternas diuidentes possessiones aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi **Barti**, alij **Naoderitæ** dicerentur: & qui hodie uetustatis uestigiū retinentes **Varnienses** à **Varrintis** dicuntur. **Eo** pacto **Viduuti** filij inter se imperio diuiso, pro sua quisq; libidine deposito regio nomine, quam tenuit portionem administrauit, subinde inter se dissidentes: in hoc tamen concordēs fuere, ut aduersus quosque suos uicinos, præcipue **Polonos** & **Germanos** excursions facerent, ac eos latrocinij infestarent, **Sæpe** prædam ingentem hominū pecudumq; ab eis agentes: & dum ipsi rursus insequerentur, sese & prædam in intimis sylvarum latibulis occulerunt, quod insequentes, ne insidijs circumuenirentur retinuit. **Ex** huiuscemodi deprædatione, quia ducibus non tenuis quæstus, plebi etiā uictus obligit, agriculturā & alia agrestia opera, quæ sub **Viduuto** exercenda sumpserant, breui intermisere, aut eatenus exercebant, quatenus necessum uisum est. **Ducti** lucri cupiditate ad pristinos mores latrociniaq; quābreui reuertentes, **Germani** tandem consulentes in medium, uocatis in auxilium **Suetiæ** regulis: ij in oceano **Germanico** siti sunt, à Latinis **Sitiones** dicti, qui **Ga-** Sitiones qui
& Suedi
nipoti cognominabantur, quod & ipsi **Germani** essent, & re bellica tum terrarum mari plurimum pollerent: qui eis auxiliares copias classibus traduxere, pluribus annis cū **Borussijs** belligerātes: quo multis trucidatis atq; caesis, eos ad deditiōē cōpulere. **Est** usq; hodie oppidulū ad **Vistulā** cū arce sitū, qd' **Suetza** uocat, ubi hi qui ex **Suedia** uenerāt, castra sua posuerūt, quod postea in eā munitionē quā uidemus, p' **Teutonicos** fratres extructū est, ex quo **Borussios** rebellantes identidē impugnarūt. **Nouem** regulos id confecisse bellū annales habent: sed qua tēpestare, aut quādiu durauerat, nec an simul, an sibi inuicē succedētes id bellū gessere: an etiā **Borussios** ad tributū pendendū cōgere, nihil reliq; est, donec ad t'pā **Henrici** primi patris magni **Othonis** uentū est. **Ea** tēpestare barbara gens iterū latrocinio finitimos impetēs, p' **Hugonē** cognomine **Botyrū**, aliās **Bructerū**, ex **Saxonia** natum: tum principē **Germanorū**, **Vistulā** ex utraq; ripa accolentiū, quos aliq; **Bructeros** fuisse autumāt, seditionibus ex natali solo pulsos, in hæc loca deuenisse: ab eius gentis principe, q' illic, ut dictū est, imperitabat, **Borussij** cōpressi sunt, adeoq; uiribus exuti, ut pacē longissimā seruarint: p'mansere nanq; quieti ad t'ps **Othonis** tertij imperatoris **Ro.** **Sub** id tēpus **Borussiorū** ferocia retusa est, uiribusq; adeo cōtrita, ut omnino ab incursionibus cessaret. **S. Adelbertus** natione **Bohemus**, sed in **Saxonia** enutritus, ac episcopus **Pragensis**, in **Borussiam** cōmigravit, ac gentē hanc à suis erroribus reuocare conatus est: sed à **Sudinis** dū sacra perageret interficitur, corpusq; dissectum ante uolatilia proficitur: quod eius hospes colligens, mox redintegrauit, & ipsum cophino trans amnē ad **Polonos** detulit, ac pro auro tanti ponderis (sed quoniā exiguum diuina ordinatione pendebat) uendidit. **Boleslaus** **Poloniæ** princeps ipsum in insigni loco ac tumulo conseruauit. **Qui** multis clarens miraculis, à **Datho** pontifice maximo

consecratur. **D**ies eius martyrij octauo Calendas Maias ab ecclesia celebratur. **T**empore quo Conradus secundus Romano praefuit imperio, Borussij cum Polonis conspirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu subiecti erant, descuerant, ducemque eorum Bilislaum cum coniuge sua Gertrude Leopoldi Austriae Marchionis filia pepulere. **T**ributum quoque quingentarum librarum argenti aerario publico quotannis debito inferre recusantes, rati Borussij Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionem caesuros. **D**urante autem hac Polonorum rebellione, usque ad Federici, cognomento Barbarossi tempora, qui copijs per Oderum fluuium traiectis, Polonia ingressus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcem Glogam eum subuertisse annales habent: singula igne ferroque deuastans, copias quas obuiam habuit ex Borussijs, Bostallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negotio fudit. **P**oloni in sola deditioe praesidium esse arbitrati, Borussij in fuga salutem quaesierunt, quos imperator insequutus, multis caesis, multis captis, ultra Vistulam compulit. **C**oacti tum fuissent Caesaris ferre iugum, nisi alio tenus imperij negotijs auocatus fuisset. **H**uic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum fortitus, non solum interfuit, sed & praefuit: quippe qui duobus milibus equitum, & magno peditum numero sese Caesari iunxerat. **P**olonis siquidem ad deditioem coactis, Bilislaumque restituto, ac tributo duorum milium librarum argenti fisco imperiali, & quatuor ab aerario publice pendendum imposito, Germanos qui ultra citraque Vistulam habitabant, ut tuti ab incursionibus barbarorum permanerent, Massobiorum ducem, qui Caesari consanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio semper fuisset, & ex antiquissima Germanorum Saxonum domo duceret originem. **N**on multum temporis effluxit, ubi Borussij infesto agmine finitimos petiere. **P**rimum Massobios, sic quoque hac aetate uocitantur, qui sese pecunia uestibusque multoties redemerant, subinde Germanos uicinos, qui se diu armis, quamuis aggre defenderant. **T**andem inuocantes fidem Conradi ducis, cui a Caesare commissi erant, Conradus quoties Borussijs acie occurrit, fugatur, caeditur, ac castris exiit. **O**b id domestica potentia desperans, auxilium Celestini Pont. Ro. (quod imperator Henricus, qui Federico successerat, cum magnis copijs in Asiam profectus fuerat) implorat. **C**elestinus ergo Pont. ut rebus afflictis succurreret, Christianum ordinis Cisterciensis monachum in episcopum Borussiae designat. **Q**ui ad Conradum primum ueniens, communicato cum eo consilio, quod gentem tam ferocem ab incursionibus in Christianos prohibere, simulque ad fidei ueritatem inducere posset. **A**cciti tum fuere ex Litfonia fratres, milites Christi cognominati, qui una cum Christiano praefule Borussios aggressi sunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, sed omnia nequicquam: nam semen sacratissimum, quod praesul spargeret, cecidit in terram sterilem, & absque fructu

fructu exaruit. Fratres, si quos ad deditionem receperant, cum primum oportunitate habita rebellauerunt, quos in praesidijs collocarant obtruncantes, & quam breui spatio sese à seruitute quam imposuerant, & praesul & fratres uendicarunt. Tandem Christiano praesule nihil proficiente, fratribus partim occisis, partim fugatis, quum & barbari longo tempore inquietissimi fuissent, è re fore arbitrati sunt, pacem quam perpetuum bellum amplecti. Fit itaque pax ex utraque parte, necessaria magis quam honesta. Interea catholici suasu praesulis, per Poloniam ac Hultmigeriam aedes sacras uicatim restituerunt, coenobia utriusque sexus extruunt, quae pro sua pietate calicibus, libris, & alijs apparatusibus ecclesiasticis ornant atque ditant: antistites undequaque, ut possunt, ecclesijs praeficiunt. Fuit summum Christianis à barbarorum populationibus otium. Id populum fidelem in meliorem spem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cuncta barbari rupto foedere turbant: *Atror Borussiorum perfidia* foeda enim populatione in fines Christianorum effunduntur, longe lateque per Poloniam & Massobiam grassantes, omnia praedari coeperant. Deinde incensis uillis, agrisque uastatis, sacrarijs omnibus spoliatis atque dirutis: amplius enim ducentis aedibus sacris perisse igne legimus: oppida insuper & coenobia: quibus singulis euersis & direptis, ingentem uim praedae tum hominum tum pecudum, ac tantam omnis generis suppellectilem, quantam nunquam ante abegerunt. Conradus quum se imparem contra hostem tam ferocem, ac multitudine superiorem uidisset, se ultra amnem in terram Coianorum, qui olim Onomani, hodie Cumanii dicti, recepit: dum interim in Asiana expeditione Ptolemaida, uel ut alij dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hospitalis, beatæ Mariæ in Hierusalem humilibus initij ortum sumpsit. Per cuius fortissima pectora demum omnis hæc pestis ex Christianorum finibus explosa est, Borussiaque ad dei praecepta colla rigida submittere Christiano iugo coacta est.

AD INVICTISSIMUM PRINCIPEM FEDERICVM
 Erasmi Stellæ Libanothani distichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
 Hic liber, & rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM
 inuictissimum Erasmi Stellæ elegiacum.

Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
 Quas habet arctoi Brussica terra poli,
 Scilicet Heliadum lachrymas Phaëthonta querentū,
 Audax quod patrios flectere tentat equos,
 Par nec erat loris, placuit tamen ire sub axe
 Ætherea, atq; genus testificare deūm,
 Nescius ipse uia perdit conamine uires,
 Mox ruit e curru lapsus in alta freti.
 Hunc iuuat æternis lachrymis fleuisse sorores,
 Sed pius in lenta succina fletus abit.
 Has fert undisonis Tethys tibi fluctibus, illum
 Testantes casum, ruptaq; lora ducis.
 Munera clara deūm uarijs quæ uultibus ornat
 Mille gerens formas Proteus ille senex.
 Hinc quædam radiant auroq; simillima fuluo,
 Et lunæ niueam sunt imitata bigam.
 Læteus est alijs candor, croceo igne coruscus,
 Hyblæi retinent mellis & illa decus.
 Indiæ opes superant hæc, & Gangetica dona,
 Et quod mollis Arabs, Scythis habet ue rapax.
 Terra nutrit syluas, sunt hæc stabula alta ferarum,
 Siue uelis uros, siue bisonta magis.
 Hic nusquam notus, bene tornus nascitur alces,
 Atq; feri armenta conspiciuntur equi,
 Quicq; sua pelle est gratus uestire gainus
 Membra uirum, rigidum pellit & inde gelu.
 Hæc ubi legisti, Stellæ Federice memento,
 Brussica qui cunctis gesta legenda dedit.

INDEX TERNIONVM.

a *ß* *y* *ð* *a* *b* *c* *d* *e* *f* *g* *h* *i* *k* *l* *m* *n* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *x* *y* *z* **A** **B** **C** **D** **E**
F **G** **H** **I** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **V** **X** **Y** **Z** **Aa** **Bb** **Cc**

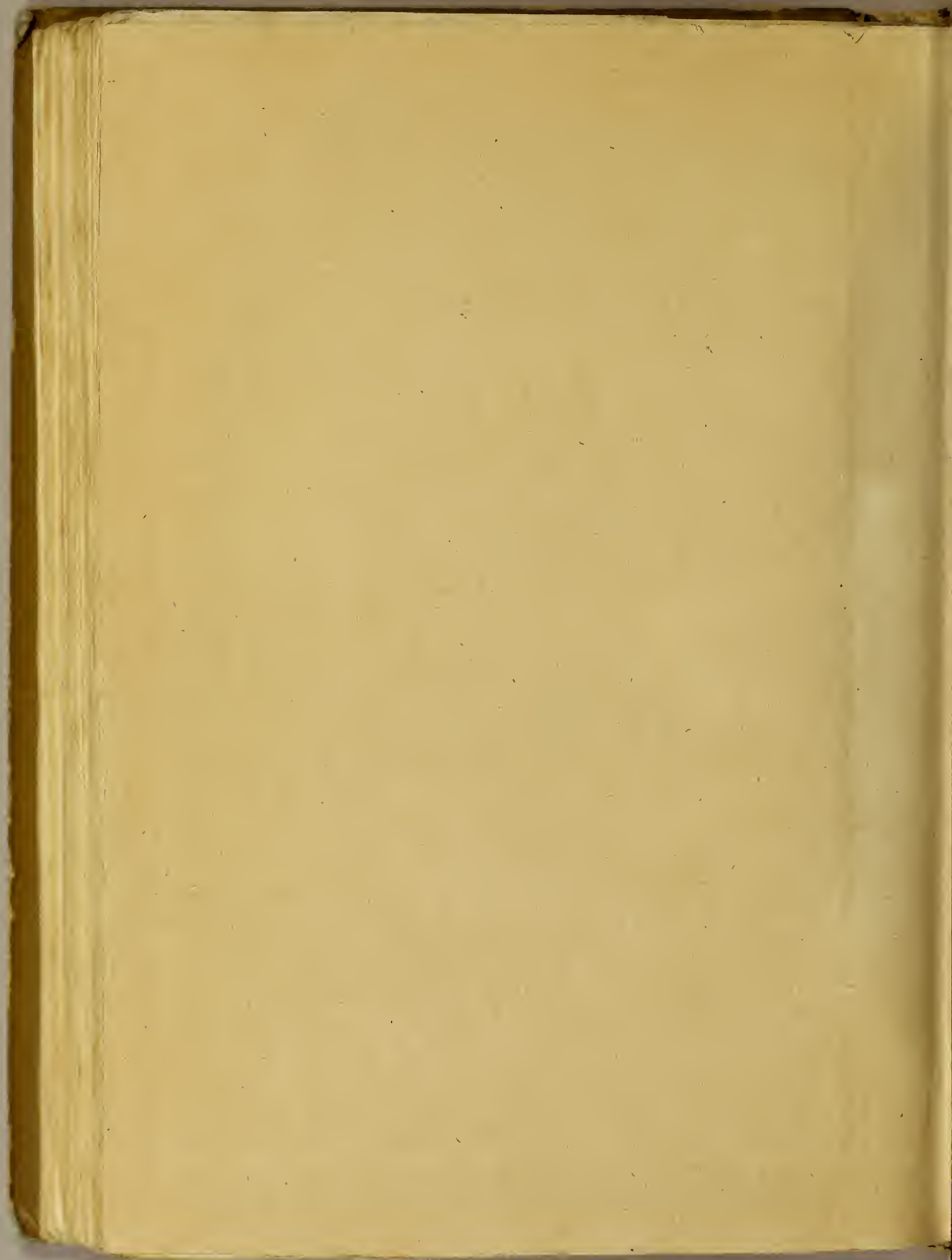
Omnes sunt terniones.

BASILEAE PER IO. HERVAGIVM, MENSE MARTIO
ANNI M. D. XXXII.

London 10th 18th

My dear Sir

Re
An

352

N. 4509

15125

